

НАСЛЕДНИКЪТ

АСЯ МИНЧЕВА

Сердика ИТ
София, 2014

Наследникът

© Ася Минчева, автор

редактор: доц. д.ф.н. Елена Николова

София, 2014

Издава Сердика ИТ

Автобиография

Родена съм през 1978 г. в гр. Варна в семейство на музиканти и артисти. От малка съм се движила в тези среди, още повече, че учих в музикалното училище „Добри Христов” – класическо пиано. Но през това време освен музиката като изкуство, ме вълнуваше и киното. Класическата музика пораждаше многобройни картини в съзнанието ми, дотолкова че виждах образи и сюжети и по този начин различни истории се прокрадваха в главата ми...Така се зароди и тази история за наследника. Винаги са ме вълнували старите времена и предпочитам историята пред бъдещето. Музиката и до сега ме вълнича във въображението, слушайки съвременни творци като Ханс Цимер, Джон Уилямс, Джеймс Хорнър – симфоници на XX век.

Две години след като завърших музикалната гимназия през 1996г., напуснах родния си град, за да си търся работа. В първия родопски град, в който стъпих – Мадан – там и останах да живея. Тук съм щастлива, имам семейство и работа – учителка съм по музика. В момента съм студентка в ПУ „Паисий Хилендарски” в гр. Смолян.

Наследникът като идея се появи преди осем години, но едва, когато се записах да уча педагогика, написах черновата за 6 месеца. Оттогава е претърпял известни промени и редакции. Последната стилистична и граматическа коректура направи доц. дфн. Елена Николова, на която съм много благодарна.

Няколко думи към читателя

Обикновено във военните истории срещаме хора, жадни за кръв, смели, чакащи с удоволствие всяка следваща военна операция, но тук представям обратната страна – хора, които преживяват войната смазващо. Те са принудени да убиват, но това не ги задоволява, не им харесва. За тях е особено важно в името на какво се борят, кой е онзи главнокомандващ, за когото са готови да дадат живота си, къде е смисълът. Защото в онези времена почти е нямало мъж, който да не е бил войник, това е бил техният бит. Сигурна съм, че не всички са се чувствали толкова патриотично настроени и зверски удовлетворени от масовите изстребления и именно това искам да покажа чрез трудните моменти на терзания и съмнения у героите. Дори най-смелите са имали следвоенна депресия. Истината е, че в онези жестоки времена на терор хората са страдали изключително много и това няма как да се избегне в историята, за да представи реално техния живот. Физическото и душевното страдание са залегнати като основна идея.

Друга гледна точка е непримиримостта. Тя води до разочарования и нещастия и когато това се вплете с хорските амбиции, става гибелно.

Друг момент, който може да се усети в повествованието, е преосмислянето и преоткриването на главния герой по време на жизнения му път на монотеизма, тоест от многобожието в единобожието. Това става обективно, когато стъпва в една от земите, където вярват в това, и субективно - чрез каталептичните пристъпи, при които и досега не е известно в какво състояние точно изпада съзнанието. Силата на злото у хората е преоткрита дотам, че дори едно патологично заболяване не е толкова силно, за да те убие, както злобата на хората. Затова на няколко пъти в книгата има моменти на кризи, които са близки до фатални, но само един е фаталният край – екзекуция.

Идеята за съдбата е замесена дотолкова, доколкото, когато човек дълги години е живял в лъжа, много често тази лъжа го тласка към определени действия. Затова и определени обстоятелства започват да го застигат точно по тази причина.

Проблемът, който представям в тази история, е навикът човек да се привързва към друг (дали е подходящ или не, това е отделен въпрос). Тук силната привързаност води и до големи разочарования – толкова големи, че не могат понякога да се сравнят с някои физически страдания.

Опрощението е основният замисъл, който съпътства цялата история.

Ще забележите, че говоря за дружба, но не толкова между мъж и жена, колкото за дружба между двама мъже приятели. В древността това е било движещо в отношенията между хората – по-важно е било приятелството с мъж. Именно това е залегнато като идея в цялата книга – винаги има някой до теб, когото ти не винаги забелязваш, но който е изключително важен и те повдига в моменти на падение.

Пръстенът

1 глава

– В името на боговете, умолявам те, вземи бебето и бягайте. Войниците на Сула идват и знам, че няма да имат милост към него, затова тръгвай! Аз нямам сили. Знам, че ще ме убият, но ти трябва да го спасиш, Теренция...

– Толкова ми е тежко, Верания... прощавай!

Жената взе пеленачето, скри го под дългата си *пала*¹, а бебето, сякаш усещайки опасността, спря да плаче. Теренция дръпна малкото изплашено момиченце с другата си ръка и го блъсна към задната врата на порутената къща.

След не повече от няколко минути отвън се чу тропот на множество конски копита, дрънчене на доспехи и мечове.

Някой даваше указания. Грубият му и силен глас ехтеше в сутрешната тишина. Войниците се разпръснаха на няколко страни, а други двама скочиха от превъзбудените си коне. Единият от тях ритна с ярост крехката дървена врата, която веднага поддаде, рязко се отвори, удари се светкавично о каменната каса и точно преди да се тръшне отново, вторият зад него я спря с лакът.

Безпомощната и изтощена жена, която бе току-що родила своята рожба, усети опасността и предчувствайки гибелта си, започна да се моли:

– О, Богове, Янус – повелителю на всяко начало и всеки край, Веста – бдителко на семейството, могъщи Юпитер – властелине на небето и земята... зная, че краят ми наближава, грижете се за тях, дано успеят да избягат и се скрият, така че Сула никога не ги намери. Моля ви, бдете над моето невинно бебе, за да се сбъдне след време предсказанието и новият цар ни спаси от тиранията на звяра...

В този миг Верания чу стъпките на двамата войници. Те спряха, послушаха се и дръпнаха тежката завеса, която разделяше голямата тъмна стая на две. Погледите им се спряха на отчаяната жена, която продължаваше да шепти нещо...

– Къде е детето?! – изкрещя единият, заставайки заплашително над

---

¹ Женско наметало използвано от древните римлянки

леглото ѝ, а другият трескаво търсеше, оглеждаше наоколо, все едно беше изгубил нещо. – Питам за втори и последен път! – той снижи гласа си и продължи натъртено: – Къде си скрила малкият сополанко, развратнице?

– Няма го! Никъде го няма. Може да сме объркали къщата – рече колебливо вторият.

Тогава онзи, дето задаваше въпросите, бавно се приближи, наведе се над изплашената жена и рязко дръпна завивката ѝ!

– Погледни, глупако! Тя е цялата в кръв, това говори ли ти нещо? – викаше той, като гледаше заплашително другия, сочейки бедната жена. Осъзнавайки ситуацията, онзи я хвана за шията и тотално изгубил, контрол започна да я души, като я ругаеше и крещеше в лицето ѝ! – Къде си скрила детето, кучко! Казвай на кого си го дала или ще избия цялото село, докато някой не ми каже къде е мръсното копеле. Казвай или ще те изкормя!

– Стига! Престани! – викаше другият. Не виждаш ли, че е мъртва.

В този момент удушвачът изведнъж отпусна ръце и се осъзна.

– Ти я уби, преди да сме научили нещо! Винаги бързаеш да действаш! И сега какво? – вайкаше се другият, размахвайки ръце и крачейки нервно насам натам.

Убиецът, гледайки втръчено бездиханната, бавно извади мечата си от ножницата.

– Не съм сигурен, че е мъртва.

След тези думи той хвана стоманата с двете ръце, вдигна я високо и силно я заби в сърцето на Верания, а със следващото рязко движение отдели главата от тялото ѝ. После бавно избърса оръжието си върху безжизнения труп, а очите му светеха като на хищник!

– О, Аполон – промълви вторият, гледайки го втръчено – сега вече знам защо Сула изпраща само теб за важните мисии. Ти си толкова жесток и безцеремонен, колкото е самият той.

– Стига си мрънкал, ами да се махаме оттук! – отсече другия, докато прибираще мечата си отново в ножницата.

– Как?! – сепна се оня. – Ами детето? Ние още не сме го открили.

Убиецът се спря до входа на къщата и сякаш светлината на жаркото слънце го прониза в очите. Той изруга нещо, свали шлема от главата си и като го сложи под мишницата, пое дълбоко въздух. Сключи дебелиите си рошави вежди и започна да се оглежда... От голата му глава се стичаха струйки пот по подпухналото му в белези лице, което издаваше открито неговата безскрупулност и свирепост. Той изсумтя и се изплю встрани!

– Ако е нужно, ще ги избия всички като кучета, ще ги съсичам и ще ги кормя. Накрая ще опожаря цялото село, но се кълна, че ще го откроя, колкото и време да ми отнеме, ще заловя малкото копеленце на Гай Марий!

Другият добави:

– Сякаш Марий, като някакъв *лемур*¹ ни преследва и тегне над нас като проклятие. Не стига това, ами сега и неговият наследник... това бебе!

– Няма да позволя рода на Гай Марий да просъществува. Единственият диктатор трябва да е Луций Корнелий Сула! Само той може да контролира и държи в подчинение тая паплач!.. Той говореше със същата омраза и отвращение, както и самият Сула, когато приказваше за човешкия род. Владетелят ненавиждаше народа си точно толкова, колкото и враговете си.

И наистина Аквиллий изпълни закана си. Дълго време се говореше в околността и в провинциите за жестокото изтребление, което беше последвало в Равена. Знаейки или не за мистериозното изчезване на наследника, почти всяко семейство беше почернено от смъртта, която разнасяше след себе си този убиец. Подобно демони той и подчинените му посичаха невинни жени и деца, самотни, изоставени от мъжете и бащите си, които се биеха някъде далеч пак в името на тиранина Сула.

А през това време неговата дясна ръка – Аквиллий, безчинстваше наоколо и стоварваше неутолимия си гняв върху всичко живо. Гняв, породен от безсилие, затова че за първи път той не бе могъл да свърши делото си навреме. Колкото повече времето минаваше и се удължаваше в месеци и години, яростта му и жестокостта му над поданиците на диктатора растеше...

Годините се низеха бавно и тежко под владичеството на жестокия властник Луций Корнелий Сула, който подобно на предците си – Руфините, след окупирането на Рим през осемдесетте се бе обявил за диктатор – титла, която хората бяха забравили от Втората Пуническа война. Карбон, Метел, Катул, та дори и Мавританския цар Югурта дълги години воюваха с него. И след изтощителните походи до Мала Азия и поемането на чиновници като квестор, претор и проконсул на Киликия, високомерната му и тщеславна особа бе решила, че това никак не задоволява себичността му и бе приел автократството не за една, не за четири, а за десетки години, а вероятно и за постоянно. Тогава, за да узакони намеренията си, бе използвал враждата си с първия консул и римски пълководец Гай Марий, комуто бе служил по-рано, като искаше да му изझे една наследствена вещь, чийто авторитет бе неоспорим от началото на Римското царство. С тази вещь се узаконяваха всички *табули*² навсякъде по храмовете, поради това, че символизираше пълната власт и надмощие на *Eterna urba*³. Обаче незнайно как и защо това не

¹ Древноримско същество от отвъдния свят. Сянка.

² Древноримски документи, книга с най-различно съдържание, законодателства.

³ Вечният град.

му се бе удало. И независимо, че Сула бе запазил своя статут на деспот, фактът, че не притежаваше символа на абсолютната власт, го тормозеше с години и от умел военен стратег и главнокомандващ, печелил десетки битки, се бе превърнал в ленив, застаряващ сластолюбец, който се опиваше почти всяка вечер в дома си и се отдаваше на всякакви развращения и похот с музиканти и артисти, като предпочитанията му бяха повече към силния пол, докато накрая съвсем бе забравил, че жена му Валерия изобщо съществуваше. А дали от стремителното потъване в греховните наслади, или от това, че покрай него се въртяха само подлизурковци и го въздигаха до небесата с хвалби и величаене, че бил Феликс – ошастливен от Юпитер, Луций негодуваше срещу собствения си народ и утежняваше дните му дотолкова, че едва ли не бе превърнал римските граждани в роби и също като такива понасяха изблиците му на безсилие и гняв с години. Тиранията сякаш нямаше край...

Така бе в Рим и провинциите й.

А през това време, извън *померия*¹ на града, в малкото село Претория едно бедно семейство се прощаваше със свой близък.

Една жена и майка умираше покосена от чумата, поредната жертва на тази черна коварна болест. Нямаше семейство – бедно или богато, да не беше пострадало от нея. Не стигаше дългогодишното потисничество, от което бедните селяни бяха крайно угнетени, а сега и тази болест беше като проклетие, идващо от него. Така смятаха хората. Свързваха всичко лошо, което се случваше, дори и някое бедствие със него. Всичко идваше или се случваше заради деспота...

Жената се беше борила няколко дни, но усещайки, че силите я напускат, беше извикала до себе си своите най-близки същества – двете си деца, в късния следобеден час.

Дъщеря й, която работеше като прислужница в едно патрицианско семейство при Домус Ливиан, беше отсъствала повече от три дни, за да се грижи за бедната си майка, а синът й, който беше ковач и се трудеше до късни доби, за да изхранва семейството си, беше привикан от един мъж по съседство.

Още като го видя в ковачницата, той усети стягане в гърдите си...

– Авел, майка ти умира! – каза развълнувано човекът.

Авел хвърли инструментите, свали бързо мръсната престилка и скочи върху коня си.

След не повече от четвърт час, той стоеше на колене до леглото й,

---

¹ Граници, които не съвпадат с тези на града. Пространството между градските стени и границата, мястото било свещено и не се позволявало да се носи оръжие и да се извършват погребения.

хванал слабата ѝ ръка в своите, и я обсипваше с целувки, а сълзите му се стичаха по ръката ѝ...

Усещайки милувките му, бедната жена отвори очи и като го видя, се разчувства, сякаш го вижда за първи път от дълго време...

– Авел, сине, ти си тук?..

– Да, майко, винаги съм бил до теб и сега съм тук, успокой се.

Той ѝ говореше нежно и тихо като на дете, искаше да успокои вълнението в душата ѝ. Това вълнение, което човек усещаше в предсмъртния си час.

– Не! Има нещо, което ще смири сърцето ми и трябва да ти го кажа...

– Майко, много се вълнуваш. Пести си силите и ще се почувстваш по-добре. Опитай се да поспиш и утре...

– Не, Авеле! – отсече твърдо тя, като го прекъсна. – Утре няма да има. Трябва да ти кажа истината, която ще ме освободи от толкова много години. Сега имам смелост, когато виждам края си. – При тези думи тя погледна дъщеря си Кловия, стояща малко встрани и видя неодобрението в погледа ѝ. Вероятно тя знаеше тази истина, или поне част от нея. – Синко... – и стисна силно ръката му, сякаш се страхуваше да не избяга от нея. – Аз те обичам много, безкрайно много, както и Кловия, моята дъщеря... Но във твоите вени не тече моята кръв, както във тези на сестра ти.

– Не те разбирам, майко! – каза Авел, недоумявайки.

– Чуй ме и ще разбереш. Ние не винаги сме живели тук в това селце. Преди повече от двайсет години живеех в предградията на Равена. Там познавах една жена, с която израснахме заедно, бяхме като сестри. Тя също като Кловия работеше в семейството на богаташи, а по-късно я продадох за прислужница в палата на Рим. Но това беше преди господството на Сула. Тогава владетел беше Гай Марий.

– Майко, защо ми говориш тези неща? Какво значение има това сега?..

– Млъкни и ме чуй! – скара му се жената, сякаш той беше прекъснал нещо изключително важно. И наистина беше така. – Верания беше много красива – продължи тя. – Беше добра и почтена, много изтънчена и умна. Не след дълго започнаха да се чуват разни слухове за нея и Гай Марий. Той беше женен, но онази не можеше дълги години да го дари с наследник. Тогава, господарят имаше право да избере друга, която да му роди такъв. Но това трябваше да е жена от богат род. А Верания бе робиня, но притежаваше всички качества да се равнява на господарка. Беше обществена тайна това, че Гай Марий се влюби до полуца в нея, дотолкова, че ѝ даде свободата. И така, дълго време след като я нямаше, тя се появи на вратата ми и каза, че очаква дете. От този ден тя повече не се върна при него и не каза нищо. Старият ѝ баща я ожени набързо, а не след дълго мъжът ѝ замина далеч на войната, в

която се решаваше съдбата на Републиката. Гай Марий воюваше срещу Сула. За нещастие се случи най-лошото: Сула беше убил Гай Марий. Хората разправяха, че се възползвал от измяната на много от войниците. Оттогава започна нашето тегло. Ние станахме не поданици на Сула, а негови роби и врагове. Трудността на Верания, която остана вдовица, като много други, започна да личи... – Развълнувана и крайно изтощена от болестта, възрастната жена се задъха, след което спря разказа си, като че да събере наново сили и продължи: – Една вечер някой почука на вратата и каза, че трябва да бяга, да се спасява, защото войниците на тиранина търсели заченалата от Марий жена. Тя носеше в утробата си наследника на Марий, а това беше пагубно за тиранина... Аз бях единствената близка на Верания, особено след като баща ѝ наскоро беше починал. Нямаше си никой. Не можех да я оставя сам-сама и затова тръгнах да бягам и аз със нея. Много добри хора, които също знаеха новината за преследването ѝ ни помагаша, защото всички обичаха стария господар и го жалеха... Един ден ни приюти някаква стара циганка. Като ни видя на прага, тя скочи, дръпна Верания бързо навътре и я покани да седне до огнището. Гледаше я радостно и изведнъж ѝ каза:

– Чаках те, Верания, отдавна те чаках – и погали коремът ѝ... Аз седнах до тях и се вслушах в думите ѝ. – Бащата на това дете приживе идва при мен. Аз бях тази, която му каза, че утробата на жена му е празна и нищо няма да произлезе от нея, защото не е писано да стане така. Казах му, че той трябва да смеси царската си кръв с тази на народа, защото само така след време ние ще се избавим от робството и тиранията, в които ще изпаднем след неговата гибел... Жено, ти скоро ще последваш своя любим, но детето, което родиш, ще е истинският наследник на нашето отминало царство. Той ще носи белега на баща си. Само по това ще бъде разпознаван. Той трябва да се спаси.

Старата циганка се обърна към мен и повтори тези думи: „Той трябва да бъде спасен. Ще минете равнината и ще прекосите реката Монторе, там има една изоставена къща. Ще се скриете в нея до раждането му.”

Тогава тя стана и ни изпрати, като ни даде малко храна и вода за из път.

– Вземи – каза циганката и скришом тикна един пръстен в ръцете на Верания. След това се приближи до нея и ѝ прошепна, но аз чух какво ѝ каза. – Това е царският пръстен на Гай Марий, който Сула търсеше след смъртта му. Марий знаеше, че ти ще дойдеш, аз му казах, че ще заченеш от него и че синът му ще бъде преследван от враговете му, още преди да се е родил. Тогава той свали пръстена от ръката си и ми го повери. Заръча ми, когато дойдеш да ти го дам. Това е знакът на царя.

Майката на Авел спря за миг своя разказ, обърна се към Кловия и ѝ рече:

– Дете мое, отиди и отвори стария сандък, най-долу ще намериш един

пръстен... Донеси ми го!

Кловия ѝ се подчини.

Авел бе онемял. Той проследи със поглед сестра си, която отвори стария ръждясал сандък, недокосван с години. Беше сметнат за ненужна вещ, а когато предизвикваше вниманието на малките играещи деца, майка им строго забраняваше да го пипат, като им казваше, че е зестрата на Кловия.

И наистина тъй беше, но най-отдолу се криеше пръстенът, за който жената говореше.

Кловия потърси с ръка и когато пръстите ѝ напипаха нещо малко и кръгло, тя бавно го извади. Затвори скрина и вглеждайки се колкото можеше да и позволи мъждукащата светлина, идваща от горящите светилници, се приближи до леглото на майка си и ѝ подаде нахита.

Теренция леко се поизправи, взе пръстена, дигна го към светлината и продължи, като го гледаше с възхищение.

– Ето това бях крила от хората и света толкова години, за да не знае никой за съществуването му. Самата аз не съм го виждала двадесет години... – При тези думи тя хвана дясната ръка на Авел и като му сложи пръстена, добави: – Този е царският пръстен, който ти принадлежи. А ти си наследникът на Марий. Той е твоят баща, а Верания – твоята истинска майка, която при раждането ти те повери на мен, за да те спася от войниците, идващи за теб. В деня на раждането ти майка ти бе убита от главорезите на Сула, а аз те взех и заедно с Кловия, която бе на пет години, избягахме. Душата ми се късаше, когато знаех, че онези зли мъже не ще я пощадят, а аз нищо не можех да направя освен да бягам с теб и Кловия. Не можех да помогна на Верания. Ако останех, те щяха да избият всички ни, синко, както избиха много хора след това. Те бяха чудовища, както своя диктатор, особено онзи, който Сула беше пратил да те търси – Аквилей... Да, така се казваше, Аквилей! Той бе демон. След нашето бягство опожари селото и изби много невинни жени и деца, търсейки теб. Лутахме се с години от село в село, от град на град и винаги, когато чуех името му да се споменава от хората, които живееха около нас, аз забягвах на друго място с теб и малката ми дъщеря. От около петнадесет години вече живеем тук и с всеки божи ден аз се чудех как да ти кажа всичко това и винаги се успокоявах, че е рано, ще му дойде времето някой ден... до днес! – Теренция погали сина си, който гледаше някъде зад нея с празен поглед... – Сега вече знаеш истината, а аз мога да си отида спокойна! Но ти, синко, ми прости. Прости ми, че не ми стигна смелост да ти кажа от чий род си, че си живял може би живот, който не ти подхожда!

Жената започна да риде в отчаяние, защото очакваше прошката му, а не беше сигурна, че ще я получи.

Всичко това за него бе като гръм от ясно небе, като някаква легенда,

която щеше да остане в миналото...

Авел почти не чуваше риданията ѝ. Главата му бучеше. Мислите му се рееха, не можеше да разсъждава нормално. Той – един бедняк, обикновен ковач, който винаги с голям труд е изкарвал хляба си, изведнъж се оказваше едва ли не наследник на царския род. Не, не беше сигурен, че това може да е истина, ами ако майка му бълнуваше, заради състоянието си?.. Да, вероятно бе така.

Авел отхвърли тази мисъл, но друга по-важна зае съзнанието му: майка му, която всъщност не му бе истинска майка.

Беше объркан и то защото обичаше тази жена, която години наред го пазеше и се грижеше за него, а сега, като разбра истината за себе си, тя събуди по-голямо възхищение в душата му, заради подвига, който бе извършила – беше го приела безпрекословно за свой син, защото е била предана на Верания – истинската му майка, и беше преживяла всичкия този кошмар, който беше последвал заради него самия, за да го спаси.

Изведнъж той се върна в реалността. Сепна се и погледна майка си, която очакваше снизхождението му, задето толкова години бе лъган, живеейки нечий чужд живот...

– Майко – продума сподавено той, защото усещаше как топка беше заседнала в гърлото му и не му позволяваше да говори, – аз не бих могъл... не! Никога не бих могъл да ти се отплатя за това, което си направила за мен. Дори да не съм от твоята утроба, аз съм ти вечно предан, затова, че макар и да сме от различна кръв, ти не позволи през годините и капка от моята да се пролее. Не се кори за нищо, нямаш вина за това, че си крила истината толкова време. Разбирам, че отново си го сторила, за да ме овардиш... Майко! – Авел хвана лицето ѝ в ръцете си, а сълзите му блеснаха от мъждукащата светлина, която гаснеше, така както животът си отиваше в ръцете му. – Аз не съм цар или нечий господар, аз съм онзи, който ти отгледа – един беден ковач и не искам нищо повече от това, което ти си ми дала. Съдбата е пожелала това. Аз съм твоят син и тази е моята сестра, която, кълна се в боговете, ще пазя с цената на всичко, както ти ни опази досега.

Теренция се вълнуваше силно от думите му, галеше красивото му лице и го гледаше с безкрайна любов и съжаление, че повече не ще го види и че ще се раздели с него, знаейки, че го очакват тежки дни.

Тя добави:

– Никой не може да избяга от съдбата си, ти също, мило дете. Пази се от този Аквилей. Той уби майка ти и усещам в душата си, че все още те преследва.

Авел рече на свой ред, като не обърна особено внимание на предупреждението на Теренция, защото друго го тормозеше...

– Майко, прости ми, че съм бил причина за страховете и трудностите ти през всичките тези години, на теб и на сестра ми. За всичко, което се е наложило да преживеете. – При тези думи, той протегна ръката си към Кловия и я хвана. – Толкова години сте страдали заради мен...

Щом каза това, той склони главата си върху майчиния си скут и зариди неудържимо. Знаеше, че не можеше да върне времето назад и да промени живота ѝ, пълен с горчивина, и съжеляваше тежко за това.

– Прости ми, прости ми за всичко, че съм бил такова бреме за теб, майко... Как бих могъл да ти се отплатя?.. Бих те отменил в пътя ти към вечността!

В този момент Авел усети нечия ръка на рамото си и чу тихия глас на сестра си:

– Свърши се, Авеле!

Думите на Кловия отекнаха в съзнанието му. Авел рязко вдигна главата си, дъхът му спря. Почувства сякаш някой заби нож в гърдите му. Той гледаше втрещено лицето на майка си, в което вече нямаше живот. Беше изказала своята най-голяма болка и се беше освободила от най-тежкия си товар. Това ѝ позволи да почине в мир, след като нейният осиновен син ѝ беше простил.

Но сега предстоеше той да живее с тази истина и да поеме товара ѝ върху себе си с цялата му тежест.

Авел се изправи бавно от постелята. Гледаше ту Кловия, ту жената, която го беше спасила от враговете му, и ето, че сега целият този свят, в който бе израснал изчезна заедно със живота на Теренция.

Главата му се завъртя, стори му се, че потъва надолу. Задушаваше се, не можеше да си поеме въздух! Олюлявайки се, той изскочи навън, отвори уста, гърдите му тежко се надигнаха, Авел изстена от болка и падна на колене. Сви се на две и хвана в ръце главата си, имаше чувството, че ще се пръсне. Не искаше да признае факта, че майка му вече я няма...

Той вече не се съмняваше в думите ѝ, та нали те бяха изречени на смъртния ѝ одър и това още повече го смущаваше. Кой беше тогава той? Защо трябваше съдбата така да се подиграе с него? Дали не трябваше да е доволен, че е наследник на една цяла Република, а че не е роб, защото в действителност италиейските селяни бяха роби не на нечий враг завоевател, а в собствената си земя и нейния владетел... То тогава мъките му свършваха: нямаше вече да е беден ковач, на който от ранни зори до късна вечер звукът на ковачницата да отеква в ушите му, а после и в съня му! Ами сестра му? Тя нямаше повече да прислужва на богатите, а щеше сама да е *матрона*.¹

---

¹ Жена от висшето съсловие, с добра репутация и влияние в Древен Рим.

Нямаше да мисли за утрешния ден – дали на масата ще има достатъчно храна, за да задоволят глада си, а на следващия ден – пак отначало. Щеше всичко и всички да са в краката му!

Но той не искаше това. Не! Сега не му бе времето да мисли за това. Тези мисли бяха като някаква утопия за него, толкова невероятна, както да бе станала майка му от леглото в онази тъмна отблъскваща стая.

Да, сега трябваше да мисли за жестоката действителност, за кончината на майка си, за неговото сиротство и това на сестра му...

Бедната му сестра! Останала сам-сама без женска подкрепа, сега трябваше да бъде защитена. Може би вече бе дошло време да я ожени за някой добър, стар и стабилен мъж, да се задоми, да има собствено семейство както всички млади почтени жени, защото Авел не знаеше дали вече ще остане в Претория. Изпитваше нужда да се отдалечи и римските бойни легиони бяха подходящи за тази цел... Ето тази мисъл проблесна в съзнанието му в този момент на отчаяние. Щеше да направи точно това! Щеше да остане за известно време и да се грижи за сестра си, докато я задоми, а след това щеше да се махне далече, може би на някоя чужда земя, да воюва, да се бие и така да разсее гнета, който измъчваше душата му. Искеше да избяга от себе си и собствената си участ, но това за съжаление бе невъзможно. Само щеше да отлага във времето своята агония...

На следващата сутрин той, сестра му и няколко близки съседи погребяха Теренция. Въпреки опасната заразна болест, Авел не приемаше погребалната клада, дори и в други случаи на смърт, и затова предпочете да зарови тялото на майка си...

Никой досега не бе виждал един син с толкова обич и болка да изпраща своя родител в гроба. Той не скриваше мъката си, когато я полагаше в земята. Болеше го ужасно, че не можеше да ѝ се отплати за онова, което тази жена бе направила за него. Единствено съжаляваше много, че тя не му бе споделила по-рано. Но какво можеше да стори той за нея, повече от това, което би направил, ако бе узнал истината по-рано?

– Майко, защо ме остави точно сега, когато имам нужда от теб най-много! Янус, защо реши да я привикаш, нямаше ли други нещастници или мислиш нашата неволя за по-малко злочеста? – оплакваше я той, а сълзите му мокреха красивото му лице, то бе преbledняло, зелените му изумрудени очи се впираха в черната пръст, която ровеше с ръцете си. Тъмните му коси опираха в земята, която той прегръщаше. Беше се свил на колене, почти паднал върху майчиния си гроб – той ридаеше силно!

За разлика от него обаче, сестра му стоеше леко встрани, неподвижна,

като някоя статуя. Острите черти на лицето ѝ бяха крайно опънати, но не издаваха никакви чувства.

Хората гледаха ту него, ту нея и стояха в недоумение. И все пак си мислеха, че всеки преживяваше мъката по своему... Но никой не можеше да предположи, че в душата на Кловия се таяха и други чувства освен мъката, която изпитваше.

От този ден насетне, тя се затвори в себе си. Излизаше рано сутринта и се връщаше далеч по-късно от Авел, който започна да се притеснява за нейното поведение и състояние. Тя почти вече не общуваше с него, а той го отдаваше на болката от раздялата със своята майка и не забелязваше язвителните погледи, които сестра му отправяше към него. Поведението ѝ бе оправдателно за Авел и той реши, че ще отмине с времето...

Един ден в ковачницата влезе един мъж на средна възраст.

Лицето му бе ведро и открито, тъмните му леко свити очи прошариха наоколо и когато забелязаха младия мъж в работилницата, тънките му устни се извиха в закачлива усмивка. Беше с пъстра дълга роба – малко нетипична за този край и бе закрил главата си с наметка. Той остана до прага и погледът му се спря на мечовете встрани, които бяха окачени на специална стена-навярно бяха изпълнените поръчки... Човекът се приближи до тях и взе един: опипа острието му, хвана го за дръжката и го протегна пред себе си хоризонтално. После направи същото, но като обърна меча, хвана го за острието и прокара погледа си по повърхността му.

Ковачът продължаваше да удря по наковалнята, но очите му от време на време проследяваха действията на странния посетител: не бе за първи път непознати да влизат и изпитват труда му...

– *Гладиусът*¹ е добър, ръкохватката не пада по-ниско от острието – отбеляза онзи, а подир това замахна със стоманата към окачените мечове.

Авел въздъхна и спря да работи. Избърса ръцете си на престилката, обърна се към своя гост и зачака търпеливо.

– Не ми е много ясно с какви намерения си дошъл, страннико? – заговори му ковачът.

Човекът не обърна внимание на забележката, а продължи като че на себе си:

– Звънти високо!

– Кован е повече от необходимото – отвърна все тъй резервирано Авел.

– Именно, в това се крие вещината. На изток ги коват повече от хиляда

---

¹ (лат. gladius) е къс римски меч. Бил е железен със стесняващо се към върха – 50-55 см. острие. Носел се отгясно, за да не се променя положението на щита.

пъти. Както казват, закаляването е важно, но прегъвката не трябва да се пренебрегва и ти не си го сторил...

Авел поклати в съгласие глава.

– Този не е за теб! Ако си търсиш подходящ, измери го по ръката си – посъветва го ковачът.

– Стар съм за това, а и съм миролюбив човек.

– Тогава навярно си познавач! – опитваше се да отгатне той.

Човекът поздрави и се приближи.

– Ти си Авел – ковачът, нали?

– Така е, аз съм. Как да ти бъда полезен?.. – учтиво отговори Авел.

– Както рече, аз съм познавач на много неща – търговец съм. Скоро се нанесох в Претория, казвам се Рилий Филон от Филоните, има известни от тях в комициите... Ще може ли да ми отделиш малко време?

Човекът погледна встрани масата, отрупана с инструменти. Ковачът веднага разбра намека му, свали работната си престилка, изплакна ръцете си във ведрото с вода и го покани да седне, като избута настрана меха, чука и клещите, които им пречеха.

Рилий потърка брадата, изцъка с уста и с известно неудобство поясни:

– Въпросът е личен. Как да ти кажа. Аз постоянно пътувам навсякъде – близо и далеч... идвал съм и преди тук, познавам много от хората в това село, виждал съм те и преди, както и сестра ти... Кловия, нали тъй се нарича?

– Да?! Прощавай, че не те знам – отвърна Авел, а сетне добави: – Значи ти и сестра ми се познавате?

– Ами може да се каже. Не точно! Виждаш ли, веднъж бях по търговска работа в Домус Ливиан. Тя прислужваше там. Това беше преди много време. Оттогава собственикът ми стана редовен клиент, така да се каже и аз започнах често да посещавам онази вила. Виждах я всеки път, когато отивах и... тя ми хареса. Хареса ми много! Беше много мила, сръчна, тиха и любезна. Виждах я по пазара, на улицата... Единствено сме си разменяли по някой поздрав и нищо повече. Но оттогава аз мисля само за нея! Сам съм вече повече от пет години. Жена ми умря, а децата ми се задомиха и всеки си има свой живот. Изхранвам се от търговията, заможен съм и мога да осигурия добро бъдеще на всяка жена. – Рилий млъкна за малко, а Авел го гледеше многозначително. – Никак не съм безразличен към сестра ти, Авеле, и мисля, че чувствата ми са достойни – продължи по-смело гостенинът, – и те моля за ръката ѝ. Не искам отговор сега, просто ми дай време да я заслужа, а също така и ние двамата да се опознаем. Просто искам позволението ти да мога да я ухажвам...

Авел го слушаше внимателно и го изпитваше с поглед. Той имаше способността да опознава добре хората – веднага усещаше лъжата или

искреността. Този човек му вдъхваше доверие, кроткият му и стабилен глас, очите му, които гледаха право в неговите, когато говореше, а не някъде встрани, добродушната му усмивка и откритостта – така нужна на всеки търговец, му харесаха.

Авел го прекъсна и стана.

– Виж, хайде да идем отсреща в Примус, ще те почерпя като мой гост и ще имаме възможност да си поговорим, съгласен ли си?

Идеята се хареса на Рилий. Той скочи от стола си радостно, защото в действителност не очакваше подобен отклик от страна на ковача.

– Разбира се, но само ако изпиеш от мен едно хиоско вино – лично аз го доставих, още повече, че днес направих много добра сделка. Хайде ще ти разкажа – и той подкани Авел с ръка...

Унесени в приказки, двамата мъже не усетиха как времето бързо течеше и бе станало почти полунощ.

– Хайде, момчета, ще затварям хана – провикна се от ъгъла собственикът.

Рилий се завъртя ту на ляво, ту на дясно и добави:

– Наистина, тук няма никой, останали сме само ние двамата – и той се изсмя гръмко. Беше се почерпил малко повече, защото за разлика от Авел бе пийнал виното неразредено и настроението му бе приповдигнато. Тогава цяла нощ говореше весело какво ли не, като бе започнал от личния си живот, после бе споделил радостно за голямата си сделка при дома на *патриция*¹ Ливий, чиято жена бе господарка на Кловия, та тази бе решила да украси дома си с гоблени, завеси и килими от Кордуба, а накрая подхвана и политиката. Разбира се и той, като повечето хора от Претория, ненавиждаха Сула и говореше за него с голяма жлъч...

– Защо не можа да се намери никой в тази страна, който да му види сметката. Тези хора не знаят ли за средството, наречено отрова – идеалната смърт за царете – *Exiguum malum – ingeus benium*!² Затова съм казвал, че Изтокът ни превъзхожда в много неща.

За разлика от Рилий, Авел повечето време го слушаше и се забавляваше на веселия му нрав. Дори от време на време Рилий успяваше да го размее истински – нещо, което не бе правил дълго време след смъртта на майка си. Авел почти не пиеше. Не беше навикнал на този порок, нито преди, нито пък сега го привличаше и въпреки трезвен, компанията на този търговец го забавляваше. Но за жалост, когато Рилий спомена за Сула, настроението му в

¹ Представител от аристократичното съсловие, първоначално се назовавало цялото коренно съсловие, влизащо в родовата община и съставляващо римския народ.

² Малко зло – голямо благо!

миг изчезна. Това му припомни нещо, от което той се опитваше да избяга, да не мисли... Изведнъж в главата му изплуваха думите на майка му: "Ти си наследника на Марий и този пръстен ти принадлежи."

Докато стоеше замислен, усети как бе сключил ръце една в друга, а пръстите му играеха със златната вещ на дясната му ръка. Той наведе глава и се вгледа неохотно в пръстена: голямо масивно злато, инкрустирано с орел, разперил криле и корона на главата... Не бе го правил преди, защото за него не бе от голямо значение. Накитът бе ценен дотолкова, доколкото му бе завещан от майка му на смъртния ѝ одър. Но това, че този накит бе изключително важен, това, че който го притежава, трябва да владее цялата Република, него не го интересуваше. Поне не засега. Не можеше да се възприеме като наследник на всичко онова, което се откриваше вечер от хълма по склона надолу, когато препускаше с коня си към дома, а дори и всичко останало, което погледът му не можеше да побере...

– Това е абсурдно! – изрази той мислите си гласно.

– Авел, приятелю, къде се отнесе? Май те отегчих с моите бръщолевеници – замахна с ръка Рилий и отпи една голяма глътка вино. – Хайде, май ще трябва да се махаме оттук! – добави той с отегчение.

– Да вървим – съгласи се Авел.

Излязоха и се спряха отвън. Разделиха се приятелски – Рилий с надеждата, че скоро ще види Кловия вече открито с одобрението на Авел, а самият Авел се надяваше, че скоро онова, което бе запланувал, щеше да стане реалност.

Времето се нижеше неусетно, Авел продължаваше да работи в ковачницата до късно посред нощ. Беше затрупан от поръчки на боен асортимент, особено сега, когато назряваше битка на изток с партите, Авел ковеше мечове и подкови, реставрираше копия и щитове, почистваше доспехи. И затова много хора започнаха да се навъртат около него, а това не бе в негова полза. Пръстенът, който проблясваше на ръката му, докато той работеше, предизвикваше интерес. Отдалече личеше, че този накит не е обикновен. Инкрустацията и изработката подхождаха по-скоро за някой богат човек, отколкото за беден ковач. И никой не можеше да предположи, че всички те бяха свидетели на изчезналия царски пръстен, който Сула търсеше от години...

А колкото до веселия търговец Рилий, той започна често да посещава Авел и сестра му, когато му се удаваше удобен случай и винаги носеше дарове със себе си – огърлица за Кловия, или домакински съд, а за Авел някой инструмент за ковачницата. Рилий знаеше, че момчето изкарваше прехраната си от това и по този начин му помагаше. Авел и сестра му

приемаха даровете му. В началото Кловия се притесняваше от брат си, но Авел ѝ показа, че няма нищо против. Той знаеше, че ако бе постъпил иначе, щеше да накърни този добър веселяк, защото виждаше искреността в душата му, когато поднасяше своите дарове, особено на Кловия. Правеше го от сърце, все едно ги даряваше на своите деца.

Една вечер, когато Рилий дойде отново на гости в дома им, той събра смелост и предложи брак на Кловия пред Авел. Но Кловия реагира неочаквано: вместо да се поласкае, тя дръпна рязко ръката си, която Рилий държеше. Авел се учуди, а търговецът се смути.

– Как смеете! – изкрещя Кловия. Обърна се към брат си и добави: – И ти си замесен в това, нали? Искаш да се отървеш от мен, да ме дадеш на първия срещнат. Та той може да ми е баща!!!

Тя каза това и избяга навън силно разстроена.

Рилий беше като попарен. Най-малко очакваше такава реакция. Той гледаше вратата, през която излезе неговата любима в недоумение с отворена уста. Авел се почувства крайно неловко.

– Моля те, приятелю, не ѝ обръщай внимание. Сигурно се е смутила... Тя никога преди не е получавала предложение за брак. Аз също съм силно изненадан. Ще изляза да поговоря с нея.

– Не! – каза изведнъж Рилий и хвана Авел за лакътя. – Ти си прав. Може би Кловия има нужда от повече време и аз ще ѝ го дам. Готов съм да я чакам колкото е необходимо, момчето ми... Прощавай, сега ще вървя.

Веселият търговец си излезе покрусен.

Авел го изпрати и отиде да търси сестра си. Беше ѝ ядосан. Каквото и да бе, тя не трябваше да му отправя тези остри думи, дори и да се бе притеснила от неочакваното предложение, можеше да реагира по-хладнокръвно и пак да излезе от положение. Авел беше забелязал нервността ѝ отскоро. ”Ще поговоря с нея и ако има някакъв проблем, ще го решим заедно.” – мислеше си той. Но Авел нямаше ни най-малка представа какъв проблем назриваше.

Той я откри под короната на един голям дъб, където Кловия стоеше и гледаше в далечината. Авел изкачи хълма и бавно се приближи откъм гърба ѝ. Докосна я нежно за рамото, а тя рязко се обърна и го погледна с омраза.

– Какво искаш от мен? – тросна му се тя.

– Кловия, сестрице?!

– Не, аз не съм ти никаква сестра и не желая да се разпореждаш с живота ми. Кое ти дава това право?

Думите ѝ бяха изказани с голяма жлъч. Авел въобще не очакваше това от сестра си. Той я обичаше много, а ето как сега тя му говореше. Забележката ѝ го нарани много. Той се развълнува.

– Да, права си. И двамата вече знаем, че не сме роднини, но Кловия ние израснахме заедно като такива, винаги съм се грижил за теб и покойната ни майка. А особено сега след смъртта ѝ аз съм притеснен за бъдещето ти. Не можеш да продължаваш да живееш така, да слугуваш безмъжна... ти си лесна плячка за хищниците.

Кловия го прекъсна:

– О, а не мислиш ли, че така ми харесва? Писна ми от всичко от тази немотия, от тази стара порутена тъмна къща, от тези дрехи, от тези лица наоколо... Когато съм между хищниците, се чувствам добре, между този лукс и тези аромати, начинът, по който се обличат, по който говорят, а тук... не, не искам повече да живея така!

Авел се възмути от разсъжденията ѝ.

– Кловия, не говори така! – той я хвана за раменете и я обърна към себе си – Сестричке, та нали затова искам да ти намеря добър мъж, да се почувстваш като другите жени, да ти осигуря добри дни напред, да имаш семейство и мисля, че Рилий може да ти го даде. Той е почтен и грижовен, заможен е и те обича. Предполагах, че като откликваш на посещенията му, ти също си се привързала към него, но явно съм грешал, всичко е било само суета...

– Точно така. Грешиш! А сега ме остави на мира! – и свали грубо ръцете му от себе си.

Авел все повече се учудваше от поведение ѝ.

– Кловия, ти си се променила много. Мечтаеш и говориш за неща, които не можеш да имаш. Погледни реално на нещата и престани да се залъгваш с разни блянове, защото виждам, че животът в онзи патрициански дом те е покварил.

– Казах ти вече – не бери грижа за мен – сопна се Кловия и се обърна встрани, сякаш искаше да избегне погледа на брат си.

Авел продължи:

– Кловия, колкото и да не искаш, аз съм ти брат и като такъв ще се погрижа да не се увлечеш по лошия път, по който явно си тръгнала... Не ми харесва твоето държание. Аз го отдавах на болката от загубата на нашата майка, но очевидно има и нещо друго.

– Стига!!! – изкрещя сестра му. – Престани да наричаш майка ми своя майка. Разбери, че твоята майка е умряла при раждането ти, а моята майка е поела чуждата участ на гърба си и аз заедно с нея бях принудена да търпя всичките несгоди, заради теб – един чужд човек!..

Тя говореше високо и плачеше. Размахваше ръце и се вайкаше. Най-после беше му го казала в очите. Цялата тази неприязън, която изпитваше към него през годините, бе прераснала в омраза, задето майка ѝ бе дала

живота си за него. Всичко бе заради него – бягаха, криеха се, търпяха неволи заради него. А тя – нейната дъщеря, къде беше тя през цялото това време? Явно, че за нея нямаше място в сърцето на майка ѝ... Разбира се, това не бе вярно, но така си мислеше Кловия. И сега с този годеж чашата бе преляла. Предполагаше, че щом майка ѝ я нямаше, брат ѝ не щеше да поема отговорността да се грижи повече за нея. Тя не издържа и избухна.

Авел я наблюдаваше и не можеше да повярва на онова, което виждаше и чуваше. Той разбра, че сестра му се е чувствала ужасно пренебрегната през цялото време и сега за първи път почувства в гласа ѝ омраза, яд и самосъжаление, че животът ѝ не е бил по-различен.

– Ако не беше ти, може би щяхме да живеем по-добър живот, а сега трябва да знаеш, че няма да ти позволя да се месиш повече в моя. Бъди сигурен в това! – отсече тя категорично и тръгна нанякъде.

Авел остана сам. Гласът на сестра му ехтеше в съзнанието му. ”Нима е страдала толкова много?” – питаше се той. – „Нима не е разбрала моята братска закрила и любов или просто не я е интересувала, защото в действителност ме е мразила? О, Кловия, майка ни никога не те е пренебрегвала. Тя мислеше и се грижеше и за двама ни еднакво. Кой и какво те е накарало да се заблудиш така?”

Душата го болеше от думите ѝ, че той не бил неин брат и че не го иска повече в живота си. Как можеше да ги приеме, като спомените от детството изплуваха в съзнанието му – бяха винаги заедно, почти никога не се разделяха: спомни си искрената ѝ детска, чиста усмивка... Обичаше ли го тогава или години наред се бе заблуждавал? И въпреки острите думи, които Кловия му бе казала в лицето, той все тъй изпитваше братска любов и затова пое вината върху себе си. Откри някаква истина в тях и се почувства отговорен за нещастieto ѝ. Беше толкова благороден и почтен, колкото и красив. ”О, сестро, прощавай за всичко, за цялата болка и разочарование, която съм ви причинил на теб и на майка ни... Зная, че този живот с мен те угнетява! Кълна се, че ако имах възможност да променя нещата, ако тогава знаех истината...” – Авел погледна пръстена, а сълзите напихаха в зелените му очи, вятърът вееше косите му и леко закриваше лицето му. Тъгата в душата му се изписа върху него. Той въздъхна дълбоко, затвори очите си и застана за секунди неподвижно. Искаше да усети свежия въздух, да го ободри. Вятърът го обвиваше от всички страни като в прегръдка. Това го унесе и той се отдаде на приятното усещане. Съзнанието му се проясни и тогава реши, че трябва да отиде и помоли Кловия за прошка. Авел си мислеше, че все още у сестра му бе останала малко обич към него, но жестоко се лъжеше, защото той не предполагаше колко безчувствена и безскрупулна бе станала тя. Стремехът ѝ да промени живота си, да изплува от немотията,

беше отнел на Кловия всяко благородно чувство. Беше готова на всичко само да можеше по някакъв начин да стане част от патрицианската общност...

Същата вечер, когато Кловия се скара с брат си, не се прибра в къщи.

Авел цяла нощ остана буден да я чака. Надяваше се с всеки изминал час, че тя ще прекрачи прага и ще влезе вътре, но не стана така. През цялата нощ обикаляше нервно и притеснено, излизаше навън, стоеше под навеса на къщата и гледаше в тъмнината, мъчейки се да различи всяка фигура, която минаваше покрай него, но всеки път се разочароваше. Какви ли не тревожни мисли нахлуваха в главата му. Той се наведе, притисна я силно с ръце и започна да се кори: "Ами ако ѝ се е случило нещо? Беше толкова отчаяна, би могла да стори всичко! Не, вината е изцяло моя. Явно, че освен да причинявам болка на любимите си хора, друго не мога..." Мислейки това и още много други неща, Авел остана цялата нощ отвън.

По това време, на един час път от селото, в *кубикула*¹ на една патрицианска вила, двама млади тайно обсъждаха нещо, което очевидно предизвикваше тревожност и смесени чувства у единия от тях...

– Толкова ми е хубаво с теб, Ливий, но се опасявам, че нашето щастие няма да продължи дълго – говореше младата жена, която се бе загърнала с една палла и бе седнала в единия край на леглото, до краката на своя господар, а той лежеше доволно и се протягаше в него.

– Престани! – отсече твърдо Ливий. – Знаеш положението, не искам повече от мен. Наясно си, че съм обвързан и не забравяй, че трябва да си внимателна. Бяхме се разбрали нещо, но тази вечер ти наруши уговорката ни.

– Нямах предвид точно това – прекъсна го бързо и нервно жената – аз вече съм се примирила с положението си, стига да съм близо до теб... друго ми бе наум: може би някой ще стане причина всичко това да приключи – рече тихо тя, сякаш на себе си.

Мъжът в леглото се изправи и приседна. Хвана брадичката ѝ и обърна лицето ѝ към себе си.

– Не те разбирам, говори по-ясно, Кловия! – каза ѝ Ливий. Той усети някаква неприятност и чертите по лицето му се изопнаха. Никак не обичаше някой друг да му се бърка в работите или още повече да разваля спокойствието му. Сивите му очи засвяткаха подозрително, а пълните му устни се свиха под месестия му нос. – Е, казах ти, говори!

Кловия бързо събра смелост заради гнева, който таеше в себе си и реши да сподели на Ливий всичко. Тя се надяваше, че той ще разреши проблема. Нали беше неин господар и имаше право на това.

---

¹ Римска спалня.

– Брат ми – Авел, иска да ме омъжи за някакъв стар търговец. Мисли, че е време вече да се задомя и да спра с прислужническата си работа тук. След смъртта на майка ми, той си въобрази, че има право да се бърка в живота ми – обясни ядосано тя. – Позволи си да доведе този човек вкъщи и онзи ми направи предложение.

Ливий изведнъж скочи от леглото и закрачи нервно из стаята.

– Ти съгласи ли се?

– Разбира се, че не! Аз... обичам само теб. Искам да съм само с теб, дори и ако е нужно цял живот да съм ти наложница.

При тези думи, Ливий спря и я погледна преценяващо, сякаш подлагаше на съмнение онова, което твърдеше Кловия.

– Сигурна ли си в това, което говориш? – попита я той бавно.

– Да, да. Повече от сигурна и съм готова на всичко, за да не се осъществят плановите на брат ми!

Младият мъж слушаше Кловия и я гледаше в лицето ѝ, което издаваше жлъч, щом говореше за своя брат.

– Той премина всяка граница – продължи тя. – Днес се скарахме жестоко.

– Защо?

– Омръзна ми цял живот да живея в неговата сянка, да страдам заради него. Майка ми се поболя от грижа и притеснение заради него и умря. Мразя го! Особено сега, когато се уверих напълно, че не ми е истински брат, го ненавиждам още повече. Само да можеше да се махне от живота ми...

След тези думи Кловия изведнъж спря да се жалва и стана от *лектуса*¹. Очите ѝ светнаха като на хищник. Озлобеното ѝ лице търсеше това на Ливий в тъмнината. Той усети как нещо коварно се завъртя в главата ѝ.

– Ти можеш да ми помогнеш, Ливий!!! – Кловия хвана мъжа пред себе си за двете ръце и настоятелно повтори: – Моля те, помогни ми да се отърва от него. Да го махна от живота си веднъж завинаги, иначе никога повече няма да можем да сме спокойни и свободни в любовта си. – Тя го галеше предизвикателно, полагайки големи усилия за да го убеди. – Ти сам казваш, че не позволяваш на никой да ти се пречи в делата ти, нали? – изнудваше го тя. – Ето сега, той прави точно това, като се мъчи да ни раздели и да ме ожени за един гнусен старец. Нима не държиш на мен? Каж ми, че не изпитваш нищо към мен и аз сама ще изляза от живота ти...

Кловия знаеше слабите места на Ливий. Когато бе нужно, леко отстъпваше, като хвърляше стръвта и го оставяше сам да размисли. По този

---

¹ Римско легло, различните видове са се различавали според предназначението си, дали е за почивка или за сядене.

начин тя видимо показваше превъзходния му ум, а той знаеше това и се ласкаеше. В този момент Кловия нежно го обсипваше с целувки.

– О, Кловия... знаеш, че като правиш така, нищо не мога да ти откажа. – Той внезапно я хвана за главата, огледа лицето ѝ бързешком и добави: – Знаеш ли, не бях те виждал в тази светлина. Коварството ти приляга, то те кара да се чувстваш независим. През всичките тези години тук си възприела успешно някои наши привички. Властта разкипява кръвта ти, чувстваш нуждата да правиш всичко с всеки и да се наслаждаваш на това... – Ливий млъкна за миг, стрелна с очи Кловия и добави с по-нисък тон: – А ти, скъпа, това ли искаш – да видиш своя брат в краката си?

Кловия се отдръпна от прегръдката му и се приближи към прозореца. Светлината, идваща от пълната луна, огря лицето ѝ. Кръв нахлу в главата ѝ и тя сви очите си от болка.

– Искам да страда, както страдах аз! Да ме моли за прошка. Да го видя как лази и се мъчи... само така ще успокоя душата си. Можех да имам друг живот, ако не беше той. Сега дойде време да си плати за всичко!

Предателството

2 глава

Минаха се три *нундини*¹, откакто Кловия изкара яда на брат си. Рилий спря да посещава дома им, но от време на време се виждаше с Авел в ковачницата, да си предлага стоката и лично да си разменят по някоя дума. Беше дочул нещо, което сметна, че би било от интерес за момчето да го знае.

– Приятелю, ти си добър човек, прие ме открито и това, че нищо не се получи между мен и сестра ти не значи, че ние двамата трябва да развалим нашите отношения, нали така? – рече убедително търговецът.

– Така е, Рилий, така е – съгласи се Авел. Докато търговецът говореше, Авел си мислеше за сестра си – колко много се бе променила тя, особено след оная вечер след предложението за брак. Мина му през ума, дали ако неговият приятел я беше видял в тази светлина, щеше все още да я иска. Може би тя по някакъв начин го бе заблудила с поведението си...

– Авел, чуваш ли ме? Това е много важно за теб!

---

¹ Превежда се буквално "девет дена". Период от древноримския календар, равняващ се на седемте дена в днешната седмица.

– Прощавай, бях се замислил – неохотно рече ковачът.

– Наистина виждам, че в последно време нещо те мъчи, трябва да ми споделиш. Може би бих могъл да ти помогна – рече обнадеждаващо Рилий и потупа Авел за рамото.

– Да, може би някой ден – после си рече наум: ”Как бих могъл да ти кажа, приятелю, че тази жена, която все още обичаш и чакаш, не би могъл да я имаш.”

– Сега ме чуй, седни за малко. Остави този гладиус и ме изслушай. – Рилий грабна от ръцете му стоманата и я остави настрана. Тогава снижи гласа си, огледа се наоколо сякаш това, което имаше да казва, не трябваше никой друг да разбира. – Ти, момче, нямаш възможност да узнаваш някои работи, защото постоянно си тук, но аз обикалям, движа се и в аристократичните среди и дочух нещо, което ме обезпокои.

– Така ли? И какво те безпокои? – попита Авел, без да обърне особено внимание.

– Безпокои ме този пръстен на ръката ти!

И като рече това, търговецът хвана Авел за дясната ръка и я тикна пред лицето му. Авел се взря в сериозното му изражение, после хвърли бърз поглед и на пръстена.

– Какво искаш да кажеш?

– Бях в дома на Аквиллий, носех персийски килими на жена му. Докато ѝ ги показвах, онзи се приближи, поздрави ме, след това някой го извика и той се отдръпна малко на страна...

„Защо това име ми е толкова познато?“ – замисли се Авел.

– Говореха много разпалено и аз дочух някои неща. Онзи каза на Аквиллий, че пръстенът с царския печат е бил забелязан в покрайнините на Рим, в едно малко село на ръката на един млад ковач. Но доносникът не знаел нищо повече. Всъщност той бил дочул за това и не знаел доколко е вярно. Аквиллий се разпореди веднага да започнат търсене. Не след дълго в Претория ще дойдат войници на диктатора. Сигурно ще влизат във всеки дом и ще претърсват. Факт е, че твоят пръстен е инкрустиран с царския печат и някой е забелязал това. Не знам и не ми е работа как е попаднал при теб, но само знам, че си в голяма опасност, момчето ми. Предлагам ти да го махнеш от ръката си и да затвориш ковачницата за известно време. Ела с мен, ще те отведе на сигурно място...

Авел поклати в отказ глава.

– Не, не бих могъл, как ще оставя Кловия сама и ако спра работата си тук, ще изостана много с поръчките, а хората разчитат на мен.

– Защо мислиш за това сега? Не разбираш ли, че животът ти е застрашен. Знаеш ли какво чух още? Аквиллий нареди да доведат при него

жив онзи, който притежава този пръстен, защото ако се окажели верни опасенията му, то той щял да бъде най-големият кошмар на Сула!

При тези думи Авел закрачи замислен насам-натам.

– Ти какво знаеш за този Аквилей?

Рилий стана от стола и заговори още по-развълнувано от преди:

– О, приятелю, естествено, че не знаеш за него, та ти си млад. По мое време, когато аз бях на твоите години, той беше дясната ръка на Сула и все още е така. Аквилей е негов военен префект и му е верен като куче, изпълнява всичките му заповеди безрезервно. Младостта не изневерява, беше във върховна форма, печелеше всички битки за него. Земите, които днес са владения на републиката, Сула получи благодарение на него. Спомням си тогава хората разказваха, че Аквилей се бил развилнял като никога заради току-що родения син на Гай Марий, който не можел да открие. А по същото време бил изчезнал и царският пръстен. Тогава диктаторът бил издал заповед, че ще даде петдесет хиляди сестерции на онзи, който му донесе пръстена. Сула знаел, че притежателят на пръстена нямало да е някой случаен, а именно Мариевият наследник. Последвало жестоко изстребление в околността, като Сула се надявал, че между избитите жени и деца ще е и наследникът на царството. За щастие аз по това време бях в Сирия, иначе нямаше да съм между живите... Фактът, че не открил никъде пръстена, го озверил дотолкова, че накрая решил за назидание да угнети още повече плебеите, като ги оставил да му работят само за храна, на робите намалил дажбата, а на Републиката наложил страшно високи данъци...

„О, Небеса! Какво чувам? – мислеше си Авел, по челото на който избиха студени капки пот. – Нима всичко това е било истина? Значи бедната ми майка не ме е излъгала. Затова Кловия казваше, че е страдала заради мен... И не само тя, ами целият този народ е претеглил от това, че съм бил недосегаем за Сула през всичките тези години... Не, не мога да го понеса – страданието на тези хора, семействата, които са били избити... Тяхната кръв е покривала земята вместо моята! Тяхната смърт почерня душата ми!”

– О, богове!!! – изстена Авел, закри лицето си с ръце, а Рилий забеляза как сълзите му се стекоха встрани. – Аз не заслужавам да живея – говореше на себе си той, – как ще изкупя всички тези жертви?.. Не мога да понеса цялата тази вина. Защо не съм се родил нечий плебейски или робски син?

Авел усети как краката му се подкосяват и се отпусна върху един стол.

Рилий го наблюдаваше в недоумение. Беше дочул странното жалване на ковача, а Авел съвсем беше забравил за присъствието на своя приятел, тогава се сепна и бързо избърса лицето си, като се обърна настрана да не го види той.

– Какво ти е, какво думаш, Авеле? Нищичко не разбирам – зачуди се

търговецът.

– Не ти трябва да знаеш, друже. Някой ден ще разбереш, може би, но сега – една мисъл го притесни. Той продължи: – Смятам, че не трябва да се виждаме повече – отсече твърдо Авел. Мислеше си, че тяхната близост е твърде опасна за Рилий. Не искаше да го забърква в това, защото вече усещаше надвисналата опасност.

– Какво?! Защо ми говориш тъй? – попита твърде учуден търговецът и присви подозрително очи. Тогава той се приближи бавно към Авел и клекна пред стола му. – Обзалагам се, че криеш нещо, което те измъчва – рече Рилий, като хвана Авел за брадичката. Обърна лицето му към своето и добави: – Така ли е, момче?

Авел гледаше ту надолу, ту встрани и не смееше да обърне очите си към Рилий, никак не му се искаше да разкрива проблема си. Това щеше да го изложи на голяма опасност.

При тази мисъл, Авел дръпна стола си рязко назад и стана. Обърна се с гръб и рече грубо на Рилий:

– Не е нужно да знаеш всичко, повярвай ми. По-добре си върви!

Последва мълчание. Сетне Авел изведнъж се извърна и изкрещя:

– Чуваш ли какво ти казвам, махай се отук! – и му посочи с ръка изхода.

Костваше му голямо усилие да постъпи тъй.

Рилий се слиса от реакцията на ковача. Той надигна леко глава и каза натъртено:

– Най-малко очаквах това от теб, Авеле. Мислех те за приятел и исках като такъв да ти помогна, но явно съм се заблудил. Май нещата са стояли друго яче.

– Точно така, заблудил си се – рече развълнувано Авел. Тогава му хрумна нещо: – Мисля, че повече няма какво да ни свързва, щом сестра ми не желае да има нищо общо с теб!

При тези думи, Авел отново му обърна гръб.

Рилий разбра намека му, въздъхна и рече покрусен:

– Твоя воля, приятелю, сбогом...

И излезе.

В следващия момент ковачът избухна: обърна се и с едно движение метна на пода всичко, що бе върху работната му маса, а накрая я хвана и я запрати встрани... Падна на колене, сви се до земята и зариде с глас:

– О, майко, по-добре смъртта да бе те прибрала, преди да бе проговорила! Да не знаех нищо, сега нямаше да изгубя своя единствен приятел. Трябва ли затова да живея в самота? Собствената ми сестра ме намрази, Рилий си отиде... Обречен съм да бъда сам!...

Така тягостно Авел изкара нощта. Почти не мигна, остана в ковачницата и не се прибра вкъщи, защото знаеше, че сестра му няма да е там. В последно време Кловия оставаше в Домус Ливиан и посред нощ, за да се грижи за бременната си господарка. Поне тя така казваше. Авел не одобряваше това, но какво можеше да направи? Беше ѝ напомнил своите намерения, че въпреки всичко желае тя да напусне онзи дом.

– Някои неща си имат граници, Кловия. Нима ти заплащат този извънреден труд?

Кловия се чудеше как да се оправдае:

– Щом така изискват, а и господарката е в деликатно положение. Ако не съм там, няма кой да се грижи за нея с всичките неудобства, които спохождат това състояние.

Авел естествено не ѝ вярваше много.

– Разбирам, но ти помни, че си само прислужница, а не си робиня. Докато съм жив, това няма да го позволя!

Въпреки обтегнатите им отношения, той продължаваше да я обича и бе готов да даде живота си за нея.

Та сега след това развитие на отношенията им с Рилий, знаейки, че сестра му нямаше да си е у тях, Авел остана цялата нощ в ковачницата. Беше поставил в един кът малък лектус, за да си почива от време на време. Сега се сви в него с намерение да заспи и да забрави за неприятната случка, но нервността, която усещаше в жилите си, не му позволи. Въртеше се наляво, надясно, отваряше очи и гледаше в тъмнината. Знаеше, че го грози опасност и трябваше да измисли нещо. Та нали заради това изгони единствения си приятел Рилий. Кловия бе другата му голяма грижа, но вече не се касаше само за честта, но и за живота ѝ.

„Пръстенът! Трябва да го скрия някъде.”

Той стана, запали светилниците и започна да се оглежда. Имаше едно място много подходящо за тази цел и това беше пещта. Но как да сложи пръстена там? И внезапно му хрумна. Едната страна на пещта не бе излята, както обикновено, а бе направена от тухли. Там имаше един процеп, който Авел отдавна искаше да запълни, а ето, че сега точно това място щеше да му свърши работа. Щеше да сложи там пръстена. Така и направи: взе едно длето, с което оформи вътрешността на дупката, дори ѝ направи малко дъно, до толкова дълбоко, че пръстенът да потъне надолу, за да не се вижда, след това свали ценната вещ от ръката си, скъса малко парче от престилката си, уви накита и го постави в кухнята. Той огледа добре – не се виждаше нищо. После хвърли отгоре ѝ влажна пръст и най-накрая постави подвижната тухла така, че да не се различава особено от останалите.

Тухлената стена беше обнадеждаваща, защото беше странична и леко

вдлъбната и падаше в сянка. Още повече, никой с акъла си не би рискувал да търси в горещата зной. Всяка вечер преди Авел да си тръгваше, хвърляше пръст и вода, а и си беше направил система за охлаждане. След като сместа се беше превръщала в кал, той в продължение на няколко минути въртеше една ръчка встрани, която бе захваната във високата си част на пещта с едни кръстообразни, тънки и продълговати летви, направени от него самия така майсторски, щото приличаха на захванати едно в друго мечове, образуващи кръг. Той ги спускаше с помощта на една верига, която прихващаше летвите по средата почти до пещта и благодарение на това, че същата тази верига минаваше през едно желязно колело, летвите се движеха кръгообразно и така силно цепеха въздуха в малкото пространство, че пещта изстиваше за кратко време. Беше изобретил всичко това с цел да избегне възможността от пожари, каквито често се случваха по други ковачници, незнайно как. Но сега Авел реши, че известно време, докато преминеше претърсването, нямаше да я охлажда...

Така улисан в работа ковачът изкара нощта.

Утринното слънце и уличната глъч събудиха Авел, който се бе отпуснал и задрямал за кратко. Той стана, отиде до пещта и я огледа добре. Остана доволен. Сега и в дневна светлина не личеше нищо по нея. Изглеждаше непокътната. Тогава Авел изми ръцете си до раменете в едно ведро, плисна лицето си с вода и прокара мокрите си пръсти по косата. Това го ободри и той излезе навън. Искаше в този ден да се поразходи малко из пазара. Може би щеше да научи нещо, нали хората винаги коментираха най-злободневните новини.

Пазарът на село Претория не бе голям, но достатъчен, за да можеше да задоволи нуждите на хората. Освен типичните стоки като ръж, ечемик, просо, пшеница, свинско и козе месо, ябълки, маслини имаше и стоки, доставени от сарафи като Рилий, които обикаляха изтока и снабдяваха римляните със зърнени храни, грозде от Сирия, подправки като шафран и кардамон, и други. Но тук най-вече можеше да се намерят производствени продукти на местните жители, а те самите търгуваха по натура – заменяха артикул за друг артикул...

Авел обикаляше от сергия на сергия, разглеждаше и се наслаждаваше на прекрасното утро, което обещаваше чудесен пролетен ден.

Изведнъж се случи нещо странно: докато Авел се оглеждаше наоколо, една жена, която стоеше вляво от него, бавно надигна глава и го съгледа. Той усети погледа ѝ, обърна се за миг и видя до себе си една стара *куцнерка*¹,

---

¹ „Chuzener” – с това общо название са наричали циганите в древността потомци на Куш.

беше го зяпнала с отворена уста и говореше нещо, което Авел не можеше да разбере. Явно, че не беше местна. Авел леко се смути и се отмести встрани до други хора. Но странната жена го последва, тъй като беше забелязала в ковача нещо изключително. Тя бързо протегна ръка, докосна врата му и чак тогава проговори на ясен ромейски:

– Белегът! Това е белегът на Марий!

Авел се отдръпна рязко и хвана ръката на жената.

– Но какво правите?

Тя обаче като че ли не го чу и заговори по-силно:

– Това си ти, наистина си ти. Кой би повярвал?! Всички те мислехме за мъртъв... О, богове, вие сте запазили живота му. Сега вече има някаква надежда.

Младият мъж се възмути.

– Моля ви, спрете, сигурно ме бъркате с някого!

Той се огледа наоколо и – О, небеса! – всички бяха вперили погледи в тях и шушукаха.

– Ти имаш същия белег, ето тук на врата, като господаря Марий. Затова не може да си друг, освен неговия син! – обясни старата жена.

Тези думи силно смутиха Авел, дотолкова, че не знаеше как да реагира. Искаше му се да потъне вдън земя, когато чу подигравателния смях на някои.

– Тази дърта циганка е луда! – провикна се един от тълпата.

Друг добави:

– Вижте как странно се държи, все едно момчето е някакъв цар.

Множеството избухна в неудържим смях, а трети силно изкрещя.

– Ей вещице, защо не оставиш човека на мира?!

Тогава неочаквано старата циганка се обърна към хората и извика, като хвана здраво дясната ръка на Авел и я дигна нагоре:

– Смейте се, негодяи такива! Ала знайте, че тази ръка е белязана с царския печат...

Авел дръпна силно десницата си и се освободи от хватката на циганката.

– Оставете ме на мира и си вървете по пътя! – рече ядосано той и точно понечи да тръгне, онази му прошепна:

– Не можеш да избягаш от съдбата си, господарю!

Последната дума тя изказа с голямо уважение, а сетне му се поклони.

Отново от тълпата се чуха иронични подмятания и смехове.

Като разбра, че не може да спре бръщолевенията на странната жена, Авел сви устни и поклати неодобряващо глава.

В този момент между хората настана бурно раздвижване. Те се отдръпнаха встрани и откриха път на приближаващите се конници. Единият от тях, който бе най-отпред, грубо извика:

– Какво става тук, да му се не види? Какъв е този цирк?

Другият зад него се обади:

– Кой говори за господаря си? Ако сте се събрали да доносниците, ей сега всички ще ви хвърлим в тъмницата и до утре главите ви ще ги разнасят по Форум Магнус, набити на кол!

Хората млъкнаха и се спотаиха, защото знаеха, че това не бяха обикновени закани, а самата истина: верните бойци на злия Сула щяха да постъпят така със всеки един, злословил по адрес на господаря им.

Легионерът, който бе най-близо до старата циганка, доближи коня си до нея, ритна я по гърба и със суров глас ѝ заповяда:

– Говори, вещице, какво се беше раздрънкала преди малко?

Някой от навалищата се провикна:

– Съжалете се над нея. Жената е луда, размиваше ни с глупавите си и безсмислени брътвежи.

– Ти да млъчиш! – изрепчи се конникът. – Никой не те е питал.

После онзи се обърна към Авел, тъй като отдалече бе забелязал, че лудата си имаше работа с него и като премрежи погледа си от яркото слънце, го запита:

– Ти кой си?

– Аз съм ковач. Казвам се Авел – отговори хладнокръвно той.

Воинът долови странното му спокойствие, което противоречеше на всеобщото състояние. Той го изгледа от глава до пети и като се обърна към тълпата, се провикна високо да го чуят всички:

– До пет минути улицата и тържището да са се опразнили. Всеки да си върви по домовете. Ще мина през всяка къща и ако някой не си е на мястото – лошо му се пише! А ти – гологлавият разпоредител посочи Авел с ръка, – тръгвай пред мен и ме води към ковачницата си!

Авел се подчини и пое по пътя надолу, където прекарваше почти цялото си време. Той знаеше, че ще обърнат всичко наопаки и че търсенето ще е свързано с пръстена.

Воиникът го наблюдаваше отстрани през цялото време, но Авел вървеше сигурно напред, без да предизвиква никакво съмнение.

И ето, че конниците спряха пред малката ковачница.

– Тук ли е? – попита главатарят им.

– Да.

Онзи кимна с глава, давайки знак на своите подчинени и в миг конниците скочиха, разбиха вратата и нахлуха варварски вътре.

Авел понечи да ги последва, но началникът го спря, полагайки крака си пред гърдите му. Авел наведе бавно глава, погледна калния му крайник, после отмести очите си и те се спряха в тези на бруталния разпоредител.

– Ти стой тук! – отсече троснато онзи.

Както очакваше младият човек, в ковачницата настана голям безпорядък. Войниците бяха изпотрошили почти всичко, но явно нищо не можаха да открият, защото излязоха навън разочаровани и бесни.

– Аквилей, тук няма нищо! – провикна се един от тях.

В миг Авел затаи дъх. Вярно ли чуваше или наистина това бе името на човека, който го е издирвал години наред и е изтребил толкова хора? Сега чак той разбра страха на селяните на пазара. Този бе човекът, който бе наложил страшния терор над тях – съдията изпълнител на злия диктатор. Този бил толкова безкомпромисен и жесток, че хората разправяха как посичал на място всеки, който го погледнел на криво.

„О, Небеса! Аз стоя до убицеца на майка ми!”

Кръвта във вените му кипна, Авел стисна юмруци и жилите по лицето му се изпънаха от ярост. Тя нахлу в главата му и той затвори очи. Искаше да се хвърли с голи ръце върху този звяр и да го убие, но практичният и здрав разум заговори в него: сега не му бе времето и мястото за това. Беше в неудобна позиция – без оръжие и съвсем сам. А освен това при най-малкото движение от негова страна, верните подчинени на Аквилей щяха да го нахълцат на парчета с мечовете си. Не, това не беше целта. „*Vide, sile, Avelus. Guadet patientia duris!*”¹ – рече Авел на себе си. Подир това пое дълбоко въздух и отвори очи, като се вгледа някъде в далечината, без да помръдне. Костваше му неимоверни усилия да се успокои. Стоеше неподвижно, пребледнял като статуя, а лицето му се ороси от дребни капчици пот.

Аквилей слезе от коня си, мина напред и влезе в разрушената ковачница, като от време на време риташе онова, което му се изпречваше на пътя – някой земеделски инструмент, клещи, раздрано духало... После се огледа и излизайки навън, гръмко се разсмя.

– Говеда такива! Сега как тоя ще изпълни поръчката, като сте изпочупили всичко. Ха-ха! – подиграваше се той. Сетне се приближи към Авел и му каза с ироничен тон: – Свърши това навреме, иначе лошо ти се пише! – При тези думи Аквилей хвърли в краката на Авел един къс увит свитък и добави: – Въпреки че не знам как ще стане, сигурно ще ти трябва нова ковачница! – и той отново се изкикоти отвратително.

Авел дори не го удостои с поглед. Гледаше все така встрани, без да помръдва, сякаш пред него нямаше никой.

---

¹ Гледай и мълчи, Авеле. Търпението накрая тържествува!

Аквиллий се качи на коня си, изгледа го ненавистно за последно, изсумтя и се изхрани в страни.

– Към селото! – изкрещя той и пришпори бедното животно.

Когато войниците се скриха в далечината, Авел се наведе, взе свитъка, разви го и го погледна отегчено, а после го захвърли на страни.

„О, богове! Какво са сторили?“ – помисли си Авел, когато видя изпотрошената ковачница. Какво щеше да прави сега? Мястото, което дълги години изкарваше прехраната на цялото семейство, бе напълно разрушено. Той бавно се разхождаше между целия безпорядък от счупени вещи. Тук-там бе останало по нещичко, което Авел щеше да оправи, но всичко друго бе безнадеждно. Дори труда му, който бе хвърлил по поръчката на една дузина боен асортимент, бе унищожен. „Добре, че не се разплатиха“ – мислеше си той. „Това ще последва и другите домове. Ще разрушат бита на хората, а може би Аквиллий в гнева си ще нарани и някого. И всичко това заради мен, заради този пръстен!“ Авел беше намерил едно трикрако дървено столче, метнато в страни и останало непокътнато. Сега той седеше на него, оглеждаше се наоколо и мислите препускаха в главата му: „Кошмарът отпреди години започна да се повтаря, но тогава не е било по силите ми да сторя нищо. Обаче сега вече мога и ще го направя – трябва да спра всичко това!“

Той скочи решително, отиде до пещта и извади от укритието така търсената вещ.

– Ще се предам и всичко ще свърши. Не желая други хора повече да страдат заради мен. Аз не съм по-различен от тях. Животът на всеки е еднакво ценен.

– Така е, животът на всеки е еднакво ценен, но ти наистина си по-различен. *Sic fata tulere!*¹

Авел се изплаши много, защото не бе усетил някой да влиза в ковачницата.

– Какво правиш тук, жено? Защо се промъкваш така ненадейно? – раздразнен попита той старата куцнерка, която се беше скрила в храстите и бе видяла вандалщината на войниците. Явно, че имаше да казва още нещо на човека, който смяташе за господар. – Защо ме преследваш постоянно? – отново заразпитва той.

– Чуй ме добре: ти никога няма да спреш Аквиллий и войниците му, като се предадеш. Той е демон и ще продължава да безчинства с теб или без теб на този свят! Но трябва да се пазиш!

Докато говореше, жената бавно пристъпваше напред с почетна стъпка. После се спря точно пред него и с трепереща ръка откри лицето му, като

---

¹ Съдбата така е пожелала!

избута встрани косите, които падаха пред погледа му. Авел стоеше неподвижно и я гледаше с искрените си изумрудени очи.

– Сега виждам колко много приличаш на майка си – Верания... Да, така се казваше. Сякаш тя стои сега пред мен.

– Така ли?!

Авел не знаеше това. Той изцяло бе взел красотата на майка си, както и достойнството и почтеността си. Единствено белега на врата му, който дългите му коси прикриваха, беше наследил от баща си. Наклоненото и високо чело издаваше остър ум и откритост, големите му зелени очи бяха в контраст с дебелиите му тъмни и леко пречупени в края вежди. Те му придаваха малко меланхолично изражение. Правият му нос и плътните очертани устни издаваха твърдост, но и чувствителност. Изразената му четвъртита челюст с трапчинката на брадата говореше за мъжественост и сила. А когато се усмихнеше – белите му наредени като мъниста зъби блясваха в контраст с леко мургавото му лице. Тогава излъчваше нежност и благородство.

Старата циганка му сподели, че освен майка му, която я е била посетила преди раждането му, бе виждала и баща му, от когото получила царския пръстен.

– Фортуна ми показва на ръката на баща ти, че избраницата му ще дойде при мен непразна със син в утробата си, който ще бъде гонен. И той ще се смеси с народа. Тогава Марий ми повери знака на властта и каза, че го завещава на неродения си син, знаеше, че не ще може да те види, тъй като отиваше на война в далечни земи. Аз го предупредих да се пази, защото го очакваше заговор... – Циганката спря да говори и взе ръката на Авел, а той, унесен от разказа ѝ, не се възпротиви. – Сине на Марий, виждам... О, Богове! *Dis Pater!*¹ Оркус, не отваряй олтара на Прозерпина все още, не и за този! – възкликна тя и лицето ѝ преbledня. После вдигна очи към Авел и със секващ глас продължи: – Имаш участта на баща си. Виждам предателство. – След като каза това, тя млъкна и реагира много остро: внезапно пусна ръката му и го погледна жално, но запази за себе си ужасното нещо, което прозря. – Трябва да бягаш! Спасявай се, господарю. Скрый пръстена, защото той сега те изобличава. Ще дойде време, когато ще стои на ръката ти без да те излага на опасност. Но сега не трябва да оставаш и миг повече!

При тези думи, циганката хвана ковача и започна да го дърпа към изхода.

– Чакай, не мога! – спря я Авел. – Аз имам сестра...

---

¹ Римският бог на подземния свят. Това е другото име на Оркус и Плутон.

Той не довърши, тъй като онази го прекъсна нервно:

– Тя отдавна е спряла да мисли за теб, защо ти да мислиш за нея?

– Как, защо ми говориш така? – запита я Авел подозрително, а тя отмести погледа си от неговия, за да не забележи той раздражителното ѝ изражение. – Криеш ли нещо от мен?

– Казах ти вече – никой не мисли за теб, поне не с добро. Нямах си никого. Сам си срещу мълните на Юпитер! – след като му рече тъй, циганката се обърна с гръб и добави: – Аз си тръгвам. *Di te ament!*¹

Авел остана сам сред развалините.

Същата вечер, след като Аквиллий бе обходил цялото село в Претория и бе влизал във всеки дом, претърсвайки всичко и навсякъде, се прибра в дома си обезкуражен и гневен. Отново не бе постигнал нищо, както преди години – тогава не бе открил новородения син на Марий, а сега не бе намерил и царския пръстен.

– Защо, когато все тръгвам да търся това копеле, винаги завършвам с неуспех?! – каза той, като че на себе си, а в гласа му се четеше силна омраза. Аквиллий метна в страни бокала с виното и той се разля по мраморния под. – Сякаш нещо го пази. Проклети да са боговете!.. Но аз ще намеря начин да те открия, нещастнико! Все някой те е виждал...

Аквиллий приемаше случая с наследника твърде лично, защото не Сула бе този, който претърсваше районите по цели дни и нощи в дъжд и пек, а именно Аквиллий го правеше и оставаше винаги изигран. Всички други дела той завършваше с успех, само тази работа му се опъваше. Затова и можеше да се каже, че гологлавият слуга мразеше този Мариев син повече от самия Сула... И докато си стоеше загледан някъде с изкривено от злоба лице, споменът за срещата му с ковача Авел изплува в съзнанието му. Облегна се на креслото си и се замисли защо това лице му бе толкова познато. "Кълна се, че съм го виждал някъде... може би преди. Този ме озадачи. Ще разбера кой е! Но първо да се погрижа..." Изведнъж една блестяща идея му дойде наум и той скочи мигом на крака. "Ами разбира се, това е!" – възкликна радостно той и закричи с бодра стъпка към Домус Феликс – дома на Сула.

В същото време там се въртеше голяма оргия. Почти целият двор присъстваше – прочутият патриций Помпей, който се чинеше за легионите на диктатора, дори мечтаеше и за свои, ходеше насам-натам, оглеждайки високомерно робините. Те му се предлагаха, но сякаш нямаше достойна за неговите прищевки и волности, защото ораторът и мислител Плутарх го затормозяваше още повече в избора му, като изтъкваше немалко от

---

¹ Нека боговете те закрилят!

недостатъците на жените, като че бяха не конкубини, ами някакви богини. Друг не по-малко виден аристократ – Крас, на който прякорът му бе Богаташа, изсипваше неразреденото тирско в устата си едно след друго, щото му липсваше смелост да опита ласките на лъскавата мавританка до него, която доста дръзко бъркаше под туниката му. Някъде се мяркаше Гай Юлий – млад обещаващ републиканец, който подкрепяше популярите неимоверно заради баща си и зет му – самия Гай Марий, по причина, че втория навремето бе подпомогнал политическата му кариера, та сега и той вземаше твърде насериозно сенаторските дела. Затова тази бърлога никак не му прилягаше и стоеше настрана, докато сивите му очи дебнеха всеки в слабостите му, защото знаеше, че противникът се побеждава само в своето безсилие!.. С една дума, нямаше кътче в този дом, което да не бе заето от гости – познати и непознати. Всички те гуляеха, смееха се и се отдаваха на страстите си в неустоим разврат.

Самият диктатор – Сула, бе в компанията на две полуразголени жени и един мъж, който се мъчеше да отпусне чрез масаж така или иначе разпуснатото му и тлъсто тяло. Той пъшкеше сладостно под чевръстите ръце на младия артист – Митровий, който му бе честа компания и подпухналото му луничаво лице се кривеше в похотлива усмивка, докато една от мургавите жени мажеше червените му къдрави коси с някакви благовонни масла...

Аквилий влезе в *триклиниума*¹, огледа се бързешком и като откри с очи този, когото търсеше, тръгна право към него, без да го интересуват съблазняващите тела, които се навъртаха наоколо и се мъчеха да го привлекат. Той грубо ги отблъскваше и продължаваше напред.

– О, Аквилий, приятелю мой... Как си?! Сигурно не се чувстваш особено добре след този провал? Знаеш нали – *Iam fama nimium fecit!*² – отбеляза с лека ирония Сула.

– Така е! Диктаторе, трябва незабавно да говорим. Изключително важно е! – каза твърдо Аквилий.

– Тук и сега? – отегчи се Сула. – Не виждаш ли, че в момента съм зает. Кое е по-важно от това човек да доставя удоволствие на своята тленна плът?

Той не получи желания отговор, но все пак молбата на неговия префект го заинтригува. Грубият войник си позволи да говори направо:

– Обявете награда за пръстена като преди двадесет години. Но този път по-голяма, примерно сто хиляди сестерции и следващия път делото ми ще има успех. Обзалагам се, че или самият пръстен ще се появи, или копелето ще е в краката ви! – довърши убедително гологлавият.

Сула за миг втрени коварните си сини очи в Аквилий, сякаш не

¹ Помещение, където римското семейство обядвало и канели гости.

² Излишното е добавено от мълвата!

разбирайки нищо, после направи знак с ръката си и двете жени заедно с масажиста се отдалечиха. Самовластникът се изправи от лектуса си, изсумтя тежко и obu сандалите си. Сетне наметна своя *сагум*¹ и рече твърдо на Аквилей:

– Ела с мен в *атриума*²!

Онзи веднага се подчини, доволен задето идеята му се хареса на Сула.

– Тук сме сами, говори направо – заповяда му неговият господар.

– Усещам, че съм близо, много близо, но не знам как – нещо ми убягва. Затова ми хрумна тази уловка. Има достатъчно покварени и изгладнели сред тая паплач, които ще проявят интерес към парите. Съгласен съм, че сумата е голяма, но знаете – човек преди да получи нещо, трябва да даде. Мисля, че усилията ще си заслужават.

Сула се позамисли малко, беше благоразположен днес, заради някои особи в компанията си и затова реши да покаже и на протежето си малко снизходителност.

– Така да бъде, погрижи се за това. Но гледай този път да не се провалиш, че провалът ти ще струва сто хиляди *сестерции*³ – добави многозначително диктаторът. А сега моля те, не ми разваляй повече настроението с подобни вести. Отивам да се забавлявам, ела и ти ако желаеш – подкани Сула своя довереник и се усмихна сладно...

Още на следващия ден мълвата за огромната награда се разпространи светкавично бързо. Сега не само сред войниците на диктатора щеше да има издирване, но и сред народа. Авел трябваше да бъде изключително предпазлив, дори с хората около себе си...

– Чу ли новината днес? – рече Амелия, жената на Ливий, на своята довереница и компаньонка Кловия.

– Та нали напоследък съм постоянно вътре, господарке. Как бих могла?

– О, прощавай, така е... Хората говорят за някакъв изгубен преди много години царски пръстен, за който сега се предлага награда от, представяш ли си – сто хиляди сестерции!

Когато Кловия чу за така скъпо оценения братов пръстен, нещо я жегна и тя подскочи на кушетката си. Амелия се учуди на реакцията й.

– Какво ти става?!

---

¹ Ленен или вълнен плащ, носен от войници и сенатори.

² Предверие към останалата част на дома. Води началото си от етруските домове, като първоначално играло роля на вътрешен двор или всекидневна.

³ Малка сребърна монета по време на Римската Република, равняваща се на два и половина *аса*, а четири сестерции се разменяли за един *денарий*.

– Не мога да стоя повече вътре, тази жегата ще ме убие – оправда се прислужницата. – Излизам малко на терасата.

Кловия си помисли: ”Трябва тази нощ да направя всичко възможно да видя Ливий.”

Тя дишаше дълбоко, беше се развълнувала от мисълта за назряващата възможност да утоли желанието си за мъст. Стоеше на терасата и се мъчеше да се успокои, но това не ѝ се удаваше. Амелия се приближи към нея и я погали съчувствено.

– Мисля, че не си много добре. Защо днес не си починеш? Иди си у вас, а ако има нещо, ще пратя да те извикат. Ти вече приключи работата си за днес, тъй че върви и си почини.

Слушайки я, Кловия си помисли, че ако се подчини на господарката си, ще има възможност да потърси пръстена, защото в последно време тя бе забелязала, че Авел не го носеше на ръката си. ”Явно и той е подочул някои неща и го е скрил!” – мислеше си тя. После се престори на още по-болна и добави:

– Наистина, господарке, имам нужда да си почина малко.

– Какво чакаш тогава – тръгвай. В края на краищата един болен не може да се грижи за друг болен, нали? – рече ѝ ведро Амелия.

Кловия се усмихна доволно, кимна с глава и се отправи към изходната порта. По пътя за дома реши да използва своята хитрост и измама, за да постигне целта си.

Не след дълго Кловия отвори вратата на старата кирпичена къща, където живееше, и влезе крадешком, като си мислеше, че няма никой.

– О, ти си тук?! – изненада се тя щом видя брат си, но успя да промени изражението си, все едно ѝ бе приятно да го види.

Авел също не скри недоумението си от факта, че сестра му се прибира толкова рано.

– Какво става, Кловия, защо си тук по това време? Да не би да са те освободили от задълженията ти в онзи дом?

– Да, но само за днес! – отговори с престорена трудност тя. Сетне се хвана за главата и добави: – Мисля, че се разболявам, не се чувствам добре и господарката ми каза да се прибера и да си почина.

Както бе полегнал, Авел веднага скочи, отиде до сестра си и нежно я прихвана за раменете, като ѝ помогна да се придвижи до леглото.

– Ела, отпусни се и си почини, сестричке! Затова бях против да слугуваш по цели дни и нощи. Ето, че се поболя – говореше притеснено Авел.

Сестра му го слушаше и продължаваше да се преструва. Имаше план.

– А ти, братко, защо не си в ковачницата?

На Авел му стана драго от нежното обръщение на сестра му. Той при-

седна до леглото ѝ.

– О, Кловия!.. Случи се нещо много неприятно. – Спря за миг, хвана ръката ѝ в своите и със съжаление в гласа продължи: – Вероятно си чула, че вчера войници на Сула минаха през цялото село да претърсват навсякъде за пръстена. Не пропуснаха и нашата ковачница, Кловия! Опустошиха всичко, нищичко не ни оставиха. Ще трябват много средства всичко да се възстанови, а от къде? Ох! Как сега ще изкарвам прехраната ни?! – Авел отпусна глава и закри лицето си в отчаяние.

Кловия го наблюдаваше и си мислеше с неприязън и нарастващо недоволство в душата, че отново тази беда ги бе застигнала заради него. В следния миг тя се вгледа в ръцете му и се увери, че пръстена го няма. ”Ще разбере къде е!”

– Братко – каза с престорена нежност Кловия, като го хвана за ръце и откри лицето, по което се четеше искрена обич към нея, – прощавай задето бях толкова груба и несправедлива с теб. Осъзнах го, но късно, след като те обидих. Мисля, че бях озверена от загубата на майка ни и си го изкарах на теб.

Авел я гледаше приятно изненадан и се просълзи от умиление.

– Не, Кловия, няма какво да ти прощавам, аз съм този, който трябва да ти поиска прошка.

Той каза това и започна да целува ръцете ѝ.

Сестра му продължи със своята игра:

– Братко, нека забравим всичко това и помислим какво ще правим сега – каза окуражително Кловия. – Имам идея: ще поискам назаем известна сума от Амелия, за да възстановим ковачницата, а тя малко по малко ще ми я удържа. Трябва да излезем някак от това положение, не се отчайвай – мъчеше се да се прави на загрижена двуличната сестра на ковача.

– Не бих могъл да поискам това от теб, скъпа ми сестро – възпротиви се първоначално Авел, но после осъзна, че по-добро решение на проблема не съществуваше: най-малкото трябваше да си върнат отново предишния живот.

– Този път остави нещата в мои ръце – рече убедително сестра му, а в същото време се чудеше как да го попита за пръстена. Кловия се изправи леко на постелята, облегна се на възглавницата и каза: – Мисля, че се чувствам по-добре. Сигурно просто съм била крайно уморена и наистина съм имала нужда от почивка. Хайде да използваме остатъка от деня и да идем двамата в ковачницата. Ще ти помогна да разчистим и подредим това, което е останало.

След като Авел се увери, че сестра му е добре, се съгласи и двамата отидоха там. Кловия правеше всичко, за да спечели отново доверието на брат си. Тя беше сигурна, че само тогава той би ѝ споделил местонахождението на скъпоценния накит.

С големи усилия те успяха до вечерта да поставят всичко в ред. Онова, което беше изпочупено, изгориха в задния двор, а повредената стомана от бойния асортимент Авел отдели, за да я претопи наново.

– Готово! – извика Кловия доволна от свършената работа, после се отпусна изтощена на старата кушетка, която бе оцеляла от взлома. – Братко, какво си се загледал в тази пещ? Тя е здрава и добре че е така – успокои се сестра му. – Сега остава да поискам този заем и нещата лека полека ще си дойдат на мястото.

Докато го утешаваше, тя забеляза, че брат ѝ се бе вторачил в ръката, която носеше отпечатъка от липсващия пръстен. ”Сега е моментът” – рече си Кловия и го подхвана отдалеч: – О, Авел знаеш ли какво чух в дома на Ливий? Обявили са сто хиляди сестерции за пръстена. Виждам, че той не е на ръката ти, дано си го скрил добре, защото разбрах, че не е бил открит никъде. Не са го открили и в дома ни... – добави тя и снижи гласа си. Подир това се изправи, приближи се до Авел и като го докосна по рамото, го попита нежно, преструвайки се на много загрижена: – Тогава къде е?

Авел се обърна, вгледа се в лицето ѝ, а тя продължи своята игра: склони глава на рамото му и уж притеснена добави:

– Искam да съм сигурна, че си в безопасност, затова се интересувам. Все пак ти си ми брат и независимо че в последно време не се разбирахме особено... – тя спря, вдигна зора си към него и с големи усилия рече: – Аз те обичам и искам да знам, че не те грози беда.

Кловия знаеше колко много брат ѝ я обичаше и реши да се възползва от това. Мислеше си, че привързаността му и безрезервната му братска любов ще го заслепят. И не сгреша. Авел я погали и нежно ѝ се усмихна.

– Радвам се, че мислиш за мен, Кловия. И ще ти кажа, за да не се тревожиш.

След тези думи той се обърна към пещта и се загледа във вдлъбнатата тухлена стена, където бе скрил неговата съдба.

Кловия проследи погледа му и смръщи вежди в недоумение.

– Не те разбирам, какво има там? – Странна мисъл я осени. – Да не би...

– Да, Кловия, скрих пръстена в пещта! – оправда съмненията ѝ той.

Подлата му сестра се изуми.

Авел отиде, отмести самостоятелната тухла, бръкна в укритието и изкара увития плат, в който се спотайваше тъй ценният предмет.

„Ето го моето спасение” – помисли си Кловия. Тя го взе и го разгъна.

Пръстенът сега блесна за нея в друга светлина, докато преди не му обръщаше внимание, защото за нея бе просто едно завещание от майка ѝ и понеже не бе поверен на нея, тя не му отдаваше голямо значение. Но сега бе друго: видът му, който излъчваше величествеността на отминалото царство, я

съблазняваше, но не по начина на притежанието, а този, който щеше да ѝ донесе състоятелност и възможност за изплуване от мизерния живот, а накрая и свободата да прави каквото иска със съдбата си. Затова и най-важното за нея бе да се отърве от Авел. Желанието ѝ за мъст се надигна още повече, докато се вираше в наикта. Той караше очите ѝ да блестят като тези на някое хищно животно, преди да нападне своята жертва. Предвкушаваше своята победа, която бе твърде близо, щом вече знаеше къде се крие пръстена... Унесена в мислите си, тя не чу гласа на Авел. Той беше протегнал ръка в очакване.

– Кловия?!

Тя се сепна. Погледна го и разбра намека му. След това неохотно му върна своето спасение.

– Тази вещ е твърде опасна за нас двамата, аз даже не исках да ти казвам къде съм я укрil, но го направих да знаеш, че е на сигурно място и да не се безпокоиш.

– Да, Авел, все пак винаги сме си споделяли всичко – рече тя с малко странен тон.

– Така е. Ние сме едно семейство и трябва да се подкрепяме и грижим един за друг, нали, сестричке?

Кловия кимна в съгласие. Беше твърде развълнувана, за да откликне с глас, затова скри възбудата си, като се обърна с гръб, въздъхна дълбоко и притвори замечтано очи.

През това време Авел сложи отново пръстена в странното укритие.

– Трябва да призная, че си много изобретателен, братко – рече сестра му, но в гласа ѝ се четеше нотка на раздражителност, защото си помисли, че ако не беше използвала своята хитрост и лукавство, никога нямаше да намери пътя към свободата си.

Минаха се няколко дни. Животът навсякъде бързо се нормализира след варварското посещение на Аквиллий и войниците му в малкото бедно село Претория.

Върнала се в дома на Ливий, Кловия зачака удобния момент, когато отново щяха да се срещнат. Този път имаше сериозен повод за това и тя реши да приведе нещата в по-бърз ход.

Написа една бележка и я даде на една робиня, която и преди се бе грижила писмата ѝ да достигат сигурно до любимия ѝ. Кловия имаше доверие на тази жена, защото до този момент нито веднъж не я бе разочаровала.

И ето, че още същата вечер в розовата градина на дома на Ливий се чу странно шумолене. Храстите като че ли едва доловимо се раздвижиха от лекия порив на вятъра, който се беше появил в късния следобед и създаваха

усещането, че нещо си шепнеха. И наистина имаше шепот между розовите храсти, но той не идваше от вятъра, а от двама души, които крояха коварен план.

– Ела! – каза Ливий, като хвана Кловия под мишница и нервно я бутна напред. После той рязко се обърна и ядосано ѝ рече: – Благодари се, че поводът, заради който съм тук, е важен, иначе щях да наредя да ти наложат десет удара с камшик! Знаеш, че Амелия и аз имаме важни гости, а ти ме занимаваш със собствените си интриги.

– Моля те, Ливий, изслушай ме. Тази моя интрига, както казваш ти, може да стане твой служебен успех! – отвърна разпалено Кловия.

– Шт!!! Бъди по-тиха и говори по-ясно.

– Става дума за обявената награда от сто хиляди сестерции, които аз мога да получа, а ти можеш да спечелиш доверие и положение в Курия Хостилия. Нали винаги това си искал? Сега имаш идеалната възможност.

Ливий се разсмя и каза:

– О, и как ще стане това? Знаеш, че наградата е за онзи, който намери...

Кловия затвори устата на своя любим, после бавно и предизвикателно бръкна в пазвата си и извади от там нещо. След това го дигна нагоре към лунната светлина, а Ливий остана в недоумение, приковавайки поглед в предмета, който проблясваше в тъмнината.

– Пръстенът!!! – откъсна се от устата му. Той го взе от нежните ѝ ръце и го доближи до лицето си, за да го разгледа по-добре. Все още не му хващаше вяра, но когато забеляза инкрустирания царски печат на орел с разперени криле и корона, той ахна от изненада и отстъпи крачка назад. Не можеше да повярва на очите си. След това изглежда под вежди Кловия и я попита: – Откъде го взе? Да не си го откраднала?!

– Не мога да твърдя, че е краден, но само мога да ти кажа, че винаги е бил в семейството ми, без да зная, че той е толкова ценен и важен за някои хора.

Тя не каза цялата истина, но сега това нямаше значение. Нали пръстенът беше открит...

– Още утре след четвърта *вигила*¹ ще съм на Виа Сакра, а ти се прави, сякаш нищо не се е случило. Аз ще се погрижа за всичко, довери ми се – настоятелно рече Ливий и прибра пръстена, – а сега си върви. Ще пратя съобщение и пак ти повтарям, каквото и да стане, ще се правиш на изненадана, защото нищо не се знае. Ще се забъркаме в нещо, което кой знае къде ще му излезе края. Затова трябва да сме много внимателни, разбра ли?

---

¹ Нощната стража, която се е сменяла четири пъти в нощта, през определено време. От там-първа, втора, трета и четвърта вигила се възприемало като даден час от нощта.

Кловия се подчини и си тръгна крадешком, както беше дошла.

Същата вечер Аквиллий беше много нервен, изкарваше яда си на всеки, който му се мернеше. Образът на онзи ковач не преставаше да го тормози ден и нощ, а той все не можеше да разбере защо това толкова го притесняваше, по каква причина този лик той свързваше с миналото? Реши малко да се поразходи и разгледа залите, преддверията и покоите на палата. Всъщност това бе и част от неговите задължения – да осигурява безопасността и спокойствието на неговия господар, като оглеждаше лично всяко кътче на *Domus Publika*¹ отвътре и отвън.

Докато обхождаше, той изведнъж се спря и се обърна към вратите на покоите на бившия пълководец и първи консул – Гай Марий. Нещо предизвика любопитството му, не че не бе влизал и преди там, но сега бе друго. Вътре имаше един скрин със събрани ненужни вещи – някакви, които от години никой не търсеше или просто бяха забравени, защото бяха нечии чужди спомени.

Аквиллий се замисли, той познаваше добре резиденцията – интериора отвътре, но не знаеше какво се крие в онзи стар и пращен сандък. Защо ли не го бе отварял досега?

Злият главорез закричи несигурно към тази врата, озърна се наоколо и я отвори. Влезе и очите му веднага започнаха да търсят местонахождението на сандъка. Защо ли не го намираше? Беше сигурен, че той стоеше с години някъде там. Започна да оглежда навсякъде... И ето, че го съзря! Очите му светнаха. Но имаше една пречка – старият сандък беше естествено заключен. Трябваше да намери нещо, с което да строши дебелията му желязна ключалка. Аквиллий отново започна трескаво да се оглежда, особено там, където имаше и други стари, дори и някои изпочупени вещи. За щастие откри един сап. Взе го и заудря с него по ключалката, но нямаше кой знае какъв успех. Аквиллий бързо извика един прислужник и му заповяда да донесе една секира. Онзи се подчини и след малко се появи с бравата в ръце. Гологлавият му направи знак да се отдалечи и затвори вратата след него. Отиде до сандъка, замахна силно с оръдието и успя да го разбие. Метна встрани бравата и като дете се нахвърли върху му, като че бе някакъв подарък. Едно по едно започна да изважда стари дрехи, завивки и предмети от всякакъв род. Изведнъж попадна на някакво сгънато платно. "Какво ли е това, май прилича на някакво изображение" – мислеше си той. Разгъна папируса и наистина се оказа рисувано изображение на красива млада жена. Аквиллий се вгледа внимателно

---

¹ Дворецът, където се подвизавал върховния жрец на Рим, в следствие диктаторът или императорът. Намирал се на улица Вия Сакра до храма на весталките.

в лицето, което събуди смесени чувства. ”Коя ли е тази жена, толкова ми напомня на някого!”... И ето, че страшната мисъл изплува заедно с образа на човека, озадачавал го с дни. Аквилей се противеше и не искаше сам да си вярва, но приликата бе твърде голяма... Той и тя – жената от портрета, имаха същите зелени тъжни очи, същата черна коса и изразителни устни.

Ненадейно Аквилей се изправи и изрече на глас:

– Това е жената, която убих преди години.

И започна да мисли логично: щом в този сандък имаше мъжки дрехи и вещи, вероятно на стария консул, този портрет бе един спомен от миналото. Наистина по това време бяха много малко онези, които рисуваха върху папируси лица на хора, по-скоро го правеха върху дъсчици със стило, но щом това бе възможно, значи не бе случайно желанието на човека пожелал този образ да бъде пренесен на египетската хартия. Това бе един спомен за любовта на Гай Марий... Тази жена носеше в утробата си онова дете... той я бе виждал в двора... тя бе тайната любов на главнокомандващия на Рим.

– Верания!!! – прошепна бавно Аквилей. – О, Аполоне, някой да избодете очите ми! Не може да има такава прилика освен... – отново съмнението обзе съзнанието му, но щеше да бъде сигурно доказателство, ако изчезналият пръстен се откриеше у онзи.

И ето, че късметът бе на страната на злото. Още на следващата сутрин, макар и твърде рано, в часа кварта, бе поискана среща с някой от сенатския двор. По това време съветът заседаваше, но понеже въпросът не търпеше отлагане, един човек се отзова. А човекът за това бе Аквилей. Никой и нищо не можеше да премине сенатските врати, без да мине през довереника на диктатора. Той преценяваше кое е важно за Сула да узнае и кой проблем може да мине без негово знание.

Затова Аквилей покани младия човек в преддверието. Той му се представи:

– Аз съм Ливий. Идвам с новина, свързана с диктатора.

– Да чуем – подкани го гологлавия.

– Нося нещо, което смятам, че търсите от години – добави онзи и извади от пазвата си един увит ленен плат. После го подаде на своя домакин.

Аквилей от своя страна смръщи вежди, погледна изпитателно Ливий и взе парчето. Разгъна меката тъкан и пред очите му блесна един пръстен с царски печат на него. Префектът изпадна в унес. Изненадата му бе огромна. Нима това беше истина? Толкова години безпочвено търсене, а сега ето, че идеята за възнаграждението даде плодове.

– Пръстенът!!! – откъсна се от устата му. – Как е възможно? Къде го намери? Кой ти го даде? – развълнуван, Аквилей обсипа с куп въпроси Ливий.

– Ами как да ви кажа – притесни се онзи, – една жена ми го даде.

– Жена? – учуди се Аквилый. – Коя е тя, къде е открила това, което години не можех аз да открия?

– Вижте, това, което ще ви споделя, е шокиращо и трябва да ми гарантирате безо...

Ливий не довърши, когато гологлавия го прекъсна, за да го успокои:

– Чуй ме, няма за какво да се притесняваш. Ти и тази жена – която и да е, ми направихте изключителна услуга. Затова тя ще получи наградата, а ти – кажи какво желаеш и аз ще те удовлетвори.

Радостен и щастлив, злият войник на Сула беше готов да подари света на този млад човек... Злобната му усмивка подчертаваше грозните белези по лицето и голата му глава и го правеха да изглежда още по-страшен. Дори и Ливий потръпна при изражението му.

– Сега говори, слушам те: как тази жена се е свързала с теб?

– Аз... ами тя... аз я познавам отдавна. Тя е компаньонка на жена ми в моя дом.

– Познаваш ли семейството ѝ?

– Ами тя има един брат, който е майстор ковач в околността.

При тези думи Аквилый се вторачи заплашително в Ливий и изпули очи.

– Името му да не би да е Авел? – запита настоятелно убиецът.

– Да – притеснено отговори младият мъж, – точно така се казва. Авел. Сестра му ми каза нещо, което смятам, че ще е важно да знаете: пръстенът е бил от години в семейството им, но тя не е предполагала, че е толкова ценен и търсен.

– Проклети да са боговете!!! – изруга внезапно Аквилый. – Какво значи това? Как така ще е бил у тях толкова години, кой им го е дал? – крещеше той неудържимо. Не можеше да приеме факта, че пръстенът е бил толкова близо, а той не е могъл да го открие.

– Не мога да ви кажа нищо повече и аз не знам много – бързаше да се оправдае доносникът, който се изплаши от реакцията на гологлавия.

– Къде е тази жена, сега? Сестра му! Искам да я доведеш. Трябва да разбере повече от нея. Не се притеснявай. Гарантирам ти, че нищо няма да ѝ се случи, просто ми трябва информация. Сега иди и я доведи! – заповяда му строго Аквилый.

Ливий кимна в съгласие и се запъти към дома си. Твърде слиян със смесени чувства, той си мислеше, че може би направи грешка, като се забърка в това, но в следващия момент амбициите му го окуражиха и той побърза да доведе нещата до своя край, като отведе Кловия при Аквилый и всичко свърши с разясняване на истината.

Не след дълго Кловия стоеше пред кучето на Сула и водеше диалог с него. Той я предразположи с благ тон, за да можеше тя да не се страхува и да му сподели всичко.

– Разбрах някои неща, жено, но други не са ми ясни: как този пръстен е попаднал у вас?

– Майка ми го завеща на брат ми преди да умре. Всъщност се оказа, че не ми е никакъв... – промърмори като че повече на себе си Кловия.

– Чакай, чакай малко... Откъде майка ти го е получила? – не разбираше Аквиллий.

– Една жена ѝ го е дала преди много години – отвърна младата предателка.

– Знаеш ли коя е била тя?

– Мисля, че е истинската майка на тъй-наречения ми брат.

Аквиллий изсумтя. Той откри, че в гласа на жената се долавяше нотка на известно раздражение, когато говореше за този неин брат.

– Добре, ама не схващам как така казваш, че този не ти е бил никакъв?!

Аквиллий започна малко по малко да сглобява пъзела.

– Авел е отгледан от майка ми, след като неговата е починала при раждането му. Спомням си това от дете. Имаше някакво нападение и умиращата жена го повери на грижите на майка ми. Тя всъщност го спаси от лапите на войниците, които тогава издирваха някакво новородено.

Кловия говореше инстинктивно, без да се замисля дали това изобличаваше самоличността на брат ѝ. Сякаш не я интересуваше, че така го излагаше на опасност. А може би тя това целеше. Не я бе грижа за него ни най-малко, искаше колкото се може по-скоро да се отърве от присъствието му в живота си. За жалост, ако бе някой друг – чужд човек, щеше да го пожали повече от нея... Тя спря за момент и се почуди дали да спомене за предсмъртната изповед на майка си. И заслепена от омраза към Авел се реши, като преди това Аквиллий ѝ помогна с обещанието, че каже ли всичко онова, което знае, наградата ще бъде нейна.

– Не мога да направя връзка между този твой осиновен брат и пръстена. Какво има помежду им? Говори! – заповяда ѝ той.

– Преди майка ми да се помине, разказа историята за произхода му и тази на пръстена. – Тя спря за малко, мъчейки се да си припомни нейните думи. – Майка ми твърдеше, че той бил по-специален. Всъщност тя казваше, че брат ми бил синът на някакъв владетел, а после му връчи пръстена, който му бил завещан от баща му... Не знам това колко е вярно, но е верен фактът, че заради него ние години наред страдахме. Искам това да спре! – отсече твърдо Кловия.

Аквиллий гледаше в недоумение, зяпнал в почуда жената пред себе си.

Неочаквано той избухна в неудържим смях.

– О, Велики Юпитер, дали да вярвам на ушите си? – едва изрече той.

– Нима се съмнявате, след като ви донесох търсената вещ? – каза Кловия потресена.

– О, разбира се, как бих могъл да се усъмня при тези обстоятелства? И това ще се потвърди по-късно, но ти, жено, ти проумяваш ли какво вършиш в този час? Осъзнаваш ли постъпката си?

Кловия разбра въпроса му, но не отговори. Само надигна гордо глава.

– Ти предаваш собствения си брат! – поясни й Аквиллий, говорейки бавно с въпросителна нотка в гласа си. – Нямах ли капчица милост?

Кловия се обърна настрани и каза с жлъч:

– Той не ми е никакъв!!! Точно заради това не искам повече да е пречка в живота ми!...

Последва кратко мълчание. Сетне гологлавият го наруши:

– А-а, разбрах! Няма смисъл да го обсъждаме повече. – След като каза това, Аквиллий се приближи до наложника на отстъпницата, сложи ръка на рамото му и добави: – Е, сега е мой ред да отвърна на услугата: кажи, човече, какво искаш да направя за теб и... сестрата предателка, ха, ха, ха – изсмя се ехидно той, все така не вярвайки на това, на което бе станал свидетел. Но всъщност то му се хареса. Бе смятал в собственото си лице, че няма по-жесток и безмилостен от него. Но ето, че тази млада жена бе надминала представите му. Тя му доказа, че свирепостта и подлостта нямат граници. И в този момент Аквиллий усети нейното превъзходство. – Е, слушам – подкани го той.

Ливий неохотно обясни, че би бил доволен, ако би могъл да влезе в двора и получи положение в Сената. А колкото до Кловия – тя, разбира се, можеше да постигне всичко с хилядите сестерции зад гърба си.

След като изслуша младите доносници, Аквиллий ги изпрати и ги увери, че желанията им ще бъдат уважени.

Вечерта на същия ден, в който се извърши това подло дело, Авел си беше вкъщи. През цялото време, докато работеше в ковачницата и претопяваше повредената стомана от набега на Аквиллий, имаше ужасно главоболие и сега се бе прибрал по-рано, за да си отпочине. Беше се отпуснал и задрямал.

Изведнъж му се присъни нещо странно: беше сам сред едно цветно слънчево поле и в далечината той видя фигура на една жена. Обърна се на другата страна. Отляво, не далеч от него, стоеше покойната му майка. Внезапно цветята увехнаха, облаци покриха яркото слънце, наоколо се спусна мъгла. Ненадейно майка му бавно започна да се отдалечава, а непознатата

жена в далечината протегна ръцете си към него. Беше облечена в бяло. Той закрачи към нея, а тя се обърна и тръгна. Авел я последва, но колкото и да вървеше, все не можеше да я стигне. После бялата ѝ премяна стана черна. Жената закри лицето си с голяма дълга кърпа и отведнъж Авел се озова до нея. Той отчаяно се взираше в лицето ѝ, но не можеше да види нищо. Тогава тя го хвана със студената си ръка и започна да го води към една пропаст, където имаше много трънени храсти. Върху тези тръни лежаха много хора, които се гърчеха и стенеха от болка... И ето, че Авел съзря във въздуха над пропастта един огромен меч, обърнат с острието нагоре. И там на върха му стоеше неговия пръстен, от който бликаше кръв и се стичаше по меча надолу...

В миг Авел се събуди. Сърцето му биеше лудо и целият се беше припотил. Изправи се и приседна на леглото, опитвайки се да се успокои.

„Какъв беше този кошмар?“ – рече си той.

В този момент се чу някакъв шум отвън.

Той се вслуша: различни човешки гласове и стъпки, както и тропот на конски копита. Авел се изправи бавно усещайки наближаващата опасност. Един груб глас се разпореждаше. Това бе гласът на същия мъж, който водеше войниците при скорошното претърсване на селото.

В следващия момент някой блъсна силно вратата и тя се отвори широко. Вътре влязоха няколко legionera и като го наобиколиха, насочиха срещу му копията и мечовете си. След малко от тъмнината се появи той – гологлавият генерал, който бе разрушил ковачницата му. Авел разбра всичко.

Бедният ковач стоеше неподвижно, докато Аквиллий се приближаваше бавно към него с искрящи от злоба очи и с чувство на задоволство. Спря се точно пред Авел и го погледна право в лицето, присвивайки погледа си, като се мъчеше да го опознае по-добре в мъждукащата светлина, идваща от факлите, които някои от войниците държаха.

Аквиллий раздра тишината с дрезгавия си глас:

– Да!... – каза си той, сякаш искаше да убеди себе си в това, което вече бе разбрал. – Същите зелени очи и черна коса като на Верания.

Подир това, той извади нещо и го дигна високо пред погледа на ковача, който продължаваше да го гледа безпристрастно.

– Това познато ли ти е, Авеле? – попита го Аквиллий, докато му показваше един накит. Но не получи отговор. Сви устни, поклати неодобрително глава. – Този пръстен носи царския печат. Беше изчезнал, къде ли не го търсих с години, а той през цялото време е бил укрит тук. Защо? – грубо зададе въпроса си Аквиллий.

Отново не последва отговор.

Аквиллий започна да се изнервя.

– Аз ще ти кажа защо – рече тихо до ухото на Авел убиецът на майка му, после с поглед нареди на войниците си да хванат ковача от двете му страни, а сам Аквиллий сграбчи косите му и ги дръпна грубо. Той протегна ръка и един от подчинените му даде факла. След това, видя в лявата страна на врата на Авел един белег. Това беше последното доказателство, което потвърди опасенията му. Служителят на Сула блъсна главата на ковача и чувствайки се победител в една битка, водена от години с един мним враг, който все го превъзхождаше, сега доволно застана пред същия този враг, който имаше вече лице и не бе мним, а беше от плът и кръв... – Знаем кой си! – натъртено рече Аквиллий, сетне сложи едно желязно приспособление на дясната си ръка. – Пръстенът можеш да скриеш, но белегът не можеш, сине на Марий.

След тези думи, той силно замахна с дясната си ръка и заби юмрука си в корема на пленника.

Присвит на две, Авел не можеше да си поеме въздух от болка, но войниците, които го държаха, го изправиха рязко, а Аквиллий замахна повторно към главата му и му нанесе силен удар в дясната скула. Ковачът падна на земята и мигом лицето му се обагри с кръв, тъй като по желязото имаше малки шипове, които разкъсаха плътта му. Авел избърса кръвта и понечи да стане, но гологлавият заби крака си в гърдите му.

– Селяндур! Говедо! Мизерник! Толкова години изгубих в безполезно дирене, а ти си бил тук през цялото това време. Причини ми толкова главоболия, нещастник такъв!!! – крещеше Аквиллий, докато го риташе навсякъде. Не можеше да овладее гнева си и приличаше на разярено животно, нападащо жертвата си... После той ненадейно спря и се обърна към войниците си:

– Вържете го на един кон и го влачете до палата! – заповяда им грубо той. Беше направо откачил.

Малко по-късно, същата вечер, новината за арестуването на Авел ковача бе разпространена навсякъде в предградията на Рим и в малкото село Претория. Разбира се, хората бяха озадачени защо войниците на Сула бяха сторили това. Всеки познаваше кроткия ковач, никому нищо не бе сторил. Но и на всеки бе ясно, че който попаднеше в ръцете на Аквиллий – тежко му и горко...

Ливий, развълнуван от новината, отиде при Кловия и й каза, че брат й бил в Домус Публика.

Тя ахна от изненада.

– Наистина действат бързо! – отбеляза Ливий.

– Искам да го видя с очите си – изведнъж настоя младата издайница.

Както Аквиллий след толкова години издирване на Мариевия син не можеше да повярва, че го бе открил, така и Кловия не можеше да повярва, че доведеният ѝ брат най-сетне бе извън живота ѝ.

– Чакай, как така? Няма да ти разрешат точно сега. Той сигурно е вече при диктатора...

Така и беше!

Авел стоеше пред Сула в късните доби на нощта, окован, целият изподран, с разкъсани дрехи от дългото влачене с коня. От дясната страна на лицето му струеше кръв и се стичаше по рамото му. Той едва се задържаше на краката си. Цялото тяло го болеше от нанесения му побой. Дишането му причиняваше остра болка, заради това, че Аквиллий бе строшил ребрата му, докато го риташе с все сила. Една тежка верига свързваше оковите на ръцете му с тези на краката и тя затрудняваше ходенето му.

Сула беше сам със своя префект и войниците му. Наблюдаваше Авел внимателно и недоверчиво попита своя верен човек.

– Сигурен ли си, че е той. Да не е някой самозванец, който да се представя за него?

Аквиллий се изненада от въпроса му, въпреки че познаваше плиткоумието и наивността на своя господар. Той се усмихна самодоволно, извади от пазвата си един навит папирус и го подаде на Сула.

– Уверете се сам, диктаторе! – каза твърдо Аквиллий.

Сула разви папируса. Това беше портретът, който Аквиллий намери в оная нощ в стария изоставен сандък.

– Хм, изображение на някаква жена, не съм виждал подобно нещо преди! – отбеляза отегчено разпоредникът, макар че бе впечатлен от рисунъка.

– Не на някаква – поправи го Аквиллий, – тази жена бе матрона тук преди двадесет години. Тази е жената, която Гай Марий бе избрал да го дари с наследник и която по-късно аз собственоръчно убих. Бях я намерил в една изоставена стара къща, близо до река Монторе в Равена, където дълго време се е спотайвала. Тя току-що бе родила това копеле, но за жалост тогава тоя се измъкна – друга улиčníца го бе взела, за да го укрие.

Сула го слушаше внимателно ту гледаше портрета, ту Авел и забеляза изключителната прилика между двамата.

Аквиллий продължи:

– Това е първото доказателство! – после се доближи до Авел, хвана го брутално за косата и рязко дръпна главата му настрани, като откри врата му. – Ето го и второто доказателство!

Сула пристъпи напред.

– Марий имаше същият белег. Аз лично съм му го виждал, знаеш, че навремето бях в обкръжението му – бях му квестор... Той носеше къса коса и белегът правеше впечатление.... О, мълниеносни Юпитере, наистина е така – убеждаваше се все повече злият разпоредник.

– И още нещо и последно – обади се отново Аквилый, – пръстенът се е укривал с години в семейството му.

– Това откъде го знаеш? – попита Сула, междувременно докато изучаваше Авел с поглед.

– Каза ми го човек, в който не се съмнявам, че е така – обясни Аквилый.

– О, както казват някои: ”По-добре един очевидец, отколкото десет чули!”

– Точно така, господарю! От този очевидец разбрах, че пръстенът е бил завещан от Марий на сина му. Но онази уличница – Верания, го е връчила на приятелката си, когато ѝ е поверила сина си. Виждате, че всичко се връзва. Пъзелът е сглобен! – каза убедено той в заключение.

Настъпи тягостна тишина, а после диктаторът пръв я наруши:

– Двадесет години! – рече замислен той. – Ти бе мой кошмар двадесет години. Мислех те за мъртъв след изстреблението в околността, но душата ми подсказваше, че не е така, и съм бил прав... Ето те сега в краката ми. Съдбата те изигра, а на мен късметът ми се усмихна – шептеше в ухото на пленника Сула. – Да не си въобразяваше, че ще грабнеш лъвския пай? На върха няма място за двама! Кълна се във Вейовис, че ще платиш за всичките тези години безсънни нощи и притеснения!!! – после се обърна към довереника си и му заповяда да свикат съвета.

– Не правете тази грешка, господарю – възпротиви се той.

– Защо?

– Никой не знае за съществуването на наследника на Марий. Никой не знае, че той е живял между тях. Хората познават Авел – ковача, а не Авел Марий! И нека си остане така. Няма наследник, следователно – няма проблем, а това значи, че няма и процес! Смятам, че не е нужно да занимаваме отците с някакъв си обикновен крадец на вещи, нали така, диктаторе? – многозначително му рече Аквилый и добави подмазващо: – В края на краищата, вие господарю, сте самият закон, а законите претърпяват и понякога известни промени...

– Така е! – убеди се Сула. – Ами ако някой друг освен нас е виждал белега на врата и знае историята му? Примерно семейството му. Те биха могли да...

Аквилый го прекъсна.

– Може да се каже, че той няма семейство. Майка му, или по-точно оная, дето го е укривала с години, е умряла наскоро, а колкото до сестрата,

тя... – той спря за миг, обърна се към Авел и като го изгледа подигравателно, подшушна нещо на Сула, щото той ококори очите си и отвори смаян уста. Сетне се извърна към своя довереник, вдигна вежди въпросително, а в отговор Аквилей кимна с глава.

– Каква нелепост! – възкликна диктаторът. – Кой може да предположи, че агнето живеело заедно с вълка! Вероятно този глупак се е доверил на сестра си, а както казват на изток: ”За да запазиш тайната от враговете си, запази я от приятелите си!” – После млъкна, изсмя се гръмко и внезапно изражението му се промени. – Прав си! Аз съм законът и процесът, а процесът казва, че такъв наследник на рода Мариев никога не е имало. Нали така? – и хвърли въпросителен поглед на Авел, но той стоеше като вкаменен.

Тогава Сула се приближи към Аквилей и му пошушна нещо в ухото.

Зъркелите на онзи светнаха зловещо и той бързо се отдалечи.

Сега Сула остана сам с ковача. Той закричи към него и започна да го оглежда от глава до пети. Значи така изглеждаше синът на Марий – неговият приятел, който в последствие се бе превърнал в негов омразен съперник, защото Рим и Сената бяха избрали него, а не Сула.

– Ти си сам! – проговори диктаторът като продължение на мислите си. – Никой не знае за теб и добре, че е така, защото в противен случай сигурно би си спечелил поддръжници като баща ти навремето и можехме сега да се окажем в неблагоприятна ситуация с разни бунтове и прочие... Щеше да има излишни убийства като преди години, когато ти се роди... Да! Аквилей е прав. Така ще мине бързо и чисто. Ще умреш в забвение, като обикновен селяндур без история и след пет години никой няма да си спомня за някакъв си ковач. Дойде момента, в който трябва да изкупиш всичките онези хора, които станаха жертва заради теб! Така е, боговете искат кръвта ти, а на мен отново отредиха величие, при все че ме размотаваха толкова години. Явно, ще трябва да им принеса жертва за това благоволение... Неслучайно съм Феликс – щастливеца, нали тъй, Марий?

Сула мина зад Авел, доближи грозното си подпухнало лице към това на задържания млад мъж и многозначително му каза:

– Ти си толкова красив, колкото мъртвата си майка, знаеш ли? Тя навремето щеше да е моя, но баща ти ми я отне, както ми отне всичко останало. Сега ти ще плащаш и за неговите прегрешения, хубавецо!

Изричайки това, Сула пусна дебелия си похотлив език по врата на Авел, а той се отдръпна рязко с отвращение и лицето му се изкриви от погнуса, но войниците от двете му страни го заклешиха здраво, Сула го улови за косите и изви назад главата му. С другата си ръка взе от ножницата на единия меч и го опря под брадичката на пленника. После започна бавно да натиска острието, по което моментално се спусна тънка ивица кръв.

– Разбери, че няма къде да отидеш. Ти си в ръцете ми и аз ще правя с теб каквото си поискам. Ще изпиташ болка, която никога досега не си изпитвал и ще зовеш боговете да съкратят дните ти, но аз ще забавя смъртта ти, защото тя ще бъде утеха за теб. Аз ще ти разкрия какво е да си в света на Оркус, владетелю! – той изрече последната дума ужасно подигравателно. Сула не скри враждебността си и прокара меч по гърдите на Авел. От устата му се изтръгна безмълвна въздишка. Дрехата му се обагри в кръв. Задиша тежко и отпусна главата си напред.

В този момент влезе Аквилый. Той носеше една кофа с горящи въглени, а вътре беше втикнат дълъг остен, с който жигосваха робите. Точно този край бе силно нажежен. Аквилый остави кофата настрана и изкара желязото от тях. То светеше като огън. Подир това застана пред погледа на Авел и каза жлъчно:

– Сега ще направя така, сякаш бащиният ти белег, никога не го е имало! – и се изхили просташки.

Бедният Авел разбра какво щеше да стори жестокият генерал. Стисна юмруците си, вдигна очи нагоре и прошепна:

„О, небеса, дайте ми сили да понеса това и всичко, което ще последва.”

Войниците се вкопчиха в него, а Аквилый го загърби. Разкъса туниката му, която в този момент му пречеше и с едната си ръка наведе главата на Авел надясно, а с другата опря нажеженият край там, където бе издайническата следа. Чу се свистене и замириса на горяла плът. Авел примря от болка и изстена.

Сула заповяда на подчинените си да отведат пленника в подземията на Капитолийската крепост – Марментинус, там, където подлагаха на мъчения изменниците и политическите врагове...

Завързаха ръцете му встрани от тялото на два високи стълба, а краката оковаха за земята.

Аквилый даде знак на инквизитора, че той лично ще се заеме с изтезанията на затворника, но преди да направи каквото и да било, се появи един войник и докладва, че пред крепостта чакал важен посетител. Гологлавият изкриви дразнещо лицето си, а когато узна името, реши да завърти острието в раната и рече:

– Колко патетично, доведете я!

В този момент влязоха други двама, които водеха със себе си една жена и се приближиха към Авел. Той се взря в тъмнината, в която тук-там се процеждаше светлина от поставените по стените факли.

– Кловия?! – едва се откъсна от устата му. Авел се развълнува, подир това се разгневи и извика: – Оставете я намира. Тя няма нищо общо с мен!

Аквилый се засмя.

– Така е! И аз това разбрах.

Авел не откъсваше тревожния си поглед от сестра си. Той си мислеше, че и тя бе пленена като него. Това го хвърли в ужасно отчаяние и го принуди да проси милост:

– Правете с мен каквото искате, но нея не докосвайте... моля ви. Тя няма вина за нищо.

– О, грешиш! – многозначително му отвърна гологлавият и се отдалечи малко встрани.

Авел продължаваше да умолява Аквилый да прояви снизхождение към сестра му. Чувстваше се отвратително, задето сега и Кловия щеше да пострада по негова вина. Искаше му се да разкъса веригите, да я защити и в отчаянието си, раздвижи ръцете си, сякаш се мъчеше да се освободи от оковите.

– Ако я нараните, кълна се!...

Аквилый го прекъсна гневно:

– Не си в позиция да отпращаш заплахи! А доколкото до сестра ти – той спря и добави любезно, – не бихме се отнесли зле с човек, който се е отнесъл коректно с нас. Нали така, Кловия?! – отправи въпроса си към нея. – Сега ще ви оставя сами за момент. Приеми го като малък жест от моя страна – рече й той и с ехидна усмивка се отдалечи.

Авел не разбра намека на Аквилый. Погледна сестра си въпросително с присвити очи.

Сега Кловия се приближи до брат си, а лицето ѝ бе като камък. Тя не изпитваше никаква жалост при вида му. Изражението ѝ бе абсолютно същото като онова след смъртта на майка им, а Авел го прие като признак на безпокойство, поради това, че тя бе в ръцете на войниците. Но се заблуждаваше жестоко.

– Сестро, прости ми. Трябваше отдавна да се предам и всичко да приключи, преди да те бях изложил на опасност.

Неочаквано, отговорът ѝ го хвърли в недоумение.

– Така е! – студено отсече тя. – Трябваше отдавна да се махнеш от живота ми. Ако го бе сторил, нямаше да се налага да върша толкова гнусни и долни неща!

– Кловия, не разбирам, какво говориш? – все още недоумяваше Авел, но усещаше в душата си, че нещо не е както трябва. Сестра му сякаш не го чу. – Толкова години ти бе трън в очите ми. Аз и майка ми понасяхме на гърба си твоето чуждо бреме. Не зная защо, но боговете ни наказаха с теб! Сега обаче направих тъй, че това да приключи. Всеки трябва да носи собствената си съдба и да си плаща последствията...

Брат й я слушаше и не можеше да повярва на ушите си. Като че ли гледаше пред себе си не сестра си, а някоя груба и непозната жена. Защо тя се бе променила така? Нали в последно време бяха в добри отношения... Сърцето му бе чисто, затова той не предполагаше, че доброто й отношение към него бе просто едно вероломство. Сега тя показва истинската си същност.

– Сам ти ме принуди да направя това – каза Кловия и го погледна с омраза.

– Какво си направила, защо ми говориш така?

Тя изведнъж се разкрещя в лицето му, изгубила търпение, от това, че брат й бе толкова глупав и не можеше да се досети.

– Да те предам, нещастнико!!! Кой мислиш би го сторил, след като никой друг не знаеше местонахождението на пръстена освен мен... Или си мислиш, че войниците са го открили сами в пещта? – тя се вгледа в изражението му и се разсмя злобно и подигравателно. – Да? О, небеса, ти си мислил точно това!.. ха, ха, ха – присмиваше му се тя.

– Какво, какво каза? – не вярвайки на чутото, Авел запита сестра си.

– Добре знаех колко държиш на мен и братската ти обич беше твоето поражение. Затова се възползвах от тази твоя слабост, за да ми кажеш къде си укрil пръстена!

Сякаш нож се заби в сърцето на Авел. Студени капки пот оросиха челото му, почувства се замаян, краката му се подкосиха...

– Не, това не може да е истина, не е вярно. Кловия, моля те, кажи ми, че ме лъжеш! – Тутакси една мисъл му даде надежда. – О, сега разбирам, те са те принудили да ми говориш така, но аз зная, че...

– Замълчи! Никой не ме е принуждавал за нищо. Единствено, омразата ми към теб бе тази, която ме принуди да се превърна в предателка. Не разбираш ли? Ненавиждам те! Проумей го! Презирам те от години!

Горкият Авел! Той не можа да понесе думите и подлото дело на сестра си и изкрещя. Искаше му се в този миг да бе умрял, но да не бе разбирал това.

– Толкова ли ме мразиш, че дори след като си ме издала, дойде тук да ми го кажеш в очите, Кловия? – попита я той насълзен. – Това ще ме погуби, преди Аквилей да ме убие...

Авел клатеше глава в недоумение, отдал се на разочарованието, все тъй не приемайки болезнената истина. Имаше чувството, че е в някакъв кошмар, че всеки момент ще се събуди и всичко това ще изчезне...

– Защо, защо? – повтаряше на себе си той. – Нима не се грижех за теб, не те обичах, пазах те като очите си от всичко и от всички. Ти бе по-ценна и от собствения ми живот – говореше Авел, плачейки като дете. Гледаше зареяно някъде встрани надолу, отпуснал тялото си на окованите си ръце, желязото на които се впиваше в китките му... Болката в душата му обаче

превъзхождаше другата, причинена от раните по тялото му.

В този момент Аквилей се приближи и се изненада много от състоянието на пленника: приличаше на някой луд, който се жалваше сам на себе си.

Гологлавият хвърли поглед на Кловия, която от своя страна се бе изпъчила в самодоволство и стоеше гордо като някакъв победител. Лицето ѝ излъчваше студенина и безчувствие, докато гледаше брат си и в този миг безмилостният убиец разбра всичко. Той гледаше ту Авел, ту сестра му, а после отбеляза:

– Кловия, ти си змия!

Предателката не отвърна на забележката му.

Авел усети в унеса си присъствието на Аквилей и вдигна очи към него.

– Убий ме! Убий ме, Аквилей! Умолявам те, пощади ме от това зло, инак ще полудея! Казвам ти, ще полудея... – изрева той от безсилие. – Хайде, забий меч в сърцето ми, да секне тази мъка!

– Не-е! Няма да се отървеш толкова лесно – отвърна гологлавият. – А колкото до сестра ти, трябва да призная, че тя ме изуми! Ще ти се отплатя с голямо удоволствие. Ти си го заслужи достойно! – каза ѝ той и добави: – Разбира се, не е нужно да ти казвам, че всичко това ще си остане тук!.. Редно е да запазя репутацията на човек, оказал ни голямо съдействие. За измяната ще знаем само аз, диктаторът, ти и твоят наложник!

Мислите препускаха в главата на Авел, докато стоеше напълно сломен и бездушен. Спомените изплуваха в съзнанието му и той с неохота призна на себе си, че през всичките тези години той се бе грижил за една змия, както Аквилей я бе нарекъл, очакваща удобния момент, за да го ухапе. През цялото това време тя бе лицемерничала, като имитираше умело благопристойно поведение и сестринска обич. Или ако не е било така, сигурно пребиваването ѝ сред аристократите я бе покварило напълно. Както и да беше, вече нямаше значение. Фактът бе един: злото бе сторено и то от единствения човек, който обичаше безрезервно. Кловия се оказа най-големият му враг. По-голям дори и от Сула!

Авел страшно се обезсърчи. Той остана безмълвен, с празен поглед, като че ли бе изгубил разума си. Вече не го интересуваше нищо и никой.

Кловия се обърна и понечи да тръгне, но генералът я хвана за ръката. Искаше да изпита злобата ѝ докрай...

– Не желаш ли да видиш плодовете на своята мъст? С много малко се задоволяваш, при мен е различно! – Продажницата се замисли. – Може би тогава ще усетиш удовлетворението, което си жадувала с години. – Той наливаше масло в тлеещата ѝ жлъчна душа и успя да разпали огъня в нея.

Кловия не каза нищо, само кимна неохотно.

Аквилей не преставаше да се чуди на злобата, която извираше от нея.

– Знаеш ли, ти и аз си приличаме много. Хванем ли своите жертви, търсим възмездие на всяка цена и с всякакви средства...

Този безжалостен мъж ѝ се възхищаваше. Хората, които бе измъчвал и убивал, той не познаваше и го правеше безпрецедентно и без да му мигне окото. А тя, тази негова сестра бе живяла и израснала с Мариевия син, бяха преживели и хубаво, и лошо, а ето че сега, водена от пълна поквара, по същия начин както Аквилей, тя щеше да се наслаждава на мъката и страданията на човека, който години наред бе бдял над нея като орел. Не изпитваше ни жал, а още повече пък някаква вина. Беше сигурна, че това, което правеше, бе правилно. Във вените ѝ течеше кръвта на Велзевул.

Двамата се отдалечиха. Кловия приседна на един каменен плот, а Аквилей отиде до мястото, където бяха наредени всякакви уреди за мъчение. Той започна да ги разглежда и се спря на флагрума – бич, който се състоеше от малки парчета кост и метални кукички в края, свързани с кожена лента. За разлика от другия – обикновения, този се връзваше в плътта на жертвата, подълбоко и оставяше следи подобно на острие.

– Аз ще се заема – поясни се той на човека, който бе сложен там за тези ужасни цели. После взе камшика и се приближи откъм гърба на Авел. Кимна с глава на двамата мъже, застанали от двете страни на окования, и те дръпнаха веригите, така че тялото му максимално се изпъна.

В следния момент Аквилей замахна силно и стовари тежкия бич по гърба на пленника.

Авел се изви назад и изкриви лицето си от ужасната болка, която изпита, след като усети как резците буквално отлепиха кожата му. Последва още един удар, а подир това и трети и след всеки кръвта му се плискаше наоколо... Авел стискаше зъби и юмруци, но не издаваше никакъв звук. Свистенето на камшика раздираше тишината, подобно плътта му. След малко целият му гръб се покри от течащи струи кръв.

Гологлавият спря и мина пред него. После лицето му се сбърчи в лукава усмивка и отново размахна камшика с все сила. Но този път го стовари върху гърдите на Авел. От непоносимата болка той прехапа устните си до кръв. Затвори очи и обърна глава настрана, за да не гледа своя мъчител и злобното му доволно изражение, докато го биеше... В един момент му се зави свят, а ушите му забучаха. Имаше чувството, че ще загуби съзнание. Това би го спасило за известно време, но той все така усещаше как камшикът раздираше кожата му. Ала след малко отпусна рязко тялото и главата си. Аквилей спря и заповяда на хората си да проверят дали затворникът е изпаднал в безсъзнание.

Единият от тях го хвана за косите и дигна главата му.

– Припаднал е! – докладва му той. След това мъжът започна да сваля

оковите от ръцете на Авел, но Аквиллий се разкрещя ядосано:

– Някой да ти е казвал да го правиш? – Човекът остана на място и наведе глава. – След малко го свестете и продължавайте по реда! Не искам да има и минута покой за него – нареди им безмилостният слуга на Сула и хвърли настрана окървавения камшик.

– Да се махаме от тук – рече той на Кловия, като ѝ подаде ръката си, с която до преди минута стоварваше бича върху брат ѝ.

Кловия бе потресена от видяното. Но не заради мъките на брат си, а заради това, че тя никога преди не бе ставала свидетел на подобно нещо. Дали окованият бе неин роднина, или някой друг страдалец, за нея нямаше никакво значение. Просто ѝ бе станало лошо при вида на толкова кръв и беше пребледняла.

– Разбирам – каза Аквиллий. – Тези гледки трудно се понасят от нежната душа на една жена.

След тези думи той я хвана под мишница и я изведе.

Отвън, пред железните двери на крепостта, Ливий чакаше сестрата на затворника. Той я прибра у дома си и каза на жена си, че от днес Кловия ще живее у тях, защото нямало какво да прави в онази порутена къща на Авентин.

– За жалост, брат ѝ бе задържан и сега тя е сама. Ще я настаним при персонала.

Амелия изпадна в умиление заради Авел.

– Не, Ливий, искам тя да е близо до покоите ми.

Обаче предпазливостта на младия неверник се прояви и той добави:

– Не мисля, че е разумно. Ще се получат излишни дразги между прислугата. Нека всяка жаба да си знае гьола – каза твърдо Ливий и излезе.

Амелия бе добродушна жена и бързо се смяляваше пред хорската болка.

– Съжалявам за грубостта на мъжа ми. Ела и седни до мен – подкани я внимателно господарката ѝ. Все пак, Кловия ѝ бе повече от прислужница. Тя бе нейна компаньонка и като такава прекарваше почти цялото си време при Амелия. Затова от своя страна, Амелия чувстваше някаква привързаност към Кловия.

– Кажи ми, от сенатския двор ли идваш? – попита я тя, като седна до нея и я хвана за ръката.

– Не, от крепостта – рече едва онази.

– Ходила си да искаш милост? – продължи да я разпитва Амелия.

Кловия не реагира. Само гледаше втренчено напред.

– О, горката! Съжалявам. Но какво е направил, защо е бил заловен. Та той е добър човек... – Амелия си говореше сама, като се мъчеше да открие

причината за странното задържане на брата на нейната довереница. – О, Небеса – продължи тя, – дано да са по-снизходителни към него, но като познавам Аквилей... – изведнъж тя се изправи и каза решително: – Аз ще ида да се застъпя за него. Все пак аз съм матрона и репутацията ми е на ниво, биха могли да го вземат под внимание...

Кловия я спря с ръка.

– Няма смисъл! – отрони се от устата ѝ. – Аз го видях. Отвели са го в подземията и са го измъчвали.

– О! – възкликна в ужас Амелия, после прегърна Кловия и почти през сълзи ѝ каза колко много съжалява.

И наистина беше така. Една млада жена, която слабо познаваше брата на своята компаньонка, изпитваше повече жалост към него, отколкото собствената му сестра.

Амелия си мислеше, че Кловия е в това шокиращо състояние заради случилото се с брат ѝ и най-вече, че бе станала свидетел на мъченията му. Но тя не предполагаше, че в нейната душа нямаше място за милост, а нейното състояние се дължеше на бездушието, което странно защо не може да се замени с чувство на удовлетвореност, както сама Кловия очакваше, че ще стане, след като види болката на Авел и така бъде отмъстена. ”Сигурно ще трябва да го видя мъртъв!”

И така, за всички животът си продължаваше по старому, но също така продължаваше и адът, в който бе попаднал наследникът! Наистина бе както Сула му каза: никой не се интересува от него. Той беше просто един обикновен беден плебей за хората, който по зла участ бе попаднал в ръцете на диктатора. Съжаляваха го, след като всички познаваха злия тиранин, ала никой не знаеше истината за този, който би могъл да промени живота им в тази република.

Имаше само един човек, който до скоро бе в добри отношения с бедния ковач, и това беше Рилий.

Той дълго бе отсъствал от Италия, защото бе в Бетика – испанската провинция, да търгува и сега, когато се бе върнал, с истинско съжаление разбра за задържането на своя приятел.

Беше потресен. Изпитваше голяма мъка и реши да отиде да се напие в Примус. Пи до забрава, така че в един момент се просна на масата.

Ханджията го забеляза и лично отиде до него, наведе се и като го бутна силно, му рече в ухото:

– Хайде, Рилий, побратиме, ставай! Днес прекали!

Човекът го познаваше добре и го уважаваше. Той леко го хвана за раменете и го надигна, а Рилий отвори очи и започна да нарежда жално:

– За убежденията на другите не се спори. Така е, но ето, че понякога е нужно и това...

– Май си го пил неразредено, търговецо? – отбеляза онзи.

– Казвах му аз да скрие този пръстен и да изчезне от тук, но той не ме послуша! *E plumis cognoscitur auis!*¹

– Извинявай, но не те разбрах. За кого говориш?

– За Авел – ковача, кой друг! Само той знаеше къде е царският пръстен. Та нали го носеше на ръката си.

– Какво думаш, човече? Да не би Авел – ковачът да е някакъв си цар, та да носи царски пръстен? – каза леко развеселен ханджията, като си мислеше, че търговецът приказваше простотии, задето бе мъртво пиан.

Ненадейно в цялата кръчма се чу гласът на старата циганка, която неудържимо говореше:

– Така е търговецо! Твоят приятел, който лежи в тъмницата, е истинският ти господар! – Хорската глъч в кръчмата замря. Всички се обърнаха да видят кой говореше тези безсмислици. – Затова те го плениха. Сула знае истината, но няма да позволи на Юпитер да я разкрие! – добави старата жена.

Някой в Примус се провикна:

– Оставете я! Тя е луда, не знае какво говори. Ха-ха-ха.

След това хората започнаха да се смеят подигравателно.

– Болезнената истина граничи с лудостта!

Тя каза това и си излезе.

Рилий си помисли, че може би не е чак толкова луда, щом можеше да разсъждава логично. А вероятно тази вечер не само Рилий хвана вяра на циганката.

Дали хората вярваха, или не, нямаше голямо значение. Важното бе, че слухът за живия престолонаследник се разпространи светкавично бързо за няколко дни.

Старият търговец реши да се убеди сам. Беше му известен случая, когато тази странна жена се срещнала с Авел на пазара и хората му бяха разказали, че след като видяла някакъв белег по него, започнала да му се кланя като твърдяла, че баща му – Марий, имал същия на врата си. Тя започнала да разказва на всеослушание, че пред тях стои наследникът на някогашния главнокомандващ и консул на Рим, когато войниците се появили отнякъде и спрели този цирк.

„Първо ще намеря тази луда. Тя със сигурност знае много повече, отколкото говори” – мислеше си Рилий. – „А после ще искам съдействието на

---

¹ Птицата се познава по перата!

Ливий да ми позволят да видя Авел.”

Така и направи. Търговецът разпитваше от човек на човек къде живее куценерката и ето, че един ден я намери съвсем случайно, когато минаваше по краткия си път за дома, през гората. Той я забеляза отдалеко. Тя стоеше на един пън и когато Рилий се приближи, се обърна към него и му каза неспокойно:

– Чаках те. Защо се забави толкова? Приятелят ти – господарят, има нужда от теб!

– Кажи ми всичко, което знаеш за него! – помоли я развълнуван търговецът.

И тя му разказа всичко – от историята за Гай Марий и Верания до раждането и спасяването му от една жена, която го била отгледала. Сетне добави:

– Сам господарят не знаеше нищичко. Той също бе потресен, след като узна истината за произхода си. Дълго време не искаше да приеме съдбата си, но ето, че съдбата сама го прие. Фортуна тъй пожела!

– Какво искаш да кажеш, не те разбирам?

– Той също както и баща си бе предаден от близки хора – обясни циганката и млъкна.

– Но той нямаше близки, освен майка му и сестра му. Недоумявам...

Старата жена отсече твърдо:

– Повече не мога да ти кажа. Ще научиш сам от него!

Подир това тя изведнъж стана и малко преди да си тръгне, се обърна към Рилий и му каза със заповеднически тон:

– Иди и разкажи това, което днес научи на онзи, който владее червената пустиня на изток. Оттам ще дойде помощта за нашия господар. Но побързай, нямаме време, трябва да изпреварим Прозерпина. Богинята желае него на олтара си!

– Моля те, чакай. Ще го видя ли?

– Ще го видиш, но само толкова. Ти не можеш да му помогнеш отвътре, той трябва да мине през всичко това – пролятата кръв иска кръв. Но помощта ти ще докараш отвън!...

На Рилий му се стори, че нищо не разбра. Тя говореше много объркано. Сега той вече знаеше всичко за своя приятел и не можеше да разбере защо не му се бе доверил. ”Навярно не съм бил достатъчно открит в отношението си или си е мислил, че на един сараф не може да му се хваща вяра... Взел е погрешно моите визити, а даровете ми – за любовен подкуп към сестра му... А аз бях чистосърдечен.” Внезапно Рилий се осъзна: „Направил го е, за да ме предпази. Вместо да ми се разкрие, той предпочете да мълчи, защото е знаел, че не бих могъл да му помогна с нищо. Само бих се изложил на риск и сега

бих бил до него в този момент...”

– О, Авел, момчето ми, тогава погрешно те разбрах и дори ти се ядосах, а ти си бил тъй снизходителен. Това може да го направи само един истински приятел – продължи гласно мислите си търговецът. – Не знаей как, но се кълна в Юпитер, че по някакъв начин ще ти помогна! – рече на себе си той.

На следващия ден Рилий бе в дома на Ливий.

Когато Кловия разбра, че отхвърленият годеник е там, се престори на болна и не се появи в триклинията при господарката си. ”Какво ли търси тук този самозванец?” – чудеше се тя.

– И така, доколкото разбрах, ти искаш от мен да отида в крепостта и да поискам разрешение да посетиш този Авел? – обобщи се Ливий и почувства леко притеснение.

– Ами, да. Доколкото чух, вече имаш сановнически чин и би могъл като мой стар познайник да ми направиш тази услуга... Ако ли не, ще се видя с Марк Друз, братовчед ми Децим Филон ще уреди въпроса...

Ливий поклати замислено глава. Посещенията в Марментинус по принцип бяха забранени и се допускаха единствено в по-специални случаи. Ако откажеше съдействие, щеше да стане подозрително. Ако Рилий раздухаше случая, префектът щеше да го хвърли от Тарпейската стена! Не, никаква публичност! Какво пък, сестрата на затворника служеше в дома им. Беше нормално да се интересуват от положението на задържания.

Домакинът се съгласи с неохота. Нямахше избор...

– О, Ливий, какво те води насам? – приветства го ведро генералът на Сула. Сега след ареста на Мариевия син, Аквиллий се въртеше постоянно по карцера Мамертинус. – Виждам, че водиш компания със себе си. – Той се обърна към Рилий с въпросително изражение, подир това се сети, че го е виждал веднъж-дваж в дома си.

Ливий от своя страна представи на Аквиллий търговеца.

– Е, предполагам си дошъл за услуга?

– Ами, как да ти кажа... Този човек познава затворника – Авел!

При тези думи Аквиллий изкриви физиономията си и лицето му внезапно стана сериозно.

– Е-е?

– Тъй като наскоро си е дошъл от странстване е научил за задържането му и иска да го види. Нищо повече.

Аквиллий изгледа Рилий от глава до пети с преценящ поглед, сетне го

запита:

– Откъде познаваш този крадец?

– Ами аз му носех стока от време на време, нали съм търговец. Но как така крадец? Какво е откраднал? – запита учудено Рилий.

– Царският пръстен, разбира се! – отговори убедително Аквиллий, после добави: – Този простак го е откраднал и го е укривал в семейството си.

Ясно е, че Аквиллий поясни само част от истината и така бе най-добре. Това обвинение беше идеално за пред хората. Истината, но само част от нея. Бяха обявили Авел за крадец на царския пръстен. Колко удобно бе това за Сула!

Аквиллий се съгласи. Все пак, нека хората видят какво следваше да се случва с нарушителите на закона!

Поведоха Рилий надолу по стълбите към подземията. Минаха през едни огромни коридори, в които имаше много клетки, пълни с хора. Отключиха желязната голяма врата в дъното и поставиха факлите в гнездата им. Слабата светлина от огъня се разля по ъглите на тъмницата и там, в един от тях, Рилий забеляза едно тяло да лежи неподвижно настрани. Той се приближи до него и в следния миг коленете му се подкосиха: свлече се до Авел и понечи да го докосне, но ръцете му останаха във въздуха, когато съзря тялото му, цялото покрито от дълбоки рани, които кървяха и нямаше здраво място по него. Очите му се навлажниха и той тихо промълви:

– О, Авел, момчето ми, какво са ти сторили?...

После хвана главата му и я обърна към себе си. И на лицето му зееше раната от удара със железните шипове, който Аквиллий му бе нанесъл при задържането му.

В този момент Авел усети нечий приятелски ръце. Те го галеха по косите башински и той отвори бавно очите си.

– Аз съм, приятелю, аз съм, Рилий – поясни му той, забелязвайки недоумението в изражението му.

Една въздишка се изтръгна от гърдите на изпонаранения мъж. Зелените му очи се напълниха със сълзи. Авел направи огромно усилие да вдигне ръката си към търговеца. Искаше да го докосне, за да се убеди, че това наистина бе той.

Рилий долови мисълта му, хвана ръката му и я положи на лицето си.

– Ето виж! Аз съм! – повтори той.

– Рилий! – каза едва Авел. Той се развълнува изключително много. Все пак, имаше един човек, който се интересуваше от него. Помъчи се да се изправи, но Рилий го спря.

– Не, недей. Успокой се. – Той знаеше, че всяко движение му причиняваше ужасни болки. – Защо, Авел? Кой го направи, кой те предаде?

При този въпрос мъченикът сякаш събра отнякъде сили, леко се изправи, погледна втренчено приятеля си и заговори полугласно:

– Не я търси повече. Никога не се доближавай до нея! – Авел повтаряше това, като дърпаше настоятелно дрехата на Рилий.

„Горкият, обезумял е от изтезанията, не знае какво говори!“ – мислеше си старият търговец.

Но Авел знаеше, че друга по-добра възможност нямаше да намери, за да го предупреди за сестра си. Беше сигурен, че идеше ли Рилий при нея, тя щеше да го погуби. Авел клатеше главата си и повтаряше с особено вълнение в гласа:

– Не го прави, за твое добро е!

В този миг на Рилий му хрумна, че Кловия се бе омъжила. Но дори и така да беше, защо Авел говореше с това изражение на лицето си и точно за нея в този час. Като че ли искаше да го предупреди за нещо важно.

– Не разбирам, Авел. Моля те, ела на себе си. Какво общо има Кловия, защо я споменаващ?

Авел дишаше дълбоко и трудно. Гласът му секна. Той отпусна главата си в ръцете на Рилий. Сам търговецът разбра, че онова, което искаше Авел да сподели, бе извънредно важно и го засягаше лично. Затова той се наведе и го улесни, като доближи ухото си до устата му.

– Предателка! Тя е предателка! – прошепна с усилие Авел.

Рилий се изправи и го погледна ужасно. Беше дочул нещо, на което не искаше да вярва. Гледаше го и търсеше отговора в лицето на своя приятел. В този момент Авел кимна с глава, после се предаде и изгуби съзнание.

„Не може да е вярно, сигурно Авел се е заблудил“ – мислеше си Рилий, поразен от чутото.

– Хайде, стига толкова. Излизай! – извика грубо Аквилей, който стоеше до вратата.

„Сега е моментът“ – каза си търговецът. Той положи внимателно безжизнената глава на земята и после я обърна надясно, като бутна косите тъй, че лявата страна на врата се откри. Рилий потърси набързо в тъмнината белега с очи, но забеляза една голяма рана от изгаряне... Вече всичко бе ясно!

Той се изправи и тръгна. В гърдите му бушуваха най-различни чувства. Умът му също се противеше. Явно, че на някой бе угодно белегът да не съществува. А щом го нямаше, нямаше го и част от доказателството, че Гай Марий бе баща на Авел, значи нямаше го и престолонаследникът. Бяха му взели пръстена и го бяха обвинили в кражба. Щяха да го екзекутират като един подлец и обирджия и хората нямаше никога да узнаят истината: че всъщност сред тях е живяла надеждата за спасението им от тиранията. Щяха да станат свидетели на убийството на собствения им господар... И нямаше

логика всичко това да не е вярно, иначе Сула никога не би взел подобни жестоки мерки, ако се отнасяше за някакво дребно закононарушение.

А колкото до това, което бе чул за Кловия – неговата любима, Рилий не знаеше какво да мисли. Той се бе върнал с надеждата да я потърси отново, надяваше се, че тя бе размислила, а ето, че нещата се бяха променили изключително много за кратко време.

Рилий бе на ясно, че Авел бе направил необходимото и бе скрил пръстена, както го бе посъветвал. Той си нямаше никого, нямаше приятели освен него – стария търговец. Кой друг би могъл да узнае къде Авел криеше пръстена, освен най-близкия човек за него – сестра му. Рилий знаеше, че те двамата бяха единствените хора, които я обичат.

„Вероятно й се е доверил от любов, а тя... О, Кловия, дори аз не искам да го вярвам!”

Друга мисъл зае съзнанието му: ”Ако Авел не бе сигурен във вината на сестра си, никога нямаше да я осъжда, напротив, би я оправдал! Защо го е направила?”

Той седна на хълма, изтощен от мъчителните мисли. ”Струваше ми се, че двамата се разбираха... Абсурдно е да го е направила заради парите, или пък може би – да?.. Явно, че въобще не я познавам. Но едно е ясно, ако Авел не се е заблудил за нея, както изглежда, аз не мога и не трябва да обичам такава двулична и коварна жена като нея. Трябва да я забравя!” Всички тези разсъждения го разочароваха ужасно много. Още повече бе потиснат от състоянието на своя млад приятел. „Как е могла Кловия да му причини всичко това? Тя не е ли била наясно, че те ще го измъчват, не е ли изпитвала и капчица жал? Та дори да видиш някой странник в неговото положение, ще ти дожалее. Ами тя?” – отново се замисли Рилий...

Така той се прибра у дома си и през цялата нощ не можа да мигне. Знаеше, че всяка минута бе ценна, затова стана рано сутринта преди изгрева на слънцето, стегна багажа си, натовари малко мулета със стока и тръгна на изток за границата. Чакаше го изключително дълго пътешествие – през няколко провинции, за да стигне до определеното място. Бе разумен и бе наясно, че времето, в което щеше да странства, можеше да му е враг, но твърдо бе решил да потърси помощта, за която старата циганка му бе заръчала.

Времето за младия наследник беше сякаш спряло в онзи карцер. Сула нямаше никаква милост над него. Войниците, които бяха ставали свидетели на страданията му, говореха помежду си, че Аквилей на никого досега не бе прилагал така свирепостта и дивашината си.

– Самият Вейовис би бил по-снизходителен от него – говореше единият

от стражарите.

– Сигурно е извършил някакво сериозно престъпление – отвръщаше другият.

– Това ми прилича на разчистване на лични сметки.

И двамата имаха право. Те не предполагаха, че единственото провинение на Авел бе това, че се бе родил син на най-големия враг на техния зъл господар.

Дори в сърцата на войниците от време навреме се прокрадваше известно състрадание.

Незнайно как обаче сред народа се появиха и такива, които започнаха да вярват и тайно да говорят за наследника на Марий, който се оказало, че не бил мъртъв. Дали бяха повярвали на думите на старата гадателка, не се знаеше, но факт бе, че този слух стигна до ушите на някои видни хора и в самия сенатски двор, та дори и до двамата пазачи на Авел в Марментинус...

– Представяш ли си това, ако е вярно?! – рече веднъж единият на своя съратник.

Другият дигна многозначително вежди, обърна се и погледна Авел през решетките.

– Всичко е възможно на този свят!

Първият допълни:

– Толкова много мъки за една кражба? Не ми се вярва да е само това, казах ти и преди, има и друго. По-сериозно е!

– Не се забърквай, друже, мълчи си и си върши задълженията, че иначе лошо ни чака. Току-виж, се окажем на мястото на бедния ковач! – каза му тихо вторият.

Сенатът бе свикан. След чутото наоколо, народният трибун Марк Друз поиска обяснение защо в тъмницата на Мамертинус лежи затворник, който не е минал през *дванадесетата табула*¹. В задълженията му бе да защитава правата на римските граждани, но в този случай застъпничеството му за сина на Марий го изложи в неблагоприятна светлина и по-късно той влезе в черния списък...

– Не бе толкова важно. Той е само един крадец, а не политически враг! – оправда се Сула. – Не беше нужно да ви занимавам, господа. Пръстенът, който е откраднал, ми принадлежеше, затова сметнах за излишно да ви ангажирам с мои дела, като има много по-важни въпроси, които стоят на

---

¹ Законът на дванадесетте таблици са писмени закони създадени през 450 пр. н.е., които по-късно служат за римското право. Дванадесетата табула отговаря на категорията – престъпления.

дневен ред! – убедително заключи диктаторът.

Някои се съгласиха, други се зачудиха. Но за всички бе ясно, че това бе крайното решение на Сула.

Имаше обаче и такива от Курия Хостилия, на които политиката на римския владетел не им допаднаше. А още повече, методите, с които си служеше: според тях бе нелепо и абсурдно отсъждането на смъртно наказание на този самозван плебей, вместо изгнание в Стикс!.. Хубаво би било да имаше някой претендент, но умовете на сенаторите бяха по-практични и не се осланяха толкова на слухове, още повече, че всичко това за наследника на Гай Марий звучеше по-скоро като някакъв мит. По-вероятно бе самият Марий да се върне от света на Оркус, или да говореха, че не бе убит, отколкото това за неговия син...

И така, от ареста на Авел Марий до този момент се бяха минали месеци. Едно дълго мъчително безкрайно време в страдания.

Безмилостният Аквилей го бе подлагал на всякакви изтезания: налагаше го с бич, щом виждаше, че раните му се затваряха, разтягаше ръцете и краката му на уреда за разпъване, до краен предел, така че след това Авел не ги чувстваше и не можеше да ги движи. После гореше стъпалата и бедрата му с нажежено желязо, докато изпаднаше в безсъзнание. Свестяваше го, като му хвърляше кофа с вода, и продължаваше. Беше изпълнил закана си, че няма да му даде мира и наистина, както Сула му бе казал, бе попаднал в истински ад!

Авел не знаеше къде се намираще, колко време бе в съзнание и колко бе сякаш на другия свят. Дори в един момент му се стори, че майка му се бе явила. Той ѝ се молеше да го вземе при себе си, за да спрат мъките му, тъй като усещаше, че губи сили, но във виденията си Теренция му бе казала, че в света на Оркус все още няма място за него, че Феб му праща огнените си стрели и че трябва да понесе всичко, дори и онова, което следваше да стане.

Ден преди екзекуцията му Сула го посети в подземията. Той се приближи и онова, което видя, го изуми.

– Аквилей, това Авел Марий ли е, или някой раздран скот?

Последва силен подигравателен смях от двамата мъже, а след това диктаторът добави:

– Изправете го и го вържете на двата стълба! – заповяда той на стражарите. – И излезте да пазите отвън.

Сула го наобиколи бавно, огледа го от глава до пети и многозначително рече, като го хвана за брадичката и вдигна главата му така, че лицето на Авел застана точно пред неговото:

– Радвам се, че не са обезобразили хубавото ти лице! – после отмести косите пред погледа му и го погали с гнусната си ръка. – Да, наистина, би било много жалко...

Авел отвори очите си, вгледа се в гнусната подпухнала мутра на Сула. После се обърна настрана, сякаш му бе противно да вижда похотта в изражението му.

Аквилый познаваше долните навици на сластолюбивия си господар. По устните му се появи противна усмивка и той излезе.

– Вече сме само аз и ти – каза Сула на Авел. – Владетелят срещу своя претендент. Нима си мислеше, че ще ти позволя да се измъкнеш безнаказано, след като едва те открих, подир двадесет години безплодно търсене. Каква дързост! И трябва да призная, че благодарение на съзаклятничеството на безскрупулната ти и алчна сестра и амбициозният ѝ наложник може би щеше още толкоз години да се укриваш кой знае къде. Но както казах, късметът ми проработи, боговете ме обичат! Квирин и Фортуна са благосклонни към мен. – Той спря, огледа го и го посочи с ръка. – Погледни се, толкова си окаян! Нима един владетел може да изглежда като теб? Цялото ти тяло зее в рани, приличаш на одрано псе! Трябва да призная, че Аквилый е надминал себе си. Дори и аз се учудвам на неговата жестокост: само безумец би останал равнодушен... Но да ти споделя, аз си падам по други неща...

Сула мина зад Авел, с едната си ръка го хвана грубо за врата, като започна да впива гнусните си дебели пръсти в него, а с другата прокара жезъла си по разраненото му тяло.

Авел потръпна от докосването му. Направи усилие да се отърве от него, но това бе невъзможно.

Сула подшушна в ухото му:

– Неблагограумен си, Марий, няма смисъл. Не виждаш ли, че си в немилост? Окован си, къде ще избягаш? Утре е твоята екзекуция. Няма кой да го е грижа за теб сега, даже Юпитер не е способен да те спаси. Боговете те отлъчиха – малко са им били даровете ти... собствената ти сестра се опълчи срещу теб. Не разбираш ли – сам си! И си в моите ръце. Тя унищожи душата ти, аз ще отнема единственото, което ти остана – достойнството!..

Настъпи третата вигила и стражата се смени.

Желязната врата изскърца пронизително в тишината и оттам се появи с доволно изражение и чувство на превъзходство нечестивецът.

Аквилый го изгледа въпросително и го последва...

Сега Авел лежеше безмълвен на земята и гледаше с празен поглед някъде встрани. Той не помръдваше, дори не мигаше – гледаше, а не виждаше нищо... Наподобяваше мъртвец с отворени очи. И наистина, душата му бе

умъртвена, съзнанието му – пусто. Бяха изтръгнали живота в него, преди смъртта да го заграби...

Дойде деня на екзекуцията. Множеството се бе събрало в подножието на Палатин при Форум Магнус както винаги на такива събития, този път обаче тълпата бе огромна. Всички искаха да видят онзи, който бе откраднал символът на старото царство. Хората бяха със смесени чувства. Едни чакаха с нетърпение зрелището, жадни за кръв, а други съчувстваха на жертвата, защото начинът на екзекуция бе ужасяващ за погледите на хората: палачите връзваха ръцете на жертвата за стълбовете от оковите, на които се спускаха дълги въжета, а те на свой ред се завързваха за поводите на два коня от двете страни. После екзекуторите шибваха с камшик едновременно бедните животинчета и те забягваха на противоположните страни, от което следваше ужасна гледка – тялото на обречения се разкъсваше на две от мощта на конете и увисваше от двете страни на колоните. Този начин на умъртвяване Сула бе въвел отскоро и задоволяваше доста скота в него, а щото и у гражданите не липсваше животинската примитивност, та това ги забавляваше доволно след гледките в Големия цирк, хвърлянето на осъдените от Тарпейската скала или висящите тела по кръстовете...

Това щеше да се случи и с Авел ковача.

Двамата стражари от Мамертинус довякоха безжизненото му тяло до лобното му място, докато останалите войници, които се мъчеха да запазят реда сред тълпата, го побутваха подигравателно с копията си, а други пък го ритяха и хулеха. Подобно се държаха и людете по Виа Сакра в близост до затворника.

Подир това оковаха ръцете му и в този миг от тълпата се чу силен възмутителен възглас от вида на покъртителното му състояние.

– Виджте всички! – извика им Аквилй, след като се изкачи на подиума и посочи бедния мъченик с ръка. – Ето какво следва онези, които дръзнат да престъпят закона на своя диктатор и Републиката! – След това той вдигна високо предмета на неговото злодеяние и отново извика: – Ето този символ – *Absolutum dominium*¹ – се е укривал с години у този несретник, този самозванец и простак, самопреживяващ се като някой властелин!

Чуха се смехове сред тълпата. Някои се развикаха – смърт! Други викаха – милост!

В този момент Аквилй се обърна към Авел и сложи пръстена на ръката му, като добави силно:

– Нека да му дадем възможност да умре като владетел на Вечния град!

---

¹ Абсолютна и неограничена власт.

Отново се чу присмех сред множеството.

Подир това Аквилій извади меча от ножницата си и най-демонстративно прониза осъдения на смърт, така че острието се показва окървавено от гърба му.

Невероятната болка изкара Авел от унеса му, щом усети целия меч в себе си. Той бавно наведе глава, дишайки бързо и учестено, погледна гладиуса, после се вторачи в очите на своя палач и в миг онзи завъртя рязко меча в тялото му. Авел изстена, отметна глава назад, търсейки помощ с очи в небесата. Най-сетне, за да го измъчи докрай, Аквилій започна много бавно да издърпва стоманата от смъртоносната рана. Авел се разтрепери целия. Стиснал зъби с изкривено от страдание лице, той гледаше своя мъчител безпомощен, а онзи му се кикотеше в лицето. Очите му злобно светеха и попиваха стичащата се кръв. Обреченият мъж отвори широко уста, като че не му стигаше въздух и стенойки, започна да опъва веригите с ръцете си. Надигаше мъчително гърди и стискаше очи, докато острието се връщаше по обратния си път, разкъсало вътрешностите му. Накрая Аквилій внезапно дръпна стоманата и от дълбоката рана се разплиска кръв наоколо. В този миг Авел изкрещя и склони главата си.

Гологлавият избърса гладиуса си на него.

Той направи това за назидание на всеки, който би се осмелил да претъпи законите на дванадесетте и волята на Квирин.

Чу се недоволно раздвижване сред хората. Някой се провикна между тях:

– Проливаш кръвта на Марий, негоднико! Проливаш царска кръв!

Аквилій сви очите си и затърси напред. Хората също заобръщаха главите си насам-натам. Беше старата циганка.

Войниците я видяха и скочиха да я хванат, но Аквилій ги спря и спокойно им рече:

– Оставете, тя е луда. А и какъв е смисълът?..

Авел се беше отпуснал на окованите си ръце и целият трепереше. Кръвта му изтичаше и с всяка секунда оставаше без дъх. Той надигна леко глава към множеството хора. За миг му се стори, че най-отпред съзря своя приятел Рилий, който го гледаше страшно през сълзи. Авел раздвижи устните си в безмълвие, но изведнъж дъха му секна и от устата му се спусна червена струйка. Лицето внезапно пребледня и го обзе някакво странно спокойствие. Всичко около него силно се завъртя и той притвори очи.

Аквилій явно забеляза това и разтревожен да не изгуби предварително осъдения без екзекуция, побърза да даде знак на двамата войници при конете. Той вдигна ръка нагоре и после рязко замахна с нея. В този миг, онези удариха конете с камшиците си и те се втурнаха всеки на различна страна.

Хората възкликнаха в ужас, очаквайки да видят как тялото на обречения се разкъсва на две.

Но изведнъж се случи нещо: в момента, в който въжетата от двете страни се изпънаха, се скъсаха по средата си и Авел се строполи на подиума безжизнен.

Тогава от всички страни започнаха да се сипят стрели и настана голяма суматоха.

– Нападат ни!!! – извика някой.

И наистина от три страни – от изток, запад и юг, се спуснаха черни конници, размахвайки мечовете си.

Сула, сенаторите и отците, бивайки на екзекуцията, изведнъж побягнаха изплашени.

Аквилий изкрещя:

– Пазете диктатора! Пазете диктатора!

Легионерите на форума се впуснаха в атака.

Гологлавият за миг забрави осъдения и скочи да въдворява ред, очаквайки сблъсък с непознатите нашественици.

Хората се разкрещяха и побягнаха на всички страни, стрелите се сипеха навред, като улучваха войници и невинни. Всички изпаднаха в паника. Настана ожесточен бой. После нападнаха и други нашественици от изток. Те се струпяха в центъра – на мястото на екзекуцията. Някои от черните ездачи скочиха бързо от конете си и прогониха войниците на римския владетел с ръкопашен бой, чак до вратите на Сената.

Аквилий бе възседнал коня си и след като бе дал всичко от себе си като войн, се отдалечи доста встрани, за да огледа положението. Той забеляза, че забулените мъже целяха повече да нападнат легионерите, отколкото обикновените хора. Явно не бе случан набег.

Всичко му се стори много странно.

Подир това видя още, че онези, които нападнаха втори, се отдалечиха, а на тяхно място ги замениха онези от западната страна.

„Тук нещо става. Има някакво съглашение!“

Осенен от тази мисъл, Аквилий се обърна към стълба на екзекуцията и с голямо усилие съзря отдалече, че тялото на Авел бе изчезнало. Това го озвери изключително и той откачи.

– Къде е? Къде е той?! – викаше на войниците си генералът, някои от които бягаха обратно да се спасяват. Бяха ги сварили по бели гачи, без никаква готовност – без снаряжение, с малко хора, тъй като бяха дошли само на екзекуция с няколко стражари, а не за битка, въоръжени до зъби...

В отчаянието си, Аквилий пришпори коня си и хукна след нашествениците да ги гони, защото при команда те изведнъж промениха посоката и

започнаха да се връщат обратно, разпръснато, както бяха и дошли.

След не повече от петнадесет минути наоколо не остана жива душа...

Как конницата бе преминала Сервийската стена, тъй и не се разбра.

В чужда земя

3 глава

Лъчите на утринното слънце огряха пясъците на Руб Ал Халил и те блеснаха в цвета на заника. Зелените големи иглолистни корони на палмите, които падаха тежко надолу, придаваха изключителна, неподправена екзотичност, а езерото блестеше със сребристи отблясъци от докосването и сливането на лъчите. От оазиса Бурайми лъхаше свежест, така нужна на онези, които с дни и нощи обикаляха пясъците, търсейки отмора...

Точно до този оазис, се бе разположил един много голям керван с разпънати повече от двеста шатри и стояха там вече цял месец и половина. В средата се открояваше една огромна шатра, на входните завеси, на която имаше изобразен един полумесец и една звезда. Това беше символа на народа на бедуините.

Тук си почиваше техният главатар – царят, който властваше вече цели тридесет години по земите на Набатей – страна изваяна изцяло в камъка. Царството бе разположено в долината на Нил по земите на Идумей. То граничеше на север с Декаполиса и вляво от него – Юдейското царство, на югозапад делеше морето Коди с Египетското царство. Там се намираше керванджийския път, който отвеждаше търговците чак до Китай и Индия... На югоизток тази сушина преливаше в огромна пустиня. Тази пустиня, беше прибежище на арабските племена. През този дълъг период никой не бе проявил претенции към тази земя, огромните ѝ дюни и причудливите ѝ розови скали, но ето че владетелят на Републиката в последно време беше хвърлил око и на това място. Искаше да го приобщи към своите владения и да направи Арабия провинция, както бе сторил с много други племена и техните царства – Понтийското царство, Месопотамия, Киликия, Партия, та дори и Сирия... С тази цел бе пращал свои консули, които водеха преговори, но Ободас Абд ал-Лат не скланяше. По този начин бе накарал диктатора да изгуби търпение и Сула от своя страна експедирал войниците си на набези в

земите на царя. И тогава, в едно от нападенията, бе загинал единственият му син, който бе едва на шестнадесет години. От този ден насетне, почернен от голяма скръб, Ободас си даде клетва, че незнайно как, но един ден ще отмъсти на западния свят, дори това да му отнемеше години... Беше се зарекъл на гроба на Аретас, че никога не ще остави земите, които биха му принадлежали, ако бе жив, да попаднат във владенията на Републиката.

Тъмната атлазена завеса на огромната царска шатра се дръпна и в *маджлиса*¹ влезе един мъж. Той сложи ръка на сърцето си, поклони се учтиво и тогава му докладва, като остана леко приведен, гледайки надолу:

– *Moran*², сметнах, че ще искате да узнаете: онзи чужденец отвори очи!

Като чу това, Ободас, както седеше и пушеше от водната си лула, подпрял се на своя *маснад*³, спря, изправи се от огромния матрак на земята, покрит със сърма и балдахин, и нареди:

– Води ме при него!

В шатрата на лазарета, която бяха разпънали точно до водите на оазиса, лежеше вече повече от месец един мъж, който нямаше нищо общо с племето на бедуините. Той бе от вражеската земя. За него се грижеха лично лекаря на набатейския цар и още двама знахари, които дълго се бяха борили за живота му с всякакви средства.

Мъжът, ту идваше в съзнание, ту изпаднаше сякаш в дълбок сън за дни, без да помръдне. Само едва доловимото движение на гърдите му издаваше, че все още е жив. Друг път изпаднаше в силна треска и целият облян в пот, бълнуваше по цели нощи... След такива кризи се влошаваше дотолкова, че докторът определяше състоянието му като граничещо със смъртта.

Сега, след повече от месец в агония, той беше отворил очите си.

Ободас влезе в лазарета, приближи се бавно до постелята на чужденеца и любопитно се вгледа в лицето му. Той лежеше със затворени очи, спокоен, вече извън опасност.

Царят се обърна към Кариб – лечителя, и запитва:

– *Kefak an?*⁴ Какво е състоянието му? Казаха ми, че се е събудил.

– Така е. Той е вече стабилен и преди не повече от минути отвори очите си. Гледа в пространството за кратко и после пак ги затвори.

– Нищичко ли не рече? – попита отново владетелят.

---

¹ (араб. ез.) Обществена част в дом или шатра, където се приемали гости само от мъжки пол. Буквално означава "място за сядане".

² Господарю.

³ (араб. ез.) Специален подлакътник, на който мъжете си подпирали ръцете в маджлиса, докато седели.

⁴ (араб. ез.) Как е той?

– Нищичко, само гледаше и толкоз. Едва ли ще има сили първоначално да говори. Ще му е нужно много време да се възстанови напълно. Пораженията на тялото му бяха огромни, трудно е да се повярва, че след всичко това оцеля! Явно така му е било писано.

Ободас кимна в съгласие.

– Манат не го желае в царството си! – После се обърна към спящия мъж, който бе на не повече от двадесет години и хвана ръката му, която висеше отпусната извън постелката, за да я вдигне.

В този миг чужденецът отвори очите си.

Ободас се втрени в него в очакване на някаква реакция, а онзи го изучаваше с поглед. Той стоеше в недоумение близо минута, докато картината пред него не се проясни и мъжът различи един възрастен човек пред себе си, който се взираше любопитно. Царят бе на средна възраст. Бе мургав с големи тъмни очи и плътни извити вежди, които му придаваха благородно изражение. Прорязаното му от бръчки продълговато лице почти се закриваше от прошарената му брада. Главата му бе закрита с наметка, която по тези земи наричаха гутра и връзка, прикрепяща тази кърпа – агал, който бе украсен с голям син скъпоценен камък в средата, а краищата на наметката бяха обточени със златен шнур, какъвто имаше и по черния му тоб – връхната му дреха, наподобяваща на римската тога, но по него липсваше плисето и не бе толкова дълга, че падащата му част да се носи на ръка, както правеха сенаторите в Рим... Чужденецът премигна с очи и бавно обърна главата си настрани, като започна да изучава обстановката наоколо, въпреки че не му беше много ясно какво го заобикаляше – навсякъде около него избелели от времето завеси, през които слънцето се мъчеше да проникне, на земята нахвърляни едно до друго продълговати и овални възглавници в пъстри шарки и встрани един малък сандък, върху който имаше разни кърпи, торби с билки и стъкленици с разнообразни еликсири...

Ободас стоеше и не продумваше. Беше станал свидетел на дългата и тежка агония на странника и знаеше, че след такова нещо човек изпадаше в деликатно състояние, та сега трябваше да бъде много внимателен.

В шатрата бяха останали само двамата. Ободас бе наредил на своя врач и знахарите му да излязат, за да не натоварват излишно болния. Той бе мъдър и явно бе благосклонен към него.

Очевидно изморен от визуалната информация, онзи отново притвори очи, но този път за кратко. След малко царят забеляза, че клепащите му затрепераха, а миглите му се навлажиха. Мъжът разтвори устни и задиша развълнувано и учестено.

В този момент Ободас положи леко ръката си върху гърдите му и усети как сърцето му заби лудо. Страдалецът наново отвори очи и раздвижи

устните си в опит да каже нещо, но звук не излезе. Тогава го обзе силно вълнение и започна да клати глава.

– *Quietem, quietem*¹ – тихичко му каза човекът в черната тоба, като му се усмихваше приятелски, – каквото и да се е случило, то е свършило. Тук си в безопасност, разбираш ли ме? – попита Ободас, говорейки на родният език на чуждоземеца, който бе латински, а онзи се вгледа в отзивчивото изражение на човека срещу него. Очите му зашариха бързо и нервно по старото подпухнало от слънцето лице.

За Ободас бе абсолютно ясно, че младият мъж се опитваше да каже нещо и понеже не можеше, изпадаше в ужас, още повече, че не знаеше къде се намира.

Болният направи последно голямо усилие, пое дълбоко въздух и изрече дрезгаво:

– Мъртъв ли съм?

Движението му причини болка в стомаха и той инстинктивно се сви.

В този миг набатейския владетел хвана главата му и приближи лицето си към неговото, така че да привлече вниманието му. Взя се настоятелно в зелените очи срещу му и отвърна:

– Ти си жив! Чуваш ли, смъртта не можа да те вземе при себе си, защото Душара така е пожелал! – каза настоятелно Ободас и като видя насреща си разбиране, внимателно махна ръцете си от странника и добави: – Сега си мой гост! Аз съм цар Ободас Абд ал-Лат и ти си под моето покровителство...

Дните и нощите в пустинята се нижеха бавно и спокойно около прохладният оазис.

Ободас посещаваше всеки ден своя гост и му помагаше да приеме света около себе си. Този нов и непознат свят, който всъщност за латинеца, както наричаха някои от племената в Рим, беше единствения, защото стария той не помнеше изобщо. Не помнеше нищо – нито кой е, откъде е и какво се бе случило с него. Защо тялото му цялото бе покрито с рани – той не знаеше и колкото и да се мъчеше да разбере, животът зад гърба му оставаше една загадка. Единственото обяснение, което бе получил от неговия покровител, беше, че е бил открит полумъртъв в пустинята... А може би царят знаеше нещо повече?...

Така и беше.

Скоро чужденецът се възстанови дотолкова, че започна да се разхожда наоколо. Тогава Ободас свика неколцина мъже около себе си и строго им

---

¹ (лат. ез.) Спокойно.

нареди:

– Латинецът не помни нищо. Не знае дори кой е и какво е преживял. Затова строго забранявам да говорите пред него каквото и да било, свързано с нападението ни на север преди две луни. Ако разбере, че някой го е направил, тъй като знам, че сред нас има такива освен мен, които добре говорят неговия роден език, ще отреже главата му! Ясно ли е ? – закани се владетелят. – За каквото и да е, той ще получава вести само от мен!

След тези думи Ободас направи знак да се разотидат.

Очевидно бе, че царят знаеше кой бе младият му гост, но поради някакви съображения той не искаше истината да бъде разкрита. Поне засега.

Арабският владетел се усамотяваше с един друг човек, идващ от северозапад, от земите на Републиката. Този мъж бе на възрастта на набатееца и го бе посещавал и преди. Двамата се познаваха добре. Онзи бе търговец.

– Радвам се, че стоката ти харесва, господарю на изтока...

– Разбира се, винаги съм харесвал испанското вино, но ще ти призная, че ми доставя удоволствие да го гледам как се излива от вашите римски амфори – такова изящество, а като ханаанския пурпур няма друг, не бих го заменил дори за китайска коприна... Виждам, че си направил усилие да ми намериш и канела?

– Да, стана случайно, като пресичах керванджийския път през Юдея се натъкнах на едни търговци, казаха ми, че жените им обичали да си правят благовония от нея, та едва се спазарих и за толкоз... Но пък ти донесох *basiliskus*¹ от Мала Азия, както ми бе заръчал.

– Всеки цар, трябва да притежава „царската билка“, а димът от белия ливан² ще прояснява мисълта ми... При все това, най-много ме радва тирският шафран, облекчава ми стомахът след гощавка, а и на Кариб ще му е в полза: ще стори някоя друга настойка за рани... – отвърна доволен царят и добави по-ентусиазирано: – Колко пъти съм ти казвал да не важничиш с мен, търговец! – смърри го уж сърдито царят. – Познаваме се от години, а ти непрекъснато ме наричаш ”господарю на изтока.” За теб съм просто Ободас.

– Така да бъде, Ободас – подчерта името му старият търговец.

Набатеецът забеляза стеснението в гласа на търговеца и рече:

– Да, стоката си я бива, но да те питам: защо си дошъл да се оправдаваш

---

¹ Буквално от латински – василиск (митично създание – дракон, който може да убие човек с поглед) Така древните римляни са наричали билката босилек, като са я свързвали със щастието, любовта и плодородието. Смятало се е, че аромата на босилека носел величеството на краля, затова са я наричали „царската билка”.

² Старото име на тамяна. Дървото се срещало най-много в южната част на Арабския полуостров. В древността се е използвал в Китай, Индия, Египет и Арабия.

с нея?

– Недоумявам, царю?!

– Този път не дириш облага, ако бе тъй, шатрата нямаше да побере и половината от стоката ти! Кого дириш тогава, него ли? Сърцето ти е свито, но аз ще го отпусна, щото се маеш дали е жив...

Онзи въздъхна тежко и отвърна:

– Право думаш, Ободас, от една луна се чудя дали изпълних повелята на старата куценерка?

– Своята работа си я свършил, а Душара – останалото!

Думите на царя разсеяха смутната душа на римлянина, който се осмели да попита:

– Как е той?

– Сега е добре. Честно да ти кажа, това си е чудо, човек да оцелее след такива мъки. Явно, че съдбата наистина му е отредила друго...

– Ако не ми вярваш, то това, че е жив, говори само по-себе си – убедително каза онзи.

– Така е! – съгласи се царят. – Но има нещо, което засега осуetyава плановете ми.

– Какво е то? – любопитно изпули очи събеседникът му.

– Загубата на разсъдъка. Кариб казва, че главата му е отхвърлила миналото с цел душата да оцелее. Сигурно е, че се е върнал от ада и не знам как би реагирал, ако случайно един ден нещо предизвика спомените му да изплуват. Затова съм толкова предпазлив и с теб. Ако желаеш да го видиш – направи го, но отдалеч.

Старият търговец, тъжно унесен, се сепна от последните думи на Ободас.

– Искам да зърна моя млад приятел дори и за миг, да се убедя, че е добре. Тогава ще успокоя сърцето си напълно и ще знам, че не напразно съм ти просил помощ.

– Не, търговецо – противоречи му Ободас, – застъпничеството ми няма да е нищо пред добрината, която ще ми сториш, ако твърденията ти се окажат верни.

Търговецът се развълнува.

– Как тъй, ако? – учуди се той. – Всичко, що се случи с него, бе именно заради този, който е! Още повече, свидетелството е на ръка...

Той не довърши, завесата рязко се отдръпна и в шатрата нахлу бързо един слуга, докладва нещо, говорейки племенния си език, който бе арамейски и тогава забеляза притесненото изражение на Ободас. Инстинктивно стана и се обърна към входа, щото усети, че някой влезе оттам. При вида на неочаквания посетител, републиканският сарафин остана като поразен на

място.

Беше латинецът, търсеше Ободас и понеже нямаше ни най-малка представа от арамейски, не могъл да се разбере със стражаря отвън, та този не го пуснал да влезе. Затова бе решил да вземе инициативата в свои ръце.

Сега той стоеше пред двамата възрастни мъже, зяпнали го в почуда.

– Много съжалявам за нахълтването ми, но има нещо, което... – той изведнъж спря, забелязвайки присъствието на другия. Вгледа се в него, смръщи неодобрително вежди и добави: – О, вие сте имали гост! Затова не ме допуснаха до вас... простете – рече той със съжаление и понечи да излезе навън, но в последния момент Ободас го спря.

– Почакай!

После се обърна към слугата и му даде знак да си отиде.

За Ободас това бе голямо предизвикателство, което му се прииска да не изпуска.

– Искам да те представя на един мой стар познайник – подкани го царят, като не изпускаше от очи чужденеца.

Търговецът рязко обърна глава към арабския владетел и го погледна ужасно. В следващия миг усети младия мъж до себе си. Извърна се към него и ликът му – тъй близък и някак свойствен, се обля от светлината на горещите парещи лъчи на следобедното слънце, които се прокрадваха през дръпнатите завеси.

Дъхът му спря. Приличаше на притаило се животно, чакащо всеки миг хищника да го разкрие. Беше раздвоен от чувствата, които бушуваха в него сега.

Но онзи срещу му го гледаше спокойно и в очакване да чуе името му. Изумрудените му натъжени очи и черните му прави, леко дълги коси му бяха приятно познати: беше същият като преди, но сега имаше една бръчка между веждите и друга встрани на очертаните му устни. На дясната скула личеше груб белег. В кичура, който падаше от едната му страна, така че леко закриваше изпитото му лице, той забеляза бели коси, а в погледа му личеше малко зареяност... Тялото му – възслабо и малко нестабилно, бе леко привито в плещите. С едната си ръка той се подпираше на един прът, а с другата се държеше в ребрата.

Латинецът, както го наричаха тук, разтвори устните си в приятна усмивка и положи дясната си ръка на лявото си рамо за поздрав, а сетне леко кимна. Търговецът му отвърна по същия начин. Той прокрадна с очи десницата на чужденеца, който всъщност познаваше добре, ала щом не откри това, което търсеше, се разочарова.

Набатейския владетел се намеси:

– Това е търговец от Републиката. Името му е Рилий Филон!..

И двамата възрастни мъже в този миг се спотаиха, ала за тяхно успокоение, не последва нищо.

От своя страна пък на странника за първи път му се наложи да се запознава с някого и в този момент изпадна в много неловка ситуация: отвори уста, но замлъкна преди да произнесе някакво име. Всъщност той не знаеше как да се представи. От оздравяването му до този момент царят го наричаше просто „чужденец“, или „латинец“. И сега той беше човек без име.

По лицето му изби лека червенина. Той отпусна ръката си във въздуха и отмести погледа си от срам. Ведрината в изражението му изчезна. Въздъхна тежко и приседна на една кръгла възглавница. После тихо, като че на себе си, рече:

– Дори и името си не знам...

Ободас и Рилий седнаха срещу него. Царят потупа успокоително отчаяния мъж за рамото и отбеляза, като уж обясни ситуацията на търговеца:

– Скъпи ми, Рилий, моя млад приятел – чужденец, открихме в пустинята. Беше на прага на смъртта, но по волята на Душара или може би Юпитер той оздравя. За жалост не помни нищо, даже и своето име. Обаче аз предлагам, докато той си спомни името си, ние да му дадем друго, например Саидор, а накратко ще те наричаме Саид – щастливец! Нали все пак ще трябва да се обръщаме по някакъв начин към теб? – убедително рече владетелят на латинеца, а той от своя страна кимна неохотно в съгласие.

Рилий стоеше до своя припознат приятел, но отбягваше погледа му, като се обръщаше най-вече към владетеля на изтока, докато си говореха за какво ли не. Чувстваше се някак виновен от това, че знаеше всъщност кой бе той, но мълчеше. Мислеше си, че погледнеше ли го в лицето, онзи щеше да разбере, че крие нещо.

Чужденецът беше много проникателен и нищо не убягваше от погледа му. Той забеляза стеснението на своя събеседник и това го хвърли в размисли. Оттогава стана мнителен към него.

Един ден Саид, както вече го наричаха, сподели на царя:

– Имаш ли доверие на този търговец, Ободас?

Въпросът му го учуди.

– Да. Защо, Саид?

– Не зная! Има нещо в него, което ме озадачава. Всякога, когато го погледна, той ме отбягва. Защо? – говореше Саид сякаш на себе си, търсейки отговор. След това добави: – Ободас, кажи ми, от кои земи точно идва той?

Царят малко се притесни, но после побърза да даде отговор по-безгрижно.

– Мисля, че идва от едно малко римско селце Претория. Той търгува наоколо от години. Познавам го добре, добър човек е. Можеш да му имаш

доверие – каза твърдо Ободас, спомняйки си някои моменти, в които Рилий му бе оказвал изключителна помощ...

В този миг отвън се разнесе голям шум, сякаш някакви хора се караха.

Ободас и Саид излязоха. Царят вдигна високо ръка и в миг гълчавата спря.

– *Shoofi mafi?*¹ Каква е тая препирня? – сърдито попита той.

Един слуга докладва:

– Господарю, намерихме този пръстен, докато чистихме лазарета, където Кариб държи своите илачи. Реших, че там не му е мястото и го взех, за да ви го донеса. Нищо повече – оправда се изплашеният слуга.

– Дай да видя! – каза арабският владетел и протегна ръка.

Ободас взе предмета, който беше увит в бял плат. Разгъна го и видя един златен пръстен с инкрустиран печат на него.

Саид се приближи и го загледа.

– Как ли е попаднал този пръстен тук?

– Гръм и мънии!!! Това е знакът на Републиката! – изруга грубо Ободас.

– Сигурен ли си? – попита Саид.

– Разбира се. Този знак е белязал душата ми със скръб. Той се развяваше на знамената на враговете ми, тогава, когато убиха моя син преди години... Как бих могъл да го забравя?!

Саид видя яростното изражение на своя покровител, после се вгледа и в печата на пръстена. Стори му се за миг, че някъде бе виждал това изображение. Той смръщи вежди и се замисли.

– Извикайте лечителя! Той ще ми даде обяснение откъде е намерил тази вражеска вещ! – нареди Ободас.

След не повече от половин час, след дълго обхождане на лагера, докторът беше открит и сега стоеше пред своя господар.

– Кажи, Кариб, откъде си намерил този пръстен, който е символ на нашия враг – диктатора от Републиката?

Всички затаиха дъх в очакване.

Кариб обърна очи към Саид, който стоеше до Ободас и го посочи с пръст.

– Пръстенът беше на ръката му, когато ми го доведоха в лазарета. Аз го магнах, защото ми пречеше, и го прибрах. Но за съжаление съм го забравил сред лековете. Простете ми.

Последва странно шушукане между хората.

Саид стоеше като вкаменен. Той не очакваше това.

---

¹ Какво става?

Царят бавно се обърна към него и се втренчи заплашително в лицето му.

Чужденецът се почувства много неловко. Той дори не можеше да каже нищо в своя защита, защото бе изгубил паметта си и в действителност не знаеше дали наистина тази вещ е негова, или ако не е, какво би търсила у него. Ободас бе наясно, че такъв пръстен със знака на Републиката, който всъщност бе останал като символ от старото царство, може да притежава само и единствено владетелят на Рим, така както той имаше подобен на ръката си, със символа на Nabatea. А щом този чужденец не е владетел, какъв бе тогава?

За миг царят си спомни нещо, което неговият приятел – търговецът, му бе говорил относно интригите и скорошните събития, случили се в западните земи, но отхвърли неохотно тези мисли. Бяха твърде невероятни, за да са истина. Само знаеше, че трябва да следва закона.

Владетелят на изтока гледаше Саид и смесени чувства завладяха душата му. В този момент той не знаеше какво да мисли. Саид изглеждаше толкова естествен и непринуден, изобщо не приличаше на някакъв злосторник, в каквато тази ситуация го изобличаваше.

Ободас кимна с глава на стражарите си и те в миг застанаха от двете страни на римлянина. После вързаха ръцете му зад гърба.

– Вкарайте го вътре и ме оставете насаме с него. А вие стойте отвън и чакайте заповедта ми! – строго им нареди Ободас.

Царят влезе в покоите си и дръпна силно завесите. След това започна да се разхожда замислен, подпрял с ръка брадата си, като от време на време хвърляше бегъл поглед на онзи, който наричаше Саид.

– Кажете ми, какво да правя с теб сега?

Саид гледаше напред и отговори твърдо:

– Аз съм сам, без име и история на тази чужда земя. Какво да кажа в своя защита? Кой всъщност да оправдая? Един напълно непознат?

Ободас застана пред него и захвана да му обяснява твърде емоционално:

– Не разбираш ли, че ме поставяш в неудобно положение. Аз съм господар. Законът и аз сме едно!...

– Разбирам. Постъпи както сметнеш за добре, покровителю. Аз съм в ръцете ти! – рече смирено Саид и наведе глава.

Ободас го позагледа крайно учуден от реакцията му и в същото време разбра, че той е невинен. От цялата му осанка лъхаше благородство и почтеност. Този човек по-скоро изглеждаше като някой с положение, отколкото като дребен крадец.

– О, Душара-дин, защо ми отправяш това предизвикателство? – рече

царят силно раздвоен, като дигна ръце и погледна нагоре. После отпусна глава и каза на Саид с благ тон:

– Засега ще наредя да те държат под стража в покоите ти, докато обсъдим обстоятелствата и нещата се разяснят!

Онзи само кимна леко с глава.

Ободас даде своите указания на стражата отвън и добави:

– И внимавайте, косъм да не падне от главата му!

Той проследи Саид с очи, докато изчезна от погледа му, и се отправи към оазиса с тежест в гърдите, задето бе принуден да стори това...

Следобед Ободас свика старейшините.

След като обсъдиха ситуацията, един от лично приближените му каза твърдо:

– Ти го покровителстваш, но не знаеш кой е и какъв е. Това е неразумно! Хората ти се подчиниха преди време безпрекословно, но никой от нас не знае нищо за него. Разбира се, ние ти се доверяваме, господарю. Но сам ти сигурен ли си в самоличността на този човек? Ами ако всичко това е някакъв заговор?

Ободас дигна рязко ръката си и отегчено отвърна:

– Сега вече отиде твърде далеч, Захир!

Друг добави:

– Мисля, че трябва да го освободим. Това не е наш проблем. Той не е откраднал нищо наше. Каквото и да е станало, е било в миналото му, което не ни засяга. А може би си е понесъл последствията, ако в действителност е имало някакво закононарушение...

Ободас откри смисъл в думите му и кимна одобрително с глава.

– *La!*¹ – побърза да се възпротиви Захир. – Ще направите грешка, ако оставите нещата така. Трябва да се разбере!

Ободас го прекъсна отново:

– Захир, защо се инатиш като муле? Мухван има право като казва, че това толкова не ни засяга. Все пак, по какъвто и начин този пръстен да е попаднал при него, това за нас няма значение.

Трети старейшина добави:

– Притеснява ме фактът, че този пръстен не е обикновен, а царски. Ами ако е някой доносник?

– Не ставай смешен – обади се друг, – не доносник, а може би е римски владетел – подигравателно отбеляза този.

Царят се ядоса от жлъчните забележки, така сякаш обиждаха не Саид, а

---

¹ He!

самия него:

– *Dauil!*¹ – прекъсна ги той, като им извика строго. – Какъв доносник, що за шуротии! Ако дори е откраднал пръстена, това по никакъв начин не ни компрометира, напротив: по-скоро е в негов ущърб. А вероятно латинецът е враг на Сула?! Негов – повтори Ободас, – не наш! Затова реших: ще го освободя и ще му върна пръстена. Все пак той е бил на ръката му, когато го докараха тук. А дали е негов – само един Аара знае.

И като каза това, стана и се разпореди на стражарите да освободят Саид.

– Ще бъда при езерото. Доведете го при мен!

След като Ободас излезе, Захир сви многозначително очи и се приближи към някои от съветниците...

От този момент чужденецът си спечели враг в негово лице.

Залезът придаваше изключителна романтичност на това прекрасно място. Небето бе пурпурно, водите на езерото – леко притъмнели, а палмите хвърляха дебела сянка, под която арабският владетел стоеше в очакване на своя млад приятел. След малко усети присъствието му и се обърна.

– Мисля, че това ти принадлежи – каза му спокойно той, взе ръката му и сложи накита, който бе предизвикал малък раздор, на показалеца му.

Саид погледна пръстена. Той смути душата му.

– Аз самия не знам какво ми принадлежи. Но ти Ободас – вдигна очите си към него, сви вежди и развълнувано попита, – какво знаеш ти за мен?

Ободас беше неподготвен:

– Какво искаш да кажеш? Разбирам, че не постъпих добре, като те задържах, имаш право да ме кориш, затова изпроси някаква милост и аз ще ти я дам!

Саид поклати в отказ глава.

– Не желая милостта ти, понеже вече ми я даде и защо ли, ала се чудя още с какво съм заслужил благоразположението ти? Царю, ти постъпи според закона на твоята страна. Така бе редно. Но кажи, защо като те загледам, ми идват разни мисли... – Той се приближи до Ободас, хвана го за раменете и отново разгорещено рече: – Защо съм тук? Как попаднах тук? Ти знаеш отговора, сигурен съм в това, погледът ти те издава. Тези дълбоки и тъмни очи са като завеси, които крият нещо в главата ти. Намери ме, изцери ме и нарече себе си мой покровител. Защо? Какво целиш? Що съм аз за теб – роб или съгледвач, слуга или доносник?

– Стига, Саид! Разтроен си и не знаеш какво говориш! – каза раздразнен

---

¹ Стига!

Ободас и отблъсна ръцете му, които като че ли го бяха хванали в капан.

– Не, аз може да съм изгубил паметта си, но не съм изгубил разсъдъка си. Аз не съм глупак! – той направо зададе въпроса си: – Кажете, какво искате от мен? Защо не ме погубите като вашия враг. Нали съм такъв, щом казвах, че идвам от римска земя. Нали тя е погубила сина ти?!

В този миг Ободас изкриви лицето си в ужасна гримаса, замахна с ръка и удари Саид.

Онзи бавно прокара ръка през устата си и силно разстроен, повиши тон:

– Защо държиш съдбата ми в ръцете си, Ободас? Можеш да ме покровителстваш, но това не ти дава право да се правиш на Бог!!! – изкрещя в отчаяние Саид.

Арабският владетел вдигна брадичката си гордо и нахърнен от цялата тази ситуация, рече през зъби:

– Искате да знаете, така ли?

Саид го гледаше в очакване. Косите му се веяха от вятъра, който предвещаваеше буря и закриваха зелените му като езерото очи, които в този момент искряха от сълзите в тях.

– Да! Мисля, че знам кой си! – започна безкомпромисно царят.

Твърдата настойчивост на римлянина го бе предизвикала и той реши да му каже каквото бе научил за него:

– Разправиха ми, че в земите на северозапад живеел наследник на римското царство, бащата на когото властваше преди Сула – Гай Марий. Той бил негов син. Врагът му разбрал за неговото съществуване и за пръстена, който унаследил от баща си – символ на царския му произход. Сула го пленил. Държал го в тъмница с месеци, подлагал го на страшни мъки... – Ободас спря за миг, отправяйки мисълта си в друг момент: – Тук дойде един човек – негов приятел и ми поиска помощ, защото знаеше, че аз познавах приживе баща му – Марий. Съгласих се с неохота, въпреки че не бях сигурен в истинността на онова, което той ми разказа... Пратих войниците си и те го спасили малко преди да го екзекутират, като по чудо!

– Чакай, не разбирам, какво общо има този човек с мен? – обърка се Саид.

Ободас го погледна учудено и рече:

– Нима все още не можеш да си спомниш след като ти казах всичко това?

– Това, което ми разказа преди малко, нищо не ми говори. Единствено започвам да си мисля, че аз наистина съм някакъв крадец, щом този пръстен...

Ободас поклати в отрицание глава и побърза да го спре, прекъсвайки неправилната посока на разсъжденията му.

– Ти не си крадец! Този пръстен говори сам по себе си, защото ти си единственият наследник на римското царство. Затова враговете ти са искали да те унищожат. Откъде мислиш са всичките тези белези по цялото ти тяло? – Ободас отново спря и се вгледа в изражението на чужденеца. После добави: – Наистина ли не помниш всичко това, Авел?

Внезапно Саид вдигна глава, след като я бе отпуснал в отчаяние, и слушаше своя покровител, гледайки в пясъците, които отчасти покриваха нозете му.

– Така ли се казвам – Авел?

– Точно така. Авел!

Царят наблюдаваше събеседника си внимателно в очакване младият човек да прозре миналото си, да се усмихне или да заплаче от радост, ако ще и да започне да задава куп въпроси за себе си, своята страна, но за жалост, нищо подобно не се случи.

Саид съвсем се обезкуражи. Той отиде под сянката на палмата, седна под наклонените ѝ иглолист и се облегна на стълба ѝ, като вдигна очи нагоре, сякаш търсеше нещо в короната ѝ.

– Защо? Защо не мога да си спомня нищо? – завайка се той. – Дори името Авел не предизвиква нищо в мен, все едно ми говориш за някой мъртвец.

Ободас от своя страна седна до него, въздъхна тежко и го потупа за коляното успокояващо:

– Не се отчайвай. Лечителят каза, че е нормално в началото фактите да не ти говорят нищо. Явно, че ще е нужно време. Трябва да имаш търпение, да си силен, а търпението е добродетел на силните! Сигурно някой ден нещо или някой ще провокира съзнанието ти и ще си спомниш всичко изведнъж. Но засега може би така е по-добре. За твое добро те съветвам всичко това да си остане между нас. Не е нужно никой от хората да знае кой си и какъв си, за да не те застигнат неприятности, повярвай ми. Аз лично нямам доверие на никого и предпазливостта е моята първа грижа! Съветвам те съвсем приятелски, ако щеш, остани си Саид. Така или иначе ти сам все още не си приел истинската си самоличност. Аз вярвам, че когато му дойде времето, всичко ще се нареди. Нека оставим нещата да текат в своя естествен ход и да не предизвикваме съдбата... Нали така, Саид? – заключи Ободас.

Чужденецът го погледна открито и кимна в съгласие. Царят бе успял малко поне да успокои смутната му душа. Но после Саид наведе глава и руменина се разля по лицето му.

– Аз съм един глупак и грубиян! От момента, в който съм попаднал тук, ти не преставаш да се грижиш за мен, а аз в стремежа и отчаянието си да задоволя себичността си, те обидих. Постъпих непочтително. Прости ми,

царю...

Старият владетел, слушайки изповедта на своя млад приятел, се просълзи. Саид много му напомняше на неговия син, който в този ден щеше да е на неговите години. Той го прегърна през раменете и леко го дръпна към себе си, като му заговори, а гласът му трепереше от вълнение.

– Знаеш ли... Когато Аретас беше малък, постоянно правеше разни бели. И в страха си да не го накажа, все ме молеше за прошка. Винаги се обръщаше към мен с „татко, прости ми, но”, а аз все му правех забележки за това. Можех ли да простя на човек, който бе невинен, не бе сторил нищо. Покоряваше ми се безусловно, сякаш не бе мой син, а мой подчинен. Аз се гордеех с него изключително много... Беше ми едничък. Когато умираше... – царят спря, въздъхна мъчително и продължи, – той пак ме молеше отчаяно за прошка... Ти не трябва да ме молиш за прошка, защото бе прав, като каза, че твоята родина погуби сина ми... Ти не стори нищо лошо, просто ми каза истината в очите. Но от нея ме заболя жестоко. Затова те ударих...

Ободас хвана брадичката на Саид, огледа лицето му и като видя червенината встрани до устните му, рече:

– Това няма да се повтори! Ти ми прости, Саид, защото излях гнева си, като се осъзнах, че си един от тях...

– Греша, царю, аз не съм един от тях. Ако съм бил – те не биха ми сторили онова, за което разправяш. Онзи, който е убил сина ти, е и мой враг. Сам казваш, че е искал да ме умъртви!

Владетелят кимна в съгласие, стана и загледа в далечината, заговори:

– Ти ме притисна и затова ще ти се разкрия: всичко това, което каза за врага, е вярно – ти и аз имаме общ враг... Когато приятелят ти Рилий дойде и ми разказа за теб, аз вече знаех, че в твое лице мога да намеря съюзник. Затова се и съгласих да те спася... Другата причина бе, че познавах баща ти. Той бе истински достоен мъж. Докато бе жив, никога не позволи Републиката да разпростре ръцете си в нашите земи, защото римляните отдавна бяха започнали да строят свои градове в съседните заробени земи. Напротив, пазеше ни от тази възможност. Мисля, че затова стана неудобен и го убиха!

Саид изпита интерес към потеклото си и рече:

– Моля те, кажи ми нещо повече за този, когото наричаш мой баща.

Ободас започна, връщайки времето назад:

– Гай Марий беше първи консул известно време. Тогава хората в Републиката живеяха добре, племената наоколо също бяха в добри отношения с Рим, някои земи дори сключиха договор с Републиката... Спомням си – той често идваше тук и като че си допаднахме. Гай харесваше Набатей много и когато в Сената настанаха интриги и започнаха да си делят изтока, той ни защити. Сула беше още сенатор, но искаше нашата земя. Нали Сирия

вече бе владение на Републиката, той се чинеше да разшири владенията ѝ чак до Египет, но това не можеше да стане, без да минат през нас. Щеше да смеси кръвта ни и традициите с етрусите, умбриите и сабините... Аз отказах категорично. Баща ти застана зад гърба ми и не позволи на Сула да ни заличи. Оттогава започнаха проблемите му с отците. Рим се раздели на две. Някои искаха да издигнат Сула, други бяха верни на Марий. Така един ден онези го саботирали. Направили му клопка, естествено с помощта на доносници, и в момент на битка – мисля, че е било в Мавритания, хората разправяха, че войниците му се обърнали срещу него и го посекли. – Ободас спря за миг и въздъхна. – Неговата смърт ме потресе, защото за мен баща ти не бе само покровител, но и мой приятел. Ние останахме без закрила и когато Сула се възкачи на трона, ни погна яростно. Почти всеки месец бяхме под нападението на злите му войници и в една от тези битки загина синът ми... – Арабинът се просълзи и довърши своя разказ: – Докато го държах умиращ в ръцете ми, се заклех, че кръвта му ще бъде отмъстена на всяка цена! – Ободас спря, обърна се към Саид, а той бе скръстил ръце и се бе унесъл в разказа на своя опекун. Царят му рече в момент на откровение: – Ето защо ти си тук. В стремежа си да изпълня клетвата си, в теб видях съюзник. Намесих те, но не се замислих за последствията: това, че ти сега не помниш дори кой си и какъв си, променя нещата. – Ободас се замисли и като че на себе си каза: – Постъпих егоистично. В сегашните обстоятелства не мога и не е редно да те моля за подкрепа, тъй като Сула вече не ти е враг. Та ти дори не чувстваш раните си. Ако можеше да си спомниш своето минало, щеше да усетиш болката, която изпитвам аз в момента... Не, моето тяло не е минало през мъките, които ти е причинило онова чудовище, но душата ми е изпонаранена, както те е изпонаранил този шейтанин в човешко лице!...

Саид слушаше Ободас и му съчувстваше искрено. Старият владетел сложи ръка на рамото му и леко му се усмихна.

– Ако желая, можеш да останеш, а ако не – свободен си да си вървиш. Вече си напълно здрав, възползвай се от възможността си. Не желая да те правя роб на моите амбиции. И ако можеш, ми прости тази непочтителност, сине на Марий.

Саид хвана старата му ръка и му отвърна:

– Какво да ти прощаям, владетелю, това че се отнесе с мен като със свой син и че тачиш паметта на баща ми? Не! Трябва да съм ти благодарен. Човек не е безгрешен. Бил си подбуден от мъката по загубата на своето дете, но не си ми сторил нищо лошо, а само добро...

Ободас се усмихна искрено доволен, че Саид виждаше нещата така, бе наследил благородството от баща си, който по-скоро виждаше добрите неща у хората, отколкото тяхната подлост.

Саид добави:

– Кажи, къде да ида? При кого да отида, като ме отпращаш? Имал ли съм семейство – майка, брат, сестра? Живи ли са те, къде да търся хора без лица?

Ободас стисна главата му с ръце и видя зелените му изумрудени очи, пълни със сълзи.

– Не, момчето ми, не ме разбра! За мен ще е чест, синът на моя приятел да остане тук, при мен. Моят дом е и твой дом, синко – и прегърна нежно Саид така, както бе прегръщал своя син някога, когато бе жив.

Така този, който нарекоха Саид, избра да остане онзи, който бе в момента – един напълно нов човек, без минало, с история, която не му прилягаше нито преди, а още повече пък сега в тази чужда страна, която той прие да му стане дом. Поне засега...

Времето течеше неуморно. Дружбата между владетеля на Набатейя и младия римлянин укрепваше истински. В очите на Саид, Ободас се превърна от покровител в настойник, а в лицето на човека от вражеските земи царят виждаше изгубения си син... Той го бе приел безусловно, затова искаше всичко, което знае и може, да го предаде на Саид. Чувстваше го като негов втори доведен син. Доведен от съдбата...

Разбира се, всичко това не оставаше незабелязано от очите на онези, които още със самото идване на чужденеца станаха негови врагове. Някои хора от доверениците на арабския владетел, а особено старейшините виждаха как господарят им прекарваше почти цялото си време с този неверник, разказваше му за техния произход, за неволите на дедите им в миналите времена – как преди триста години са се скитали по сирийската пустиня и гонени от Антигон, се укрили в планината Небо. После се укрепиха в Уади Муса – червената пустиня, и не след дълго достигнали долината Арава и оттогава заживели там в Петра. Така създали своя култура, но съхранили арамейския език. Започнали да търгуват с целия изток чак до Китай, като се сприятелили със съседните царства, но някои от провинциите на Републиката ги притеснявали под натиска ѝ и затова се принудили да напуснат земите си за известно време и да навлязат дълбоко в Руб ал Халил, за да не прекосяват останалите кралства и тук да посрещат ударите на римските съюзнически войски. Оказало се, че пустинята никак не била благоприятна за републиканците и арабите успявали да държат врага далече от земите си...

Дотук с историята и традициите, те не бяха повод за сплетни, поне за някои, но пък други ги обземаше недоволство, когато ставаха свидетели на обучението на чужденеца в боя. Ободас бе научил някои тънкости в битката от баща му – Марий. Нали самият римски владетел бе непобедим...

Царят призна в себе си, че на Саид не му бе нужна кой-знае каква подготовка, защото заложеният инстинкт за борба му бе по наследство.

А колкото до търговеца от Републиката – Рилий, той започна да посещава Ободас и Саид по-често, особено от момента, в който бе разбрал, че царят разкри на младия му приятел истината за потеклото му. Сега чувстваше, че няма причина да крие виновно погледа си от него. Отиваше при тях и тогава тримата бяха неразделни.

Рилий, по желание на Саид, му разказваше някои моменти от дружбата им в миналото. В тези мигове търговецът сравняваше външността на Авел – ковача с тази на напълно чуждата нова самоличност на Саид – забуленият в черно възмъжал човек, който съдбата подхвърляше от едни предизвикателства в други. Той бе същият и същевременно някак различен, не бе само одеждата, която го бе променила. Самият живот бе сложил отпечатък върху лицето му. Участието в битките със сирийските племена, в които Саид се включваше, бяха развили тялото му и хвърлили в изражението му типичната строгост на воин. Но очите му си бяха останали все така някак тъжни и замечтани, както бяха и преди. Сега леко прошарената тук-там коса му придаваше вид на зрялост, а нежното му мургаво лице, прорязано от дълъг белег по дясната му скула, бе загрубяло още повече от бръчките, появили се от жаркото слънце в тази страна. ”И всичко това – тази рязка промяна, за една година!” – мислеше си Рилий. ”На какво беше способен животът...”

Един ден, както си стояха тримата до оазиса и обсъждаха последната битка с партиите – едно вражеско племе, се случи нещо: Рилий предложи да се разхладят в езерото. По това време на годината беше изключително горещо – нажеженият въздух изсушаваше гърдата... Двата мъже се съгласиха. Съблякоха се и влязоха. В един момент водите, които обграждаха Саид, порозовяха. Рилий пръв забеляза и извика:

– *Quod est?*¹ – и го посочи с пръст.

Саид от своя страна погледна надолу и се смая. Това като че идваше от него.

Ободас го изглежда страшно, защото бе виждал подобно нещо и преди. Той заплува бързешком до младия мъж, хвана го през кръста и започна да го бута към брега. Обаче в този момент Саид усети странно схващане по тялото и крайниците, а започна да не му достига и въздух. Той се отпусна във водата. Царят го хвана здраво и изкрещя:

– Рилий, помогни ми да го изведем на брега. Веднага!

---

¹ (лат. ез.) Какво е това?

Рилий стоеше стъписан назад в езерото. Той доплува и с Ободас изкараха Саид на пясъка. Сложиха го да легне. Саид беше пребледнял. Не можеше да движи ръцете и краката си, дори и дъх си поемаше с голямо усилие.

В този миг старият търговец забеляза кръвта по тялото му.

– Виж, сигурно някое животно го е ухапало. Може и да е отровно...

– Не, не е ! – отсече бързо арабският владетел, навярно знаеше причината за състоянието на младия мъж.

– Но той като че се скова целият! – продължи уплашен Рилий, без да обръща особено внимание на думите на Ободас. – Трябва да му пуснем кръв, за да излезе отровата от него – и изкара ножа от дрехата си.

Ободас стана изведнъж и го хвана за ръката, държаща кинжала.

– Престани!!! – скара му се той. – Нищо няма да му правиш, а ще следваш указанията ми. Искаш съвсем да го убиеш ли? И без това след малко кръвта му ще излезе през него. – Рилий опули очи в ужас, а Ободас добави: – Седни върху краката му, аз ще взема главата му в скута си. Възможно е, преди да се скове напълно, да изпадне в делириум. Затова започне ли да буйства, дръж го здраво – нареди Ободас развълнувано.

Саид се сви на две и притисна старата рана, която се бе отворила в стомаха му и сега от нея течеше кръв. Тя бе странно маково – червена. После се обърна на другата страна, изпъна максимално тялото си и изстена.

Ободас падна на колене, хвана го под мишниците и го притегли към себе си, като го облегна на гърдите си, прегърна го и го стисна здраво.

– Какво става с мен, защо кървя? Ободас, не мога да дишам!

– Чуй ме, Саид: не се съпротивлявай, ще стане по-зле. Мускулите в тялото ти се сковават, затова и трудно дишаш. А в същото време кръвта ти ври и търси откъде да излезе. Затова кървиш от тази рана, която най-трудно нараства.

Онзи продължаваше да се жалва:

– Ободас, боли ме навсякъде – ужасно ме боли главата!

– Знам, синко. Кръвта ти препуска като диво животно, докато жилите ти се втвърдяват, ето защо те боли така... От същата болест страдаше и баща ти! За жалост си я наследил – обясни му набързо старият цар, а после стисна здраво Саид, който в този момент започна да се тресе, сякаш бе обладан от нещо.

– Пуснете ме, пуснете ме! Искам въздух! – викаше отчаяно той.

– Не го слушай, дръж здраво краката му, не трябва да се изправя! – заповяда Ободас на Рилий. Той се подчини: седна върху краката на приятеля си и се вкопчи в тях.

Сърцето на Саид биеше лудо и това можеше да се види по жилите на

врата му. То изтласкваше кръвта прекалено бързо и го караше да трепери, сякаш бе в треска. Имаше чувството, че нещо вътре в него лази и го яде. От друга страна, както му бе казал Ободас, сковаването на мускулите и жилите му причиняваше ужасни болки в крайниците и гърдите. Той отчаяно се мъчеше да си поеме въздух, дишаше с широко отворена уста, но въздухът не му достигаше и от това целият бе станал блед като мъртвец. Главата му бучеше от налягането на кръвта и той имаше чувството, че ще се пръсне... Мяташе се като ранено животно в капан. Капанът, в който го държаха Ободас и търговецът. Стенеше и зовеше името на арабския владетел с надежда, че ще му помогне. Но онзи го държеше здраво, знаейки, че нищо друго не можеше да направи.

– Студено ми е, Ободас. Много ми е студено! – говореше той през зъби. Това продължи известно време. После Саид започна да колабира.

Когато царят видя това, стисна го здраво за раменете, опря главата му на своите гърди и отново му заговори настоятелно в ухото:

– Чуй ме сега, момче: кръвта ти ще започне да излиза през теб, като пот. След това ще изпаднеш в пристъп на каталепсия, чуваш ли ме? Ще си като мъртъв за известно време, а после изведнъж ще се събудиш. Аз ще съм тук. Ще те държа в обятията си както сега, а ти ще ме усещаш през цялото време. Не се безпокой, няма да позволя да ти се случи нищо, синко...

Саид бе чул всичко. За първи път се сблъскваше с тази болест и бе твърде изплашен. Гледаше Ободас безпомощно, после отвори широко уста, изви главата си назад, изстена и в следния миг притвори очи и се отпусна в ръцете на своя покровител. От ъгълчето на устните му се плъзна тънка струйка бледа кръв, а както Ободас му каза, на някои места по тялото му потта порозовя!

– Умря ли?! – изплашено попита Рилий, бавно се изправи и се приближи към изглеждащия като мъртвец мъж.

– Не, но ако някой ден не го убият, тази болест може да го вкара жив в гроба или да го спаси от смърт! – Рилий смръщи вежди, тъй като не разбра нищичко. Ободас продължи: – Баща му страдеше от нея, затова всичко това ми е познато. Сега вече съм абсолютно сигурен, че Саид е син на Гай Марий. Преди години моят врач му бе казал след една криза, че за жалост, ако има някога дете, то ще наследи заболяването. Не зная дали Саид в миналото е имал подобен припадък, но този беше силен, беше много изплашен. Сигурно му е за първи път!..

Търговецът бе смаян. Всичко това му звучеше страшно.

– Колко време ще е така? – шепнешком попита той.

– Не се знае. Може малко, а може и много.

Рилий изгледа безжизнения си приятел и рече:

– Но това е ужасно! Всеки път ли трябва да преминава през това?

– Понякога е и по-зле. Самият припадък продължава с часове и тогава изсмуква силите на човек. – Ободас въздъхна тежко, притегли към себе си Саид, който като че спеше, отмести косите му от лицето, вгледа се в него и с болка в сърцето рече на търговеца: – Така преди години държах баща му в ръцете си, а сега – трябваше ли ми това, да ставам свидетел на мъките на сина му. Тази болест е ужасна...

– Може ли да го погуби? – продължи да разпитва Рилий, гледайки своя приятел, който повече възприемаше като Авел, отколкото като Саид, особено сега, когато лежеше полугол без арабската одежда. Виждайки белезите по тялото му, той си спомни момента, в който преди време го бе посетил в тъмницата. Тогава раните му зееха, а някои кървяха. Точно тогава бе разбрал кой бе истинският виновник за страданията му. Една жена, която Рилий толкова обичаше, че покрай нея бе обикнал и нейния брат. Колко голямо бе разочарованието му в онзи момент. Той успя с времето да я забрави и да я изтръгне от сърцето си, но ето че сега, когато отново се виждаше с брат й, търговецът започна да се тормози наново...

– С времето кризите се задълбочават и идва един момент, в който човек заспива – изпада в каталептичния шок и повече не се събужда: – обясни накратко царят, а после добави: – Затова, когато болният е в това състояние, до него задължително трябва да има човек, който е запознат с положението.

Ободас спря и погледна любопитно мрачното изражение на търговеца.

– Какво си се отнесъл, чу ли ме изобщо?

– Чух те добре, но аз... Сега, когато гледам Саид, тоест Авел така, ме връща в миналото. Тогава в Марментинус научих нещо от него, което промени живота ми!

– Що си узнал, търговецо? – заинтересова се старият владетел.

– Помниш ли преди време, кога ти рекох, че харесвам една жена и смятам да се женя за нея?

– О, да. Но какво стана?

– Случиха се някои работи... – Търговецът се изправи, погледна в далечината и продължи: – Жената, която обичах, бе сестрата на Авел.

Царят силно се изненада:

– Но това е прекрасно. Значи оттогава се знаете – схвана той.

– Да, отидох да говоря с него, да ми позволи да ухажвам Кловия – тя така се казва. Оттогава станяхме приятели.

Рилий разказа как често ги посещавал и носил подаръци на сестра му, но когато настъпил моментът да й предложи брак, тя реагира много остро.

– Тя ме отхвърли – каза той с тъга в душата. После млъкна и добави: – Сега съм доволен, че стана така.

– Но, защо? Не тръпнеш ли за нея вече? – попита старият владетел.

– Да, не – поклати объркано глава Рилий – аз не мога да обичам жена като нея. Не трябва, бях я забравил, но сега, когато отново се виждам с Авел, се сещам и за нея.

– Чакай! Защо казваш, че не трябва, защото те е отблъснала и не можеш да я пренебрегнеш? – мъчеше се да отгатне причината Ободас.

Рилий въздъхна тежко и добави:

– Да, отчасти е това, но има и друго, което разби сърцето ми. Нещо, което умът ми не може да го побере. Нещо ужасно, Ободас. Тя направи нещо коварно и жестоко, и до днес се чудя защо?

Ободас гледаше в недоумение търговеца и чакаше неговата изповед.

Рилий се обърна към двамата мъже на земята, клекна до тях и рече:

– Погледни го, няма здраво място по него. Знаеш ли кой му го причини?

– Доколкото знам от теб – Сула!

– Кой го тласна в ръцете му, кой го издаде след като толкова години никой не е подозирал за него и пръстена? – разпитваше Рилий, сякаш Ободас бе този, който трябваше да му отговори. Търговецът се просълзи и през зъби отговори: – Сестра му – Кловия!!! Жената, която обичах, с която Авел е живял и се е грижил за нея. Тя е предала собствения си брат. Можеш ли да проумееш това безчовечно деяние? Аз – не! Ето, за тази клеветница щях да се задомя... – жалваше се Рилий. – Именно това ми каза Авел, когато отидох да го видя и не можах да повярвам на ушите си – обясни той, преживявайки отново старото си разочарование.

Набатейският цар беше смаян от чутото. Гледаше с отворена уста ту Рилий, ту Саид. Щом си припомни състоянието, в което докараха момчето, душата му се изпълни с ярост и недоумение.

– Как е станало? – попита потресен Ободас.

– Авел я обичаше много. Беше скрил пръстена, който Аквилей търсеше тогава. Сигурно се е доверил на Кловия и тя го е отнесла в сенатския двор. Не знам. Авел не беше в състояние да ми обясни. Та той береше душа! Беше ни жив, ни мъртъв! Успя единствено да ме предупреди да не търся повече Кловия. Спомням си, когато ме зърна, се развълнува изключително много. Сега разбирам защо. Искал е да ме предпази от възможността да се събере със сестра му. Преди да изпадне в несвяст, той направи последно усилие и ми каза: "Кловия е предателка!"...

След тези думи последва мълчание. А после търговецът разказа подробно всичко, което знаеше за живота на приятеля си Авел: как бил осиновен и отгледан от майката на Кловия и как след смъртта ѝ сестра му променила отношението си към своя брат.

– Но защо, каква е причината? – попита Ободас замислен.

– И аз не мога до днес да разбера!

– Истината рано или късно излиза наяве. Но тежко и горко на Саид, когато се досети за всичко това...

Изведнъж, след заключението на арабина, безжизненият мъж в ръцете му трепна. Ободас го усети, размърда се и го положи да легне на пясъка.

– Защо го остави? – полюбопитства Рилий.

– Всеки момент ще се свести. Но поради дългото време, в което дробовете му не са се изпълвали достатъчно с въздух, при пробуждането ще му трябва помощ!

Рилий смръщи вежди и зачака да види какво щеше да стане.

Саид помръдваше леко ту краката си, ту ръцете – жилите по тях трепваха за секунди. След малко очите му заиграха под клепачите. Ободас забеляза ударите на сърцето му, които се отразяваха в меката част под брадичката. И ето, че внезапно отвори очите си и остана така за момент като вкаменен, гледайки напред пред себе си, но без да реагира.

Ободас го наблюдаваше внимателно.

– Нещо не е наред! Той трябва да започне да диша.

В отчаянието си да не би младият мъж да умре, набатеецът го побутна, хвана го за ръката и го потупа, зовейки името му:

– Саид, съвземи се, моля те! Дишай, дишай! – изкрещя му той и го плесна за лицето. Това даде резултат: Саид мигна няколко пъти с очи и щом усети, че не може да диша, инстинктивно отвори уста, но явно, че дробовете му не можеха да се справят сами след тежкия шок и не поемаха въздух. Тогава той отчаяно се опита да се изправи, но Ободас го повали на земята, наведе се и задиша в устата му дълбоко. Подир това той се изправяше, поемаше въздух и пак му даваше от своя дъх. Това той направи няколко пъти, а Саид от своя страна се остави без да се съпротивлява, очевидно съзнавайки, че това, което вършеше царят, би помогнало. Така и стана. Ненадейно, докато Ободас дишаше в устата му, той рязко се изпъна и изви глава назад. Сетне блъсна с ръце своя спасител, сякаш сега му пречеше повече, отколкото му помагаше. Беше поел първия си дъх след каталептичния припадък и това бе страшно болезнено – имаше чувството, че нож раздираше гърдите му и тъй бе с всеки поет дъх след това. Той извика от силната болка, после се обърна и се опря на лакти, като се мъчеше да се изправи, но нямаше грам сила. До скоро скованите му мускули и жили бяха твърде слаби, за да поемат тежестта на тялото му и Авел падна по корем. Зави му се свят и главата го заболя. Той стоеше така и стенеше от мъчителните спазми в гърдите, ровейки пясъка с ръце...

Рилий се доближи до него и се примоли на Ободас:

– Какво да правим, кажи, как да му помогнем?

– Не можем да му помогнем. Реакцията на тялото му е такава, тъй като то бавно възвръща способностите си. Затова Саид се мъчи.

– Значи докато изпада в онзи шок и след като се свестява, все така ще се тормози? – попита ужасен Рилий.

Гледайки Саид с тъжен поглед, Ободас отвърна в заключение:

– За жалост е така! И ние не можем да сторим нищо повече от това!...

След няколко минути Саид се успокои. Обърна се по гръб с голямо усилие и се отпусна на земята. Ободас отиде до него, клекна и го погали по ръката.

– Успокой се, вече свърши. Сега ще си като упоен, все едно си пушил силно наргиле. Трябва да се отпуснеш и да поспиш малко.

Саид от своя страна поклати глава и рече едвам с дрезгав глас:

– Какво, какво беше това? Какво стана с мен?! – беше изплашен.

– Чуй ме – заговори му царят, – трябва да свикваш с това обстоятелство.

– Защо, не искам. Ужасно е!

– Нямах избор, Саид! Ти си болен. Заболяването ти е по наследство. Баща ти страдаше от това, а сега и ти. За жалост, не се лекува... – рече Ободас и наведе глава.

Осъзнавайки словата му, латинецът прехапа устни и стисна очи.

– Съжалявам, синко. Но такава е била волята на Душара!

Малко по-късно, след като изтощеният от кризата Саид си почина под сянката на палмата, Ободас и Рилий му помогнаха, придържайки го да влезе в езерото, за да измие кръвта по себе си, която бе избила по някои места като бледо-червени капчици пот. А раната на стомаха Рилий превърза, като скъса част от туниката си...

Тримата се прибраха в лагера. Ободас настоя същата вечер Саид да му гостува, докато Рилий трябваше да потегля към своите земи, за да използва прохладата на вечерта. Беше свикнал да пътува къде ли не, по всяко време. Почти всички племена го познаваха и никой не закачаше човека, който ги снабдяваше с желаната стока.

На тръгване Саид и Ободас се сбогуваха с него. Но когато първият влезе в покоите, царят използва момента, че остана насаме с Рилий и малко преди да потегли с камилата си, го попита набързо:

– Кажи ми: забелязах, докато държах Саид в ръцете си нещо странно на врата му, като че бе някакъв белег, но повече ми приличаше на рана от изгаряне.

Рилий кимна с глава и сви устни.

– Така е! Вярно си решил, че това е рана от огън. Но знаеш ли защо

точно на врата са го изгорили? Помниш ли, когато дойдох да ти искам помощ? В Марментинус отидох, за да се убедя в нещо, в което не бях сигурен – дали Авел е тоя син на Гай Марий, за който се съмнявах, след като чух историята му от старата циганка.

– Е?! – попита подозрително Ободас.

– Марий е имал родов белег отзад на врата в ляво – същия, какъвто видях у Авел, когато се срещаме в ковачницата, но тогава не знаех, че той е от такова значение, особено за враговете му. После в тъмницата се уверих: какво по-голямо доказателство за съществуването на наследствен знак от това самото доказателство да бъде унищожено!...

– Разбирам! – рече Ободас с една дума. – Да, аз също съм виждал белега, обаче на баща му.

Търговецът продължи мисълта му:

– И след като е наследил белега, а също и пръстена, който Сула е търсил години наред, това говори само по-себе си, че Авел или Саид, както го наричаш ти, е истинският престолонаследник на римското царство – този, който по право трябва да властва! – обясни Рилий. – Затова момчето е преживяло всички тези мъки, след като Сула се е убедил в истинността за него.

Набатейският цар се обърна на северозапад, накъдето тръгна приятелят му – търговецът, и рече в унес, а очите му искряха:

– О, Сула, оръжието е в ръцете ми! Изненадата ти ще бъде огромна!!!...

Дните и месеците се низеха горещи под парещото слънце на Арабия.

И ето, че един ден старият владетел реши да събере големия лагер и да се върне към палатите си на запад в каменния град – Петра, където живееше дълги години, преди да умре синът му. След неочакваната му гибел царят дълго време не можа да преодолее загубата му и се бе застоял по тия пусти места повече от необходимото, за да бъде близо до лобното му място. Сега обаче бе дошло време да погледне напред към столицата на Набатей.

Но не щеш ли, точно преди да тръгнат, нещата взеха друг обрат: един конник се появи в лагера, изплашен и ранен, той извести на своя господар, че ги нападат римски войски от север откъм Леванта, с която Набатей граничеше. И се получи много неприятно, защото бедуините не бяха подготвени. Те веднага прибраха жените и децата в шатрите към оазиса, а няколко войници останаха да бдят над тях.

– Остани и ти да пазиш тук! – заповяда Ободас на Саид.

Саид го погледна остро и рече леко обиден:

– Какво? Затова ли ме обучава толкова време, за да ме заставиш да бъда паж? Мястото ми е до теб и при останалите воини! – Ободас опита да

противоречи, но латинецът дигна ръката си и каза категорично: – Стига, този път няма да се подчиня!

Царят ококори очи от реакцията му, но Саид му отвлече вниманието, като го дръпна да седне и го заговори:

– Има нещо, което отдавна искам да споделя с теб. Първо ще те питам – Захир твой довереник ли е?

– Да, защо? – учуди се царят.

– Този човек гледа като хищник. Не ми харесва, постоянно ни дебне. Ти сам бе казал, че нямаш доверие на никого. Защо на него му вярваш?

– Той ми е приятел от детство и се грижи за моите интереси. Досега никога не ме е разочаровал... Ти и за Рилий се съмняваше, но...

– Рилий бе друго, там нещата се изясниха, ала този... – Саид се изправи и нервно закрачи из шатрата.

– Какво?!

– Виж, имам странното усещане, че той замисля нещо. От момента, в който ти ме задържа заради пръстена, забелязах неприязънта му към мен. А това, че ти и аз прекарваме повечето време заедно, съм сигурен, че го дразни.

– Моля те, заблудил си се. Той не е такъв. Може да гледа подозрително, но пък в края на краищата това му е работата – да се съмнява във всеки и във всичко...

Саид поклати недоволно глава и добави:

– Само те предупреждавам – пази се!

В този миг в покоите на владетеля влезе един войник и извика:

– Господарю, нападат ни!!!

Двамата мъже рязко се обърнаха към вестителя, след това се спогледаха, взеха камите и *копешите*¹ си и излязоха бързешком.

Саид се вгледа в далечината, сетне погледна зад себе си и смръщи вежди:

– Ободас, имаме лош късмет. Зад нас идва голяма буря.

Царят стисна устни и добави:

– Дано битката приключи, преди стихията да ни е застигнала, иначе лошо ни се пише!

След малко се появи Захир.

– Господарю, жените и децата са прибрани в шатрите до Бурайми, войниците са ги обградили и ги пазят – каза той безцеремонно и хвърли един бърз поглед изпод вежди на римлянина.

Саид забеляза това и той на свой ред втренчи зелените си очи в тези на

---

¹ *Копеш* – кръстоска между меч и бойна брадва, леко закривен.

Захир. После го измери с поглед и след като онзи се отдалечи, Саид му се закани:

– Ще те държа под око, Захир!

Ободас го чу и му направи забележка:

– Станал си много мнителен, Саид. Него не го закачай. Казах ти – той ми е верен.

– Ободас, повярвай ми, нещо ми подсказва, че той не е искрен с теб. Не му се доверявай за нищо...

Римските войски се появиха на дюнения хълм. Отдалече се виждаха като малки черни точки, които се умножаваха с всяка изминала минута. За изненада на арабския владетел, този път бяха многочислени за разлика от набезите им друг път.

Когато Ободас забеляза превъзходството им, душата му се сви. Той си спомни – гледката бе същата в деня на убийството на Аретас.

– Господарю, нека оставим част от ударната сила при жените и децата – заговори Захир, който отново бе дошъл при царя, – нека да ги подсигуририм по-добре. Да сме спокойни!

– Да сме спокойни?! – намеси се раздразнен Саид. – Спокойствие ли наричаш това да отслабиш фронта, да дадеш възможност на врага да навлезе навътре? Това ли предлагаш?

Захир процеди през зъби, без дори да удостои с поглед Саид:

– Аз не говоря на теб, а и това не е твоя работа!!!

– Щом е твоя, тогава ме опровергай, хайде!

– Какви правомощия имаш ти, латинецо? – Захир се мъчеше да го заяде.

Ободас ги спря.

– Стига! Сега не е време за неуместни спорове. В известен смисъл Саид е прав. По-добре да разделим силите по фронтовете – колкото при хората, толкова напред към врага. Предполагам, че си подбрал войниците си, Захир? – попита сериозно владетелят.

– Разбира се, господарю.

– Сигурно си отделил най-добрите си бойци да гардират негово величество, нали? – запита многозначително латинецът човека, който го съмняваше във всичко.

Захир сви очите си, после бавно се обърна към Саид и му рече:

– Аз не съм длъжен да отговарям на въпросите ти, чужденецо – последната дума той подчерта с известна неприязън.

– Престанете, ви казах! Като деца сте, да му се не види!.. – ядоса се Ободас, после добави: – Хайде, по конете!

Те възкачиха жребците и леко в галоп тръгнаха напред да се смесят със

задните редици на войските.

Когато врагът започна да се спуска надолу по склона, Саид посъветва своя покровител:

– Ободас, не допускай да се доближат твърде много. Използвай пражкарите си да поваляш конете им. Римската армия е почти изцяло от пехота, а кавалерията им е около двеста човека – свали ги!

Царят кимна в съгласие. За жалост, водачът на бедуините не предполага, че между хората имаше такива, които щяха да осуетят планове му...

Дойде моментът, в който двете сили от изток и запад се сблъскаха. Довереникът на арабския владетел отиде напред да се включи в сражението и същевременно да дава наставления. Самият Ободас остана да наблюдава развоя на битката заедно със Саид.

Първоначално атакуваха римляните, като изпратиха напред стрелците си, но набатейците не отвърнаха, въпреки че някои от стрелите на онези се врязаха в първите арабски редици. Последваха още няколко стрелкови атаки, но Ободас все още не даваше сигнал за удар. Саид гледаше ту него, ту напред към сражението в очакване, но очевидно набатейският цар знаеше какво прави. Бе забелязал вражеското разположение на войските – десният фланг бе предимно от пехота, централният от *хастати*¹, а левият, който бе откъм страната на лагера, бе конен и то партски – съюзнически, а те се славеха с катафрактите си. Тук беше римската изненада.

Именно това притесни Ободас – бе решил до последно да пази сили.

Саид се огледа добре и преброи близо двадесет кохорти.

– Два легиона са, Ободас, а твоите кохорти са с осем по-малко, ако сметнем по римска стратегия. Но пък нямат тежка артилерия, сигурно искат да приключат набързо и да вземат битката по-скоро като набег.

– Точно това ме тревожи, Саид. Нямат нито балиста, нито катапулт. Това ще заблуди ужасно моите хора, ще подценят врага и ще се отпуснат, а това никак не е добре...

Саид присви очи и изведнъж рече:

– Отвърни с обща атака по всички флангове, но главният ти удар нека да е в конния фланг. Като ги притиснем, ще разделиш шурмовете, за да пестиш сили, Ободас. Но ще чакаме сгоден момент за това!

Царят го погледна сериозно, въздъхна и само кимна в съгласие.

В следния момент той направи знак с ръка и мигом трима души се сбраху около него, бяха оглавяващите арабските кохорти.

---

¹ (лат. ез. – hasta) – копие. Това са били най-младите войници в Древен Рим, разположени в първата линия на легиона. Името им идва от ударното копие – хаста.

Ободас даде своите нареждания и онези в миг препуснаха обратно към местата си.

Внезапно се чу оглушителният тръбен звук за атака от всички страни. Моментално първите редици на набатейските конни стрелци се впуснаха като хуни напред, запращайки стрелите си в настъпление, а копиехвъргачите останаха в готовност на следващия сигнал. И трите фронта на Ободас действаха отведнъж – нещо, което не бе характерно за републиканската бойна стратегия...

Тази обща атака слиса римляните и докато *оптионите*¹ решаваха как да отвърнат по отделните кохорти, арабите обезсилиха първите им редици, като заизваждаха копешите си и започнаха да ги посичат наред...

И така, превесът на силите се прехвърляше ту в полза на бедуините, ту в полза на римляните. Биеха се ожесточено. Саид се мъчеше отдалеч да разпознае началника на противниковите войски и всеки път, когато се обръщаше към него, го обземаше странно чувство. В един момент той забеляза, че онзи се включи в битката. Направи му впечатление, че този гологлав мъж без шлем се биеше като разярен звяр и посичаше врага си с голяма ярост и чувство на задоволство. Саид си мислеше: "Кой ли е този?"

– Трябва вече да се включа – отбеляза Ободас.

– Не! – обърна се рязко Саид. – Не сега, послушай ме.

Царят се изненада. Досега никой не му бе казвал как да постъпва в битка и това го подрази.

– Саид, мисля, че аз съм пълководецът тук, нали така?

Саид от своя страна го изгледа оскърбен, защото мислеше за неговата безопасност, а владетелят не го бе оценил. Беше се докачил от гордостта си на водач. Той кимна смирено в съгласие, после добави:

– Така е, прав си. Всеки трябва да си знае мястото. Но един приятелски съвет все пак е добре дошъл – каза той като че на себе си.

Царят се впусна в галоп и се смеси с останалите бойци. Саид забули лицето си и го последва, както и мъжете зад тях, които веднага гардираха Ободас.

Римлянинът гледаше много да не се отдалечава от своя покровител, доколкото боят позволяваше това. Той ту се дуелираше с противника, ту се обръщаше да търси с поглед Ободас. Когато го изгубваше, спираше да се бие, тръгваше да го дири и само отбиваше атаките. Намереше ли го, заставаше пред него до гарда му и продължаваше да се сражава.

---

¹ (лат. ез. – optio) – помощник на центуриона.

В един момент забеляза гологлавия центурион близо до него. Сърцето му заби лудо, но Саид не знаеше защо. Онзи се биеше като побъркан. Стори му се, че той сякаш търсеше някого и бе прав. Римският пълководец воюваше, проправяйки си път към арабския владетел. Целта му бе личен двубой с него. Навремето бе убил сина му, а сега искаше да довърши започнатото и да унищожи и бащата.

Внезапно нещо накара Саид да погледне назад и в далечината видя друг фронт на юг по хълма.

Той извика:

– Ободас, ще ни нападнат в тил! Прати хора натам, за да удържат положението – крещеше Саид.

Ободас даде наставления на Захир, който се подчини и поведе част от мъжете в битката към южната страна. Целта бе да ги подгонят и да не им позволят да нападнат жените и децата...

За лош късмет, сражението продължаваше по-дълго от обичайното и бурята вече ги застигаше. Наоколо се надигна пясък и видимостта отслабна. Това усложни ситуацията и затрудни воюващите страни.

Съвсем ненадейно, Саид съзря един от гарда на царя да се отдалечава без команда. Но когато и втори го направи, му се стори твърде подозрително. Той се обърна и изведнъж изпод мъглата от пясък пред него изскочи римският военачалник. В този миг Саид и онзи се спряха и се втренчиха един в друг. Гологлавият сви малките си очи и бавно запристъпва към забуления мъж пред себе си. Колкото повече се приближаваше до него, толкова повече странно чувство обземаше Саид. Това грозно, нарязано от белези лице го караше да усеща необичайни тръпки по себе си. Защо ли то предизвикваше това вълнение у него, не знаеше, но се досещаше, че ако не защити царя в двубой с този мъж, той ще го посече.

И ето, че те се приближиха на достатъчно разстояние един от друг и Саид вдигна меч си, за да посрещне удара на римския командир. Беше силен. Силата му идваше от злобата, която владееше душата му и искреше през погледа му. Саид отново си помисли, че стигнеше ли той до Ободас, можеше да се случи най-лошото. Царят нямаше да устои на издръжливостта му, беше вече поостарял за противник като него. Затова той даде всичко от себе си и в този момент гологлавият усети, че има сериозен съперник. Саид по нищо не му отстъпваше. Начинът и тактиката в боя твърде много му напомняха на някого, с когото бе воювал в миналото... Ето този бедуин бе истинско предизвикателство за гологлавия. Не бе като другите, които убиваше бързо и с лекота. Този подбуди любопитството му и той се вгледа в закритото лице, но не можа да види много, а само зелените му изумрудени очи. Това се случи в момента, в който двамата срещнаха мечовете срещу лицата си и натискайки

всеки към своя противник, се сближиха буквално лице в лице. В този миг, противният републиканец изпули очите си страшно и за момент като че се вкамени на място, все едно бе видял призрак. Саид от своя страна трепна от изражението, което му се стори странно познато, и се вторачи в грозното лице.

Ненадейно онзи направи нещо необичайно: захвърли копието с другата си ръка и дръпна гутрата от лицето на Саид.

Саид замахна с камата в лявата си ръка и гологлавият отскочи назад, следвайки с поглед стоманата. Единственото, което успя да види, бе бързото движение на арабина, когато закри наново лицето си. Саид чу как онзи изруга и се скри сред останалите бойци.

Малко след това се появи Захир.

Саид се обърна и забеляза, че войниците, които бяха под негово командване, отстъпваха.

– Какво правиш тук, защо отстъпвате? – викаше му той. Знаеше, че силите им там бяха равностойни.

– Мястото ми е при моя господар! – рече му Захир с неприязън.

– Не! Мястото ти е там, където те е пратил твоят господар! – гледаше го страшно Саид и му крещеше.

Захир не отвърна, отиде до Ободас и му рече:

– Разгромиха фронта ни на изток.

Царят се стресна и се обърна назад към палатките с жените и децата.

– Вземи още хора и вървете натам. Догонете ги, не им позволявайте да стигнат до оазиса!

Но ставаше нещо странно: на източния фронт Саид видя, че повечето от бедуините, които не паднаха в боя, бяха забягнали с чуждите войски, уж да ги гонят, но доста време никакви не се появиха. Само неколцина се върнаха в редиците при своя господар. Загиналите там бяха по-малко от необходимото, за да можеше да се говори за разгром. Липсваше и част от гарда на Ободас. Чужденецът огледа земята с трупове, но не откри ни един мъртъв паж сред тях.

Изведнъж бурята ги застигна с пълна сила. Вятърът вдигаше пясъците и ги въртеше на всички страни. Войниците започнаха да закриват очите си, а други се възползваха от това и ги избиваха. Настана хаос. Саид изгуби от погледа си царя, започна да го търси, като го зовеше силно.

Внезапно в тъмната мъгла му се стори, че видя Ободас напълно сам, изоставен, биещ се с няколко римски войници. Саид побягна към него, но в момента, в който се приближи, гологлавият отново се появи, сякаш от нищото. Изскочи иззад гърба на арабския владетел и замахна силно с кинжала си.

В този миг Саид скочи върху Ободас и го блъсна встрани, от което двамата паднаха. После стана бързо и дръпна царя, но в момента, в който погледна напред, се ужаси, защото щеше да стане свидетел на гибелта на своя покровител, ако не бе го бутнал и застанал на негово място. Впоследствие усети острието, предназначено за царя, в себе си. Той остана на място, наведе бавно главата си – дръжката на кинжала стърчеше от лявата страна, високо над сърцето му.

Ободас видя всичко и ножът като че прониза неговото сърце. Той извика силно името на латинеца, мина зад него и го хвана в момента, в който падаше на земята. Отнякъде в мъглата се появиха войници на царя и той им заповяда да ги обградят и да ги прикриват. Но вече съпротивата беше отслабена и неколцина от римляните се отдалечиха под заповед на началника си за отбой, който гледаше доволно отстрани мъжете на земята. Беше повалил достойния си противник и това засега го бе задоволило. Той се оттегли с останалите...

Ободас остана сам с ранения Саид и малкото подчинени около себе си.

Саид хвана дръжката на забития кинжал и се опита да го махне, стискайки зъби.

– *La! La...* Не го прави! – спря го Ободас. – Кръвта ти ще изтече преди да сме стигнали в...

Но преди да довърши, латинецът изтръгна острието от гърдите си.

Царят изкрещя на войниците: – Намерете веднага кон и ми помогнете да го качим! – После притисна раната на Саид и пръстите му почервеняха.

Саид хвана ръката на своя покровител и с голямо усилие му заговори:

– Ободас... саботираха те. Видях го с очите си!

– Успокой се, не се напрягай. После ще говорим – нежно му отвърна старият владетел, но чужденецът беше превъзбуден и му рече отново:

– Казах ти, че нещо не е наред, но ти не ме послуша – припомни му той, докато се надигаше леко, хващайки го за дрехата. – Не разбираш ли, че между хората ти има такъв, който иска да умреш!

Царят затвори за миг устата му и рече на свой ред:

– Знам, не те послушах. Ако бях – това нямаше да се случи. Съжалявам много, момчето ми...

В този момент докараха кон. Ободас направи знак и двама от хората му помогнаха да качат ранения върху животното, после възседна жребеца зад Саид, хвана юздите с едната ръка, а с другата го придърпа към себе си и потеглиха бавно. Пътуването беше изключително трудно, заради бурята. По принцип трябваше да изчакат на място, докато отминеше, но Ободас се притесняваше за състоянието на младия мъж. Искаше колкото се може по-бързо да го отведе в лазарета.

Други ранени войници тръгнаха с тях, а някои останаха на бойното поле, докато бурята утихне.

Докато пътуваха, Саид на два пъти губеше съзнание. Тогава Ободас го хващаше здраво и го облягаше на себе си, за да не падне от коня, като затискаше гърдта му. Кръвта му се слепваше за ръката на арабина и се сбираше в шепата му, а той се страхуваше да не я разлее...

Най-сетне пристигнаха в лагера. Един войник докладва, че републиканците не са успели да се доближат до шатрите при оазиса. Щом чу това, като че камък падна от сърцето на владетеля... Той нареди да извикат всички знахари и Кариб, за да се погрижат за ранените и Саид. Някои от жените, които проявяваха милосърдни способности, също се включиха да помагат.

Внесоха Саид в лазарета и го сложиха в една постеля. Ободас махна гутрата от главата му, за да не го притеснява, и в този момент чужденецът се свести. Той отвори очи и образът на доктора се проясни пред погледа му. До него стоеше клекнал Ободас и държеше ръката му. Кариб му заговори:

– Саид, сега ме чуй добре: ще посипя раната ти с елексир от *асфар*¹ така, че да попие надълбоко, затова ще я разворя, но ще те боли ужасно: няма друг начин, иначе най-вероятно ще умреш от загиване – кинжалът е бил изцапан с кръвта на десетки...

Саид го разбра и кимна в съгласие. Ободас се огледа наоколо, но като не намери каквото търсеше, тикна лакътната част на ръката си между зъбите му.

– Стискай здраво, без да се притесняваш. Само не мърдай! – рече му той окуражаващо.

Лечителят разкъса дрехата му и с пръсти опъна кожата около раната, така че прорезът да се разтвори. С другата ръка започна да налива в отвора жълтеникавия шафранов извлек.

Саид изстена и изви глава назад. Ободас му извика:

– Дръж се, синко и не се движи, че ще пропиеем лекарството.

Латинецът имаше чувството, че болката бе два пъти по-голяма отколкото, когато ножът се заби ненадейно: течността гореше разкъсаната му плът отвътре, дробовете му сякаш лумнаха и устата му пресъхна. Саид отпусна челюстта си и задиша тежко и дълбоко.

След като Кариб източи стъкленицата, притисна раната с кърпа.

– О, Аара! – възкликна докторът.

---

¹ От арабски ез. – шафран. Името му значи „жълт“.

– Какво? – запита го изплашен Ободас.

– Кръвта му е бледа и тече много бързо...

Тогава царят се сети.

– Кариб, това е много лошо. Той има страдание на кръвта, а освен това и каталептични припадъци!

За миг лечителят се изправи и се втрени в своя господар. После погледна Саид и замислен добави:

– Тогава не бих могъл да направя много за него, господарю.

– Необходимо е Кариб, този човек не е кой да е, Душара му е отредил по-специална съдба – той е истинският престолонаследник на Рим.

Докторът, съзнавайки нещата, погледна многозначително мъжа в леглото, докато почистваше раната му и отново заговори: – Знаейки това, господарю, ти го държиш тук?

– Аз не го държа тук против волята му. Когато оздравя, аз му казах кой е и какъв е, но той не успя да си спомни нищо – и царят разправи накратко историята му... – Рекох му още, че е свободен да си върви, но той сам не пожела. Предложих му също и да остане, ако иска...

– Разбирам! – рече Кариб. – Няма чудно в това, че не е могъл да си спомни нищо. Той не е познавал живота, който си му разкрил. Единственият начин е да му дадеш възможност, а тя е да го отведеш там, където е живял като обикновен човек. Мислил ли си за това? Само тогава, ако си спомни, ще може да направи правилен избор накъде да продължи. Инак сега е като в капан – ни напред, ни назад!..

Царят се замисли и тъга се изписа по старото му лице. Той тихо каза:

– Но тогава мога да го загубя завинаги.

– Прав си, господарю, но ако ти наистина държиш на този човек, не трябва да си себичен. Помисли за неговата съдба – той трябва да си върне Републиката, която му принадлежи... – после докторът се зачуди и добави: – А може би тогава той ще се превърне в твой съперник и враг? Сигурно от това се опасяваш, така ли, господарю?

– О, не! Познавам добре Саид. Сърцето му е добро. Той няма да застане срещу мен и Nabatea. Той не е честолюбив – напротив: на него имам повече доверие, отколкото на всеки друг тук – рече убедително Ободас. – Погледни, той рискува живота си, за да ме спаси, също както го направи Аретас преди години... – Nabateйският господар млъкна за момент и в същото време сълзите се стекоха от очите му. – Беше точно както в онзи ден, Кариб. И тогава бяха многочислени и тогава, както сега, Аретас застана пред мен и го посякоха... А днес Саид пое удара вместо мен! – Царят отново замълча и загледа чужденеца, който лежеше неподвижно в безсъзнание и с бащинско сърце се примоли: – Не мога да изгубя и него, този път няма да го преживея,

Кариб. Сега аз трябваше да съм на негово място, а не той! Никой досега от моя народ не е заставал срещу вражеското оръжие и не се е жертвал за мен. А той го направи, без да му мигне окото... Какво по-голямо доказателство за преданост от това, че той може да умре сега, заради мен и по моя вина – не го послушах, когато ме съветваше, прозорливостта му подразни гордостта ми и ето какво се случи! – призна старият владетел... – Човек, който е злонамерен, никога няма да поеме удара вместо теб, както той направи днес за мен! Затова ти казвам: спаси го, спаси го на всяка цена. Той трябва да живее, за да се възкачи на трона си един ден!...

Лечителят слушаше стария си господар, докато се грижеше за Саид.

– Царю, ще направя всичко по силите си, но ако не го убият, то каталепсията ще го стори след време!

– Така казваше и баща му – въздъхна тежко арабският владетел...

– Ободас – тихо се чу гласа на Саид, дошъл в съзнание.

– Шт, не говори. Пести си силите, синко. Аз съм тук – успокои го царят.

– Някой иска да те убие. Сигурен съм, че е той. Той е! – шептеше Саид.

Кариб се притесни:

– Господарю, помогнете ми, затиснете раната. Кръвта му отново потече, лекарството не помага. Мисля, че това е заради страданието му.

– Какво да правим тогава? – разтревожи се Ободас.

– Ето какво: ще му дам настойка от листа на *уртика*¹ – преди време Рилий я донесе и ще я примеся с дара на боговете. Убеден съм, че кръвенето ще намали значително, а и жен-шенът ще скрепи силите му, но ще ми е нужно доста, за да му дадем да пие и да наложим на раната, която съм сигурен, че в този случай кърви и отвътре. Проблемът е, че билките са при знахарките и ще трябва малко време всичко това да стане, нямам готови настойки от тях.

Ободас се разпореди веднага да се открият знахарките из лагера и предаде думите на лечителя. После влезе отново в шатрата и това, което видя, силно го обезпокои: Саид бе изпаднал в треска, замърсената стомана с чужда кръв, която бе посичала и други войници, го бе инфектирала. Еликсирът не бе помогнал! Латинецът вдигна висока температура. Кариб започна да го налага със студени мокри кърпи, потопени в разтвори от различни билки. Той потърси помощта на милосърдните жени, защото трябваше същевременно да се грижи и за раната в гърдите му.

Състоянието му се влошаваше с всеки изминал час. Саид беше преbledнял, все така изгаряше, даже започна да бълнува. В един момент на

---

¹ Коприва. Екстракт от листа на коприва, придобит чрез студено пресоване.

Ободас му се стори, че спомена името Аквилей. Той погледна доктора многозначително.

– Възможно ли е да се сеца нещо?

– Не! Това е душевна реакция... Освен ако скоро е виждал този човек.

Ободас се изправи, замисли се и каза:

– Да, днес той го видя! Той се би с него. Но не знаеше кой е. Ето, че душата му дава отговор.

Изведнъж на царя му хрумна една идея. Той буквално се свлече до постелята на младия мъж, приближи се до ухото му и започна да шепти нещо. След не повече от една минута болният започна да се вълнува и да върти главата си наляво и надясно, леко отвори очи и зашари с тях пред себе си. След малко видя и Ободас. Тогава, като че се свести и понечи да заговори, но омаломощен от силната треска и загубата на кръв, се отпусна на леглото.

– Изумително, господарю, как успя да го съвземеш? Какво му каза?– учудено запита Кариб.

– Нищо особено, просто повтарях името на врага му – Аквилей!

– О, това е жестоко, но и много остроумно! Сега вече не трябва да позволяваме отново да изпада в това състояние, инак ще го изгубим със сигурност. Колкото и да му е трудно и да се мъчи, дръж го в съзнание.

Още дълго време набатейският цар държеше буден смъртно ранения си приятел, докато Кариб правеше всичко възможно да спре кръвоизлива, като даваше на Саид да пие силни отвари. Той ту се подобряваше, ту се влошаваше. Треската отмина, но проблемът с кървенето бе сериозен...

В един от моментите, когато врачът му даваше да отпива от отварата отново, чашата почервения. Тогава бързо я хвърли на земята, хвана Саид и го обърна рязко на една страна. Това му причини ужасна болка и той извика.

– Какво правиш? – изкрещя царят на Кариб.

– Господарю, дробовете му се наливат с кръв. Виж чашата! Трябва да стои така – странично, иначе ще се задави в собствената си кръв.

Ободас взе една чиста кърпа, клекна отново до Саид и започна да попива кръвта, която се появи по зъбите му и потече от устата му по възглавницата.

В този момент болният заговори едвам, като леко се покашляше:

– *Saufe ume ueit!*¹

Арабският владетел го хвана за ръката и го погали по влажните му коси, душата му примираше, но му рече, колкото се може по-обнадеждаващо:

– Не, Саид, няма да умреш! Няма да позволя и другият ми син да си отиде.

---

¹ Аз ще умра!!

Онзи се просълзи от чутото и отново заговори:

– Какво можеш да направиш ти, ако това е волята на боговете?

– Нищо. Но съм сигурен, че Аара ще те помилва! – и вдигна очите си нагоре.

В този момент завесите на лазарета се дръпнаха и оттам влязоха знахарите, които носеха със себе си готовата настойка от уртика и жен-шен. Една част от нея Кариб сипа в чаша и даде на Саид да пие, въпреки че му бе изключително трудно да преглъща от кръвта, която бе тръгнала да тече през устата му. С другата част докторът напои много кърпи и наложи върху дълбоката му рана. Лечителят искрено се надяваше, че тази смес ще подейства, въпреки че не бе отлежала дори и за кратко, но му бяха известни изключителните качества на азиатската билка, наричана по тези земи Дар от боговете.

– Сега ни остава само да чакаме и да се молим – рече той...

Нощта бе дълга и мъчителна както за болния, така и за Кариб и Ободас, които останаха безсънни до зори. Най-накрая Саид се успокои и заспа...

И така, дали беше писано или не, но и този път смъртно раненият Авел, когото в тази топла пустинна страна наричаха Саид, успя да измами смъртта. Той бавно се възстановяваше под грижите на лечителя и своя покровител, който с всеки изминал ден се привързваше към него, приел го за свой втори син. Кой друг би заслужил повече това, ако не онзи, който щеше да умре вместо владетеля на Набатей?

Някои от хората на Ободас силно се надяваха, че чужденецът ще отиде на другия свят в онзи прословут ден, но тъй като не стана, това още повече ги ожесточи и решиха да направят така, че той окончателно да се махне от тези земи.

Ободас вече не криеше пред никой благоразположението си към Саид, а този факт особено дразнеше Захир и заговорниците сред старейшините. Те знаеха, че техният господар го бе научил и просветил във всичко, което знаеше и можеше, а това бе опасно за тях: такова просвещение един главатар на общност правеше с онзи, на когото възнамеряваше да остави цялото си наследство и земите си. Този път ножът бе опрял до кокала. Явно старият владетел се бе побъркал по загубата на собствения си син и сега виждаше друг такъв в очите на този самозванец, за какъвто го имаха те... Какво бе направил този враг, че така бе омаял Ободас – те не знаеха и не се интересуваха, но важно бе да сложат край на всичко това, защото излизаше извън всякакви граници. По този въпрос съветът бе единодушен.

Ето, че дойде време лагерът да си тръгне от прохладата на прекрасния оазис и да се завърне в каменните палати на град Петра.

След десетдневно ходене по бежовокафявите пясъци на Руб Ал Халил, най-накрая се показва и червената пустош на Уади Рум – долината на луната.

Където и да се обърнеш, Саид виждаше високи скали в подножието на които тук-там се срещаха водни резервоари. Големият керван спря да отпочине и да напои животните. Съчетанието между огнени дюни и розови камъни веднага плени латинеца. От това неподправено място лъхаше спокойствие, като че времето не властваше тук... Саид си помисли, че бяха стигнали края на света, толкова отдалечени, че самите богове бяха забравили това свое прекрасно творение и го бяха оставили в миналото. Но чужденецът дори и не предполагаше какво щяха да срещнат очите му след това... Като поеха наново по пътя си и щом слънцето се извиси високо в чистото небе, пред стотиците пътешественици се издигна скалният обелиск на бога на бедуините набатейци – Душара. Следваше една тясна клисура. Това бе клисурата на змията – Бабелсик. Наричаха я тъй, защото се увиваше точно като това влечуго, а и бе дълга повече от шестстотин *стадия*¹. Керванът навлезе в нея. От двете страни се издигаха отвесни скали, толкова високи, че Саид си помисли, може би стигаха до небесата. Тази каменна грамада като че смазваше величието на който и да е властелин и го караше да се чувства абсолютно незначим пред замисъла на Душара или някой друг от множеството богове... Имаше нещо загадъчно в това място, а именно усещането, че от някой ъгъл ще се появи някое същество от отвъдния свят, някой джин, както набатейците наричаха духовете и този порив бе предизвикан от шепота, идващ от отсрещната далечина. Шепот на човешки гласове, който всъщност бе ехото на пътниците. А те си бърбеха съвсем спокойно и никак не отразяваха това чудо за разлика от римлянина, който с всяка изминала минута си мислеше, че е попаднал в някоя древна легенда. Тъй вървяха дълго, докато накрая излязоха на едно голямо пространство, а около тях – множество фасади на жилища, изсечени в розовите скали. Вховете им наподобяваха пантеона в Рим, но формата бе повлияна от египетската архитектура. Саид се огледа добре: тук бе вече широко и керванът се разпротря наоколо. Радостните възгласи на хората от завръщането им огласиха това приказно място. Докато бедуините изразяваха бурно своето щастие, чужденецът опиянен продължаваше да се оглежда... Малко по-встрани се виждаха олтари за жертвоприношение, а в далечината и гробници. "Невероятно, удивително!", мислеше си той. Саид не вярваше на

---

¹ Stadium – римска мерна единица равняваща се на 625 стъпки или 185 м.

очите си. Нима бе възможно целият град да бе изсечен в камъка? Нямаше ни шатри, ни кирпичени къщи, жилищата на хората бяха самата канара! Без да се усети, Саид бе подкарал камила си, изучавайки обектите пред себе си и бе стигнал до едно внушително здание.

– Това е царската гробница – Урн.

Прехласнат от гледката, той леко се стресна, щом чу гласа на Ободас. Арабският владетел продължи, но този път звучеше сподадено: – Наредих да я построят за мен, но ето, че сега Аретас зае моето място и ще бъде изпълнена само със спомена за него, не можах дори да го погребя, както подобава. Вероятно Душара е сърдит.

На Саид му докривя заради мъката на своя покровител. Той вдигна погледа си нагоре и рече:

– Боговете виждат всичко и познават сърцата на хората, както и твоето, Ободас. Ние сме безсилни пред волята им, царю. Направил си онова, що е било според силите ти. Твоят Душара е разбрал доброто ти намерение, това му стига, сигурен съм!

След думите му царят потупа Саид по рамото и отвърна:

– Задължен съм ти, задето разведри душата ми, момче. Дано имаш право... Хайде сега да се връщаме при останалите.

Поданиците на Петра радушно посрещнаха своя господар след дългогодишното отсъствие. Събитието бе отбелязано с голямо пиршество и всички бяха доволни и щастливи, че се бяха завърнали успешно с изключение на онези, които бяха останали завинаги в пустинята.

Е, не всички бяха толкова ентусиазирани. Имаше такива, които гледаха мрачно и сърдито от факта, че чужденецът от северозапад се беше домъкнал и тук, поканен, разбира се, от арабския владетел. Така страхът и вероятните мними предположения у старейшините взеха превес и Саид стана за тях трън в очите, който трябваше да се премахне на всяка цена.

А между другото, Саид си спечели и друг недоброжелател – там, на запад в Републиката, в неговата родина. Това бе онзи – римският военачалник с голата глава и белезите по грозното му и злобно лице – Аквиллий. Несъмнено, Аквиллий нямаше ни най-малка представа, че съперникът му в онзи кошмарен за бедуините ден бе онзи наследник, който преди време се опита да екзекутира публично. Но тогава се бяха случили някои непредвидими обстоятелства, като внезапното нападение на арабите, след което наследникът бе изчезнал. Само не бе станало ясно как бедуините бяха преминали Сервийската стена. Навярно се бяха промъкнали предreshени, щото никой не бе заподозрял нищо. Аквиллий имаше съмнения, че това бе станало през порта Капена или Невия на изток, на юг – Лаверналис или

Тригемина, които бяха най-близо до хълма Авентин, а откъм Капитолия – портите Карменталис или Фонтиналис... Настъпателите откъм източната страна трябва да са преминали първи и да са се укрили, за да изчакат прелома на останалите, тъй като те бяха най-отдалечени от Форум Магнус. По същата логика нашествието от западната страна навярно е прекосило последно, защото Капитолия бе непосредствено до портите и самият Форум бе в подножието му... ”Ето как е станала работата!” – мислеше си той... И за всичко това, за цялата тази офанзива бяха отговорни от четвъртата вигилия. Те и останалите постове заплашиха жестоко: куп трупове покри подножието на Тарпейската стена!

От този миг насетне, Аквиллий в продължение на цяла година не си даде мира да търси наследника навсякъде в околността. Постоянният страх, че онзи мъртвец – синът на Марий ходи като лемур наоколо, не го напускаше, но после, както казват хората, времето излекува тази рана и той се успокои.

Но в деня, в който те – римските войски, нападнаха отново арабите, Аквиллий се обезпокои от факта, че един от мъжете, с които се дуелираше, хвърли сянка в черната му душа. Обзе го чувството, че го познава по някакъв начин. Незнайно по какво точно, но той му напомняше на един негов стар съперник, пълководеца Гай Марий, който по-късно наследи трона. Онзи арабин се биеше точно като него, сякаш негов двойник, но облечен в черно и забулен, се бе изправил насреща му. А тези зелени очи и този така познат поглед тотално го бяха объркали. Не бе успял да види лицето му, когато свали наметката от главата му и това още повече разпали любопитството му. Но за негов късмет пък успя да го повали със смъртоносен удар в гърдите, благодарение на саботажа, подготвен с някои от хората на Ободас. Аквиллий сметна, че онзи бе отишъл в подземното царство и спря да мисли за това.

Неволно в един разговор с диктатора, когато обсъждаха протеклата битка, той спомена за този странен мъж, който осуетил покушението срещу набатейския цар, като го препречил с тялото си и сам поел удара, предназначен за другия.

– Не загина ли по този начин сина му преди години? – попита Сула.

– Аз лично го бях посякъл – отвърна му гордо Аквиллий.

Сула се позамисли малко и добави:

– Откъде Ободас ги намира такива жертвоготовни? – подиграваше се лукавият разпоредител. – Да не би да има още един син?

– Доколкото знам – не, но...

Диктаторът го прекъсна и многозначително отбеляза:

– Да, ти си ми верен и изпълняваш всяка моя заповед безусловно, но не би застанал пред мен с гърди да ме защитиш от оръжието на врага!...

Аквиллий не каза нищо, но не бе и нужно. Той със сигурност не изпитва-

ше чувства към който и да било ближен, дори и към този, към който бе предан като куче. Нямаше и капка благородство у него, че да жертва собствения си живот, дори заради този на господаря си.

Докато отношенията между арабския владетел и латинеца в началото бяха чисто приятелски, с времето Ободас по една или друга причина отвори сърцето си и то за един напълно различен човек, от чужд свят, дори враждебен. Именно този млад мъж бе доказал с отношението си, че не таеше злоба и нямаше подмолни чувства към един стар владетел на страна, била в полезрението на неговата родина. Саид, или по-точно Авел, нямаше пристрастия дори и към онова, което по право му принадлежеше – самия трон, а още повече към далечните земи на чужди народи. Беше израснал като обикновен беден човек и дали това или фактът, че истинската му майка бе една от народа, го караше да се чувства по-скоро покорен слуга, отколкото властващ мъж. Тъкмо това бе усетил със сърцето си царят на Набатея и му се възхищаваше тайно, знаейки истинското му кралско потекло. Неговото поведение и отношение бе присъщо на обикновен човек, въпреки че осанката му напълно отговаряше на истински владетел – нещо, което бе наследил от баща си – Гай Марий. Затова, толкова открит, непринуден и всеотдаен, Ободас заобича младия наследник като истински син. Един друг син, който някак запълни празнината в душата на стария баща, прежалил своя първороден – Аретас.

По това време, в родните земи на Авел, след неговата мнима екзекуция и мистериозно изчезване до този момент се бяха случили някои неща: народната глъч изискваше от Републиката отменяне на тежкия данък и премахване на робството и това естествено бе подкрепено с разни брожения. Едно бе да покориш чужд народ и да го заробиш, а друго бе самите римляни да живеят под иго. Незнайно точно в кой момент и кога, но се бе надигнало крайно недоволство у хората. И може би слухове за истинския наследник на царството подкладоха чувството за справедливост и свобода. Беше се пробудила някаква надежда, че той ще се появи и ще застане на трона, променяйки политиката в Републиката. Но тогава, когато се бе разнесла новината, че Сула бе заловил този предполагаем син на Марий и особено след като множеството видя неговата гибел, надеждата в някои угасна. А за други правилото, че надеждата умира последна, си остана. Дали някои смятаха, че тялото на екзекутирания бе откраднато, но именно този факт стана причина отново сред римските земи да плъзне слухът, че наследникът на Гай Марий не е мъртъв и че някой ден ще се появи отново.

– Защо този несретник ме тормози дори и в смъртта си? – ругаше Сула. Той не вярваше особено на тези приказки, но те дразнеха тщеславието

му, задето този пак бе влязъл в устите на хората.

Сула бе кисел: Аквилей бе надвишил дотацията си и победата му струваше скъпо на диктатора. Последният не бе воювал петнадесет години, та сега си въобразяваше, че генералът му можеше да се ограничи в своя успех. Самият Аквилей започна да си мисли, че този дърт перверзник е почивал в миналото си на чужди лаври, щом не разбираше от военни дела...

Но слуховете притесняваха повече един човек. А именно Аквилей. Той беше пълководец – практичен, със здрав разум и знаеше, че нещо, което дълго време се говореше сред хората, в него имаше известна истина.

Затова реши да се убеди сам в това, което глождеше черната му душа.

Мина се известно време от покушението срещу бедуините при оазиса Бурайми.

Сенатът бе взел този набег като малка победа, предшестваша онзи миг, в който щяха окончателно да завладеят земите на югоизток от Републиката. Но тъй като набатейският цар – главната цел на диктатора, не бе паднал в онова сражение, отците решиха, че този път ще направят още един последен удар срещу тях, вече с подкрепата на легиона Аполинарис, разположен в провинция Илирик. Този път не изтраяха и половин година за офанзивата на изток, а бе нужен по-дълъг период, за да се подготви добре такава мащабна кампания. Но Сула реши да приведе нещата в по-бърз ход след набега на войските му срещу Ободас в пустинята. "Ако бърза като сляпата кучка, ще парализира цял Рим" – шушукаха сенаторите, задето главнокомандващият претупваше тъй организацията, а Съветът бе решил да похитрува: не им се щеше да замесват Сирийската кохорта – Галика, за да не би арабите по някакъв начин да ги усетят. Искаха да им сервират голяма изненада. Ако този път успееш да унищожат Ободас, Арабия щеше да е тяхна, тъй като той оглавяваше всички *етнархии*¹. С тази цел Сула даде на Аквилей всички военни правомощия – освен че бе префект, той го направи трибун, за да има право да оглавява не само отделните видове войски, но и двата легиона заедно с *ауксиларите*².

Само че имаше нещо, което не бе в полза на републиканците: целият бедуински лагер се бе оттеглил от пясъците на Руб Ал Халил и се бе завърнал на запад към град Петра. За това разбира се *комициите*³ се бяха осведомили

---

¹ Етнария – от етнаря – титла (народоначалник); идва от гр. – етнос. Ръководител на племе, народ.

² Спомагателни отряди – *auxilia*. Съюзнически войски от други народи, наемани за определени военни кампании.

³ Комиции – от лат. *comio* – събрание, сбор. Това са народни събрания в Древен Рим, организирани по родов принцип, по-късно по имуществен ценз. Имали правомощия за издаване на наказания, включително и смъртни. Намесвали се и във военния живот.

от някои лица от обкръжението на царя. Така Саид преди време предполагаше, че между тях има доносник и битката при оазиса го доказва, ала нямаше представа, че не бе само един. Точно тази малка част от тях бяха решили да свалят Ободас от власт!

Когато лагера се завърна от пустинята, царят събра съветниците си и изкоментира хода на сражението, като без да крие, сподели съмнението си, че между тях има предател. Това той направи с цел да даде да се разбере, че е наясно и ще бъде нащрек.

Захир подметна жлъчно факта, че пребиваването на чужденеца сред тях е твърде съмнителен. Но при тези думи Ободас се изправи и за пръв път се скара на своя довереник:

– Не позволявам на никой да говори за Саид по този начин. Той бе единственият, който щеше да умре заради мен! Какво по-голямо доверие от това да бъдеш верен на някого дотолкова, че да рискуваш живота си за него?!

Някои кимнаха в съгласие, но само привидно. Други изгледаха господаря си изпод вежди. За тях той бе станал един слепец и безумец, който водеше страната си към гибел...

Но както при бедуините имаше доносници, същите имаше и при сенатския двор в Рим. Това бяха магистрати, които правеха спънки за подобни дела, поради разточителството на личните им средства, използвани за величието на господаря им. Техните намерения за инвестиция не съвпадаха с тези на Сула и понеже нямаше начин да си изземат имането от римската хазна, подмолваха възжеланията му... Именно те пратиха вестта на арабския владетел, че римляните замислят второ нападение, много по-голямо от онова при оазиса с подкрепата на легиона от Илирик, с цел да го убият и превземат най-после Набатей. Подробностите дори смутиха Ободас: римският трибун щял да стовари легионите си по крайбрежието на Киликия и Антиохия, навярно в пристанищата Адана и Лаодикия...

Затова Ободас реши да тръгне с всички здрави мъже, които бяха над шестнадесетгодишна възраст и да изпревари римските войски при границата им със Сирия...

– Ще минем само по суша, в този случай морето ще ни е лош съюзник. В открити води републиканските ескадри биха забелязали на десетки мили един огромен флот – крайбрежията на полуострова са пълни с легиони и ще ни се нахвърлят като лешояди върху мърша, ще ни осуетят. По суша ще сме по-незабележими, планините по Леванта и земите над нея ще ни прикриват... Може да ни е трудно, но успехът е по-вероятен така – сподели своя план монархът.

– Слушай, царю: ако ще известяваш намеренията си на подчинените си, което е неизбежно, направи го в последния момент. Не давай възможност за доноси в Републиката. Оплети ги в мрежа – привикай всеки командир поотделно и го ангажирай да следи поредния в редицата. Утежни кесиите им и ще видиш, че ще има полза... Колкото повече човек нехае, му се завъртат шуротии в главата!

Ободас го гледаше изпод вежди и си мислеше, докато го слуша, колко много Саид му напомняше на Гай Марий.

– Хубаво си се сетил, но не мисля, че саботьорите от Бурайми ще са толкова глупави, та да рискуват съглашение и сега. Но си прав, трябва да се подсигурим, длъжен съм да взема мерки. Не трябва да пропускаме никакви подробности, които биха провалили похода. – Царят погали брадата си бавно и скръсти ръце. – Този път легионите на Сула ще превъзхождат предишния шурм – рече той леко обезпокоен.

– Многочислеността не винаги е от полза, Ободас, особено в случаи на голям поход. Как биха се изхранили примерно петдесет хиляди души, ами стотиците мулета, които влекат обоза? Ще се изтощат от глад и легионерите ще се принудят да го изоставят! Чувал съм и преди за подобни провали именно заради такива навалици... Ами ако е късмет да ги подгоним – тежко им, биха напредвали бавно, а ние ще ги трошим по тила, чак до ариергарда!

Арабският владетел го слушаше и кимаше одобрително.

– *Qualitas super quantitatem*.¹ Тъй казвате на запад. Навярно си прав.

– Но ако това ще те успокои, поискай подкрепление от Египет, царю. Те са също суверенни като Набатей и те враждуват с Републиката, докато Леванта са в съюз с нея, а и разберат ли – загубени сме!

Царят се замисли, после кимна в съгласие.

– Право казваш, Саид. Ще наредя да пратят известие до Птолемей Дионис! Не вярвам да откаже щом научи, че ще ударим Републиката. Все пак ми е длъжен, заради конете, които му изпроводиш за армията му.

Саид въодушевено добави:

– Ще ти кажа и друго: скрий египетските войски близо до Мадаба. Нека чакат в готовност и когато римляните си помислят, че са ни разгромили, те ще се присъединят към нас, тогава ще ударим с нова сила... А колкото до началото на атаката – ще ги посрещнем далеч от Гераса, за да не ни надушат, въобще ще се движим далеч от Декаполиса, по на изток, в Палмира – благоприятна е за укритие, където дюните клонят, там ще се скрием и ще ги изненадаме по фланга! – обясняваше той на своя покровител. – А ако ме питаш, искай подкрепата на Елат, ще ти е от полза, в случай че ауксиларите

---

¹ Качество пред количество.

от Дион или Рафана ни връхлетят! Тогава ще имаме възможността да бягаме в Сирийската пустиня...

Този път Ободас послуша съвета на римлянина и на друг не се довери.

– Да... *Тадмор*¹ е добра идея – палмите ѝ са многобройни, оазисът ѝ ще задоволява нуждите ни, докато настъпи моментът... Запознал си се добре с териториите ни! – призна царят.

– Учителят ми е добър – отвърна му приветливо Саид, а царят го потупа по коляното, както бяха седнали и кръстосали крака под себе си. После добави:

– Друга повратна точка е доверието! Винаги съм държал на доверието. Ако работата ти и успехът ти зависят от другите, нямаш ли им вяра, по-добре не се захващай с нищо!

– Сам се убеди в това, Ободас! Не искам да накърнявам теб или вашите племена, но въпреки съвета ми, не се уповавай кой-знае колко на съюзниците. Всеки си има своя причина да воюва и в един момент тя е по-важна от тази на другия... Общото дело е общо до известно време. Твоите заслуги към Птолемей нямат нищо общо с бойците му!

– Нашите племена воюват помежду си откакто се помнят, синко, особено тези на север – селевкидите, семитите и онези малоазиатците – витини, тревки и мизи, чиито земи ще прекосим, всеки би чакал сгоден случай да стъпче другия.

– И такива кампании са подходящи за това – довърши мисълта си Саид.

Ободас се позамисли за кратко и рече решително:

– Затова няма да позволя помощните войски да надвишат броя на моите! Ако се наложи да искам подкрепа, ще информирам за точния брой – не повече от десет хиляди човека... Забелязах в битката при Бурайми, че Аквиллий има същата политика, явно наистина римляните са си патели от това.

Саид се присегна към трапезата и взе един нар, разчупи го и се вгледа в множеството семена...

– Имаш нещо наум?

– Знаеш ли какво би могло да ни изложи в неблагоприятна ситуация? – Ободас не рече нищо, а изчака отговора. – Бунт между чуждите племена: има ли много такива, неминуемо се сблъскват!

– Дългият поход изтощава хората и ги изнервя, това допълнително би разпалило духовете...

– Именно! Точно по тази причина ще ти предложи да приобщаваш

---

¹ Старото име на Палмира на арабски.

племената по време на маршрута си – териториално, а и ще спестиш повече от обоза си за своите.

– Няма спор в това... – сетне царят загледа младия мъж до себе си и изтъкна: – Знаеш ли, имаш прозорливостта на баща си. Той сякаш предвиждаше хода на битката и почти винаги излизаше прав. Беше отличен боен стратег. Ти си същият. Ако имаме късмет, ще ги прогоним чак до земите им. Ще минем дори през Галатия и Мизия, та чак до Македония... Ще бъде голям поход и изключително труден, но стане ли това, Сула ще помни този ден цял живот!...

Саид се зачуди: какво ли щеше да усети, когато стъпеше на родна земя?

Между другото, Аквилей бе постъпил по същия начин: той мобилизира младите момчета от Рим и околностите ѝ, даже и такива, които нямаха пълнолетие – бяха направо деца. Но него изобщо не го интересуваше, че ще жертва живота им. За него нищо нямаше цена. Единственото ценно нещо бе победата над врага и покоряването му!

И наистина, изненадата му бе изключително голяма, когато арабите се появиха изневиделица, сякаш отдън земя и нападناха римляните при Сирийската граница в Палмира. По време на атаката някои от врага стъписано побягнаха назад, други дори не свариха да реагират – докато изваждаха мечовете си, първите редици на Аквилей буквално се натъркаляха мъртви от стрелите на бедуините, които атакуваха не само левия им фланг, а и тила. Настана голяма блъсканица: мъжете от двете страни се мятаха един връз друг и ако някой имаше лошия късмет да падне на земята, нямаше възможността да се изправи и биваше стъпкван... Римляните бяха абсолютно безкомпромисни, хастатите замятаха дългите си копия по конете, а те падаха къде ли не – по свои и араби, поваляха ги, скачаха върху зашеметения противник и с гладиусите отваряха дупка в гръкляна, след като ги забиваха и завъртаха... Знаеха, че силата на бедуините бе в конницата.

За разлика от сражението при оазиса, където царят бе саботиран, сега Саид му беше подбрал за гард не приближени, а обикновени доброволци от народа, които преди това бе изпитал и инструктирал. Така нямаше пристрастни, които можеха умишлено поради някакви вътрешни интриги да бойкотират своя владетел.

Ободас мислеше за хората си, особено за младежите, някои от които за първи път влизаха в битка. Беше заставил собствената си войска по някакъв начин да се грижи за тях в боя, да им се оказва помощ. С тази цел той ги прати в последните редици.

Докато Аквилей изпращаше на гибел своите римски момчета, тикайки ги най-отпред пред силния арабски фронт, а войниците си пазеше за после, когато врагът щеше да е изтощен. Именно тогава Аквилей мислеше, че ще

изненада Ободас и хората му с пресни сили.

Саид забеляза това, отиде до Ободас и му обясни ситуацията:

– Царю, трябва да отдалечиш римляните от позициите ни, твърде близо са! Разпръсни фланговете си – в редица са и лесно ще ги повалят, а първом тях ще целят, за да не ги обсадим, защото ударната сила е трудно пробиваема.

Онзи кимна и се разпореда на Захир – цитира думите на Саид и добави:

– Не изолирай конната войска от пехотата, а ги раздели в турми по равно. При евентуална изменническа атака на чуждите катафракти ще запазим пехотинците, а те са в дефицит в сравнение с републиканските... Трябва постоянно да си нащрек, Захир!

– Както желаш, господарю – едва рече онзи и се изпари!

Саид му направи знак да се отдалечат, за да обсъдят положението, и те заедно с гарда си се върнаха назад, заставайки до младежите.

– Ободас, погледни тези момчета, та те са деца... Онези, които хората ти на предния фронт избиват, са на същата възраст – независимо, че са римляни и те са деца, някои от които доброволно се предават... – Царят не разбра забележката му и му каза да се мотивира. – Ободас – започна отново Саид, – не погубвай онези момчета, които хвърлят оръжията си. Остави ги да се отдалечат и не ги пленявай. Нека не бъдат роби и в твоята страна. Достатъчно теглят, живеят под иго в собствения си дом. – Той говореше истински разчувстван, като че животът от миналото му проговори.

– Ти противоречиш на законите на битката! Какво ще стане, ако завладеем някоя земя и пуснем хората ѝ? Къде отива тогава целият смисъл на всичко това? То тогава няма да има причина да се водят войни!...

Саид не каза нищо. Но след това добави, като снижи гласа си:

– Прояви милост, само сега към тях. – И той посочи пленените римски младежи, не могли да устоят на вражеската сила. – Не ги погубвай, както бе погубен сина ти... Та той е бил на техните години!

В този момент Ободас трепна на коня си, обърна се към Саид, изглежда го сериозно, после хвърли бегъл поглед на пленниците и на свой ред каза:

– Така да бъде! – и се обърна към хората си, които пазеха задържаните, като им нареди: – Развържете ги и ги пуснете!

В първия момент, като че никой не разбра заповедта или по-точно тя бе твърде смайваща. Но когато Ободас повтори, те се подчиниха. След това царят заговори на младите римски войници:

– Вижте този човек и го запомнете добре – и посочи Саид. – На него дължите живота си. – Подир това арабският владетел направи нещо изненадващо: протегна се и свали агала от лицето на римлянина. – Ето този е вашият бъдещ господар на Рим!!! Той ви освобождава от възможността да станете роби в чужда земя, каквито сте във вашата Република!

Момчетата едвам вдигнаха главите си и се втренчиха в лицето на латинеца, а той гледаше изумен ту Ободас, ту децата. После побърза да се забули, но беше късно.

Аквиллий изпули очите си, замря на място и изкрещя:

– Не! Проклет да е Марс! Не може да бъде, не е възможно!.. – и той препусна срещу Ободас и Саид. Изскочи като бесен между биещите се и замахна гневно с гладиуса към лицето на латинеца. В последния момент Саид го видя и рязко се наведе до главата на коня си, същевременно протегна своя копеш и той се заби в бедрото на гологлавия римски началник. Онзи изрева страшно и се сви. Конят му изцвили, тъй като стоманата бе минала през крака на Аквиллий и острието ѝ също се беше впило във бедното животно, а то се изправи на задните си крака и изхвърли на земята ездача си.

Саид извика на гардианците:

– Отстъпете назад. Този се цели в царя!

Войниците веднага се подчиниха, независимо че заповедта не беше дадена от самия цар. Те знаеха, че Саид имаше право. Обаче никой не предполагаше, че всъщност Аквиллий този път не се стремеше към Ободас, а искаше мъжа в съмнителния облик.

Сега римският пълководец лежеше на земята озверен като диво животно, а съперникът му го гледаше от своя кон, обикаляйки го в очакване на следващия му ход. Саид беше достоен мъж и не нападаше поваления противник за разлика от гологлавия, който с измама искаше да убие съперника си при Бурайми.

Докато жребеца на Саид скачаше около Аквиллий, очите на забуления му ездач се свиваха, опитвайки се да отгатнат загадката в душата: защо отново този мъж всяваше смут в нея?

– Ставай – извика той, – бий се като мъж, не като мерзавец!

Аквиллий се изправи с мъка. Не можеше да стъпва на десния си крак, защото мускула му бе разкъсан и не го държеше. Гордостта му бе пречупена. Как можа да позволи този варварин да го рани – него, непобедимия, който бе свикнал да гледа от високото място на коня си избиваните от него хора, падащи посечени на земята?! А сега заради грешката си, която допусна, тази разсеяност, предизвикана от объркването и гнева, точно сега той се намирал в положението на своите жертви. Не трябваше да допуска този странен арабин да го довърши. Знаеше, че в този момент бе твърде вероятно заради положението, в което се намирал.

Саид разбра, че ще се наложи да слезе от коня, за да се дуелира с пълководеца на римляните. Той скочи от животното и застана точно пред Аквиллий. Отново очите и на двамата се срещнаха и запалиха искра в душите им. Саид си мислеше: ”Кой е той?” А Аквиллий го изпреварваше в предположенията си:

”Дали наистина е той?” Бе го зърнал за секунда отдалече, бе се усъмнил дотолкова, че яростта му го доведе до това сразяващо положение. Той нанесе първия удар. Саид само парираше. Искаше да го изтощи. Аквилій продължаваше да атакува, използвайки и *пилума*¹ в другата си ръка, а латинецът само отбиваше с щита. Това изкара от релси Аквилій, защото бе умен и разбираше добре какво целеше арабинът, и в един момент той наистина се изтощи. Но за негов късмет се появиха изневиделица няколко верни нему и се нахвърлиха като копои срещу Саид, виждайки безсилието на своя пълководец, заради дълбоката рана. Те обкръжиха забуления и започнаха един по един да го нападат. Сега бе моментът Аквилій да се отдалечи и го направи, като даде заповед на хората си:

– Този го искам жив! Чувате ли, жив! – и отстъпи. Скри се в големия хаос на битката.

Ободас видя всичко и се спусна да помага, извика със себе си и своя гард и нареди на половината от войниците си да пазят Саид...

Сражението се разрази до такава степен, че от вътрешността на пустинята се появиха още арабски войници – катафрактите на Елат – присъединили се от бреговете, за да подкрепят своя цар във военната му кампания, те нападнаха с нова сила и заедно с останалите започнаха да гонят римската войска отвъд границата на Сирия, заобикаляйки възвишението Таурус в Антиохия, заради кавалерията, която беше неспособна да изкачи скалите с конете си, така че навлязоха през Киликия в земите на Галатия откъм южната ѝ страна. За голям късмет нито Филадельфия, нито Гераса или Дион не усетиха набезите на Ободас!

Този път двубоят беше изключително тежък и за двете воюващи страни, защото продължи с месеци... Арабите и римляните ту спираха атаките си, когато се мръкнеше, ту по някое време изневиделица нападаха врага си, като пращаха огнени стрели или се появяваха ненадейно от булото на нощта с мечове и копия и така сражението продължаваше и като че нямаше край. Републиканските войски не помнеха подобна битка от Пуническите войни и бяха неприятно изненадани от арабската сила на Ободас, защото предишните им сражения с тях бяха по-скоро като моментни набези и сблъсъци, локализирани предимно в пустинята, а тази битка като че бе прераснала във война. На моменти легионът Италика на Аквилій вземаше превес и може би заради подкрепата на легиона Аполинарис. В такива случаи

---

¹ (лат. *pilum*, или *pila*) – метателно копие. Били два вида: по-лек и по-тежък, дълги до 1,2м. Върхът на копие то се калявало а дръжката се правила от мек метал, за да може, когато копие то се забие в противниковия щит, да се изкриви и да не може да се отстрани, така неприятеля се принуждавал да захвърли щита си и оставал открит.

Ободас се отчайваше. Но когато той прати известие до Мадаба за египетското подкрепление с войските на Александрия, републиканците се отчаяха повече, щом видяха един ден на далечния източен хоризонт цели три кохорти от по хиляда човека. Така бедуините с пресни сили започнаха ново гонение...

Докато бяха лагерували, Ободас сподели със Саид:

– Ще пратя Мухван да направи съглашение с Котис в Мизия. Крие се там в планината Хемус. Ще му гарантирам връщането на трона и всички трофеи в замяна на помощта му... Ще ги притиснат на място.

– Защо си мислиш, че Котис ще ти съдейства?

– Защото жадува за възможност като тази от две години, след като Атал го прогони от Тракия.

Както бе намислил Ободас, тъй и стори: премина през прохода на Витиния – Византион, прехвърляйки се от срещната страна чрез превозвачи на брега и заклещи Италика в долината на Хемус. Римляните се укрепиха в Аугуста Траяна, щом видяха как по склоновете на възвишението се спуснаха пергамски войници. Аполинарис имаха преднина пет дена и се бяха измъкнали от клопката. След една нундина окупация и разменяне на атаки, републиканците отстъпиха. Бяха пленени повече от хиляда човека, други две хиляди загинаха в стремежа си да се отърват от пленничеството и още толкоз се втурнаха към границата с Македония – Пауталия. Като прекосиха земите на пеоните, последва друг превал при – Дирахиум през югоизточното крайбрежие на Средиземно море, точно където сливаше водите си с Адриатика, и направиха десант на пристанището на Брундизиум ден след републиканците. Първоначално Ободас мислеше да минат през Илирик, но пътят им щеше много да се удължи, а запасите им бяха започнали да привършват. Аквилея бе доста на северозапад, за да обикалят цялата италийска провинция...

И тъй като разпусна войските си на административното пристанище, Ободас и съюзниците му се отправиха към малкия скален град Матера, който не беше укрепен с крепостни стени. Оттам право във Венузия. Катафрактите от Елат и египетското подкрепление погнаха отново пехотата на Аквилей, пътят Виа Апия се превърна в бойно поле и се изпълни с трупове чак до Лациум...

Унесен в боя, в един момент Саид се огледа наоколо и му се стори за миг, че обстановката някак си му бе позната. Но после се отърси и продължи да се сражава заедно с останалите... Навлязоха още по-навътре: там имаше много мирни граждани. Всички те се стъписаха от внезапната поява на войските и започнаха да крещат ужасени по пазара. Жителите изведнъж зарязаха всичко и се разбягаха кой където можеше да се скрие.

Малко по малко набатейския легион надделяваше и в един момент те

успяха да избият повечето войници на Сула, а останалите, виждайки и осъзнавайки своето безсилие, хукнаха да се спасяват. Пленниците бедуините поведоха нагоре по хълмовете Авентин и Целий в една гориста местност, в която Ободас и хората му се скриха. Победили и останали съвсем без сили, мъжете се отпуснаха на огромната поляна в прохладната гора. Те започнаха да ликуват за победата след дългата борба.

Господарят на изтока и латинецът слязоха от конете си и седнаха под сянката на едно дърво, дишайки тежко от умора. Набатейският цар заповяда на здравите да се погрижат за ранените, като отидат до някои от малкото къщи по хълма и потърсят лекарствени средства.

– Това място отпуска душата ми!.. – сподели Саид.

И наистина бе тъй, защото в миналото си по цял следобед обикаляше с коня си обширната поляна и гората на Авентин. Така се зареждаше с нови сили.

– Саид, момчето ми – каза сериозен Ободас, – ти си в родното си село Претория. Затова околността ти е толкова позната. Ти си преторианец!

Саид се извърна рязко към арабина и се втренчи, не вярвайки на чутото. Онзи добави:

– Знам го от Рилий, той е от тук.

– Какво говориш, царю?! – изуми се Саид, все така не осъзнавайки факта, че бе израснал и живял в тази земя. После ентусиазирано рече: – Разведи ме, хайде, трябва да разгледам местността.

Ободас не можа да му откаже тази молба. Въпреки умората си, той се изправи и се обърна към войниците си:

– Ние ще се върнем след малко, не мърдайте оттук! – и двамата тръгнаха.

Саид млчеше, докато оглеждаше наоколо. Имаше чувството, че се намираше в някакъв сън, някакъв далечен спомен... Сърцето му се вълнуваше, а съзнанието му се размъти. Предчувстваше, че нещо ще се случи, нещо изключително, което ще промени живота му завинаги!

Двамата мъже слязоха малко надолу по хълма и пред погледа им се появиха няколко къщи. В едни имаше хора, а други бяха изоставени отдавна.

Ободас наблюдаваше Саид, без да продума. Той знаеше, че моментът за него бе специален... Царят видя някакви селяни отвън пред една колиба и се приближи към тях, като ги убеди, че няма от какво да се страхуват.

– Търсим убежище за ранените ни войници. Има ли изоставени къщи?

Мъжът, който бе застанал пред портата на дома си, посочи една и каза, че там отдавна вече никой не живеел, защото семейството се разпръснало след смъртта на жената, която имала дъщеря и син. Ободас на свой ред попита какво се е случило, а онзи обясни, че дъщерята изчезнала, а синът бил

задържан от войниците на Аквилей преди време и екзекутиран от диктатора.

Арабският владетел веднага се досети, че ставаше дума за Саид и семейството му. Той поблагодари и се върна при младия си приятел, който стоеше като изоставено дете.

– Да вървим – рече му кратко Ободас и го поведе към неговия дом, където преторианецът бе израснал и живял като беден ковач.

Саид съзря отдалече старата запустяла къща и се спря пред нея. Вгледа се във верандата и в двете големи дървета встрани, които хвърляха дебела сянка. И изведнъж, там под клоните им, той видя две малки деца – момиче и момче, които си играеха и бяха щастливи. Момчето люлееше момиченцето на една дървена люлка и двамата се смееха. Саид затвори очи и когато отново ги отвори, погледна пак двете дървета, но там нямаше никой! „Какво ми става?“ – помисли си той. После бавно се приближи и бутна открехнатата врата. Влезе в къщата и се спря на прага, затаи дъх, главата му се завъртя и отново едно видение се появи в съзнанието му: там, в дъното на стаята, имаше една жена, която стоеше гърбом и правеше нещо, а двете деца се гонеха около масата. Жената се обърна и им се скара. В този момент Саид видя лицето ѝ и сърцето му като че спря за миг. Жената погледна към вратата и рече: ”Хайде сине, закъсня. Вечерята изстина.” Преторианецът леко разтвори устни и въздъхна, но когато се обърна и погледна навън, видя девойка с червени вълнисти коси, носеща ведро с вода... Той се отмести, за да мине тя!

Ободас забеляза това и му се стори, че младият мъж се държи странно, сякаш халюцинираше. Спомените едно след друго се възстановяваха. Царят се притесни. Саид едва ли не следваше своите видения.

– Добре ли си? – попита го Ободас, но онзи не чу нищо.

Сега Саид се приближи бавно към леглото, а то бе прашно и завивките му бяха избелели. Спря се и се втренчи в него. Видя същата жена, която се грижеше за двете деца. В спомена си – бе клекнал до нея, вече болна и умираща, той държеше ръката ѝ, а момичето с червените коси стоеше встрани.

Жената сложи на ръката му един пръстен...

В този миг преторианецът наведе глава и погледна накита – бе същия. Тогава чу в главата си: ”Синко, той е твой. Този пръстен ти принадлежи, защото ти си истинският наследник на нашето царство...” Падна на колене и протегна ръцете си към постелята, като че там имаше някой. Хвана завивките и от очите му се стекоха сълзи.

– Майко, майко, не умирай – шептеше той. И видя себе си окован в някаква тъмница, а момичето с вълнистите коси се бе изправило пред него и му говореше. Саид усети омразата в душата ѝ, и прошепна: ”Кловия...”

Споменът изплува в цялата си сила: едно след друго картините

препускаха в съзнанието му... Задъхан, той стана бавно, гледайки в празното пространство пред себе си с широко отворени очи и преживяваше миналото си все едно събитията се случваха в момента.

Набатейският цар се приближи до него и леко го докосна по рамото.

– Успокой се, Саид, това е само спомен, това е минало, не се случва сега...

Преторианецът стоеше прав и не мърдаше. Беше като вкаменен, само лицето му издаваше терзанията му, спомняйки си най-голямото разочарование в живота си – предателството на сестра му.

Саид затвори очите си, отпусна главата си назад и рече в отчаяние:

– Не, не го вярвам, това не е истина!

Ободас веднага го разтrese, искаше да спре унеса му.

– Стига, опомни се, Саид!

Преторианецът отвори очите си, свали гутрата от главата си и каза през сълзи:

– Аз съм Авел Марий!

Ободас само кимна, без да каже нищо, разбирайки, че името Авел вече придоби смисъл за него. Но човекът срещу му отново изпадна в унес и този път изражението му се промени страшно. Нещо изключително се случваше – клатеше глава невярващо и стенеше с всеки поет дъх. Подир това закрещя неистово, сграбчи наметката и погнусен захвана да трие лицето си с нея, а сетне я запокити бясно встрани!

Ободас се изплаши. Саид се хвана за главата и започна да скубе косите си, свлече се на земята и започна да ридае силно с глас.

Арабският владетел бързо се приближи до него и понечи да го хване за раменете и да го дигне, но обезумелият мъж го блъсна и като го изглежда страшно, му изкрещя:

– Не ме докосвай! Никога не ме докосвай!!! – след това целият се разтрепери.

Ободас беше изумен от това, което видя. Той застана на няколко крачки от Авел и клекна.

– Чуй ме: каквото и да се е случило, то е свършило... Сега е само спомен в главата ти, тежко бреме, което трябва да изхвърлиш... – опитваше се да помогне старият владетел. Но за жалост, мъжът пред него не го чуваше. Беше откачил. Стоеше на колене, хванал главата в ръцете си и се клатеше напред назад, като само повтаряше натрапчиво една единствена дума – Не! Гледаше пред себе си Ободас, но не го виждаше. Очите му шареха, устните му шептяха нещо, все едно си говореше сам на себе си и целият се тресеше.

В този миг отвън се чу шум и някой влезе в къщата. Царят се обърна и видя Кариб. В момента, в който влезе и забеляза състоянието на Авел,

веднага разбра какво се бе случило. Ободас се изправи и добави в отговор на мислите му:

– По-зле е, отколкото си мислех. Погледни го – като обезумял е!

Лечителят присви очи, преценявайки положението, и рече твърдо на господаря си:

– Каквото и да става, не го докосвай, царю. Може напълно да се побърка и да остане завинаги в капан на собствената си душа. В момента е на границата между спомените, които му причиняват всичко това, и реалността. Трябва да бъдем много внимателни. Ще го наблюдаваме, без да се месим.

– Ами ако направи някаква беля? – попита загрижен Ободас. – Пак ли няма да се месим?

– Не пряко, ще го пазим да не се нарани. Често хора в това състояние прибягват към тази възможност, защото всъщност не знаят какво правят – обясни Кариб и отиде да затвори вратата, като бутна резето ѝ. После попита:

– В него ли е камата?

– Да, но мечът му е тук! – отговори Ободас. – Остави го на масата, като влязохме... – Владетелят се обърна към Авел и като го огледа, попита: – Той чува ли ни в момента?

– Не, нито ни вижда. Сега му се привижда миналото. Затова ти казах, че ако го докоснеш, царю, може да го стреснеш и да отхвърли реалността – душата му няма да се върне при нас... Тогава ще вижда и чува само своите спомени.

Царят се ужаси и продължи с въпросите си, искрено притеснен за състоянието на младия си приятел.

– А това колко може да продължи?

– Никой не знае. Той трябва да преживее наново онзи момент, който е бил най-злочест за него. Инак никога не ще се успокои и бесовете ще го хванат!...

Ободас наблюдаваше Авел отстрани, мъчейки се да влезе в главата му.

– Какво ли е преживял, щом то го довежда в това абсурдно състояние? Погледни го! Той пошурия, Кариб, крещеше до бога. Искях да го дигна от земята, той ме погледна ужасен и ме блъсна силно, като че не ме познаваше и ми се развика да не го докосвам! Дали това място не го урочаса?

Докато двамата мъже умуваха, Авел се изправи: дъхът му спря, хвана се за корема и се сви. Запристъпи назад и се опря о стената. Ужаси се, щом видя ръцете си в кръв... Подир това се обърна към Ободас, а в очите му се четеше молба за помощ.

Царят му проговори:

– Авел, там няма нищо, абсолютно нищо. Ти си напълно здрав и читав. Това е само в главата ти, но в действителност не се случва!

Ободас му обясняваше с бащинска топлота в гласа си, мъчеше се да го убеди в думите си. Но в следния миг Авел профуча покрай него, заблъска прогнилата врата с рамо, разби я и изчезна!..

Кариб хукна да го гони, а арабският владетел излезе на прага, отпусна се на земята и се загледа в простора.

„Когато те докараха при мен, плътта ти цялата бе разкъсана от дълбоки рани, мечът бе преминал през теб и оцеля! После кинжал се вряза в гърдите ти и пак се спаси. Не се оставяй сега на тази лудост, на това безумие да те сломи... Не проумявам, какво те докара дотук?!...” Ободас въздъхна тежко и се изправи. – „Ти вече не ми принадлежиш, Саид. Аз повече не мога да бъда твой покровител. Един владетел не може да покровителства друг. Вече не и след тази нощ, Авел Марий!”

Царят се развълнува много. Знаеше добре, че осъзнавайки собствената си същност, като върна паметта си, преторианецът, или както го наричаше – Саид, сигурно щеше да се промени и щеше да поеме по предназначения си път, което ще рече, че тук вероятно посоките им щяха да се разделят и след време, когато Авел си върнеше трона и властта, той вече нямаше да бъде при него като приеман син. Незнайно защо Ободас си спомни думите на лечителя...

– По-добре бе съдбата да не бе пресичала пътищата ни, момчето ми, отколкото да те загубя – проговори царя в продължение на мислите си. – Не бих понесъл факта, някой ден да застанеш пред мен като враг и завоевател на бедуините и Набатея. Това ще разбие сърцето ми.

Точно тази силна привързаност на Ободас към чужденеца не се нравеше на съветниците и някои приближени нему. Предвиждайки хода на нещата, коварният план назряваше в главите им, изчаквайки удобния момент, в който щеше да бъде изпълнен...

След дългата мъчителна нощ на Авентин Саид бе изчезнал след катарзиса на преживените събития, връщайки спомените си от тежките минали времена. Сега той се пробуди като един нов, напълно различен Авел, който никога не познаваше. Беше станал по-сериозен и вглъбен, зелените му очи гледаха остро и мнително всичко наоколо, дори и онзи, който го бе приел в сърцето си като син. Саид вече го нямаше, неузнаваемият Авел замлъкна и спря да общува. Чуваха гласа му само тогава, когато отговаряше, щом го запитваха нещо, а Ободас не го видя повече да се усмихва. Авел много често се усамотяваше за дълго време незнайно къде, после изведнъж се появяваше по-блед и сериозен от преди. А друг път се държеше така, сякаш светът около него не го интересуваше или даже не съществуваше. Беше станал много особен и странен. И точно това съмнително поведение по-късно щеше да стане повод за погром!

Заговорът

4 глава

Бяха се минали няколко дни, откакто Ободас и хората му стъпиха на вражеска земя, откакто в малката къща на хълма светът се преобърна за някои и ето, че вече се налагаше нашествениците да си вървят, след като всички ранени се бяха възстановили, отсядайки по изоставените домове в село Претория.

Дали дългият им престой бе причина за хорските приказки, че някъде в околността се укривали врагове и това бе стигнало до ушите на диктатора, но факт бе, че за бедуините стана твърде опасно да се задържат повече там.

И ето, че един късен следобед старият цар отиде при Авел. Откри го сам под сянката на един голям дъб, същия, под който преди много време той и сестра му се бяха спречкали. Ободас забеляза красивата гледка, която се откриваше оттам надолу по склона на цялото село и града... Авел стоеше прав, отправил взора си към красивия пейзаж, но душата му като че не се докосваше до него. Зелените му очи гледаха, но сякаш не виждаха пред себе си!

– Саид – рече му Ободас и направи една гримаса, – прости ми, исках да кажа Авел, но малко ми е трудно: не мога да свикна с това име. Все пак две години се обръщам така... – той млъкна за секунда, а сетне заговори настоятелно: – Авел, вече знаеш кой си. Ти си роден престолонаследник. Този народ се нуждае от теб. Не обезсмисляй жертвата на майка си и тази на жената, която те е отгледала... толкова години те е крила и пазила, за какво? Трябва да се вразумиш. Не мисли за онова, което те е съкрушило, а мисли като владетел за своите хора. Трябва да отречеш себе си и своите чувства заради онези, които страдат в момента тук, в твоята земя. Трябва да детронираш Сула! – той млъкна и забеляза, че човекът пред него никак не откликваше, тогава го хвана за раменете и го обърна към себе си, така че очите им се срещнаха. Ободас му рече строго: – Бих искал, когато ти говоря, поне да ме удостояваш с поглед!

Авел не каза нищо. Само отмести очите си встрани, сякаш не му бе приятно да се взира в тях.

– Защо си тъй неумолим, държиш се недостойно! – подхвана го старият

владетел. – Аз не съм заслужил такова отношение точно от теб – жегна се той – от известно време си неузнаваем!

Преторианецът наведе главата си и леко се изчерви от неудобство. После тихо каза, като се отдръпна от ръцете на царя:

– Моля те, остави ме! Както рече: достойнството не ми приляга и затова по-добре си нямай работа с мен! – и му обърна гръб.

Ободас остана изумен със зейнала от почуда уста.

– Не мога да те позная, синко. Това наистина не си ти! Каквото и да се е случило, трябва да го забравиш и да не позволяваш то да те унищожи. Не виждаш ли че сам се погубваш?

– Аз искам точно това – да се погубя. Само така ще намеря покой! – отговори му внезапно Авел, все още стоейки с гръб.

Ободас чувстваше със сърцето си, че нещо ужасно тормозеше неговия син. Той се приближи към него и се опита да стопи леда помежду им, докосна го за ръката, но Авел реагира остро: внезапно се обърна и процеди грубо през зъби, пристъпвайки назад:

– Казах ти да не ме докосваш!!! Остави ме намира, защо не разбираш!

След тези думи той бързо развърза юздите на коня си, вързан за едно дърво, метна се на него и пришпори животното, галопирайки бясно по широката поляна.

Ободас остана сам. Не знаеше какво да мисли. Беше страшно обиден от отношението на своя син. Опитваше се да го разбере и търсеше в мислите си причината за сегашното поведение на Авел... Така и не можа да му каже, че смяташе тази нощ да потеглят.

Сърповидната луна се мъчеше да освети Авентин и Целий, по които набатейците се бяха пръснали на няколко военни лагера. По-голямата част се бяха укрили по изоставените отдавна постройки, а други предпочитаха откритото небе за подслон, но бяха предпазливи и се задоволяваха само с по един стъкмен огън. Арабският владетел и неговите войници стояха в очакване на момента, в който щяха да поемат по обратния път за Набатей.

Авел все още го нямаше и царят се бе притеснил. Беше пратил един човек в неговата къща, когато се появише да го доведе. И ето, че след малко се чуха стъпки и онзи се показа иззад дърветата, следван от Авел. Той се приближи и застана пред огъня.

– Седни! – заповяда му царят.

Авел се подчини и седна на земята, гледайки надолу. Ободас продължи:

– Сигурно вече си разбрал, че тази нощ потегляме обратно. – Преторианецът, както го нарече Ободас, кимна. – Стана твърде опасно да стоим повече, но опасността не е толкова голяма за нас, колкото за теб, Авел.

Разбрах от доверен човек, че Сула иска да те залови жив и дава голяма награда. – Ободас забеляза лекия трепет у Авел, предизвикан от името, дето бе споменал. – Явно, че сериозно се е захванал с теб – отбеляза многозначително той.

Авел усети нотката в гласа му и се подразни.

– *Bulden ma veranna! Aia kuru fi!*¹ – отсече грубо той, без да вдигне главата си. Думите и отношението му учудиха много хората и всички го погледнаха изумени. Царят се приближи към него.

– Стани! – заповяда му той.

Авел вдигна очи и бавно се изправи. Ободас го цапардоса през лицето и извика:

– Не търпя подобно неуважение от никого, още повече от теб! Предупреждавам те: не прекалявай с благоразположението ми! *Est modus in rebus!*²

Авел облиза устните си и каза:

– Моля за извинение, господарю – и понечи да тръгне, ала царят го хвана за лакътя и го спря.

– Ще останеш, докато кажа аз! – нареди му той.

Авел не продума. Само седна и зачака като другите Ободас да довърши мисълта си.

Царят отиде до мястото, където седеше, и оставайки прав, заговори:

– Не зная намеренията ти, Авел, дали ще дойдеш с нас или не, но ако все още приемаш съветите ми, по-добре е за теб да ни последваш. Да останеш тук сам при това положение, е неразумно и опасно. Сигурен съм, че Сула ще прати цял легион да претърси околността. Няма къде да се скриеш, освен да се върнеш с нас в Петра. Поне за известно време, ако щеш, пък после ще решиш какво да правиш, когато опасността премине.

Ободас млъкна и зачака някаква реакция от страна на Авел.

Преторианецът се замисли и отговори:

– Нека бъде волята ти, господарю.

Ободас остана доволен и заключи:

– Е, значи се разбрахме. Тогава, ако всичко е готово, да ставаме и да се качваме по конете.

И така, набатейският цар и оцелелите войници потеглиха през гората на северозапад към Аквилея, за да минат през Илирик. Ободас бе сметнал, че римски войски ще ги причакат на източната морска граница Брундизиум, откъдето бяха влезли в Италия, затова предпочете да заобиколи провинцията. По негова заповед всички се пръснаха по двама-трима, така че преминаването

¹ (от араб. ез.) Няма значение. Казвай по-нататък!

² (лат. ез.) Всяко нещо си има граници!

през Аквилиея бе през определени отрязъци от време и не пробуди никакво съмнение, дори у гражданите. По същия начин се придвижваха и през Илирик. Там се събраха на Динарските планини и полагахуваха ден-два, а после отново потеглиха към град Габулеум. По-нататък поеа по стария маршрут – Македония, Тракия, Галатия...

Този път Авел не яздеше до своя покровител, а до останалите хора. Мъжете се сбираха по групички и си говореха, но преторианецът не продума на никого... Пътуването им бе дълго, продължаваше с месеци и през цялото това време арабският легион се укриваше по безлюдни местности, за да не бие на очи и да предизвика случайно допълнителни междуособици, което не бе тяхната цел...

Дойде момента, в който стъпиха в пясъците на Сирийската пустиня.

Сега Авел яздеше встрани от всички. Беше като ням и глух, все едно че около него нямаше никой и пътуваше сам. И така бе през целия път. Дори когато се спираха да отпочинат и пренощуват, той се делеше от останалите, сякаш не се чувстваше добре в тяхната компания. Ободас бе покрусен от случилото се в Претория. Той мислеше и премисляше какво предизвикваше тази рязка промяна и това странно поведение у него. Само да можеше да му сподели, както правеше по-рано. Колко приятни бяха онези дни, когато двамата до късни доби се усамотяваха и си говореха за какво ли не. На Ободас му стана мъчно за онези времена и тогава страшно съжали, задето бе довел своя Саид в родните си земи. Ако не беше го направил, той нямаше да си спомни нищо и всичко щеше да е по старому. Но Ободас бе стар и разумен човек: можеше да се поддаде на емоциите си, но в следния момент разсъди, че не би било справедливо спрямо младия мъж да го лиши от възможността да си върне живота. Един живот обаче, който му причиняваше само болка... И в края на краищата се чудеше дали изобщо беше постъпил правилно?...

След близо три месеца изтощително пътуване набатейските войски се завърнаха в столицата Петра. Всички ги посрещнаха радостно, доволни от победата им, но членовете на съвета останаха разочаровани от присъствието на Саид.

– Защо той е тук, след като се е върнал в собствената си земя? – питаше Захир един от войниците.

Друг добави:

– Нали сте прогонили републиканците чак до Рим? Защо този самозванец не си е останал там?

Така разпитвайки, те разбраха и друго: новото име, с което Ободас сега се обръщаше към чужденеца.

По това време в Рим напрежението бе нараснало изключително много, особено след завръщането на войските на Аквилей, или по-точно онова, което бе останало от тях. Първата причина бе техният погром, който не бяха преживявали от десетки години насам. Не стигаше и това, ами сега Аквилей куцаше благодарение на пораженията от раната в бедрото, която бе нанесъл този съмнителен арабин. Мечът му бе разкъсал сухожилията и мускулите и нямаше какво повече да се направи от медиците, той остана с този недъг завинаги. Това допълнително озверяваше злия пълководец, освен ежедневната мисъл и съмнение за човека, нанесъл му този унижаващ удар. Аквилей беснееше и се напиваше до забрава...

– Поразен съм. Сразиха ме още през първата прима на битката, без да съм натъркалял и петдесет глави. Каква нелепост! – помисли си гологлавият и се изхрачи встрани. – Късметът споходи този простак, но само веднъж! Ще положи десет вола на Марс и Фортуна и следващия път ще го сrazia! Песента ти ще бъде изпята, говедо! – оправда Аквилей своето безсилие.

Той си мислеше, че след като бе забил камата си в гърдите на арабина, се бе отървал от него. Но изненадата му бе огромна, когато в далечината видя как набатейският цар сваля гутрата от лицето му.

– Защо, защо не мога да разбера откъде този негодник ми е толкова познат?

Беше решил окончателно да приключи с него, така че забрави напълно Ободас. Сега това се превърна в лична вендета и с позволението на Сула, получил информация от съгледвачите си, че Ободас и войниците му са били пребивавали с дни в Претория, бе изпратил градските войски по хълмовете да ги избият и да заловят онзи зеленоокия измежду тях, но както стана ясно по-късно, и този план се бе провалил, след като набатейците бяха изчезнали.

Сула от своя страна бе лековерен към отношението на своя подчинен спрямо този човек. За него Аквилей вземаше прекалено навътре нещата. След толкова години само в битки, той бе загубил всичко човешко и се бе превърнал в машина за убиване. Нищо друго не го интересуваше, освен това, как да отнеме нечий човешки живот. И за да не го обезсърчи съвсем, диктаторът се бе съгласил да обяви награда от двадесет хиляди денарии на онзи, който доведеше жив чужденец.

Мълвата се разпространи навсякъде като вятър, дори в земите на изток, чак до Декаполиса. Стигна до ушите на недоброжелателите на преторианеца. Освен че те го мразеха и искаха да го набеждат, това сега с наградата бе още един стимул за тях.

И ето, че дойде подходящият момент за това...

Захир имаше една племенница, която живееше на другия край на града с леля си. Казваше се Халима. Тъй като родителите ѝ бяха починали, леля ѝ и

чичо й я бяха отгледали. Тя често започна да посещава двора, заради завръщането на Ободас, който й се падаше пък вуйчо. Бе научила за кончината на нейния братовчед Аретас и силно го жалеше, докато си припомнях някои моменти от детството си заедно с Ободас. Захир изобщо нямаше нищо против нейните визити, тъй като имаше едно наум. Напротив – даже я насърчаваше и настояваше под предлог, че била близка роднина на царя. В един от случаите, когато мъжете се събираха по разни поводи, тя бе между жените, които прислужваха и бе видяла чужденеца. Той веднага й направи впечатление дотолкова, че Халима започна да мисли постоянно за него. Чичо й и леля й забелязаха промяната на девойката в настроението й и разбраха причината за това. Халима бе неопитна и доверчива. Беше споделила чувствата си със своята *murabbia*¹, а бедната жена нямаше друг избор, освен да се подчини на господаря си и да признае за любовта на своята довереница. Захир я бе заплашил, че ако не го стори, ще я изхвърли от дома си. А той това и чакаше. Ето, че сега обстоятелствата го подтикнаха към промяна в плановете му. Царският съветник бе толкова коварен, че бе готов дори да жертва собствената си племенница само за да осъществи намерението си, да премахне чужденеца.

Един ден той привика Халима и я инструктира нещо. Настана голяма кавга и момичето си излезе силно разстроено от покоите на чичо си.

Халима бе слабохарактерна и се подчиняваше на своя настойник във всичко, защото бе зависима от него. И сега тя бе длъжна да изпълни волята му, независимо каква бе тя! Захир и бе рекъл, че се е налагало да стори нужното, защото било от изключителна важност за доброто на страната, и както бе заплашил слугинята, така той го направи и с племенницата си, че в противен случай ще я изгони от дома си.

Бедното момиче се върна в стаята си цялото обляно в сълзи, а лицето му бе подпухнало от плач. Бавачката веднага я попита какво се е случило, а Халима й се разкрещя и я прокле, задето бе доносничела на чичо й. Оттогава насетне тя не й продума и не сподели нищо повече с нея.

Мина се почти една луна след разговора на Захир с племенницата му...

Всички приближени на двора се бяха събрали отново по един много важен повод: царят на Набатей Ободас Абд ал-Лат навършваше петдесет години. Неговият юбилей бе отбелязан с пищно тържество, на което присъстваха много важни гости, от целия град, както от висшите кръгове, така и водачи на племена монарси и етнарси от северните и източните земи, с

---

¹ (араб. ез) – бавачка.

които царят бе в добри отношения от години и други такива, които смяташе да приобщи занапред, като партите, които се опълчваха на Рим доста успешно. Царят на номадите Фраат III се бе отзовал в стремежа си да спечели съюзник срещу Републиката, която неведнъж бе подкупвала катафрактите му за своевременни удари по Леванта, та сега този търсеше оправдание и благоразположението на Ободас след присъединяването на подкупните си стрелци към Аполинарис... Воювал неотдавна с Алиобарзан I Филоромон, цар на Кападокия, Тигран II го гледаше жлъчно отстрани, задето неговата Киликия задушаваше Анатолийското плато и вторият се мъчеше да разшири границите си на север, чак до Понт. Отдавна се бе сдушил с Митридат и като негов роднина му бе обещал надмощие на Мала Азия за сметка на сътрудничеството му в кампанията си на изток. Не бяха му стигнали партските земи, а сега искаше протекция за апетитите си към Селевкия, след като бе погълнал Комагена. Може би и той щеше да дири съмишленик в лицето на набатеца, нали Ободас мразеше римския съюзник Сирия. Добре, че селевкитския цар Селевк Кибисакт не се мяркаше наоколо... Не бе пропуснал своята визита и одриският цар Котис. Той засега бе най-привилегирован: бе се върнал в земите на Тракия благодарение на съгласението му с Ободас... А в Петра бе дошъл и търговецът от Републиката Рилий.

Навсякъде във седемте зали на палата и отвън в маслиновата градина имаше много музика и танци, а трапезите бяха отрупани с всякакви национални блюда: гузи – агнешко с ориз и орехи, варак наб и куса махши – лозови листа с ориз и пълнени тиквички, табулле от дребно накълцани домати, лук и пшеница, както и хомус – паста от нахут, печени житени зрънца, овалени в мед, огнен хляб, приготвен върху нажежен камък, посипан с гореща пепел, кешек – мляко на прах... Навсякъде масите бяха препълнени с бокали от упойващия сикер и вино от фурми.

Гостите носеха най-различни дарове, всеки по нещо от своето богато имане: сандъци със златни сувенири, трофеи и скъпоценни камъни, плячкосани от някой набег. Котис бе донесъл от недрата на Тракия петдесет модия малахит и лазурит, халцедонът бе преминал Декаполиса от Кападокия, а Алиобарзан изсипа най-демонстративно цели десет кисии от него в нозете на рожденика и предизвика оваците на присъстващите, като че владетелите бяха дошли на тържище да предлагат съкровищниците си... Но най-голямата атракция бе, когато Витинският Цар Никомед Филопатор връчи на Ободас копеш от дамска стомана с нехарактерно дълго острие, дръжката на което бе от слонова кост, инкрустирана с пъстър обсидиан, цветовете му се сливаха в стъклен блясък – червено, оранжево, сиво, а самата ножница бе от златни орнаменти... Етнарсите даряваха най-хубавите си робини и конкубини, които

сяха да се грижат за еротичните желания на приближените на царя. Между тях имаше и хетери. Те пък сяха да беседват безкрайно с дворцовите съветници... Всеки показваше почитта си към набатейския монарх по различен начин.

Ободас беше седнал на огромния каменен престол пред двореца, закичен със златист копринен саван, а самият трон бе възкачен на някакво подобие на трибуна, само че отново изваяна от розовия камък. Близо до него стояха двама стражари, а по-далеч от двете му страни бяха застанали прави придворните му заедно със старейшините от племенния съвет.

Измежду многото хора, насъбрали се отвън, изведнъж се появи Авел. Той си проправи път и застана точно пред Ободас.

Наоколо глъчта, идваща от поканените, замря. Всички се обърнаха към двамата мъже.

Авел проговори:

– Господарю и покровителю мой, аз не ти нося нищо, ръцете ми са празни, защото нямам какво да ти дам. Но в замяна приеми моето разкаianie и почитта ми към теб. Предлагам ти единствено себе си и моята вярност!

Като каза това, той падна на колене, направи дълбок поклон и опря главата си доземи.

Този жест разчувства стария владетел, защото независимо от пререканията помежду им в последно време, той бе благосклонен към Авел и жадуваше за старите им отношения. Сърцето му омекна и той пристъпи напред, наведе се, хвана го за раменете и го вдигна. После се вгледа в навлажнените му зелени очи. Авел взе старите му ръце.

– *Dah feruliya velyk aya*¹. Моля те, прости ми – прошепна той задъхано и ги целуна.

Царят изумен побърза да ги дръпне, сграбчи преторианеца за лицето и изправи главата му.

– Какво правиш, Авел? Не приляга на един владетел да се принизява така!

– Аз съм никой без теб. Ти ме спаси и ми даде друг живот, друг свят, предложи ми своята земя за бащин дом, а аз какво направих? В болката и отчаянието си се окайвах и те нагрубих, отблъснах те! Опих се от изгубените си дни и се оставих да ме подвеждат... Провалих всичко, накърних дружбата ни... страшно съм смутен! Прости ми, прости ми, ако искаш, ме прогони, но само ми прости – плачеше Авел като дете, осъзнало грешката си, и сълзите му се стичаха по ръцете на стария мъж.

В този момент Ободас го привлече към себе си и го стисна здраво в

---

¹ (от араб. ез.) Прости ми, царю, мой!

прегръдката си.

– Аз ти простих в момента, в който ми проговори, сине! – и го погали по косите. – Ти си най-хубавото нещо, което Душара ми изпрати след смъртта на Аретас!... – После го отдръпна и добави: – А твоето разкаяние е най-хубавият дар в този ден за мен.

Гостите видяха вълнението на стария си владетел и всички го приветстваха с радостни възгласи, а малката царска компания от север се залиса в приказки: този със сигурност не бе Аретас, а Ободас го бе нарекъл сине... Тогава кой ли бе заслужил такова висшестоящо благоразположение?

Ободас ги покани да седнат на трапезата, а до себе си настани Авел. От другата страна настани своя довереник Захир.

Захир бе изключително подражен от случилото се и през цялото време му костваше големи усилия да замаскира киселото си изражение.

– Още малко ще се радваш, латинецо! – закани се той.

А самият Авел и Ободас искрено се наслаждаваха на компанията си, така, както правеха в миналите времена. Старият цар преливаше от щастие, задето неговият Саид си бе възвърнал предишния живец. Цяла нощ те се смееха, говореха и пиеха...

По едно време се получи раздвижване между хората, които бяха насядали, и Захир използва момента, в който Авел се бе отдалечил. Приблужи се до неговото място и незабелязано сипа някакъв прах в сладкия неразреден тирош. Прахът нямаше ни мирис, ни вкус и за секунда се разтвори. Нямаше и следа от него дори по бокала...

След малко преторианецът се върна, седна на мястото си и продължи с разговорите, като от време на време отпиваше от чашата си и в един момент му се завъртя главата.

– Мисля, че прекалих – сподели той с Ободас.

– Та ти не си изпил и чаша. Иначе питието е много добро, от Юдея е. Ново е, старото – Яина, е доста по-силно, не би трябвало тъй да те омае! Признавам, липсваше ми докато бях в Руб ал-Халил! – отбеляза царят.

– Не зная, сигурно защото не съм навикнал, а и не го разреших... – той се хвана за главата и добави: – Не се чувствам особено добре. – Вдигна зора си и в този миг му се стори, че хората около него се поклащаха странно, а небето и звездите се въртяха. Той се опита да фокусира погледа си, но без успех. – Ободас, аз ще се оттегля... моля те за позволение, да се посъвзема малко.

Старият владетел се съгласи и му направи неочаквано предложение: махна с ръка и в миг две жени се появиха пред тях.

– Погрижете се за него!

Авел го погледна странно и заклати в отказ глава, но онези го хванаха и

го поведоха със себе си към една отдалечена шатра за гости в края на градината, където Ободас го бе настанил временно, заради широкото си гостоприемство: всички монарси бе поканил в двореца си, желаше да бъде максимално отзивчив... Вкараха го вътре и го сложиха да легне в едно голямо легло със сърмени завивки. Едната започна да го гали, а другата да го съблича. Авел се почувства още по-зле, като легна, и каза:

– Моля ви, не! Чувствам се ужасно... искам само да заспя! – Той се вгледа в обгръщащите го конкубини и му се стори, че те му се присмиваха. – Оставете ме на мира, не желая нищо от вас! – повтори той с твърд тон. В един момент нежните ласки го отвратиха и той блъсна жените. – Махайте се веднага! – и ги избута грубо навън. Приседна на леглото, от рязкото ставане главата го заблъска и усети, че му се гади, сърцето му щеше да изскочи и той целият се припоти.

Неочаквано в шатрата нахлу една жена и започна да го удря с юмруци, където свареше. Авел се стресна и хвана ръцете ѝ, опитваше се да ги удържи, но онази крещеше нещо и продължаваше да го напада. За да спре да вика и да се осъзнае, Авел я зашлеви. Тя спря за миг и се хвана за страната, като го изгледа страшно. И тогава ненадейно преторианецът се строполи на леглото в безсъзнание. Младата жена остана потресена.

– Глупачка! Искаш да провалиш всичко ли? – каза мъжът, стоварил един железен предмет върху Авел, изскачайки зад гърба му.

Той се приближи към момичето и започна да я налага по лицето, защита я по ръцете, започна да къса дрехите ѝ. Тя плачеше, но не се съпротивляваше. Подир това сграбчи ръката ѝ, протегна я над постелята и с едно шило убоде безименния ѝ пръст. Стисна го силно и от него покапаха капки кръв. После я блъсна и ѝ се тросна:

– Марш навън и внимавай да не объркаш нещо!

Момичето побягна, а натрапникът се наведе до просналия се на леглото.

– *Tel enlen ura enne mune, kaajnaby!*¹ Скоро ще ми дойдеш в ръцете – и после си излезе.

Нощта превали и слънцето се показва над пясъчния хоризонт. Лъчите му се вмъкнаха в шатрата, където лежеше Авел и го подразниха по очите. Той се помръдна и се свести. Опита се да се изправи, но главата му сякаш натежа и падна на възглавницата. После леко се обърна странично и забеляза по нея и завивките кръв. Усети болка в тила и като напипа мястото, където го бяха ударили, видя и по пръстите си кръв.

---

¹ (от араб. ез.) Сега не те виждам, чужденце!

– О, небеса! Какво, какво е това? – питаше се той, а главата му, дали от нощното пиене, се въртеше. Изправи се бавно, но в миг в шатрата нахълтаха арабски войници, хванаха го грубо за лактите, вързаха ръцете му и го поведоха навън.

– Какво става? – крайно учуден ги запита преторианецът, но те не му отговаряха, само го блъскаха да върви напред. – Къде ме водите, какво съм направил?

Един от стражарите се обърна и му рече многозначително:

– Сега вече няма да ти се размине! – а другите се разсмяха.

И те го отведоха в палата, където се бяха събрали съветниците, а в дъното на залата до самия трон стоеше безмълвен набатейският цар.

Вардалите дръпнаха задържания и му дадоха знак да спре.

Авел се огледа и видя от едната страна на известно разстояние Захир, а до него едно момиче, което плачеше. Девојката беше свалила кърпата си.

Ободас се приближи до преторианеца. Той го гледаше в недоумение, търсейки отговор в лицето на своя покровител. Но изражението на онзи бе страшно. Измери го с поглед, присви очите си ненавистно и в следния миг дигна ръката си и го удари с все сила в лицето. От силния удар Авел падна на земята, а от устата му се стече кръв. Царят направи знак да го изправят. Двата стражари се наведоха и го дигнаха грубо от земята.

– Какво съм сторил, та съм заслужил това отношение от теб, Ободас? – запита го Авел тихо, почти шептейки, очите му се просълзиха не от удара в лицето, а от болката в душата му.

Това обаче не трогна ни най-малко арабския владетел. Сега пред Авел стоеше един съвсем друг човек.

– Ти ще ми кажеш, мерзавцо!!! – изкрещя му той. – Какви си ги вършил снощи? – Авел се стресна и в първия момент не успя да каже нищо. Само преглъщаше и го гледаше изумен. – Аз те мислех за почтен човек – продължи все така Ободас – и ти се доверих изцяло, а ти се подигра с мен и моя народ!

При тези думи той посочи ридаещото момиче до Захир.

Авел задъхана тежко. Все още не разбираше нищо, но когато забележа пълния с омраза поглед на Захир, нещо в него му подсказа, че ще има големи неприятности.

– Ти си бил същия като тях, не си по-различен от враговете ми, а аз се излъгах в теб – силно разочарован добави царят.

Авел клатеше глава.

– Ободас! – успя да каже той, но онзи скочи, сграбчи го грубо за лицето и през зъби започна да му крещи:

– Ти си позор за мен, ти заби нож в сърцето ми! Защо, защо го направи?

Как можа?! Затова ли те приех като син, за да безчинстваш с жените от народа ми?

Авел спря дъха си. Правилно ли чуваше, или ушите му го лъжеха? Как можеше Ободас да му отправя такова обвинение?

За миг спомените от миналата вечер се появиха като препускащи картини в съзнанието му, но той не помнеше да се бе случвало нещо подобно. Изведнъж се сети за беснеещата жена в шатрата, което го бе учудило много. Знаеше, че се бе напил и това го хвърли в страшни съмнения. Много моменти от пиршеството му се губеха и Авел не бе сигурен какво точно бе станало в покоите с онези жени, дето му се предлагаха. Вярно, те бяха конкубини и не бяха от арабския народ, като онази, която плачеше встрани... Обля го гореща вълна и сърцето му заби лудо. Нищо не можеше да твърди в своя защита. Тази част от времето беше като бяло петно в съзнанието му. Би могло да се е случило всичко...

Но душата му знаеше едно: в каквото и състояние да е бил, той никога не би извършил подобна мерзост...

При тази мисъл му се догади. Отврати се ужасно и се сломи. Изражението му внезапно се промени. Лицето му се вкамени и той остана безмълвен.

– Чакам да ме опровергаеш – рече му царят, но Авел гледаше безразлично встрани и не реагира никак. – Безсловесен си и това ми стига! – и добави: – Оставям присъдата в ръцете на Захир, има право, задето си посегнал на племенницата му...

Щом чу това, Авел разбра всичко: бе станал жертва на заговор. През всичкото време тук той виждаше озлобление в погледа на Захир и ето, че сега онзи бе намерил начин да излее жлъчта си върху него. Авел притвори очи. Всичко бе напълно ясно! Захир не можеше да допусне един новодошъл, и то чужденец, да замени довереника на монарха. Това рано или късно щеше да даде ответна реакция. Затова в последно време, освен разочарованията му след възвръщането на паметта си, Авел странеше от царя и поради тази причина – да не провокира останалите и да не се набива на очи. Но вече бе късно за това... Всичко бе ясно за него! Какво можеше да каже на Ободас? Та той бе вече предубеден. Щеше ли да му повярва, ако споделеше опасенията си – не! В тази ситуация по-скоро щеше да изглежда като оправдание. Доказателствата срещу него бяха силни, всичко бе добре планирано...

В залата се появиха вардали, които носеха нещо. Те отидоха до господаря си и му подшушнаха няколко думи. Ободас се изпули и сви устни. После се приближи отново към Авел, хвана го за лицето и изправи главата му така, че празният му поглед се сблъска с искрящите му очи.

– Виж! Погледни, негоднико, това са късове от дрехата на момичето, с

което си блудствал, а това са окървавените завивки, намерени в онази шатра. – Той ги тикна в лицето му, а после ги хвърли на земята и отново го удари силно през устата. – Нечестивец! Срам ме е от теб, не съм мислил и за миг, че в твоето лице държи змия в пазвата си. – Ободас беше полудял от разочарованието в душата си, защото този, когото приемаше за син, се бе оказал най-долен похотлив негодник и използвач. – По-добре да ме бе убил, Авел, отколкото да сториш това отвратително нещо на тази девойка! – Царят го блъсна към момичето, закриващо лицето си с ръце. – Огледай я добре! Знаеш ли коя е тя? – извика разгневено Ободас, като го сграбчи за косите, принуждавайки го да се вгледа в младата жена до Захир. – Тя е племенница на този човек и първа братовчедка на покойния ми син, бе му като сестра! Това момиче израсна пред очите ми, пазел съм я като своя дъщеря. Ти ли се намери да я опетниш?

Ободас изгуби самообладание напълно и стисна Авел за врата, толкова силно, че ако Захир не бе привлякъл вниманието му, най-вероятно царят щеше да го удуши.

„О, не, ще стане беля, не трябва да го убива, жив струва повече” – помисли си заговорникът.

Той направи знак, Ободас пусна Авел и се приближи. Преторианецът в миг пое дълбоко дъх и се закашля... Захир му показа една стъкленница, пълна с течност, и рече:

– Ето го предметът на неговото беззаконие, господарю. Току-що войниците го открили в покоите му... Заради него се е случило това нещастие с племенницата ми. Това е арсен. Той е уговорил Халима да те отрови, ето защо тя напоследък често посещаваше палата, но в последния момент се е отказала, затова я е насилил. Обещал й, че ако го стори, ще се ожени за нея и ще я отведе оттук, тъй като в последно време тя се бе прехласнала по него, а той явно е знаел това и я е използвал. Бедното момиче се е прилгало от този нещастник – мамеше го, без да трепне Захир.

Ободас слушаше, а лицето му изглеждаше страшно. Той се наведе към мъжа на земята, обърна лицето му към своето и като го хвана за дрехата, го изправи.

– Значи така: искал си да ме погубиш, негоднико?! Затова ли беше целият този фарс вчера, за да разсееш опасенията? Ето, че хиената се оказа надяната в овча кожа! *Qualis dominus, tales servi!*¹ От кога си замислял пъкления си план?

След като го затрупа с куп въпроси, Ободас го заплю в лицето...

Захир леко пристъпи напред и наля масло в огъня.

---

¹ (лат. ез.) Какъвто господарят, такъв и слугата!

– Аз ти казвах, господарю, че на този работата не му е чиста. Съмненията пораждат истини! В последно време той се държеше много странно. Ами ако нарочно е пратен да те убие? Онзи търговец неслучайно бе дошъл чак дотук. Ето как Сула е внедрил свой човек в земите ти, а Набатей е отдавна мечтаната му плячка... Този с умисъл ти спечели доверието, за да осъществи безпроблемно накрая ужасните си намерения.

Царят се обърна с презрителни очи към Авел и му рече:

– Така е! Захир се оказа прав за всичко, а аз бях лековерен! Съжалявам, че съм ти помагал, неблагодарнико! Съжалявам, че бях твой *mappai*¹ и че те нарекох свой син. Да бе някой избол очите ми, нямаше да съм толкова слеп!.. – Ободас се просълзи, крайно разочарован от престъплението и измяната на човека пред него. Той се вкопчи в Авел и го накара да го погледне, като продължи почти шепнешком: – Аз отворих сърцето и душата си за теб, бях готов да ти дам всичко, дори собствения си живот, когато умираше в ръцете ми. Молах се като дете Аара да те помилва... По-добре да не бе чувал молитвите ми тогава, та сега злото нямаше да бъде сторено! С какво го заслужих? Защо Душара ме наказва тъй? *Jah ta kerun el ekely en!!!*²

Старият владетел не издържа и се разрида. Наведе глава, за да скрие сълзите си.

Авел се разстрои от мъката на своя покровител, гледаше го как страда за нещо, което бе пълна лъжа, и зелените му очи се навлажниха. Бе измамен така изкусно, че цялото им приятелство през тези две години за миг изчезна и се превърна в предубеждение и вражда! Неволите, които бе изпитал на гърба си преди време, се стовариха върху него като гръм: сега той сам бе обвинен в предателство и блудство. Всичко друго, но само не това! По-добре да беше умрял, когато го раниха в битката при оазиса, отколкото да се случваше сега цялата тази неправда. Той толкова обичаше стария цар, че в негово лице бе намерил един баща, чиято липса бе усетил през годините... Дори и сега, в този момент, когато Ободас така го накръняваше, Авел пак го обичаше и затова душата му крещеше от болка, а сърцето му биеше, като че щеше да се пръсне... Преторианецът стискаше зъби, а очите му се пълнеха със сълзи, които замрежваха погледа му и се стичаха по красивото му лице, изразяващо пълна покруса.

Ободас изгледа отстъпника страшно, а после с дрезгав глас му каза:

– Ти си най-голямото ми разочарование, невернико! Дано никога не намериш покой и Душара забули дните ти в мрак! – след това го блъсна силно назад, като че искаше да се отърве от мръсотията, която държеше в

---

¹ (араб. ез) – покровител.

² (араб. ез.) Презирам те за това!!!

ръцете. – *Vim vi repellere licet!*¹ – и нареди последната си дума за престъпника: – Никаква милост! Водете го!

Стражарите се подчиниха. Ободас се приближи към Захир и му рече:

– Ти ще решиш как да го накажеш, а колкото до Халима – той спря и погледна момичето, което все още бе на колене и плачеше.

– Моля те господарю, имай милост над нея. Тя е била заблудена от любов, тя е глупава и неопитна...

Ободас направи знак на Захир да млъкне и каза на свой ред:

– Така да бъде. Може би providението се е намесило... не знам, но аз повече не искам да я виждам. Дръж я далеч от очите ми и да не стъпва в двореца.

След това предупреждение Ободас се замисли, погледна към изходните порти, а Захир му рече през зъби:

– Той заслужава най-тежко наказание, а ако оцелее, го прати в робство на вражеските галери! Нека му бъде за урок, да те помни цял живот!

Ободас само каза:

– Ти решаваш, няма да се меся този път – и се оттегли с клюмнала глава.

Отвън пред каменния палат се събраха много хора. Имаше и гости, останали от вечерното пиршество, царете от север бяха там, а също се появи и Рилий. Никой не знаеше какво става, но когато видяха войници на Ободас да забиват един висок дървен кол, на височината на който бяха окачени окови с вериги, всеки разбра, че ще стане свидетел на някакво наказание.

Старейшините и царските съветници се появиха и седнаха на едно място подобно трибуна. След малко се появи и набатейският владетел, който бе много ядосан и едва се сдържаше пред хората, но Рилий го видя и се запита: "Какво ли става тук?"

– Дойдохме да пируваме, то взе че започна да става по-интересно – шептеше Алиобарзан на Никомед.

Ободас седна на централното за него място на трибуната и остана като вкаменен.

Сред хората се чу шепот, всеки се питаше кого ли ще наказват.

Един глашатай се изправи и обяви, че ще бъде извършено публично назиждане на един човек, който е престъпил закона на арабската страна чрез блудство и предателство, с опит за покушение срещу техния цар Ободас Абд ал-Лат.

Множеството ахна. Кой е този, който е дръзнал да стори това?

---

¹ (лат. ез.) Насилието е позволено да се отблъсква с насилие!

Оповестителят огласи, че престъпникът ще претърпи двойно наказание, заради двойното си провинение, като вместо петдесет тояги ще понесе сто, наместо умъртвяване с камъни... Хората отново възкликнаха, а някои от жените инстинктивно закриха лицето си от ужас...

И ето, че отдалече закрачиха двама войника. Те водеха със себе си Авел, ръцете на който бяха вързани отпред. Изненадата на всички бе огромна: та това бе онзи, с когото техният господар дружеше от години... Гостите се чудеха: та това е този, който миналата вечер поиска прошка от Ободас, незнаяно за какво, но ето, че сега бе окован...

– Този се би до Ободас в Тракия, бил е негов приближен, май ще има семейна драма – отбеляза злобливо Котис на малкото царско общество.

А колкото до Рилий, щом видя Авел, изтръпна целият.

– Не! – неволно се изпусна той. – Не може да е вярно – и бързо си проправи път между тъпата, а като застана точно в началото на трибуната, извика: – Ободас, имай милост, ще направиш голяма грешка. Той не може да е сторил такива неща, станало е някакво недоразумение, моля те, повярвай ми. – Рилий падна на колене и протегна ръце към царя. – Пощади го, господарю, пощади го!

Но Ободас даже не го удостои с поглед, само нареди на хората си да го махнат оттам и рече силно:

– Ако просиш милост за този, казвам ти, че ще накажа и теб, защото се съмнявам и в твоята лоялност! Така че се махай от очите ми!

Войниците дигнаха Рилий от земята и го бутнаха към множеството.

Рилий отиде най-отпред и се вгледа в Авел: оковаваха ръцете му към стълба. След това разкъсаха дългата му тоба и я свалиха. Оставиха го само по препаска, обърнат странично към хората. Но когато го съблякоха, всички различиха по него стари белези от камшик и се изумиха.

Преторианецът съзря своя приятел. Той стоеше отпред, зяпнал го с ужасно изражение на лицето.

Царят даде знак да започне наказанието. Войникът вдигна високо ръката си и стовари бича по гърба на Авел, така силно, че той се изви от болка и стисна зъби.

– О, Богове, не го изоставяйте! – примоли се Рилий и се просълзи.

Ободас не трепна ни най-малко, сякаш предишните чувства към младия мъж се бяха изпарили като дим. Той гледаше как ударите се изливаха едно след друго навсякъде по тялото му и стоеше като някаква статуя – бездушна и празна, куха отвътре. Нещо в него се бе пречупило и той се бе променил до неузнаваемост – болката от изменничеството на онзи, който приемаше за свой син. Беше страшно обезверен от мерзката му постъпка към девойката Халима. Защо бе сторил това вероломство, той никога нямаше да разбере, само

знаеше, че сърцето му се вкамени и стана студено като лед, и то не само за Авел, а и за света около него.

Авел се държеше, колкото можеше, но в един момент краката му започнаха да отмаляват и от време на време се отпускахе изцяло на окованите си ръце, после се изправяше с усилие, като се захващаше за кола и придърпваше изнемощялото си тяло нагоре, а сетне обгръщаше дървото с веригите си... Онзи започна да го налага и по главата – почти не бе останало здраво място по него. Авел изстена и кръв се стече по косите и врата му.

Назидателят спря. Приблжиха се двамата, които водеха Авел, и освободиха ръцете му от оковите. Но за негов ужас го обърнаха с лице към тълпата и отново оковаха ръцете, обаче този път зад гърба му... Бичът шареше навсякъде по тялото му – по краката, ръцете, а от време на време минаваше и през лицето му... Подир малко Авел се свлече надолу, но войниците встрани го изправиха и с едно въже го стегнаха през кръста за стълба и мъките му продължиха наново.

Авел си мислеше, че това няма да има край... *sexaginta quinque, sexaginta sex, sexaginta septem*¹ – удар след удар, той ги броеше, опитваше се да устои на болката, като занимаваше мисълта си, но започна да губи сили, изпусна числото и тогава почти на всеки бич стенеше и дишаше тежко. Съзнанието му рисувахе странна картина: множество червени змии се увиваха около него и пускаха отровата си. "Сега ще умра" – мислеше си той, ала жлъчта не бе достатъчна за това... Главата му забуча и му притъмня, гореща вълна го заля и се разтрепери. Целият бе мокър от потта и кръвта, която се стичаше от раните му. Той усети стягаща болка в сърцето. В следния миг склони глава.

Захир пристъпи към него, хвана го за косата и дигна главата му. След като се увери, че е припаднал, а наказанието му не бе приключило, тъй като бичовете бяха осемдесет, нареди да донесат вода и да го съвземат. После всичко наново продължи. Царският довереник чувстваше такава ненавист и омраза към чужденеца, че не се задоволи с осемдесетте тояги.

Ударите започнаха да отброяват. Авел се чувстваше много зле. Имаше усещането, че се намира между два свята: ту в бурите на Дийовис, ту в огъня на Оркус! Нямаше сили да вдигне главата си. Само пышкаше и целият трепереше... Вече изнемогваше напълно.

Ето, че Захир отброи и последния удар, но изненадващо бичът не спря до там.

Рилий забеляза това и обезумя! Дотича до войника и хвана ръката му, която току-що замахваше.

---

¹ (лат. ез.) Шейсет и пет, шейсет и шест, шейсет и седем.

– Спри, негоднико! Не чу ли, че ударите минаха сто – крещеше му той.

Веднага от двете страни се изправиха вардали и го сграбчиха. Но когато понечиха да го ударят, Ободас извика:

– Оставете го намира! Той е прав. Превишавате правомощията си! Аз наредих сто удара – после се обърна към Захир и добави: – Наказанието приключи, моля всички да се разотиват! Колкото до изменника – той се замисли, погледна Авел, който едвам дишаше и се взираше с премрежени очи в земята. – Нека остане на кола до вечерта, за назидание. Нека раните му изгорят от парещото слънце и го лишете от вода!

„Колко жестоко и безмилостно!“ – мислеше си търговецът – приятел на двамата мъже, които сега бяха станали врагове.

Хората започнаха да се разотиват, хвърляйки ужасени погледи към измъчения мъж.

Ободас слезе от трибуната, приближи се към окования и спря на метър от него.

Авел видя краката му и бавно вдигна главата си нагоре. И ето, че празният и безчувствен поглед на Ободас се среща с изтерзаното лице на преторианеца. Зелените му просълзени очи го гледаха искрено и невинно, но царят не повярва в тях. Той бе безвъзвратно предубеден от злодеите около себе си. Авел усети неумолимост и ожесточение в тях и извърна погледа си встрани. Сега Ободас не бе по-различен от враговете му в собствената му родина.

– Опозорих те пред всички, нека това ти бъде за урок, мерзавцо, и го приеми като благосклонност от моя страна, защото според законите тук би трябвало да те кастрирам и да те хвърля на лъвовете. А това, което ще направя с теб, е утре да те пратя на границата и да те продам в робство на римските галери... Разбира се, ако оцелееш дотогава, ако кръвта ти не изтече! И дано повече никога не те видя, защото следващия път лично ще завъртя меча си в теб!

Казвайки това, Ободас безцеремонно се обърна и си тръгна. Бе го презрял от дъното на душата си...

Авел остана сам със Захир.

Рилий се приближи, но Захир застана между него и преторианеца.

– Ако не се дръпнеш веднага, ще те убия с голи ръце, кълна се в Душара! – процеди през зъби търговецът.

Захир сви очите си като змия и като прецени сериозността в намерението му, се отдръпна.

Рилий протегна ръката си и отмести падналите коси пред лицето на своя приятел. После го хвана за брадичката и надигна главата му, за да го огледа добре. Лицето на Авел бе обезобразено. Имаше три ивици – по челото,

лявата му скула и брадичката, причинени от бича, който ненадейно минаваше през цялото му тяло. Кръв течеше и от темето му и беше слепнала косите му, които без това бяха мокри от водата, дето го бе свестила. Измъченият мъж не можеше сам да държи главата си изправена и се осланяше на ръцете на търговеца. Авел го погледна с леко притворените си очи, позна го и изрече едва чуто името му с голямо усилие.

– Моля те, Авел, само ми кажи, че това не е вярно, ти не си сторил нищо подобно... – молеше го Рилий през сълзи. – Кажи ми, че си невинен...

Захир стоеше отстрани и слушаше. Преторианецът леко размърда устните си и рече шепнешком:

– Сърцето ти... то ще ти отвърне.

После въздъхна и изгуби съзнание.

И наистина сърцето на стария търговец му даде искания отговор. Той познаваше Авел по-отрано, отколкото набатейският цар. Познаваше го и преди, и след като бе оцелял от безуспешната екзекуция и прие името Саид. Познаваше го всякакъв и винаги, той бе онзи искрен и всеотдаен човек, готов да даде живота си за своите близки. Жертва дружбата им преди години, само и само да не го изложи на опасност, когато бе издирван от диктатора Сула. Пожертва се и тогава в битката при оазиса Бурайми. Бе поел смъртоносния удар на кинжала, предназначен за неговия покровител... Той не бе преднамерен и себичен, нямаше никакви стремежи за господство и могъщество, независимо че бе роден за това и царският трон на неговите деди му принадлежеше. Беше в собствена земя, когато си възвърна паметта и въпреки че се осъзна, той отново се прибра в Nabatea. Бе предпочел дружбата си с човека, който смяташе за свой баща, а можеше да тръгне по своя път към престола... Как тогава бе възможно такъв човек, който съвсем съзнателно странеше от властта, да посегне на друг властник? Защо и заради какво? Той просто нямаше никаква причина!

Рилий беше сигурен, че Авел е станал жертва на заговор, но с каква цел, никой не знаеше освен съзаклятниците.

Старият търговец се отправи към двореца, за да поговори с Ободас и отново да го моли за милост.

Царят го прие с неохота.

– Какво искаш, Рилий, защо си дошъл? – попита го строго той и добави, предсещайки намеренията му: – Ако си тук заради онзи неверник, по-добре си върви отсега!

– Чуй ме, Ободас, сигурен съм, че това е едно голямо недоразумение. Ти познаваш момчето, той никога...

– Спри! Не знаеш за какво става въпрос, за да го защитаваш!

– А ти знаеш ли наистина? Нима не го опозна за тези две години? Нима

не го наричаше дори свой син?

Рилий удари точно в раната.

– Единственият син, който съм имал някога, бе Аретас, той бе достоен, а покварата с достойнството нямат нищо общо... Този тук се подигра с невинността на моя родственица – изкрещя Ободас. – Бил съм абсолютно заблуден спрямо него. Грижил съм се и съм вярвал на едно псе!.. Отричам се от него – рече с отвращение арабският владетел.

Рилий слушаше злостните и ненавистни думи на царя и клатеше глава.

– Сега в момента си заблуден, Ободас, някой ти е хвърлил прах в очите. Малка е ползата от тях, ако умът е спял! Ти ще прогледнеш, но ще е късно и много ще съжаляваш.

Онзи изпули яростно очи.

– Как се осмеляваш да ми говориш така? Нима ме наричаш безправник?! Щом го защитаваш, ти не си по-различен от него. Вие сте от вражеската земя! Как въобще си въобразих, че мога да имам доверие на един чуждоземец – един съперник!

Рилий го погледна изпод вежди и каза:

– Ободас, понякога един чужд човек може да мисли за теб повече от някой близък. Не търси врага отвън, а отвътре.

– Точно така, аз го допуснах до себе си и ето, че врагът дойде отвътре – констатира царя.

Старият търговец поклати в несъгласие глава, Ободас не бе схванал мисълта му. После коленичи и с умоляващ глас заговори:

– Моля те, от сърце те моля, развържи го и ми го дай, аз ще се погрижа за него. Не го оставяй там под тази зной цял ден с това разранено тяло, слънцето ще го изгори!...

Ободас дигна ръката си рязко и го прекъсна:

– Аз не отменям думата си. Казах, че няма да има милост за него и това е! Ако искаш, вечерта го прибири, но дотогава ще си понесе последствията от долните си постъпки.

Ободас бе неподатлив на никакви увещания.

Рилий се изправи бавно, потресен от промяната, която бе настъпила у неговия стар познайник.

– Не мога да повярвам, това не си ти, Ободас! Аз не те познавах такъв, но явно съм се заблудил.

– Да, както аз се заблудих ужасно в него. Помислих си, че като е син на моя покоен покровител, ще притежава благородството и почтеността му, но съм се подвел... – заключи съкрушено арабският владетел. – Мисля, че няма какво повече да си кажем. Привечер войниците ми ще ти го дадат, прави каквото щеш оттам на сетне. Възстанови ли се малко, за да може да пътува,

да се маха от очите ми. Няколко от хората ми ще го отведат до границата и ще го продадат в робство. Нека запомни, че не може да се подиграва с мен! Ако ти желаеш, можеш да го придружиш, не ме интересува. Нищо не ме интересува!.. – и излезе от тронната зала сломен.

Рилий го изгледа в гръб, докато изчезна от погледа му. Оклюмал и обезсърчен, задето царят не бе проявил милост към неговия приятел, тръгна. Но не можеше да се прибере в шатрата си и спокойно да остане там до вечерта. Умът му щеше да е при Авел, затова отиде под навеса на една скала и седна там да го варди. Окованият усети присъствието му, отвори очите си, погледна го и в този миг разбра, че Рилий отново остана единственият човек, който го бе грижа за него.

Тежкият горещ ден преваля и настъпи прохладната вечер, която бе като мехлем за раните на Авел. Отнякъде се появиха двама войника, отидоха при преторианеца и го развързаха. Рилий ги видя, веднага скочи и дотича при тях. Той хвана Авел през кръста и преметна едната му ръка през раменете си, но в момента, в който направи крачка, приятелят му се свлече на земята и притегли и него от тежестта на тялото си. Крайно изнурен и съсипан, Авел не усещаше краката си от немощ. Вардалите се спогледаха и се притекоха на помощ: изправиха го и като го придържаха от двете страни, го поведоха към покоите на Рилий. Сложиха го на постелята и си излязоха.

Сега двамата римляни останаха съвсем сами, изоставени и злочести в една вражеска земя.

Римските галери

5 глава

Цяла нощ старият търговец се грижеше за Авел. Почистваше с влажна кърпа загорелите му от яркото слънце рани, докато беше в безсъзнание. Авел ту отваряше очите си и гледаше бездушно пред себе си, ту ги затваряше и оставаше така с часове, като дишането му дотолкова отслабваше, че на няколко пъти Рилий си помисли, че умира. Той се навеждаше близо до лицето му и с ухото си се мъчеше да долови някакво дихание от устата му, после се вглеждаше в гърдите и корема му, за да забележи и най-малкото движение, но

беше много трудно да разбере дали изобщо младият мъж бе жив или мъртъв. Така бе и на другия ден, през който един войник дойде и като се увери, че Авел е зле, си отиде и докладва на Захир. Придворният съветник доста се бе притеснил да не би да изгуби чужденеца, защото това никак не го устройваше.

След като от западните земи бе достигнала новината за залавянето на преторианеца, алчният доносник така бе нагласил нещата, че всичко да проработи в негова полза. Той бе онзи, който бе дал идеята на царя да оставят Авел жив, за да го продадат в робство – нали решението за съдбата на отстъпника Ободас бе оставил в негови ръце. Разбира се, това бе с цел. Захир имаше съгледвачи по четирите краища на Леванта и бе докладвал на хората си по море, че ще им достави жив онзи, когото римският диктатор издирваше. И за да накара Авел да страда още повече, бе измислил да го продаде като роб на бойните галери на Републиката, преди да попадне в ръцете на Сула. А и да спечели нещо отгоре.

Тъй и стори. По някакво чудо Авел оцеля и след това жестоко изпитание и се възстанови до толкова, че да може да пътува през пустинята. Тогава Захир инструктира двадесет от своите хора и в компанията на стария търговец, преторианецът тръгна към следващото си предизвикателство.

През целия път камилата на Рилий бе до тази на Авел. Наблюдаваше го, загрижен за здравето му подир скорошното събитие още повече, че бе изпаднал в същото състояние, в което бе след възвръщането на паметта си. Но този път към разочарованието от живота му в миналото се прибави друго – обезсърчението от варварското и безпощадно отношение на стария цар към него.

Авел стоеше, отпуснал се върху камилата си, навел глава, оставяйки се на животното да го води където и да е. Отново бе изключил света около себе си и бе затворил съзнанието си... Когато спираха да отпочиват и да се облажат, Авел се осланияше на Рилий, той караше камилата му да клекне и го придърпваше към себе си да слезе от нея. Търговецът го подканяше да седне, а Авел се подчиняваше несъзнателно, с вгълбено изражение. Рилий се опитваше да му даде да яде, но в някои дни преторианецът даже не помръдваше устата си. Беше пребледнял като ленено платно. Лицето му бе нашарено от белезите на бича, а косите му се бяха прошарили повече от преди... Така изглеждаше Авел Марий – напълно сломен и отчужден, след огорчението от човека, който го низвергна тъй жестоко. А най-лошото бе, че го бе обрекъл на гибел, изпращайки го в ръцете на враговете му, точно както преди години сестра му го предаде за богатство и задоволство на Сула. Нямаше никаква разлика между хората, които с действията си смазваха душата му. Той се самообвиняваше: може би не е трябвало да им отдава

сърцето си и се закле в себе си, че никога повече не ще направи тази грешка – да се привърже към някого до такава степен, че онзи да съсипе, изнури и погуби душата му... Като си мислеше за това, изумрудените му очи се напълниха със сълзи и една се стече надолу по разранената му страна...

Те се качиха отново върху своите камили и поеха по пътя си. Търговецът забеляза по тъмната дреха на приятеля си тук-там кървави следи. Дългото пътуване, силната горещина и умората се бяха отразили върху състоянието му. Беше се изпотил и дрехата се слепваше за него, така че дразнеше все още незаздравелите рани, някои от които прокървяваха.

Рилий го гледаше отстрани и си мислеше:

„О, Меркурий, какво правя аз? Придружавам го до Тир и после ще го оставя да го продадат и само Боговете знаят дали ще го видя повече?.. Как бих могъл да му помогна, сам съм, а около мен двадесет въоръжени мъже. Ако се опитам да направя нещо, ще скочат и освен мен ще убият и него! Не, няма начин тук да се отървем от тях. Сега няма към кого да се обърна за помощ. Преди Ободас се отзова на молбата ми, но ето че вече сме напълно отритнати!..”

Рилий не спираше да размишлява как можеше да отърве Авел от предстоящото събитие.

След двадесетдневно пътуване, в далечината на хоризонта се появи границата и те навлязоха в земите на Галилея. Но този път се отправиха на северозапад към пристанището в Тир. Там винаги имаше много хора, измежду които републиканци, защото бе гранична зона с един от градовете на декаполиса Дамаск. Там акостираха търговските кораби и поради тази причина ивицата на пристанището бе отрупана с най-различни и разнообразни стоки от Сирия, Киликия, Галатия, Мала Азия, та дори от Египет и Киренайка. Но на този пазар, както се предлагаша стоки, тъй капитаните на бойните кораби купуваха роби за гребци на *биремите*,¹ *триремите*,² *либурните*³ и отскорошните *квинкверми*⁴... Точно тук докараха преторианеца. Свалиха го от камилата, вързаха ръцете му и го отведоха до другите мъже, които щяха да станат пленници.

Един от войниците потърси с поглед наоколо някой сред множеството

¹ (лат. ез.) *biremis*, от *bi* – две и *remus* – весло) е вид военна галера с два реда весла. Съоръжен с тарани. Биремата е можело да има и бойна кула с голям блок за разрушаване на корпуса на вражеския кораб.

Дължина 30-38 м. Водоизместване от 60 до 100 т.

² (лат. ез.) *triremis*, от *tres*, *tria* – 3, и *remus* – весло – *трирема* се нарича типичният боен кораб от класическата епоха в Античността, с 3 реда гребци, разположени един над друг в шахматен ред.

³ (лат. ез.) *liburna* е древноримски военен съд, вид галера с весла, разпространени от началото на Римската империя.

⁴ (лат. ез.) *quinqueremis*; *quinque* – пет, *remus* – гребло. Древен кораб с група от по пет гребла. Имали водоизместване 200 тона, дължина 45 метра, 6 метра ширина и екипаж до 300 човека, били добре защитени с високи бордове и въоръжени с катапулти.

хора. Изглежда го разпозна, щото тръгна към него и се спря. Поздравиха се и започнаха да обсъждат нещо, като от време на време другият се обръщаше и позаглеждаше двамата римляни.

Старият търговец видя това и си рече:

„Дали да не се опитам да се скрия незабелязано с Авел в тълпата?“

Стори му се, че ще е безумие, наоколо с толкова много стража, но реши все пак да опита. Нямаше какво да губи повече от това. Той хвана ръцете на Авел за въжето, което ги пристягаше и бавно го поведе със себе си, пристъпвайки назад. Грешката на хората, които бе пратил Захир, бе тази, че се бяха разсеяли от глъчта и раздвижването наоколо, заставайки пред чужденците, които придружаваха, и сега Рилий се възползва от този момент. Той успя тихомълком да се смеси с множеството, дърпаше Авел все така, вървейки назад, за да може да наблюдава пред себе си войниците на царя и когато се убеди, че опасността е отминала, обърна се и заедно с приятеля си, който ходеше като призрак, закрачи между хората, запазил самообладание, за да не бие на очи.

Но в един момент Рилий чу как някой се провикна ”бегълци” и вкупом няколко римски войници заедно с хората на царя се впуснаха в търсене. Рилий се чудеше дали да започне да бяга, но отхвърли тази мисъл, първо, че Авел не можеше да го стори, понеже краката не го държаха и второ, щяха веднага да направят впечатление.

Старият търговец вървеше с наведена глава, без да гледа в коя посока се движи. Нямаше никакво значение за него, само да можеха да се отдалечат от пристанището. Но когато започнаха да се появяват стражари от всички страни измежду хората, той започна съзнателно да подбира пътя си.

Изведнъж Рилий се спря и погледна напред – имаше една дълга голяма стена. И за негов ужас разпозна лицето на един от мъжете там. Едно лице на човек, когото бе виждал някъде и някога. Споменът се появи в главата му така ясен, като че това се бе случило вчера: Рилий стоеше пред този грозен гологлав мъж... „Той е откраднал царския пръстен!“

„Колко лошо, каква беда!“ – мислеше си търговецът силно разтревожен, и съжали, задето Авел в този момент не беше с гутра. Как можеше да го скрие тогава? Рилий се завайка. Трябваше да избира: дали да продължи напред и да изложи на смърт живота на приятеля си, като попадне в ръцете на Аквиллий, или да се върне и да отиде роб в римските галери... Избра втория вариант. Така или иначе нямаше къде да се дянат, войниците ги приближаваха. За предпочитане бе по-малкото зло.

Търговецът се обърна в обратната посока и дръпна Авел след себе си. Беше се притеснил, да не би гологлавият пълководец, чувайки виковете на стражата, случайно да види откритото лице на преторианеца. Мислейки своя

враг за мъртъв, опасенията му веднага биха изчезнали за миг.

Тогава Рилий свали своята гутра и с едно движение покри главата на приятеля си, като я праметна пред лицето му.

Така успяха да се отдалечат от лапите на звяра и се върнаха почти на мястото, откъдето бяха тръгнали да бягат. Там ги посрещнаха една част от хората на Захир и няколко от стражарите, които пазеха пленниците. Опитаха се да се нахвърлят върху тях, но Рилий дигна високо ръце и им даде да разберат, че се предават. Разминаха се само с по един юмрук в лицето и няколко ругатни, след което ги блъснаха между другите бъдещи роби.

– Съжалявам, Авел – рече Рилий, заради неуспешния си план за бягство. – Трябваше да опитам...

Търгът най-сетне започна и един по един пленените мъже биваха предлагани като стока. Пазарът на роби щеше да отнеме поне два дни. Имаше хора от всякакви народности и раси и за да можеше платците да не дадат парите си напразно, изискваха подробно оглеждане на всеки на подиума, а чернокожите бяха предпочитани и затова бяха и по-придирчиви към тях...

За нещастие римският пълководец се беше вмъкнал в тълпата пред тях, където стояха купувачите.

– О, Небеса, какво ще правим сега? – рече си търговецът, щом отново го забеляза. – Авел, приятелю, в голяма опасност сме!

Авел все така стоеше равнодушно и гледаше нанякъде безразлично, приличащ на човек, загубил разсъдъка си. Добре, че в този момент той бе забулен.

Дали Аквиллий бе дошъл случайно или с някаква цел, Рилий не знаеше, но се страхуваше много за момента, в който щяха да свалят наметката на приятеля му. Той постоянно отправяше молитви на Юпитер – бога на боговете, на Янус – покровителя на пътниците, миналото и бъдещето, и на Фортуна да загребе с веслото си в друга посока, да се случи чудо, докато Аквиллий бе там. Сигурно бе решил да присъства на търга, за да види хората, които щяха да задвижват със собствените си сили римските галери във водата.

Един от стражарите бутна Авел напред и той направи крачка.

В този миг старият човек пребледня. Трябваше да измисли нещо и то веднага!

Внезапно той започна да се държи като луд: заговори на странен език, някакъв, който знаеше от странстванията си по различните земи. Захвана да вика, да ръкомаха, да пада на колене и да удря с юмруци на пода. Приличаше на обезумял от страх, че ще го заробят. Поведението му бе толкова странно и стъписващо, че успя да привлече вниманието на Авел. Той се обърна и се

втрени в него, като го загледа недоумяващо, вероятно мислейки, че неговият стар познат бе наистина откачил. Рилий бе успял да смути обстановката около себе си дотам, че двама от стражарите го хванаха през мишниците и го издърпаха назад в крайните редици пленници. Навярно и те го бяха взели за някой смахнат и го сметнаха за ненужен. Но се получи лошо, тъй като го разделиха с Авел, а Рилий направи това, за да може да отдалечат и Авел с него от подиума, понеже се водеха заедно. Обаче малко преди да открият лицето на преторианеца, един от хората на Захир се приближи и подшушна нещо на пазача. Стражарят кимна и тогава двама войника отведоха Авел при Рилий. Планът на търговеца бе успял.

– Вие ще почакате тук – рече им единият от тях. – Има специално нареждане за вас – и отиде до поста си. Така за момент опасността бе преодоляна.

Минаха часове, откакто Рилий измисли онзи цирк, правейки се на луд. Дватамата приятели, чакащи съдбата си, бяха приседнали до един ъгъл, а малко встрани няколко от хората на Захир ги пазеха.

Изведнъж Авел проговори:

– Не трябваше изобщо да тръгваш с мен. Сега и ти ще се заробиш...

Рилий, приятно изненадан от промяната в Авел, му отвърна:

– Не мога да те оставя, вече си съвсем сам на света, а и моето положение не е по-различно от твоето. Поне така взаимно ще се подкрепяме. Аз няма какво да губя повече от това, освен теб, млади приятелю – каза това той и прегърна Авел през рамо. Преторианецът опря главата си о тази на стария търговец и като се разчувства от думите му, очите му се навлажниха.

Залезът се скриваше зад хоризонта, когато пазарът на роби приключи и хората започнаха лека полека да се разотиват. Отиде си и Аквилей. Щом подиумът за роби опустя, към Рилий и Авел се приближиха легионери, които водеха със себе си един капитан. Той се обърна към слугите на набатейския цар и попита:

– Кой от двамата е човекът?

Водачът на групата посочи забуления мъж и отговори:

– Ето този е!

Капитанът го изгледа и учуден отново запита:

– Той арабин ли е?

– О, не! Той е римлянин от Претория – отвърна убедително главатарят.

– Защо тогава закрива лицето си? Стани! – заповяда той на Авел.

Авел бавно се изправи. Навел глава, застана пред капитана. Онзи от своя страна протегна ръка и дръпна парчето плат от главата му и тогава лицето и косите на Авел се откриха.

– Погледни ме – нареди му капитанът.

Преторианецът дигна погледа си и зелените му очи се срещнаха с тези на човека пред него. Капитанът бе едър, не много висок добре сложен мъж, със строго отсечени черти. Той смръщи вежди, явно неприятно изненадан от това, което видя. Сетне направи знак на войниците и те пристъпиха към Авел, сграбчиха дългата тъмна роба и го разголиха до кръста. Авел стоеше неподвижно.

Легионерите се втрениха в него ужасени.

– Богове! Какво е сторил този, та едва не са смъкнали кожата му?! – изумен рече капитанът.

Главатарят на бедуините го наближи и подшушна нещо на ухото му, а онзи смени изражението си няколко пъти.

– Колко дръзко! Е, повечето ми роби са бивши престъпници, този няма да е по-различен от тях. Мен ме интересува дали след като скоро е бил бичуван, ще е достатъчно здрав, за да бъде годен за служба... Все пак като гледам, тези араби не са имали никаква милост!

Водачът се появи:

– Вие не го познавате. Този човек сякаш има девет живота. – Погледнете го: никой досега не е понесъл подобно ожесточение! Не се заблуждавайте от вида му. Силен е като стомана, точно за вашата работа е – подмазваше се онзи.

Капитанът се позамисли за секунди, пък после се реши:

– Така да бъде, ще го приема. Имаме нужда от нови попълнения, а пък и дължа услуга на Захир! Предайте му, че ще направя, както е заръчал...

После се обърна към Рилий, а той стоеше малко зад Авел.

– Този кой е? И той ли е за продан?

– О, не, капитане! Този е известен търговец, само пътуваше с нас – отговори човекът на Захир.

– Щом е тъй, нека си върви.

Войниците понечиха да го хванат и отстранят, но Рилий се примоли:

– Капитане, чуйте ме: вие сам казахте, че имате нужда от нови хора. Защо не ме вземете, ще помагам във всичко, ще правя каквото мога...

Капитанът искрено се учуди.

– Аз не мога да те купя, приключих с плащанията за днес.

– Не, не. Не ме разбрахте, без да давате и една сестерция за мен, аз ще работя без отплата, като роб. Искам единствено да съм... – Рилий погледна Авел – искам да бъда до него, моля ви. Предлагам ви себе си и малкото стока, която е останала при мен. Другото продадох по пътя си за Набатея.

Капитанът онемя. За пръв път се сблъскваше с подобно нещо. Всеки се жалваше от вероятността за пленничество, а този тук пред него се предлагаше

доброволно, дори даваше всичко онова, което притежаваше, само за да остане близо до приятеля си.

– Не съм срещал подобна саможертвеност. Защо искаш да се заробиш, кой е този, че си готов на всичко заради него? Дори един покорен слуга не е толкова всеотдаен към своя господар, както си ти!

Рилий наведе глава и не каза нищо.

Авел обаче проговори:

– Не го прави. Спасявай се, докато имаш възможност. Мен ме остави, аз съм обречен. Не мога да ти позволя да захвърлиш всичко, което имаш, да жертваш свободата си...

– Аз нямам нищо и никой освен теб. Стоката на камила ми не струва и един модий от теб, Авел.

Водачът на бедуините заговори на капитана:

– Вземете го, нищо не губите, напротив – печелите един роб в повече без пари, пък и стоката му ще стане ваша.

Капитанът не мисли много. Кимна одобрително с глава и заповяда:

– Качвайте ги на галерата!

Войниците поведоха двамата римляни към бойните кораби...

И така, Рилий и Авел станаха роби на римската морска войска.

Уговорката на Захир с капитана бе да купи преторианеца и да го държи една година в най-строг режим, после да го предаде в ръцете на Сула, защото бил специален. Тъй беше заръчал на своите съгледвачи, без да се уточнява кой е този мъж и прочие. И понеже капитанът бе длъжник от преди години, сега се бе появил удобен случай да се издължи: в миналото Захир му бе продал пленници на много ниска цена, направо му ги бе подарил и капитанът му беше обещал, че ще му върне услугата под каквато и да е форма. Сега Захир отново му бе пратил пленник, но този пленник бе подозрителен за много хора. Беше се разнесла мълвата, че Аквиллий издирва дясната ръка на набатейския цар Ободас Абд ал-Лат и сега капитанът се бе усъмнил в Авел, че това е именно той, след чутата новина за опита за покушение. Денариите, които Сула даваше за залавянето на мнимия арабин, и то жив, бяха достатъчно много, дори и за заможен човек, но уговорката бе в задължение на капитана: парите да бъдат поделени между Захир и него самия, като непременно задържи за известно време този човек.

Капитанът, чието име бе Везиар, бе командир на цялата морска флота, но на кораба му се обръщаха към него като *центурион*¹, защото оглавяваше една цяла центурия легионери... И за да бъдат пред очите му двамата

---

¹ (лат. ез.) Centurion – стотник е командир на центурия – част от войска от 100 човека.

натрапени роби, той ги прие на личната си флагманска галера и ги постави в една *рема*¹ на по весло един зад друг.

Настъпи Секстилий и се бяха минали повече от три месеца, откакто двамата римляни се качиха на борда и заеха местата си между останалите, които задвижваха морската бойна линия на Сула.

В началото Авел бе слаб, бързо се изморяше от натоварването, което бе нормално за всеки новопостъпил на тази длъжност, още повече в състоянието, в което бе той след понесеното онеправдано наказание. Но с времето той се възстанови и дори заякна от гребането. Доколкото Рилий – годините му се бяха отразили неблагоприятно...

Един ден се наложи да гребат повече от необходимото, галерите трябваше да се скрият надълбоко в Егейското море, тъй като имаше опасност от настъпление от страна на Египетската флота, господстваща в този средиземноморски район. Птолемей Дионис беше в постоянни политически конфликти с Рим, заради огромната си житница, която обслужваше целия елински свят и това се бе превърнало в борба на конкуренции, понеже повечето от тези земи бяха римски провинции. Тогава египетският цар строго следеше бреговете си и при най-малкия достъп гонеше републиканците. Но този път флотът на Везиар прекоси критичната зона доста бързо и затова опасността отмина.

Много от мъжете се изтощиха, а някои дори припадаха, щото този ден никой не бе накусвал храна.

На Рилий също му прилоша и пусна веслото. Щеше да падне назад, но Авел бързо го подпря с лявата си ръка и го придърпа към себе си, за да не би веслото пред търговеца да го удари. Робите бяха разположени по един на гребло на две реми от двете страни на кораба. Дървените гребла бяха огромни, по-дългата част на които се спускаше във водата и се изискваше много сила, за да се задвижват галерите с необходимата скорост.

В тясното пространство, което оставаше между четирите редици гребци, се разхождаше *келейст*² с камшик, който от време на време го стоварваше върху гърба на някой роб, за да го стимулира да си върши работата по-качествено.

Сега същото щеше да се случи с Рилий, ако преторианецът не бе спрял бича с другата си ръка и не бе го дръпнал тъй силно, че онзи го изпусна и той

---

¹ Понятието се е използвало в римското военноплаване и значи място, ред. Бирема – кораб с два реда гребла, Трирема – кораб с три реда гребла.

² Надзорник във военните римски кораби, който ръководел гребците, с каква скорост да задвижват плавателните съдове.

остана в Авел. Беше му писнало да гледа как този пребиваше хората без причина. А сега чашата бе преляла, когато надзорникът посегна и на приятеля му.

– Как се осмеляваш, плебей такъв! – изкрещя му келейстът.

В този миг Рилий се посъвзе и се вкопчи в греблото.

– Ако малко повече пестяхте ударите върху хората, те щяха да гребат по десет стадия на *прима*.¹ Вие пречите да си вършим работата – рече през зъби Авел.

Келейстът се възмути. Досега никой не му бе противоречал, а още повече да му говори по този дързък начин в лицето.

От палубата слязоха трима войника, които бяха забелязали отпуснатото във водата весло и бяха дочули виковете отдолу.

– Какво става тук? – попита единият.

– Този се опитва да всява смут между хората, саботира работата ми – обясни се надзорникът, сочейки Авел.

– Защо, каква е причината?

– Онзи до него се беше поотпуснал малко и трябваше да го стегна – и посочи камшика на земята.

– Човекът беше зле, както и други тук, защото ги оставяте без храна и ги пренатоварвате – рече Авел със сериозен тон, сдържайки гнева си.

Другият legioner го измери с поглед и му отвърна:

– Ти кой си, та да ни съдиш как да си гледаме работата? Ти си само един роб, като всички други и като такъв ще правиш каквото ти кажат, ясно ли е?! – тросна му се той, после се обърна към останалите роби и добави: – Вие сте в ръцете ни и ние ще решаваме какво ще правим с вас. Така или иначе храната не достига, а сега заради този тук – и посочи Авел, – ви наказвам само с една дажба дневно.

Щом чу това, преторианецът се възмути и като се помъчи да се успокои, се примоли с по-благ тон.

– Ако вината е моя, не наказвайте всички заради мен, накажете само мен, моля ви. Те нямат нищо общо с това.

Войникът, който се заяде с него, отговори с чувство на задоволство:

– Така да бъде! Днес ще останеш и ще пренощуваш в клетката, без храна и вода. Водете го! – заповяда той на другите двама с него.

Те поведоха Авел по стълбите нагоре към палубата. Там в задната част имаше на пода една решетка. Отвори я и го блъсна в дупката. Цял ден и цяла нощ той се пазеше от плъховете. Някои хващаше и ги убиваше с голи

---

¹ (лат. prima) – час.

ръце, като им прекършваше вратовете! Други пък успяваха да го ухапят.

Този ден Везиар се беше прехвърлил на друга галера, за да провери положението там и не знаеше какво се бе случило. Онзи, който прати Авел в клетката, му беше опцион и бе предупреден за него да го държи под око.

Три месеца Авел бе тих и кротък и нямаше как войниците да го закачат за нищо, но ето че сега им се бе отдала възможност от този ден насетне да го нарочат. Знаеха, че там, на изток, по някакъв начин бил нарушил закона и се бе провинил като изменник и саботьор и това бе достатъчен повод да му търсят цаката за най-малкото нещо. А това, че се бе застъпил за останалите роби, бе едно от най-неприятните неща за войниците. По този начин Авел можеше да насърчи бедните гребци към бунт, от каквото капитаните най-много се опасяваха.

Доста от хората, с които преторианецът гребеше, оцениха жеста му, тъй като никой досега не бе ги защитавал и в негово лице те усетиха някаква опора.

Един ден, когато галерите бяха хвърлили котва и мъжете от трюма си почиваха, центурионът извика Рилий под предлог, че иска, когато акостират в следващия си курс към Коринтус, да го прати с още трима мъже да закупи стока, необходима за някои галери и понеже той бе търговец и разбираше от работата, можеше да прецени кое е качествено и дали го мамят, а и умееше да се пазари добре.

Везиар остана предоволен и реши да възнагради Рилий:

– Ето вземи тези сестерции за добре свършената работа.

Рилий много се учуди от това.

– Но какво ще ги правя? Тук не ми трябват!

– Можеш следващия път, като те пратя на пазар, да си купиш някаква дреха, а може и друга на приятеля си... – рече многозначително капитанът, сетне добави: – Искam от време на време да ми казваш какво става там долу.

Старият търговец се втренчи неочаквано в онзи и за секунди не реагира. После обаче наведе глава, погледна сестерциите и протягайки ръка, ги остави върху една бъчва.

– На мен ми е ясно, че парите са изход от всяка ситуация, но ако ме карате да доноснича за собствения си другар, съжалявам, не мога да го сторя. Сбъркали сте човека, капитане.

Везиар се почувства страшно неловко. Той си бе въобразил, че ще може да подкупи стария Рилий. Нали все пак бе търговец, а парите при такива ги интересуваха повече от всичко. Но бе забравил, че този човек бе жертвал свободата си за сметка на близостта си със своя приятел.

Гордостта на капитана бе наранена и той се закани:

„Ще разбера кой си, преторианецо, и тогава ще те видя!”

С тази цел Везиар прати послание до Захир, като го помоли да му пише по-подробно какво знае за онзи Авел, щото същият този се опитвал да подклажда бунтове, което, разбира се, не бе вярно, ако можеше да се твърди, че проявата на милосърдие се нарича бунт. Везиар не пропусна да отбележи, че с него доброволно се е качил на борда и един търговец, който неотклонно стои зад гърба му, сякаш му е слуга.

Захир от своя страна отговори на молбата на капитана, но самият царски довереник не знаеше точно кой бе онзи, който в продължение на повече от две години подкрепяше неимоверно Набатеяския цар, дори го бе отменил, като се бе превърнал в довереник на арабския владетел и така бе поел длъжността му. Захир предупреди Везиар, че е много опасен и подмолен. Умеел да влиза под кожата на този, който си нарочи до такава степен, че карал хората да му вярват сякаш и безрезервно, а после нанасял своя удар срещу тях, както се бил опитал да направи и с царя, но не успял. Захир отбеляза и друго: в преторианеца имало един знатен пръстен, който вероятно не бил негов...

Длъжността на Захир включваше контрол над обществения ред. Отговорността над свикването на войската, администрацията и разследванията също бе негова, като мустайшар на царя.

По същото време, когато Захир четеше посланието, се бе появил край него Ободас. И от чисто любопитство, забелязвайки реакцията на своя довереник, когато сгъна написаното, попита раздразнен:

– Нима това, което е на тази хартия, не трябва да става мое достойние, Захир?

– О, не, господарю, но сметнах, че не е толкова важно, да те занимавам с мои дела – отвърна притеснено онзи.

– Нека сам преценя кое е мое дело и кое не – рече му твърдо царят и протегна ръка.

Захир подаде с неохота сгънатия свитък.

Ободас го разви и зачете. Очите му се разшириха и челюстта му се стегна.

Подир това сгъна наново написаното и го върна на Захир.

– Както сам каза – това не ме засяга. Но искам следващия път да ме уведомяваш, когато пристига някаква вест – рече властникът категорично.

Преди време Ободас се бе зарекъл, че не ще да чуе нищо за преторианеца, но сега, когато прочете доноса за него, нещо го жегна. Бе разбрал къде е и какво прави. В началото гордостта му се надигна,

припомняйки си болката и разочарованието, но вечерта, когато бе останал сам в покоите си и бе легнал, пушейки водната лула, се замисли, щом върна спомените назад.

Направи му впечатление фактът, че търговецът бе останал с него заробен в онази галера.

„Защо?“, питаше се той. ”Как може да вярва на този подлец.”

Тогава, когато огъня от гнева надделяваше над разума, царят реагира експедитивно и жестоко и бе сигурен, че така е правилно. Но четири месеца, след като Авел бе излязъл от живота му и времето бе успокоило атмосферата наоколо, разумът надделя над емоциите и старият мъж незнайно защо реши да се осведоми за някои неща...

Настъпиха октомврийските календи, но нямаше и помен от ветрове само от време на време се смрачаваше и ръмеше, а зелените води си оставаха необезпокоявани от нищо.

Робите бяха крайно угнетени от отчайващото си положение, лишени от храна и почивка, защото Сула намали максимално субсидиите към войските си и те решиха, че бе дошло време да вземат нещата в свои ръце.

Един ден, когато предстоеше да плават дълго, за да се върнат от дълбоките води на Егейското море към пристанищния град на Републиката – Сиракуза, робите отказаха да се подчинят на заповедта на келейста и никой от тях не докосна веслата. Бяха решили твърдо да рискуват на всяка цена, нямаше повече какво да се губи от това.

Като видя тяхното непокорство, надзирателят вдигна камшика и започна да удря, където свари, мислейки, че ще може да овладее ситуацията, но за негово учудване робите понасяха безмълвно бича, без да реагират.

Онзи се обърна към Авел и рече ядосано:

– Сигурно пак ти стоиш зад всичко това – плъховете са ти били малко?!

Авел не отговори. Само стана бавно и пристъпи към него заплашително.

Келейстът понечи да го удари, но преторианецът отби с ръка и отвърна:

– Ако не искаш беля на главата си, не го прави втори път!

Надзирателят се стресна от изражението му, но си помисли, че това са само заплахи и пренебрегна съвета на Авел. Тогава посегна срещу него отново. В следния миг не усети какво бе станало: намери се на пода, а около него с краката си го затискаха няколко гребци. С едно бързо движение Авел беше хванал във въздуха камшика и го бе дръпнал толкова силно, щото оня го изпусна, а преторианецът го повали с юмрук.

После се наведе над него, докато мъжете го държаха, и добави:

– Казах ти да не го правиш, но ти не ме чу! Сега да видим какво ще те

споходи, заради опърничавата ти глава – и подаде камшика на един роб.

– По-добре ме убий!!! – извика плененият, предсещайки намеренията на мъжете около себе си.

Намериха вече и го вързаха за една дървена греда, минаваща над главите им в средата на трюма. Авел се приближи и рече:

– Можеш ли да броиш? – Онзи смръщи вежди, озадачен от въпроса му, но сетне догатна нещо, щото целият се вцепени. – Какво пък, и да не можеш, навярно знаеш колко души си тормозил с години, ако ли не, започвай отсега: всеки един бич е един човек, ако не припаднеш, ще разбереш бройката...

– Осемдесет! – призна си келейстът припряно.

Гребците се разсмяха ехидно на заешкия му поглед.

– Така е! – съгласи се Авел. – Дано боговете се смият над теб, защото не вярвам те да го сторят.

– Какво ще правиш? – попита го Рилий.

– Ти стой тук, а аз ще сбера двадесетина човека.

– Където си ти – там съм и аз, идвам с теб.

– Чуй ме: искам да останеш да контролираш положението тук. Имам единствено доверие на теб – изясни се преторианецът.

Подбра мъжете, даде им наставления и всички се запътиха към стълбите.

Отвън Везиар не бе усетил нищо. Той стоеше с гръб към трюма, загледан в морския простор, в очакване всеки момент галерата да потегли, а останалите моряци бяха по разпределение.

Първо на палубата се качиха робите, един по един си избраха жертва и се отправиха към нея.

Много от мъжете бяха бивши войници, добре обучени и в ръкопашния бой. Авел знаеше това и затуй ги бе избрал... Но ето, че един моряк ги забеляза и нададе предупредителен вик: твърде късно, робите бяха стигнали вече до легионерите, готови да ги нападнат, а други даже бяха нанесли изненадващ удар в гръб...

Всичко това се случваше по обед, когато повечето войници обменяха боен опит по превозвачите, а най-близкият в този момент бе на петдесетина метра от фронтовата галера.

Авел и това знаеше добре и умишлено използва този факт.

Сега, когато бяха останали на палубата около тридесетина човека, гребците ги свариха едва ли не по бели гащи...

Везиар рязко се обърна и се стъписа от видяното: робите се бяха промъкнали тихомълком като змии и в този момент капитанът ги улови в схватка, а други дори умело обезоръжаваха войниците.

Той усети някой зад себе си, извърна се настрана и в последния миг

видя как преторианецът се нахвърли върху му. Поваляйки го на земята, той му нанесе няколко удара с юмрук в лицето.

В първия момент Везиар се зашемети и не можа да реагира, но в мига, в който усети, че похитителят му щеше да вземе ножа от пояса му, го ритна с коляно в корема.

Авел се преве на две и падна встрани. Везиар бързо се изправи, извади меч си и замахна към него, но Авел пъргаво се претърколи странично, протегна крак и препъна капитана. Той падна и изпусна меч си на пода. Авел се хвърли върху центуриона и започна да го души и същевременно да блъска главата му в земята. Ръцете му бяха като клещи, заякнали от гребането... Някой го повали на земята с удар в тила. Беше един моряк, успял да се измъкне от нападателя си, сега се бе притекъл на помощ на своя центурион. Той започна да рита преторианеца в корема и бъбреците. Но докато онзи го риташе, Авел забеляза гладиуса на Везиар и реши да се престори на победен, като отпусна тялото си, сякаш бе изпаднал в несвяст.

Морякът го измери с поглед, изруга нещо и се обърна, за да помогне на Везиар. Той лежеше на пода и се мъчеше да си поеме въздух от силната задушавача хватка.

Авел се възползва от непредпазливостта му, изведнъж скочи и се хвърли върху меча. Взе го и стана.

Олюлявайки се на краката си, той извика:

– Везиар!!!

Капитанът точно се изправяше с помощта на онзи, когато съзря как Авел бе грабнал гладиуса му. Побесня и заповяда на другия да му намери един.

– *Bene placito. Lorem voluntatem facere!*¹ – каза силно Авел. – Само аз и ти! Не намесвай хората си в това. Нека разрешим проблема помежду си.

Везиар го слушаше, стиснал зъби и юмруци, изчаквайки своето оръжие.

Едва се сдържаше да не му се нахвърли, но знаеше, че ще е лудост.

След миг му дадоха меч.

– Искаш честен двубой?

– Покажи, че носиш титлата си достойно, центурионе!

Везиар надигна гордо глава и рече:

– Така е, робе! – сетне се обърна към останалите оцелели след нападението войници и им нареди: – Каквото и да става – никой да не се меси! Това е между мен и него!

Глъчта спря и всички затаиха дъх.

От трюма се появиха още неколцина роби заедно с Рилий.

---

¹ (лат. ез.) Добра преценка. Имай волята да го сториш!

Той веднага прецени ситуацията и възпря мъжете от реакция, а в този момент превозвачът се докосна до фронтовата галера и един по един войниците започнаха да се спускат по клюна, който се опря на борда и заскачаха на палубата.

Везиар ги видя и отново извика предупредително всички да стоят настрана...

Наоколо притихна. Робите и войниците сега се бяха втреничили мълчаливо в двамата мъже.

Авел и Везиар се дебнеха като лъвовете, пристъпвайки бавно настрана. Всеки от тях очакваше първия удар. Търпението на капитана бе заменено от гнева, защото този роб го бе изиграл така ловко. Мисълта за това взе превес и той вдигна пръв гладиуса, издавайки страшен вик.

Авел го гледаше в пълно самообладание, леко присви очи и отби удара встрани. Отскочи назад и зачака.

Това още повече разяри Везиар, защото се досети, че Авел искаше да го изтощи. Обаче центурионът нямаше търпение за подобни игри и отново нанесе удар от високо. Авел спря меча му, като дигна своя хоризонтално нагоре и силно го отблъсна. Подир това изведнъж последваха засипващи атаки и от двамата. Везиар също бе добър боец и не отстъпваше на Авел. В един миг той така се извъртя, че мина зад гърба му и натисна острието над гърдите, като се целеше във врата му, но Авел с голямо усилие го възпираше, изпъчвайки се напред, хванал с едната си ръка тази с гладиуса на капитана.

Дълга червена ивица се появи на мястото, където гладиусът се впи в гърдата му. В следващия миг заби лакътя си в ребрата на Везиар и той отпусна хватката си. Авел се извъртя и с дръжката на меча си го фрасна по главата, онзи падна на земята и изпусна стоманата... Преторианецът се отдръпна малко назад и изчака да се съвземе. Везиар дигна гладиуса от пода, като гледаше Авел страшно и отново пръв атакува. Съперникът му като в началото само отби.

Везиар искаше двубоят да приключи бързо, но явно Авел не мислеше тъй, щото само го разиграваше и отбиваше атаките му. И дали гневът го изтощи или бе превъзходството на Авел, но Везиар почувства слабост, която съперникът му усети и тогава той започна да напада едно след друго. Авел нанасяше ударите си толкова бързо като лапата на отбраняваща се котка, че тотално измори центуриона. Гладиусът му играеше с лекота – въртеше се на всички страни, докато пристъпваше бавно към капитана. После той внезапно го изправи хоризонтално и го насочи към сърцето му, но в последния момент Везиар се отдръпна настрана и мечът го прободя в дясното рамо.

Онзи направи ужасна гримаса и притисна раната с ръка. Той вече знаеше, че Фортуна нямаше да го ощастливи: десницата, която държеше

оръжието, беше обезсилена. Изглупя, че не взе щита, а се бе надявал, че по същата причина открит съперникът щеше да бъде победен... Въпрос на време бе кога преторианецът щеше да го повали.

И наистина не бе нужно много. Авел направи още няколко атаки, в една от които рани повторно Везиар, но този път в левия крак и тъй капитанът загуби всякаква стабилност. Последният удар на Авел бе с такава сила, че онзи не можа да удържи и като падна, се плъзна назад по пода на палубата, удряйки лошо главата си.

Авел скочи отгоре му. Ритна дясната му ръка в китката, Везиар отпусна меча, а преторианецът го отблъсна със своя и онзи на центуриона изхвърча надалеч. Подир това Авел стъпи върху гърдите му с единия крак, затисна го здраво и опря острието в гръкляна му, готов да отвори дупка в него... Везиар го гледаше ужасен, очаквайки смъртоносния му удар и дишаше тежко под тежестта му.

Наоколо робите се развикаха:

– *Mortem, mortem!*¹

Авел го пронизваше със зелените си очи, но усети страха в душата му и сърцето му се смили...

– Искаш ли да живееш?! – попита го твърдо той.

Везиар се учуди на въпроса и в първия миг не реагира, обаче когато Авел повтори, червенина се изля по лицето му, отмести поглед и каза едвам:

– Решението е твое! Ти ме победи, имаш право да постъпиш, както искаш!

Авел го измери от глава до пети.

– Ще пощадя живота ти при едно условие: от днес нататък аз поемам командването на Мисененсис, а ти ще ми се подчиняваш и ще изпълняваш заповедите ми безусловно!

Настана тишина. Само плисъкът на вълните, които се разбиваха в галерата, се чуваха наоколо. Всеки един на нея очакваше отговора на капитана.

– Така да бъде! – рече най-после Везиар.

Преторианецът хвърли стоманата и прекна над лежащия на пода мъж. Хвана го за лицето и строго го предупреди:

– Внимавай! Ако направиш грешка, следващия път ще съм непреклонен. Не ме подценявай!

Везиар хвана ръката му и отвърна решително:

– Ти пощади живота ми, въпреки че имаше право да ме погубиш. Ще съм ти верен до смърт!

---

¹ (лат. ез.) Смърт, смърт!

Авел го погледна и кимна, сетне го придърпа и го изправи на крака.

– Погрижете се за него! – заповяда той на войниците. Те веднага се подчиниха. Бяха станали свидетели на случилото се и всеки ясно разбра, че от този момент нататък Авел щеше да е новият центурион, на когото щяха да служат!

А колкото до келейста в трюма, робите го бяха наказали с петдесет камшика, накараха го сам да ги брои, но понеже никога не бе усещал бича върху себе си, той бързо се предаде.

И спрямо него преторианецът постъпи човешки и го остави да живее, обаче го сложи на свое място да гребе...

През това време в Набатей цар Ободас Абд ал-Лат подпитваше някои хора за известни обстоятелства, но по-отдалече, за да не би онзи, който не трябва, да се осъмни в намерението му. Той беше решил категорично да разследва случая с Авел. Искаше да разбере какво го бе накарало да извърши тези долни неща.

Ободас привика една по една знахарките акушерки и много деликатно ги подпита коя е била онази, която е прегледала Халима след инцидента. Една от жените призна, че е била тя.

– Кога точно Халима дойде при теб да се жалва? – запита я той.

– Късно, мисля, че беше след луната, господарю. Явно малко след като се е случило – говореше жената, но криеше погледа си от своя цар. Ободас забеляза това и я попита:

– Сигурна ли си в онова, което ми казваш, жено? Внимавай да не ме лъжеш!

Жената наведе глава и нервно заигра с пръстите на ръцете си.

– Защо да ви лъжа, господарю, така си беше – отвърна несигурно тя.

Ободас обаче беше умен човек и след срещата си със старата акушерка, съмнението се всели в душата му и не му даваше мира вечер, когато си легнеше, оставайки сам със собствените си мисли.

„Тук има нещо гнило и аз ще го разбера” – заклани се той.

На другия ден реши да посети лечителя Кариб. След като влезе в лазарета и го намери съвсем сам, той му зададе няколко въпроса:

– Кариб, какви вещества държиш при себе си?

Докторът дигна вежди учуден.

– Всичко е помади, мехлеми и билки – такива, които свалят треска, успокояващи болка и други, дето не позволяват раните да загниват...

– Могат ли в големи дози да убият някого например за около най-много половин ден?

Кариб усети накъде биеше Ободас и се поясни:

– Господарю, ти ми говориш за отровни вещества, които могат от няколко капки да те убият за минути. Тези лекарства в големи дози също са опасни, но не по начина, по който един арсен или аконитин би го направил. За да съм по-ясен, земите на запад разполагат с тези отрови, ние тук предпочитаме татула или мандрагона, а аз такива неща не държа при себе си, моята цел е да лекувам хората, не да ги умъртвявам – леко раздражено отговори лечителят.

– Не ме разбирай погрешно, Кариб. Аз ти имам доверие, но се мъча да си обясня някои работи. – Ободас побърза да разсее съмненията на своя лекар, но не довърши, тъй като Кариб си позволи да го прекъсне:

– Ако говориш за онзи случай с латинеца, не зная откъде е намерил тази отрова, оттук не би могъл, трябва да се е ползвал от нечия помощ, а не виждам от чия. От друга страна, всички лекарства са заключени в един сандък, а ключът стои тук – и докторът изкара от пазвата си една връвчица с ключ, която бе окачил на врата си.

Ободас се замисли и започна да разсъждава на глас:

– Как би могъл, от къде и от кого? Кой би могъл да му помогне? Изглеждаше, че той странеше от всички и затова не го приемаха много.

– Господарю, Саид се радваше само на твоята компания и тази на търговеца. Право да ти кажа, това би било достатъчна причина за някого да го нарочи. Още повече, че той бе от вражеските земи.

Царят се вгледа в доктора и откри някаква истина в думите му.

– Мислиш ли наистина така, Кариб? Каж ми искрено, без да се притесняваш от моето мнение, кажи ти какво мислиш за това, което се случи?

Кариб трепна и наведе глава.

– Както Саид казваше, господарю, ти не трябва да се доверяваш на никого, а го стори с човек, който ми се струва, че го ненавиждаше.

– Имаш предвид Захир, нали? – улесни го царят. – Ти какво мислиш за него?

Лечителят се обърна и му стана неприятно.

– Аз не харесвам този човек. Ето, искаш от мен да съм искрен с теб, царю, и аз го правя. Той е зъл! Способен е на всичко, защото е хитър и е крайно честолобив, а хитростта е присъща на коварството... Аз му нямам никакво доверие. През всичките тези години съм го разбрал що за човек е!.. Когато доведоха Саид на прага на смъртта, аз се грижих за него повече от месец, после, когато го раниха смъртоносно – също. Не съм другарувал с него, колкото теб, господарю, но мога да ти кажа: при все, че той не е един от нас, има добро и благородно сърце. И ако ме питаш, мисля, че няма вина за нищо.

Ободас го слушаше и въпреки че не му се искаше и не вярваше в

невинността на Авел, в себе си той призна, че това, което му казваше докторът, до известна степен имаше логика. Този факт още повече го подбуди да доведе нещата до край. И един ден реши да привика бавачката на Халима...

Жената стоеше пред него изплашена. За първи път тя се изправяше лично очи в очи със своя господар.

– Кажи ми, жено, как е момичето? – започна той отдалеко.

– Как може да е, господарю, една жена, чийто живот е свършил! – тя спря от неудобство.

Ободас въздъхна, сви устни и продължи, като я попита дали Халима ѝ е споделяла нещо лично преди инцидента и я предупреди, че ако го излъже, ще разбере и ще я накаже.

Бавачката още повече се изплаши и реши да сподели за чувствата на своята довереница към чужденеца.

Царят, разбира се, вече знаеше това. Беше нормално някоя девойка да се влюби в Саид, той беше млад и хубав и не винаги закриваше главата си, щото не бе арабин... Но му направи впечатление онова, което тя му призна после...

– Един ден чичо ѝ Захир ме привика и ми заповяда да му кажа всичко, което зная за чувствата ѝ. Заплаши ме, че ако не го сторя, ще ме изхвърли от дома си, а аз, господарю, съм бедна жена, цял живот съм живяла под покрива му. Как можех да постъпя иначе, признах му.

– Така ли, и той какво направи?

– Ами Захир привика и Халима. Тя остана при него за известно време, а после си дойде силно разстроена... – жената млъкна.

– Е, каза ли ти нещо, какво са говорили? – попита разпалено Ободас.

– Тя ме прокле, задето бях издала на чичо ѝ чувствата ѝ към онзи чужденец. И друго не ми каза. Оттогава се държи студено с мен и нищо не ми споделя.

Царят се замисли и отново продължи с разпита си:

– А след случилото се тя променили се?

Жената потвърди, че е така.

– Но има нещо, което ме озадачава – рече тя, – чувала съм я случайно, както си стои и гледа втрещено, да шепти името му.

– Кое име, на кого?

– На чужденеца: шепти Саид, Саид и започва да плаче. А един път я чух да казва: Саид, прости ми!

Ободас опули очите си в бавачката.

– Какво каза, повтори! – заповяда ѝ той със строг тон.

– Да, господарю, Халима рече тъй: Саид, прости ми, защото аз никога

няма да си простя...

Арабският владетел не повярва на ушите си.

– Жено, чуваш ли се какво говориш, ако ме лъжеш, мисли му! – скара ѝ се той. – Да не би да е казала, че тя никога няма да му прости?

– Не, господарю, сигурна съм в това, което чух и затова и мен ме смаяха думите ѝ. Тя молеше него за прошка...

Ободас стисна юмруци и се обърна с гръб жената да не види объркването и яда му. Усещаше, че тук нещо ставаше. Защо едно момиче ще моли своя насилник за прошка?

Той заповяда:

– Доведи ми Халима веднага!

Старата бавачка мигом изскочи навън.

Ободас остана сам, обзет от някакво странно предчувствие, раздвоение и силна нервност. Не можеше да си намери място и нямаше търпение да види Халима, за да разсее съмненията си веднъж завинаги, но той и не подозираше, че щеше да се случи тъкмо обратното.

След около един час му съобщиха, че две жени чакат да бъдат приети.

– Защо се забавихте толкова? – попита сприхаво царят.

Бавачката леко пристъпи напред и поясни, че са чакали господарката им да излезе, защото иначе щяла да разпитва...

– Добре, добре – прекъсна я Ободас пренебрежително, подразбирайки намеренията ѝ, после се опита да се успокои и се приближи към Халима, която бе свела глава надолу.

Ободас каза на бавачката да ги остави насаме и след като тя си излезе, обиколи бавно момичето.

– Сигурно се чудиш защо те викам, след като заръчах на чичо ти, че не искам да те виждам?.. – той млъкна и зачака някаква реакция от нейна страна, но нямаше такава. Халима все така си стоеше неподвижна като статуя, гледайки в пода.

– Добре, ще го кажа иначе – рече Ободас решително. – Кажи ми вярно ли е, че си изпитвала чувства към онзи чужденец, който те посрами?

Халима трепна и след малко надигна глава. От забуленото ѝ лице се виждаха очите ѝ, които се напълниха със сълзи.

Царят се спря и се вгледа в нея.

– Значи е вярно!

Тя кимна с глава.

Ободас продължи да разсъждава:

– Затова ли ти се съгласи да му съдействаш в покушението му срещу мен? – директно зададе въпроса си той.

Халима обаче отново мълком наведе глава.

Царят усети, че трудно ще разговаря с нея. Искаше да види изражението ѝ, което тя лесно прикриваше зад гутрата си. Тогава ѝ заповяда:

– Свали я! Открий лицето си, не се притеснявай, аз съм ти господар и няма да ти е грях.

Момичето рязко дигна глава и го погледна отчаяно. Сетне Ободас чу гласа ѝ.

– Ако го направя, господарю, ще разкрия не само лицето си, но и душата си!

– Аз това искам, момиче, и те уверявам, че няма от какво да се страхуваш. Ако бъдеш искрена с мен, аз също ще се отнеса добре с теб, независимо от онова, което ще споделиш. Искам само то да е цялата истина и нищо друго.

Халима за миг остана отново като закована, после с едно движение на ръката откри лицето и косите си.

Ободас ахна смаян: косите на момичето се бяха прошарили като на стара жена.

Халима отмести погледа си встрани. Подир това тихо рече:

– Аз страдам много, господарю! Толкова много, че имам чувството, че ще полудея. Дори в някои моменти искам да умра...

На Ободас му дожаля, защото видя искрената ѝ болка.

– Но защо, защо не ми кажеш? – той протегна ръка към нея и добави: – Ела и седни тук. Отпусни се, можеш да споделиш мъката си. Помни, че аз съм зад теб и ако някой или нещо те притеснява, аз ще те защитя.

Тези думи пробудиха нещо у Халима и в следния миг тя избухна в неудържим плач.

Ободас се смути. Та тя дори не бе плакала тъй, когато се бе случило онова нещо с нея...

Царят стана, отиде и взе една кърпа и след като я подаде на Халима да избърше сълзите си, седна отново до нея и зачака. Не искаше да я притиска.

След малко момичето се поуспокои и заговори:

– Аз съм виновна за всичко, господарю, че съм толкова слабохарактерна и страхлива. Това е моето беззаконие.

– Как така, от какво се страхуваш? – тихо и внимателно я попита Ободас.

– От вероятността да остана без покрив над главата си. Вие знаете, че аз съм храненица на леля си и чичо си.

– Така е! И кой ти е казал, че ще останеш без покрив?

Момичето млъкна и наведе глава. Ободас разбра, че тя е заплашена и ѝ припомни, че не би допуснал да ѝ се случи нещо подобно още повече, че не бе случайна. Той повтори въпроса си.

Халима се престаши, въздъхна тежко и рече:

– Захир, чичо ми! Един ден ме извика и ме заплаши, че ще ме изхвърли от дома си. Беше научил от Башира за чувствата ми към Саид.

Тя се просълзи.

– Затова ли те заплаши, защото си била влюбена в него? – попита Ободас доста учуден от поведението на своя довереник, въпреки че знаеше прекалената му строгост и принципност.

Момичето поклати в отрицание глава, после стана и нервно закри из покоеите. Не можеше да се реши, искаше да каже нещо много важно, но само отваряше устата си, сетне оставаше безмълвна. Но в следния миг се обърна и падна в краката на царя.

– Моля те, господарю, имай милост над мен, аз съм само жертва в ръцете му!

– Чакай, чакай, стани! За кого говориш?

– За чичо ми. Той е зъл! Целият този замисъл бе негова идея и ме изнуди да участвам и аз. Каза, че било заради нашата страна.

Ободас съвсем се обърка, но като чу, че довереникът му е замесен и най-вече, че е бил в основата на всичко, настръхна целият. И за да бъде сигурен, трябваше да изслуша Халима докрай.

– Защо заради нашата страна? – попита със задавен глас царят и се обърна с гръб към момичето.

– Защото той каза, че ако не го премахне, ще стане опасно за всички нас, че бил съгледвач на Републиката – добави тя.

Арабският владетел изпули очи, сякаш пред себе си видя джин. Лека полека сглобяваше пъзела, докато слушаше Халима.

– Значи Саид също е участвал със Захир! – рече той през зъби.

– О, не, господарю, не ме разбрахте.

Момичето стана и отиде пред своя цар, погледна го в очите и през сълзи рече:

– Съзаклятничеството не бе негово дело, нито пък е имал нещо против вас... Той е невинен, напълно невинен! Той нищо не е сторил...

– За кого говориш, Халима? – нетърпеливо и вече крайно изнервено запита царят.

– За Саид!!! – извика тя.

Името изкъртя в ушите му. Монархът целият изтръпна, главата му се завъртя. Ободас искаше да намери причината за вината на преторианеца, а всъщност разкри неговата невинност.

Невинен! Тази мисъл, така жестоко го разтърси, че старият цар се хвана за сърцето, чувствайки някаква стягаща болка в гърдите.

Халима се уплаши и го подкрепи, но той я бутна грубо и извика:

– Как, как си могла! Да го гледаш как страда без вина... – Ободас спря. Не можа да понесе факта, че бе наказал тъй жестоко Авел, а той дори не е познавал Халима... – Не!!! – и сграбчи главата си. – Махай се от очите ми, докато не съм извършил нещо, за което ще съжалявам!

Стъписана, Халима побягна от покоите на господаря си.

Ободас остана сам с жестоката истина, разкрила се от устата на момичето. Имаше чувството, че ще се задуши. Топка заседна в гърлото му. Отиде до леглото, олюлявайки се, и се строполи до него.

Картините от миналото изплуваха пред очите му: когато докараха Авел изпонаранен от Сула, със смъртоносна рана в корема, тогава първия, когото видя, бе той – Ободас. Беше го върнал към живота... А после какво бе сторил? Точно той, който бе приел момчето за свой син, заслепен от заблуда, извърши същото деяние като това на римския диктатор.

Царят осъзна, че не бе постъпил по-различно от Сула и се отврати от себе си толкоз много, щото започна да се удря по главата с юмруци, докато ридаеше с глас... Как, как можа да повярва, без да беше разследвал тогава случая, както го бе сторил сега? Та Авел дори не бе докосвал Халима, а в гнева си от отстъпничеството му, дето изобщо не е имало такова, го осъди на страшно наказание, и то, без да му мигне окото, тъй както би осъдил най-големия си враг... А Авел му бе толкова верен, че бе жертвал живота си за него. Това Захир никога не бе го правил, независимо че бе стоял неотклонно до него тридесет години.

Захир!!!

– Къде е той?! – и дигна главата си, която бе заровил в леглото. Лицето му цялото се изчерви от гняв, а очите му гледаха страшно през сълзите в тях.

Царят събра сили и стана. Излезе от покоите си и отиде право в дома на подлия заговорник.

Когато домакините видяха своя господар, се слисаха от вида му.

Ободас се развика още от прага:

– Къде е той, къде е този мерзавец?! Ще го убия със собствените си ръце!

Той започна да го търси навсякъде из всички стаи, но никъде не го намери.

Един от слугите докладва, че Захир бил заминал преди два дена някъде, без да се уточнява къде и кога ще се връща.

В този момент на Ободас всичко му се изясни: злосторникът бе дочул оттук-оттам, от свои доверени хора, че господарят му разпитвал наоколо за случая с престъплението на Саид и бе решил да изчезне за известно време.

Ободас си излезе, обезумял от ярост, и когато се върна в палата, веднага се разпореди няколко човека да тръгнат да търсят Захир из целия град, а ако

се наложи дори и в пустинята.

– Искам го жив! Канара ще се срине върху главата му!

Очите на царя се напълниха със сълзи и той се завайка в мислите си:

„Защо не се вслушах в сърцето си, защо не те разбрах, когато ме предупреждаваше за двуличието му, как допуснах да хвърлят прах в лицето ми, та не видях чистотата в душата ти и искреността в очите ти, когато те хулах и биех, а ти стоеше смирен... Какво лукавство ме обзе, та дори изранен целия те оставих да се мъчиш още под жаркото слънце на онзи стълб?... Що за владетел съм аз, като не мога да видя и опазя доброто, щом прозорливостта не ми принадлежи, а още повече пък справедливостта?... Какво ти сторих? Какво ти сторих, сине?...”

Събраха се повече от сто човека и тръгнаха на всички страни да издирват Захир.

Набатейският цар веднага привика съветниците си и погледна всеки един от тях с мнително око, когато им съобщи за бягството на Захир.

– Аз ще разбера, ако някой от вас е бил замесен в заговора, затуй по-добре да ми кажете що ви е известно и ако скриете сега, после ще е твърде късно да поправите грешката си. Преди месеци бях безкомпромисен, заради долните подбуди на някои тук измежду вас... – След тези думи се чу възглас, но Ободас вдигна високо ръка и добави със силен глас: – Тогава аз се заблудих, заслепен от лъжи, добре скалъпен замисъл от хора, дето изиграха изкусно една трагедия, едно вероломство и стигнаха толкова далеч, че непорочността се представи за опорочена! – Отново съветниците ахнаха изумени. – Захир е изнудил собствената си племенница да участва в коварното си покушение срещу мен и заради тях пострада невинен, набеден в злото деяние. Авел или онзи, когото познавате като Саид, бе наклеветен и аз сега тук, сред всички вас, казвам, че постъпих прибързано с наизданието. Не разследвах случая, както сега. Бях лековерен, заради моя довереник, този мерзавец, който се крие сега Аара знае къде. Тежко и горко на онзи от вас, който е бил замесен също в това. Ще бъда непреклонен, безмилостен към такива, които са способни да погубват почтени люде заради техни облаги! – извика царят.

Съветниците го гледаха смаяни и изплашени, защото видяха с каква горест Ободас говореше и колко категоричен бе в думите си.

Събранието продължи до късно вечерта.

От страх или от какво, но много от онези, които стояха зад гърба на Захир и също бяха дали съгласието си за осъществяването на гибелния план над чужденеца, сега се обърнаха срещу царския съветник, като започнаха да се оправдават, че не са били знаели в какво именно се е състоял той. Захир не

бил разкривал намеренията си пред тях, а само искал подкрепата им за отстраняването на латинеца, защото неговият господар не бил виждал по-далеч от носа си и застрашавал страната си с дружбата си с един републикански доносник!

Слушайки, Ободас си изясни много неща и призна с неохота прозорливостта на Авел, когато го предупреждаваше от самото начало, от както бе дошъл, за Захир и злостните му погледи.

Царят свърза саботажа при Бурайми също с неговия съветник и имаше право. Той бе негово дело. Отново той и само той стоеше зад всичко. Той бил истинската змия в пазвата, така коварна и зла, успяла да се укрива с години, без никой да заподозре. Единствено Саид го бе сторил измежду всички и затова пострада.

Онези, които бяха посочени като такива, които малко или много по някакъв начин съдействаха на Захир или знаеха злите му намерения, а не бяха докладвали, бяха свалени от поста си и пратени в изгнание или хвърлени в тъмница под най-строг режим и публично обявени за политически врагове на страната.

Най-лошото назидание за Халима остана петното с разкриването на истината, затуй, че бе съучастница на чичо си в набеждаването на един почтен човек в блудство.

Някои, които я познаваха, я съжаляваха, като казваха, че тя е била просто една жертва, а други я коряха жестоко заради проявеното малодушие и неспособността ѝ да се опълчи срещу злото.

Халима заживя като в капан. Отвсякъде чуваше хорските приказки. Тя спря да излиза и се заключи в дома си. Онези, които я бяха посетили, твърдяха, че момичето изгубило разсъдъка си.

А що се отнася до Захир – той сякаш потъна вдън земя.

Хората, които Ободас бе пратил да го търсят, се лутаха напразно в продължение на месец без никаква следа...

Монархът посърна и пребледня.

Докторът започна да го посещава често, появиха се различни оплаквания, както здравословни, така и душевни. Съвестта на Ободас го мъчеше с дни и нощи, вина го мореше и не му даваше мира. Вече не бе така жизнен и приказлив. Усамотяваше се, заровил глава в ръцете си, мислейки за него – за своя приеман син, когото така безмилостно нарани и прокуди!

Къде ли бе той сега? Дали бе все още жив?.. Така му се щеше да разбере.

И един ден Ободас привика мъжете, които бе пратил да отведат Авел към отсъденото му пленничество.

За първи път от половин година царят се заинтересова какво се бе

случило. Отговорникът на похода му разказа подробно всичко.

– А старият търговец Рилий, какво стана с него? – попита любопитно царя, при все че знаеше какво бе сторил той.

– Остана с чужденеца, господарю.

– Как така, нали Саид е поробен? – добави Ободас в опит да разбере дали съдържанието в посланието от Везиар бе вярно.

– Да, и Рилий се пороби доброволно заради него. Той дори подари цялата стока, която му бе останала, за да примолви капитана да го вземе! – обясни онзи.

Докато Ободас слушаше, душата му се стегна. За съжаление, старият търговец се бе оказал прав. Думите му излязоха верни, че той ще съжалява жестоко, но ще бъде късно. Неговото сърце не се бе прилъгало от гнусните лъжи на съзаклятниците и то може би, защото в повечето време бе далеч от техния свят и не контактуваше с никой друг освен с Ободас и Саид.

„Ех, стари друже, наистина няма полза от очите ми, кога ума ми е спял!“

Щом царят изслуша водача на похода, се разпoredи същите тези хора да заминат за Галилея веднага щом разберат кога флотилията на Везиар акостира, за да се срещнат с него, като му предадат едно послание. Царските съгледвачи бързо проучиха кога римските галери ще акостират – след близо месец се очакваше да се появят в Тир при границата. Незнайно защо обаче Ободас не вярваше, че римската флотилия въобще ще се завърне по източните брегове на Егея и за да е сигурен, че посланието му ще достигне целта си, бе заръчал, ако е нужно, пратениците му да обиколят крайбрежията на цялата Леванта, но непременно да открият републиканския кораб със заробенния му син.

Мина време от дуела, в който бившият центурион, предал командването на Мисененсис, се подчиняваше безрезервно на заповедите на онзи, който прояви милостта си над него.

Като го остави жив, Авел показа, че целта му не бе да избива сънародниците си, а да въведе ред и справедливост там, където липсваха – между хора, отдавна забравили тези качества, поради дългите години господство на злия им диктатор, който сякаш бълваше като зараза бруталността, коварството си и жлъчта си сред своя народ. Привикнали на угнетеното си съществуване, хората като че бяха изгубили добродетелите и ценностите като съчувствие, милосърдие, благородство и братска обич. Бе време на озверение и ожесточение в борбата за оцеляване в така тежките условия, които им налагаше техният главнокомандващ. Сула отдавна бе забравил онези, за които бе длъжен да се грижи – своите съграждани и

перегрините – жителите по провинциите, така както го изискваше титлата му на единствен и неоспорим властник, след като сам преди години бе премахнал двуконсулството и се бе обявил за диктатор...

Беше се отдал на разгулен живот и празненства и бе заключил житниците си за народа, а само изнасяше за чужди страни, за да печели, без да облага от печалбата никого. Това правеше от години и се стигна дотам, че за да се изхрани цяла Италия, бяха нужни повече от двеста милиона модия. А тези модии се разливаха по Тараконска Испания, Илирик, Горна Германия, Фригия, Галатия. Толкова много Сула бе изцедил съкровищницата на Рим, Сицилия, та дори Мавритания. Отгоре на това легионът му Италика сновеше навсякъде – на север и на изток, за да сбира плячка и данъци, които трябваше да внася в хазната, а той трупаше собствени запаси. За сметка на това плебса го отнасяше, но в последно време не само той: вече не вземаше само от държавните земи, а и от муниципиумите – самоуправните градове под опекунството на Рим, такива като Тускулум, Ателас, Лакувиум и Капуа. Използваше мъжете им за войските си, а не им даваше правото на глас. Затова и сухопътните му войски, и флотата също пострадаха от тежките му условия. Не само че нямаше за робите, но нямаше вече и за аристокрацията, имуществата на която бе обложил с висок данък както при плебеите и разбира се това веднага рефлектира в недоволство от страна на патрициите.

Раздори се появиха и в Сената, комициите, защитаващи гражданските права, заедно с трибуна Друз възроптаха, но след дълги безсмислени спорове, положението си остана същото, тъй като никой не смееше да се изправи пряко пред Сула и да му го каже в очите, че бе стигнал до крайност с неговата абсурдна политика на самовластие.

Хората започнаха да се надяват на някакво чудо и често-често си спомняха за онзи, който преди повече от две години Сула бе екзекутирал публично, обявен за крадец на царския пръстен... Дали това бе истина, никой не знаеше, защото хората мразеха Сула и не вярваха на нищо, казано от него...

Ами ако пръстенът не бе откраднат, а беше свидетелството, че именно онзи селянин бил укривалият се наследник на царството?.. Ех, сега ако можеше да има още някой като този, когото диктаторът уби тогава, навярно не биха проявили подобно малодушие, както в онзи момент, знаейки, че до тях стои човек, който би ги отървал от тиранията и който бе роден да бъде владетел...

Така мислеха хората. Те, естествено, не знаеха, че онзи, когото оплакваха в мислите си, не бе мъртъв, а обикаляше морската шир, командващ римската флотилия Мисененсис, но не в интерес на Сула, а в интерес на народа.

Именно поради тази причина той спря галерите от плаване и забрани да се предвиждат под каквото и да е предлог, докато екипажите не получат съответните искания.

Това неподчинение на морската войска се разчу навсякъде. В първия момент хората се изумиха, но разбирайки положението, в което и те самите се намираха, оправдаха действията им.

Излезе така, че вече не само обикновените граждани се бунтуваха, но го правеха и онези, които до скоро се подчиняваха на заповедите на самозабравилите се деспот.

Кой ли беше този капитан, който бе дръзнал да направи това?

От приказки насам-натам се чу, че бил пременен в черно и закривал лицето си като бедуйн.

Затова хората започнаха да се шегуват, че римската флотилия била под командването на един арабин...

Курия Хостилия бе претърпана, нещо което се случваше рядко и въпреки че наболелият проблем беше военен, Сената заседаваше именно в Рим, а не извън померия както трябваше да бъде. Но диктаторът все гледаше да се изявява навсякъде, та бе променил и този декрет на *mos majorum*.¹ Искаше всичко да се върши под носа му, така държеше магистратите изкъсо. Глъчта на осемстотинте гърла бе повече от непоносима и нямаше как да е другояче – всеки един от сенаторите имаше известна инвестиция във флотилиите, а морският метеж на Мисененсис предвещаваше такъв и по другите флотилии на италийските крайбрежия, та сега гънките на тогите им трепереха.

– Къде е Везиар?! – изкрещя гневно Сула, след като тези подробности му бяха изяснени от съветниците.

– Как може той да допусне да ги командва някакъв номадски пират? – чудеше се друг.

А трети добави:

– Вероятно е много богат и ги е подкупил, нали знаете, в това положение е нормално...

Сула се намръщи, усещайки намека.

– Какво искаш да кажеш, Тиберий?

– Искам да кажа, че Мисененсис се е продала благодарение на това, че в последно време бе малко позабравена от нас... – тактично се измъкна Тиберий.

---

¹ (лат. ез.) – „обичаите на предците” – завета на Древен Рим, в който се изповядват ценностите, заложена е римската конституция, мъдростта на историята, римско общество.

Сула се замисли и нехайно отвърна:

– *Piscem natare doces, Tiberius?*¹ На когото не му харесва, портите са широко отворени!

Всички млъкнаха, отправяйки многозначителни погледи към него. В този момент, ако го бяха послушали, от залата щяха да си излязат половината сенатори...

С тези си думи Сула тотално показва своето безразличие дори и към онези, които се грижеха за интересите и делата му, и тъкмо между тях си извоюва много противници.

Между комициите също имаше такива, които оправдаха действията на флотилията, защото виждаха, че Републиката западаше, и в края на краищата трябваше да се направи нещо... Затова и се получи тъй, че Сената се раздели на две страни: едните, които не одобряваха политиката на своя господар, одобриха действията на своите войници по море и решиха да им съдействат, а други стояха плътно зад Сула, разбира се, с увещания за по-високи постове, те решиха да осуетят плановете на Мисененсис, докато примерът им не бъде последван от Класик Мавритания и Класик Равенатис, както и от народните маси.

Ето защо този арабин, придобил надмощие, трябваше да умре!

Точно тогава, когато Авел закотви галерите до Тосканския архипелаг, два дена след това на брега се появиха няколко арабски конника, които търсеха префекта на Мисененсис – Везиар. Те не бяха чули за настъпилите промени, тъй като пътуваха дълго през Декаполиса, а и през останалите провинции на Републиката, защото в действителност, както Ободас бе предположил, екипажът не се видя повече в Тир.

Самият Везиар излезе на палубата на една от многото галери, която бе най-близо до брега. Онези го поздравиха и той кимна.

– Разбрах, че сте ме търсели.

– Така е, Везиаре! – рече му човекът, довел преди време римляните от своите земи. – Имаме нещо, което ти носим от нашия цар – добави този и му даде един свитък с написано послание. Везиар го разви, прочете го, а после го сгъна и отвърна:

– Тук няма вече роб с такова име.

Бедуините се спогледаха.

– Как така, да не е умрял? – попита друг.

От трюма излезе оня, когото търсеха хората на Ободас.

Като го видяха, почувстваха леко облекчение, но неговата външност малко ги смути. Никой не би твърдял, че един роб би изглеждал така:

---

¹ Нима учиш рибата да плува, Тиберий?

тъмносива вълнена туника, неприсъщо дълга – под колене, препасана отгоре с черни кожени ремъци, представляващи нещо като броня, подобна на римската лорика, но без пищните бронзови орнаменти. Поради липсата им, облеклото му бе скромно и непретенциозно, не дразнеше с наглостта си, както обикновено помпозните алено-златисти дрехи на пълководците. На раменете му дори не се вееше сагнум, а беше увил около врата си черна кърпа, с която най-вероятно закриваше лицето си. Нито по бедрата му или пък на пояса му не се виждаше острие, сякаш бе на одисея, вместо на брожение... Краката му пристъпваха бавно, обути в тъмнокафяви калиги. Той се спря на известно разстояние, като не откъсваше очи от пратениците. Сетне им рече:

– Какво искате, защо сте дошли?

Но преди някой да откликне, Везиар тикна посланието в ръцете му.

В този миг зад преторианеца застана Рилий, който бе дочул раздвижването отвън.

Авел разтвори папируса и зачете наум.

„Аз – царят на Набатейя Ободас Абд ал-Лат, пращам двадесет човека при префекта на римската флотилия Мисененсис Везиар, като го поздравявам и го моля за откуп на роба Авел, или както го познавам като Саид. Давам сума, четири пъти по-голяма от тази, за която е бил продаден преди повече от шест луни, тоест осемдесет хиляди сестерции. Вярвам, че тя ще ви задоволи и вие ще го пуснете като свободен човек!“

Авел посърна и отпусна ръце.

– Какво става? – попита го Рилий.

Преторианецът не каза нищо, само го погледна мрачно и му даде свитъка.

Рилий го прочете: очевидно Ободас по някакъв начин бе разбрал за невинността на своя довереник и сега искаше да изкупи греха си.

Авел отиде до перилата и ги хвана с ръце, наведе се и опря главата си.

Рилий се приближи и го докосна окуражаващо по рамото:

– Той е осъзнал грешката си, Авел.

– Кога? Когато погуби душата ми? – отвърна му задавено Авел все така опрял глава.

После се изправи и се вгледа с насълзени очи във водния простор пред себе си. Спомените изплуваха в съзнанието му: онази мрачна утрин в Петра, когато го задържаха, тежките обидни думи на онзи, когото смяташе за баща, а накрая публичното наказание...

Той се обърна и отиде при пратениците.

– Предайте на своя цар, че роб с такова име няма на римските галери.

– Саид – рече водачът на групата, – сигурно не си подразбрал от писаното тук, но господарят разкри истината и оповести невинността ти пред съвета. Много от заговорниците наказва, само Захир успя да се измъкне, все още го издирват...

Авел се възмути и рече през зъби:

– Какво безочие! Възможно ли е да е толкова нагъл?! Може да е опозорил плътта ми, но душата ми не е за гаврене. И царството си да сложи в краката ми, ще е безсмислено... Така да е – продаде тялото ми, но вината му не е залог за свободата ми, нито пък ще изчисти съвестта му!

Авел се разстрои и се обърна с гръб, за да не забележат слабостта му. Но на всички бяха известни старите отношения между него и техния господар и знаеха, че както сега царят страдаше, тъй и на латинеца не му бе безразлично...

Авел се извърна към слугите на Ободас и им рече категорично:

– Предайте на вашия владетел, че Саид или Авел Марий е мъртъв за него! *Maiet!*¹ Тъй казах и това е! – и се оттегли съкрушен.

Царските пратеници си отидоха разочаровани.

Същата вечер след срещата на Авел с посланиците на арабския владетел, Рилий и Везиар останаха до късно на палубата. За първи път от доста време Везиар се интересува от личността на своя центурион, усамотил се този час в каютата си.

– Днес чух нещо, което ме озадачи. Името Марий! Не беше ли този пълководецът, когото Сула уби и му взе трона?

Рилий се обърна към Везиар и кимна в потвърждение.

– Точно така. Гай Марий бе военен трибун и първи консул, който властваше преди повече от двадесет години.

От сутринта Везиар се тормозеше около един въпрос и сега той се втрени в стария търговец невярващо.

– Това значи ли, че Авел е...

– Негов син, да! – прекъсна го Рилий. – Той е онзи, когото Сула търсеше години наред, както него, така и пръстена, дето носи – символа на царството.

– Не го ли е откраднал? – запита Везиар, информиран погрешно.

– О, не! Преди смъртта си Марий го е бил завещал на бъдещия си син, но майка му след раждането го е предала на жената, на която е поверила и сина си, за да го спаси от лапите на Аквилей... Ти си бил много млад и

---

¹ (от. араб. ез.) Мъртъв!

сигурно не си спомняш голямото изстребление в Равена? Оттогава Сула е издирвал Авел... Той сам не знаеше съдбата си, тъй като е израснал в бедно семейство в Претория и когато аз се запознах с него, той бе обикновен ковач, обгрижваше сестра си и втората си майка... – Рилий разказа и други подробности на Везиар, както и за предателството на сестра му... – Сула никога нямаше да го открие, но Кловия му занесла пръстена. Авел го бил скрил, ала за нещастие се е доверил на сестра си. Той толкова я обичаше и въпреки че скоро след смъртта на майка си бе разбрал, че е осиновен, не промени чувствата си към нея, но тя... оказа се, че тя го е мразила през цялото време, докато са растели заедно... Тогава Сула го хвърли в тъмница и с месеци го подлага на всякакви мъки, а накрая публично го обяви за крадец на царския символ и почти щеше да го екзекутира, когато...

Везиар впи очите си в тъмнината.

– Онзи сложи пръстена на ръката му, за да го убие с предмета на неговото злодеяние.

– Да, ето как той е останал в Авел. Аквиллий не предполагаше какво ще се случи после, никой всъщност не предполагаше за това нападение на бедуините – каза като че повече на себе си Рилий, а другият добави:

– Някой се бе погрижил за въжетата... – замислено отбеляза този факт Везиар.

– Никога няма да забравя момента, в който Аквиллий го прониза с меча си, когато конете побягнаха в двете страни, имах чувството, че сърцето ми щеше да се разкъса заедно с тялото му, но чух хората да крещат и в следния миг, когато дигнах глава, Авел лежеше на пода...

Везиар заключи:

– После арабите ни нападناха и го отвлякоха. Така и не разбрах защо. Изобщо и до днес се чудя как са минали крепостните стени?.. Аз бях там и се бих с тях, тогава бях в гражданската войска, по-късно ме пратиха в галерите – говореха двамата мъже едно през друго, а после потънаха в тишина, като че се мъчеха да върнат в главите си по-подробно тези моменти... Сетне Везиар продължи по-категорично:

– Сега вече всичко ми е ясно! Жалко обаче, задето хората си мислят, че наследникът е мъртъв.

По молба на Везиар търговецът разказа какво се бе случило в Набатей...

– Там също стана неудобен, защото според както аз си мисля, Авел предусещаше някои неща... Ти си имал само служебна работа със Захир, но не го познаваш в действителност, колко е долен – все ми се струва, че в основата на всичко стои той...

Везиар остави бокала с виното на перилата:

– Да... твърде рано е да се разкрива пред хората и мисля, че е опасно да стои толкова близо до брега. Ще го посъветвам тази галера да навлезе навътре – и се отправи към каютата. Рилий се бе разчувствал в своя разказ и сега бе пийнал малко повече...

Изведнъж се чу вик отдолу:

– Капитанът!

Старият търговец скочи и се впусна по стълбите. В момента, в който видя Авел, му стана ясно, че ще изпадне в криза. Беше седнал на земята в ъгъла на стаята, облегнат на стената, бе пребледнял от недостига на въздух.

– Ще викна Лентул! – рече Везиар.

– Не, той няма с какво да му помогне, а и кой знае къде е по някой от другите кораби. Ще загубим време.

– Ами така е: откога Сената ни ограничи с медиците, останаха по двама на флотилия и сега само обикалят галерите... Знаеш ли какво му е? – попита го Везиар, предсещайки, че състоянието на Авел му е познато.

– Да! Затова ти казвам, по-добре стой тук, за да ми помогнеш. Това, което ще се случи е неизбежно и лечителят не може да го предотврати!

Докато обясняваше, Рилий бе хванал отпусналия се Авел и с помощта на Везиар го преместиха на постелята.

– Този път ще е трудно... Авел, Авел, от кога ти е така? – запита го загрижено търговецът.

Авел прошепна:

– Не зная, цял следобед ме мъчи! – после преглътна и поиска вода, устата му бе пресъхнала.

Както бе приседнал до преторианеца, Рилий въздъхна тежко, изправи се и като се обърна към Везиар, му рече:

– Ти стой до него, аз ще донеса много вода, ще ни трябва, когато изпадне в треска.

Опционът седна встрани на кушетката до Авел. Той сега изглеждаше толкова слаб и безпомощен, беше коренно различен от онзи мъж, който преди време го повали в дуела – силен и пълен с енергия... А сега? На какво бе способна една болест? Тя изпиваше дотолкова силите му, че той не можеше да вдигне глава от възглавницата. Сърцето му биеше лудо и изтласкваше кръвта му с такава бързина, че Авел усещаше как буквално се движеше по цялото му тяло като неприятни тръпки и силно напрежение в гърдите и главата. Състоянието му се влошаваше от това, че кръвта му бе започнала да се разрежда, а от друга страна пък каталепсията бе сковала краката му и сега следваше да парализира бавно и мъчително нагоре по тялото му всяка жила и мускул.

Авел се чувстваше като в капан.

Везиар взе една кърпа и започна да попива потта от челото на своя центурион.

Авел ту отваряше очи, ту изпадаше в някакъв унес, а на моменти, чувстватвайки силна болка, се извиваше и стенеше.

– Везиаре... – изрече името му сподавено той и го хвана за ръката. – Везиаре, поеми командването на флотилията, не оставяй хората си.

– Капитане – каза от своя страна Везиар и стисна ръката му окуражаващо, – умири се, не се хаби. Ще се справиш, силен човек си... А управлението на Мисененсис е твое задължение, тъй че направи усилие и преодолей това неразположение!

Авел поклати в отказ глава и рече:

– Не знаеш, тази болест е ужасна: яде те отвътре като червей и в същото време не можеш да помръднеш. Всеки път е като за последно, чудиш се дали ще оцелееш... Всеки път умирам, а после, когато отворя очи, знам, че боговете са се смилили и този път над мен...

Сърцето на Везиар омекна и в момент на умиление той се доближи до Авел, наведе се над него и бодро му каза:

– Сигурен съм, че и този път боговете ще се смият над теб, Авел. Имай вяра, още повече си длъжен да оживееш. Започнал си нещо, което трябва да доведеш докрай, наследнико на Марий!

Авел го погледна учуден... В следния миг толкова силна болка прониза корема му, че той буквално се изправи и сви коленете си, въпреки сковаността в краката. Обърна се настрани, наведе се и повърна кръв.

– О, Небеса!!! – извика Рилий. – Това е ужасно!

Рилий бързо остави ведрото и отиде до леглото. Хвана Авел за раменете и бавно го положи да легне.

– Това преди не се бе случвало – отбеляза изплашен той, докато попиваше кръвта от устата му.

– Той кърви отвътре, от корема – чу се от към входа нечий глас.

Везиар и Рилий рязко се извърнаха. Беше Лентул – медикът. Той се обърна към търговеца и добави:

– Видях те от съседната галера да тичаш насам-натам и сметнах, че може би нещо се е случило. Както виждам, имал съм право.

Лентул отиде до болния, а той бе започнал да изпада в треска.

– Какво е станало? – попита бързо врачът докато оглеждаше Авел.

– Не питай, най-лошото! – рече Рилий.

– Най-лошото е човек да умре – отвърна му онзи.

Старият търговец каза на свой ред:

– Докторе, въпрос на време е кога Авел ще умре. Страда от някакво заболяване, което кара кръвта му да излиза през него, а и каталепсия го мъчи.

Когато Лентул чу това, той се изправи бавно и се вгледа в безпомощния мъж на постелята.

– Значи аз не мога да направя нищо, освен да се опитам колкото мога да облекча страданията му. Тази болест на кръвта не се лекува, а и припадъците на катаlepsията също. Най-лошото е, че е изключително рядко срещано заболяване и е наследствено. Познавах един човек, който страдаше от нея. С поколения тази болест се е предавала на царското семейство на Тарквиний Горди... Моят баща също беше лекар на бащата на Гай Марий...

Двамата мъже край доктора се спогледаха многозначително. Беше въпрос на време той да се досети кой бе човекът, който лежеше в каютата...

Така и стана. Медикът млъкна и погледна първо Рилий, а сетне и Везиар, след това възкликна:

– О, богове, това е невъзможно!

Старият търговец само кимна на Лентул.

– Значи той е жив, наистина синът на Гай Марий е жив и това не е било само слух?... Но ако Сула научи, ще...

– Грешиш, лечителю, жив е само тук, а за Рим е мъртъв от години – отсече твърдо Везиар. – Ще се разпореда нашата галера да се отдалечи от брега. И истината не трябва да излиза от тая каюта, ясно ли е?

Докторът кимна и все още в шок от онова, което току що бе разбрал, рече:

– Бързо, скоро ще се влоши и ще изпадне в силна треска, щом кръвта му започне да избива. Аз отивам да донеса някои неща, които може да са от полза.

И както Лентул каза, червена ивица кръв се проясни от гърдите на Авел там, където при дуела Везиар го бе ранил. Раната бе почти прясна, един месец се бе минал оттогава, но заради болестта сега бледата му кръв намери точно там пролука и бликна през отворената плът.

Лечителят влезе и бързо отвори една стъкленица с някакъв жълт разтвор, приличащ на оцет, но като че в него имаше и мас, щото остави по кърпата, на която го изсипа, лепкаво петно, после я положи на гърдите на преторианеца.

Треската бе започнала. Тя хвърляше болния в силни конвулсии, а той стискаше силно зъби.

– Намери някакво парче плат, увий го и го сложи в устата му, иначе ще си счупи зъбите! – рече Лентул на Везиар.

Изведнъж сякаш някаква сила сграбчи Авел и той се изправи на леглото, опита се да стане, бутна с ръка Везиар, но докторът му извика:

– Не му позволявай да става! Той е в силен делириум. – После Лентул блъсна Авел на леглото и нареди: – Вържете го с нещо, иначе ще направи

някоя лудост.

Везиар изскочи навън и отиде в трюма, намери едно дълго въже и с ножа си го нарязва на четири части. Върна се в каютата и започна да завързва краката на Авел, който вече буйстваше, докато медикът и Рилий се опитваха да го удържат. Но преторианецът бе толкова силен, че Везиар се намери до стената – беше го ритнал здраво в корема.

Рилий предложи да извикат неколцина моряци да им помогнат. Така и сториха: Везиар се изкачи и повика трима яки мъже, като им заръча онова, което видят долу, да го забравят.

С общи усилия се пребориха с побеснелия мъж, докато викаше и се въртеше на вси страни, те вързаха крайниците му за леглото, а преди докторът да пхне отново парчето плат в устата му, хвана челюстта му и рече на Рилий:

– Дръж главата му, да не мърда, аз ще се опитам да му дам тази отвара, докато гърлото не му се е затворило от парализата.

Много трудно, но Лентул успя да изсипе течността в устата на Авел, а после тикна мекия плат между зъбите му.

– Преди години това помагаше на баща му – отбеляза той и метна настрани празната стъкленица.

– Велики Юпитере, какво му става, защо се държи като побеснял? – попита изплашен Везиар. Досега не бе виждал човек в подобно състояние и въпреки че очите му през годините бяха срещали посечени глави, ръце, крака, разпънати и горящи тела, лудостта на преторианеца го хвърли в ужас, наподобяваше на обсебен от нечисти сили...

– Доколкото ми е позната същността на това страдание, жизнената му пневма е прекалено много и тогава търси да излезе от тялото му, ето, че онази другата от стомаха му изби и затова той я повърна, а тази тече по жилите му и в един момент ще излезе през кожата. При подобни страдания се пуска кръв през определено време, за да не се стига до подобни състояния, но е нож с две остриета: възможно е пневмата цялата да изтече. Поради това единственото, което можем да се направим в този случай, е да бдим и да се грижим болният да не се погуби от нея...

Авел беше като завързано диво животно, ревеше озверено и се мятеше доколкото въжетата му позволяваха да го прави... След около четвърт час започна да се успокоява. Спря да вика и започна да стене. Вече усещаше как мускулите му се схващаха, започна да диша тежко и трудно. Лентул забеляза това и махна кърпата от отпусната му челюст. Малки капчици кръв избиха тук-там по тялото на Авел, приличащи на пот... Той размърда леко устата си, сякаш се опитваше да каже нещо, но бе твърде слаб. Делириумът, в който бе изпаднал, бе изсмукал силите му.

Рилий се наведе над него и опря главата си над устните му. После се изправи и рече на лечителя:

– Той каза, че нищо не чувал, главата му бучала силно.

Лентул огледа главата на Авел от едната и от другата страна.

– От ушите му тече кръв, затова не чува. Не мога да направя много вече, само ще чакаме.

И те чакаха, чакаха много, докато бедният Авел постепенно се сковаваше в ужасни болки.

Той почти изпадна в унес, само от време на време отваряше очи и зовеше един човек.

Рилий се вслуша.

– О, момчето ми, затова си се разстроил и това е предизвикало кризата. Той зове Ободас, постоянно повтаря името му.

Докторът кимна и добави:

– Да, обикновено винаги тези припадъци се провокират от силно душевно разстройство.

Везиар поясни, щом вече бе разбрал всичко за своя центурион:

– Днес тази неочаквана среща го е съкрушила. Не е могъл да прости на онзи цар.

Рилий отвърна:

– Умът му не го желае, но сърцето му се бори, затова сега зове името му. Старият Ободас му бе като баща – един баща, какъвто Авел никога не е имал. И след онова, дето му стори, не бих могъл да го виня: не се прощава тъй лесно такова нещо. Но аз познавам момчето, сърцето му е голямо и знам, че рано или късно ще го направи, ще му прости... Той дори в момента се бори с това!

Времето вървеше бавно и мъчително както за болния Авел, тъй и за хората около него...

Най-сетне преторианецът отвори очите си и погледна пред себе си, опита се да поеме въздух през леко разтворените си устни – парализата бе обхванала цялото му тяло, а сега затваряше и трахеята му... Усещането бе ужасно, той даже не можеше да отвори широко устата си в опита си да диша.

Рилий се свлече до постелята му, мушна ръката си под темето му, а с другата започна да го гали по лицето. Тъй му се щеше на търговеца да го успокои, да можеше само да отнеме страха и ужаса в душата му. Та нали сам бе ставал свидетел не веднъж на тези страшни припадъци...

– Авел, аз съм тук, не се страхувай, приятелю... Няма да те оставя, ако ще и този кораб да потъне!

Преторианецът се просълзи, едва го чу. Чувстваше сърцето си как забавяше ударите си...

Лентул опипа пулса по врата му, обърна се настрани и рече на Везиар:

– Всеки момент ще потъне в каталептичния сън.

В следният миг Авел въздъхна тихо и затвори очите си, които гледаха до последно своя стар приятел.

Търговецът опря челото си в това на почти мъртвия си млад другар и му заговори силно развълнуван:

– Моля те, не ме карай да те чакам дълго, Авеле... – Колкото за Авел бе мъчителна цялата тази агония, тъй и за Рилий бе страшно да тръпне с часове над него, очаквайки и най-малкото движение на тялото му, което бе признак, че идваше в съзнание. Всеки път това положение изключително много притесняваше стария човек, задето се чудеше дали момчето ще оцелее... – О, Небеса, имайте милост и в този час към него...

Още докато навън бе тъмно, Везиар нареди да отдалечат на една миля от брега тяхната галера. Повечето от моряците по другите кораби обаче се учудиха от този негов ход, понеже заповедта на Авел бе друга. За миг на някой му хрумна, че се е случило нещо, защото цяла нощ не видяха ни Везиар, ни Рилий отвън както обикновено и щом опционът си бе позволил да поеме командването, значи причината бе сериозна.

Онези двамата, които бяха слезли да окажат помощ в каютата, се опитаха да си замълчат, но абсурдните предположения на техните другари, че Везиар е убил капитана им, ги принудиха да признаят какво се бе случило през нощта.

– Аз не разбирам особено, но се досещам, че нашият центурион е много болен. Погледнете: Везиар и медикът са все още в каютата му.

Друг се замисли и изказа най-лошите си опасения:

– Ами ако капитанът умре?! Тогава ще трябва да спрем бунта!

– Защо?! – попита трети. – Не може тъй, трябва нещата да се доведат до край. Ако капитанът умре, това ще е един повод да продължим делото му, за да не обезсмисляме неговото усилие. В края на краищата това не засяга само него, а и нас самите. Или искате да станем като нашите роби, да се храним веднъж на ден, както го правеха преди?

Друг добави:

– Прав си! Благодарение на Авел техният режим бе облекчен, гребците ни са по-ефективни сега, но за жалост всичко вече губи смисъл, ако не успеем и Сула не ни удовлетвори. Тогава пък ще остане без Мисененсис.

Останалите се присъединиха с общ възглас в знак на съгласие.

Някой забеляза, че вратата на каютата се отвори и легионерите се отправиха натам. Беше Везиар! Забравили за предупреждението, момчетата искрено загрижени за здравето на своя центурион, се заинтересуваха как

стоят нещата около него.

Везиар направи лека неодобрителна гримаса на двамата среднощни помощници, а после поклати обезкуражително глава:

– Няма промяна засега. Все още е в несвяст. Медикът и Рилий ще го следят, а ние междувременно ще си вършим работата. Авел ми даде пълни правомощия преди да изгуби съзнание. – Подир това Везиар млъкна и се унесе в ужасните моменти, на които бе станал свидетел в снощната вечер. – Повярвайте ми, състоянието му е изключително сериозно.

– Но той изглеждаше толкова здрав и силен – обади се един от моряците.

– Да, така е! През другото време всичко е наред, той е добре, но болестта му през известни периоди от време го хвърля в страшни кризи, които завършват с почти смъртно състояние.

Мъжете се смаяха.

– Везиаре, да не би да казваш, че в момента нашият капитан лежи мъртъв там долу?

– Нещо такова! Ако излезе от катаlepsията, ще продължи да живее, но Лентул рече, че някой ден ще дойде време, в което не ще отвори очи и ще умре, докато е в това положение.

В този миг един стар моряк заговори:

– „Ако преди това врага не ме убие, тази болест ще ме довърши!“ – Всички се извърнаха към него. – Така казваше Гай Марий – моят единствен господар, на когото съм служил. Той страдаше от подобна болест, повярвайте ми: ужасно е да гледаш как човекът пред тебе се мъчи и не можеш да му помогнеш.

Лентул бе излязъл от каютата и чу думите на стария моряк.

– Да не си бил от първия легион на атакуващия фронт в Мавритания при пленяването на Югурта през сто и шеста?

– Аз бях от личния гард на Марий. Прекарал съм повечето от времето си с него, отколкото с момчетата... Добре си спомням този момент, тъкмо популарите го бяха издигнали и Сената го бе избрал за консул, тогава пратиха него в Мавритания да замести Метел... – започна да връща спомените си старият легионер Сулпиций.

Докторът се усмихна и отвърна:

– Аз бях до него, когато на бойното поле направи припадък. Заедно с *ликторите*¹ го изтеглихме и го скрихме...

---

¹ (лат. ез. – *licitor*) е една от нисшите длъжности в Древен Рим. Назначавали се от освободени роби и в по-късния етап, това били охранители на висши магистрати, съпровождали ги навсякъде. Всяка длъжност се съпровождала от различен брой ликтори.

Сулпиций довърши:

– После ти цяла нощ се грижеше за него, докато не отвори очи на сутринта... Да, сега знам откъде ми беше толкова познат през цялото това време, стари друже! – моряка радостно потупа доктора по рамото. – Радвам се да срещна човек, който е служил на моя господар! Как е капитанът?

– Дойде на себе си! – отговори ведро Лентул.

Легионерите възкликнаха радостни. За тях Авел бе опора в новото им начинание.

– Но е много слаб. Не вярвам поне до обяд да стане от постелята.

Везиар се разпореи войниците да се върнат към задълженията си. Сетне Сулпиций дръпна лечителя и го попита по-тихо:

– Какви впечатления имаш от младия центурион? – Лентул смръщи вежди, не разбирайки въпроса му. – Ще ти кажа нещо, но да си остане между нас – добави старият моряк. – Понеже заговорихме за Марий, та този долу там се бие точно като него.

Докторът изведнъж спря и се втренчи в Сулпиций.

– Какво искаш да кажеш?

– Нали го видях, когато се дуелираше с Везиар. Аз години наред съм бил неотлъчно до моя господар и съм ставал свидетел на много битки, но никой до този момент не се е бил като него, като Марий, както видях Авел да го прави. Кълна се в Марс, онзи ден имах чувството, че Гай се бе върнал от света на маните! – развълнуван заключи войникът.

Ентусиазиран от онова, което бе разбрал снощната вечер за потеклото на капитана, Лентул реши да сподели:

– Добре! Чуй ме хубаво, но засега не трябва да поверяваш никому нищо от това, което ще ти кажа, заради доброто на центуриона.

– Целият съм в слух – рече стария Сулпиций и зачака.

Докторът въздъхна.

– Ти имаш право, като твърдиш, че Авел се е бил като Гай Марий и знаеш ли защо? – Лентул се огледа и се доближи още до войника и прошепна: – Той е син на Марий! Човекът, който лежи долу, е Авел Марий – наследникът на царството!

Старият легионер изпули очите си и сграбчи лечителя.

– Какво говориш, Лентуле?! – изумен рече той.

– Това, което чу! Затова и болестта е наследил от баща си, освен стила му в боя.

Сулпиций се хвана за главата и я заклати, като недоумяваше истината за наследника на господаря си и само повтаряше:

– Не може да е вярно, не може да бъде!.. Трябва да го видя – внезапно каза той и затича към каютата.

Авел лежеше все още твърде слаб. Беше в съзнание, но затворил очи.

Старият войник клекна до постелята му взе отпуснатата му ръка в своите и я зацелува почитателно. Удивен, Рилий се маеше, докато гледаше чудното поведение на Сулпиций.

– Господарю, господарю! – зовеше човекът младия мъж пред себе си и притискаше десницата му към сърцето си: – Боговете ме ошастливиха: доживях да видя наследника на моя благодетел – сина на Марий...

В този момент Авел бавно отвори очи и отправи погледа си към мъжа, който се разплака като дете.

– Аз съм държал в ръцете си твоята баща, когато умираше, а сега държа ръката на сина му!.. Не зная какво да кажа...

– Не, не го прави – каза едвам Авел и дръпна ръката си: – Аз не съм ничий господар...

– О, грешиш, сине на Марий. Властта по право и по род ти принадлежи. Ти си единственият господар на римляните!..

И така с дни от уста на уста, малко потайно, но почти всеки на галерите разбра кой всъщност бе техният центурион. Едни гледаха с недоверие, а други – онова, което чувстваха към Авел Марий, бе повече от доверие. Може да се каже, че по-старите войници, навикнали на подчинение и покорство поради дългия си стаж, не само повярваха на онзи, който носеше царския символ на ръката си, но безрезервно го приеха като техен пълководец и господар, преди още Авел да си бе върнал трона. Те бяха живели по времето на баща му – Гай Марий, на когото Сената бе гласувал доверие седем пъти... Много от войниците на корабите бяха служили и в легионите му и добре помнеха реформите, които той бе направил през това време: бе премахнал имуществения ценз, за да може всеки римски гражданин да служи в армията, за разлика от сега, когато той възлизаше на повече от три хиляди сестерции. И понеже имаше и бедни сред легионерите, Марий ги бе възнаградил със заплати, а на онези, които му служеха през всичките двадесет и пет години стаж, той даваше и земя от завоюваните райони. Старият ветеран Сулпиций си спомняше добре и друго, когато неговият господар бе увеличил армията дотолкова, че бе достигнала до шест хиляди човека. Тогава редовното военно обучение бе довело до големи успехи, защото при нечие настъпление не се бе налагало да се набират граждани в последния момент – това, което Сула правеше сега... Много от хоплитите бяха участвали в Пуническата война и сега приемаха наследника на своя пълководец някак лично. За тях бе голяма чест да му служат, така, както го правеха преди повече от двадесет години на покойния му баща.

Обаче и преторианецът бе научил нещо за баща си, нещо много странно

и смъртно около неговата гибел: някои от легионерите разправяха, че Гай Марий бил забягнал от Сула за дълго в Мавритания. Те твърдяха, че бил жив, други, че това изобщо не било вярно, особено Сулпиций, след като лично бил станал свидетел на смъртта на господаря си, а трети пък говореха, че негови привърженици се били завърнали и разгромили войските на Сула. Имаше такива, които пък говориха, че Марий толкова копнеел за син, че бил осиновил някакво момче и му дал името си. Именно неговият син се бил завърнал с легиона на своя баща. Обаче какво станало с това момче сетне никой не узнал, защото повече никой не го видял...

– Ако това се окаже вярно – рече един ден Рилий на Авел, – и ако синът му е жив... това би усложнило нещата.

– Искаш да кажеш, че би претендирал за власт? – довърши мисълта му Авел. – Да, така е! И ще има право!

– Какво говориш, приятелю? Та ти си негова плът и кръв, а не той – който и да е! – възпротиви се старият търговец.

– Да, но той е живял с баща ми, бил е сред неговото обкръжение, бил е припознат за негов син! Навярно онези, които го помнят, ще свидетелстват за него... А аз, аз съм се родил тайно, тайно съм бил отгледан и моята майка не е била истинска съпруга на Марий, по произход не е принадлежала към никое ромейско племе, била е каталунка... А освен това ти е известно, че съюзът между римски гражданин и либертин не навсякъде се признава... Къде тогава е моето право? Според мен взните са равни!

Рилий клатеше глава, докато слушаше Авел.

– Не вярвам на ушите си! Винаги намираш начин да избягваш тази тема, сякаш ти е неприятно да говорим за това... Виждал съм всякакви хора, докато съм пътувал къде ли не, които са петимени за власт и пари, силно амбициозни, готови на всичко. А ти, чиято кръв във вените ти е царска, не искаш и да чуеш за онова, що е твое по право!!! О, Меркурий, не бях се сблъсквал с човек като теб досега! – укорително заключи Рилий.

– Не ме омайвай, търговецо! *Honos est onus!*¹ – Авел се намръщи и наведе глава, а после каза някак с горест в душата: – Да, силно амбициозни, жадуващи за лично ковчеже, добра длъжност, стотици югери земя, подкрепена от голяма вила с фонтан и градина на Виа Домиция... такива са готови на какво ли не... – Авел вдигна зелените си очи към Рилий и просълзен добави: – Такива като Кловия, нали?! Дотолкова бе впечатлена и съблазнена от тези патриции, от пищността и изтънчеността на реториката им, от благоуханията в домовете им, от чистата вода в *писцината*² и

---

¹ Властта е бреме!

² Водоем, разположен по средата на перистилитея в патрицианските домове.

пъстротата на *виридария*¹, че забрави хората около себе си – онези, които я обичаха и се грижеха за нея. Всичко човешко в нея умря и постъпи по-жестоко дори и от един враг! – говореше Авел бързо и напрегнато. – В такъв ли искаш да се превърна? В такива като нея, постигнали някакво надмощие, а подир това, оставили се то да ги озлочести? Да разрине и разлюти ума и душата им?.. Не, предпочитам да си остана плебей, непросветен голтак, какъвто съм израснал...

Старият търговец се изчерви целият. Авел не я бе забравил, въпреки че от онзи кошмарен ден за него – деня на неговото предателство, той не я бе споменавал, не бе преставал да мисли за нея, защото онова, което съзнанието се мъчеше да отхвърли – сърцето не можеше.

Авел се вгледа в морския простор пред себе си и добави:

– Дали е жива? И ако е жива, къде ли е сега? Дали е щастлива, както си мислеше, че ще бъде, след като ме отлъчи от живота си? Живее ли богато и охолно с онези сестерции, които получи в замяна на моята свобода? – После се опомни: – Прощавай, че ровя в раната ти, знам, че ти я обичаше, приятелю.

Рилий въздъхна дълбоко и отвърна:

– Да, момчето ми, но вече си мисля, че съм обичал не нея, а някакъв мит, който си създадох от погрешни представи. Дълго време бях пропит от самота след като Хортензия умря, отдадох се на одисеята, а после реших, че не бих могъл да продължа по този начин, цял живот да се скитам по земите на чужди народи и ми се прищя отново да усетя топлината на семейното огнище. Толкова дарове поставих в олтара на Веста и Юнона, те чуха молбите ми, но бях пропуснал Фортуна и ето, че тя не ми остана длъжна... Право да ти кажа, Авеле, аз също от време на време съм си мислел за Кловия, но не като любящ мъж, а по-скоро укоряващ деянията ѝ. Моята рана, щом казваш ти, е нищо спрямо твоята, която още зее, както виждам!

Авел стисна зъби, затвори очи и рече сподавено:

– Повярвай ми, тя стоеше пред мен и ми се разкри в лицето, безочливата ѝ откровеност ме срази!

Старият търговец потупа Авел по рамото.

– Стига, не мисли повече за това.

Авел обаче не го чу. Беше отворил старите рани и сега изпитваше нужда да ги изплаче:

– В този момент исках земята да ме погълне! – продължи той. Авел закри лицето си с ръце и като зариде, заговори наново: – Онази, която държах в обятията си като дете, която оплаквах, кога бе смъртно болна и която

---

¹ Малка градинка във перистилията на патрициански дом, близо до piscinата.

чувствах най-близка на света, остана там заедно с него в тъмницата, за да се наслаждава на болката ми. Навярно си мислеше, че ще засити гнилата си душа, гледайки мъките, на които ме подлагаше она...

Рилий остана като вкаменен – бе поразен от чутото. Прехапа устни и заклати глава: не вярваше на какво бе способна обичната му жена. Едва сега той разбра защо в онзи ден в подземията Авел със сетни сили се мъчеше да го предупреди за сестра си: бе преживял най-голямото огорчение и разочарование в нейно лице.

– Предателството е ужасно нещо. Който не го е преживявал, не знае какво е! Бих предпочел и най-страшния мор пред изменничеството. Как можа Ободас да допусне, че бих сторил подобно нещо?! – рече покъртен Авел. – Той не виждаше ли, че го тачех като баща?...

Рилий му заговори:

– Авел, момчето ми, много хора могат да бъдат подведени независимо възрастта и здравия разум. Злото не подбира! Както ти, така и Ободас беше жертва на заговор, но ти понесе най-лошата му страна... Виждам и зная, че все още го обичаш, затова от постъпката му те боли толкова много. И да те моля да забравиш – зная, че няма да можеш. Такова нещо не се забравя, но ако можеш някой ден...

Рилий млъкна за момент, а Авел довърши:

– Да му простя ли?! – той поклати глава. – Увеличаваш се, човече, та той ме уби, така, както Кловия го направи преди години. Отне ми надеждата, че в цялата тази язва, от която сме погълнати, има поне някаква искра, малко благушие и снизходителност... Защо винаги хората, които някога съм обичал, завъртат острието в сърцето ми?!...

– Авеле, ако можеш, щях да събера парченцата на разбитото ти сърце и да ги слепа, но съм безсилен да го сторя, ти сам трябва да си помогнеш... Аз съм сигурен, че душата ти иска да прости, но още не го осъзнаваш. Онази вечер, когато беше зле, блънуваше и зовеше името му постоянно.

При тези думи преторианецът загледа учудено Рилий, сетне въздъхна.

Изведнъж усети нечие присъствие. Обърна се, видя Везиар и както бе приседнал на пода, набързо пребърса лицето си и се изправи.

В тези ожесточени времена помилването бе изключителна проява на благородство. Който и да бе на мястото на преторианеца доволно би завлякъл всеки в гроба, пред възможността да прояви милост. И Везиар бе оценил този израз на милосърдие и се бе подчинил безрезервно. А сега, докато слушаше изповедта на Авел, бившият капитан осъзна онова, което Рилий не можеше да разбере: точно защото Авел бе толкова привързан към източния монарх, изпитваше силна покруса и именно тя му пречеше да умилистави сърцето си към него. А нему бе простил, щото той бе един от

всички останали. Напротив – бяха врагове! Но ето, че грешката на един враг можеше да бъде простена по-лесно, отколкото на един скъп човек. Авел и Ободас бяха прекарвали повече от две години заедно. Тези две години бяха достатъчно време едни хора в неотклонна компания да се опознаят дотолкова, че всеки да узнае сърцето и делата на другия. Един предател бе хитроумен, завистлив и злоблив, а според Везиар преторианецът не прилягаше на тези качества, щом не намери в негово лице мъст, а милост. И точно този факт бе достатъчен за Везиар да оневини в себе си Авел: щом имаше душа за него – един непознат, робовладелец и съперник, какво можеше да се каже за човек като арабския владетел, който Авел е приемал за свой баща?...

– Прощавай, капитане – извини се Везиар и се отърси от мислите си, щом видя очакващия поглед на Авел, – някакви хора искат да се срещнат с теб.

– Кои са те, като какви се представят? – запита капитанът.

– Честно да ти кажа, не зная дали може да им се вярва, но те твърдят, че идват да защитят нашите искания. Били пратеници от Сената. Казват, че са оптимати!

Авел и Рилий се спогледаха многозначително. После преторианецът слезе в каютата и се забави малко, но след като се появи отново, видът му бе променен.

Щом го зърна, търговецът трепна.

– Саид?!

– Да, Саид! – отговори през плата на устата си Авел. – Те смятат, че един варварин е завзел флотилията им, нека не разбиваме представите им.

Като каза това, той последва Везиар и с още няколко *хоплити*¹ се качиха на една лодка, която ги отведе до брега, на мястото, където ги очакваха.

При появата на Саид пратениците се раздвижиха, а други намръщиха лицата си. Все пак не беше особено приятно да видиш някакъв чуждоземец да води преговори за собствената флотилия на Републиката, а дори не бе сменил флага й... Именно това хвърляше в недоумение хората.

Слънцето беше изгряло преди час и на пристанището на Апуанското крайбрежие на Карара и Лука, където бяха разположени двестата галери на Мисененсис, се бяха появили тук-там хора, търговци на мрамор и текстил, които очакваха в този ден тълпи от чужденци от цялата република и Леванта. Карара се простираше в подножието на Алпите. Там се открояваше огромен мраморен масив. Този мраморен залеж беше открит наскоро и беше като

---

¹ (ст. гр. ез.) – тежковъоръжени пехотинци. Наименованието им идва от щита – *хоплон*. Той бил голям, кръгъл и тежък и е бил използван като носилка на ранени войници.

атракция за жителите на Италия. Пълчища от роби извличаха искрящия прах и го превръщаха в малки статуи на Аполон, Венера, Янус, които красяха претенциозните домове на патрициите... Пристанът на множеството кораби приповдигаше още повече самочувствието на карарците и луканците. А вторите стипцоваха тъй майсторски багрилата от кората и листата на дърветата с прах, че нюансите на цветните платове бяха неповторими и предпочитани от матроните, чиито специализирани слуги с нетърпение очакваха отварянето на тържището по крайбрежието. Именно тези ранни птици станаха свидетели отдалече на въпросната среща. Те за първи път видяха онзи, който от дълго време бе в устите им...

– Ако сте дошли с добри намерения, тогава добре сте дошли, но ако намеренията ви са нечисти, казвам ви да си вървите отсега, защото иначе не отговарям за последствията! – рече им категоричен Саид.

Тримата делегати, последвани от ликтори, веднага се оправдаха, като дигнаха ръце. Но Саид нямаше вяра на никого и прати неколцина от хората си да ги обезоръжат.

– Така вече ще можем да говорим – отбеляза той, стоейки на разстояние. – После посочи един от посланиците и го извика като рече: – Ще водя преговорите си само с него – и с жест на ръката му показва да се отдалечат встрани.

Останалите се спогледаха доста изненадани, защо арабинът направи това. Обикновено преговорите се водеха пред всички. Но той бе от друг свят, от друга култура и можеше да се очаква какво ли не от такива като него!

Саид спря и се обърна с лице към своя избраник. Онзи го погледна в очите и за миг дъхът му като че спря, но първият забеляза това и каза:

– Сигурно се чудиш защо предпочетох теб пред останалите? – Другият кимна все така зяпнал го в лицето. – Защото си млад и неопитен, умът ти не е узрял за машинации като на ония там! Искам честност и откритост, такива, каквито показваш сега, гледайки ме в очите, като ти говоря.

Младият мъж се стесни и веднага отмести погледа си. Странникът го бе описал съвсем вярно. Той бе незрял за подобни дейности, а и очите му бяха добронамерени...

– Откога си в Сената? – подхвана наново Саид.

Въпросът му бе ненадеен и младежа му отговори притеснено:

– От година, центурионе.

– А преди това какво си правил, участвал ли си в битка? – продължи на свой ред капитанът, а онзи кимна пак.

– Участвал съм като доброволец в битката при оазиса Бурайми в Набатей преди повече от една година.

Саид поклати глава и заключи:

– Ето откъде съм ти познат!

Смаян, младият посланик отстъпи несъзнателно крачка назад, че бе разкрит, а Саид го хвана за рамото и го успокои:

– Не се притеснявай. Светът е малък... Значи си бил в легиона на *хастатите*!¹

Момчето наведе глава и каза тихо, щото Саид едва го чу:

– Аз бях сред онези младежи, които пленихте. Никога не можах да забравя очите на човека, който ни освободи! – сетне той дигна погледа си и добави: – Аз видях лицето ви, когато царят свали наметката от него!

Саид неволно се обърна с гръб и присви устни.

Последва мълчание.

– Това, разбира се, го признавам само на вас, за да покажа уважението си и признателността си – рече съвсем искрен младежът.

Саид бавно се извърна към него и добави със сериозен тон:

– Тогава ще е излишно да спомена, че това трябва да си остане между нас двамата – убедително го погледна той.

Момчето кимна и рече:

– Искам да изпълня дълга си към вас. Изложете вашите искания и аз ще се постарая да ги предам точно.

Саид разтвори устни в лека усмивка, скрита зад гутрата, а встрани по очите му се появиха малки бръчици.

– Много добре, значи мога да ти вярвам, както предполагах! Тогава да минем на въпроса. Нашите искания са такива: за да бъдем ефективни и боеспособни, ни трябва нове снаряжения и муниции и още бойни кораби, на които да разпределим легионерите, защото в момента сме претъпкани и това пречи на маневреността. Още – тези хора трябва да се хранят добре. Искам всеки от хоплитите до робите да имат три дажби дневно. Искам пълен достъп до всяко едно пристанище на провинциите, независимо от останалите флотилии Равенатис и Мавритания по западното крайбрежие. В противен случай ще закотвя корабите си и при евентуално нападение просто ще пропусна противниковата флота, без да помръдна. Ако не задоволят желанията ни, нека смятат, че в лицето на собствената си морска войска имат сигурен враг! Разбра ли ме добре? – попита го наново Саид.

– Да, разбрах ви съвсем ясно. Ще предам всичко точно, бъдете сигурен – отвърна младежът.

– Как ти е името? – попита го внезапно капитанът.

– Сантигус Бетий! – отговори младежът.

---

¹ (лат. ез. – hasta) – копие. Това са били най-младите войници в Древен Рим, разположени в първата линия.

Саид отново се усмихна доволен и добави:

– О, значи си от испанската провинция, от Бетика. Много добре. Само ми е чудно как са допуснали чужди в Сената, след като Сула отмени закона?

Забележката се стори странна на момчето, но отговори:

– Аз имам родствено потекло там от страна на моя леля.

Саид смръщи вежди:

– Така ли, и коя е тя?

– Казвала се е Верания и е била много близка на пълководеца Гай Марий.

Предрешеният Авел се вкамени. Добре ли чуваше? Та това момче му говореше за родната му майка! Гледаше младежа без да мигне, той за първи път виждаше негов родственик, негова истинска кръв. Зелените му очи светеха със странен блясък, а на Сантигус му се стори, че се навлажниха, докато го измерваше с поглед от глава до пети... Ах, как му се прииска да му каже, че му е братовчед и да го прегърне, ала тази проява би хвърлила в недоумение гостите: един друговец да приветства така радушно младия сенатор? Все пак този арабин бе враг в очите на Рим!

Саид се отърси и твърдо каза:

– Мисля, че разговорът ни приключи, Сантигус. Очаквам да те видя, но само теб и никой друг, ясен ли съм?

– Да, центурионе. Искам да добавя нещо: бъдете сигурен, че няма да ви подведа. Аз съм ви задължен до смърт и съм категорично на ваша страна, без значение какво говорят другите.

– А какво говорят те, Сантигус? – прекъсна го Саид, присвивайки подозрително очи.

– Роптаят, задето вие, един източен пират, имате претенции над нещо, което не ви принадлежи – нашата флотилия.

Саид се изнерви и отвърна:

– За мен тогава всичко е ясно. Смятам, че само си губим времето. – После погледна сериозно Сантигус. – Ако някой в Сената спомене за това, ти им кажи, че съм рекъл тъй: римската флота ми принадлежи повече, отколкото тронът на Сула!

Той каза това, обърна се и се качи на лодката.

В Сената очакваха с нетърпение завръщането на пратениците. Те разказаха подробно как е минала срещата, че онзи арабин бе избрал Сантигус, с когото да преговаря...

– Мисля, че той е твърде нагъл! – обади се принципът Назон. Като най-възрастен от магистратите, откриваше заседанията в Сената с мнения и речи. И сега, след като младият сенатор бе изложил исканията на странния

завоевател, Назон бе повече от възмутен... – И много безцеремонен, защо си мисли, че ще му дадем това, което иска?

– Защото, ако не го сторим, ще е в наша вреда – добави един оптимат. – Не чухте ли какво е казал, ще се закотвят и ще ни изложат на риск, без да защитят Републиката и докато Класик Мавритания, ако все още са с нас, се притекат на помощ, току-виж врагът окупира Рим. Това ли искаме? Собствените ни войници да се обърнат срещу нас?

– А защо трябва да му имаме доверие? Кой може да твърди, че ако изпълним исканията му, ще удържи на думата си? Та той е арабин, той е варварин и не забравяйте, че все още бедуините не са наши клиенти! – рече строго един от демократите. – Още един пират, който ни се пречка.

– По-лош е от пират, онези тършуват моретата, а този според мен иска да изтършува хазната ни под претекст, че защитава интересите на екипажа, докато трупа съкровищницата си! – рече Помпей.

Множеството го подкрепи с мощни възгласи.

– Не може да угаждаме на прищевките на всички, тук не е бащиния! В края на краищата, мощта и величието на Рим са в неговата безкомпромисност, непреклонност и принципност! Не е пристойно да се огъваме пред всяка отправена заплаха! – намеси се Гай Юлий накрая и обра овациите.

– Моля ви, моля ви, нека не забравяме, че това не са само негови собствени желания. Това са исканията на нашите легионери. Те са римляни в края на краищата, те гладуват и не могат ефективно да ни защитават с подобно остаряло снаряжение. Нека си помислим от колко години не сме подновявали флота си... Корабите ни ще се пръснат на трески от собствената си тежест! Те имат право също да имат изисквания към нас, защото ние пък изискваме от тях пълна жертвоготовност – защити Тиберий, един от оптиматите, Мисененсис.

Сула слушаше приличащата на квакане на жаби препирня и от време на време разменяше по някоя дума със свои съветници. После дигна високо ръка и излезе в кръга на залата, където отците и комициите заедно със сенаторите заседаваха.

Глъчта замря.

– Първо, искам да разбера защо Мисененсис е в ръцете на един враг? Ако този арабин е завзел флагманския кораб, то би трябвало да има с него и други араби. Къде са те? Аз нямам донос, че има такива на борда! Републиканският флаг, който все още се вее, говори красноречиво за това! – Отново се чуха възгласи, но този път гласът на Сула се извиси високо: – Ако е имало нападение и командването е преминало в ръцете на врага, защо тогава Везиар е жив? Защо този бедуин е превзел точно Мисененсис, а не

провинциалната Класик Сириака, която контролира източното крайбрежие и Егейско море? – Всички млъкнаха и се спогледаха взаимно, вдигайки в почуда рамене. Сула продължи: – Защо, защо, защо – твърде много загадки – на мен ми мирише на заговор. Ще ме наречете непристоен, ако удовлетвори желанията на едни съзаклятници? Щом онези моряци се подчиняват на един чужденец, който незнайно как е взел контрола в свои ръце, значи те също са наши врагове!

Настана голям смут сред сенаторите. Сула наричаше собствената си флота враг.

– Ами я си представете, че примерът му бъде последван и от Класик Равенатис? Ами ако се е обединил с Класик Мавритания, тя защитава африканската и испанската провинции и цялото ни западно крайбрежие – рече Марк Крас, който поддържаше неимоверно Сула и добави саркастично: – А може би вече ги е примамил на своя страна. Доколкото чух от ескадрата ни в Бетика, Мавритания също са имали известни претенции – обясни ентузиазирано Крас, като се мъчеше още повече да настрои общото мнение срещу мнимия завоевател.

Някой измежду масата хора подкрепи мисълта на Марк и мнението на диктатора.

– Така е! Сула е прав. Друго щеше да е, ако Везиар си бе останал центурион. Тогава можеше да се преговаря: едно е да угодиш на римляни, друго е да изпълняваш претенциите на свой враг!

– Как си позволява изобщо да изисква каквото и да било – намеси се сприхаво Гай Юлий, – натрапник в собствения ти дом!

Сред оптиматите се усети силно недоволство, Сантигус наведе разочарован глава и рече:

– Думите му се оказаха верни – само си губим времето.

Сула извика:

– Мисененсис вече не ни принадлежи, а вероятно не само тя. Смятайте, господа сенатори, че Рим вече няма флота! За мен във водите на Тиренско море е разположил корабите си един враг, който трябва да бъде унищожен! – Категоричният тон на диктатора и неговите слова изумиха присъстващите. После той привика при себе си младия посланик. – Този самозванец прекали с домогването си до нещо, което не е негово. Бетий, каква бе последната му дума?

Момчето си спомни последните думи на центуриона и с малко притеснение реши да ги цитира, обещавайки на онзи, който му бе спасил живота, че ще изложи всичко онова, за което разговаряха точно и ясно:

– Капитанът им рече да ви предам, че римската флота му принадлежи повече, отколкото... – той спря за миг и хвърли бегъл поглед на диктатора, –

отколкото трона на вас! – довърши нерешително той.

За момент никой в Сената не можа да реагира. Чутото от всички бе твърде стъписващо, а за самия Сула бе като плесница в лицето. Диктаторът бе на ръба на нервна криза. Сантигус се изплаши от изражението му, имаше чувството, че всеки момент ще му се нахвърли. Беше чувал за случаи, в които доносници, предали лоши вести, падаха покосени от гладиуса му ...

После лека-полека започнаха да се чуват шушукания от различни страни.

Един от привържениците на самовластника се провикна:

– Този заслужава да умре заради безочиято си, а не да му слугуваме.

Демократите мощно го подкрепиха.

Сула рече през зъби:

– Не! Разгромете ги! Нека не остане и помен от Класик Мисененсис! Превърнете морето в тяхно погребало! А този – това арогантно говедо, го искам жив в краката ми. Искam да видя лицето му, когато вътрешностите му се пръснат по арената!!! Как се осмелява?! *Est mortale delictum!*¹ Аз владее целият свят, а той има само моята флота. Аз съм Понт Макс, а той кой е? Да не би да си е въобразил, че е Волтурн? Аз съм Феликс – щастливецът, който боговете са възлюбili!!! – развика се римският главнокомандващ. Сетне млъкна и след като съвсем изгуби самообладание, добави разгневено: – Те сами се обрекоха на гибел!

Шумът в Курия Хостилия бе нетърпим – като че стените й щяха да се напукат! Оптиматите твърдяха, че Сула никога не се е грижил за сънародниците си, защо да го прави сега? Беше в негов стил всичко да решава с убийства и изстребления. А демократите се притесниха, защото знаеха, че нямаха достатъчно бойни единици, за да осъществят покушението над флота си. Класик Равенатис, която контролирaше източното Средиземноморие, бе твърде далеч, за да атакува Мисененсис, а и би било много неразумно да оставят незащитена източната страна на Рим и провинциите. Колкото до Класик Мавритания, Крас имаше право – те също се бяха повлияли от действията на своите събратя и бяха закотвили корабите си близо до Бетика. На всичко отгоре се появили размирици в четвърти и пети легион, разположени около ПUTEОЛИ и ОСТИЯ, пазещи бреговете от източно нападение. Легионерите се възползваха от развилата се ситуация и отказаха всякакви военни действия. Дали бяха по море или на суша, те също гладуваха... Така че бедуинът обезсили славния Брундизиум и накара Сула да пошурее! Ето какви бяха последствията от действията на арабина – смятах сенаторите. Сега нямаше кой да изпълни офанзивата.

---

¹ Това е смъртна обида!

Лошото за Рим бе, че истинските професионални хоплити и всеки боен кораб бе под командването на бедуина. Много малко бяха онези тримери по пристанищата на провинциите, повечето от които бяха или търговски и нямаха снаряжения, или пък бойните такива бяха в несъстоятелност.

Сула разпусна съвета и си излезе бесен! Някои останаха да разискват въпроса, други последваха властника. Един демократ се изказа много невнимателно за решенията на Сула, че ги взимал, без да се интересува за обстоятелствата и подробностите, решаващи изхода на положението, че не подходжал трезво, а се отдавал на настроенията си... Мнозина се съгласиха с неохота, защото независимо от това, че подкрепяха своя диктатор, имаше и такива случаи, в които не бяха съгласни с неговите на моменти абсурдни хрумвания, като това сега, с което обричаха на провал онези, дето щяха да пратят срещу собствения си флот. И в края на краищата щеше да има много смърт без никаква полза нито за едните, нито за другите, стоящи в очакване по Апуанското крайбрежие.

Сула издаде заповед изобщо да не се връща отговор на Мисененсис за решението му. Искаше да заблуди противника, че е в момент на размисъл. Искаше атаката му да е ненадейна и тъй като бе осъзнал ситуацията, изслушвайки отците по-късно за неблагоприятното положение, в което се намираше бойната част, той реши да удовлетвори мъстното си его и наранената си гордост и да пръсне много пари, за да купи разните кораби на провинциите. Имаше много, които не бяха включени към флот по простата причина, че не бяха елитни. По закона на Сула, хората, които имаха право да пълнят легионите, трябваше да притежават имане, възлизащо на три хиляди сестерции. Този бе декретът, който Аквилей бе пренебрегнал при битката край Бурайми, като мобилизира момчета под осемнайсетгодишна възраст, и то от бедните маси. Затваряйки си очите, Сула щеше и този път да наруши правилото за бойната единица, виждайки сам, че тази максима не е ефективна в определени случаи като този и трябваше да подходи частно. Много пъти Сената му напомняше тези малки на пръв поглед отклонения, или да кажем по-точно нарушения, но Сула си измиваше ръцете. “Аз и законът сме едно!”

Оказа се обаче, че не бяха никак малко функциониращите кораби на Нумидия, Галия-Цизалпина, а дори имаше и такива, които бяха купени от островите Корсика и Сардиния, та дори и от по-малките Липарските и Пантелерия.

Сената, или по-точно подгласниците на Сула хвърлиха, много средства за възстановяването им, и то за максимално кратко време – същите тези средства, които можеха да отидат в елитната римска флота. Сула предпочете да заложи на неизвестното, избра да гони дивото вместо да пази питомното.

Готвеше се голяма офанзива срещу биремите и тримерите, чакащи отго-

вор от Рим. Но мина доста време и никой от пратениците не се появи да обяви решението на отците. За Авел това бе достатъчен отговор. Той разбра, че исканията им няма да бъдат удовлетворени и реши да издаде окончателна заповед за закотвяне. И същата вечер, когато го направи, той разпусна флота до второ нареждане. Повечето от хоплитите и моряците слязоха на пристанището в Карака и Лука доволни, щото не бяха го правили от дълго време, но онези, които бяха по-привързани към капитана си, останаха на борда, разбира се, на миля от брега.

– Какво ще правим сега, Марий? – попита го Везиар, присъединявайки се към компанията, която се бе събрала под звездите. Той носеше бокал в ръка и след като му рече тъй, отпи дълбока глътка вино.

Авел му хвърли бегъл поглед и му каза безпристрастно:

– Нищо, просто ще стоим. – После с лека усмивка закачливо добави: – Май трябваше да слезеш с момчетата!

Но Везиар като че не обърна внимание на думите му и вгълбено отвърна:

– Като си представя: толкоз години съм служил на този дебел, нещастен негодник и за какво? Накрая да ни остави без нищо като кучета, осланящи се на милостта на Фортуна. Трябваше да се разбунтуваме отдавна, не да чакаме да се стига дотук! – подир това се обърна към Авел. – Капитане, съвсем скоро храната ни ще свърши, а и нямаме с какво да си я набавим...

Авел въздъхна и кимна в съгласие.

– Още когато стъпих тук като роб, видях отчайващото положение, но в началото си мислех, че то е такова само за гребците. Направихме възможното, но ето, че нещата не вървят в ничия полза. Както ние ще останем без средства, така пък и Сената ще остане без флота, защото, както разбрахте, Класик Мавритания също ни подкрепя. – Мъжете се съгласиха. Авел продължи: – Обаче едно ме притеснява повече, имам лошо предчувствие!

– Защо? – попита го старият легионер Сулпиций, който бе служил на баща му.

– Защото винаги, когато преговаряш с някого, получаваш отговор, какъвто и да е той. А ние не получихме такъв. Според мен това значи, че някой се спотайва и крои нещо!

Малката компания остана до късно вечерта, докато луната се извиси високо над звездите, умувайки върху сегашното си положение, а след това се отдадоха на спомени за миналите си военни времена.

Нощта преваля и над морския хоризонт се показва мартенското слънце. Бяха се разминали със студения фронт на зимните месеци, докато плаваха по водите на Егейско море, но ветровете сменяха посоката си и създаваха

усещането, че зимата ще продължи по-дълго, така че мъжете на борда на Мисененсис останаха по вълнената туника под броните си и. Мартенските иди приближаваха, а все още нищо не се забелязваше на мили по вода.

Авел бе станал отдавна, когато Везиар се появи в каютата. Бе твърде развълнуван, бе узнал нещо от моряците, слезли през нощта на пристанището.

– Какво има, Везиаре, какво те безпокои? – попита го заинтересован от настроението му Авел.

Везиар се приближи и задъхан рече:

– Центурионе, нещо става! Мисля, че предчувствията ти ще се окажат верни.

– Защо, какво си научил?!

– Момчетата разправят някакви работи: били са в близкия хан, където се сбират всякакви хора. Вместо да ги вълнува каракския мрамор, ханът Антонин кипял от възбуда заради търговците от Корсика, които разправяли, че им закупуват масово галерите и наемат хора за тях!

Авел се обърна рязко и се втренчи в лицето на Везиар. После се приближи към масата и разгъна картата, на която бе изобразена цялата Република заедно с провинциите. Преторианецът се вгледа в нея.

– Казваш Корсика? Ами ако не е само тя? Ами ако купуват и от близката Сардиния? А може би и Галия, какво ти говори това? Няма да изключая, ако са прескочили и до Тергест или Брундициум – пристанището му е голямо...

Везиар се замисли:

– Сигурно искат да създадат нов флот.

Авел се намръщи.

– Да, но не е само това. Нали знаеш – новото отнема старото, а старото е винаги ненужно и се изхвърля в ямата!.. Ще пратя хора да разпитат насам-натам, така ще мога да направя някои заключения – и Авел нареди на своя подчинен да се погрижи за това.

Мина се още един ден, в който водачът на Мисененсис се отдаде на мисли. Мъчеше го някакво безпокойство, имайки известни опасения, които чакаше да оправдае с известието от Везиар. Но се случи така, че събитията се развиха по-бързо от очакванията.

В късния следобед се появи ненадейно целият в рани младият сенатор Сантигус. Беше наел малка лодка да го откара до фронтовата галера, акостира на миля от брега. Той едва се държеше на краката си и настояваше да види спешно центуриона.

Авел чу глъчта отвън и излезе на палубата. Изненадата му бе огромна, когато Сантигус се строполи в краката му. Авел бързо се наведе и го дигна с

помощта на двама от екипажа. Внесоха го в каютата му и го сложиха на постелята. Преторианецът клекна до него и го хвана за ръката.

– Капитане – заговори с усилие младото момче, – те ще ви нападнат всеки момент. Претършуваха всички провинции и купиха галерите им, въоръжиха ги до зъби. Сула побесня от думите ти и сега иска да потопи Мисененсис, а теб да залови жив... – той спря и изпъшка. Авел се разстрои от състоянието на своя братовчед. Та той бе рискувал живота си, за да дойде да го предупреди за назряващата опасност.

– Викнете медика, бързо!!! – изкрещя преторианецът. После се обърна към ранения младеж и нежно го погледна. – Дръж се, не се предавай. Тук си в безопасност, ще се съвземеш и ще останеш с мен – успокояваше го Авел с лека усмивка на уста, мъчейки се да разсее страшните съмнения в душата си.

Лентул се появи и каза всички да излязат, но Авел остана.

– Моля те, умолявам те, вдигни го от това легло.

– Центурионе, състоянието му е доста сериозно: целият е в прорезни рани, а е промушен и в ребрата.

– Не ме интересува! – извика отчаяно Авел, изправи се и добави настоятелно: – Ти ще го спасиш на всяка цена, ясно ли е? Заповядвам ти да го направиш! – и изтича навън.

– Какво става, Авеле?

Рилий се стъписа: приятелят му се разяри и заудря фок – мачтата с юмрук.

В този миг се появи Лентул пребледнял, той се прокрадваше към Авел смутено.

Авел се обърна и впи очите си в него. Онзи заклати глава.

– Не можа да издържи, загубил е много кръв по пътя, а и някои от раните му бяха смъртоносни. Съжалявам, нищо не можах да направя, нещата се развиха много бързо... Ти напусна каютата и той мигом издъхна!

Авел го гледаше в ужас с широко отворени очи и уста. Напълно смазан от гибелта на единствения си роднина, той силно изкрещя и заблъска наредените бъчви с вода, а подире сграбчи перилата с двете си ръце и започна да ги дърпа, сякаш искаше да ги изкърти, докато ревеше като животно... Везиар го улови в гръб, Авел със сила се отскубна, обърна се и го стисна за врата.

– Никога повече не го прави, не излизай зад гърба ми по този начин, иначе ще те убия, чуваш ли, ще изтръгна гръкляна ти! – рече му през зъби той и го блъсна. След това се развика на наобиколилите го войници: – Махайте се, всички се махайте от очите ми! – Гледайки го в почуда, мъжете бавно се отдръпнаха, а Авел се разрида и падна на колене. – Кога ще спреш, не се ли насити? По-лесно ти е така: вместо да ме убиеш, да ме измъчваш повече като

убиваш тях! Не изкупих ли вината си там в онзи пъкъл, където напълно ме забрави?! Кръвта ми, която проливаш дори без рани, не ти ли е достатъчна? – зажали той. – Защо, защо не допускаш никой до мен, винаги ми ги отнемаш?...

Крайно обезсърчен, Авел остана тъй за минути, а сетне с голямо усилие се изправи и бавно се отправи към каютата. Приблужи се към безжизненото тяло на Сантигус Бетий, вгледа се във все още детското му лице и си помисли: “И ти умря заради мен, братовчедо...”

Той отиде до ведрото с вода, взе една кърпа и я напои, а после започна да мие тялото му. Авел знаеше, че в този момент нямаше друг, който да стори това, а пък и Сантигус му бе роднина. Преторианецът не усети кога Рилий се промъкна. Действията на неговия приятел все повече го учудваха.

– Авел, момчето ми, защо го правиш, Лентул можеше да извърши обряда?

Авел спря да го мие, надигна насълзените си очи към стария търговец и рече едва:

– Длъжен съм, той бе моя кръв и я проля заради мен.

Рилий недоумяваше.

– Какво говориш, Авеле?

– Сантигус бе мой братовчед, племенник на Верания.

Търговецът закри устата си с ръка.

– Но откъде знаеш това? – прошепна той.

– Сантигус сам ми го каза, когато преговаряхме...

– Значи той е знаел кой си?

Авел се изясни:

– Не, той така и не разбра. Аз не му се разкрих... След толкова години, Рилий, за първи път срещнах моя кръв, а не можах дори да му кажа, че сме роднини... – Авел ядно присви зелените си очи. – Кълна се, че ще отмъстя за него, кръвта му няма да остане пролята напразно. Ще ги съсипя. Знам добре кой стои зад всичко това. Със себе си мога да правя компромиси, но това, че посегнах на моя род – ще съжаляват!

Рилий се приближи до своя приятел и го хвана окуражително за рамото:

– Много съжалявам, Авел и за него, и за теб. Видях голямото ти разочарование. Сега разбирам защо реагира така отвън.

– Ще намеря начин да разбере той имал ли е жив роднина и ще предам тялото му лично.

– Не е ли твърде опасно да го правиш?

– Може би, но поне това му дължа. Не мога да го хвърля в забвение в морето, без никой да разбере какво е станало. Сигурен съм, че ще тръгнат неверни слухове за смъртта му. И ако има роднини, те имат право да узнаят

истината. – Авел млъкна за миг, погледна своя мъртъв братовчед и довърши: – Така поне ще запалят погребалната клада. Ще тръгна още утре с няколко хоплити. Ще пратя двама напред по каналите да разузнаят нещо за Сантигус, а ние ще вървим след тях. Ти ще останеш тук с Везиар, ще навлезете в морето и ще се отправите към Корсика и Сардиния и там ще чакате.

Авел даде допълнителни разпореждания преди да тръгне. Според него нападение в близките няколко дена нямаше да има, понеже знаеше, че по това време на годината в първия месец мартиус в Сената се избираха консули и претори и се решаваха важни въпроси, като например кои провинции да разпределят помежду си или кои да обложат с по-висок данък.

Авел се преоблече. Свали от себе си бронята – хамата и облече една сива роба. Затегна я през кръста с въже и закачули главата си, за да се прикрие.

Същата вечер на пристанището в Тоскана слязоха трима мъже. Върху една каруца, пълна със слама, положиха едно безжизнено тяло, увито в плащ, а те възседнаха мулетата си и потеглиха към вътрешността на Италийската провинция. Веднага щом тръгнаха, закотвените галери започнаха една по една да се отдалечават от брега и се отправиха към сардинския остров.

Така, пътувайки цяла нощ между оживените села в средната част на провинцията, на сутринта към тях се присъединиха други двама, идващи от отсрещната страна, с които размениха по някоя дума. После онези двамата си продължиха по пътя, а тримата, дето приличаха на плебеи, се отправиха към река Тимарус, в долината на която бе разположен град Алтилия. Прекосиха реката и не след много влязоха във вътрешността му. Запътиха се към една широка местност, на която имаше частен имот, ограден от дълга каменна стена. Стигайки точно пред портите, пътешествениците спряха и един от тях слезе от мулето си. Приблужи се до една голяма дървена порта и почука. След малко тя се отвори и оттам се показва една слугиня. Закачуленият каза нещо и изчака, а онази се отдалечи. Минути след това се появи един мъж, среден на ръст и на възраст, с прошарени чупливи коси и топчесто лице. Той огледа подозрително човека пред себе си, после хвърли поглед и на другите двама, които стояха все още на мулетата.

– Какво искате, кои сте вие? – строго попита той.

Мъжът с качулката на главата проговори:

– Това ли е домът на Сантигус Бетий?

– Да, защо питате? Ако го търсите тук – сбъркали сте, той е в Рим от дълго време и рядко се прибира.

Човекът пред него наведе глава и не продума за няколко секунди.

Старецът смръщи вежди и още по-съмнително изгледа своите неканени гости. Ненадейно отпрати погледа си към сламената каруца.

– Какво става тук? – притесни се той.

– За съжаление, нося лоша вест – рече гостът, а гласът му прекъсваше от вълнение. Той се запъти към каруцата и отмести част от сламата в нея.

Домакинът се приближи бавно с известен смут в душата и в момента, в който надзърна, краката му се подкосиха.

– Сине! – изстена той и хвана студеното лице на момчето, лежащо безжизнено в каруцата. – Сине, какво се е случило с теб? – говореше му с треперещ глас старият баща, като опипваше невярващо разраненото му тяло.

Мъжът отстрани направи знак на двамата, те слязоха от мулетата и сваляха мъртвия от сламеното му ложе и го положиха на земята.

Бащата се свлече до него и го обгърна с тялото си, отдавайки се изцяло на мъката си.

Тримата стояха отстрани, без да помръднат, гледайки покъртителната сцена пред себе си – бедният човек не можеше да сдържи своята болка и ридаеше с глас, като галеше Сантигус по косите и го целуваше по челото...

Онзи с качулката се доближи до стария баща и клекна до него. Хвана го за раменете и му рече:

– Нека го внесем вътре.

Човекът само кимна в съгласие и с помощта на своя посетител стана от земята и се отправи към дома си съкрушен.

Другите двама внесоха Сантигус в къщата.

В *атриума*¹ влезе прислужницата и като видя своя млад господар, се хвана за главата и изпищя, после се хвърли в обятията на баща му и се разплака. Той ѝ подшушна нещо и тя си излезе.

След това като че ли домакинът се посъвзе малко и каза:

– Искам да знам как е станало

– Сантигус изпълняваше дълга си. Умря с чест! За нещастие стана жертва на политически интриги – обясни закачуленият.

Онзи го погледна остро и се приближи до него.

– А ти къде го откри?

– Той дойде при мен, беше целият в рани и бе изгубил много кръв. Не след дълго почина.

Старецът продължи с въпросите си:

– Кой си ти? Би ли открил лицето си?

Мъжът пое дълбоко въздух. Не можеше да откаже тази молба, щеше да

---

¹ (лат. ез. – atrium) – е отворено пространство във вътрешността на древноримските жилища (домус). Било е нещо като приемна, парадната част на дома, включваща комплувий (четириъгълен отвор в средата на тавана), и *имплувий* (плитък резервоар, разположен под комплувия, предназначен да събира стичащата се дъждовна вода).

обиди своя домакин... Той свали качулката от главата си и се разкри.

Смаян, човекът отстъпи назад.

– Не може да бъде... ти...ти... Кой си ти? – заекваше от изненада той.

– Аз съм Авел – отвърна мъжът спокойно.

– От кой род си, Авеле?

– От Мариевия род.

Онзи срещу него ахна.

– Марий! – повтори той, сякаш не вярваше на чутото. – Съжалявам, че така те подпитвам, но толкова приличаш на една моя близка... – говореше като че по-скоро на себе си домакинът, после се втренчи в Авел: – Авеле, кажи ми, коя е майка ти? – запита го с малко неудобство бащата на мъртвия Сантигус.

Преторианецът първоначално се замисли дали да отговори, но знаейки, че пред него стоеше един толкова близък роднина, реши да му се разкрие напълно в желанието си да бъде припознат.

– Моята майка – родната ми майка, която никога не познах, се е наричала Верания и е била от рода Гонзалус от Бетика.

Щом чу името на жената, скръбният старец се хвана за сърцето и леко възкликна от изумление. Онемя и задиша тежко. Клатейки глава, бавно запристъпи към Авел. Протегна ръцете си и за миг те увиснаха във въздуха. После се реши и го докосна по челото и косите. Сълзи се стекоха от очите му.

– Син, синът на Верания! О, богове, няма съмнение в това: лицето, очите, косите, тя цялата е в теб... Моята мила сестра.

Авел стоеше и гледаше стария баща в умиление. Този пред него бе негов чичо и той за първи път от двадесет и три години го срещаше по каприза на съдбата. Но самият Авел бе живото доказателство за очите на неговия чичо, приликата с майка му бе изумителна: те бяха като две капки вода. Верания бе останала да живее в него чрез своя образ. И всеки, който я бе познавал, виждайки Авел, никога не би се усъмнил, че той е неин син.

– Янус ми отне моя син, но ми прати друг в лицето на моя племенник. – После силно затрогнат добави: – Синко, мога ли да те прегърна? – Авел се отдаде на своята сантименталност и се просълзи. Той протегна ръце напред, а старият човек приведе главата му, целуна го по челото и го прегърна. – Синът на Верания е и мой син. Добре дошъл в дома ми Авел Марий – хвана го за ръката и го покани да седне на една кушетка близо до имплувия...

– Толкова съм щастлив, нека маните ми простят за радостта, която изпитвам в деня, когато моят син лежи бездиханен, но с голямата мъка ти ми донесе и радост – говореше му неговият чичо, като държеше ръцете му в своите, седнал до него: – Никога не съм предполагал, че Верания е родила

дете от Марий. Когато тя се изнесе от дома ни, за да отиде да живее при него в палата, бях на тридесет години. Оттогава не я видях и не чух нищо за нея. Съседи разправяха, че след като съм заминал на занаят, тя се завърнала и баща ни – твоят дядо – Руфус я оженил набързо, защото била непразна. Но не след дълго, един ден тя просто изчезнала. След много време се носеха слухове, че я намерили в една изоставена къща близо до Равена, където живеехме по това време – човекът спря и се натъжи – била е посечена. Тогава имаше едно клане в района от кучетата на Аквилей, вероятно тогаз са я убили. Не съм и предполагал, че е успяла да роди... Но ти сигурно не знаеш много за майка си?

Авел поклати глава в отрицание.

– Не зная почти нищо за нея. Зная единствено, че когато ме е родила в онази къща, дето после е намерила смъртта си, ме е поверила на своя близка, която ме отгледа! Тогава, доколкото знам, претърсването е било заради мен. Сула е търсил неродения наследник на Марий.

Докато го слушаше, чичо му забеляза пръстена на дясната ръка на Авел. Вгледа се в него и каза:

– Но този пръстен... това е символът на Рим. – После дигна рязко глава и разтвори широко очи: – О, не! Авел!!! Това име ми беше познато, когато се представи. Сине, ти си бил онзи, който преди време Сула плени! Цял Рим говореше, че са били хванали крадеца на пръстена, който принадлежал на диктатора. – Авел отпусна главата си, връщайки се към онези ужасни моменти от миналото. Чичо му продължи: – Какво ли си притеглил, момчето ми? Сега знам, че си бил невинен. Пръстенът е бил на баща ти, който бе консул по това време и ти го е завещал. Затова бе изчезнал с години и Сула го търсеше под дърво и камък... А той е бил в теб – доказателството за Мариевия наследник! – Авел не издържа и стана. Обърна се с гръб и стисна юмруци, жилите по лицето му се стегнаха от напрежение. Чичо му говореше за тази част от живота му и ровеше с ръжен въглените в душата му. – Аз бях там в деня, когато те поведоха на Форума – продължи старият човек, – и ми се смили. Не те познавах, не знаех дали наистина си престъпник или не, но когато зърнах тялото ти – цялото зеещо в рани, побиха ме тръпки, коремът ми се сви на топка... – той спря за миг, като се мъчеше да си припомни останалото, а в съзнанието на Авел се въртеше само една мисъл – „Спри, не говори!“... – Сега разбирам защо са се отнесли така жестоко с теб. Сула е разбрал в действителност кой си – и докосна Авел по рамото. Авел се обърна и онзи видя ужаса в лицето му. – О, прощавай! Колко съм неразумен...

– Моля те, нека не говорим за мен – рече му Авел с дрезгав глас.

– Да, разбира се, момчето ми, както желаш.

Настана смутна тишина. Подир това старият се приближи до *лектуса*¹, който бе внесен от покоите в етруския атриум и сега бе поставен близо до имплувия. Около него липсваха колони, така че леглото, където лежеше мъртвият бе непосредствено до дъждовните води. Старият баща го приближи и попита с тъга:

– Авел, кажи ми: кои бяха последните думи на Сантигус?

Авел малко се обърка:

– Чичо, аз така и не разбрах как те зоват?

– О, да ме простиш, името ми е Петро.

Преторианецът отиде и седна до безжизненото момче, погледна го и отвърна:

– Искам да ти разкажа онова, което се случи.

Така и направи. Авел разказа как Сантигус се бе появил в онзи ден с пратениците от Сената и как съвсем случайно, докато двамата разговаряли, той разбрал, че момчето е негов братовчед, а също и как след няколко дена дошъл при него сам, ранен на множество места смъртоносно.

– Той бе рискувал живота си, за да пристигне и лично да ме предупреди за назряващата опасност и последните му думи бяха точно тези, че Сула е изкупил галерите от близките острови и провинциите, за да ни нападне. После изпадна в несвяст и не след дълго издъхна. – Авел млъкна и отново погледна своя млад роднина, който лежеше в смъртното си ложе: – Така и не можах да му кажа, че сме братовчеди, той не го разбра! – рече със съжаление той. – Точно заради това реших сам да предам тялото му на негови близки, които не бях сигурен, че ще открия. Поне това му дължах, та той умря заради мен... – Авел се загледа някъде встрани и вметна: – Истината е, че всеки, който по някакъв начин е бил свързан с мен, страда... Не зная какви грехове плащам, но боговете ме наказват, като пропъждат всеки, когото някога съм ценял, и ме обричат на самота.

– Не говори така, момчето ми. Всяко нещо си има причина и не трябва да обвиняваме боговете за това. Моят син не е умрял заради теб. Просто е дошло времето, в което е трябвало да ни напусне и ти нямаш вина. А това, че Фортуна е пресякла пътищата ви, макар и за кратко, е съвсем друго – успокояваше го чичо му Петро, но Авел поклати глава, все тъй намирайки вината в себе си:

– А защо и заради кого моята майка е умряла? Кажи ми, не е ли било

---

¹ (лат. ез. – lectus) – мебел за лежане, легло. Били няколко вида според, предназначението за ползване: lectus cubicularis – спално ложе с облегалка за главата; lectus lucubratorius – за четене и почивка; lectus tricliniaris – по-широко ложе за обяд, приповдигнато в предната си част; lectus punicanus – пуническо ложе със специална мрежа, пазеца от насекоми.

заради мен? Преследвали са я заради мен, убили са я като куче заради мен, а после семейството, което ме отгледа, с години се скиташе от едно място на друго пак заради мен, за да ме опазят! Всичко заради мен и това, че съм син на Марий!... Не, чичо, не можеш да ме убедиш в обратното, аз съм като някаква чума, погубвам хората около себе си. Затова ти казвам: по-добре ще е да не се виждаме повече! Не искам да загубя и теб като Сантигус и то отново заради това, че ме познаваш.

Слушайки го, Петро се отчая. Той се надяваше, че сега, когато се откриха след толкова години, неговият племенник щеше ако не да остане, поне да го навестява от време на време.

– Синко – рече му Петро, – аз ти предлагам моя дом и всичко, което имам, искам да го споделя с теб. Не ме отблъсквай. Сега, като останах без Сантигус, си нямам никого освен теб – моя племенник, сина на скъпата ми покойна сестра... – Петро хвана ръцете на Авел и се вгледа в зелените му очи с надежда: – Моля те, позволи ми да дойда с теб, искам да те последвам. Аз повече няма какво да правя тук.

– Не! – рече категорично Авел и понечи да отскубне ръцете си, но Петро ги стисна здраво и не му позволи да го направи, само довърши, силно разстроен:

– Разбери ме, сине, моля ти се като баща: вече няма кого да очаквам в този дом, ако ти не останеш. Но щом имаш важни дела, поне ме допусни близо до себе си. Казваш, че си обречен от боговете, а ти защо трябва да ме обричаш?

– Чичо, защо не разбираш, мен ме издирват. Аз съм враг на Републиката. Ако ме последваш, ти също ще станеш политически враг...

– Авел, за онези вероломци аз съм враг от момента, в който моят Сантигус е издъхнал, защото именно Рим го уби, Сенатът е отговорен за смъртта му, не ти!.. Аз нямам какво повече да губя, изгубих всичко...

Петро се разплака в отчаяние, след като отново усети мъката по загубата на сина си и видя ясно страшното си уединение в бъдеще. Бедният баща се отпусна на кушетката, а Авел натъжен излезе навън да поеме въздух и да проясни съзнанието си, защото искрено съжаляваше своя родственик и не искаше да го изостави, но същевременно се страхуваше да поеме отговорността да го допусне близо до себе си. Смъртта на неговия братовчед му тежеше на съвестта и ако нещо се случеше и на баща му, Авел си мислеше, че не ще го понесе. За него бе достатъчен фактът, че майка му бе умряла, за да живее той!

Същия ден, малко по-късно, изгориха тялото на Сантигус на погребална клада.

Петро едвам се държеше на краката си, гледайки как огнените езици поглъщаха плътта на сина му. Авел го подкрепяше, застанал зад него, придържайки го за раменете.

– Не трябва родителите да надживяват децата си – продума с гъгнеш глас Петро, докато силният огън осветяваше лицата им.

Както стояха, до тях се приближиха хоплитите, които придружаваха Авел. Единият от тях му прошепна на ухото:

– Капитане, за жалост трябва да тръгваме.

Авел само кимна и мина пред Петро.

– Чичо, време е да потеглям на път. Не мога да се бавя повече, защото се опасявам, че съвсем скоро ще атакуват флота ни и не мога да оставя момчетата сами, аз ги въвлякох в това.

Петро наведе глава и тихо каза:

– И ти наистина няма да ми позволиш да дойда с теб.

– О, чичо... Положението на галерите ни точно сега е отчайващо. Свършиха ни средствата, няма какво да ядем, как бих могъл да те отведа...

– Това ли наистина е проблемът? – прекъсна го Петро въодушевено. – Защо не ми каза веднага?

Племенникът му го погледна в почуда, очаквайки неговото обяснение.

– Синко, не си ли чувал, че родът на майка ти е много заможен?

Авел склочи вежди невярващо.

– Не, казах ти – не знам почти нищо за нея.

– Нашето имуществено състояние възлиза на повече от сто хиляди денарии или шестнайсет хиляди таланта, Авел. След смъртта на Верания по закон онова, което ѝ принадлежеше, се присъди на мен като най-близък жив родственик. Разбира се, докато Сантигус бе жив, разполагаше неограничено. Затова и го приеха в Сената – имаше ценз. Но сега като се спомина... всичко е в мои ръце.

Преторианецът продължаваше да го гледа изумен, без да реагира.

– Чакай малко, чичо, майка ми Теренция, която ме отгледа, ми е споменавала за Верания, че е била освободена робиня.

– Да, била е! Дванадесетте таблици не позволяват бракове между патриции и плебеи и затова баща ти ѝ дари свободата. Навярно мислейки за бъдещия си наследник, прати по свои хора едно завещание, в което бе описано имущество в земи, възлизащо над осемдесет хиляди денарии тогава. Но за жалост човекът, който се появи, негов личен пратеник, беше закъснял: баща ти и майка ти отдавна бяха покойници. Така аз наследих всичко. Повечето от земите си позволих да продам, бе ми непосилно да се грижа за тях. Разбира се, парите скрих на сигурно място, една част от тях давах на сина си... – Петро млъкна и погледна убедително Авел. – Е, какво ще кажеш?

Авел закричи замислен със скръстени ръце. Предложението бе изненадващо и много изкушаващо, знаейки трудната ситуация, в която се намираше Мисененсис. Той се обърна изведнъж към чичо си и рече:

– Аз не бих могъл... това си е живо обирджийство...

– Сине, ти май не ме разбра.

– Не мога да дойда след толкова години и да...

– Всичко е твое, Авел! По право се пада на теб, защото баща ти завеща това състояние на майка ти, а тя, след като почина и никой не знаеше за съществуването ти, тоест нямаше наследник, наследството по закон дадох на мен. Но сега ти си тук – от плът и кръв, и трябва да вземеш онова, що ти принадлежи.

Авел се притесни от чичо си: въпреки че нещата стояха точно така, както Петро му обясни и всичко онова, което семейство Гонзалус Бетий притежаваше в земи и денарии, бе негово, той не можеше да протегне ръка и да си го вземе тъй лесно.

Като прозря мисълта на племенника си, Петро рече:

– На мене нищо не ми трябва. Помисли за себе си, ако ли не, поне за хората около теб, които в момента се нуждаят от подкрепа.

Преторианецът се подвоуми доста. Но в един момент чувството му за отговорност проговори и той с неохота се съгласи, кимвайки с въздишка.

Петро се зарадва от сърце и каза:

– Чакай ме тук, сега идвам – и изтича към дома си. След малко се върна с една лопата, рече на Авел да го последва и двамата закричиха към голямата ябълкова градина зад имота. Като стигнаха, Петро се спря.

– Синко, кажи ми сега, според теб коя от тези ябълки е най-красива?

Въпросът му учуди Авел, но той се загледа в дърветата и техните плодове. Приближи се до едно от тях, което се извисяваше по-нависоко от другите, а ябълките му бяха тъмночервени и едри.

– Когато бях малък, често ходех на пазара и си вземах ето такива ябълки. Майка ми Теренция ми викаше, че само с ябълки не се расте, а аз можех по цял ден само тях да ям – сподели Авел с малко меланхолия.

Петро се засмя и пристъпи към дървото.

– Същият си като майка си. Тя обичаше само червени ябълки, други не ядеше. Когато научих за смъртта ѝ, реших в нейна чест да посадя ябълково дърво и тъй като тялото ѝ е било изгорено с останалите трупове от набега на Аквиллий, аз нямаше какво да погребам и намислих да заровя всичко онова, което бе останало от нея в дома ни – дрехи, накити, та дори и зестрата ѝ... От тогава никоя друга ябълка, дето посях, не е стигала тази по красота и никоя няма този червен цвят като на пролятата ѝ кръв!

Петро се просълзи, потапяйки се в този нежен спомен за своята сестра,

а Авел се развълнува.

– Ето, вземи и копай тук! – рече той и тикна лопатата в ръцете на Авел.

Авел се подчини и заби инструмента в рохката земя.

След няколко копки лопатата удари нещо тъпо. Преторианецът надигна глава към чичо си.

– Продължавай, момче, продължавай – подкани го той.

Авел опипа с лопатата нещо твърдо отстрани, където тя потъваше в почвата и започна да загребва от там. След малко се оформи нещо четвъртито, широко повече от метър.

Авел копаеше вече половин час, без да спре, и се изпоти. Спря за миг, свали робата от себе си, после и туниката и ги метна на един нисък клон. Избърса челото си и продължи да копае.

– О, небеса! – възкликна Петро.

Авел се осъзна. Изправи се бавно, после погледна сериозно Петро и лицето му се изопна.

– Това са следи от живота ми с хора, на които съм вярвал и обичал и които накрая изляха помята си върху мен! – рече през зъби преторианецът. Подир това стисна здраво лопатата и я заби с жлъч в земята, като зарина нервно и бързо, дишайки тежко, но не от умора, а от онова, което изникна в главата му: виждаше себе си окован, целия в кръв. Пред него стоеше арабският владетел и думите му изкънтяха в съзнанието му: „Приеми го като проява на милост, иначе заслужаваш да те хвърля на лъвовете“... Припомни си как с часове стоеше под жаркото слънце на оня стълб и то изгаряше зеещите му рани... Върна се и по-назад, където в подземията на Марментинус сестра му, изправила се пред него, му призна най-хладнокръвно, че го бе предала – „Най-последно ще се отърва от тебе, след токова години теглила по твоя вина!“

Внезапно Авел усети докосване и се върна към реалността. Стресна се и бутна грубо ръката на чичо си, който го гледаше необяснимо.

– Какво става с тебе, момче? Изведнъж започна да копаеш като луд, счупи лопатата.

Преторианецът прошари с очи наоколо – къде беше, не можеше да излезе от унеса си. Погледна надолу и видя пръта в ръцете си. Тогава заудря бясно дървото, а сетне опря главата си на него и целият се разтрепери.

– Защо ме роди, майко? Защо? Защо не умрях още там в утробата ти заедно с теб? Кажи ми, трябва ли да съм виновен, че живея вместо теб, вместо него, та той се опита да ме спаси? Защо тези, дето са ме обичали, погиват, а онези, които аз съм обичал някога, изтръгнаха душата ми?!

Авел не издържа, падна на колене и се разрида с глас.

Смаян, Петро се доближи до него, приседна на земята и като го

притегли към себе си, опря главата му на старото си рамо.

– Не зная какво си преживял, момче, но ще ти кажа: такива като теб винаги страдат, защото имат сърца, а онези чиито сърца са вкочанявали, никога не страдат, защото Горгоната се е огледала в тях и там вече не тече кръв, а жлъч. Всички в Рим са под владението на Медуза и са се вплели в хидрите ѝ. Тази отрова щеше да погуби душата на моя Сантигус, когато ме напусна и отиде при онези змии!.. Но сега разбирам, че сърцето му не е отпило от нея и е останало чисто, прогледнало е истината и е умряло с чест... Не се обвинявай нито за смъртта на сина ми, нито за тази на майка ти. И двамата са изпълнили дълга си на този свят и затова боговете са ги прибрали. А ние с теб имаме още дни докато изпълним нашия дълг...

Казвайки това, Петро се изправи.

– Хората ти те очакват, синко, ставай! – рече му твърдо чичо му. Авел се подчини. – Хайде, имаме много работа. Аз ще ида да взема друга лопата, а ти стой тук. – Погледна пръта на земята и рече закачливо: – Тази и без това беше стара и не вършеше никаква работа.

Авел се усмихна, а Петро се вгледа в лицето му.

– Дори и усмивката си взел от Верания – и тръгна.

На задния вход го пресрещна слугинята и му каза, че някакви господа са дошли и искат да го видят.

– Твърдят, че било много важно – обясни тя.

Петро се намръщи и излезе отвън. Там го чакаха четирима пред голямата веранда. По облеклото изглеждаше, че не са простовати хора, напротив – приличаха на видни дейци или патриции, въпреки че бяха във военна униформа и плащ, но *лориките*¹ им бяха по-различни от на другите двама, които бяха обикновени легионери. Те стояха важно върху животните и гледаха високомерно отгоре.

Петро се приближи към тях и ги загледа подозрително. Единият поздрави:

– Това ли е домът на Сантигус Бетий? – попита другият до него.

– Това е – отвърна Петро. – Аз съм баща му.

– Името ми е Гай Юлий, а това е Марк Крас – представи се онзи, – ние сме сенатори. За съжаление, трябва да ви кажем, че Сантигус, вашият син, бе изпратен от отците да води преговори с едни бунтовници на Апуанското пристанище преди няколко дни и оттогава не се е връщал. От слухове разбрахме, че е бил... убит от водача им, един арабин, който, ако сте чули,

---

¹ (лат. ез. – lorica) – броня. Наричала се така, заради кожените ремъци, от които била направена. Характерна за края на I век. пр. Хр. е била лорика хамата (lorica – hamata). Състояла се от навързани метални пръстени, с къси ръкави. Центурионите носели сребърна такава.

превзе нашия флот – малко неловко обясни онзи.

Петро го прекъсна:

– Казвате ми нещо, което знам! Аз вече оплаках сина си и го изпратих в света на Оркус. – Силно изненадани, онези двамата се спогледаха. – Тялото му е било намерено от някакви селяни, които имаха доблестта да ми го предадат – довърши студено Петро.

Юлий заговори отново:

– Съжаляваме за загубата ви. Сантигус беше блестящ млад сенатор с бъдеще пред себе си и ви уверяваме, че този бедуин ще плати с живота си. Вече го обявиха от Сената за враг на Републиката и се издирва. Имаме донос, че миналата вечер е отдалечил галерите си от брега и ги е скрил дълбоко в морето. Слязъл е на пристанището с двама хоплити и се е появил в този район. Затова войниците ни оглеждат наоколо, а ние дойдохме лично да изкажем съпричастността си към кончината на сина ви... Ако забележите някой подозрителен да се навърта по тези места, пратете да ни докладват. Направете го заради името на сина ви. Съдействайки, ще ни помогнете да заловим по-бързо неговия убиец!

Петро кимна в съгласие, а посетителите изказаха отново съболезнованията си и тръгнаха.

Бащата на Сантигус остана да ги гледа дълго, докато се изгубиха от погледа му. Той се мъчеше да направи връзка между неговия племенник, този арабин и смъртта на сина си. Но нещо не се връзваше: пратениците твърдяха, че е бил погубен още при мисията си, тоест преди няколко дни, а Авел му бе казал, че е дошъл жив при него, а после бил починал – съвсем наскоро...

Петро се върна при Авел. Той го чакаше при червената ябълка. Спря се на няколко крачки от него и го изглежда изпод вежди.

– Авел – заговори той, – посетиха ме едни хора от Сената, които издирват убиеца на Сантигус!

– Така ли? – изненада се Авел. – Значи те знаят кой е?

– Да, твърдят, че е онзи арабин, който си присвои нашата флота.

При тези думи преторианецът се озадачи.

– Има ли нещо, което трябва да ми кажеш, сине? – попита го той малко подозрително.

Авел пристъпи към чичо си, хвана го за раменете и рече:

– Има много неща от живота ми, които не знаеш, но сега нямам време да ти обясня. Ако ми имаш доверие – добре, но...

Петро обаче не го чу и го прекъсна:

– Те казват, че Сантигус е бил убит от този арабин, а ти ми рече, че е дошъл жив при теб и тогава е умрял. – Младият мъж отпусна ръце и отправи погледа си към небето, като въздъхна тежко. – Помолиха ме да им съдействам

за залавянето на арабина и ми казаха, че са били забелязани трима души да слизат миналата вечер от галерите.

Авел се втренчи в чичо си.

– Какво каза?

– Рекоха ми, ако видя някой да обикаля наоколо подозрително, да им докладвам, така ще го заловят по-бързо... – Авел закричи нервно насам-натат. – Вие сте трима, Авеле – вметна Петро, търсейки отговор.

Преторианецът спря и рязко се извърна към чичо си, щом чу последните му думи. Петро продължи:

– Сега ще те попитам: ти какво общо имаш с онзи арабин?

Виждайки, че бе хванат натясно и нямаше накъде, Авел се реши и поясни:

– Аз и този арабин сме един и същи човек, чичо, но не е това, което изглежда...

Петро застина на място и ахна. Навъси се и отвърна:

– Каж ми, какво тогава да си мисля аз, Авеле?

Преторианецът се възмути:

– Нима мислиш, че аз съм убил Сантигус? Ще го направя и ще бия този път да ти докарам трупа му? Безумство!

Петро продължаваше да го гледа съмнително.

– Защо да е безумно, напротив – хитростта е присъща на злосторниците. – Авел гледаше потресен Петро и не вярваше на ушите си, а онзи продължаваше да го накарнява със своите опасения: – Сигурно сте заловили Сантигус, разпитвали сте го, а може и да сте го измъчвали и като си узнал, че ти е братовчед и си разбрал за наследството, си дошъл тук преднамерен... Там на галерите се представяш за арабин, а при мен идваш с истинското си лице, за да получиш онова, което ти принадлежи. А междувременно, правейки се на Двубликия Янус, никой не може да се усъмни в беззаконието ти!

Авел загуби ума и дума. Твърденията на Петро го сломираха. Той го разобличаваше като убиец на своя син.

Авел заговори с дрезгав глас:

– Погледни тези ръце! – и ги протегна напред. – С тях съм проливал кръвта на врага в битка, но никога тази на Сантигус. Казах ти и преди, че се чувствам отговорен за гибелта му, аз бях причината той да рискува живота си... Но не отплащам тъй жестоко добрината. Аз може да съм всичко друго, но не и негодник! А колкото до наследството – това, дето рече, е неоснователно, Петро. Никога не съм имал нищо и не искам нищо от никого. Нямам очи дори за денариите на човек, който не съм познавал и не забравяй, че ти беше този, който ме уговори да ги взема, мога да си ида тъй, както съм и

дошъл, празен – говореше припряно и трескаво преторианецът. Сетне добави с нисък тон и леко натъртено: – Но ако твърдиш, че доблестта не ми е присъща и че аз съм убил сина ти, тогава напусто се маеш: иди и ме издай. Аз ще остана тук и няма да помръдна, да се увериш, че ще поливам нечий ръце. Навярно, като гледам, ще му ги измия добре!.. – и приседна на земята обезсърчен.

Петро гледаше надолу гузно. В думите на своя племенник той намираще някаква истина, но болката от загубата на сина му бе надделяла и сега, търсейки възмездие, помрачаваше съзнанието на покрусения баща.

Незнайно точно кога, но двамата хоплити се бяха появили, щото издирваха своя капитан и сега бяха станали свидетели на това недоразумение.

– Нашият центурион, човече, не е пролял кръвта на твоя син – намеси се единият. – Аз със собствените си очи видях как се мъчеше да я спре, докато изтичаше от раните му... Молеше го да се съвземе, да го прибере при себе си на Мисененсис, но горкото момче издъхна, а сетне капитанът сам извърши погребалния обред... Ако знаеш как скърбеше за сина ти...

Настана мълчание. Само лекият вятър, който се беше появил, шумолеше в листата на дърветата.

Изведнъж Петро осъзна грешката си. Не бе могъл да прежали единствения си син и бе позволил на гнева от горестта да го обърка. От слабост се остави на манипулациите на онези, които той смяташе за нечистолюбиви и подли хора. Нима бе забравил кой бе този пред него – синът на обичната му сестра...

Петро падна на колене и зажали. Зарови лицето в ръцете си и заговори през тях:

– Кажи ми, Авеле, какво да сторя, за да ми простиш. Ти дойде, за да ме припознаеш, а аз, отдаден на своето безсилие, те поругах. Ти дойде да отдадеш почитта си към моя син, а аз те нарекох негов убиец. Виновен съм безкрайно пред теб...

Наистина преторианецът отново се бе предоверил, но този път го бе направил от радост, защото в лицето на този човек бе открил своя род след толкова години. А сега радостта и надеждата му изчезнаха като дим, заменени от разочарование. Онова разочарование, което бе изпитал с измяната на своите близки. Нещо подобно се бе случило на това място до червената ябълка. Душата на Авел крещеше, защото въпреки огорчението, той изпита милост и съжаление към стария объркан и разкаян баща. А сърцето на преторианеца бе състрадателно към чуждата мъка и не понасяше тези унижителни прояви, защото независимо че в жилите му течеше кръв на владетел, тя бе примесена с тази на вечно страдащите, обикновените, уязвимите и винаги онеправдани хора...

Слушайки изповедта на чичо си, Авел бавно се приближи и коленичи пред него. Хвана ръцете на Петро и ги дръпна от лицето му.

– Погледни ме – рече внимателно той, но другият клатеше главата си, чувствайки ужасен срам. Тогава Авел сграбчи главата му и я дигна. – Чуй ме добре, чичо: знам какво е да загубиш свой близък. Познавам тази мъка, защото преди години погребях онази, която ме отгледа. Но не се отдах на заблудата и озверението, а друга, с която израснахме заедно, наричаща се моя сестра, го направи и ме тласна в ръцете на врага така, както ти преди малко щеше да сториш... Не знам дали е жива или не, но не съм ѝ простил, въпреки че все още я обичам, за мен тя умря в момента, в който призна беззаконието си в лицето ми!.. – Авел спря за миг, връщайки се към спомена за това... – Сега ти ми поиска прошка истински разкаян и аз ти я давам, но си помисли добре занаяпред: ще бъдеш ли с мен, ще ми се довериш ли така безрезервно, както го направи твоят син, макар че ме бе срещнал за кратко. Ако ли не, не искам до мене хора с мнителни души и двулични сърца, защото няма да имам сили да прощавам...

Петро закима в съгласие.

– Нека боговете проявят милостта си към теб, както ти направи с мен, сине.

Авел му помогна да се изправи и единият от придружителите му припомни, че времето напредва...

С общи усилия извадиха сандъка и като го удариха с лопатата, счупиха ключалката му.

– Хайде – рече Петро на Авел, – отвори го. На теб се пада!

Авел клекна, изчисти с ръце пръста от горната му страна, после хвана разбития катанец и дигна капака му.

Вътре той видя стари овехтели от годините женски дрехи, които започна да изважда едно след друго, оглеждайки ги с интерес. Все пак те бяха притежание на онази, дето го бе родила... И ето, че в следния момент той съзря настлани по цялата дължина денариите, за които неговият чичо му говореше, че бе скрил на сигурно място. Той зарови с ръце, а сребърните монети стигнаха до лактите му... Под тях имаше документи. Преторианецът ги извади и започна да ги разглежда. Тези документи доказваха имуществото му в земи. Там пишеше на латински, че пълководецът и първи консул – Гай Марий, представя за свой наследник нероденото си дете от Верания Гонзалус Бетий и ѝ завещава част от имането си в земи и денарии. По-надолу се описваше къде точно се намираха тези имоти. Интересното бе, че те бяха разпръснати по цялата Римска република. Имаше такива, които бяха в близост до Сената, други пък се простираха по Испанската и Галската

провинции, а имаше и един парцел в Мавританските земи... Корсика и Сардиния той делеше с други консули, които бяха упоменати в документа. Накрая пишеше, че неговият син и наследник ще бъде припознат по единствения белег – символът на властта! А това именно бе пръстенът на ръката му.

Преторианецът дигна очи към Петро, въздъхна и зачете втория документ, където се споменаваше кончината на майка му и баща му и липсата на техен наследник. Тук бе отбелязано преминаването на завещанието от Гай Марий в ръцете на единствения жив роднина на наследницата майка. Това бе нейният брат Петро Гонзалус Бетий...

Авел скочи и размахва папирусите в ръцете си.

– Познавам добре някои от тези земи, чичо – развълнувано каза той, – и в момента са чужда собственост. Като си заровил тук доказателството, си запазил живота си и този на сина си, но така си позволил имотите да бъдат заграбени, което, разбира се, не е твоя вина. Минали са толкова много години и никой в действителност не е знаел истинския им собственик. – Авел се успокои и потупа чичо си по гърба. – Добре си направил, като си мълчал през цялото време. Иначе щеше да си мъртъв отдавна. – Сетне той се замисли и добави: – Съмнявам се обаче, че има хора, които са се усъмнили. Защо иначе Сантигус е бил приет толкова млад в Сената, нали цензът му е бил малък? Дали са му авторитет в замяна на истината!

– Така е! Имаш право – съгласи се веднага Петро. – В началото, преди да встъпи в длъжност, го бяха мобилизирали като доброволец за една голяма битка в Набатей при оазиса Бурайми – започна да си спомня Петро, – тогава воювах с Ободас Абд ал-Лат... – Щом чу името, Авел неволно потрепна. – Там е бил хванат в плен, заедно с други хастати. Но както разказваше, след като се завърна, един арабин със зелени очи им е спасил живота, като е помолил царя да ги освободи. Казваше ми, че никога няма да забрави този момент, в който видял лицето му, открито от източния владетел... Онзи бил дръпнал наметката му и силно извикал, че по милостта на този човек, те ще се завърнат в земите си. Рекъл им още да го запомнят добре, защото той щял да бъде техен господар... – Петро спря за миг и се загледа в Авел, който сега бе седнал до червената ябълка и се бе замислил. Сетне неохотно продължи: – Когато се завърна, много от момчетата бяха убити, а него именно поканиха в Сената. Още тогава това ми се стори доста странно – добави Петро, но сякаш говореше на себе си. Нещо прищрака в главата му. Старият човек закричи бавно към Авел и протегна ръка към лицето му от страната, дето бе грубият белег на скулата. Седна до него и продължи: – Сега знам защо Сантигус ти се е доверил в онзи ден, когато е преговарял с теб. – Заговори наново той с треперещ глас. – В твое лице той е познал своя спасител. Онзи арабин си бил

ти! Ти, Авеле, ето този белег е видял Сантигус, когато главата ти се е открила от падащия плат... Казваше: “арабина със зелените очи и белега“... Ти си спасил сина ми от робство и останалите с него. – Петро се просълзи, а Авел сви устни и затвори очи. Онези моменти от миналото му отваряха стари рани. – Тогава си мислех: “ето, че един варварин може да е по-благосклонен от собствения ти господар...” В онзи миг, когато научих за това, ми се бе приискало да му целуна ръка за проявената милост към сина ми, дори да принесе дарове на боговете му...

Казвайки това, Петро леко се изправи и целуна Авел по челото.

– Чичо, недей, Сантигус вече не е между нас. Няма смисъл.

– Грешиш, момче! От момента, в който си го пощадил, си му дал още дни, в които да живее със своя стар баща. Точно за тях ти благодаря сега... сине!..

– Центурионе! – рече кратко единият войник.

Авел нареди да се помогне в събирането на багажа на Петро.

Петро и двамата хоплити се отправиха към къщата, а преторианецът събра в една голяма завивка парите и документите, а дрехите на майка си той отново прибра в сандъка и го постави пак на старото му място. После взе лопатата и започна да хвърля пръстта отгоре му.

След около половин час четиримата мъже се възкачиха на мулетата си, като Петро теглеше поводите на друго, което бе натоварил с малко вещи. Отправиха се на запад. Авел бе закачулил главата си отново. Пътуването през деня бе доста рисковано, но като знаеха, че бяха оставили сами галерите някъде до Корсиканския остров, бяха решили да потеглят още докато грееше слънцето, вместо да чакат да падне нощта, тъй като времето им бе ценно, а и трябваше да свършат някои важни неща, докато пазарите бяха все още отворени.

Заобикаляйки Италийската провинция, попаднаха на едно място, където се предлагаха всякакви стоки на черно. Такова огромно тържище не можеше да се види навсякъде, може да се каже, че по асортимент и площ се конкурираше с това на Форум Магнум. По халето имаше каталунци, семнити, келти, та дори и бербери. Това бе тъкмо добре дошло за преторианеца, защото нямаше да има нужда да се разкрива и да дава обяснения на търговците, както правеха изпратените слуги и роби от богаташките семейства, щом проявяваха претенции към дадена стока.

Авел и Петро скочиха от животните и започнаха да обхождат всяко кътче. Преторианецът се стараеше много да не приказва, затова остави тази възможност на чичо си.

След като почти решиха какво ще взимат, се отправиха към едно място,

откъдето закупиха една голяма каруца с муле. Авел седна върху животното и докато яздеше бавно, посочваше с ръка онова, дето трябваше да се търгува, а двамата му подчинени заедно с Петро товареха каруцата.

Авел знаеше добре, че тази каруца нямаше да стигне доникъде за Мисененсис, но не можеше да закупи много такива и да ги натовари всичките. Щеше да бие прекалено на очи, а нали искаше да остане незабелязан, затова и се бе преоблякъл като селянин и като такъв щеше да е много странно да разгърне кесията си и да натрупа цял керван със стока.

И когато единият войник го попита, той сподели намеренията си:

– Ще вземем две лодки и щом ги откараме и ги разтоварим на галерите, през половин прима ще пращам обратно, които да се връщат и да пазарят отново. Но всеки път ще се качват различни мъже и всеки път ще се търгува от различни места. В момента рискът е много голям и за да го ограничим, смятам, че засега това ще е начинът. Ще пусна по още един в лодка, който ще наблюдава наоколо, ще се ослушва и обикаля, за да разбере дали нашите не бъдат подозрение. При най-малкия случай – спираме с маршрутите до черния пазар!

Така и направиха. С първата стока те се завърнаха на галерите. Плаваха дълго, понеже една част от Мисененсис се бе скрила в Корсиканския остров по малките заливи, а друга в сардинското Порто Торес, източната част на което имаше силен излаз към най-южната част на корсиканския Бонифациум. Полумесецът, образуващ Порто Торес, беше идеалната дестинация за укриващите се кораби – широката западна част на пристана позволяваше бърз достъп до останалите западни брегове на двата острова, а в същото време проходът в източната му част служеше като бдение и по-пряка връзка с ескадрите на италиятския полуостров.

Щом ги видя в далечината, Везиар даде заповед на моряците и хоплитите да са нащрек. Но когато лодките се приближиха достатъчно, за да се различават човешките фигури, старият търговец забеляза силуета на преторианеца с качулката на главата.

– Те са! Идват си!

Отвсякъде се чува радостни викове. Щом лодките докоснаха флагманската галера, Везиар протегна ръка, хвана Авел и го издърпа на борда.

– Капитане, как си, много се притеснихме тук. Реших, че няма да свариш да се върнеш! – приветства го той.

Авел го потупа по гърба:

– Грешно си решил, опционе. Или всичко, или нищо! Радвам се да ви видя, момчета. Какво е положението тук, докладвай, Везиаре!

– Засега е спокойно, няма признаци от други плавателни съдове. Бяхме

изпратили две лодки близо до бреговете да разузнаят какво е положението по вода... Но – Везиар млъкна.

– Какво има, говори!

Рилий се приближи и му рече сериозно:

– Авел, храната свърши. Някои от момчетата не са яли вече втори ден, а и робите също. Добре, че не се налага да плаваме, защото не биха могли да изгребат и един стадий.

Преторианецът заклати глава, после се засмя, а Везиар го изглежда странно, щото знаеше, че положението е по-скоро трагично, отколкото смешно.

Авел забеляза реакцията на хората около себе си и заговори със силен глас:

– Чуйте ме: от днес на тази галера, както и на всички останали никой повече няма да гладува. Всеки един от вас, включително и робите ще имат по три дажби дневно...

В първия момент никой не откликна, всички млъчаха и гледаха втренчено своя центурион. Един се провикна:

– Да не би да сте преговаряли със Сената и да са отпуснали средства, капитане?

Авел сви обезкуражително устни и обясни:

– За съжаление не е това. Намеренията им не са се променили и всеки момент ще ни нападнат!

Рилий запита на свой ред:

– Тогава откъде пари за храна, Авеле?

– Няма значение откъде, важното е, че вече има какво да ядем и няма да чакаме като кучета някой да ни подхвърли кокала... Сега се организирайте и бързо разтоварете лодките, а сетне ще ви обясня какво ще направим.

Моряците се организираха и двама скочиха на по лодка, за да подават багажа, а другите направиха по две редици, за да го прехвърлят от ръка на ръка. В момента, в който единият дръпна голямото покривало, извика силно:

– Момчета, тук има храна, много храна!

Мъжете на борда заликуваха.

– Ще има и още, даже и по дреха за гребците, когато тези лодки се върнат по своя курс към бреговете на Цизалпина и Генуезкия залив – уточни Авел и обясни как ще се извърши всичко това.

Работата бе свършена. Разпределиха багажа и по останалите кораби и всички се събраха на борда да разглеждат храната, която се разкриваше пред тях – всякакви плодове и зеленчуци, маслини, подправки, прясна риба в бъчви и други, пълни с испанско вино, както и много пшеничен хляб.

Авел се обърна към екипажа:

– Момчета, преди да се облажим, искам да ви запозная с нашия нов член на борда – моя чичо Петро Бетий.

Старият роднина на Авел кимна и поздрави войниците.

– Зная, че съм малко възрастен и немошен и няма да съм кой знае колко от полза тук, но след смъртта на Сантигус помолих племенника си да ме прибере при себе си.

Смаян, Лентул се обърна към гостенина:

– Искаш да кажеш, че младият пратеник който почина тук...

– Да! – Прекъсна го Авел. – Оказа се, че той е бил мой братовчед. Затова в онзи ден, когато умря, реагирах така остро, за което моля да ме извините... Особено ти, Везиаре, отнесох се грубо с теб, но огорчението ми бе голямо... прощавай. Тъкмо бях открил моя кръв, след като мислех, че съм съвсем сам на света, и боговете ми го отнеха. Но пък по стечение на обстоятелствата намерих своя чичо... – казвайки това Авел, го прегърна през рамо и добави: – Въпреки заплахата, той ме помоли да ме последва и аз не можах да откажа тази молба, след трагичната загуба на сина му. Така че нашето голямо семейство се увеличи с още един член. Искам да се отнасяте почитателно с него, защото, повярвайте ми, той го заслужава. Храната, която виждате тук, е благодарение на него.

Всички извърнаха погледи към Петро.

– Не съм съгласен, сине – приносят е изцяло твой, знаеш защо!

Авел го стисна за ръката и му направи гримаса, Петро млъкна неохотно.

– Хайде, момчета, чака ни много работа!

А какво се случваше малко на изток от Корсика в Рим, докато Авел и хората му имаха трудната задача да снабдят флотилията със средства?

В продължение на повече от две нундини от началото на месец мартиус, съветът в Сената заседаваше важни злободневни въпроси и закони като този на „дванадесетте таблици“. С него магистратите решаваха имуществения ценз и оглавяването на фамилиите. Друг бе квиритското право: статутът на *перигрините*¹ и данъците се определяше от него, а това значеше съвещения на преторите от провинциите. Документите, наречени едикти, също се преглеждаха, с тях именно сенаторите представяха в какво ще се състои тяхното дело по време на мандата им... Проблемът със свикването на народното събрание си оставаше, защото заседаваше рядко, понеже включваше всички общества на Рим... От столетия плебеите водеха постоянни борби, за да изискат правото си в законодателството. А властта на

---

¹ (*чужди*) - това е населението в римските провинции – завоюваните земи, които се управляват от римски управител – претор. Поданиците на Римската Република, които по права са почти равни с тези на робите, затова се смятат от низшата каста, тъй-като са омилостивени от завоевателите си.

Сената не стигаше дотам и затова по-скоро създаваше интриги. Но Сула не признаваше тази условност и налагаше своята воля, като *принцепс*¹ – крайното решение за всичко бе в него.

Неуредици в изпълнението на законите имаше винаги и това, че всеки в Курия Хостилия си мислеше, че слабостта не бе присъща нему, бе повече от достатъчно за пропастта от противоречия между оптиматите и популарите – другото име на демократите. Преторите не можеха да се разберат как да си поделят провинциите в следващата една година. И това бе продължило с дни, защото нямаше ни един, който да не се превъзнасяше до такава степен, че си присвояваше чужди заслуги и достойнства, ако въобще можеше да се говори за такива на това място... И така, те само се наддумваха и не стигаха до нищо съществено...

– Имаме проблеми с хазната – подметна префектът сатурни, управляващ държавното съкровище. Този имаше предвид разточителното изнасяне на жито, от което нямаше никаква възвращаемост.

Щом усети намека, младият Марк Крас, който се подмазваше на диктатора, потули истината с бързо скалъпена лъжа:

– Мала Азия и Тракия от месеци не са плащали данъци. А в Кападокия и Витиния, както знаете, все има разни бунтове: изглежда, че Митридат се е сдущил с Никомед за пореден път. Понтийският монарх дава мило и драго да сложи ръка на тиграновата Кападокия и залага за това сестра си Лаодика. На този нагъл интригант не му стигнаха трите войни с Републиката ни, току-виж, се чини за четвърта...

Сенаторите около него го изгледаха смаяни от изложените факти. Дали му вярваха или не, не бе важно, но те се изумиха от компетентността му по този въпрос.

– Мислехме, че друг се грижи за тези провинции – иронично отбеляза един от оптиматите – Тиберий. – Или и ти си им хвърлил око, Крас?! Помпей жив ще де одере, петимен е за Сирия.

– Голямата ти уста Тиберий ще те прати скоро между двата стълба на Форума – докачи се Помпей, задето някой бе дознал намеренията му. – Аквиллий само това чака!

Последва бурен смях, но самият Крас сякаш не го заболя особено от отправената забележка, защото безскрупулността му нямаше граници. На всеки в залата бе известна болната му амбиция да стане консул, а може би и нещо повече, докато другите се задоволяваха с трохите...

---

¹ (лат. ез. princeps senatus – пръв сред равните). Това е най-възрастния сенатор, на който се отдавало честта винаги да говори пръв сред магистратите и да поставя злободневен въпрос за решаване. Имал функцията на председател на Сената. Представлявал Сената при срещи с делегати от чужди народи.

А колкото до Сула, това ужасно го отегчаваше и той чакаше с нетърпение да отминат дните на заседаване и да нападне Мисененсис. И колкото повече времето минаваше, гневът му към арабина растеше като бурен в душата му и го тровеше отвътре, точно както преди години озлоблението му към наследника на Гай Марий възбуждаше лукавия му ентусиазъм.

Неговият военен префект Аквилей го подкрепяше безпрекословно щом ставаше дума за някакъв арабин. Самата дума го дразнеше изключително, защото я свързваше с онзи, който в битката при Сирийската граница бе забил копеша си в крака му и го бе осакатил завинаги. Естествено, Аквилей не знаеше, че ставаше дума за един и същи човек.

Гологлавият не си губеше времето. Докато Сената имаше работа, той също не стоеше без такава. Беше пуснал своите съгледвачи навред по околностите на близките провинции с цел да разбере къде евентуално се крият римските галери на Мисененсис, тъй като отдавна бе дошло дознание за тях, че в един момент, докато са били закотвени в Тосканския залив, една вечер просто са изчезнали незабелязано. Аквилей знаеше и друго – за странния поход на тримата мъже, слезли от плавателните съдове. Но накъде се бяха запътили, така и никой не разбра. Два дена след това той научи, че същите тези мъже са се появили на черния пазар в западната част на Италийската провинция на границата с Галия Цизалпина, като са закупили стока за значителна сума и са натоварили две лодки. После малко по-късно през деня му бе докладвано, че на същия този пазар оборотът така стремглаво се бил повишил, както за месец напред.

Това хвърли в съмнения Аквилей и той реши да сподели със Сула:

– Има нещо гнило тук! – говореше той.

– Защо? Мисля, че това е нормално, като се има предвид, че по черните тържища цените на стоките са два пъти по-ниски и можеш да намериш от пиле мляко – опонира го Сула, като не намираше нищо особено в това, а и нямаше как, защото мозъкът му бе ленив.

– Не е ли странно, че оборотът се е повишил единствено там, където са се продавали само хранителни стоки, и веднъж е имало голяма покупка на дрехи? Десетки модии риба и зеленчуци липсват, хлябът и андалуското вино също – моряшки провизии. – Сула смръщи вежди и се замисли, а Аквилей продължи да го убеждава в своята теза: – Друг много важен факт: всички лодки са акостирали на граничната страна между Галия и Италия и са отплавали не в друга посока, а в тази, от която са дошли. Всички до една, като се появявали близо през половин прима.

Диктаторът го изслуша и изведнъж се обърна към него, а Аквилей си помисли, че е схванал мисълта му.

– Знаеш ли, ти продължаваш да ме изумяваш! Плъзнал си пипалата си навсякъде. Горгоната ще ти завиди.

В първия момент пълководецът се възмути от тривиалността на своя господар, но после похвалата му го приласка и той леко дигна нагоре брадичката си, възгордявайки се. Аквиллий не издържа и се изясни:

– Според мен те са някъде там – или в Сардиния или в Корсика, по Лигурското или Балеарското море. По всичко личи, че е така! Никъде по бреговете на полуострова или съседните провинции ги няма. Остават житницата и съседката му.

– Добре, щом мислиш, че е така, сега, след *идите*¹, като приключи това досадно заседаване, удряш право в целта. Искам да ги разгромиш! Никаква милост за изменниците, те са точно такива, щом се подчиняват на онзи варварин! А него искам жив, искам лично да набуча този червей на кола!!! Юпитер ще се разкайва, задето е повелил дни за този!.. Който сее ветрове, жъне бури! – канеше се жестоко Сула на своя мним враг.

И наистина Аквиллий имаше опитни съгледвачи. Докато хората на Авел се усетиха, онези ги бяха забелязали. Курсовете на лодките секнаха, но вече бе твърде късно. И въпреки всичко Авел и моряците успяха да натоварят доста стока на галерите, която разпределиха по равно...

Минаха двата дена, за които Сула бе споменал. През тези дни обаче Аквиллий окончателно даде последните си наставления на своите центуриони за предстоящото нападение.

В същите тези дни галерите на Мисененсис обхождаха западните брегове на двата острова, търсейки входи на пещери, достатъчно големи, за да могат някои от тях да се скрият! Други пък като биремите и триремите се разпръснаха между и около островите така, че от откритата част на Средиземноморието те не се виждаха. Целта беше тактиката на изненадата при атаката.

По време на обиколките около Корсика и Сардиния на корабите се провеждаше усилена военна подготовка, като всеки премери силите си един срещу друг под надзора на Везиар.

И ето, че в зората на следващата сутрин в далечината на водния хоризонт от към изток се появиха плавателни съдове. И колкото повече се приближаваха, толкова повече броят им се увеличаваше.

Авел стоеше на флагманската галера заедно с опциона си и

---

¹ (лат. ез. – *idus* – дели се). Това е денят в средата на месеца в Римския календар. Идите са на 15-то число в месеците март, май юли и октомври, а в останалите на 13-то число.

наблюдаваше. Високо над главите им, пред червените ленени платна, се вееше флагът на сребърния орел...

Флотът на Сула – Класик Феликс, командван от Аквилей, се състоеше от тридесет квинкверими, петдесет триреми, шейсет биреми и дващест превозвача. Квинкверемите му бяха заредени с два торзиона и един клюн, но въпреки двойните реми гребци, тези галери бяха по-тромави даже от триремите с огромния си обем – петдесет метра дължина и около седем метра ширина и не можеха да се мерят с пъргавината на биремите, на които Саид бе заложил. Явно гологлавият префект разчиташе на допълнителната артилерия – ударната сила, докато арабина залагаше на тактиката. Класик Мисененсис имаше двеста кораба, от които сто биреми, седемдесет триреми, двадесет либурни и десет превозвача...

– Много са, капитане! Откъде Сула е намерил толкова галери? – попита Везиар.

– Отвсякъде. Но ми се струва, че има повече биреми, високият им борд е трудно превземаем и не ги предпочитат от много години. Затова са стояли по пристанищата и Сула ги е взел. Квинкверемите ми говорят за около четиридесет процента несръчност. Погледни, доколкото виждам, на онези там греблата им са по три реда – има и доста триреми.

– Точно сто и седемдесет гребци.

– Така е. Ами ако прибавим и моряците заедно с хоплитите? – изпитваше го Авел.

– Двадесет моряка и осемдесет войника – точно двеста и седемдесет човека! А би могло да има и повече легионери, поне още сто. Нищо не се знае... А при квинкверемите е доста по-претърпано, само робите са триста човека и още толкоз екипаж...

– Да, Везиаре!.. И как ще ти понесе това?

– Добре, ще се възползваме от фактите.

– Точно така, ще атакуваме първо по-леко подвижните – силата във фланга, ще ги обездвижим напълно с удар в греблата... После ще им изсипем огнените кошове. Ще врежем клюна на *корвуса*¹ в флагманския им кораб и накрая атака с абордаж. Другите съдове, които са по-далеч, ще ударим със стрелковата балиста, особено при биремите с високия борд. Там трудно ще се прехвърлим... – сетне Авел се замисли и добави с лека усмивка: – Добре си сторил, че си направил свой флагмански кораб тази бирема! – Везиар го слушаше и само кимаше с глава. Авел млъкна за малко, свивайки

---

¹ (лат. ез. – *corvus* – гарван) – е абордажен мост на древните кораби, с който са се прехвърляли на противниковия борд. Съоръжението е било прикрепено на кила и като се спускало отвесно, клонът му се забивал в чуждия борд и така войниците се прехвърляли.

преценяващо зелените си очи и добави: – После ще се оставим на ситуацията да ни води, с помощта на боговете!

– Както наредиш, капитане! Дано Нептун и Марс ни закрилят – отговори Везиар. – Ще ида да предам наставленията ти – и тръгна.

Авел остана сам. Гледаше пред себе си врага и всякакви мисли минаваха в главата му – как щеше да се развие битката, дали щяха да загубят или не, той знаеше, че носи отговорност за своите хора, а това свиваше душата му – жертвите отново щяха да са безчислени. Преторианецът не беше с фалшиви героични настроения, според него такива хора бяха по-скоро безумци. Той гледаше реално и точно тази реалност рисуваше в съзнанието му кървава картина. Кръв, която щеше да се пролее за една кауза, и се молеше в душата си да не е напразна, защото знаеше, че именно той бе отговорен за предстоящото събитие. Отново гибелта на някои хора щеше да тежи на съвестта му. Вина, която не бе присъща за един пълководец, а по-скоро за уязвимата женска душа. В това отношение Авел приличаше повече на майка си, отколкото на грубия и жаден за битки свой баща Гай Марий...

Мислейки си за всичко това, Авел сложи гутрата на главата си и закри лицето си. Въздъхна и отправи поглед към небето с очи, пълни с молба. След това отиде до легионерите и моряците и рече:

– Отсега нататък в битката забравяте името ми, ще се обръщате към мен с капитане, или центурионе! Това се отнася и за моите близки – и той се обърна към Рилий и своя чичо, като ги погледна строго. – Това е заповед! – Мъжете кимнаха в съгласие. – Сега всички по местата, гребците да имат готовност, хоплитите да се въоръжат. Напълнете кошовите с асфалт и заредете балистата. Проверете за последно всичко ли е наред! После ще чакате заповед за атака... Везиаре, ти до мен, ще предаваш заповедите ми назад на центурията. И вдигнете платната! – Авел се обърна към приятеля си и чичо си. – В този момент мисля, че ще е по-добре да слезете долу. Нямате опит в боя, затова не мога да поема риска да ви изложи пряко на опасност, като ви въоръжа.

Щом чу думите му, Петро се възмути и отвърна:

– Аз не съм дошъл тук да стоя със скръстени ръце, сине!

– Нито пък аз, този път няма да ти угодя, Авеле! – добави и старият търговец.

Авел стегна челюстта си от нерви и разтвори широко очите си.

– Я се вразумете и двамата! Наивни сте като деца! – изрепчи им се той. – Аз не зная доколко ще ми послужи опитността на легионерите, въпреки че цял живот са воювали по чужди земи, а вие ми говорите глупости! Нямало да ми угоди, тези ги плеши на някой друг, търговецо! – размаха ядосано ръце Авел, сетне продължи с категоричен тон: – Щом сте тук на тази галера и аз

съм центурионът, ще се подчинявате, както всички останали тук, без значение, че сте ми близки! Ясен ли съм? – попита той и се обърна към Петро: – Чичо, мисля, че с теб имахме някаква уговорка, че ще ми се доверяваш напълно, нали? – Петро кимна с малко неудобство. – Ето сега искам да го направиш. Не желая допълнителни грижи и притеснения! – Като им рече тъй, Авел направи знак да се отправят към каютата. – Ще ви пратя един войник долу – провикна се той.

Така всеки си бе на мястото в очакване на първата заповед...

И ето, че не след дълго врагът наближи дотолкова, че таранното оръдие тръпнеше под напора на въжетата.

Авел разтвори леко устни и съсредоточи погледа си. Затаи дъх и след не повече от минута хоплитите чуха гласа му:

– Палитон в атака! – извика силно той и замахна с ръка.

Ударът на оръдието бе точен. Каменният топ попадна върху носа на една вражеска бирема.

Авел извика:

– Стрелкова балиста в готовност!

Центурионът изчака няколко минути, докато корабите на Сула се приближаваха към тях на достатъчно разстояние, за да могат стрелите да ги достигнат. Той присви преценяващо очи, после дигна ръка отново и извика:

– Стрелкова балиста атака!

Но в момента, в който изстреляха своите стрели, те се преплетоха с тези на врага.

– *Тестудо!*¹ – изкрещя капитанът.

Моментално легионерите се групираха и дигнаха щитовете си над главите, като ги наредиха плътно един до друг и така образуваха карапакс.

Противниковите стрели се изсипаха върху галерите от дясната страна на флагманската. Някои паднаха на борда, други се врязоха в повечето *скутуми*² и пронизаха войниците: кой през глава, кой през врат или рамо... Оттам се чува стенания.

Авел заповяда:

– Зареди балистата наново и стреляй! Таранно оръдие в готовност!

Легионерите се подчиняваха стриктно. Първо отпуснаха въжетата на балистата и тя изпрати стрелите си надалеч към вражеския фронт, а после веднага и таранът: отново точен удар, само че пак встрани от галерата водач,

¹ (лат. ез. – *testudo* – костенурка) – команда, термин във военната тактика, при който легионерите образували с щитовете си карапакс на костенурка по време на атака.

² (лат. ез. – *skutum* – древноримски щит). Бил е елипсовиден и извит, голям повече от метър и отлично прикривал легионера. По средата имали желязна изпъкналост, с която често атакували. Върху щита имало различни изображение на митични същества.

а Авел искаше да саботира първо нея и да отреже по този начин главата на змията.

Преторианецът се обърна към Везиар и нареди балистата да се отклони един *пасус*¹ вляво и да се цели във флагманския кораб. Везиар кимна и изтича да докладва.

Така, разменяйки си атаки, двете воюващи флоти продължаваха да се приближават една към друга...

– Пригответе се за атака *периплос*², а после *дикплус*³, когато се доближат достатъчно, аз ще дам сигнал! Хоплитите да имат готовност за абордаж. Копиехвъргачите да ни прикриват.

Точно преди Авел да се отдалечи, Везиар се огледа и го спря, като го хвана изведнъж за лакътя и учудено запита:

– Къде ти е гардът, капитане?

Авел пренебрежително отвърна:

– Нямам такъв!

– Защо?!

– Погледни положението, Везиаре, всеки един войник ми е нужен да действа напред, а не да губим единици, като пазят гърба ми!

– Тогава аз ще стоя до теб, доколкото е възможно! – рече твърдо бившият водач на Мисененсис.

Авел леко се усмихна:

– Дай заповед да се зареди огнеметното торзионно оръдие на кулата. Когато се приближат на един стадий, ще стреляте.

– Капитане, те вече ни обстрелват с техния торзион!

– Виждам, но сме им твърде далече. Погледни: огнените им топки падат на метри пред нас.

И Авел бе прав. Морето пред тях бушуваше и плискаше водите си от падащия огън като мълния в него. Наоколо цареше страшен шум от гласовете на пехотинците, от свистенето на стрелите, от еутитона, който ги запращаше на триста метра към противниковите кораби.

Авел следеше положението навсякъде. Получаваше информация от декарионите на по-отдалечените галери.

Флотилията на Авел не отстъпваше. Той не оставяше врага да поеме въздух, започна да го засипва с всякакви оръжейни средства едно след друго, като използваше и трите си метателни машини – стрелометните, каменометните и огнеметните торзиони, когато съперникът се приближи на

¹ (лат. ез. – *passus* – стъпка, крачка) – древноримска мерна единица.

² (лат. ез. – *periplous* – обхват) – маневра – атака във военноплаването на древните римляни при битка.

³ (лат. ез. – *dicplous* – пробив) – маневра – атака във военноплаването на древните римляни: целта на тази маневра в била да се разкъса линията на противника.

сто и петдесет метра. Но усещайки тактиката му, противникът отговаряше по същия начин. Летящите камъни и огнените кълба започнаха да улучват вече повече от галерите му. На един от корабите се бе подпалила кулата, въпреки че бе покрита с бронзови плочки.

Жертвите започнаха да се увеличават. Някои от хоплитите и моряците горяха пред очите на Авел. Трети бяха смазвани от падащите камъни. Фок – мачтата на галерата вляво от него, пламна. Навсякъде беше ад. Гледката бе ужасяваща, а все още не беше дошъл същественият момент на битката – ръкопашната схватка. Там целта щеше да е превземането на вражеските кораби, затова многочислеността бе решаваща. Авел знаеше това и искрено се надяваше да ги превъзхождат в това отношение, още повече, че при него бяха старите легионери – ветераните, участвали с години в най-големите битки по земите на Републиката и в гражданските войни с баща му...

Везиар се приближи, като се пазеше със skutума си от прелитащите стрели във въздуха.

– Капитане, имаме големи поражения, левият ни фланг е почти разбит, тридесет галери потънаха, а повечето са неспособни да маневрират. Има доста жертви... – Авел сви устни и стегна челюст от напрежение. – Не е ли време да изкараме либурните от скривалищата им.

Преторианецът рязко извърна глава към Везиар и каза категорично:

– Не! Тях ще пазим за последната атака, ще им дойде като мълниците на Юпитер. А сега ще се държим, колкото можем! – После погледна пред себе си и добави: – Мисля, че вече е време за периплос. Кажи на моряците да се приготвят, нека келейстът да усили хода на три. Ако има жертви сред гребците, независимо от кой ред са, нека се уеднаквят или разменят – зигитите да идат при транитите или обратно. При тримерите да се включат и таламитите. И трите реда! Ясно ли е?! Щом започнем тараненето на греблата, тази заповед да се изпълнява постоянно! Нека корабите не губят своята устойчивост.

Заповедите му бяха изпълнени и всички оцелели галери се спуснаха с пълна мощ към врага. Те се приближиха и в последния момент крайните странични триреми рязко завиха и обкръжиха фланговете на противника. Тогава започнаха да таранят галерите им. И понеже при тази маневра имаше значение числеността, Авел забеляза, че късметът бе на тяхна страна, макар и с малко повече.

Чувствайки големия напор, легионерите от вражеските кораби започнаха да изсипват железните си кошове, окачени на кърмата пълни, с асфалт, а хастатите замятаха пилумите си по тези на Авел.

Преторианецът видя това и извика:

– Атака дисклуп, сега!

На дъбовия кил таранът се развилня и започна да троши греблата на противниковия флот. Трябваше да ги лишат от маневреност. Онези се опитаха да отговорят на удара с удар, макар и малко по-късно и затова някои от триремите на Авел също пострадаха, но пък заповедта, която той даде по-рано, оказа ефект: зигитите и транитите се сменяха постоянно и заемаха празните места на пострадалите. Така, че галерите постоянно маневрираха.

И точно тогава Авел издаде многоочакваната заповед:

– Везиаре, обърни балистата на обратната страна и изсипи горящите стрели във водите!

Везиар се зарадва и изтича към оръдието, това бе сигналът, отправен към скритите кораби, които им позволяваше да излязат от убежищата си и да се включат към решаващата атака.

Авел знаеше добре, че тях нямаше да ги грози опасността от метателните машини, врагът почти бе изчерпал бойните си средства от тежката артилерия.

За ужас на противника, сякаш от нищото се появиха двадесет биреми, а петнадесет либурни излязоха като че от самия остров и се насочиха право към останалите галери на Авел.

Щом видя това, флотът на Сула Класик Феликс се опита да ги саботира, мятайки единствено стрели, но безполезно: обхватът им бе малък и те само ги изхабиха напразно в отчаянието, заради изненадата, която Мисененсис им сервира.

И не след дълго пришелците се присъединиха към останалите. Така числеността на легиона се увеличи близо с една трета, защото между галерите имаше такива с дълги големи палуби, извозващи войските, та Мисененсис нарасна с още две допълнителни центурии, освен тези по самите биреми.

Новите му кораби буквално заклешиха врага отвсякъде.

И така флагманският кораб на Авел се промъкна между двата неприятелски съда и проби с удара на киловия таран незащитените им бордове. Целта му беше да потопи техния водач.

Моряците и войниците на новоскалъпения Класик Феликс изпаднаха в ярост и ужас, гледайки в очите началото на собствената си гибел!

Един друг човек обаче, с гола глава, прорязана от белези и лице, цялото покрито с тях, наблюдаваше отдалече битката, без да взема участие, заради физическата си особеност: беше куц! Това бе префекта Аквилый. През всичкото това време той дебнеше като хищник своята плячка, а плячката му бе именно онзи арабин, който си бе позволил волността да се изкаже толкова цинично и арогантно спрямо трона на диктатора.

Наблюдавайки от една странична квинкверема, която определено стоеше почти безучастна, Аквилый от време на време, само когато имаше възлови

ситуации в битката, наставляваше своя декарион – Фригий. Той въобще не си даваше зор, тъй като пестеше сили за абордажа, който всеки момент щеше да настъпи от страна на Мисененсис. Злият префект с неохота призна в душата си, че флотилията на арабина ги превъзхождаше в този двубой, обаче още нищо не бе решено. Следваше ръкопашната схватка, която бе неизбежна и именно тя решаваше изхода на битката.

Сега, когато флагманския кораб на Мисененсис бе толкова близо до този на Сула, таранейки го с последния мощен удар, той проби борда и Аквилей видя техния мним центурион, който бе завзел тези римски галери. Сърцето му за миг спря, а очите му щяха да изскочат.

– Нима Фортуна пак се гаври с мен?! – процеди тихо през зъби той. Но когато със собствените си уши чу гласа му, даващ команда за абордаж, вече нямаше съмнение в това, че самозваният арабски капитан не е просто кой да е, а онзи, дето беляза живота му завинаги в Палмира, където бедуините под водачеството на Ободас Абд ал-Лат прогониха като кучета римския легион, заедно с египетските оксилари чак до Италийска земя... – Дано водите ти пресъхнат, Волтурне! – Аквилей изсумтя и изруга, повика при себе си Фригий и нареди: – Виждаш ли онзи, който се е забулил? – Фригий кимна. – Искам да събереш няколко от най-добрите си мъже и да го нападнете. Изтощете го хубаво и дръжте гарда му настрана, а после го оставете на мен. И направете всичко възможно да ми го доведете жив. Сула го иска жив, разбра ли? – извика яростно Аквилей. – Сега действай!

След последната заповед за абордаж, войниците на Везиар се спуснаха като копои върху вражеската галера, като използваша корвуса, прикрепен до тарана на кила. Той се спусна, преминаха по него и скочиха на противниковия борд. А през това време хастатите запращаха своите копия насреща, за да прикриват абордажа на другарите си. Войниците от Феликс, които се опитваха да се прехвърлят на флагманския кораб на арабина, умираха жестоко от горящата смола, изсипвана върху тях от окачените кошове по палубата.

В момента, в който легионерите стъпиха на отсрещната палуба, започна ръкопашният бой с мечове и копия. Настана същински хаос. Един в друг или един срещу друг мъжете от двата фронта размахваха стоманата с пресни сили и зверски ентусиазъм, всеки бранейки своята кауза с героичната надежда, че именно той ще излезе победител, не съзнавайки, че всъщност проливаха своята братска кръв, защото всички те бяха римляни, съграждани, въввлечени както винаги в нечий чужди хегемонии, а наградата не бе за тях.

Авел осъзнаваше добре този факт, затова, когато гледаше, сърцето му се късаше, а не ликуваше както това на Аквилей, виждайки гибелта на противника.

– На всичко това трябва да се сложи край! – рече тихо преторианецът в продължение на мислите си. После се обърна към Везиар. – Аз се включвам. – А онзи му отвърна, че ще го последва.

Така двамата скочиха на борда и се сляха с множеството воюващи. Те застанаха гръб с гръб, да могат да се пазят взаимно, и поеха първия удар на врага, който като че ли само тях чакаше.

И Авел и Везиар бяха много добри бойци и тъй застанали – слети, бяха като едно цяло, на което трудно се устояваше. В определените моменти, когато се разделяха, всеки един следеше другия и в първия удобен случай отново се прикрепваха един зад друг, като по някое време единият поемаше удара, предназначен за другия.

В хода на битката противниковият меч се плъзна по лявата ръка на Везиар, малко под рамото. Реакцията му накара Авел да се обърне и щом видя кръвта по него, намери с поглед онзи, дето му го бе причинил. Тогава се завъртя бързо така, че застана точно пред партньора си и злосторникът не усети как гладиусът на преторианеца се врязва в плътта му. Авел не го извади от тялото му, докато онзи не се строполи бездиханен на земята.

– Добре ли си, Везиаре? – попита го загрижен Авел.

Везиар кимна и рече:

– Бърз си като котка!

– Котката си пази гърба, а моят гръб си ти! – отвърна му приятелски Авел...

Времето течеше бавно. Бойците се прехвърляха от един кораб на друг, тъй като пораженията им бяха големи, особено на вражеските и някои от тях потъваха, а други изгаряха в морето с гръм и трясък. Мъжете падаха покосени от пилумите и гладиусите, подът на борда бе целият в трупове и между тях кръв! Хоплитите, които водеха схватката, трудно си намираха място и се препъваха в мъртвите тела, а това от своя страна ги затрудняваше в борбата. Поради тази причина моряците хвърляха труповете в морето.

Вече се биеха почти час на вражеския борт, когато една голяма група войници врхлетяха върху Авел. Везиар забеляза това и веднага се обърна така, че застана рамо до рамо с партньора си и с лице към противника, който изскочи фронтално срещу преторианеца. Те бяха десетима. Падаше се всеки от тях да поеме по пет човека, но в боя трудно можеше да се спазват такива условности.

Враговете им, като видяха защитата от страна на бившия капитан на Мисененсис, се разделиха на две тумби, но повечето от тях се захванаха с Авел, понеже той бе главната им цел, а само трима се отправиха към Везиар. Онзи моментално се досети какво става. Това го разяри, те умишлено се мъчеха да го изолират от неговия центурион.

– Капитане, много са! – извика Везиар.

Но Авел не го чу. Бе твърде зает в собствената си отбрана срещу многочисления враг.

Преторианецът владееше добре бойното изкуство с меч. Бе го наследил от баща си и усъвършенствал под настойничеството на арабския цар Ободас, само че доста нехарактерно: вместо със скутум или копие, с два гладиуса.

В началото той само парираше и отбиваше ударите. Знаеше, че тъй като са много, ще трябва един по един да ги обездвижи, така както бе обездвижил противниковите галери. Затова се целеше в определени места по краката и ръцете на войниците. Някои от тях успя да рани – един в бедрото, друг в подлакътника, тъй че оня не можеше да държи повече своя меч. И докато с единия гладиус парираше, с другия атакуваше и обратно. А за да обърка врага, той сменяше тактиката между двете си ръце. Това до известна степен му помогна. Използвайки гъвкавостта и бързината си, той успяваше ловко да се измъква от множеството мечове, като тук-там някой от тях оставяше следа по тялото му, което бе неминуемо в тази неравна схватка.

Аквилий гледаше отстрани, скрит зад фока със злоба в очите, в същото време наслаждавайки се на досетливостта си за това, че благодарение на нея имаше голяма вероятност да залови този омразен арабин, за когото вече знаеше добре кой е. Искаше на всяка цена да отмъсти за своето нещастие, защото да окуее, за един войн бе истинско злополучие, лишен завинаги от възможността да воюва пълноценно. Аквилий не го интересуваха в момента желанията на Сула. На първо място той желаше да се разправи лично със своя враг, а после диктаторът да го довърши! С една дума – заловяха ли центуриона на Мисененсис, очакваха го страшни мъки, а да не говорим, че изненадата и на двамата римски тирани, виждайки истинското му лице, би била потресаваща!

В развоя на битката един от противниците успя да рани тежко Везиар. Той извика и се хвана за ребрата, острието бе преминало между тях. Везиар спря за миг и се олюля. В този момент Авел изгуби контрол, разсея се и се обърна, подпирайки с лакът ранения си партньор. Това бе достатъчно за дебнещите го хищници.

Внезапно се чу силен плясък и като че ли нещо изсвиства във въздуха и го разцепи. Авел усети болка в лявата си ръка. Погледна към нея – гладиусът му изхвърча настрани от удара на един дълъг камшик със стоманена нишка, който някой в суматохата размахна. Моментално на китката му се появи червена следа от него. Авел се опита да открие кой беше направил това, но атаките на четиримата му съперници не му позволиха, още повече, че онзи с камшика се криеше зад гърба му при всяко негово движение – той го

следваше стриктно. Целта му бе да го разконцентрира. Затова онзи замахна още веднъж и още веднъж и всеки път биеше преторианеца и се криеше зад него.

Изпитанието за Авел бе голямо: докато се отбраняваше, трябваше да понася ударите на камшика, така че да не позволява и за миг да го разсеят. А това беше изключително трудно за когото и да е, дори той да се сражаваше само с един противник. Бичът караше тялото му неволно да потрепва, независимо че през миналото си бе го понасял повече от всеки друг, а това пречеше на Авел да контролира атаките си... За секунда той се извърна назад, щото един от войниците на Сула мина зад него. Тогава му се стори, че с периферното си зрение забеляза мъжа с камшика в ръката, но не можеше да го види добре заради меча, който се надигна над него и той трябваше да възпре. Изведнъж Авел чу някакъв смях – подигравателен кикот, който изкънтя в ушите му, бе твърде познат. Мистериозният човек с бича отново започна да нанася удари върху отбраняващия се сам капитан на Мисененсис, без да го интересува, че понякога те попадаха и върху неговите войници. Точно в един такъв момент, Авел се възползва от това и след като дългия камшик се стовари върху един от враговете му и онзи неволно изпъна тяло, забравяйки меча в ръката си, преторианецът замахна силно със своя и го обезглави...

Тази неравна схватка продължаваше близо половин час и умората започна да си казва думата, особено пък след като врагът бе постъпил толкова подло, прибавяйки към боя с мечове и този с бича. Преторианецът плувна целият в пот. Бе понесъл поне десет удара, а стоманата бе белязала дълбоко гърдите му и дясното му рамо. Беше истинско мъчение да можеш да устоиш на всичко това... Авел дишаше тежко през плата на устата си. Имаше нужда да го махне и да си поеме въздух, но не можеше да си го позволи, въпреки че знаеше добре, че ако го хванат, разкриването му щеше да е неизбежно!

В следния миг късметът застана на страната на врага. Залавяйки Везиар, който бе тежко ранен и не издържа силния напор, Авел изгуби контрол над емоциите си и това го изложи в неблагоприятна ситуация. Той се опита да нападне войниците, пленили партньора му, и пренебрегна другите, с които се сражаваше... Успя да убие единия стражар на Везиар, но пък за сметка на това гърбът му бе прорязан от изоставения противник. Ненадейно камшикът се уви като змия около лявата му ръка, придърпа го толкова силно, че падна на земята! В този момент трима хоплити се нахвърлиха едно връз друго и го затиснаха здраво. Единият го удари за дясната китка и Авел я отпусна, а те го обезоръжиха, вързаха ръцете му и освободиха камшика. Изправиха го на крака и изопнаха въжетата така, че разпънаха ръцете му встрани тъй здраво, че преторианецът въобще не можеше да мръдне тялото си.

Авел погледна пред себе си и се почуди много, щом видя гологлавия грозен и жесток убиец на майка си – онзи, който преди години го измъчваше в Марментинус, онзи, който толерираше предателството на сестра му! След като Авел бе възвърнал паметта си в собствения си дом той вече знаеше, че този именно бе същият, с когото бе воювал при оазиса Бурайми. Той бе онзи, който му бе нанесъл смъртоносния удар в гърдите, мъчейки се да убие Ободас Абд ал-Лат. Този човек бе същият, който Авел промуши в бедрото при следващия голям сблъсък между римляни и араби и явно бе окуцял... Затова през цялото това време той хвърляше тъмна сянка в душата му... Всичко мина за секунди през главата му.

Именно той, на когото името беше Аквилый, спомни си Авел, бе застанал пред него, държейки в ръка въпросния камшик. А до него двама войника бяха сграбчили Везиар и го бяха поставили на колене с вързани ръце зад гърба с въже, което минаваше през врата му.

Авел гледаше Аквилый през гутрата си със свити от ненавист очи.

Гологлавият мина зад Везиар, а той се взираше в Авел и в погледа му се четеше яснотата от осъзнаването на приближаващата го гибел. Префектът на Сула извади гладиуса от ножницата си и го дигна високо. Опря острието във врата на оптиона и каза силно:

– Ето как умират изменниците! – и в миг заби с все сила стоманата в гърба му вертикално надолу, докато остана само дръжката. Жертвата изрева жестоко и падна странично. – Не заслужаваш тази чест – рече злостно Аквилый и се изплю върху Везиар.

Авел не издържа на гледката и слушайки страшния вик на Везиар, стисна очи и наведе глава. После чу ироничния смях на гологлавия, наслаждаващ се на стореното от себе си.

Авел погледна към пода: Везиар дишаше тежко, а кръвта му изтичаше бързо. И докато се взираше с плам право в очите му, прошепна:

– Центурионе, отмъсти за мен! – и издъхна.

Ставайки свидетел на ужасната смърт на Везиар, Авел не можа да я понесе и в гнева и болката си изкрещя неистово! Той инстинктивно се опита да се освободи от клопката, в която се намираше, като размърда ръцете си, но Аквилый направи знак на войниците си.

– Разпъвайте!!!

Онези дръпнаха въжетата с все сила от двете страни. Бе непоносимо: Авел имаше чувството, че ръцете му ще се откъснат от раменете. Преторианецът изстена и отметна назад глава. Направи усилие да се опълчи на мощта, стегна мускулите си в цялото тяло и за секунди възпря разтега. Напрежението бе огромно, сякаш множество куки, закачени в сърцето му, откъсваха парченца от него... То лудо заби и той целият се обля в пот.

Аквиллий усети съпротивата му.

– Още, дърпайте, глупаци такива! Та вие го глезите! – изрева гологлавият и отиде от лявата страна, хвана въжето и рязко го опъна тъй силно, че притегли към себе си Авел, докато другите вдясно го удържаха... Зави му се свят и му причерня. Стори му се, че ще припадне и отпусна немощно глава. И като че в далечина дочу гласа на Аквиллий:

– Най-после си в ръцете ми! Имаш ли представа колко усилия ми костваше да се добера до теб, голтако! Ето ти сега и предизвикателството: мнозина като теб са били прашани на кръста и за по-малка дързост, а твоята няма граници – изсъска той, пристъпвайки бавно към преторианеца. – Напънът е голям, нали? Вътрешностите ти треперят и имаш чувството, че ще се пръснеш всеки момент... – той се обърна отново към своите подчинени и им се изрепчи: – Защо отпускате, слабаки такива?! Опъвайте и го дръжте така!

За пореден път врагът опъна примката и Авел простена пак. Усети силна слабост в краката, ръцете му се вледениха. Жилите и мускулите му бяха обтегнати до краен предел, тъй че следващата възможност, която той очакваше, бе да се разкъсат. Кръвта се събираше в сърцето му, гърдите му изтръпнаха, сякаш камък стоеше върху им. Имаше налягане в главата, ушите му бучаха и той почувства голяма тежест в нея, като че бе от желязо.

– Небеса, ако е писано краят ми да настъпи сега, то нека бъде тъй! – прошепна Авел.

В този момент, когато Аквиллий се приближи с намерение да свали замаскираността на своя враг и да разбере най-после как изглежда този негов палач, се чу мощен тътен някъде изпод палубата на галерата, а после последва втори и трети. Всички на борда се изплашиха и започнаха да се оглеждат наоколо, за да разберат откъде идва това. Аквиллий също се спря и изруга:

– Какво става, мътните го взели! – и се обърна назад. Тогава зад себе си видя неприятелски кораб, който бе ударил два пъти с тарана носа на неговата галера, тъй че палубата се пропука на места. Така или иначе пораженията от битката бяха големи, а сега това бе достатъчно, за да изкара кораба извън релси... От нападението на торзиона имаше дупка в корпуса, откъдето навлизаше вода и тя бавно запълваше трюма. Никой не бе забелязал, защото повечето хора отдолу бяха измрели, а другите – хоплитите, бяха ангажирани с битката.

Сега, когато таранът на една тримера, водена от старите легионери, между които и Сулпиций, удари мощно, разцепи палубата от едната страна, а водата, която бе навлязла в долната част на кораба, даде напор и довърши започнатото от оръдието. Бордът се пръсна от единия край до другия и

заблика като извор.

В суматохата войниците, които държаха въжетата на Авел, ги пуснаха и тръгнаха да се спасяват кой както можеше от потъващия кораб.

Преторианецът се строполи на пода в безсъзнание.

Обезумял, Аквиллий се развика като луд на хората си, но никой не го чу. И кога се обърна към арабина, за своя неприятна изненада видя как корабът със страшен грохот започва да се разцепва на две, разтвори се и се наклони на двете противоположни страни. В този миг лежащият на палубата пропадна в него пред очите му!

– Не!!! Не! Само не това! Проклети да са боговете!!!

Изчезването на арабина го разяри страшно. След толкова затруднения, точно го бе заловил, а ето че късметът му изигра лоша шега.

Гологлавият започна да спира всеки от моряците, които тичаха покрай него, карайки ги да извадят тялото на погълнатия от кораба, но в блъсканицата никой не му се подчини. На всеки животът в този момент му бе по-мил, никой не мислеше за нуждите на другия или за това пък някой да бъде спасен.

Аквиллий осъзна своето безсилие и изрева като звяр, а сетне с голямо усилие заради недъга си се прехвърли на една малка либурна, която събираше оцелелите. Близко до тях ги заплашваше една галера, на която гореше фока, и всеки момент щеше да се стовари върху малкия плавателен съд. Затова гребците побързаха да се отдалечат оттам.

На другия край на потъващата тримера, от кораба, който я бе отаранил, скочиха седем човека. Измежду тях бяха онези стари войници, които първи бяха припознали сина на техния бивш господар. Те започнаха да се оглеждат надолу в огромния процеп на палубата с надежда да намерят наследника, но за съжаление всичко бе пълно с вода, която продължаваше да извира и да бута кораба надолу към неговата гибел.

Единият от мъжете, най-старият, се хвана отчаяно за главата:

– Няма го! Сигурно се е удавил! – извика силно той сред големия шум.

Някой се провикна да се махат оттам веднага, защото галерата започнала да потъва стремглаво и щяла да ги повлече.

– Не мога да го оставя!

– Да не си обезумял? И ти ли искаш да се удавиш? По-добре да се махаме оттук, а после, като потъне галерата, ще го търсим във водата.

Онзи го послуша и всички заедно се затичаха към лодките, които тяхната тримера бе спуснала да се спасяват. Точно в мига, в който се качиха на тях, вражеският кораб, който бе станал на две части, потъна за броени секунди.

След малко всичко наоколо замря, сякаш нищо не се бе случвало.

Чуваха се само вълните, които се появиха от разбушувалото се море.

Битката бе приключила.

Които бяха оцелели, се бяха спасили, отплавайки кой с каквото можа, с онова, що бе в състояние да се движи по вода. Останалите от Класик Феликс паднаха мъртви под силния натиск на елитния легион на Авел. Неговата флотилия бе победила, но за сметка на това той бе потънал заедно с вражеския кораб и остави сами своите в голямата морска шир. Нямаше го вече ни Везиар, ни него!...

Мина се известно време.

От каютата излезе войникът, който пазеше Рилий и Петро, и като се увери, че всичко бе отминало, им даде знак. Щом стъпиха на палубата, двамата започнаха да се оглеждат. Рилий каза:

– Долу се чуваше ужасно и виждам защо!

Гледайки горящите отломките на разрушените кораби, плаващи във водите, Петро добави:

– Било е истински ад под небето! – Той беше силно впечатлен, защото за първи път ставаше свидетел на подобно нещо... Изведнъж трепна. – Къде е Авел?

Последва мълчание. Някои от легионерите сведоха глави, а други отместиха поглед настрани.

Рилий усети, че нещо не е наред.

– Сулпиций – рече той на стария войник, – къде е Авел? – повтори въпроса с известно притеснение.

Сулпиций заклати глава и с навлажнени очи отвърна:

– Нашият господар го няма вече!

Рилий онемя. Стомахът му се сви и целият изтръпна.

Петро се изпули, приближи се до него и го хвана за раменете, като го скастри:

– Внимавай какво говориш, войнико! Става дума за моя племенник!

Тогава друг се обади:

– За жалост Сулпиций е прав. Ние здраво ги притиснахме, но на вражеския кораб Везиар и нашият господар бяха хванати в клопка. Биха се дълго с неравностойния противник.

Трети, който отдалеч бе станал свидетел на всичко, продължи:

– Бяха десетима. Повечето се нахвърлиха върху центуриона, а само трима се заеха с Везиар. Известно време удържаха положението, пазиха се взаимно, но онзи кучи син Аквилей излезе с един камшик и започна да бие Авел и въпреки това той се владееше...

Сулпиций се намеси отново:

– Обаче раниха лошо Везиар и господарят в опита си да го защити, пренебрегна съперниците си и нападна другите на Везиар. – Сулпиций млъкна, погледна някъде в далечината и въздъхна тежко. – Раниха го зле, прорязаха гърба му дълбоко, а сетне Аквилей замахна с бича и той се уви около ръката му. Събориха го на земята и онези псета се нахвърлиха отгоре му. Плениха го...

Старият търговец го прекъсна и рече нервно:

– Вие къде бяхте през това време, защо не му помогнахте?

– Галерата ни бе твърде далече, повечето от гребците загинаха при атаките и се придвижвахме много бавно. Бойният ни асортимент свърши, а и някои от нас все още се биеха с врага... Но на противниковия кораб се виждаше всичко ясно...

Петро попита със свито сърце:

– Какво стана после?

Един легионер продължи:

– Копиите на Аквилей започнаха да разпъват ръцете на капитана. А Везиар той уби жестоко пред очите му...

Отново мълчание.

– После ние ударихме с тарана техния кораб, където се случваше това – добави Сулпиций – и той се разцепи на две. Отдолу е бил пълен с вода и тя избликна. Галерата погълна господаря, той лежеше на палубата в несвяст... Фортуна го отърва от ръцете на Аквилей, но реши да го прати при Оркус – довърши старият войник с треперещ от вълнение глас.

Рилий гледаше като побъркан ту Сулпиций, ту останалите войници.

– Трябваше да сте до него, не да го оставяте сам – укоряваше ги той. – Само Везиар оцени доблестта му, дотолкова, че се жертва!.. А вие дори един гард не сте сторили за него! – Обърна се към Петро. – Хайде, защо не им кажеш какво направи той за тях, за всички ни?

Все още несъзнаващ гибелта на своя племенник, Петро заговори:

– Наследството си, за което нямаше представа, взе го и с него ни спаси от гладна смърт... Беден дойде при мен и беден си отиде! – и след като рече тъй, Петро се осъзна и се хвана за сърцето. Разтрепери се целият и започна да се вайка. Отиде до перилата, наведе се и се втренчи във водите: – Авел, сине, къде си? – завика с пълен глас той с надежда, че ще бъде чул.

Сулпиций бавно се приближи до него.

– Петро, ние го търсихме, но там долу го няма.

Старият търговец се разгневи на Сулпиций:

– Нищо не сте търсели, някой скочи ли в морето, гледахте ли под водата? – държеше им сметка той.

Войникът кимна.

– Направихме го, Рилий, докато вие с Петро бяхте в каютата, но за нещастие не го открихме никъде.

Друг моряк поясни:

– Рилий, след всичко, което чу, мислиш ли, че би се спасил? Би било истинско чудо. И ние се надявахме на такова, докато го търсихме, но Марс тъй е пожелал, тъй му е било писано!

Докато слушаше разказа на легионерите, душата на търговеца примря. Нима това бе краят му? След всичките прекеждия и несгоди, след като бе оцелял от страшния тормоз в зандана в Рим, а също и несправедливото назиждане в Набатея... Ами предсказанието?

Рилий рече покрусен:

– Писано му бе да се възкачи на трона, не да умре на дъното на морето в забвение... Приятелю, дали ще мога някога да те прежаля?! – и падна на колене, а останалите свалиха шлемовете и сведоха глави...

Любов и отмъщение

6 глава

На границата между Италия и Галия Цизалпина, точно където апенинското възвишение падаше в хълмове, имаше една малка местност на брега. Там водите на Лигурското море се разбиваха под наклон и се стремяха към Тосканския залив, който бе на тридесет километра на изток. На това място, почти безлюдно от години, живеше малка група хора, които бяха смесили хелветската и етруската кръв и по-скоро на тях гледаха като на отчелници, отколкото на истински граждани – нито италийски, нито цизалпийски. Тази пренебрегната местност бълваше от маслинени лозя. Хората тук извличаха огромни количества зехтин и го предлагаха на пазарите. Конете също изобилстваха. Почти всяко семейство в конюшните си имаше поне десет: андалуски жребци, неаполитански – сиви и черни, с дълги и силно окосмени гривни и опашки, както и едри, алести арабски Гидрани. Хората създаваха от тях полукръвни за впряг.

Едно от тези семейства беше това на Агрипина. Беше наследила студеният и твърди черти на майка си, която бе галка, и римския

темперамент от баща си. Бялото ѝ лице и светлите ѝ кестеняво-златисти коси, характерни за прадедите ѝ на север, както и сините ѝ очи, я отличаваха силно от тъмнокосите и мургави девойки в местността. И понеже бе по-различна от тях, потеклото ѝ будеше съмнение у околните... Родителите ѝ дълги години не бяха в добри отношения и баща ѝ Флавий не искаше да я признае за своя дъщеря... Недружелюбността, равнодушието и липсата на топлина, особено от страна на майката, бяха в основата на затворения ѝ характер. Единствените хора, с които Агрипина общуваше открито и свободно, бяха нейната бавачка Корнелия и приятелката ѝ от детинство Луция.

Луция бе пълна противоположност на Агрипина. Млада, не особено скромна и винаги в настроение. Силната жар в душата ѝ и лекото ѝ поведение привличаха мъжете около нея. Обичаше често да ходи в близките провинции на различни забави, за да оглежда младежите и да прекарва времето си с тях в пищните гошавки, които в по-късните часове прерастваха във вакханалии. И въобще не я интересуваше, че бе сгодена за един виден римски квестор Тиберий! Той, разбира се, беше информиран за, меко казано, лекото поведение на годеницата си, но слабо го интересуваше, защото имаше две наложници, с които се разхождаше в обществото съвсем свободно. С една дума, Луция и Тиберий си бяха лика-прилика.

Въпреки приятелството с леконравното момиче, Агрипина не одобряваше този род маниери и често изпадала в спорове с Луция, като все ѝ казваше, че държанието ѝ няма да доведе до нищо хубаво.

Затова, вярна на своите принципи, които ясно се разминаваха с тези на разюзданото общество, Агрипина избягваше тези походи на приятелката си. Първо защото такива приеми, където винаги имаше оргии, не ѝ допадаха, а напротив – отвращаваше се от подобни низки плътски извращения, заради които бе придобила грешна представа за любовта и нейната красота. И второ, определено с човек като нейната приятелка задължително щеше да ѝ излезе лошо име. А това бе немислимо за момиче на нейната възраст, което бе за женене. Би посрамила името на семейството си, въпреки че в онези времена на разгул и поквара много малко хора се интересуваха от това.

Незнайно защо, може би заради дългогодишните слухове, че тя не е родна дъщеря на Флавий или заради това, че Агрипина изобщо не допускаше до себе си никой от силния пол, на осемнадесет години, тя все още не бе сгодена, но това не значеше, че нямаше кандидати. Младите мъже по съседство и онези на средна възраст от околността не бяха безразлични към красотата ѝ. Твърде различна във външността и поведението си, Агрипина бе по-скоро загадка, която всеки искаше да разкрие... Когато решише, беше непокорна и нищо не можеше да промени възгледите ѝ, особено тези за личното ѝ щастие. Тя искаше сама да го реши. Да встъпва в съпружески

живот без чувства за нея бе немислимо и варварско. Тъй или иначе, нямаше такъв, който да събуди романтичността ѝ.

Много често, когато Агрипина споделяше убежденията си по този въпрос, Луция ѝ се присмиваше.

– О, приятелко, защо се заблуждаваш – любов няма! Тя съществува само в поезията. Всичко на този свят е страст. Тя контролира живота ни!..

Една сутрин Агрипина се почувства отмаляла и реши да не ходи на пазар в този ден, а да изпрати своя слуга да свърши тази работа вместо нея.

Касий беше бивш моряк, чист лигурин, както цялото семейство на Агрипина с изключение на майка ѝ. Той обичаше да се разхожда по брега на морето, потъвайки в старите спомени, и когато му се отдаваше възможност за това, го правеше винаги. Та сега искрено се зарадва, че ще може да излезе в хубавото утро и да се откъсне малко от ежедневните си задължения. Старият слуга бе мъж на дойката на Агрипина и също бе много привързан към младото момиче, което бе израснало пред очите му.

Касий взе със себе си един голям лепен чувал и закричи по нанадолнището, което от тревиста растителност постепенно преминаваше в пясък.

И както си вървеше, изведнъж отдалеко му се стори, че видя нещо на брега. Той забърза крачката си и вече абсолютно сигурен в съмнението си, захвърли чувала и побягна.

И наистина на брега лежеше млад мъж. По тялото му имаше следи от острие и явно доста време бе стоял във водата, защото целият беше посинял. Навярно човекът бе корабкрушенец или някой от всички онези войници, които преди два дена хората бяха чули, че водели битка в морето.

Мъжът лежеше странично и половината му тяло бе във водата, затова Касий се приведе, обърна го, хвана го за ръцете и го притегли навътре към пясъка. После клекна до него и долепи главата си на гърдите му, за да чуе дали има пулс, но не чу нищо заради шума на вълните. Отмести косите от лицето му и опря ухо на устните му: макар и много слабо, долови дъх. Тогава го обърна по корем и започна да притиска на тласъци гърба му, като го наблюдаваше внимателно дали от устата му ще излезе вода. Първите няколко пъти нямаше резултат...

– Хайде, момче, не ме разочаровай! Зная, че си жив, чувствам го!

Касий продължи да го притиска за дробовете, но промяна нямаше. Вече почти обезкуражен, той опита за последен път и подир това забеляза как устата на мъжа леко се разтвори в тиха въздишка и от нея потече малко вода, но не се свести.

– Браво, момче, и това е нещо!

Касий бързо се изправи и се огледа дали не се виждаше някой наоколо, но като се увери, че нямаше кой да му помогне, реши да се върне във вилата и да викне някой от мъжете, дето работеха в обора.

Така и направи.

Когато приближи градината, опитвайки се да я заобиколи и да се отпрати към конюшните, Агрипина изскочи пред него и го стресна.

На стария прислужник само това му липсваше, както бе развълнуван.

– Господарке, искаш да ме убиеш ли?

– Много бързо се върна. Ти ходи ли изобщо на пазара или сега ще тръгваш?

– Господарке, господарке, случи се нещо – говореше забързано Касий, дърпайки Агрипина за ръката.

– Но чакай, къде ме водиш? – възпротиви се тя, като се мъчеше да се отскубне.

– Сигурен съм, че е жив, трябва да му помогнем!

– Кой е жив, Касий? – недоумяваше младата жена.

– Онзи на брега!.. О, господарке, прости ми, припях се и не ти казах какво се случи: докато слизах надолу по склона, видях отдалеч нещо да лежи неподвижно точно на брега на морето. Приближих се и какво мислите – млад мъж, сигурно около тридесетте, изхвърлен от водите...

Агрипина ахна.

– И какво? Той жив ли е?

– Мисля, че да. Диша, но много слабо. Ако не му помогнем, може да умре! – и се запъти към обора, но Агрипина го спря.

– Чакай, къде вървиш? Ами ако е враг, защо трябва да му помагаме? Ако го направим и после той ни нападне? – притесни се тя. – Остави го там. Боговете ще решат дали ще оживее или не!

– Но как така, господарке, не може тъй! Ще разгневим боговете. Ние сме длъжни да помогнем на човек в беда. Поне докато се съвземе, а сетне ще го отпратим.

Агрипина се намръщи и скръсти ръце.

– Какво искаш да кажеш, Касий, че ще докараш този мъж тук? Това е невъзможно! Знаеш, че в тази къща не може. Какво ще каже майка ми, баща ми, ако видят един напълно непознат?

Касий се почеса за тила и се нацупи. Изведнъж плесна с ръце.

– Знам къде ще го отнесем! В моята стара колиба на хълма.

Агрипина се вгледа в лицето на своя слуга и като видя как силно настояваше да разреши проблема с удавника, неохотно се съгласи.

– Така може.

– Много добре, господарке. Отивам да викам момчетата, за да ми

помогнат да го пренесем.

Внезапно някакво любопитство обзе младата жена.

– Аз също идвам – рече тя и влезе във вилата, за да вземе своята пала.

И така тя, Касий и още двама слуги се отправиха към брега.

Мъжете се приближиха до полумъртвия, хванаха го за ръцете и краката, а Касий ги поведе към своя стар дом, в който не бе стъпвал от тридесет години.

Агрипина вървеше малко встрани и гледаше удавника с недоверие.

След няколко минути те стояха пред една стара, полуразрушена от времето, малка колиба от кирпич със сламен покрив. Нейният бивш стопанин се изправи на пръсти пред вратата и от навеса, опипвайки, взе един ключ. Отвори старата порта, а тя като че ли в първия момент се беше залепила за касата.

– Бързо, ето там. Сложете го там! – и посочи мръсното място, в което се предполагаше, че е спял преди време.

Агрипина махна прашните завеси от прозорците и в стаята нахлуха лъчите на утринното слънце. Тя бавно се приближи към своя слуга и хвърли едно око на лежащия на земята мъж.

– Трябва да се измие и да се извика *архиатъра*¹ – констатира Агрипина и изпрати слугите: единият за вода, а другият да открие лечителя. После добави: – Съмнявам се, че докато Бонифаций дойде, тоя ще умре! Изглежда в ужасно състояние. Какво ли му се е случило?

Касий дигна рамене и отговори:

– Господарке, нали знаеш, че преди два дена имаше битка в морето. Помниш ли онези моряци, които бяха закотвили галерите си на пристанището в Тоскана? Те бяха нашият флот Мисененсис. Сула ги беше изоставил като морските зверове във водите, без храна и никакви средства. Те само искаха онова, което им се полагаше, а той изпрати срещу тях цял новосформиран легион. Така брат срещу брат се биха жестоко и този е един от тях. Той не е враг, а наш съгражданин. По това време на годината ветровете сменят посоката си и ето как е попаднал на нашия бряг...

Агрипина се впечатли:

– Не знаех всичко това...

– Нормално е, господарке, ти си жена и се интересуваш от твоите си неща, а ние, мъжете, подочуваме нещичко по хановете... Няма човек в провинцията, който да не порица тази безсмислена битка. Но това е нормално за този деспот, той винаги е тормозил собствения си народ, а сега посегна на

---

¹ (лат. – archiatur - главен лекар) личен лекар на някой патриций, а по-късно и на императора. Архиатрите палатини са обслужвали провинциите.

собствения си флот! Колко хора умряха по гражданските войни преди години, когато Марий се изправи срещу него! И тези поскрипции, заради тях син убиваше баща си, слуга – господаря си. И най-лошото е, че Сула, това животно, отново ги в въвел...

– Не разбирам, какви са тези поскрипции? – попита Агрипина. – И защо са се избивали заради тях?!

– О, откъде да знаеш, господарке, тогава беше малка. Това са узаконени убийства на хора, които Сула смята за свои врагове. Но убие ли ги, той им заграбва цялото имущество. Така преди време той изби близо две хиляди души и всичко, що са имали тези хора, сега е негово.

Агрипина се ужаси.

– Но този звяр не може да постъпва така! Това значи, че в един момент бих могла да умра, заради някаква къща или градина, или някакъв извор, каквито имат патриците.

Касий кимна в съгласие и добави:

– Това е истината, господарке. Светът е жесток към нас.

Агрипина се възмути страшно много, стисна гневно нежните си ръце в юмрук и рече:

– Защо досега не се е намерил някой, който да убие това чудовище?

Касий въздъхна тежко.

– Ех, дъще, не е толкова лесно да унищожиш закореняло зло! Спомням си, преди време имаше един млад човек, за когото хората разправяха, че бил наследникът на този Марий, дето воюваше срещу Сула.

– Е, и какво се случи с него, къде е той сега? – попита любопитно момичето.

– Той е мъртъв! Хората говореха, че попаднал в ръцете на диктатора благодарение на пръстена, който открили у него – един символ, който носи на ръката единствено властникът на Републиката. Разправяха, че момчето го било наследило от баща си Гай Марий! Затова онзи изверг го бил заловил и го екзекутирал публично! Така надеждата, която можеше да се появи в хорските души, умря преди да се е родила. Сула не остави възможност на собствения си народ да помечтае за по-добър живот, като уби онзи, който като син на Марий щеше да продължи делото му...

В колибата влезе единият слуга, носейки голямо ведро с вода.

– Ето водата и чисти кърпи, Корнелия ми ги даде.

Касий напои едната кърпа във ведрото и започна да попива голямата прорязна рана на гърдите на странника, който бе изхвърлен от морето.

– Дано медика не се забави много, иначе може да го изпуснем. Много е студен.

Агрипина се приближи, взе другата кърпа и я намокри.

– Ще ти помогна. Трябва да го измием, преди да е дошъл Бонифаций.

Тя мина от другата страна и приклепна. Хвана отпуснатата ръка на мъжа и започна леко да трие мръсното по китката и пръстите му. Агрипина за първи път докосваше ръката на мъж и това я накара да се почувства някак странно.

Щом Касий видя това, й рече:

– Господарке, по-добре ще е, докато го миеш, да разтриваш мускулите му по-силно, за да можеш да раздвижиш кръвта му. Аз ще направя същото!

Агрипина се подчини. Така двамата с Касий почистваха тялото на странника. После слугата го обърна странично и избърса гърба.

– Това тук е сериозно! Сигурен съм, че ако не бяха раните по него, особено тази, можеше да се свести още на брега, когато изхвърли водата от себе си.

Касий свали изцяло разкъсаните му дрехи и го остави по препаска.

– Какво правиш? – стресна се Агрипина.

– Трябва да го измием целия – отвърна й слугата.

– Но аз не мога да... той е почти гол! – рече тя и се обърна с гръб да не го гледа.

Касий разбра притеснението й и я успокои.

– Аз ще го измия навсякъде, а ти, дъще, почисти лицето му, че от тая тиня нищо не се вижда от него.

Агрипина с неохота се съгласи.

Взе кърпата, наиксна я във водата наново и започна да трие челото му, после скулите, брадичката, а подир това и устните, и докато го бършеше, чертите на удавника все повече и повече се избистряха под влажната кърпа. Агрипина усещаше, че вглеждайки се в него, тръпнеше някак особено. Тя забеляза белезите по лицето му и в един момент, когато се обърна и прокара погледа си по тялото му, видя, че целият бе покрит с тях: стари следи, но сега, когато тялото му бе чисто, те ясно проличаха.

– Какво е това? – смая се ужасена тя.

– Това, господарке, ми прилича на белези от бич – отговори Касий и после добави: – Като тези на гърба му, дето са от скоро. Който и да е този и каквото и да е сторил, бил е наказан много тежко.

Агрипина се замисли, измери го с очи и леко се отдръпна.

– Аз ти казах, че сигурно е някакъв разбойник!

– Защо мислиш, че само разбойниците могат да бъдат наказвани, господарке? Има и невинни хора, които също страдат.

Тя намери смисъл в думите му. Много й се искаше да бе прав, но никой не можеше да знае какво точно се беше случило с този човек, освен самият той. Неговите спасители само можеха да гадаят.

Агрипина пак погледна лицето му и внезапно откри, че мъжът имаше красиви черти...

В този момент в колибата влезе архиатърът Бонифаций. Той обслужваше цялата околия, дори някои хора от Сената и въпреки че по всичките четиринадесет римски квартала имаше по един популарис архиатър, него предпочитаха най-много, защото беше честен и не мамеше като някои местни лечители, заради които хората вместо да оздравеят, се разболяваха повече...

– Какво е това място? Прилича на дупка! – отврати се претенциозният медик. – Който и да е болен, тук не може да стои.

Касий се изправи и поясни, че това е неговият предишен дом, но бил в това състояние, защото от десетки години не бил стъпвал и сега ненадейно се наложило заради удавника да влязат в това отдавна изоставено място.

– Не ми дойде друго на акъла, къде да го отнесем? – оправда се старият слуга. – Господарката не дава във вилата.

– В никакъв случай! – намеси се категорично Агрипина.

Медикът, като че улисан в болния, не обръщаше внимание на приказките на Касий. Той каза нервно:

– Трябва ми малко помощ! – после привика единия коняр. – Ела да го изправим и го придържай.

Бонифаций се зае сериозно над работата си. След като го прегледа, сви устни замислен и поиска информация за страдация. Тогава му стана ясно защо го бяха довели тук. Те го укриваха. Този човек не бе техен познат, а напълно чужд.

– Постъпили сте благородно, като сте се погрижили за него, но за съжаление не давам големи надежди. Очевидно е, че е стоял във водата доста дълго време. Топлината на тялото му не е нормална, по-ниска е от обичайната, а сърцето едва се долавя... Раните, особено прорязната на гърба му, намаляват шансовете му за живот! Може би този нещастник е участвал в битка.

– Битката преди два дена при Сардините – вметна Касий.

– Най-вероятно е така. Сега ще се опитам да го съвзема, но ако не реагира, лошо!

Той положи болния да легне, извади една стъкленица от торбата си, отвори я и на капачето й изсипа няколко капки. Беше етерично масло от лавандула. С него започна да масажира високата част на челото, а после и сгввката между носа и устата. След това направи нещо странно: сви краката му и леко изви главата му назад... Отново взе от силната лавандулова тинктура и намаза с нея слепоочията, после изчака малко... но реакция нямаше.

– Така си и мислех! – отбеляза Бонифаций.

– Защо не се съвзе? – попита загрижено Агрипина.

– Не мога да кажа точно, но ми се струва, че раната на гърба загнива. Сега ще се уверя – рече убедително лечителят и поиска чиста кърпа. – Помогнете ми малко, изправете го и го дръжте, докато ви кажа. – Той стана, изкара от торбата си някаква помада и нанесе малко от нея върху кърпата. Сетне с нея наложи по цялата дължина на зеещата рана. – Бързо, дайте ми друга такава! – и протегна ръка. Агрипина тикна друга суха кърпа в ръката му и Бонифаций закри разреза с нея. – Сега ще изчакаме. Придържайте кърпата – обърна се той към слугите.

След малко лечителят махна положения плат и излезе навън на светло.

– Тъй и предполагам! – рече на себе си той.

Агрипина, като се приближи до него, запита:

– Какво значи това, Бонифаций?

– Погледнете, кръвта е почти черна, а тук се вижда белезникава гъста течност – това е гной и значи, че кръвта му е силно замърсена, а може и да е натровена, дали да не му дам териак?

– Тогава какво ще стане? – притесни се младото момиче. И защо ли? – Трябва да има начин да му помогнем. Моля ви, не го оставяйте да умре. Моля ви!

Бонифаций се вгледа в лицето на красивата девойка: тя нервно кършеше ръце. Защо неговото състояние толкова я вълнуваше? Тя искрено се притесняваше той да не умре!

– Поне ако можех да видя очите му... – тя наведе тъжно глава, – ако умре, поне да знам как е изглеждал.

Бонифаций забеляза нежността в гласа ѝ и леко докосна нежната ѝ ръка:

– Агрипина, познавам ви от много време и никога преди не съм виждал тази замечтаност в очите ви. Виждам, че този човек не ви е безразличен, затова ще направя всичко по силите си, но нека не забравяме, че в края на краищата боговете решават какво ще става... Ескулап ще реши дали този човек ще оздравее или не!

Агрипина затвори очи, а на Бонифаций му се стори, че една сълза се стече по бялата ѝ страна...

От колибата се чу глас:

– Бонифаций, бързо елате!

Бонифаций и младото момиче буквално влетяха в стаята.

Агрипина се стъписа.

– Бонифаций, той... кръвта му... целият се покри с нея!

Бонифаций се встрещи. Сетне като че ли нещо му хрумна: хвана ръката

на странника и я дигна – тя остана във въздуха, а китката му дори не увисна отпусната.

– О, Небеса, вкочанил се е! – възкликна той. Положи ръката до тялото му и прослуша сърцето му с една дървена конусовидна тръбичка. После я приближи и до устата му, като се вслуша в дишането на човека.

Всички в малката стая запазиха тишина в очакване. Бонифаций остана така около минута. Махна уреда от устата и бавно се изправи.

– Свърши! Току-що долових последния му дъх!.. Съжалявам – рече той на Агрипина, а тя невярващо гледаше ту него, ту бездиханния мъж на земята.

– Не! Не може да е мъртъв! Няма никакъв смисъл: два дена водата да го носи и морето да го изхвърли жив... не е честно – рече, почти плачейки, Агрипина. За първи път ѝ се случваше пред очите ѝ да умре човек и мисълта за това я ужаси. Тя побягна навън и пое дълбоко въздух. После извика Касий и го помоли да я отведе у дома...

– Толкова съжалявам за това момче, господарке. Искрено се надяхах, че след като го намерих на брега, ще можем да го спасим, но тъй е било писано...

Агрипина едвам се довлачи до дома си, хвърли се на леглото и зариди горчиво, а старият се опита да я успокои:

– Господарке, не се разстройвай толкова за един непознат. За съжаление, смъртта не подбира и прибира при себе си и млади хора като него – той млъкна за секунда, а сетне каза, че ще се върне в колибата.

Агрипина леко се надигна.

– Какво ще правите с тялото му?

– Ще го изгорим, най-вероятно.

Младото момиче скочи и през зъби рече:

– Да не сте посмели! Не ти позволявам!

– Но господарке, тогава как?

Агрипина се замисли и добави:

– Ти веднъж ми каза, че си имал една стара лодка, нали?

Касий потвърди, после предусещайки мисълта ѝ, рече:

– Да не би да искаш да ми кажеш, че ще го изхвърлим в морето?

– Точно така, Касий! Морето ни го даде, а ние ще му го върнем – решително каза тя. – Ето, тези сестерции, дай ги на Бонифаций за положените грижи... А сега върви!

Малко преди Касий да излезе, младата жена го спря.

– Вземи, това е негово – и подаде на слугата си един пръстен, – беше на дясната му ръка. Свалих го, за да мога да го измия по-добре. – Касий взе пръстена и се вгледа в изображението му. – Какво има, защо не тръгваш?

– Господарке, гледам и не вярвам на очите си! Този пръстен не е обикновен.

– Как така? – учуди се Агрипина.

– Преди години, както ти казах, Сула издирваше наследника на своя враг Марий и пръстенът, символ на властта. Беше разпространил поскрипциите навсякъде с едно изображение на тях.

– Е, и?

– Същото изображение виждам сега тук, на този пръстен! – отвърна слугата силно впечатлен.

Агрипина смръщи вежди неразбиращо.

– Какво значение има това сега?

– Точно това и аз се мъча да разбера... Ако пръстенът носи този символ... – Касий млъкна и бавно дигна погледа си към своята господарка, а очите му искряха от мисълта, която нахлу в главата му. – Знаете ли какво значи това?!

– Не, Касий, изнервяш ме, ако ще говориш – говори! Ако ли не, върви да погребеш онзи нещастник.

– Да, ще го погребем, но с него ще погребем и една тайна.

Агрипина, вече крайно раздразнена, повиши тон:

– И каква е тя?

– Какво прави царският пръстен у този войник?

Младата жена съвсем се обърка. Заклати глава, дигна немощно ръце и рече в заключение:

– Никой не може да каже нищо. Ако бе оживял, може би той щеше да ни обясни, а сега, както казваш ти, ще отнесе със себе си и своята тайна в света на маните. Вземи тази вещ и му я сложи на ръката, където ѝ е мястото. Ние не сме крадци!...

Касий кимна и си излезе озадачен.

Малко по-късно в същия ден от старата колиба на хълма излязоха двама мъже, които изнесоха безжизненото тяло на починалия по-рано човек, който морето бе изхвърлило на брега полужив. Сега, когато архиатърът установи смъртта му, след отчаяните опити да го спасят, положили тялото му в една лодка.

Единият мъж се качи при Касий, който стоеше с греблата в ръце и потеглиха бавно към вътрешността на вечния дом на мъртвеца. Другият се прибра в господарската вила.

Лодката с покойника се движеше тежко, тъй като старият моряк отдавна бе отвикнал веслата, и сега му бе трудно да гребе.

Другият до него наруши мълчанието:

– Може би трябваше да го изгорим или заровим? По-лесно щеше да е

отколкото това!

Касий отбеляза твърдо:

– Такава е заповедта на господарката. Ние с теб не решаваме.

Онзи добави:

– Ами ако морето отново го изхвърли?

– Сега няма такива приливи, а пък и затова ще отидем по-навътре.

В дома на Агрипина цареше суета.

Нейната майка Серина, твърда и практична жена, се вайкаше от факта, че слугата й Касий, който винаги бе на разположение, когато й бе нужен, сега го нямаше.

– Ти знаеш ли нещо по въпроса, дъще? Виждала ли си днес Касий? Отсъствието му ме притеснява... Къде ли може да е отишъл?

Агрипина отвори уста, но застина. Какво можеше да каже на майка си – че в този момент Касий плава в морето и да изпадне в подробности за случилото се по-рано, че е ходила с прислугата на разни съмнителни места, да й каже, че е станала свидетел на нечия смърт! На Серина това никак нямаше да й хареса!...

– Не знам, майко! – отговори тя някак отнесено. – Не се чувствам добре, отивам да си легна. Моля те, ако видиш Корнелия, ми я прати.

Корнелия бе седнала на леглото в *кубикула*¹ и в скута си галеше вълнистите коси на своята довереница, като нежно й говореше:

– Мила моя, не плачи! Винаги в един момент от живота си човек се сблъсква с това. То е неизбежно.

Агрипина, потънала в сълзи, леко изправи главата си и погледна бавачката си с тъжните си сини очи.

– Корнелия, не разбираш ли, беше ужасно! Той... кръвта му, сякаш излезе през кожата му като пот, а после още преди да издъхне, целият се вкочани...

Корнелия въздъхна и каза съжалително:

– Ех, дете, ти си се изплашила, а момчето се е отървало от това страшно страдание, каквото и да е било!

Агрипина се замисли за странния мъж. В спомените й изплуваха моментите, когато тя миеше с влажна кърпа ръцете и лицето му и това как приятно се изненада от красивите му черти, въпреки че не можа да види очите му. Дори и сега тръпнеше, когато си припомни момента, в който Касий го съблече... Почувства се неловко и изведнъж стана. Укори се, задето

---

¹ (лат. ез. – cubicul - спалня). Спалните обикновено били разположени на втория етаж при по-богатите домуси.

продължаваше да мисли за него по този начин. Та той вече бе мъртъв, а все тъй вълнуваше съзнанието ѝ. Кой знае къде сега средиземноморските води носеха трупа му...

Внезапно в кубикюла върхлетя Касий. Двете жени се уплашиха много, а Корнелия не издържа и му се развика:

– Не те е срам, как можеш да нахлуваш така в покоите на госпожицата? – изгледа го страшно тя.

Касий беше силно развълнуван, но се смути от присъствието на жена си точно в този момент. Явно, че искаше да каже нещо, защото думите напиреха в устата му и той гледаше ту господарката, ту жена си. Агрипина обаче го улесни:

– Не се притеснявай, Касий, тя знае всичко. Кажи сега, хвърлихте ли го в морето?

– Не, господарке, не можахме! – отговори онзи.

– Но защо, какво направихте с тялото му? Да не сте го изгорили? – с ужас рече младата жена.

– Не, не сме! Постъпихме както нареди, но... – той спря за миг, защото силно се притесни и започна да диша бързо.

– Но какво, какво е станало, Касий? – запита наново Агрипина с нетърпение.

Касий бавно се приближи и като се втренчи в своята господарка, снижи гласа си тъй, че Агрипина едва чу що ѝ рече:

– Той се съживи!

Агрипина се намръщи.

– Добре ли те чух, Касий? – съмняваше се тя, а Корнелия отново му се скара:

– Не се дръж като глупак и не говори простотии, Касий! Кой ще повярва на това?

Старият човек се обърна към жена си, раздразнен от намесата ѝ, и рече:

– Аз никого не моля да ми вярва, само казвам какво видях с очите си! Точно преди да хвърлим тялото му, той се размърда под завивката. Фикариус също го видя. Тогава ние бързо го развихме, а той като че ли не можеше да си поеме въздух, извиваше главата си назад и отваряше широко устата си. Наложих се да го обдишам на няколко пъти, та тогаз се поуспокои. Погледна ме, а после затвори очите си и се отпусна...

Агрипина и Корнелия го зяпнаха изумени.

Момичето се осъзна. По лицето ѝ заигра лека усмивка. Тя се просълзи от радост и изведнъж се метна върху Касий.

– Значи все пак сме успели да го спасим! – рече тя силно развълнувана, подир това се отдръпна от него и с блеснало лице каза: – Трябва да го видя.

Още сега!

Корнелия цялата изтръпна. Отиде до завесата и се огледа.

– Майка ти е тук! Вече се свечерява, как ще излезеш?

Агрипина се притесни.

– Нали тя трябваше да ходи на някакъв прием при Ливий и Амелия по повод рождения ден на сина им? Защо се бави толкова?

В същия момент отвън се чуха стъпки. Касий се скри зад балдахина на голямото легло, а Агрипина направо се хвърли върху меките му постели. Корнелия се стъписа и застина на място. След секунди в стаята влезе Серина, която завари бавачката с лошото изражение на лицето.

– Какво става тук? Наред ли е всичко? – попита тя загрижено. – Стори ми се, че чух някаква глъч отсам... – Тя се приближи и седна на леглото до дъщеря си, която много обичаше, но и към която бе много строга, защото имаше сериозни планове за нея. – Мила моя – погали я нежно тя, – как се чувстваш сега? – В първия момент Агрипина се чудеше какво да й отговори. Майка й продължи: – Мислех си, че ако си по-добре, би могла да се нагласиш и да дойдеш с мен на гощавката. Ще има видни гости. Искаше ми се да се запознаеш с някой от тях. Все пак смятам, че ти е време да бъдеш в компанията на някой, който би могъл да те ухажва... Ти си млада и красива, и от добро семейство. Време е да ти намерим подходяща партия. Какво ще кажеш? – подкани я майка й.

За Агрипина това бе повече от достатъчно. Тя се престори на още по-болна и едвам-едвам рече:

– Майко, не бих могла. Чувствам се ужасно. Всичко ме боли, а и ми е много студено – чудеше се какво да измисли Агрипина. Корнелия се намеси, като добави и друга лъжа:

– Госпожицата никак не е на себе си. Представяте ли си, господарке, тя повръща.

– О, щом е така, ти стой при нея, а аз ще пратя Бонифаций да я прегледа – рече загрижена майката на Агрипина и стана от леглото й. – Не се притеснявай, мила, сигурно е някакво моментно неразположение, което ще отmine бързо. А може би е от онези екзотични плодове, които взе миналия ден от пазара. Бонифаций е много добър медик, ти знаеш. Ще ти даде някоя от неговите отвари и ще те дигне на крака.

Като каза това, жената веднага се разпореди да бъде открит архиа̀търът и излезе.

Агрипина се послуша в леглото и докато не се увери, че колесницата с майка й не потегли, не стана.

– О, Веста, какви ги забърках! – хвана се тя за главата. – Сега напразно Бонифаций ще се разкарва дотук! – Изведнџ Агрипина се досети нещо и

добави ентузиазирано: – А може би няма да е чак толкова напразно – и тя сграбчи ръката на Корнелия. – Ела да се приготвим. Ние двете ще чакаме Бонифаций отвън, а Касий веднага да се връща в онази колиба. Нали го отнесохте пак там? – попита Агрипина стария си слуга, а той потвърди, след като бе излязъл от скривалището си:

– Къде другаде, господарке? – и тръгна.

Корнелия все тъй неразбираща се възпротиви:

– Какво си намислила, момиче?

Тя често я наричаше така, особено когато в главата на нейната довереница ѝ идваха разни странни идеи като тази.

– Нищо, просто Бонифаций така или иначе ще си свърши работата!

– Но ти си добре, той ще разбере, че го мамаш.

Агрипина нервно отбеляза:

– Ах, Корнелия, той няма да преглежда мен.

Бавачката се вторачи в нея и като се досети за намеренията ѝ, поклати в отказ глава:

– Не, не! Няма да стане. Нито ти, нито аз ще ходим някъде. Ами ако майка ти научи, ще ме изгони!

Агрипина я изгледа ужасно.

– Не разбираш ли, че онзи човек има нужда от помощ – повиши ѝ тон тя.

– Аз разбирам и друго, че ти искаш да го видиш! – Агрипина се изуми, а Корнелия се усмихна и рече по-спокойно: – Ех, дете, аз не съм толкова глупава, колкото изглеждам. Никой не плаче по този начин за един мъртвец и то напълно непознат, както ти плачеше за този... И радостта, която изпита, щом разбра, че е жив – ти цялата пламна!

– Не е вярно, какво се опитваш да кажеш, Корнелия? – отричаше Агрипина.

– Какво ли, че си се прехласнала по онзи удавник, а дори не си му виждала очите, не си му чувала гласа... Внимавай, защото ти личи и ако майка ти те види така...

– Какво, какво да види?! – отново припряно каза Агрипина и скочи, но ненадейно в стаята влезе Бонифаций и завари Агрипина твърде емоционална за една болна жена.

– Какво става тук? – попита той мнително.

Агрипина го хвана за ръката и го поведе със себе си.

– Бонифаций, бързо елате!

– Но къде ме водите, нали трябва да ви прегледам? – рече в недоумение той.

– О, не! Ще ви обясня по пътя. Аз нямам нужда от преглед, а той!

– Кой е той?

Агрипина се спря и заставайки пред лечителя, рече радостно:

– Той е жив!

– Кой е жив, Агрипина? – загуби търпение докторът, имайки чувството, че някой го разиграва.

– Онзи удавник, който се мъчихте да спасите днес в старата къща на хълма.

Бонифаций ахна силно изненадан.

– Какво говорите, Агрипина? Кой ви каза това? – невярващо попита той.

– Касий! Станало е пред очите му. Сега той е при него. Хайде да вървим, ще ви разкажа по пътя – подкани го тя, а сетне се обърна назад. – Ти ще идваш ли с нас, Корнелия, или ще си стоиш тук?

Старата жена дигна ръце и притеснено отвърна:

– Ох, а имам ли избор? – и последва Агрипина.

Почти се беше свечерило вече, когато в старата колиба на хълма блесна светлина. Тази вечер тя дълго щеше да гори, заради гостите, които обитаваха в момента бившия дом на слугата Касий и по-точно, заради един от тях – младия мъж, който се върна от смъртта и сега отново лежеше, както по-рано през деня на постелята си. Но този път изглеждаше по-различно: смъртната бледост от лицето му бе изчезнала, раните му не кървяха и той дишаше спокойно, сякаш спеше.

В момента, в който Агрипина се появи на прага, сърцето ѝ заликува, виждайки онзи, чието име дори не знаеше, а не можеше да прежали. Сега, когато Бонифаций потвърди, че мъжът е в стабилно състояние, тя вече бе сигурна, че той ще живее...

– Въпрос на време е да се свести – каза лечителят.

Като гледаше младия мъж, Касий си спомни странната случка в лодката и попита Бонифаций:

– Докторе, бихте ли ни дали някакво обяснение... това е много чудно?

– Не, Касий, няма нищо чудно в това. Всяко нещо си има обяснение до-толкова, колкото нам ни е известно. А в този случай вече съм сигурен, че става въпрос за едно много рядко и тежко заболяване, наречено каталепсия.

Агрипина се намеси:

– Да, но вие сам потвърдихте, че е умрял. Стана пред очите на всички ни – недоумяваше тя.

Бонифаций се разхождаше със кръстени ръце и кимаше с глава:

– Да, вие сте права, но явно, че не е станало точно така.

Корнелия съвсем се обърка.

– Лечителю, вие сте учен човек, а не някакъв *авгур*¹. Да не твърдите, че се е върнал от света на маните? Ако е така, на тази работата не му е чиста! – изплашено рече недоверчивата бавачка.

Бонифаций леко се усмихна и поясни:

– Не, скъпа Корнелия, този човек просто не е ходил в света на мъртвите. Тази изключително рядка и коварна болест в момент на криза, в която той очевидно изпадна, кара тялото да имитира смъртно състояние...

– Но как така, не разбирам – рече Агрипина.

– Казано другояче, страдащият се сковава целият, жизнените функции спадат дотолкова, че не могат да бъдат уловени. Сърцето бие много бавно и толкова слабо, че почти не се чува. Ето как аз също бях заблуден, мислейки си, че той е умрял... А колкото до кръвоизливите, вече си мисля, че едното страдание провокира другото – обясни медикът.

Касий проумя случилото се и заключи:

– И ние щяхме да го хвърлим в морето жив и да се превърнем в негови убийци, нали?

Бонифаций дигна вежди и неохотно се съгласи:

– За съжаление, историята познава такива случаи на хора, страдащи от катаlepsия, изгаряни живи на погребалната клада!

Корнелия се ужаси.

– Значи този човек е голям късметлия.

– Очевидно е така – съгласи се докторът.

Внезапно в стаята се чу едва доловимо непознат глас или по-точно шепот:

– Вода! Моля ви, дайте ми вода!

Силно изненадани, Агрипина, Корнелия и Касий извърнаха глави към лежащия на земята.

Той се беше свестил и като помръдваше леко крайниците си и се опитваше да отвори очи, просеше живителната течност.

Агрипина падна на колене до него и започна да го гали по косите.

– Бързо, Корнелия, намери нещо, в което да сипеш вода.

– Какво? – засуети се жената. – Тук всичко е потънало в мръсотия и прах – възмутено рече тя. После ѝ хрумна една идея. Тя се приближи до своята довереница и дигна наметалото ѝ, така че под него се откри дългият фин плат на нощната ѝ туника. Хвана плата и рязко го дръпна, като скъса част от него.

– Какво правиш, полудя ли? – извика изумена Агрипина.

---

¹ (лат. ез. – augur) – древноримски жрец, птицегадател, предсказващ бъдещето и по небесни явления – облаци и гръмотевици. Рим е имал девет авгури по времето на Сула.

– Съжалявам, господарке, но туниката ти бе току-що изпрана – рече Корнелия и отиде до ведрото с вода. Напои добре нежния бял плат и се приближи до мъжа на земята. – Ето вземи и го изцеждай бавно върху устата му – и ѝ подаде мокрото парче.

Агрипина тъй и стори. В момента, в който първата капка вода капна върху напуканите устни на болния, той въздъхна и леко ги разтвори. Младото момиче ги попиваше и отново цедеше водата върху тях. След като се увери, че той утоли жаждата си, тя прокара внимателно плата по лицето му, за да го освежи.

В този момент той отвори очи. Погледна напред и остана така за секунди: неговите – зелени като средиземноморските води, посрещнаха нейните – небесно сини, и за пръв път душите им се докоснаха.

Агрипина застина. Магнетичният му поглед я прикова и тя усети, че в този миг сърцето ѝ се обрече на тези очи, които тя никога нямаше да забрави... Времето сякаш спря и хората около нея изчезнаха. Останаха само тя и той и чувството, че нещо се случваше с нея – една промяна, на която тя не се противеше.

Странникът прошепна:

– Къде съм, какво е станало?

Той леко надигна глава, но от слабост отново се отпусна на земята.

Бонифаций се доближи до постелята му, клекна и му рече:

– Не се притеснявайте, останете в покой още малко време. Изтощен сте вследствие на случилото се. Трябва да си почивате...

– Но какво се е случило с мен? – отново запита странникът.

Лечителят реши да стимулира паметта му и на свой ред попита:

– А вие не си ли спомняте?

Мъжът извърна глава настрани и тогава забеляза другите трима, които стояха и го гледаха любопитно. Една от фигурите породи нещо в главата му – тази на Касий – малко нисичък, едър и с топчесто лице. Онзи спря погледа си на него и го призова:

– Петро, Петро, това ти ли си?

Но щом се приближи, човекът измени лика си.

Мъжът се сепна и започна да се оглежда наоколо.

– Къде са те, къде са всички? – задъхан питаше той.

Старият слуга клекна до него.

– Тук няма никой освен вас. Разбирате ли, аз ви намерих на брега, изхвърлен от морето... – той млъкна за момент, като видя, че човекът заклати невярващо глава... – Не знам какво се е случило, но вие бяхте почти мъртъв и като по чудо сега сте жив!

Малката стая притихна. Непознатият се опита да осъзнае някои неща и

като че ли се поуспокои. После отново заговори, но гласът му звучеше унило:

– Моля ви, изведете ме оттук, имам нужда от въздух. Тук се задушavam.

Бонифаций кимна.

– Той има право, хайде, момчета, помогнете му. Отнесете го на брега, нека се освежи – даде своите наставления докторът на слугите на Агрипина. Корнелия взе факлата, а онези прихванаха мъжа от двете му страни и го поведоха навън.

Агрипина нареди на Касий да се върне в дома ѝ и да вземе от чеиза ѝ завивки, постели и чисти завеси, както и нещо за почистване. Сметна, че ако този човек ще остава тук, поне за известно време, не би могъл да живее в тази кочина.

„Ами ако си тръгне, когато се възстанови?“ – мина ѝ тази мисъл през главата...

Там, на брега, в големия здрач и причернялото море, което плискаше вълните си към мъжа, дето бе изхвърлило сутринта, цареше спокойствие. Както бе седнал, той се опита да се облегне на лактите си, но не успя и падна на пясъка.

Корнелия го съжали, мина зад него, клекна и положи главата му в скута си:

– Ех, странниче, какво е станало с теб?

Той я погледна от ниско, после спря очите си на звездния простор и потъна в спомени:

– Имаше битка, голяма битка! Сула бе изпратил хора срещу нас, собствения си флот, за да ни унищожи. Той винаги постъпва така, когато не може да реши даден проблем, просто го елиминира. А ние искахме само храна и муниции, и достъп до пристанищата на провинциите, за да можем да защитаваме Републиката... Бяха много. Изскочиха десетима срещу мен и Везиар. Беше неравностойна битка и в един момент него го убиха, а мен ме плениха. Започнаха да ме разпъват с въжета, но се чу страшен грохот, идващ от кораба... Това бе последното нещо, което си спомням.

Бонифаций се загледа в морето, което не можеше да се отвори в дълбоката тъмнина. Но всъщност не морето го вълнуваше, а разказът на странника и малко несигурно любопитства:

– Ами центурионът, кой беше центурионът на Сула?

Непознатият усети намека и каза:

– Недейте да увъртате, докторе. Питате ме за Аквилей, а всъщност търсите отговора в мен!

Бонифаций трепна, бе разкрит.

– Аз съм само един медик и имам дълг към всеки, който се нуждае от

моите услуги, без да ме интересува кой е и какъв е, човече! – малко засегнат рече той. – Но смятам, че няма нищо лошо в това да знаем с кого разговаряме, нали?

Мъжът го погледна твърдо, после с помощта на Корнелия се надигна и приседна.

– Вие сам ме попитайте, кой е капитанът... той стои пред вас.

Бонифаций надигна брадичката си и разтвори широко очи. Двамата коняри се спогледаха изумени.

В този момент Касий бе пристигнал и бе дочул последните думи от разговора.

– Гръм и мълнии! – рече силно той. – Тогава вие сте онзи арабин, който превзе Мисененсис. Вие закотвихте галерите, искайки удовлетворение.

– Да, и го получихме – отвърна иронично онзи. – Сула праща при Оркус всеки, който иска някакво удовлетворение.

Касий добави развълнувано:

– Да, но той сам не е получил своето във ваше лице. Потъвайки в морето, боговете са ви спасили от лапите му. Всеки в Рим и провинциите знаеше за вашата поскрипция, но никой не си направи труда да съдейства за залавянето ви, защото защитавахте нашите момчета... Не зная какъв сте, арабин или не, но на този народ му е нужен човек като вас. Сула е римлянин, но не е сторил за народа си и част от това, което вие направихте за римската флота, арабино... каквото и да е името ви – рече Касий затрогнат и го хвана за ръката.

– Саид, и не съм арабин, но ме наричайте Саид... Поне засега – отговори центурионът на Мисененсис.

И така, Корнелия и четиримата мъже останаха още малко на брега, разговаряйки за сблъсъка при Сардините. После те се прибраха в колибата и останаха приятно изненадани от промяната в нея. Агрипина беше измела и изчистила паяжините по вратата и ъглите, бе сменила рогозките и завесите на прозорците. А на мястото, където се предполагаше, че е леглото, беше сложила постеля от чеиза си. Щом Корнелия я видя, ѝ прилоша, но не посмя да реагира, само се закани с пръст на момичето.

Касий я похвали, а Агрипина прокрадна поглед към своя все още непознат за нея гост. Той посрещна погледа ѝ, сякаш също го търсеше и ѝ се усмихна нежно. Младото момиче поруменя.

Касий беше взел една своя дреха, за да я даде на странника.

– Ето, облечете това – каза му той и му я подаде. Но Саид само я взе в ръката си и остана тъй. Бонифаций обаче се досети защо.

– Почакайте, нека ви намажа с нещо.

Той отиде до Саид и се вгледа в раменете му, врата, а после встрани на

гърдите и накрая дигна отпуснатите му ръце, проверявайки под мишниците. Саид притвори мъчително очи.

– Така си и мислех, имате доста разкъсвания. Дано някои от тях не са фатални. Тъй или иначе, ще мине доста време, докато започнете да използвате ръцете си пълноценно. Сега нямате никакъв контрол над тях, за съжаление – обясни му Бонифаций и започна да маже разтегнатите места по Саид. – Това е помада от корени на имбер и див кестен. Даде ми го Асклепиад – моят учител. Донесе го от Мала Азия, много е добро за това. Ще ви го оставя да се мажете всеки ден, а щом привърши, Корнелия може да ви приготви отвара от яйце, лавандулово масло и арника... – Тя кимна, а онзи добави: – Корнелия, моля те помогни на човека да се облече.

Но дойката на Агрипина бе заета, присипваше вода от ведрото в чист съд и затова помоли Агрипина да го стори вместо нея.

Тя бавно пристъпи към него и взе дрехата, после я навлече през главата му, сякаш обличаше малко дете, но щом го хвана за ръката и я дигна, в миг Саид стисна зъби и се стегна. Агрипина доста се притесни, затова, че му бе причинила болка и цялата се разтрепери, но продължи много бавно и се справи. Подир това направи същото и с другата ръка.

Тя сведе очите си и преди да се отдръпне от него, чу гласа му, отправен към нея:

– Благодаря, че бяхте толкова внимателна, Агрипина.

Младото момиче се поласка, защото той за първи път се отнесе лично към нея. Това я накара да се почувства отново особено, онези тръпки пак обляха цялото ѝ тяло и сърцето ѝ силно заби. Саид усети как тя се смути и реши да я разсее, като ѝ рече закачливо:

– Е, не ми приляга много тази дреха: малко къса и широка, стои ми точно като подарена... – Агрипина се загледа в него и неволно се засмя, а той добави: – И все пак ви благодаря за грижите, на всички ви, затова, че ме върнахте към живота – нежно се обърна той към своите домакини.

След няколкодневно пътуване по море малкото оцелели войници от Класик Феликс заедно със своя префект Аквилей се завърнаха в Рим.

Узнавайки за техния погром, диктаторът не можеше да се побере в кожата си, въпреки че се опасяваше за това, но тайно в себе си някак наивно се надяваше да стане обратното. Неговите поддръжници демократите, които наричаха и популари, му излагаха нееднократно фактите, че да поведеш някакви си обикновени селяни, дето цял живот са орали земите си и особено да ги качиш на кораби с малцина моряци, принуждавайки ги да използват снаряжението срещу професионални бойци, е като да изправиш млада сърна срещу лъв!

Сула знаеше добре това и затова заложи на числеността. Сега вече бе осъзнал грешката си с премахването на реформата, която Гай Марий бе направил преди години с войските. Можеше ли да се сравнява една постоянна армия с една инцидентно свикана в момент на заплахата? Но това, че Марий бе облагодетелствал войниците с подобаващо заплащане дори и след служба, се бе видяло на Сула излишен разход и бе приключил с тези нововъведения. Само че това сега бе оказало ефект. Вярно, че неговите, така да се каже, аматьори бяха със стотици повече от елитната войска на Авел и това даде резултат до време, но само до време. Сега, когато фактите сами проговориха в лицето на самозвания и наивен властник, той побесня! Не искаше изобщо да признае вината си, че е постъпил повече от неразумно, както преди време със съкращаването на срока за подготовката на източната кампания – и както винаги, търсеше причината другаде. Е, нали трябваше някой да плати за това унижение? Желанието му да види със собствените си очи онзи, който го бе предизвикал с думите, че тронът не му принадлежи, не се осъществи по вина на нескопосаните хора, които бе пратил в средиземноморието. Затова той реши, че те трябва да бъдат държани под отговорност и ето как Сула направи това: като диктатор Феликс мислеше, че всичко, що произлиза от него, трябва да е на ниво, заповедите му – изпълнени точно, а решенията му – да са безкомпромисни. И за да покаже силата си на върховен главнокомандващ, за назидание от този абсолютен провал диктаторът обяви поскрипции на имената на всички онези, които бяха оцелели и завърнали се от морската битка, както и другите, разбунтували се по бреговете флотилии с награда по пет хиляди денарии и предупреждения към техните близки, че ако прикриват обявените извън закона, ще бъдат хвърлени в лагери. Сула обаче знаеше добре, че не би могъл да постъпи така със своя довереник и военен трибун Аквилей по простата причина, че не можеше да намери по-добър от него в това, което правеше – поне засега. Но след като осакатя, Сула започна да го гледа малко с недоверие.

В интерес на истината тази проява на Сула предизвика всеобщо недоволство в Сената както у популарите, така и у оптиматите.

– Това е абсурдно! – викаше един.

– Къде ще му излезе краят? – добави друг. – Ще пръсне толкова пари за нищо, както направи с измисления си флот, вместо да бе удовлетворил Мисененсис! – критикуваше един от патрициите.

Всички обаче знаеха, че чрез тези поскрипции Сула щеше да получи много повече от онова, което щеше да даде – цялото имущество и състояние на всеки обявен извън закона.

– Дори и боговете не са тъй алчни към даровете на смъртните, както Луций към кръвта им! – рече в заключение народният трибун Марк Друз. Но

Луций, както бе рекъл трибунът, не му остана дължен: вторият намери смъртта си в собственото си легло. Тъй или иначе диктаторът отдавна бе решил да го срещне с маните – още преди години, когато се бе застъпил за крадеца на властния пръстен... С убийството на същия Сената разбра, че Сула минава всякакви граници. И след известно време се получи тъй, че се появиха една значителна маса протестиращи измежду популарите, които нарекоха себе си опозиция. Повечето от тях сметнаха, че бе дошло време някой да смени диктатора.

И понеже нуждата изискваше определени действия, онези, които подкрепяха това мнение, започнаха да се събират тайно. Един път сбирката се състоеше във вилата на някой *едил*¹, следващия път беше в избата на друг и така квесторите и патрициите сменяха постоянно местонахождението на своите така наречени малки съвещания. Никой вече не излагаше мнението си открито в Курия Хостилия, независимо дали Сула присъстваше или не, защото не им се щеше да свършат като своя съмишленик.

Без съмнение, за поста на Сула веднага започнаха да ваят предложения, даже някои хора сами се предлагаха, като мислеха, че са способни, интелигентни, такива като Марк Крас, разбиращи политическите дела и с огромно състояние. Оказа се, че много от квесторите притежаваха повече капитал, отколкото някой претор по провинциите – всеки гребеше на сяло, но честичко поглеждаше и в чуждата кисия...

– Защо изобщо търсите вина в Сула?! – заключи един ден демократът Публий по този повод.

Времето минаваше и докато в Рим се бореха за кокала, човекът, на когото той принадлежеше по право, стоеше все така безучастно. Изолиран напълно от света, той се възстановяваше бавно в онази колиба на хълма от пораженията, нанесени му в морското сражение...

Агрипина ходеше тайно да носи храна и да сменя постелята му, а Авел, когото наричаха Саид, започна все повече и повече да се привързва към красивата девойка. Касий и Корнелия придружаваха господарката си, кога – единият, кога – другият, те ставаха свидетели на онова, което се зараждаше между двамата млади... Разбира се, Корнелия умираше от притеснение и постоянно укоряваше своята довереница:

– Внимавай, започваш да се увличаш и не се усещаш – съветваше я тя. – Не можеш все да лъжеш майка си къде ходиш, ще се изчерпаш и после какво? Да не би да мислиш, че тя не забелязва, че излизаш по едно и също време?

Агрипина се подразни и й отвърна:

---

¹ (лат. – Aedilis) – длъжностно лице в Древен Рим, което отговаря за градоустройството, зърнените запаси, строителството, спортни състезания.

– Виждам, Корнелия, че не одобряваш, но не само заради страха от майка ми, защо? Да не би той да е по-лош от онези натруфени и надуты самозванци с малко повече пари, по цели нощи потънали в оргии и така нататък!...

Корнелия се хвана за главата, възмутена от езика на Агрипина, въпреки че знаеше, че беше права.

– Ето, виж как зле ти влияе той – как говориш само! Да, и така да е, може да са натруфени и надуты, но поне знаем кои са и що са, а този арабин...

Момичето я прекъсна нетърпеливо:

– Но ти сама ми каза, че по неговите приказки не бил арабин.

– Добре, момиче, а защо крие кой е и какъв е, след като не е такъв?

Агрипина онемя. Нямаше какво да каже в негова защита, това я вбеси и се развика:

– Не ме интересува, сигурно си има причина да не се разкрива! Каквото ще да е, аз го обичам! – неволно се изпусна тя в гнева си.

Корнелия извика изплашена от чутото.

– Не! – рече твърдо тя. – Не можеш, не трябва!

– Но защо, Корнелия, аз мислех, че поне ти ме разбираш – натъжи се Агрипина.

Старата бавачка се завайка и закърши ръце. Тя знаеше нещо, което допълнително в този момент я притесни.

– Той е толкова красив и внимателен... – замечта се момичето, като си представи лика на Саид.

– Не се заблуждавай, те всички в началото са внимателни... Ти си необиграна и добре, че е така, не си като онази твоята разпусната дружка, но не знаеш много неща за мъжете. И те като жените имат любовни оръжия, с които улавят жертвите си, а после показват истинския си нрав!

Агрипина леко се подсмихна.

– И Касий ли ти показва истинския си нрав? Ако е така, то той не е лош човек. Не бъде неблагодарница, скъпа ми Корнелия! – рече тя и се разсмя тънко.

Нейната бавачка не бе навикнала на шеги и в отговор на закачката на Агрипина реши да ѝ отвори очите по един въпрос.

– Ти не гледай мен, малката, а гледай себе си, защото майка ти има намерение да те задомява!

Това беше като плесница за девойката. Тя рязко се обърна и застина на място.

– Какво, какво каза? – Агрипина се доближи и като хвана дойката си за раменете, я разтресе: – Ти откъде знаеш това, кой ти го каза, тя ли?

– Никой не ми е казвал нищо. Аз съмсем случайно чух разговора между

майка ти и баща ти една вечер, преди още да се появи тоя.

– Значи си знаела и не си ми казала? – възмути се силно Агрипина.

Корнелия се стесни и измайстори някакъв отговор:

– Смятах, че за такова сериозно нещо майка ти бе тази, която трябваше да те уведоми...

Агрипина се втрени в старото лице и очите ѝ се навлажниха. Тя отпусна немошно ръце и заговори със секващ глас.

– Мислех, че ти имам доверие, но съм грешала... Ти нарочно си мълчала и ми го каза сега, когато ти разкрих чувствата си към Саид. Толкова си жестока!

Корнелия също се натъжи, останала недоразбрана, заради докачливостта на младата влюбена жена. Тя понечи да я хване за ръката, но Агрипина изведнъж се отдръпна и с искрящи очи процеди през зъби:

– Няма да позволя на никой да се меси в живота ми! – извика тя и излетя от атриума силно разтроена, ридаейки с глас. Горкото момиче си мислеше, че нейната бавачка Корнелия, на която вярваше безрезервно и споделяше всяко свое преживяване, дори и своята първа любов, сега я бе предала!

Тя побягна към виридария, бързо притича през него и се спусна надолу по хълма.

Корнелия се опита да я последва, но не успя – килограмите и възрастта ѝ попречиха, и тя се спря задъхана на градинската порта, зовейки името на своята довереница.

Беше обедно време и слънцето припичаше от високо, когато на Саид, разхождащ се зад колибата на Касий, му се стори, че зърна с периферията на окото си нещо да преминава бързо през храсталака. Искаше да се увери в съмнението си, затова той бавно заобиколи от другата страна и надникна крадешком от ъгъла на къщата. Погледна към храстите, но след като се убеди, че там нищо не помръдна, излезе и започна да се оглежда наоколо.

И ето, че щом обърна взора си към морето, в последния момент, той видя нещо да се потапя в него. Стори му се, че това бе човешка глава...

Без да мисли много, Саид хукна с всички сили към брега и се метна като луд на мястото, където видя случилото се. На два пъти се показа от водата да си поеме въздух и да огледа повърхността, а на третия път се появи с човек в ръцете си.

– Агрипина!!! – извика отчаяно той, сграбчи я с едната си ръка, а с другата загреба към брега. Просна я на пясъка и започна да я натиска по корема, за да може да изхвърли нагълтаната вода. После се наведе над нея, запуши носа ѝ и залепи устните си за нейните, като задиша дълбоко.

– Хайде, моля те, моля те, дишай! – прошепна ѝ силно разстроен той, сетне направи още няколко тласъка по корема ѝ. В следния миг Агрипина се изви настрани и кашляйки, изхвърли водата от себе си...

Саид бързо я взе на ръце и я отведе в своята обител. Положи я на постелята си и започна да сваля мократа ѝ *стола*¹. Но когато понечи да свали и туниката ѝ Агрипина се съвзе и хвана ръката му.

– Не! Не смей да го правиш! – рече му тя.

– Ще наистинеш – отговори ѝ загрижено той. После се изправи и свали от себе си дрехата: – Ето, облечи я, аз ще изляза – и прекрачи прага. След малко влезе, а Агрипина се беше покрила и трепереше, но не от студ, а от силно безпокойство.

Саид се приближи и седна до нея.

Агрипина се почувства неудобно в неговото легло и се понадигна с намерение да стане, но той я спря.

– Къде си се разбързала така? Постой малко и почини, а аз ще забърша косите ти. – рече това, изправи се и взе една кърпа.

Тя приседна. Той застана зад нея, хвана един дебел кичур коса и започна да го попива...

Щом го усети зад гърба си, докосващ нежно косите ѝ, Агрипина изтръпна и онемя, дори не чу въпроса му, който той повтори:

– Защо го направи?

– Имам си причина! – отговори му хладнокръвно момичето, доколкото можеше.

– Разбира се, че човек трябва да има сериозна причина, за да посегне на живота си – рече конкретно Саид и добави: – А твоята каква е?

Агрипина все повече и повече се отпускате от усещането в главата и раменете си, което предизвикваше пръстите му по нейните коси. Но щом дочу въпроса му, тя се разстрои. Саид я усети и нежно я докосна за рамото.

– Не се притеснявай, отпусни се. Може би избързвам с въпросите, ако не си готова да споделиш, недей! – и стана.

Агрипина го хвана за ръката и го притегли надолу, а той седна пред нея, готов да я изслуша. Момичето сведе поглед и през сълзи тихичко му каза:

– Майка ми иска да ме задоми...

Саид леко разтвори устни и заклати разбиращо глава.

– А както виждам, ти нямаш особено желание за това.

– Как да имам, аз дори не съм го виждала, кой знае на какво прилича, може да е стар, дебел и плешив...

---

¹ Женска дреха, горна туника без ръкави, която се носи под палата – наметалото.

Предположенията ѝ разсмяха и двамата, после Саид допълни:

– Ами ако е млад, строен и красив, ти явно държиш да се влюбиш? – атакува я той ненадейно.

Агрипина се почувства като в капан.

– Аз вече, аз... – тя започна да заеква.

– Ти вече си влюбена?

Тя кимна.

– Е, сега вече разбирам – въздъхна той. – Какво бих могъл да ти кажа, единствено – това да не се повтаря. Повярвай ми: нищо не е по-ценно от живота и заради нищо не си заслужава да го отнемаш!...

Агрипина не беше съгласна.

– Грешиш! – каза кратко тя.

Саид повдигна вежди и крайчецът на устните му се изви в лека усмивка.

– Така ли? Тогава този, който и да е той, трябва да е много специален. Той трябва да е голям щастливец, че има жена, която го обича толкова, че е готова да се самоубие!

Агрипина скочи попарена и стисна малките си юмруци:

– Ти ми се подиграваш?! – извиси глас тя.

Саид се изненада от реакцията ѝ и малко го досмеша. Той се изправи пред нея и каза с известна ирония:

– Дори си готова да ме нападнеш заради него. Значи все пак съм прав. – Агрипина се ядоса, но не можа да каже нищо. – Изглеждаш някак много темпераментна, приляга ти! – закачливо ѝ рече той.

– Очевидно искаш да ме вбесиш и успя! – тросна му се грубо Агрипина и изсумтя.

Тя се почувства като разголена – беше му споделила нещо толкова съкровено и интимно, а той ѝ се подиграваше... Агрипина най-демонстративно мина покрай него и излезе навън. Но изведнъж Саид я догони и я хвана.

– Почакай, къде тръгна? Искях само да те поразсея малко, беше много разстроена, но ти си май доста докачлива и ме разбра погрешно. – Саид я прикани да седнат отвън на една дървена пейка. – Не позволявам гостите ми да си тръгват с лошо настроение. Успокой се и тогава ще си вървиш, а и още си мокра. Постой на слънце.

Както ѝ говореше, внезапно пред тях застанаха Корнелия и Серина.

Агрипина и Саид се изправиха инстинктивно.

Щом я видя в това състояние и с мъжката туника върху себе си, на Серина ѝ причерня. Още повече, стоейки до някакъв чужд и полугол мъж по препаска.

Лицето ѝ придоби страшно изражение и тя, без да мисли и да задава въпроси, дигна ръка високо и понечи да я удари. Но в този миг Саид я сграбчи във въздуха.

– Как смеете! – изкрещя му обезумялата майка. – Нито съм ви виждала, нито ви знам кой сте и отгоре на всичко дръзвате да се месите в делата ми с дъщеря ми, нахалник! – обиди го най-безцеремонно тя и го блъсна.

– Майко!!! – извика Агрипина. – Защо си толкова груба, този човек спаси живота ми!

Корнелия ахна и закри лицето си с ръце, защото видя довереницата ѝ колко бе разстроена от разговора им и се опасяваше, че може да извърши нещо глупаво.

– Какво? – рече изненадана Серина. – Как така? – попита в недоумение тя, като гледаше ту дъщеря си, ту непознатия до нея.

Агрипина отвори уста, но не можа да каже нищо. Как да ѝ рече, че е искала да сложи край на живота си. По някакъв начин това би я компрометирало, а тя не желаше да разкрива душата и страховете си на своята майка, никога не би я разбрала...

Серина и Корнелия стояха в очакване на някакъв отговор.

Тогава Саид се намеси, за да изведе момичето от неловкото положение:

– Дъщеря ви, госпожо, се къпеше в морето. Аз, както виждате, съм отседнал тук и дочух виковете ѝ за помощ. Сигурно мъртвото вълнение я е повлякло по-надълбоко. – Агрипина се извърна бавно и го погледна многозначително, слушайки го как изкусно лъжеше: – Нали така, госпожице? – застави я с поглед той.

Младата жена потвърди лъжата му, а Корнелия сви подозрително очи и заклати неодобрително глава зад Серина. Майка ѝ дигна брадичката си, чувствайки неудобство, но мъчейки се да го прикрие с гордостта си.

– Нека бъде тъй, щом казвате! Благодаря за помощта, която сте оказали на дъщеря ми – не особено учтиво рече тя и дръпна Агрипина, като я избута да върви пред нея. После хвърли бегъл поглед на колибата и добави: – Ще пратя дрехата по някой слуга и малко отплата за стореното!

Саид се възмути:

– О, госпожо, имате някаква грешка. Не съм плебей, както смятате и нямам нужда от парите ви! Животът на дъщеря ви е безценен. По-добре бдете над него повече, защото следващия път може да е късно! – отсече той.

Серина се обърна и го изгледа с ненавист.

– Вие твърдите, че не сте плебей, а се държите точно като такъв! – отвърна му с неприязън тя и тръгнаха с Агрипина.

Саид леко се усмихна, изпращайки с очи своите неочаквани гости.

– Хм, патриции! И боговете не са толкова високомерни!..

Малко по-късно, когато започна да се здрачава, на прага на старата колиба се появи Касий.

– Защо стоиш там като изгонен? Това е твой дом, заповядай, влез.

Старият слуга се приближи и му подаде дрехата, която Агрипина бе изпратила по него.

– Разбрах от жената какво се е случило – рече му той. – Благодаря ти, че си спасил нашето момиче, имала е късмет, но ще ти кажа едно: постъпил си неразумно с майка ѝ!

– Защо?! – изненада се Саид от думите му. – Нима трябваше да я оставя да я удари пред мен?

– Такава е господарката. Когато се прибра, беше бясна и се канеше нещо. Явно си я засегнал с думите си.

Саид сви устни и скръсти ръце.

– Очевидно е, че тези господари не са привикнали на истината – отговори ентусиазирано той. – Майка ѝ въобще не знае за какво става въпрос, Касий: нехае за дъщеря си, за живота ѝ, че е нещастна заради нейните амбиции, че иска да я задоми насила!

Касий се изпули. Отиде, затвори вратата и дръпна Саид да седне до него на земята. После тихо полюбопитства като жена:

– Кой ти каза това?

– О, Касий, Агрипина не само щеше да се удави, тя искаше умишлено да сложи край на живота си!

Касий пребледня. Агрипина за него бе като дъщеря.

– О, небеса! Добре, че си бил наблизо, капитане... Значи това е било.

Саид продължи:

– Но аз скрих това от майка ѝ, видях, че сама Агрипина нямаше желание да ѝ сподели.

– На теб обаче сподели! – погледна го в очите старият човек.

– Да, направи го, не знам защо. Виж, Касий, позволих си да ти го кажа, заради самата нея, но това трябва да остане между нас. Казвам ти го, за да я наглеждаш повече, както ти, така и Корнелия. Момичето има нужда от повече внимание... тя е някак чувствителна в момента... – рече многозначително Саид.

Касий се усмихна.

– Тя няма нужда от внимание, а от нечия любов, капитане...

Саид дигна очи към Касий.

– Значи си усетил и ти?

Касий го потупа по рамото.

– От разстояние личи: когато малката те види, цялата се разтреперва и

изгубва ума и дума, млади човече.

Саид разтвори широко зелените си очи и се втренчи в Касий.

– О-о-о, чакай малко, не ми казвай, че не знаеш.

Саид придоби сериозно изражение и стана. Извърна се с гръб и скръсти замислено ръце.

– Прощавай, аз мислех, че тя... тя е споделила, чувствата си с...защото ти... – Касий съвсем се обърка от неудобство. – Е, може би не трябваше да го научаващ от мен по този начин...

– Ето защо тя реагира така бурно на думите ми – рече си Саид, сетне се обърна към Касий: – Тя само сподели, че е влюбена, но как бих могъл да предположа...

– Че е влюбена в теб ли? – довърши Касий и се изправи пред младия мъж. – Защото ти също си влюбен в нея, капитане!

Саид ахна смаян.

– Що за приказки, Касий?!

– А не е ли вярно? Мислиш, че не забелязвам, когато сме двамата и говорим, ти сякаш не си тук, отнесен си и не ме слушаш, а от време на време честичко поглеждаш към пътешката през храсталака, в очакване всеки момент Агрипина да се появи.

– Касий!!! – изумен извика Саид, защото не очакваше подобно разобличение. А старият човек продължи да го предизвиква:

– И винаги реагираш така по едно и също време, малко преди тя да дойде с гозбата в ръце.

Саид застина зашеметен с отворена уста. После дигна ръце нагоре и се хвана за главата, щото се стесни.

Касий обаче не знаеше мярка. В стремежа си да покаже колко е наблюдателен, продължи да излага своите впечатления.

– Ами когато тя е тук, ти не спиращ да я прокрадваш с поглед, после, когато ти се обърнеш настрана, тя прави същото. Само се дебнете като котка и мишка... – рече малко иронично той.

– Добре, добре, стига...

– Отричаш ли, че съм прав? – припряно го попита Касий.

– Не, не отричам – призна Саид.

Касий се разсмя щастлив, а младият мъж целия почервения.

– Ах, ти стара хиено! Нямах ли си друга работа? – пошегува се Саид.

– Това е прекрасно, млади човече, толкова се радвам за господарката... – рече весело Касий, потупвайки Саид за гърба.

– Където е медът, там е и горчивината! – отвърна му сериозен Саид. – Аз не мога да си позволя да я обичам, въпреки че тя ме вълнува много...

– Но защо? Всеки има право да обича поне веднъж в живота си. А мога

да те уверя, че моята Агрипина е честно момиче и никой не я е виждал в компанията на мъж – обясни му Касий, а после като че на себе си рече: – О, затова е постъпила тъй, когато е разбрала, че майка ѝ ще я омъжва... сърцето ѝ ще се разбие! – натъжено заключи старият слуга.

Саид слушаше Касий. Очите му се навлажниха, а погледът му се изостри.

– Прав си! Но по-добре е разбито сърце, отколкото мъртво сърце – някак странно рече той.

– Защо говориш така, капитане? Нима няма да се бориш за любовта си и ще я оставиш на друг да се възползва от младостта и хубостта ѝ?

Саид се подражни сериозно.

– Моля те, мери си приказките, човече. Увлечаш се! – И внезапно непоколебимо каза: – Добре, тогава да говорим открито – и прие предизвикателството: – Онзи, който и да е, вероятно е състоятелен, с положение в обществото, има охотен дом с фонтан, място, в което ще създадат семейство, а именно това ѝ трябва на една жена – фамилия, деца, за които да мисли... А аз какво ще ѝ дам? Нося твоята дреха на гърба си и всеки ден, откакто съм тук, съм ваш храненик! Това трябва да спре! – каза категорично Саид.

– Какво искаш да кажеш, капитане? – попита го подозрително Касий, но Саид като че не го чу и продължи да говори развълнувано, крачейки из стаята:

– Какъв живот бих могъл да ѝ предложа аз?

– Саид, всеки в началото се плаши от това.

– Не, ти не разбираш, ти не знаеш нищо за мен! – прекъсна го той. – Аз... мен ме издирват навсякъде!

– Че кой в днешно време не го издирват?

– Не всеки издирван е трън в очите на Сула!

Касий се замисли.

– Най-големият трън в очите на този негодник беше Марий – уточни старият слуга.

– Именно! – отвърна несъзнателно Саид. После се усети и погледна изпод вежди стария мъж. Но онзи го дебнеше като лисица и видя изражението, което Саид се мъчеше да скрие.

Касий беше слуга, но не беше толкова глупав. Той знаеше добре, че капитанът криеше нещо странно около себе си и точно сега бе моментът, виждайки неговата неволна грешка в очите му, да го попита. Реши поводът да бъде наикът на ръката му.

– Казваш враг? Защо, защото неговият пръстен е у теб?

Саид изтръпна. Той бавно се обърна към Касий, а лицето му пребледня.

Стисна силно челюстта си, жилите по лицето му се изпънаха и очите му светнаха.

Касий се изплаши. Това никак не бе онзи приветлив млад човек, който бе спасил.

Саид закричи бавно към Касий и му заговори чуждо и различно:

– Ти чувал ли си, човече, че любопитството убило котката?

Въпросът му го изненада.

– Капитане, аз...

– Искаш да разбереш кой съм? Сигурно се чудиш как е попаднал царският пръстен при мен, символът носен с векове от царския род? Навярно ме мислиш за обирник и се питаш какво ли ще задигна от дома ви в някоя нощ? Или за пират?! И бездруго имам лоша репутация, може пък да се окаже вярна – говореше Саид, а Касий все повече и повече се смайваше от него...

– Аз само, не исках да те обидя! – вметна старият слуга, но мъжът пред него не му обърна внимание, защото Касий със своето нахалство успя да го подразни сериозно.

– Той ли е, не е ли той? Измъчва ли те подобно съмнение? Аз ще те утеша: кажи ми, колко сестерции струва главата ми и тоз час върви в Рим. Само че Рим не ще те изпрати, понеже ще паднеш мъртъв, не от моите ръце, а от тези на Сула!.. Това ли искаш – да умреш заради алчност или глупост?! – извика му Саид, застанал точно пред лицето му, гледайки го страшно.

Мълчаха и се взираха взаимно.

Касий не издържа на настоятелния поглед на Саид и отмести своя. Въздъхна тежко, поклати глава и рече ниско:

– Виждам, че нещо те мъчи, капитане. Но грешиш за мен, не ме познаваш. Не съм продажник, а колкото до теб – не си наясно със себе си – и си излезе разочарован...

За пореден път изкушението не подмина. Първо сестра му се поддаде на него, после безмалко Петро да влезе в клопката му, а сега и този добър човек... Сякаш злото витаеше около Авел и чакаше като демон да опие близките нему, за да го тласне към дъното!...

Саид раздра завесите, обърна ведрото с вода и то се разля по постелята му, а след това започна да блъска стените на кирпичената колиба, като че искаше да я събори и крещеше, крещеше с все сила. Може би му се струваше, че с този стон цялата болка ще излети от душата му...

– Защо ме озлочестваваш така? Аз съм човек и нищо човешко не ми е чуждо: защо не си благоразположен към мен, поне малко, дори и щастието ти се свида – говореше той сякаш на някого. – Как бих могъл да я допусна до себе си, когато това би я убило? Нима в очите ти съм толкова проклет, че ми отнемаш онези, които обичам, не позволяваш самият аз да бъда обичан,

целият ме ограбваш?.. – жалваше се Саид паднал по лице на пода, заровил глава в ръцете си. Мисълта за любовта на Агрипина – че той бе този, когото тя тайно обичаше, го накара да пощурее, а страховете му, за които старият човек нямаше и представа, го превърнаха в един грубиян поради опасността, която грозеше Касий с разкриването на самоличността му. И най-накрая онова, що го мъчеше от момента, в който отвори очите си в тази колиба, бе съмнението за гибелта на своя роднина и единствения му приятел. При все че мълвата за победата на неговият флот се бе разнесла навсякъде из провинциите, Саид не можа да ѝ се наслади. Радост и задоволство, каквито изпитваше всеки воин, щом я виждаше и я вкусваше. Душата на онзи, когото наричаха Саид, не можеше да се омае и да издигне на пиедестал нещо подобно, защото знаеше, че битките се губеха, освен че се печелиха, а животът, който си отиваше насилствено и безправно в името на нечия корист, не можеше да се върне. Той изчезваше безвъзвратно и нямаше подобна сила, която да овъзмезди тази загуба тук, на земята. Единствената такава, бе на другият свят и преторианецът знаеше това добре, понеже не веднъж се беше връщал оттам, и нямаше власт, по-голяма от онази свише, на която той сега говореше... Именно в един от моментите на агония през годините душата му бе прозряла и сърцето му бе приело истината за Единствения и Вечносъществуващия, докато хората се кланяха на своите многолични богове...

На следващата сутрин Корнелия пристигна с дневната дажба на капитана. Тя пристъпи прага и онемя от видяното: всичко беше наопаки, а обитателят на това безпорядъчно място лежеше на земята.

Корнелия бързо остави на пода храната и се завтече към него, мислейки си най-лошото. Тя го обърна към себе си и изражението му я стресна.

– Капитане, какво ви е? Зле ли ви е, да не сте болен? – питаше го припряно слугинята. Той все така гледеше в пространството бездушно с празни очи. Цяла нощ бе останал да лежи на земята, като преживяваше спомените си: тези със своите любими хора, дето мислеше за мъртви и онези, които бяха сложили своя отпечатък върху тялото и живота му. Сега, когато дойката на неговата любима го бе открила, той бе изпаднал в неадекватност от силната емоция в душата си и пак бе изключил действителността.

Корнелия го съжали, защото въпреки че бе против някои обстоятелства, тя имаше добро сърце и също така усещаше доброто и в хората. Тя седна до него и хвана ръката му.

– Ех, капитане, ами ако младата господарка бе дошла да ви види така, щеше много да се изплаши!.. – тя млъкна за миг и го погали майчински. – Аз ви благодаря, задето сте спасили моето малко момиче. Знаете ли, ние се

скарахме онази сутрин. Цял живот съм я гледала, аз и Касий нямаме деца, тя за нас е като своя. И ме боли и мене, когато тя страда. А повярвайте ми, тя сега страда много. Майка ѝ ѝ забрани да излиза. Така и не разбра, че Агрипина е искала да сложи край на живота си... – Корнелия отново млъкна. После махна с ръка и добави: – Все ми казват, че много говоря, а аз все не се усещам, но не мога да стоя безучастно при това положение. Вие не знаете истинската причина...

– Знам! – отговори внезапно Саид, а Корнелия се сепна.

Той бавно се надигна, обърна се към нея и я погледна дружелюбно. Сетне хвана ръката ѝ. – Корнелия, аз знам всичко. Вие имате право да се притеснявате за вашата довереница. Нека нещата си останат такива, каквито са...

Корнелия поклати глава и рече:

– Но, капитане, тя обича само вас и не иска...

– Знам, аз също не съм безразличен към нея, но обстоятелствата са такива, че ние не можем и не трябва да имаме нищо общо, и вие знаете това по-добре от мен! – Саид се изправи на крака и леко му се зави свят. Той се хвана за главата, въздъхна и добави: – Точно това вчера се мъчих да обясня на вашия мъж, но си изпуснах нервите, за което много съжалявам. Нашите пътища се пресякоха, но виждам, че е време всеки да поеме по своя... – той каза това и понечи да излезе през прага на колибата, обаче Корнелия, смаяна от чутото, бързо се изправи и го настигна. Застана пред него и му препречи пътя.

– Къде тръгнахте, капитане?

– Отивам си! Повече няма да създавам неприятности.

Корнелия го хвана за раменете и го спря.

– Не, не. Не можете просто така да си тръгнете. Какво ще кажа на моето момиче? Ще ѝ разбиете сърцето. Ами ако пак се опита...

Предусещайки мисълта ѝ, Саид рече настоятелно:

– Чуйте ме, Корнелия: вие сте разумна жена, говорете ѝ. Нека постъпи правилно. Не я оставяйте сама, тя ще ме забрави! Така ще е най-добре за всички ни. След време ще разбере, че съм бил прав, като съм си тръгнал...

Корнелия се натъжи и рече на свой ред:

– Тя не иска този брак по сметка. Тя иска да живее с човек, към когото има чувства...

– О, Корнелия, повярвайте ми – от чувствата само боли. Те убиват. Нищо хубаво няма да произлезе от това и вие го знаете! – Саид леко се приведе и я целуна по челото. – Разчитам на вас. Грижете се добре за нея, както сте го правили винаги! – той каза това просълзен, с треперещ глас и тръгна.

Старата слугиня се прибра в дома на господарката си Серина, която в този момент отсъстваше.

Серина обичаше да ходи на разни сбирки, организирани от избраното общество в италийската провинция. Независимо че живееше на този Апенински хълм, малко по-отдалечена от събитията на вътрешността в градовете, тя не пропускаше нито едно от тях, умишлено натрапвайки своята личност, още повече, че мъжът ѝ Флавий бе магистрат в Сената и си мислеше, че има право да бъде част от този свят. Беше силно амбициозна, строга и принципна към себе си и това, разбира се, изискваше и от семейството си. Никак не одобряваше дружбата на дъщеря си с онази нейна приятелка Луция, но тъй като я познаваше добре и имаше доверие в нейната почтеност и нрави, не я изолираше от нея. Така или иначе Серина виждаше, че Агрипина нямаше друга компания освен Луция и в края на краищата не можеше да я затвори като птица в клетка. Но винаги, когато Луция се появяваше, все я предупреждаваше: „Внимавай, бъди разумна.“ И наистина, Агрипина бе примерна дъщеря и майка ѝ нямаше никакви притеснения с нея... До този момент, в който я видя с мъжката дреха на себе си, стоейки до полуголия непознат. Реакцията ѝ бе типична за нея: нали имаше сериозни намерения за Агрипина, тя не би понесла безчестието ѝ! Затова след инцидента пред колибата миналия ден, тя щеше да се погрижи да даде по-бърз ход на своите планове, посещавайки семейството на бъдещия си зет.

Тази сутрин Агрипина бе останала без надзора на майка си, на която всъщност бе много обидена, заради грубото ѝ отношение към нейния спасител.

Агрипина лежеше лениво в лектуса си и мислеше за него. Наслаждаваше се на спомена за неговите устни, които се впиха в устата ѝ, за да ѝ даде той от своя дъх и да я избави от смъртта! Споменът за това предизвика у нея онези необичайни усещания в тялото ѝ, а тя някак се плашеше, защото за нея бяха нещо ново и незнайно, но в същото време се чувстваше особено приятно. Унесена, Агрипина не разбра кога Корнелия бе влязла в покоите ѝ. Стресна се, щом я видя, но повече я притесни нейното изражение.

– Какво става, дойке? Защо си такава? – попита я младото момиче. Корнелия се чудеше как да подхване. – Ти отнесе ли му гозбата? Той каза ли нещо? – засипа я с въпроси Агрипина, а после някак свенливо продължи: – Пита ли за мен?

Корнелия кимна и в следващия момент не издържа и се хвърли върху довереницата си, която тъкмо ставаше от лектуса:

– Чуй ме, момиче: ако обичаш този мъж – капитана, ако си сигурна в любовта си към него, не позволявай той да си отиде!

Агрипина, недоумявайки нейните изненадващи изблици, смръщи вежди:

– Чакай, чакай, защо така си промени мнението за него?

Корнелия сведе очи и тихо рече:

– Защото той чувства същото към теб.

– Кой ти каза това, Корнелия? – хвана я Агрипина за ръцете и цялата се разтрепери от вълнение.

– Той, детето ми, той ми го призна...

– О, небеса! Не може да бъде, дори не съм мечтала за това... – Агрипина скочи от леглото и се хвана за сърцето, щеше да изхвъркне от гърдите ѝ. Това беше най-хубавото нещо, което бе чула някога през живота си: тя го обичаше и той също отвърщаше на чувствата ѝ. Какво по-голямо щастие от това? Агрипина прегърна своята дойка и започна радостно да я целува, но изведнъж забеляза тъжното ѝ лице и се смути. – Какво има, дойке, защо гледаш тъй? – съмнително я запита тя.

Корнелия захълца.

– Не знам как да ти го кажа, момиче...

– Дойке, плашиш ме, какво е станало? – извика момичето.

– Агрипина, той си отиде!!!

Младата девойка се вкамени. Стомахът ѝ силно се сви, краката ѝ се подкосиха.

– Не! Не е вярно! Моля те, кажи ми, че ме лъжеш, аз няма да ти се сърдя... Но защо? – проплака тя.

Преди малко летеше от щастие, а минута по-късно се почувства най-клетата на света. И тъй като новината за внезапното му заминаване за нея бе като гръм от ясно небе, тя реши да се увери сама и хукна навън към старата колиба, където видя Саид последно.

Останала без дъх от тичане, Агрипина направо влетя през вратата и като видя стаята празна, се хвана за главата силно разстроена.

– Не, не може да изчезнеш така, Саид. Не ми го причинявай, само това не!

Агрипина побягна към брега, реши да го потърси. “Може би не се е отдалечил много” – мислеше си тя, давайки си надежда, и започна да се оглежда на всички страни. Но щом видя, че наоколо бе пусто и тя бе сам-самичка, започна отчаяно да го зове с пълен глас:

– Саид, Саид, върни се, моля те!

Агрипина бгаеше, викаше го, спъваше се и падаше. После се изправяше бързо и продължаваше да тича. В един момент се спря и отново се огледа. Да-

ли не беше хванала погрешната посока? Ами ако той бе тръгнал към Италийската провинция? Тя съвсем се обърка и напълно обезкуражена, се хвана за косите и падна на пясъка. Закри бялото си лице и заговори:

– Как можа да го направиш? Ако наистина си изпитвал нещо към мен, защо ме напусна? Не разбирам, нищичко не разбирам... – жалваше се тя и ровеше пясъка с малките си ръце, а сълзите ѝ капеха върху него и се сливаха с вълните, дето прииждаха на тласъци...

Някой зад нея бавно се приближи, но Агрипина, замаяна от мъка, не усети. Почувства докосване и се изплаши. Обърна се и притаи дъх. Изправи се и замига с очи, щото сълзите в тях ѝ пречеха да вижда добре. Агрипина протегна ръка и прошепна:

– Саид!.. Аз... – не можеше да събере мислите си тя. – Ти се върна?

Саид кимна, а после нежно я погали по вълнистите ѝ коси.

– Как бих могъл да не го направя? – отвърна тихо той. – Виковете ти бяха толкова отчаяни, че късаха сърцето ми...

Агрипина го гледаше захласната, все още не вярваше, че той стоеше пред нея. Тя леко докосна лицето му и понечи да заговори, но той сложи ръка на устата ѝ.

– Тихо. Замълчи, не говори...

Саид прошари със зелените си очи по красивото лице на Агрипина, после прокара ръката си зад темето в косите ѝ. Приведе се и съвсем нежно зацелува лицето ѝ, притворените ѝ очи и челото. После я притегли към себе си и впи устни в нейните. На Агрипина ѝ се зави свят и отмая. Щом Саид усети, че тя се отпусна в ръцете му, я стисна здраво и започна да обсипва белия ѝ врат и раменете ѝ с ласки.

– Саид... Саид – шептеше Агрипина. Подир това го прегърна и му отговори по същия начин.

Както за Агрипина, така и за Саид тези усещания бяха неизживявани до този момент. Единственото нещо, което младото момиче бе чувствало към мъжете, бе само неприязън, защото тя никога не бе обичала и не знаеше какво е да тръпнеш в очакване на мига, в който отново ще видиш лицето на любимия. Само мисълта за него, за очите и гласа му я караха нощем да се свива в леглото си, изричайки името му, а сега, когато бе в обятията му, Агрипина загуби всякакво чувство на свян и се отдаде на другото, което я изгаряше.

Колкото до Саид, досега той бе изпитвал само болка и разочарование. Мъка, причинена не само от онези, които мразеше, но и от онези, които някога бе обичал. Но тази млада жена, която за първи път бе видял в старата колиба, нейните сини очи и бялото ѝ снежно лице, оградено от златистите ѝ вълнисти коси, така го заплениха, че оттогава той не преставаше да мисли за

нея. Опита се да я отхвърли, като се бореше със собствените си страхове и в един от тези моменти той предприе своето заминаване, мислейки си, че щом се отдалечи от нея, ще я забрави. Но когато в далечината чу отчайващите ѝ викове и си спомни, че тя толкова го обичаше, че се хвърли в морето от страх да не го загуби, и в този момент, щом Саид се сети, че някой друг може да се възползва от слабостта и красотата ѝ, някакво силно чувство го накара изведнъж да се обърне и да тръгне назад. Обратно към онази, която го зовеше с такава болка, каквато не предполагаше някой да изпита някога към него.

Сега, притискайки я до себе си, Саид разбра, че иска тази жена да стане част от живота му с всичките му радости и несгоди и осъзнавайки това, трябваше да ѝ се разкрие напълно. Не можеше и не желаше да ѝ се отдаде лъжлив с чуждо име. Затова той хвана главата ѝ и я застави да го погледне.

– Агрипина! – заговори ѝ той все още развълнуван. – Трябва да знаеш нещо за мен... Аз не съм Саид! Името ми е Авел. Авел Марий. И не съм арабин, а съм римлянин по баща и испанец по майка – обясни той.

Агрипина го измери целия с похотливи очи. Усмихна се многозначително и като се надигна на пръсти, му подшушна в ухото:

– Авел звучи по-добре от Саид. Искам да почувствам испанския ти темперамент, Марий, и не ме карай повече да чакам!

Предизвикателните ѝ думи, нетипични за нея го изкушиха: Авел я грабна в ръцете си и я понесе към морето...

Слънцето вече следваше своя заник, уморено се оттегляше зад Апенинския хълм, след като цял ден, подобно на зрител в Големия цирк от най-високата му трибуна, наблюдаваше света на Юпитер... Агрипина лежеше на брега в блажено спокойствие, затворила очи, изражението ѝ приличаше на спящо дете, което сънуваше мечтите си... Авел се бе изпънал до нея, опрял глава на ръката си, гледаше порумениялото ѝ лице. Тя отвори сините си кристални очи, а те светеха от бурното ѝ преживяване. Слънчевата светлина, която грееше зад преторианеца, хвърляше приказен блясък върху него. Агрипина го погледна и рече тихо:

– Обичам те, Авел.

Той само ѝ се усмихна, без да ѝ отвърне...

Авел и Агрипина останаха дълго на плажа в мълчание, защото нямаше нужда от думи да изкажат онова, което те чувстваха един към друг, особено сега, когато вече си принадлежаха!...

По-късно следобед, когато Агрипина се прибра в дома си, завари своята приятелка Луция в атриума. След дългото си отсъствие тя изведнъж се появи

без предупреждение и щом видя Агрипина, се завтече към нея и я прегърна.

– Скъпа ми, Агрипина, къде се губиш? Чакам те от обяд! – рече ѝ весело Луция.

Агрипина, приятно изненадана от появата ѝ, я хвана за ръка и я поведе в триклиниума. Притегли я и двете седнаха на една кушетка. Агрипина не я беше виждала почти месец. Месец, в който се бяха случили толкова много неща: той бе дошъл от морето и бе станал неин...

Младото момиче насила отхвърли мисълта за Авел, за да може да обърне внимание на своята приятелка.

– Кажи ми, Луция, какво става с теб, защо те нямаше толкова време? – попита я Агрипина.

Луция се усмихна закачливо, протегна се и отчупи чепка от гроздето на малката кръгла масичка пред нея, после се разсмя силно с глас и плесна весело с ръце.

– Защото се омъжих и бях на странстване из провинцията – отговори Луция.

Изненадата бе голяма за Агрипина. Тя ахна и очите ѝ светнаха, защото веднага направи сравнение с онова, което ѝ се бе случило по-рано през деня, онова голямо преживяване, което промени живота ѝ. Ето, че същото бе станало и с Луция, само дето тя официално щеше да бъде с мъжа си, а Агрипина трябваше да крие връзката си и тайно да се среща с Авел. Поне засега.

– Защо не ме покани? Как можа да го направиш? – малко сърдито поде Агрипина, но Луция я прекъсна:

– Защото стана съвсем ненадейно и аз не знаех за това. Когато отидох да се видя с Тиберий, той ме хвана за ръката и ме поведе към храма на Веста, там ни венчаха набързо. Същата вечер той ме направи своя, а на другия ден се качихме в една колесница и оттогава само обикаляме къде ли не! Ако знаеш какво видях: Големия цирк, руините на Фрегела, онова място, където екзекутират престъпниците с онези страшни машини... – Луция започна да разказва, а приятелката ѝ като че ли не я слушаше. Агрипина се замечта. Сърцето ѝ трепна, щом чу думите “направи ме своя“. Тя също вече не бе момиче, а се бе превърнала в жена, докато нейната весела дружка отдавна бе преживяла това превъплъщение незначително с кого.

Как изведнъж се бе променил животът на Агрипина: тя, която въобще не мислеше и нехаеше за мъж, ето че сега повече от всякога разбираше Луция, когато ѝ говореше за любов и даже ѝ бе приятно да я слуша... Вълнението на Луция се прехвърляше незабелязано върху Агрипина, поне така си мислеше първата, на която ѝ се струваше, че целият свят се върти около нея, а всъщност не предполагаше, че нейната приятелка сама бе

влюбена и това в момента страшно ѝ личеше.

– Наистина ли си толкова щастлива заради мен? – попита я изненадващо Луция.

Агрипина се сепна и се осъзна. Колкото и да искаше да сподели, тя постъпи разумно и си премълча.

– Да, Луция. Много се радвам за теб, но ти вече трябва да не... – Агрипина малко се притесни, – ти знаеш какво искам да ти кажа, нали? Вече не си свободна.

Луция се усмихна и отвърна:

– Не съм свободна да правя каквото си искам ли? – Агрипина кимна мълчаливо. Луция махна пренебрежително с ръка. – Е, да, да – рече отегчено тя, но самата знаеше, че вълкът козината си мени, но нрава, не!

И така, двете приятелки останаха дълго заедно, унесени в приказки, щастливи от значителната промяна в живота си.

Времето течеше бавно в онази хълмиста местност както за Авел, който остана заради Агрипина, така и за самата нея, която броеше минутите и часовете до следващата си среща с него. Тя не сподели с никого случилото се с нея, дори и със своята дойка, на която казваше всичко. Знаеше, че ще я постави в неудобно положение пред майка ѝ и реши, че поне за известно време нещата трябваше да останат такива, каквито са. Единствената информация, която Серина бе получила от дъщеря си, бе една скалъпена лъжа, че странникът от колибата си е заминал.

Авел и Агрипина се виждаха тайно, всеки път на различни места, недостъпни за хорските очи и всеки път те се отдаваха един на друг. Щастието им бе безгранично. Но въпреки любовта си към младата жена, той не пренебрегна тази към своите близки. Не ги забрави нито за миг и усещането, че може би са живи, не го напусна.

Затова един ден преторианецът реши да тръгне да ги търси.

В една от тайните си срещи с Агрипина Авел заговори по този повод:

– Правиш ме много щастлив, скъпа, и ми се иска времето да можеше да спре и да остана тук завинаги, обаче... – той замлъкна и въздъхна дълбоко.

Агрипина, както бе седнала и се бе облегнала на гърдите му, се отдръпна и го погледна сериозно:

– Обаче какво?

Авел стисна устни, а лицето му изразяваше съжаление.

– Има някои неща, за които трябва да се погрижа. Хора, които трябва да потърся.

– Но защо? – възпротиви се младата жена. – Защо бягаш от щастието си? Никой и нищо вече не е твоя грижа... Всичко е минало! Ти започна нов

живот тук с мен – опита се да го разубеди тя.

Авел се бе опрял на един голям дъб, слушайки я, се изправи и заклати в несъгласие глава.

– Не си права, мила. Не можеш да загърбиш всичко заради личното си щастие. Ти би ли го направила?

– Разбира се! – категорично рече Агрипина.

– Аз не мога така. Преди да дойда тук, бях центурион на Мисененсис, носех отговорност за онези хора, длъжен съм да разбера...

Агрипина го прекъсна нетърпеливо:

– Да, но е имало битка и повечето са загинали.

– Не, скъпа, не съм сигурен в това. И затуй трябва да се убедя лично. Трябва да разбера дали чичо ми Петро и приятеля ми Рилий са оцелели!

Агрипина стана бавно от тревата и се взря в лицето му, предусещайки намеренията му. Тогава малко несигурно го попита:

– Искаш да заминеш, нали? – Авел я погледна тъжно, приближи се до нея и я хвана за ръцете. – Това е, нали, и ще ме оставиш тук сама? – повиши глас тя, а сърцето ѝ се сви.

– За съжаление, ще трябва, Агрипина – отвърна той сериозно. – Моля те да ме разбереш. – Но Агрипина дръпна рязко ръцете си от неговите и отстъпи крачка назад.

– Да те разбера?! Не мислиш ли, че искаш твърде много от мен?

– Защо?

– Как мислиш, че ще се чувствам аз? Появяваш се тук от никъде, съблазняваш ме и после си тръгваш просто ей така?! – изкрещя му отчаяно Агрипина.

Авел я погледна укорително, но сетне снизходително и рече:

– Скъпа, аз няма да те изоставя. Приемаш погрешно нещата. Просто ще замина за малко, ще свърша необходимото и ще се върна – опитваше се да ѝ обясни с мек тон преторианецът, но Агрипина се почувства ужасно и не искаше да разбира. Тя започна да крачи нервно насам-натам и очите ѝ се напълниха със сълзи:

– Ти няма да се върнеш – рече тя сякаш на себе си. – Отидеш ли там, умът ти ще се заеме с други по-важни неща от мен и ще ме забравиш.

– Не говори глупости, Агрипина! – скара ѝ се малко Авел, но младото момиче бе толкова разстроено, че не искаше въобще да чува какво ѝ думаше той. Тя дигна ръка, като му направи знак да млъкне, защото една ужасна мисъл мина през главата ѝ.

– Ами ако те хванат?! Ти сам казваш, че онзи, как му беше името, Сула! Да, Сула ти е враг. А самият диктатор да ти е враг е все едно цял Рим да ти е враг!

Авел затвори очи и отпусна глава. Избърса потното си чело и пристъпи към нея.

– Чуй ме, Агрипина: никой не може да каже какво ще стане в утрешния ден. Ако човек се притеснява да не се случи това или онова, то тогава не трябва да прави нищо... – казвайки това, Авел осъзна, че от страх да не се случи нещо лошо на Агрипина, заради него самия, бе готов да се откаже от любовта си.

Преторианецът въздъхна и се хвана за главата, после изведнъж сграбчи Агрипина, дръпна я към себе си и загали лицето ѝ. Тя се опита да се отърве от прегръдката му, но се оказа като в капан под силните му ръце. Това я вбеси още повече и започна да го удря с юмруци по гърдите, докато му крещеше да я пусне. Но Авел стоеше все тъй и не помръдваше. В един момент я стисна за китките, изви ръцете ѝ назад и ги задържа така. После се наведе и впи устните си в нейните. Агрипина се възпротиви и метна глава настрани, но щом почувства устните му по врата си, се спря и притвори като хипнотизирана очи... Авел усети нейния унес, потърка лявата си страна в меката ѝ буза и прошепна в ухото ѝ:

– Помниш ли как се върнах тогава, когато ме зовеше отчаяно? – Агрипина не продума, само стоеше неподвижно в очакване на думите му. – Сега, когато ще съм далеч от теб, в момента, в който изпиташ отново онази отчайваща нужда и ме призовеш, тогава аз ще се завърна...

Още на следващата заран Авел Марий напусна старата колиба на онази хълмиста местност, сгушена между Галската и Италийската провинция, където преди два месеца морето го бе изхвърлило на брега полумъртъв.

И ето, че там той за пръв път бе изживял своя любовен роман с онази, която влезе в сърцето му, обгрижваща го, за да го върне към живота. Сега, пътувайки далече от нея, Авел постоянно връщаше мислите си към моментите, в които се чувстваше най-щастлив... Преторианецът вървеше и си мислеше дали наистина бе възможно някой да го обича така всеотдайно и безкористно, че да отхвърли пари и положение и да сподели дните си с човек, който нямаше дори дреха на гърба си? Може би той и тя си приличаха в нещо: тя живееше добре, нищо не ѝ липсваше и бе готова да загуби всичко заради него, а той от момента, в който разбра кой е и какъв е на смъртния одър на майка си, до ден днешен не бе потърсил онуй, що му принадлежеше. А именно властта и всичко, което произлизаше от нея. Земите, дето му бяха завещани, може би той ходеше по тях, без да предполага, състоянието, намерено съвсем случайно – част от него бе похарчил не за себе си, а за благо на хората, с които бе споделил дните си в морето, и кой знае колко от остатъка потъна с галерите? Но той нехаеше за това! Единствено мислеше за

своя роднина, когото по каприза на съдбата бе открил, и за верния си приятел – стария търговец.

А жената, която бе оставил на хълмистия бряг, дето облагороди живота му, средиземноморските води, в които сподели най-сладките моменти с нея, цялото това място Авел пазеше в сърцето си. Само там, отвсякъде другаде, където бе ходил, именно там той се почувства истински желан и щастлив. Нямаше ни болка, ни предателство, само любов...

Самата Агрипина от момента, в който се раздели с Авел под големия дъб, бе ни жива, ни умряла. Ходеше наоколо като някакво привидение, без да я интересува нищо и никой. Дори нямаше желание да се вижда с Луция, защото нейният весел нрав точно сега я дразнеше. Особено тогава, когато тя й доверяваше без свян някои интимни неща, Агрипина веднага се сещаше за своите интимни моменти с Авел. В такива случаи се чувстваше като ограбена. Беше ужасно, че нейната приятелка може да е щастлива, а тя не! Тогава в главата й изплуваха думите на Корнелия: „Всички те в началото са мили и внимателни, докато те прелъстят, а после показват истинския си нрав“... Защо ли трябваше изобщо да се влюбва в него? – такава мисъл се прокрадаваше в съзнанието й понякога, но само защото чувстваше на моменти силно озверение от липсата му. Толкова много го обичаше, че го ревнуваше от всеки и от всичко друго, което обземаше ума му. Той трябваше да бъде само неин, не желаше да го споделя с другите, без значение кои и какви бяха за него, тя не ги познаваше и това й бе достатъчно.

Агрипина изпадаше в такива моменти на душевна слабост, че сама не можеше да се познае. Сега, когато изцяло се бе обрекла на Авел, нея повече не я интересуваха околните нито тяхното мнение, още повече пък техните чувства. Чуждата болка не я трогваше, а само нейната. И може би това бе така, защото Агрипина не успя да се наслади на своя любим през краткото време, в което бяха заедно. Точно когато бе най-щастлива, това щастие й бе отнето от неговите близки, за които Авел питаше още в мига, в който отвори очите си и не престана да мисли през всичкото време, прекарано на красивия самотен хълм.

Агрипина беше умно момиче: отговорността бе виновна за това. И бе права. Именно това обвързване и грижа неведнъж бе сломявало преторианеца, когато онези, на които бе посветил сърцето си, му бяха изменили... И в болката си Авел се опитваше да се прави на твърд и безкомпромисен, но вътре в него, в мислите и сърцето му Ободас и Кловия все още съществуваха. Тъкмо за тях мислеше сега, когато се отправяше към миналото си...

„Ако можех само да знам дали и те са живи?!“

Авел вървеше без нищо, с чуждата дреха на гърба си и без пари да си

купи храна или да отседне в някой хан, а бе вървял дълго и вече бе огладнял. Бе стигнал големия кръстопът, водещ до вътрешността на Италийската провинция. Стоеше и се оглеждаше. Наоколо – сергии, отрупани с най-различни храни, всякакви плодове и зеленчуци, риба, редки подправки и всичко, което човек можеше да се сети, че съществува: от пазар за животни до коприна, донесена от Индия и килими от Персия... Това огромно място му бе твърде познато.

Авел се поразходи и щом се вгледа по-добре, се досети: оттук той бе закупил всички онези необходими неща за своите войници и галерите. Това бе черният пазар, на който пращаше нелегално лодките си преди време.

Гледайки, той изпадна в меланхолия. Толкова много от тях вече ги нямаше. Бе ги нахранил и напоил, а не след дълго повечето от тях измряха пред очите му... Сега бе сам, съвсем сам, без никой от онези мъже, на които месеци наред той даваше своите заповеди, но им бе и надежда, окрилена от собствената му личност: припознавайки го като наследника на техния господар, неговия баща, легионът изцяло му се беше доверил в делото, което той започна, осъзнавайки крайната им безизходица. Но ето, че за да вземеш нещо, трябва и да дадеш. И Авел даде – техния живот... А това тъй му тежеше, че на моменти не можеше да се побере в кожата си от гняв и озверение. Не беше нито Юпитер или пък Оркус, за да има власт над живота и смъртта, не бе и Фортуна, за да промени съдбата им, а бе един обикновен смъртен като тях със своите слабости, ала една от слабостите му го завличаше в пропастта – привързаността му към хората...

И както стоеше и гледаше, му хрумна нещо. Той се приближи до мястото, където продаваха платове и килими. Поздрави и заговори:

– Искам да ви питам за един човек, търговец е като вас. Може би го познавате?

Онзи срещу него го измери с поглед и явно го взе за роб, поради оскъдното облекло и жълтеникавия цвят на туниката му. После малко с недоверие попита за името на търговеца.

– Казва се Рилий. Рилий Филон от село Претория до померия на Рим.

Продавачът се замисли, отново го огледа добре и случайно очите му попаднаха на пръстена. Той смръщи вежди и категорично отрече да е познавал човек с такова име.

Авел си тръгна разочарован. Той отиде до втора и трета сергия, но навсякъде го отправяха с думите, че не са чували за този.

– Пазарът е много голям, не можем да помним имената на всички ни, тъй като идват и търговци от чужди страни – казваше един. Втори пък обясняваше:

– Най-вероятно не е идвал да търгува тук. Малко хора предпочитат да

продават стоката си на такива ниски цени...

Авел само кимаше и леко се усмихваше, сетне се отправяше на друго място. И така до вечерта!

Вече почти изтощен и отмалял, не слагал залък в устата си от два дена, Авел се отпусна до една стена и се облегна. Докато вървеше по големия хълм, той често вкусваше разни къпини и ябълки от някои овошки в края на някоя градина. Тук, на пазара, имаше всичко в изобилие, но той не можеше да си позволи и един самун хляб. А тъй бе жаден и му се пиеше поска – оцетът в нея би го разхладил в тази задушна вечер... Нищо, абсолютно нищо не можеше да хапне, защото онова, което бе взел от стария сандък на майка си, отиде на дъното на Лигурското море заедно с горящите кораби, а до преди повече от два месеца сам харчеше охолно именно на това тържище...

Когато се разделяше с Агрипина, същия ден тя му бе донесла храна и настояваше по-късно да прати Корнелия, за да му даде сестерции за из път, а Касий да му докара един от андалуските ѝ коне. Но за това не можеше и да става дума: липсата му в конюшните би усъмнила Серина, а и не прилягаше един човек с оскъдно облекло да се движи с подобно породисто животно – преторианецът бе отказал категорично, за сестерциите се бе съгласил, но само за да не спори с Агрипина в онзи тежък и за двамата момент. Обаче, щом тя се отдалечи, той нямаше какво да прави повече там и предпочете да тръгне веднага и от време на време да утолява по малко глада си от вкусния хляб и сочните маслини, които Корнелия му бе пратила.

Сега Авел реши да изкара вечерта тук, на това скътано място, далеч от хорските очи.

Търговците на повечето сергии бяха прибрали стоката си, а други все още стояха, надявайки се до последно да припечелят още нещо.

Авел се почувства слаб и реши да опре глава и да притвори очи. Ако можеше да дремне, щеше да е добре, но можеше ли човек гладен да заспи, колкото и да бе изморен?...

И тъкмо да го направи, пред него застана някой. Авел погледна нагоре и присви очи, за да види по-добре. Той понечи да се изправи, но човекът го спря с ръка и рече:

– Недей да си правиш труда! – седна до него и добави: – Цял ден те гледам, скитниче, от моята шатра. Само обикаляш и нищо не вземаш. Ясно е, че нямаш пари! – Човекът държеше нещо в ръката си, което бе увито в плат. Той го махна и подаде на Авел едно парче *панис*¹. – Ето, вземи. Сигурно си гладен. – Авел не каза нищо, само гледаше човека, ала онзи го подкани: – Хайде, де! Ако си тръгнал нанякъде, няма да стигнеш далече. Кой знае колко

---

¹ (лат. ез. – panis) – хляб.

време не си слагал нищо в устата си...

Авел протегна ръка и взе дара на търговеца, който явно бе хлебар.

– Някой ден ще ти се отплатя за добрината, човече! – отвърна му преторианецът.

Онзи махна небрежно и рече на свой ред:

– О, ти не бери грижа за мен, ами я виж как изглеждаш – той млъкна за малко и измери с поглед Авел, който отчупи залък от хляба и го сложи в устата си. – Роб ли си? Да не си избягал? – любопитстваше търговецът. Авел леко се усмихна и отрече. – Значи си освободен роб, щом нямаш господар? – продължи да разпитва онзи, без да се усети, че ставаше нахален. Но това любопитство беше нормална черта у търговците.

Авел не искаше да обиди своя благодетел, затова му отговори:

– Не, не съм либертин. Аз съм... легионер. Участвах в битката при Сардините наскоро.

Онзи се изпули и ахна. Удари силно Авел по рамото и гръмко рече:

– Защо не каза тъй бе, човече! – той го хвана за ръката и го дръпна. – Ставай!

– Почакай – възпротиви се Авел, – къде ме водиш?

– В „Квинт“, разбира се. Ще те напоя и нагостя.

– Не! Това е достатъчно, благодаря – рече му преторианецът, сочейки хляба в ръцете си. – Ще си отдъхна и ще продължа по пътя си.

Хлебарят скръсти ръце и се намръщи. После му хрумна нещо. Реши да се възползва от думите на странника.

– Аз не те пускам! – отсече той. – Нали искаше да ми се отплатиш, ето ти и възможността: ще приемеш моята покана и ще ми разкажеш какво стана там! – и посочи морето.

Какво можеше да направи човек в положението на Авел. Точно сега, твърде уморен, не му беше до приказки, но се почувства длъжен. И за да не обиди този човек, сторил му добро, той неохотно се съгласи.

Те влязоха в „Квинт“, където беше претъпкано. По това време на нощта, търговците и скитниците се събираха там да отдъхнат след многочасовото стоене под жаркото слънце и шума на пазара. Веднага щом влязоха, неколцина се обърнаха да видят новите посетители и повечето познаха мъжа, който цял ден разпитваше от сергия на сергия за своя познат.

– *Lupus in fabula!*¹ Ей, този е! Казвам ви, не му е чиста работата!

– Защо? – попита единият от компанията.

– Ами виж го как изглежда, като роб! А носи на ръката си златен господарски пръстен. Не мислите ли, че това е странно? И при все това, той

---

¹ (от лат. ез.) – Говорим за вълка, а той в кошарата.

разпитваше за Рилий. – Онези ахнаха смаяни. – Откъде един роб може да го познава? – довърши търговецът на килими, когото Авел пръв попита за приятеля си.

Изведнъж някой се присъедини към групата. Седна и се вслуша в разговора. Но преди това поръча вино и се обърна към бърбреца:

– Как беше тази седмица, Сервий? Изкара ли добри пари?

– Разбира се. Още първите дни продадох онези двата персийските и балдахинените ти завеси, да не говорим за индийската коприна – изчезна като топъл хляб. Казах ти, че хората я търсят, особено патрициите. Техните матрони явно обичат да се кипрят с нея. Робите им само за нея питаха.

Другият се усмихна и рече:

– Ще ти докарам още коприна. После ще се разплатим, а сега да пием! – каза весело той и добави: – Та за какво говорихте? Някой ме е търсил?

– Цял ден един мъж обикаляше пазара и разпитваше за теб, Рилий. Но аз скрих, че те познавам – отвърна онзи.

– И защо си излъгал човека? – погледна го Рилий укоряващо.

– Ами тоя ме усъмни. Приличаше на роб: гол, само с една ленена жълта туника. По лицето и ръцете си имаше белези, а освен това носеше знатен пръстен на дясната си ръка!

Щом чу това, Рилий застина с винения бокал в ръка. Той се втрени в своя събеседник.

– Какво казваш, човече?

Сервий се учуди от изражението му и за да го увери, посочи към масата в дъното на кръчмата, като рече убедително:

– Той е тук. Ето там!

Рилий рязко се обърна и го потърси с поглед. Но тъй като не виждаше добре надалече, прескочи пейката и се запъти в посоката, която му показва Сервий.

В същия момент Авел и неговият нов познайник се бяха заговорили за битката в Лигурското море...

– Казваш, че си бил от Класик Мисененсис?

– Да – отговори лаконично преторианецът и отпи глътка вино, което бе поръчал милосърдният хлебар.

– Значи вие закотвихте галерите си тогава с дни – весело рече той и удари масата с юмрук. – Браво! Така се прави. Класик Мавритания също постъпи като вас, а Равенатис без малко да се опълчат. Щяхте да блокирате цялото средиземноморско крайбрежие от запад до изток. Сула затова и побесня! – Онзи се приведе над масата и тихичко добави: – Направо ги разбихте, човече! Но ще ти кажа и друго. Трябва да се пазиш!

– Защо? – попита учуден Авел.

– Защото за всеки участвал в това сражение и оцелял Сула е издал поскрипция! Не казвай никому, че си войник – посъветва го приятелски хлебарят. – Сула е голям мерзавец. Прати неспособни хора в морето да му свършат черната работа, а отгоре на всичко си изкара яда върху тях, заради своя собствен провал... – После ненадейно рече: – Ние обаче си говорим и никой от нас не се сеща да се представи!

Двамата се засмяха и в този миг встрани до масата застана някой.

Първи дигна очи хлебарят и приятно изненадан, извика:

– О, Рилий, накрая се появи, търговец?

Щом чу това име, Авел трепна и извърна глава...

И ето го! Той стоеше пред него и го гледаше в умиление, а очите му, невярващи, се пълнеха със сълзи.

– Авел – едвам изрече името му от възмущение старият му приятел.

Преторианецът направо онемя. Бавно се изправи, втренчил погледа си в старото лице на Рилий. И виждайки го жив, пред него, сърцето му заликува. Той не знаеше дали да се смее или да плаче от радост: неговият верен приятел бе оцелял след големия сблъсък в морето.

Рилий пристъпи към Авел, хвана го за раменете и го притегли към себе си. Авел затвори очи и сълзите се стекоха по страните му.

– Момче, момче... Ти си жив! Жив си! – Рилий го отдръпна леко от себе си, сграбчи главата му и зашари по лицето му с очи. – Чакай да те видя... – засмя се той и рече весело: – Винаги съм казвал, че си като котките, имаш девет живота. – После отново го дръпна силно и го прегърна. – Затова не можех да те прежаля, приятелю... затова!

Авел притисна здраво в обятията си стария си другар и се отдаде на чувствата си. Рилий го погали бащински по главата и го успокои:

– Недей, момче, недей... Фортуна си поигра с нас, но ето, че отново сме заедно и вече няма да те пусна никъде без мен! А ти няма да ме затваряш на разни места, защото виж какво стана! – малко иронично рече Рилий, а Авел се засмя през сълзи.

Онзи на масата ги гледаше в недоумение.

– Явно вие двамата се познавате и то добре, като гледам – обади се той.

Авел се отдръпна от Рилий и избърса лицето си. Обърна се към хлебаря на масата, който бе станал от почуда, заради топлите отношения на двамата.

– Да, така е! Познаваме се – отвърна му той, погледна приятеля си и му обясни кратичко: – Този добър човек се смили над мен. Покани ме тук да ме нагости.

– Е, нищо особено не съм направил. Гледах го как цял ден се шляе из пазара и забелязах скромната му дреха. Взех го за роб... Честно казано, много ми заприлича на един стар познат. Рекох си: чакай в негова памет да нагостя

този скитник...

Никой от двамата приятели не обърна внимание на последните думи на хлебаря.

Рилий потупа по гърба човека и рече:

– Е, Волус, направил си много добре, защото всъщност си поканил на масата си нашия центурион на флотилията – разясни му той. – Помниш ли, когато ви разказах за него... Аз го мислех за мъртъв, момчетата също! Те бяха видели с очите си как корабът го погълна. А ето, че моят Авел отново се е спасил – рече нежно старият търговец, обръщайки се към своя приятел.

– Нали беше казал, че вашият центурион се е наричал Саид? Не разбирам!

Авел погледна през вежди Волус, а сетне и Рилий. Но приятелят му не го забеляза, а отгоре на всичко реши, че е време някои неща да се разяснят.

– Така е. Той се прикриваше под това име, но в действителност се казва Авел!

Хлебарят щракна с пръсти и рече:

– Ето, дори и името е същото. Преди години живеях в Претория и там имаше един ковач с това име. Но за жалост го обвиниха в кражба на... – той спря и се загледа в ръцете на Авел. Тогава видя пръстена, който имаше господарски вид. Символът инкрустиран на него, ясно личеше: короната – знакът на властта, върху главата на орел с разперени криле.

Авел проследи погледа му и малко се смути, защото усещаше, че всеки момент онзи ще се досети кой е. Така и стана, само дето Рилий го улесни.

– Не знам дали греша, но – започна да заеква Волус, – този пръстен, лицето и името... това са твърде много съвпадения, за да...

– За да е лъжа – продължи Рилий вместо него. – Прав си, не е лъжа! Той е онзи ковач, когото си познавал преди време.

Авел не повярва на ушите си. Смръщи вежди и бавно се извърна към приятеля си с неодобряващо изражение.

– Рилий, моля те! – рече преторианецът, а Волус се изправи от пейката и посочи Авел смаян.

– Не може да е вярно! Но аз видях как го ексекутираха...

– Не успяха! – намеси се Рилий. – Беше спасен!

Авел, както бе приседнал, изведнъж стана, тъй като сметна, че търговецът вече бе започнал да се самозабравя:

– Рилий, навярно си прекалил с виното.

– Беше неразредено!

– Аз тръгвам! – отсече преторианецът категорично.

– Защо? Пак ли ще бягаш от истината?

Авел понечи да прекрачи пейката, но щом чу думите му, се изненада

страшно от наглостта му.

– Какво ти става тази вечер, човече? – попита го той и присви очите си, като се намръщи още повече.

– Не се ядосвай, Авел. Мисля, че е време да приемеш нещата такива, каквито са, друже!

Авел беше на ръба да избухне. Стисна зъби, изгледа лошо Рилий и рече грубо:

– Няма да споря с теб! Не му е нито времето, нито мястото! – и си излезе обиден от държанието на своя приятел, на чието рамо до преди минути плачеше.

„Защо го прави, какво иска от мен?“ – питаше се преторианецът, докато нервно крачеше отвън. След малко вратата на хана се отвори и оттам излязоха Рилий и Волус. Авел се приближи, хвана безцеремонно стария търговец и го дръпна настрана. Преди да му заговори, онзи до него се обади:

– Точно му казвах, че ни развали приказката! – и си тръгна.

Авел измайстори някаква престорена усмивка и се обърна тихо към Рилий:

– Как можа да се държиш така? – скара му се той като на малко дете. – Погледни се! Пиянството ти е лошо, заяждаш се! – възмутено добави Авел.

– Аз не се заяждам, приятелю, а само казвам истината! *In vino veritas!*¹ – смутолеви Рилий, а движенията му бяха некоординирани от галското, което бе погълнал като вода.

Авел се ядоса. Пусна го и застана пред него. Спря го с ръка и промени тона си, който никак не приличаше на приятелски, какъвто бе до момента.

– Чуй ме добре, търговецо: всеки човек си има своя истина! Ти пази своята, а аз моята и не се меси в чуждите работи, особено на пияна глава!

– Съдбата помага на смелите, момче. Започвам да си мисля, че ти си един страхливец!

Авел бе потресен. Замръзна на място и ококори зелените си очи. Отвори уста да каже нещо, но мисълта му се изпари. Това го шокира тотално. Неговият най-добър приятел, с когото бяха преживели какво ли не, го обиди в лицето. Думите му бяха тъй неочаквани и го жегнаха страшно... Дали се беше променил през времето, когато бе изгубен? Някой ли го беше набедил или просто умишлено постъпваше така? Всички тези мисли минаха за секунда през съзнанието на преторианеца, докато гледаше Рилий в очите.

– Защо, защо постъпваш тъй? За какво ме кориш? – развълнувано го попита той.

Рилий като че отведнъж отрезня. Пристъпи към Авел и застана лице в

---

¹ (от лат. ез.) – Във виното е истината.

лице с него.

– Защото е време да направиш това, което трябва, наследнико! – рече му твърдо той.

– А какво трябва да сторя аз според теб? Не сторих ли нещо, когато поведох онези мъже в морето. Вдъхнах им надежда и ги пратих в гроба! – тросна му се Авел.

Рилий присви очи преценяващо.

– А-а-а, това ли било? Чувство за вина? А как мислиш се печелят битки и цели? Стоейки със скръстени ръце?

– Чии битки и цели, приятелю? Чии интереси защитаваха онези хора, които застанаха срещу нас? Не своите, а неговите! – изкрещя Авел в лицето му. – На онзи мерзавец Сула!!!

Гласът му отекна в тишината...

– Ами когато няма на кого друго да защитават интересите, ще защитават неговите!

Авел се засмя злорадо и процеди през зъби:

– Не! Не си познал. Стига ми отговорността за всички онези, които изгоряха пред очите ми и потънаха в морето! – Рилий понечи да се намеси, но Авел го стисна за устата и лицето му стана страшно... – Не смей да ми противоречиш, човече, и дума да не чувам! Какъв наследник съм аз, какво говориш? Единственото, което съм наследил, е тяхната смърт! Беязан съм с нея от деня, в който съм се родил, досега!!! Не смей да ме съдиш, нямаш право! Какво знаеш ти, къде си тръгнал: угодно ти е на теб, въртиш си търговията и всеки конфликт е добре дошъл, че кесията ти утежнява. Такива като теб, светът да пропадне, малко им се струва. Не знаеш вкуса на кръвта, не си се препъвал по моите камъни, не си съзирал живота с моите очи, би се молил на боговете да те ослепят!.. Всяка вечер сънувам лицата им, главите им, които падат посечени до техните крака... Писъците им от огнените езици, топящи телата им, кънтят в ушите ми, още усещам зловонието на горяла плът в ноздрите си! – Той спря за миг и изстена от болката и ужаса в душата си... – Кажи ми, къде е смисълът във всичко това? Едва ли техният живот е помаловажен от моя? Ако това е цената, която трябва да платя, за да взема властта, то аз не я искам! – каза Авел с отвращение. – Не искам да ставам събирач на смърт! Не искам!!! – изрева безпомощно той.

Отново последва тягостно мълчание. Авел падна на колене, закри лицето в ръцете си и заради мъчително.

Рилий се почувства зле. Той намери много истина в думите на преторианеца. Какво бе видял тогава? Нищо! Та нали самият му приятел го бе затворил в каютата си, за да го предпази, както и Петро. Ами онова, дето чуваше, нали го бе вцепенило: трясъкът, гърмът на оръдията, виковете на

умиращите... Щом звукът от всичко това го панира, какво ли бе там отвън, да гледаш този ад с очите си?.. В този миг Рилий осъзна, че бе сгрешил, като го нарече страхливец. Един страхливец не мислеше за хората около себе си, а Авел постоянно се безпокоеше за всеки и за всичко. Бе рискувал своята безопасност, за да върне трупа на братовчед си на семейството му. Осмели се да обикаля цял ден по многолюдния пазар, товарейки всякакви стоки, необходими за онези чужди хора на галерите, които всъщност не му бяха никакви. Отново отстъпи пред горещата молба на чичо си, като се съгласи да го вземе под лоното си и то само за да не го остави в самота след погребението на сина му. Така пренебрегна собственото си спокойствие, ако въобще имаше такова за него!.. А преди години Рилий си спомни как го бе пропъдил от ковачницата и по този начин го предпази от ръцете на Аквилей...

В този момент старият търговец силно се разкая за отношението си към Авел. В стремежа си да го насърчи, да го амбицира, той се превърна в грубиян и то точно когато трябваше да пируват заради неочакваната си среща Рилий го прогони от „Квинт“ с нетактичността и наглостта си... Той прехапа устни: та това бе същият човек, когото доскоро не можеше да прежали, мислейки го за мъртъв! Наведе се и протегна треперещите си ръце към него, но те останаха във въздуха. Не му достигна смелостта да открие лицето, което бе огорчил тъй и да го погледне в очите! Той го хвана за раменете и го дигна от земята.

– Прощавай, млади приятелю! Как бих могъл да махна тази нежна струна в душата ти и да те превърна в бездушен повелител? Виждам и знам, че двуличието и тщеславието са ти чужди. Толкова време съм бил близо до теб, момче, и ми е известно колко си сантиментален към хората, които обичаш. Обърках благородството ти със страхливост. Прости ми, ако можеш, не бях справедлив към теб! Но съм човек и греша... И ти си само един човек и колкото да ти тежи смъртта на онези войници, нищо не можеш да направиш, затова ще трябва да се примириш!...

Щом чу последните му думи, Авел бавно дигна погледа си към лицето му и със светнали очи му рече:

– Ако знаеш как искам в този момент да изкупя вината си, да се отърва от тази тежест тук! – и удари гърдите си. – Да оправдая смъртта им. Както тяхната, така и на онези, които преди двадесет години са измрели заради мен...

– Тогава поemi в ръце съдбата си. А ти знаеш каква е тя: роден си, да бъдеш владетел. Твоето господство ще бъде тяхното възмездие.

Авел стисна устни и рече твърдо:

– Кръвта се изкупува с кръв, приятелю!

– Не говори така, не го казвай! Ще предизвикаш боговете! – скара му се търговецът. – Това ще те побърка, ако не се пречупиш.

– Не искам да се пречупвам, аз не съм животно, но дори и един звяр е по-снизходителен от Марс, а той само това чака: пълчища, пълчища от стотици югери обезглавени, обезобразени и овъглени трупове. Боговете може би се задоволяват с подобно човешко падение, но аз – не! Затова няма да ги омилостивявам с дарове, само ги приемам, а насреща – нищо! Гаврят се с нас по безобразен начин! – с отвращение отбеляза Авел...

Рилий не намери думи да противоречи. Виждаше безкрайното му огорчение, а нямаше да го излекува с увещания. Най-добрият лек бе съчувствието му и тишината. Ето от какво се нуждаеше младият му приятел.

– Хайде, ела, момче – и го поведе обратно към хана. Авел се спря.

– Не искам да се връщам там. Нито ми се яде, нито ми се пие. Искам само да легна някъде, да заспя и да забравя всичко! Главата ми се върти – рече той и се хвана за челото.

Рилий го прегърна през рамо и като видя, че Авел бе изнемощял от глад и път, го застави:

– Ще наема стая в „Квинт“ и хубаво ще си починеш, ще платя допълнително да се изкъпем в сменена вода и за утрешните нони ще си като нов! Но първо ще хапнеш добре. Чувствам се виновен, че ти прекъснах вечерята, а пък и съм сигурен, че онова парче панис само те е залъгало.

– Не го прави! Ще намеря място някъде отвън и ще се изпъна.

Рилий категорично му отвърна:

– Това няма да стане! Първо, защото няма да изложи старите си кокали на мъчение, и второ – ти идваш с мен: казах ти, че повече никъде няма да те пусна сам! Отново припечелвам по нещичко от търговията, и както ми рече, ако не мога да се възползвам сега, тогава кога? – закачливо отвърна Рилий.

Авел се усмихна и неохотно го последва.

Както намислиха, тъй и сториха. Върнаха се в „Квинт“, а там почти бе вече празно. Хапнаха на спокойствие печена яребица с маслини и зеле и се разхладиха с поска и хубаво домашно вино. После се качиха по стълбите и влязоха в една тъмна стая, която веднага предизвика спомени у Авел с онази в старата колиба на Касий... И в този момент душата му се стопли и той закопня за онзи хълм. А образът на Агрипина изникна в съзнанието му: със сините очи и бялото ѝ лице, обградено от вълнистите ѝ златисти кичури...

Рилий се зачуди защо Авел стоеше на вратата и оглеждаше стаята с такава меланхолия.

– Е, тук в този долнопробен хан не може да се намери нещо по-добро, обаче като станеш диктатор, краката ти ще стъпват на мрамор, а въздухът ще мирише на благоухания!... – пошегува се търговецът.

Авел махна небрежно с ръка и весело отвърна:

– Ще ти се, Рилий, ще ти се!

– Разбира се. Нали и аз ще се възползвам от това. Ще стоя изпънат на моите екзотични постели и около мен ще има поне три красиви конкубини!

– Поне три?

– Едната ще е мавританка, другата персийка, а третата елинка.

Авел дигна вежди и малко с ирония отбеляза:

– О, щом ги предпочиташ, значи са ти добре познати техните услуги!

– Ами да! – отсече лаконично Рилий. Сетне изгледа Авел от глава до пети и внезапно запита: – Защо, ти какви предпочиташ?

Преторианецът трепна. Не очакваше този въпрос. Опита се да прикрие изражението си, като се обърна настрана, уж нещо го занимаваше из стаята.

Рилий беше наблюдателен, нали бе търговец и умееше да дебне като хищник. Той стана от леглото бързо, приближи Авел в гръб и му подшушна:

– Май имаш точно определени предпочитания, друже?

Авел обаче се извърна към него и отби въпроса му с друг:

– Ти не гледай мен, а ми кажи, знаеш ли нещо за чичо ми Петро? Така и не остана време да те питам в суматоката. Добре ли е, жив ли е?

Авел гледаше Рилий в очакване, а онзи изпусна звучно въздух, запъти се към леглото и седна. Скръсти ръце и погледна сериозно Авел.

Душата на преторианеца се сви, но Рилий разсея страшните му предположения.

– Петро е жив, но не е много добре...

– Какво му е? – прекъсна го нетърпеливо Авел.

Старият търговец си припомни моментите след битката при Сардините.

– Авеле, ти сам знаеш, че чичо ти бе преживял най-лошото: погребан сина си Сантигус. После те припозна като племенник, а няколко дена след това бе сблъсъкът, в който те загуби... – Рилий млъкна. Опитваше се да намери подходящи думи, за да опише състоянието на стария Петро. – Авел, според мен, чичо ти не трябваше да идва при нас. Той цял живот е бил мирен гражданин, грижил се е за сина си и за имота си, а и е на възраст. Твърде много му дойде наведнъж: смъртта на сина му, онова чистилище, което достигаше до ушите му, а после и новината за твоята гибел го довърши!

Авел се натъжи и погледна през прозореца в нощните сенки.

– Ако знаеш само как го молах да не идва. Колко пъти му отказвах. Знаех, че Мисененсис не е за него, но той не ме послуша. Хвана ме на тясно, като ми каза, че ще го обрека на самота... Кажи ми, какво можех да направя? – обясни той на Рилий. – Ако угодиш някому – лошо, ако ли не – още по-лошо, никак не бива...

– Авел, ако го беше виждал как отчаяно те зовеше, след като хоплитите

му казаха, че си потънал... Той не вярваше, настояваше да те търсим с лодките, а момчетата го направили, преди да излезем от укритието... Оттогава постоянно казваше, че е погребал и двамата си сина един след друг!

Авел притвори очи и си спомни колко радушно го бе приел Петро, разбирайки, че е син на обичната му сестра. Дори за миг бе забравил кончината на собствения си син и в скръбния ден бе изпитал и огромно щастие от появата му, още повече, че той никога не бе предполагал за съществуването му.

Авел разказа този момент с умиление в душата си:

– Знаеш ли – добави той, – сигурно много приличам на майка си, защото Петро постоянно ме прокрадваше с поглед и твърдеше, че все едно гледал сестра си ...

– Не унивай, момче. Ще го смаяме много, дано не му докараме някоя сърдечна криза... напоследък често имаше такива...

Авел сбърчи чело:

– Значи е сериозно?

Рилий скочи от леглото, бутна закачливо Авел и му рече обнадеждаващо:

– По-весело, друже! Убеден съм, че след утрешния ден Петро ще се почувства много по-добре и ще забрави къде държи илачите си. – Подир това го подкани да си легне и да си почине. Преторианецът се подчини като дете. Изпъна се на леглото и сложи ръце под главата си.

Рилий забеляза замечтания му поглед и как лицето му се промени, ставайки особено приветливо. И точно Авел затвори очи, когато чу отново гласа му:

– Ти обаче не ми отговори на въпроса, Авеле! – Преторианецът отвори очите си и го съгледа учудено. – За романтичните ти предпочитания.

Авел се разсмя.

– Моля те, Рилий, как можеш да мислиш за такива неща точно сега?

– Защо, какво му е на момента? – направи се на ударен онзи.

– Нощ е, Рилий – трета вигила. Хората спят по това време.

– Така е, разбира се, но нощите могат да бъдат и по-приятни... – многозначително му отвърна той.

Авел пак се обърна, надигна се и се опря на лакти.

– Какво намекваш, търговецо?

– Намеквам ти, че си имал подобна нощ, докато ме е нямало покрай теб.

Авел направи отегчена физиономия и се извърна с гръб.

Рилий продължи да го закача:

– И да ми обръщаш гръб, и да не, изписано ти е на лицето. Не можеш да избягаш от зоркото ми око. Заговорих ли за жени – изражението ти се

промени, а преди нямаше такова нещо.

Преторианецът се замисли, после леко се усмихна и отново се обърна към Рилий. Щом видя грейналото му лице, търговецът се увери в съмнението си.

– Ето, хванах те натясно! – шеговито му рече той. Авел се изправи и седна на леглото срещу него. – Отгоре на всичко не можеш да заспиш заради нея.

– Е, нека бъде своята! – не издържа на напора му Авел и си призна.

Рилий шракна с пръсти, извади от торбата си малък *нарцил*¹, запали го и се облегна.

– Е, сега съм готов да те слушам – доволно рече той.

Авел въздъхна и отбеляза:

– Ти май ще ме оставиш без сън!

– Никой не ни гони. Днес ще си почиваш колкото искаш, докато аз намеря превоз – успокои го Рилий и дръпна от приятния аромат на индийските билки.

И така Авел сподели за своята любима: всичко, каквото се бе случило от момента, в който го бяха спасили, до раздялата им... Рилий оцени жертвата, която бе сторил заради него и Петро, да се отдели от любимата жена, за да ги търси.

– Не можах да се примиря до последно, че ти и чичо ми сте загинали. Чувствах го с душата си, че сте живи... Искях да се убедя лично, но това не можеше да стане, ако бях останал там! – Авел млъкна и наведе глава. После добави някак по-тихо и тъжно: – Тя ме молеше да не заминавам. Знаеш ли какво ми каза? Че няма да се върна при нея.

Рилий отново дръпна от водната лула и го запита:

– А ти ще се върнеш ли при нея? – Авел го стрелна с очи за миг и Рилий прочете в тях намеренията му. – Защо?

Авел стана от леглото и нервно закрочи из тъмната стая, която изглеждала приятно романтична от отблясъците, заради светилниците по ъглите.

– Рилий – обърна се Авел към него, – погледни реално на нещата: тя няма никакво бъдеще с мен. Защо да й провалям живота?

– Защото тя те обича, а и ти също, като гледам.

Авел заклати глава.

– Точно защото я обичам, не трябва да й го причинявам. Трябва да стоя далеч от нея. Тя ще ме забрави с времето.

– Заблуждаваш се, млади приятелю. Ти си й първият мъж, това за една жена е изключително важно. Ако я излъжеш и не се върнеш, можеш да

---

¹ Водна лула.

предизвикаш някоя трагедия...

Авел се сепна и се втренчи в Рилий. Право говореше той, защото си спомни как Агрипина, без да мисли особено, се хвърли в морето, задето не искаше да живее без любов. Тогава какво ли щеше да стори, ако Авел я излъжеше?.. Душата му се разкъсваше на две, тъй като я желаше, а съзнанието му го предупреждаваше, че ще ги очакват големи неприятности, ако се съберат.

– Имам лошо предчувствие – каза в продължение на мислите си той.

Рилий познаваше много добре приятеля си и му бе известно, че бе изключително далновиден, но за да го успокои, му рече:

– Остави предчувствията, а се отдай на чувствата си, Авеле. Ти си млад и изглеждаш добре, възползвай се от това. Ако не сега, тогава кога? Като се сбръчкаш като мен ли?

Авел се разсмя на самокритичността и сарказма му.

– Е, бива те все още!..

Така двамата приятели си поговориха още малко и докато Рилий приказваше, Авел задрямал, тъкмо преди да се съмне.

Старият търговец се събуди пръв. Стана, облече си палиума и излезе, като остави Авел да поспи, за да се съвземе от изтощителния път. Беше посъбрал пари и реши да се погрижи за всичко, що бе необходимо за пътуването им до дома на Петро в Алтилия. Той отдавна се бе отделил от своите деца, които бяха задомени, и сега нямаше за кого друго да се суети, освен за своя приятел, дето в момента особено се нуждеше от това.

Рилий се позавъртя тук-там и нае едно здраво муле с каруца. После обиколи и други места, взе храна за из път и купи дрехи.

Някъде по обяд той се прибра в „Квинт“.

Авел се беше събудил и след като бе минал през термите и бе отпуснал тялото си в сменена и чиста топла вода, минаваща през *хипокауста*¹, сега го чакаше в наетата стая с нетърпение.

– Какво става? – попита той, когато Рилий влезе вътре.

– Нищо особено, всичко е готово. Можем да тръгваме, но първо облечи това – отвърна му той и метна на леглото една мъжка туника от лен с кафява роба, която се стягаше през кръста с дебел извезан колан. – А тези *карбатини*² ще ги обуеш, за да не ходиш бос! – Добави търговецът и хвърли на земята един чифт сандали.

Авел погледна изненадан дрехите на леглото, сетне и сандалите. Присътпи бавно към тях и взе тъмната роба. Огледа я и рече:

¹ Антична отоплителна система от тръби, през които минава горещ въздух в пода или стените на термите и къщите.

² Сандали, носени от цивилни и плебеи.

– Но това е кашмир! – Опипа мекия плътен плат и го метна отново на леглото.

– Какво има, не ти ли харесва? – запита учуден Рилий. – Надявам се само да не ти стои като тая дреха, отвсякъде личи, че ти е дадена по милост... – иронично каза търговецът.

Авел поклати глава.

– Не, не е това. Искам да кажа, че не мога да я облека!

– Но защо?!

– Рилий, моля те. През живота си не съм обличал такъв скъп плат. Не мога да я приема. Ами това – ленът е много светъл.

– Така е. Това говори, че е от първо качество.

– Именно! Защо си похарчил толкова пари?

Рилий се усмихна малко под мустак и отговори:

– Е, не чак толкова... Не забравяй, че сме на черния пазар, а пък и цената спада при покупка на един търговец от друг. Нали се сещаш – професионална лоялност! Така че излязоха много изгодно и за да те успокоя, взех и за себе си.

– Какво друго си купил? – попита сериозно Авел.

– Нищо освен едно муле, каруца, малко храна за из път и нещо да отнеса на стария Петро, като например хубави плодови аромати за водната му лула, макар че не трябва да прекалява в неговото положение... – отбеляза Рилий. Той погледна изпод вежди своя млад приятел и видя притеснението, изписано върху лицето му. – Виж, нали не очакваш, че ще бием целия този път пеша и ще стоим гладни?

– Да, разбирам за това, но дрехите? Не трябваше да си правиш труда, Рилий, мога да ходя и така.

Той рече това и се посочи с ръце.

– Абсурд!!! – възпротиви се ентусиазирано търговецът, тъй че слиса Авел. – Още сега хвърляш този парцал и обличаш дрехите, които съм ти взел. Нова одежда за нов човек: косите ти са все още влажни, лъхаш на благовония, не приляга да облечеш отново тази вехтория... Не искам хората да си мислят, че съм си купил някакъв роб! – скара му се той, взе туниката и я тикна в ръцете на преторианеца. – Аз излизам на въздух, че този прах тук ме задушава. Чакам те отвън!

Авел остана сам. Той приседна на леглото и се вгледа в меката тъкан. Чувстваше се страшно неудобно да надене това, но от друга страна си помисли, че ако не го направи, ще обиди своя приятел, а той с бащинска грижовност настояваше да изглежда добре... Авел осъзна, че никой до този момент освен Ободас, не бе постъпвал тъй.

„Какво ли е станало с него?“ – помисли си той. И в този момент разбира

думите на Рилий преди време на галерата, че сърцето му копнееше да му даде прошка, но умът се противеше на добродетелността му. Огорчението от това, че бе така жестоко низвергнат от човека, когото приемаше за свой баща, бе завладяло съзнанието му, но не болката от наказанието, което бе понесъл несправедливо, а остриите враждебни думи и отношение, мисълта и убедеността на Ободас в скалъпеното покушение от заговорниците го тормозеше най-много... Сега обаче, знаейки от източните пратеници, че набатейският цар се бе уверил в невинността му и може би времето, което бе отминало безвъзвратно, както и напредването на болестта му, която го хвърляше в ужасни кризи, близки до смъртта, като че ли успокоиха душата му и пречупиха съзнанието му...

Преторианецът изпита силна покруса, щом си представи лицето на арабския монарх, времето, прекарано с него, и тогава силно съжали за посланието, което му върна, че за него той бил мъртъв... Мъртъв!

Незнайно защо тази мисъл се прокрадна в главата му и го накара да скочи от леглото.

Авел облече новите дрехи набързо и обу сандалите. Напусна стаята, спусна се, притичвайки по дървените стълби, премина бързешком през кръчмата и точно да излезе, без да иска се блъсна в един човек. Преди обаче онзи да изругае нещо, Авел се обърна и спря за миг изненадан. Беше римският архиа̀тър Бонифаций.

– Прощавай, докторе, не те видях. Бях се забързал...

Бонифаций го прекъсна, като го сграбчи за раменете.

– Как си, капитане? – рече гръмко той, развеселен от срещата им.

– Добре. Сигурно си по работа тук? – попита го Авел.

– Както винаги, дългът ме зове! Повикаха ме. Тук наблизо има една жена, много болна... – той се приведе леко и подшушна на Авел: – От онези, конкубините! – После добави свободно: – Познавам я отдавна, но честно да ти кажа, мисля, че този път няма да я бъде! Прозерпина е приготвила олтара си за тази!

– За жалост всички чакаме своя олтар... – съчувствено рече Авел. – Е, всеки по пътя си, беше ми приятно да те видя, Бонифаций.

Авел каза тъй и се сбогува с лечителя.

Но се случи нещо неочаквано: тъкмо преди да отвори вратата, случайно едно име спря дъха му. Той се обърна бавно, запристъпи обратно към доктора и се спря зад него. За да се увери обаче, се вслуша в разговора му с една непозната...

– Кловия умира, лечителю. Нямахме пари да я доведем при вас, ще трябва да ме последвате до нашата къща – и жената посочи с ръка по пътеката, която водеше към една гориста местност.

Бонифаций и въпросната жена веднага тръгнаха, а Авел остана като зашеметен. Не знаеше какво да мисли и как да реагира. Името на сестра му предизвика у него смесени чувства. Само че той не знаеше защо се почувства толкова особено и сякаш нещо в душата му натежа. Жени с това име имаше много, но нещо го смущаваше силно и той не можеше да си обясни защо.

Изведнъж, както си стоеше, се отърси и хукна. Блъсна вратата и изскочи навън. Спря се и се огледа на всички страни. Вляво от него стоеше Рилий с мулето и каруцата. Авел обаче в първия момент не му обърна внимание, макар че го забеляза. Друго, или по-точно други, занимаваха съзнанието му. Той търсеше медика и непознатата жена. Видя ги зад хана.

Авел притича до Рилий, а търговецът го посрещна с въпросителен поглед.

– Какво става, момче?

– Качвай се! – отвърна му кратко той.

Рилий се подчини, но междувременно любопитството му надделя и той настоя да бъде информиран за странното поведение на своя приятел.

Авел му разказа накратко как съвсем случайно дочул името на сестра си в разговора между някаква жена и лечителя Бонифаций, когото също така ненадейно срещнал.

– Искам да се уверя дали е тя. Последвай ги!

Търговецът направи отегчена гримаса, мислейки си, че Авел издребнява излишно. Още повече, ставаше дума за жената, към която той навремето изпитваше чувства.

– Авел, прощавай, че го казвам, но постъпваш като хлапак! Какво ще кажат хората, когато ги застигнем?...

– Мен за разлика от теб в този момент не ме интересува, Рилий – прекъсна го нервно Авел. – Искам да разсея съмненията си и ще отида да видя тази жена! – категорично заяви той.

Старият търговец разбра, че не може да спори с него.

– Е, щом така си решил... – и той подкара мулето в посока на двамата пътници.

След не повече от няколко минути ги застигнаха и Авел предложи да се качат на каруцата, за да отидат по-бързо до мястото с болната. Той не изпадна в подробности, само ги подкани и те се съгласиха.

Не след дълго каруцата спря пред една малка неугледна къщичка, приличаща на слугинска. Явно, че жената с доктора бе такава или вероятно онази, дето се нуждаеше от услугите му...

Бонифаций скочи и бързо влезе вътре със своята придружителка.

Рилий ги последва, а Авел за миг се застоя, като се загледа напрегнато във вратата.

Търговецът бе направил няколко крачки, но щом усети, че Авел не бе до него, се обърна назад и махна приканващо с ръка.

– Хайде, момче, нали заради теб съм тук. Няма да влизам сам.

Авел се престраши, скочи от каруцата и бавно запристъпя към мястото, което всяваше толкова смут в душата му.

Рилий и преторианецът влязоха вътре.

Имаше преддверие и една малка стая, от която се чуваха гласове.

Авел се спря и се вслуша.

– За съжаление, нищо повече не може да се направи, лечението не й е помогнало – безпомощно рече докторът. – Тя е в безсъзнание, въпрос на време е...

Чувайки това, някакво силно притеснение обзе Авел. Искаше му се да влезе и да понадзърне в леглото умиращата жена, но не можеше да се реши, защото страшна мисъл го сковаваше: мисълта, че там лежеше неговата сестра...

И ето, случи се тъй, че се появи доказателство, разкриващо самоличността на въпросната страдалка.

Тя внезапно отвори очи – нещо я бе провокирало. Зашари с тях наоколо и спря погледа си на Бонифаций.

В преддверието Авел се прилепна о стената, в опит да разбере защо бе настъпила такава тягостна тишина.

– Бонифаций, вие ли сте? – прошепна умиращата с голямо усилие. – Гласът бе много тих и Авел не можеше да се ориентира добре. Жената продължи: – Аз знам, че умирам. Но ще умра страшно угнетена и непростена... – тя спря за момент и се закашля силно, после изстена и затвори очи, а от тях по страните й потекоха сълзи. – Извърших страшен грях преди време към един човек... към моя брат!

Какъв удар бе за Авел в мига, в който чу това и разпозна гласа на жената. Бе този на неговата сестра!

Опасенията му се оказаха верни.

Рилий стоеше почти на прага и не можеше да чува добре, но щом забележа реакцията на своя приятел, всичко му се разясни.

Той бързо отиде до него и го хвана в момента, в който Авел се олюля и се отпусна безпомощно. Търговецът го сграбчи за раменете и го опря в стената. Осъзнавайки ситуацията, твърдо му каза:

– Дръж се, Авеле. Дръж се, човече!

– Но това е тя. Тя е! – рече с пресекуващ глас той и очите му се навлажниха.

Рилий кимна и се развълнува.

– Влез вътре при нея. Аз няма да мога. – Авел поклати в отказ глава. –

Овладей се! Трябва да го сториш, ти си й брат. Нека, преди да напусне този свят, научи, че си жив...

Незнайно защо и точно в кой момент, но младата жена се бе разкажала за постъпката си. Преди години лековерността ѝ, желанието ѝ да бъде нещо повече от бедна слугиня и патрицианската среда до такава степен ѝ бяха повлияли, че Кловия бе изгубила всякакво морално и човешко чувство. Връзката ѝ с квестора Ливий след време се оказа пагубна. В стремежа си жена му Амелия да не разбере за нея, той постъпи страшно подло и безмилостно със сестрата на Авел – бе я продал в един бордей... Може би тази случка и животът ѝ, който се обърна с главата надолу от този момент, пречупиха нещо в нея и се появи първата искра на чувството съжаление, което с времето прерасна в осъзнаване на собствените грешки. А най-накрая и вина!

През всичкото време, докато тя беше с Ливий, той я мамеше, а тя му вярваше безусловно. И докато Кловия му даваше от състоянието си, което бе получила като награда за предателството на брат си, Ливий малко по малко я остави без пукната пара и накрая я обрече на разврат в ръцете на всеки, който минеше през онзи хан.

Сега, след близо четири години, начинът ѝ на живот бе оставил своя белег върху тялото ѝ, приковавайки я на леглото от смъртоносна болест...

И както Бонифаций и стопанката на къщата стояха до нея и тя им говореше с голямо усилие, ненадейно спря и отправи погледа си зад доктора в посока на вратата. Кловия изведнъж промени изражението си и леко надигна глава от възглавницата. Лицето ѝ издаваше изумление, все едно, че виждаше нещо невероятно!

– Аз съм мъртва!!! – простена слисана тя.

– Не, Кловия, не си мъртва – обади се човекът, в който бе вперила очите си. Той се приближи бавно и болната го разпозна. Кловия отвори широко уста в опита си да каже нещо, но не успя. Тогава се разшава в леглото си разстроена.

Бонифаций се изправи над нея и се помъчи да я успокои, но тя протегна треперещата си ръка и каза:

– Братко!

Авел се приближи към Кловия, без да откъсва очи от лицето ѝ.

Тя се бе съсушила и отслабнала от болестта дотолкова, че кожата ѝ едва покриваше скелета ѝ. Хубавите ѝ черти, които Авел помнеше, бяха изчезнали и тя приличаше на някоя неприветлива застаряла жена, тъй като червените ѝ къдрави коси се бяха прошарили и раздърпали, туниката ѝ бе избеляла и едва покриваше измършавялото ѝ тяло...

Преторианецът остана прав встрани до леглото ѝ.

Той погледна ръката ѝ, която тя с усилие все още протягаше и я хвана

инстинктивно.

Кловия не откъсваше очите си от него и в момента, в който той я докосна, тя отпусна душата си.

– Ти си жив, братко! Жив си!

Авел само кимна, без да продума, в гърлото му бе заседнала буца и му тежеше.

Кловия продължи, все още силно потресена от появата на мъртвия си брат:

– Но аз видях с очите си как те убиха...

Авел отново нищо не каза, само стисна устни. Това бе достатъчно за сестра му. Тя разбра, че по някаква причина той бе оцелял след онова, което бе видяла на многолюдния площад – след като мечът на екзекутора прониза тялото му, след всичкото време, в което той претърпя страшните мъки и унижение в тъмницата... Но за нея бе важно и шокиращо, че той не бе умрял. Това ѝ стигаше.

Мислейки за тези неща, Кловия изведнъж се разплака.

Тя придърпа към себе си Авел и той седна до нея на леглото, като все тъй я гледаше сякаш бездушно, но само лицето му изглеждаше така. То бе като маска на душата му, а тя в момента се бореше със себе си.

Кловия се помъчи да се изправи, а лечителят, слисан от разкритието, че капитанът бе брат на умиращата, усети намерението ѝ, изправи възглавницата и я облегна на нея.

Бедната жена протегна немошните си ръце и за да се убеди, че брат ѝ стоеше пред нея от плът и кръв, зашари с тях по тялото му и забеляза белезите по лицето, ръцете и гърдите му, които леко се откриваха под кашмирената роба. Тогава затвори очите си, въздъхна и рече покъртително:

– Прости ми! Прости ми, братко, ако имаш сили за това...

Сетне хвана лицето му и наведе главата му към устните си. Целуна го по челото и отново помоли за прошка тъй отчаяно, че Авел не можа да устои на болката в душата ѝ и изведнъж се разрида толкова силно, че щеше да извика. Той се доближи до сестра си, а тя положи глава на гърдите му, отпусайки се в обятията му... Сълзите му падаха върху косите ѝ, а нейните мокреха меката му дреха.

Бонифаций и стопанката излязоха навън.

Там стоеше Рилий. Той слушаше риданието на своя приятел и гласа на жената, с която преди време бе готов да се събере и да сподели живота си.

– Кловия, скъпа ми Кловия... – повтаряше той, а старото му лице се изкриви от мъка. – Защо трябваше да става така, защо?

Кловия започна да се задушавя и Авел я отдръпна от себе си. Положи я

да легне и той сам прилегна до нея. Загали бледото ѝ лице и отмести рошовите ѝ коси...

Дали ѝ бе простил, той все още не знаеше, но се съжали над нея и в този момент му се прииска да можеше да върне времето назад и да я бе заставил по-твърдо под настояничеството си...

– Защо не ме послуша тогава, сестрице, защо? – прошепна ѝ в продължение на мислите си той. – Трябваше ли и двамата да страдаме така?

Кловия отвори очи и погледна пред себе си, сякаш виждаше своето минало.

– Моите страдания бяха справедливостта на боговете, но те не могат да се сравнят с онези мъки, които ти причиних...

Авел я прекъсна:

– Не казвай това, аз никога не съм искал да страдаш.

– Да, но тогава аз исках ти да страдаш, като си мислех, че ще задоволя злобата, която изпитвах към теб – изпадна в откровение сестра му. – И знаеш ли, това никога не стана. Не наситих очите и сърцето си. Въобразих си, че парите и охолството сред онези хора ще запълнят празнотата в живота ми, но сгреших... Не можеш да градиш щастие върху нечия мъка, братко... Сгреших със себе си, но най-много с теб...

Тя отново се разплака.

Авел не каза нищо. Само я галеше нежно, искаше да я успокои, да не разстройва предсмъртните ѝ часове.

Обаче все още го болеше, независимо че обичаше сестра си и в този миг, когато тя гаснеше до него, ако можеше, щеше да направи всичко възможно, да ѝ помогне, да не я губи, но знаеше още, че е късно за това. Бе късно за много неща, освен за прошка!

И както стоеше, облегнал глава на нейната, Авел усети как тя въздъхна за последно и когато я погледна, тя затвори очите си пред него завинаги...

Сякаш нещо в миг се откъсна от преторианеца. Той сви ръцете си в юмруци, стисна зъби и целият се разтрепери. Стана от леглото, взе безжизненото ѝ тяло и излезе навън.

Като я държеше в ръце, Авел дигна глава към небето и силно извика през сълзи:

– Ето я! Вземи я, както ми взе и другите. Нямах насита! Винаги постъпваш така: точно, когато мога да съм щастлив, Ти ми ги отнемаш по някакъв начин и ме угнетяваш. Не разбираш ли, че ме отлъчваш от себе си по този начин? Кого още ще прибереш, не останаха много? Защо не вземеш мен, вместо да ме оставяш тук сиротен и злочест?!.. – крещеше Авел озверено.

Отговор обаче нямаше. Единственият, който получи, бе тишината и лекото ромолене на дъжда в листата на дърветата.

Той падна на колене с Кловия в ръцете си, надигна леко отпуснатата ѝ глава и зарови лицето си в косите ѝ.

– Прощавам ти, чуваш ли? Прощавам ти, Кловия!!!

Зад него застана Рилий, гледайки скръбно мъката на своя приятел и жената в ръцете му, която все още предизвикваше тръпка в сърцето му.

Станал свидетел на смъртта ѝ, пред очите му се появиха картини от миналото, когато я навестяваше и я обсипваше с дарове, а тя се очароваше и лицето ѝ греиваше... После си припомни как го бе отблъснала и колко обезсърчен си тръгна от дома им... В съзнанието си той видя Авел в онова подземие, целия в кръв, чу думите от устата му „Кловия е предателка!“ Рилий притвори очи и рече тихо:

– Нека Оркус се смили над теб, Кловия!

Мина почти месец от смъртта на Кловия.

Междувременно Авел се погрижи да я погребее до гроба на майка си Теренция. И тъй, той за първи път след близо две години стъпи на родна земя и се върна на мястото, където бе израснал – Претория. Предишният път, когато го бе сторил, бе преживял най-големия катарзис, възстановявайки спомените си и живота си, след като дълго време живееше под чужда самоличност, дадена му от Ободас...

Ободас! Авел бе разбрал от Рилий за участието му: по времето, когато той бе с Агрипина, търговецът бе пътувал към партите в Азия. От тях бе научил, че царят на бедуините бил убит незначително кога и как, но сега на негово място владетел на Набатейя станал Захир!.. Това се било случило по време на един поход през Руб Ал Халил, в който владетелят взел със себе си около тридесет души, отправяйки се на изток към красивия оазис Бурайми... Други сарафи от Витиния пък му казали, че някъде по пътя си арабският цар бил нападател от някакво племе и тъй като онези били многобройни, избили всичките до крак, включително и него. Сирийците говорили за това, но никой не знаел дали било истина или не, защото точно по това време в околността се появила страшна пустинна буря, която не оставила и следа от труповете, размествайки дюните!...

Новината за смъртта на Ободас напълно съкруши преторианеца, до такава степен, че не можа да реагира нормално. Вместо да го оплаче, като че ли вкамени сърцето и лицето си. Очите му пресъхнаха, не пророни и сълза. Може би вече бе претръпнал хората, които обичаше, да измират един след друг като в някакво проклетие!

Не го бе зарадвала дори срещата му с неговия чичо Петро, който, щом го зърна, едва не припадна от изненада. Авел само рече:

– Радвам се да те видя. – Но лицето му не издаваше нито радост, нито

скръб, а само безразличие и отчужденост към всичко наоколо. Обзе го пълна апатия и ходеше като лемур от света на сенките, без да го интересува нищо.

Петро разбираше добре своя племенник и затова се старееше да не му досажда с излишни въпроси, даже го лишаваше умишлено от присъствието си, за да не го притеснява допълнително.

Старият му роднина го гледаше понякога тайно отстрани и се терзаше, знаейки болката на Авел: бе толкова млад, а бе изживял какво ли не... И той подобно нему бе изгубил своите обични хора, също и онези мъже на галерите, дето сам видя и на които Авел държеше като на свои братя.

Каквото и да му кажеше, щеше да бъде излишно, защото смъртта не можеше да бъде успокоена. Тя властваше в живота на младия мъж като господар, който в моменти на малко утеха напомняше за себе си, като стягаше хомота си тъй, че Авел не можеше да въздъхне!

За стария Петро бе достатъчно, че момчето на покойната му сестра бе оживяло след онзи ад в морето и независимо от угнетеността му и липсата на близост, чичото тайно му се радваше и бе доволен от неговото пребиваване в опустелия му дом, даже ако щеше Авел да не му бе продумвал никога повече...

В един от тези моменти в опитите си Рилий да предизвика някаква положителна емоция у своя приятел, един ден му заговори за Агрипина. И в отговор на това той получи само един остър критичен поглед, с който преторианецът му даде да разбере, че не желае да му се меси в личния живот.

Дните се нижеха бавно и мъчително за някои...

В това време обаче името на преторианеца бе влязло в устите на други.

Дали от момента, в който Рилий го бе споменал в „Квинт“ на черния пазар, но мълвата се разпространи чак до ушите на Аквиллий и Сула!

Авел!!!

Имаше един, който преди години бяха екзекутирали, но чието тяло не откриха.

Това име будеше смут и неприятни чувства у диктатора. Разбира се, той не можеше да знае, че онзи, когото уби преди време и този, за когото говореха, бе един и същи човек, защото не името правеше човека, а човекът правеше името... И в момента, ако някой му бе споменал името Саид, то би развълнувало повече Сула, поради неотдавнашните събития и най-вече – публично изреченото послание за трона.

За Сула очевидно историята бе приключила с битката при Сардините, с потъването на онзи кораб, който бе повлякъл със себе си и неговия враг. Но Аквиллий, както винаги, бе мнителен към всичко. От личен опит знаеше, че неведнъж се бе мъчил да убие този арабин, но все не успяваше и онзи се

появяваше неочаквано в най-неподходящите моменти... Сега можеше да стане същото. Въпреки че Аквиллий видя с очите си как варваринът потъна и никъде повече не се появи. Но от известно време мисълта, че може да е оцелял, го глождеше, тъй както преди го тормозеше тази за Авел Марий.

Главорезът на Сула имаше съгледвачи навсякъде, дори и на черния пазар, откъдето преди време му бе предадено за голямата продажба на стока малко преди сблъсъка. Та същите тези доносници му бяха съобшили за появата на някакъв скитник, който за пръв път видели там, след като обикновено по такива места можеш да видиш едни и същи определени лица. То този скитник обикалял съмнително през целия ден, а по-късно се появил в кръчмата...

По своему, това не направи никакво впечатление на Аквиллий, но когато чу, че онзи странник носил на ръката си рядък пръстен и някой си го назовал по име, тъй че то било чуто от доста хора в „Квинт“, гологлавият скочи като опарен и хвана доносника за гушата.

– Авел?! Добре ли разбрах? Сигурен ли си, че името е това?! – процеди през зъби той, а горкият човек само гледеше изплашен и кимаше неколкократно с глава. Аквиллий облещи очи и добави: – Чуй ме внимателно, глупако, и внимавай какво ще ми отговориш: някой случайно да е забелязал по него да има белези – по лицето, ръцете, навсякъде?

Онзи направи знак на Аквиллий да го пусне, защото не можеше да продума от пристягането във врата.

– Да, имал е! Един търговец на килими е забелязал и това. Пропъдил го е, след като го е огледал добре. Той твърдеше, че скитникът много го съмнявал, особено щом видял господарския пръстен на ръката му... Помислил си, че го е откраднал и се притеснил за стоката си... Нали разбирате! – обясни подробно съгледвачът в стремежа си да бъде максимално изчерпателен, та онзи да остане доволен и да го остави на мира. Но Аквиллий реагира още по-страшно: започна да ругае и хули боговете, да троши, и чупи каквото му попаднеше в ръцете. И след като изля гнева си на околните предмети, се обърна към своя информатор и с кръвожаден поглед и зачервено лице закуцука бързо към него, като го стисна отново за врата.

– Ето какво ще направиш ти – прошепна в лицето му Аквиллий. – Ако до три дни не разбере от теб къде е този Авел, лично ще те намеря и кълна се в олтара на Юпитер, ще почувстваш как пръстите ми се впиват дълбоко в гушата ти, докато побелееш като онази статуя там! – заплаши го злият довереник на Сула и посочи скулптурата на Венера до входа на атриума. – А сега върви! – и го блъсна грубо, така че нещастникът щеше да се строполи на земята.

Още същия ден Аквиллий потърси Сула. Той го намери във вилата му в Остия в тесен кръг. Беше в компанията на някои известни нему хора: Ливий и

съпругата му Амелия, Тиберий и младата му жена Луция и още две жени, които той не бе виждал досега, но явно Сула познаваше добре, особено една от двете – по-възрастната.

Аквилей нахлу доста безцеремонно и несъобразително, от което, естествено, получи веднага забележка от диктатора. Това той направи повече, за да демонстрира изтънченост пред своите гости и най-вече пред младата жена, която стоеше до него и се открояваше от другите с красивите си черти, бялото си лице и сините си очи. А златистите ѝ коси падаха по раменете ѝ на масури.

Сула побърза да представи своя военен префект:

– Скъпа ми Серина, това е моят най-доверен човек, моята дясна ръка, ръката на съдбата – Аквилей! Има всички военни правомощия и чин и затова му простете лошите обноски, простацината е разбираема. Печелил е много битки за мен, ех, с малки изключения – последния сблъсък срещу онзи селевкид Саид, превзел Мисененсис... Но както казват хората – водите са си свършили работата. Не можеш да хванеш бика за рогата и да го пуснеш! Волтурн е завлякъл на дъното онзи мерзавец, който си бе въобразил, че може да притежава моята флота... – разказа накратко някои свои политически дела Сула. После се обърна към младата красавица и рече загрижено: – Но какво ви е, дъще, май такива истории не ви допадат много, цялата пребледняхте. Съжалявам, май че съм доста нетактичен... А сега моля да ме извините, защото трябва да обърна внимание на този грубиян – довърши саркастично диктаторът и се разсмя на собствената си шега...

Той стана от *lectus medius*¹ и се отдалечи малко встрани.

– Какво ти е Агрипина, трепериш като лист?

– Нищо майко, ще изляза на лоджията на въздух и ще ми мине!

Луция я последва.

В момента, в който Агрипина чу името на своя любим, с което той първоначално се представи, ѝ се стори, че ще припадне. Вече повече от месец и половина, откакто се бяха разделили, тя не бе узнавала нищо за него, а ето, че сега бе попаднала в бърлогата на звяра и бе видяла с очите си онзи, който е искал лично да убие човека, когото тя обичаше до полуда...

– Какво те разстрои, приятелко? – попита я Луция. Името, което чу, нали? – досети се тя.

Агрипина я погледна. Нямаше смисъл да я лъже, така или иначе тя бе забелязала. А самата Агрипина не веднъж бе споменавала пред Луция това име, но не и другото – истинското.

---

¹ Средната кушетка от три разположени п – образно, където сядал най-видният гост.

– Не разбирам – продължи Луция. – Как този Саид ще е мъртъв, а в същото време ти и той... – Луция млъкна и съвсем се обърка.

– Тихо!!! – направи ѝ забележка Агрипина. – Бъди по-дискретна, Луция. Искаш да научат, че е жив и отново да го погнат?!

Луция ахна и закри устата си с ръка. Сега вече тя разбра: приятелката ѝ имаше връзка с един човек извън закона, търсен от самия диктатор и Сената. Нима заради него тя се бе отказала от брака си, дори бе заявила пред майка си, че ще посегне на живота си, ако я принуди? Разбира се, Агрипина никога не сподели, че е отхвърлила своето бъдеще от любов към някой мъж. Майка ѝ си мислеше, че просто я е страх да встъпи в това сериозно начинание и ѝ даде още малко време, като реши честичко да я води със себе си на подобни приеми, за да приобщи дъщеря си към обществото, защото Агрипина бе израснала като диво цвете на онзи хълм, отделена от светския живот...

Сега друго нещо по-важно занимаваше ума на Серина и ако постигнеше целта си, щеше да бъде спокойна за бъдещите дни на дъщеря си.

В единия край на атриума Аквилей и Сула водеха разгорещен разговор. Чувайки името на своя бивш омразен враг, който дълги години го хвърляше в бесплодни търсения – сина на човека, от който Сула най-подло бе иззел властта, диктаторът се втрещи.

Нима това бе възможно? Не беше ли го убил чрез екзекуция преди четири години?...

Сула си спомни и обстоятелствата след това: странното скъсване на въжетата, които трябваше да разчленят затворника, последвано от нападението на бедуините и най-накрая изчезването на тялото. А това само по себе си говореше, че щом нямаше труп, не можеше да се твърди, че има мъртвец... Ето за какво се хвана самовластникът и беше прав. Доста вероятно бе онзи да бе оцелял въпреки тежките рани и с години да се бе укривал някъде. Но след толкова време бе проявил небрежност или по-точно някой друг вместо него го бе направил – глупакът, дето публично бе изрекъл името му!

Така разсъждаваше Сула и никак не грешеше. Тъкмо тази непредпазливост, която прояви Рилий, щеше да създаде отново куп неприятности на преторианеца...

Диктаторът се върна при своята компания твърде раздразнен и обеспокоен, така че това не остана незабелязано от неговите гости.

– Животът в политиката е мръсен и винаги, когато човек си мисли, че е разрешил даден проблем, се появява друг, тъй че мира няма – обясни накратко и с особена изтънченост Сула. – В такива моменти ужасно ми липсват мъдрите съвети на нашия млад деец Цицерон, жалко че в последно

време не ни посещава, говорят, че не е добре със здравето... Както и да е – махна небрежно с ръка той, после се огледа и добави: – Не виждам къде е моята красавица?

Серина се усмихна малко лицемерно и отвърна:

– Излезе на терасата. Прилоша ѝ. Напоследък е много болнава – отбеляза тя и стана от кушетката, за да иде при дъщеря си, но Сула ѝ направи знак да остане:

– Аз ще се погрижа – кратко рече той и излезе.

Подшушна нещо на Луция и тя се върна при другите.

Агрипина и Сула останаха сами.

Сула докосна нежната ръка на момичето, опитвайки се да прояви загриженост и нежност, доколкото можеше, защото тези качества не му бяха присъщи.

– По-добре ли си, дъще? – попита я той.

Агрипина се смути. Хвърли бегъл поглед на дебелия му ръкав, сетне се взря в пъпчивото му подпухнало лице и ѝ стана неприятно. Трепна и отдръпна инстинктивно своята.

– Моля ви, не ме наричайте така – възпротиви се Агрипина.

Сула се усмихна мазно.

– Да, но ще трябва да свикваш с това обръщение. Мисля, че майка ти трябва да ти е обяснила някои неща, нали, скъпа ми Агрипина? – многозначително я погледна той.

Агрипина възвря отвътре, щом си спомни една случка съвсем наскоро... Един ден тя съвсем ненадейно бе станала свидетел на една препирня между двамата ѝ родители. Те спореха за потеклото на своята дъщеря и без да усетят присъствието ѝ, Серина и Флавий си казаха страшни истини. Години наред им бяха известни някои факти, но си мълчаха заради мира и спокойствието на семейството. Обаче напрежението във времето растеше и ето, че бе дошъл моментът, в който то ескалира! Точно тогава Агрипина разбра, че Флавий никога не е бил неин баща, а истинският ѝ баща бил римският диктатор Сула!..

Какъв шок! Тя излезе от укритието си зад вратата и застана очи в очи с майка си. Така в един дълъг и мъчителен разговор и за тримата истината излезе наяве... Кой би предположил, че красивата млада Агрипина била една от дъщерите на жестокия и сластолюбив деспот! Но точно преди седемнадесет години в една от гражданските войни, в които самият консул Сула бе участвал, той отседнал след битката в дома на Серина. И тогава Флавий бил член на Сената и отсъствал. Сула се възползвал от момента и от самата жена и тъй впоследствие от тази среща се родила Агрипина. Още оттогава хорската мъгла загатваше тази история, която родителите дълго време

отричаха, мъчейки се да спасят семейната чест. Но както шило в торба не стои, ето, че събитието само по неуприуден начин се разкри след дълги години... Агрипина не знаеше къде се намира цяла нундина. Не искаше в никакъв случай да приеме факта, че в жилите ѝ тече друга кръв, а не тази на Флавий – човека, който винаги бе до нея. Още повече, този, с когото тя се оказа в кръвна връзка, бе не някой си, а онзи, за когото бе чувала само ужасни неща от своя слуга Касий. Дори в главата ѝ се въртеше натрапчивата мисъл, че нейният любим враждуваше с него...

Агрипина дълго време се противеше и не искаше да се среща със Сула, но под напора на майка ѝ това се случи. Серина ѝ бе заявила, че ако не се съгласи, ще направи всичко възможно да я омъжи набързо. Майка ѝ знаеше добре слабостта ѝ място и тук сполучи.

Само и само това да не стане, Агрипина затвори очи и неохотно я последва. Тя се опитваше да страни от новия си баща, още повече, че ѝ бе отвратително отблъскващ. Младото момиче беше неуприудено и естествено и хора като Амелия, Ливий, Сула, та дори и приятелката ѝ Луция на моменти я дразнеха, защото скриваха истинската си същност под маска от изкуствени маниери и заучени фрази. Въобще, тази среда на позьори никак не ѝ допадаше. Тя предпочиташе да стои в компанията на своята прислуга, отколкото да бъде сега тук сред всички тези!

И така, стоейки на въздух на терасата, Сула се мъчеше да завърже приятелски разговор с незаконната си дъщеря. Дори искаше да стигне по-далеч: щеше да я представи на обществото и пред останалите си три дъщери Корнелии и сина си Фауст, а последният дори го бе забравил, че съществува и почти никога не говореше за него... Сула възнамеряваше да признае Агрипина публично и да ѝ даде своето име и намисляше да го направи във вид на изненада по време на някои от неговите прословути пиршества, които по-късно прерастваха във вакханалии.

След три дена на гологлавия префект Аквиллий му бе докладвано за местонахождението на омразния наследник на Гай Марий Авел! Аквиллий не можа сън да види през тези дни, очаквайки в напрежение отговора на доносника. „Толкова години всичко бе забравено..." – мислеше си той. После се появи другият – арабинът, и този не беше по-назад от оня: тормозеше го по същия начин както, копелето на Марий... Арабинът се удави, но пък за зла участ издънката на онзи селянин се изпречи на пътя му отново. Нямаше ли мира от тия двамата?!

Сега, когато Аквиллий знаеше къде се намира Авел, събра дузина главо - резии със себе си и без да се мае много, се отправи към вътрешността на провинцията. Обаче някой щеше да осуети плановете му...

Ден преди това, дали случайно или не, в един разговор между Луция и Агрипина, първата спомена името на нейния любим, без да знае всъщност, че човекът, за когото говореше, бе центурионът Саид... И Луция беше повлияна от патрицианската атмосфера и в последно време обичаше да демонстрира компетентност даже и в политиката...

– Разбрах от Тиберий, че се е появил някакъв проблем за довереника на твоя баща.

– Моля те, не го наричай така. Моят баща е Флавий! – разгорещи се Агрипина.

Луция махна небрежно с ръка, това сега не бе от значение за нея. По-интересен бе онзи, който вълнуваше хора като Аквилей и самия диктатор. Тя продължи:

– Този Аквилей, дето нахлу като абсолютен грубиян, без никакви обноси на приема, сещаш ли се, та тоя щял да издирва със войниците си някакъв злосторник... как му беше името – чудеше се Луция – о, да! Някой си Авел Марий!

Името отекна в ушите на Агрипина. В първия момент тя се стъписа, а после попита Луция дали е сигурна в това, което говори.

– О, мила, не разбра ли, че нищо не убягва от мен. Моят мъж е като лисица – знае всичко, каквото става в Сената, дори и в по-тесен кръг. – Луция се приведе и снижи гласа си: – Разтворил е кисията си и сега робите на някои магистрати си развързват езиците, няма да повярваш, по-добри доносници от тях няма!

Агрипина имаше чувството, че ще полудее. Какво щеше да прави сега? Авел бе в голяма опасност, трябваше да стори нещо!

Изведнъж ѝ хрумна. Скочи и хвана ръцете на Луция. После ѝ заговори твърдо и много сериозно:

– Чуй ме, приятелко: ако някога си държала на мен и си ме обичала, ще направиш нещо!

Луция я гледаше в недоумение и мигаше на парцали. Тя все още не знаеше какво предизвика странното поведение на Агрипина.

Агрипина най-безцеремонно продължи:

– Ти ще разбереш от Тиберий къде живее този, когото искат да заловят.

Луция запита крайно учудена:

– Но защо? Какво общо имаш с този разбойник?

Въпреки че въпросът беше очакван след необяснимата молба на Агрипина, той я слиса. Тя се обърна с гръб и не каза нищо, само пребледня, завъртя ѝ се главата, олюля се и ако не се бе опряла на една колона, щеше да падне.

– Агрипина, какво ти става? Приемаш го много навътре. Какво те засяга този? – говореше ѝ Луция, но щом видя укорителния поглед на приятелката

си, разбра, че онзи, когото се готвеха да заловят, никак не ѝ бе безразличен... Тя продължи: – Ама ти да не би? Нали обичаше Саид?

– Просто го познавам, близък е на семейството... Не може ли да се притеснявам за мои роднини?.. Той е мой братовчед! – излъга я набързо Агрипина и веднага сведе очите си, за да скрие измамното си изражение. Луция се смая.

– Но ти никога не си ми казвала за него!

– И аз скоро разбрах – прекъсна я Агрипина. – Сега това не е толкова важно. Трябва да му помогнем, по някакъв начин той трябва да бъде предупреден.

Луция се замисли. Тя разбра силното безпокойство на Агрипина.

– Има начин! – и извика тъй, че Агрипина ѝ шътна, за да не чуе някой у дома ѝ. – Тиберий не е толкова надежден, вчера напусна Рим. Но познавам един човек, който се занимава точно с това – доносник е! Той ще разбере къде в момента се намира твоя братовчед и лично ще го пратя да го предупреди.

– Може ли да му се има доверие?

– О, да! Виждаш ли, той е от онези... – Луция се доближи до Агрипина и понижи гласа си: – Той е от опозицията, новосформираните. Тези, дето са против политиката на баща ти.

Агрипина смръщи вежди и свадливо ѝ направи забележка:

– Казах ти, не го наричай така! Той може да ме припознава за дъщеря, но аз никога за свой баща, ако ще да е самият Юпитер!

Луция удържа на думата си: предвид бурното си минало, тя се възползва от романтичните си познанства и приложи своя чар. По каналите на властта, тъй както Аквилей бе научил къде се укриваше Авел, така и Луция получи достоверна информация за това. И не само: тя бе наела човека, за когото говореше, лично да предупреди за опасността въпросния братовчед на приятелката си.

Луция обясни всичко това на Агрипина, обаче самата Агрипина изведнъж прояви желание да иде заедно с пратеника.

– Не може! Доста опасно е за теб. Знаеш добре, че майка ти те дебне. Ако разбере нещо, ще изпълни закана си.

Агрипина се разочарова. Тя така копнееше да го види и това бе идеалният момент, но в действителност не можеше да рискува толкова – заради една среща щеше да се зароби завинаги. И затова, тя реши да прати Луция, за да ѝ кажеше след това как е той.

В началото Луция се възпротиви, но не можа да устои на настояването на Агрипина. Поиска ѝ дар в замяна – един от андалуските коне в обора ѝ, на който отдавна бе хвърлила око и тъй се споразумяха... Мъжът ѝ Тиберий

беше по политически дела във Витиния като посланик и Луция скучаеше. Това пътуване щеше да бъде едно предизвикателство за нея...

След няколко часа Луция и пратеникът потеглиха. Тя се качи в една двуколка, а придружителят ѝ подкара два коня и потеглиха към вътрешността на провинцията, по пътя на която често ги срещаха хора и ги заговаряха. Това бяха информаторите, които ги напътстваха...

На половин ден път се придвижваха Аквилей и неговите главорези, тъй че върната приятелка на Агрипина си бе свършила добре работата и бе изпреварила хода на гологлавия убиец!

Имотът на Петро в Алтилия с красивите поляни и ябълковата градина се разкри пред очите на Луция. Тя се огледа и забеляза в далечината един конник.

Инстинктът ѝ подсказа да се отправи към него.

Луция заповяда на своя човек да спре и тогава сама се качи на единия кон, а доносникът я последва, яхнал другия.

Конникът, щом забеляза тези двамата, почти възпря жребеца си и зачака.

Неочакваните гости се приближиха на достатъчно разстояние, че да могат да общуват.

Луция поздрави и рече, че идват с мир.

Пратеникът заговори:

– Познавате ли някой, когото по тия места зоват Авел.

Конникът ги измери с поглед и отвърна:

– Мене ме зоват тъй, какво искате?

Луция от своя страна го огледа от глава до пети. Нейната приятелка затова така държеше на своя родственик – беше много привлекателен. През живота си Луция бе имала много мъже, но такъв като братовчед на Агрипина не бе срещала. Тя забеляза белезите по лицето му, които му придаваха някаква строгост и зрялост в изражението, независимо от красивите му нежни черти.

Авел долови интереса, с който жената го гледаше от коня.

– Кои сте вие? – отново попита той.

Луция побърза да отговори:

– Ние сме приятели.

Авел леко се усмихна и рече:

– Аз нямам непознати приятели!

Но Луция побърза да го опонира:

– Така е, но имате една позната, която е много разтревожена за вас: Агрипина – вашата братовчедка.

Щом Авел чу името ѝ, трепна на коня. Той вдигна вежди изненадан.

– И защо е толкова разтревожена тази моя братовчедка? – и подчерта последната дума.

Сега вече пратеникът се намеси:

– Защото не след дълго тук ще се появят войници на диктатора. Бил сте разкрит на черния пазар към Галия и сега Сула ви издирва.

Авел изглежда подозрително човека и му рече твърдо:

– Не смятам, че бих могъл да ви се доверя!

Луция заговори наново:

– Повярвайте ни. Ето, вашата братовчедка ви изпраща това! – рече тя и изкара изпод палата си едно послание. Приблужи коня си и протегна ръката си към Авел.

Авел го взе и го разгъна...

„Любов моя, ти си в голяма опасност! Диктаторът е разбрал къде се укриваш и е пратил войниците си да те заловят. Трябва незабавно да се махаш оттам!

Искаше ми се да ти бях писала други, по-приятни неща, но обстоятелствата ме принуждават да съм предпазлива, както и ти.

Пратих моята приятелка, за да съм сигурна, че няма да те подведат... Обичам те. Чакам те.

Агрипина.”

Докато четеше, Авел се разчувства... Освен, че тя не го беше забравила, но и се бе погрижила за неговата безопасност.

В следния момент той чу гласа на своя чичо, който крещеше името му отдалече и препускаше към него с коня си, носейки меч на пояса си.

Петро застана до него и задъхан го предупреди, че по пътя си срещнал войници. Главатарят го спрял и питал къде се намира имотът на семейство Бетий. Петро го излъгал и ги пратил в друга посока.

– Те скоро ще разберат измамата и ще дойдат тук, момче. Ето вземи това! – Петро му подаде своя гладиус и го застави да бяга. – Спасявай се, Авеле. Те търсят теб, сигурен съм.

Пратеникът кимна с глава и добави:

– Виждате, че това, което ви казваме, е истина! Ако желаете, може да ни последвате. Ще ви отведем на сигурно място.

Авел малко се поколеба, но Луция го убеди:

– Ако не заради себе си, направете го заради вашата братовчедка. Елате с нас, няма да ви подведем – каза накрая тя.

Преторианецът сви устни и се съгласи. Пришпори жребеца и последва

приятелката на своята любима.

Измина няколко метра и дръпна юздите. Обърна се назад, махна на Петро и сложи ръка на сърцето си, а после отново потегли.

Виждайки неговият жест Петро се просълзи.

– Дано боговете те закрилят, сине!

В този момент старият човек зърна своя племенник за последно!

Тримата яздеха известно време и стигнаха домус Бетий. Авел видя на портата Рилий, който стоеше в очакване той да се появи.

Авел направи знак на другите двама да спрат.

Той скочи от жребеца и се приближи към търговеца.

– Случайно забелязах Петро да препуска, мина покрай мен, без да ме види, и ми хрумна, че нещо става – обясни Рилий.

Авел го погледна сериозно и каза:

– Издирили са ме, Рилий. Всеки момент ще са тук! Петро остана в гората, заставям те и ти да го сториш! Ако е онзи, който си мисля, няма да има милост към вас...

– Значи ти заминаваш? – прекъсна го търговецът.

– Да, приятелю, налага се! – кратко отвърна Авел със съжаление в гласа си.

Сърцето на Рилий се сви. Една буца заседна в гърлото му. Искаше му се да му каже толкова много неща, защото в последно време не общуваха често.

Рилий си спомни своето обещание към младия си приятел, а Авел така добре го познаваше, че поклати глава и сложи ръка на устата му.

– Не, не го казвай! Сега не може да дойдеш с мен – отговори Авел на безгласната молба на Рилий. – Твърде опасно е. Работата е на живот и смърт, не бих могъл да опазя и двама ни, Рилий, разбери ме. Прекалено много държа на теб, за да рискувам живота ти, бидейки до мен – каза последно Авел. Взе старите му ръце, наведе глава и ги целуна. После бързо ги пусна и се обърна веднага, за да не види Рилий сълзите в очите му, и тръгна.

– Надявам се да се върнеш скоро, приятелю, но за жалост сърцето ми подсказва, че няма да го направиш!!! – изпрати с поглед Авел за около минута и се насочи към гората.

Аквилей дръпна силно поводите на своя кон и пръв слезе на земята, макар и с усилие, прехвърляйки мъчно сакатия си крак. Нямахше търпение да нахлуе в имението и да залови своя враг, защото за него Авел не бе само враг на Сула, а след всичките трудности в миналото да бъде заловен, Мариевият син се превърна в омразен и нему човек.

Войниците му го последваха.

Аквилей се разпореди набързо и в същото време главорезите му

хукнаха на всички страни като бесни кучета: едни влязоха с взлом, а други обсадиха Домус Бетий.

За по-малко от четвърт час всичко вътре стана с главата надолу и след като не откриха никого, Аквилей се развилня.

– Подпалете това място, нека не остане и камък! – развика се той и грубо заблъска войниците покрай себе си. После им нареди да претърсят местността и тъй като се досети, че Авел по някакъв начин бе предупреден, заповяда за назидание да убият неговите роднини, които и да бяха те: – Намерите ли някого, колите го! Кълна се в Марс, всеки, който носи неговата кръв, ще си плати!!! – гневно рече той и излезе навън да гледа как огънят ще погълне всичко.

Не след дълго огнените езици се издигаха високо, тъй че се виждаха надълбоко в гората.

Рилий забеляза пръв.

Петро се хвана за сърцето, имаше чувството, че щеше да се пръсне.

Старата слугиня бе починала преди време и сега бяха останали само двамата...

Чичото на Авел се разрида и падна на колене. Този дом бе целият му живот. Там бе изгледал своя син, там за първи път се бе появил след двадесет и пет години неговият племенник... Беше минало и хубаво, и лошо... А ето, че сега огънят щеше да заличи всичко!

– Добре, че Авел взе със себе си документите и останалото имане – рече Петро в продължение на мислите си...

Настъпиха сикстилиевите *календи*¹ – две нундини след изпепеляването на Домус Бетий. Самият Петро потегли заедно с търговеца Рилий да си търсят подслон. Най-вероятно такъв щяха да намерят там, където Рилий продаваше стоката си на черния пазар, на тридесет мили след Тосканския залив.

Старият търговец не можеше да остави чичото на най-добрия си приятел в безизходица след случилото се.

Колкото до преторианеца – наследник, той се беше укрил успешно, далече от Рим в провинция Норик, във вилата на един патриций популар. Карвиан от доста време бе преминал към опозицията, осъзнавайки, че политиката и управлението на жестокия и безсрамен Сула бяха станали крайно неуместни. Той, както и много други смятаха, че бе дошло време да бъде свален.

Карвиан по душа не бе лош човек. Беше практичен и не обичаше някой

---

¹ (лат. ез. - Kalendae) - първият ден от месеца в римския календар.

да нарушава спокойствието му. Това, което бе съградил, го пазеше зорко и затова се бе принудил да предприеме подобни действия като това да помага на опозицията, по-скоро от страх да не изгуби онова, що имаше, защото това именно заплашваше да направи сегашната диктатура – безскрупулен грабеж!.. Не, че му липсваха амбиции: би било хубаво, ако някой можеше да го възнагради за добре свършена работа и да получи нещо отгоре, но бе твърде малодушен за по-високи цели, като примерно тези на Крас, който искаше да скочи право на големия пурпурен стол! Карвиан по-скоро приличаше на впрегнат кон, чиито поводи вечно дърпат наляво и надясно, отколкото на вярното куче, което умира в краката на своя господар... Душата му наподобяваше тази на котката, която все търсеше колай без особено усилие... Но най-много Карвиан се страхуваше за живота си, дотолкова, че вървеше по петите на онзи, който можеше да му го опази.

За него бе изгодно да помага на бягачия Авел. В негово лице той виждаше един претендент за трона, без да знае, че в действителност преторианецът бе единственият, на когото принадлежеше по право. Бе достатъчно за патриция, че имаше някой – който и да е, само да не е безцеремонният и отвратителен Сула, който не се интересувахе дори от хората си, дето се грижеха за неговото благополучие, а само от поскрипциите, от които забогатяваше стремглаво. Естествено, че подобни нему имаше и в Сената, но не можеха да се вредят от неговите машинации, и тъй като Сула не оставяше дори и малка част от плячката си, той стана неудобен за мнозина свои поддръжници.

Неговото мото бе: "Твоята смърт е моят живот." И той го прилагаше успешно!

Появи се страх между магистратите, че в безочието си и алчността си Сула можеше да посегне и на техния живот, както преди време направи с онзи нещастник, който непредпазливо се бе изказал по негов адрес.

Сега обаче нямаше нужда от подобни реплики, а само от малко повече натежали кесии, за да станеш потенциална жертва на самовластника.

Получи се тъй, че някои хора започнаха умишлено да укриват своето състояние или документи, които удостоверяваха техните притежания в каквато и да било форма. Дори повечето от тях фалшифицираха тези изобличаващи ги доказателства.

Противно на тях, Авел започна да търси своето наследство – всички онези земи, които още по времето на неговия дядо са били разпродадени, той откри в архивите на табулария. Оказа се, че състоянието му било изключително голямо: онова, завещаното от баща му, бе като шепа пясък от пустиня: до момента то възлизаше на повече от петдесет милиона таланта в земи, а с всеки изминал ден се появяваха още и още преписки със стотици

югери земи на фамилията му...

Още от римското царство неговият род се разраствал териториално, дотолкова, че обхващал земи от почти всяка провинция, та дори и такива, близки до Азия... И всичко това, получено чрез завоевателски войни или неплатена рента. И тъй като бяха минали дълги години оттогава, цели столетия, цената им бе нараснала неимоверно във времето.

Авел се свърза с хора, компетентни в тази насока – някои квестори, които вече не бяха в Сената от години. Тези хора се смаяха от фактите, а те говореха сами по себе си: кой би могъл да притежава толкова много земя? Дори самият Сула нямаше и наполовина от това, което бе описано в документите на Авел...

Аквилий и Сула знаеха неговия род и затова бяха излели жестокостта си над него, но онези, измежду които пребиваваше преторианецът в момента – не го знаеха. Обаче пък го разбраха тези, на които Авел предоставяше своите книжа и това бе достатъчно. Още от мига, в който ги поглеждаха за първи път, се натъкнаха най-отгоре на царския печат, с който преди столетия римското царство охарактеризираше властта си. Именно този символ бе на пръстена на Марий... Мнозина забелязаха и самия пръстен, а онези, които бяха виждали нотариалните книжа, веднага се досетиха за какво става въпрос: този не бе кой да е!...

От приказка на приказка Карвиан дочу тези подробности и тъй като бе политически предразположен към своя гост, той започна да го насърчава и да му помага да си върне всичко, що му бе иззето. Патрицият изцяло забрави за Крас, когото имаше намерение да подкрепи. Само че не го направи, защото онзи се бе самозабравил, пред портите на Курия Хостилия, с претенциите за консул, дотолкова, че бе заплашил отците със сила. Но с тази си постъпка Крас излезе смешен в очите на магистратите и не спечели нищо друго, освен подигравки и пренебрежение, понеже никой не го взе насериозно...

В очите на Карвиан Авел бе съдържан и много сериозен, дори прекалено сериозен. Той не говореше излишно, подбираше думите си точно и ясно. На въпросите отвърщаше само с необходимото без излишни превъзходни речи. Авел не бе от онези майстори оратори, които гледаха да впечатляват с изкуството си на говорене. И може би такива подобни бяха малко отегчили аудиторията. Преторианецът беше открит, истински и безусловен. Не се стремеше да увещава никого за нищо. Ако хората наистина имаха нужда от промяна, то нямаше да търсят напразни уговорки, а явни и конкретни истини и Авел им ги предлагаше. А истината всички я бяха преживели по някакъв начин – гнет и само гнет!

Карвиан забеляза, че в Авел не гори изпепеляващо желание за власт. Знаейки вече кой е той в действителност, това го учудваше, но в същото

време в себе си призна, че ако именно такъв – абсолютно противоположен на Сула застанеше на власт, Републиката би спечелила повече, отколкото сега. В Марий нямаше нито злоба към хората, нито амбиции или още повече необузdana алчност, каквито се бяха загнездили в диктатора и повечето властници...

Един ден се случи така, че Карвиан и Авел се разхождаха наоколо. В близост до една ливада, те се натъкнаха на едни либертини. И както в повечето случаи, тези хора изпадаха в голяма безизходица, докато поемат живота в ръцете си. Бедното семейство ги спря и им поиска милостиня.

Карвиан бе готов да ги пропъди, но Авел ги огледа и забеляза, че детето в ръцете на жената беше слабо и бледо.

– Колко е голямо? – попита направо той.

Мъжът отговори притеснено:

– На две годинки е. Но е болно, а нямаме средства да го отведем на лечител – поясни човекът.

Авел се доближи, погали къдравите черни косички на момиченцето и попита за името:

– Агрипина, така се казва, Агрипина – отвърна майката на детето.

Авел, чувайки това тъй скъпо за него име, трепна. И изведнъж му се прииска да направи нещо, което никога не бе правил досега.

– Може ли да я взема за малко в ръце? – запита той жената.

– Разбира се, но да знаете, много плаче, когато е в други хора.

Но докато жената каза това, Авел грабна малкото момиченце като дете своята играчка и го гушна с такава нежност, както ако то бе негово... И вместо малката Агрипина да заплаче, започна да му се усмихва, като че го познаваше отдавна. Това истински учуди родителите й.

Ах, колко окрилен се почувства в този момент преторианецът. Нима бе възможно децата така да радват душата? Щом можеше тяхната искреност и чистота да развълнува тъй необяснимо съкрушеното му сърце, тогава какво ли изпитваха самите им родители... А как ли страдаха, когато те бяха болни и недохранени, както бе момиченцето в ръцете му?.. При тази мисъл Авел се разстрои. Но тъкмо да върне детето на майка му, то му проговори:

– Агрипина има бебе.

Преторианецът се усмихна на детския му глас и леко смръщи вежди, заради това, че не го разбра. Той погледна майката, търсейки помощ.

– Агрипина имаше една малка дървена кукла, но я изгуби по пътя. Сега постоянно я иска, но нея я няма – обясни жената.

Авел се усмихна и боцна детето с пръст по чипото му носле.

– Така ли било, малка хубавице? Бива ли тъй, да изгубиш любимата си

кукла?

– Бебе тук – отвърна момиченцето и тупна коремчето си с малката си ръчичка.

Това искрено разсмя Авел, както не бе го правил от месеци. Карвиан дори не можеше да го познае: беше толкова различен с тези хора, сякаш му харесваше да общува с тях, а бе мрачен и мнителен между онези, дето се събираха тайно и обсъждаха политическите злободневни въпроси. Сега патрицият за първи път виждаше Авел да се смее от сърце...

– Чуи ме сега, малка красавице: повече няма да мислиш за онази кукла, защото мама и тати ще ти вземат нова. А ти ще ги слушаш и ще им позволиш да те отведат на лечител. Няма да се притесняваш от него, той само ще ти каже да хапваш повечко и толкова, нали? – погледна въпросително детето, а то кимна и скри личицето си в малките си ръчички.

Карвиан забеляза, че докато Авел говореше на малката Агрипина, мушна нещо в дрешката ѝ.

Преторианецът целуна детето по челото и го върна на майка му. Сбогува се с хората и тръгна.

Карвиан го последва. Но не изминаха много и бащата на Агрипина ги догони развълнуван. Застана пред Авел и го спря. Хвана ръката му и тикна нещо в нея.

– Не мога да приема тези пари, човече, твърде много са!

– Защо? – учудено попита Авел. – Нима гордостта ти е по-важна от здравето на детето? Ти сам ме спря затова. Имал си късмет. – Щом видя крайното притеснение в очите на мъжа, му рече по-меко: – Вземи ги! – и върна онова, което бе дал.

– Но това са около хиляда денария – отбеляза изумен бащата, а щом чу и Карвиан се слиса.

– Така е. Ще ти стигнат да отведеш Агрипина на добър медик и да се погрижиш за храната ѝ. А може би и да ѝ купиш друга кукла... Останалите пари са твоя грижа.

Бедният човек не знаеше какво повече да каже. Само знаеше, че срещата му с този благосклонен мъж беше истински късмет. Той хвана ръката на Авел и понечи да я целуне в знак на благодарност, но Авел я дръпна и рече:

– Аз не съм ти господар, за да го правиш. Вече си свободен и се дръж като такъв.

– Целувал съм ръката на своя господар безброй пъти, но вашата я целувам с искрени чувства. Робите ви трябва да са щастливи с господар като вас...

– Грешиш, аз не съм ничий господар. Аз съм обикновен римски

гражданин като теб.

Онзи добави:

– Имате право! Един патриций никога не би проявил такава особена милост към един роб. Боговете да бдят над вас, те пресякоха пътищата ни – рече силно развълнуван човекът, а след това всеки пое по пътя си...

Тази случка се разчу из робското общество. И тъй като семейството така и не разбра името на техния благодетел, те го нарекоха „Безименният”.

Това устройваше Авел, тъй или иначе, той не обичаше името му да е в устите на хората.

И ето, че Безименният започна тайно да праща по свой доверен човек сестерции на онези, които спяха по улиците, под мостовете или по пещерите. Той слагаше своята кашмирена роба, закачулваше главата си и въпреки че беше рисковано за него, слизаше във вътрешността на италиейската провинцията там, където се сбираха бедните и бездомните да просят. Авел обикаляше тези места и се оглеждаше добре, а после, щом се прибереше, пращаше слугата на Карвиан и му даваше наставления къде и къде да иде.

Очите на хората блясваха в недоумение, защото парите, които слугата им даваше, не бяха просто някаква си хвърлена милостиня, а солидна сума. И при все, че питаха, човекът отговаряше:

– Не са от мен, а от Безименния...

Когато Авел поиска разрешение от своя домакин да се възползва от услугите на неговия прислужник в определени дни и часове, Карвиан му отговори:

– Разбира се! Щом това те ощастливява.

Авел побърза да се изясни:

– Не мен, а тях. Това прави тях щастливи, поне за известно време. А щастието на тези хора е да не умират от глад. Повярвай ми: те използват тези сестерции много по-рационално отколкото онези в Курия Хостилия, защото задоволяват само примитивните си нужди.

Карвиан се замисли:

– Значи ли това, че ако застанеш на власт, ще премахнеш робството в Републиката?

Авел го погледна остро и вместо да му отговори, го засипа с въпроси:

– Ако ти беше с една дреха на гърба си и се хранеше един път на ден, а децата ти гладуваха? Ако работеше в зной и пек, от сутрин до вечер без никакво заплащане и отгоре на всичко твоят господар винаги намира начин да те накаже с бича за щяло и не щяло?.. Щеше ли да си петимен да те освободя от този ярем? – Карвиан отвори уста, но не можа да каже нищо. Авел продължи твърде емоционално: – Или господарят ти да те замеси в интригите си за надмощие, да станеш убиец вместо него, а накрая да си

измият ръцете с теб и те пратят на кръста? А може би ще се разминеш с това, ако жена ти ляга всяка вечер в постелята му. В най-добрия случай ще те изхвърлят като куче и тогава ще се надяваш на милостиня подобно онези по стените или по-лошо: другите просяци ще те убият, заради някоя сестерция в повече, паднала случайно в краката ти?

Карвиан се слиса. Почувства се неудобно и побърза да си намери оправдание.

– Съжалявам, въпросът ми беше неуместен.

Авел го изглежда изпод вежди, леко се усмихна и каза:

– Едва ли.

– Какво искаш да кажеш?

– Че въпросът ти бе личен!

– Недоумявам.

– Добре – отвърна най-сетне Марий. – За да не съм голословен, ще ти разясня. И понеже ти ме подкрепяш, нека си наясно кого и какво защитаваш: аз не вярвам да има някой от магистратите в Сената, който да се примирява с благоденстващ народ! Тази Република оцелява на принципа на джунглата. Или ще ти го кажа иначе – смъртта на народа е живота на Републиката! А Републиката – това сте вие! Така че дали ти харесва или не, но ако аз бях владетел, не бих дал нищо в повече на никого, което би било излишно. Затова си направи сметка отсега, Карвиане, и ти сам ще решиш дали това те устройва или след някой друг ден ще идеш да ме наклеветиш!

– Но как можеш да си помислиш... – възмути се Карвиан, а Авел дигна ръка.

– *Homo homini lupus est!*¹ Ти зададе своя въпрос от боязън, да не би да не останеш необлагодетелстван, ако ми се довериш. – Авел замлъкна за момент, замисли се и добави с малко по-спокоен тон: – Огледай се, Карвиане, имаш деца, жена, прекрасно семейство... Хубав богат дом и добро състояние! Какво повече ти трябва от това? – Е, поне едно е сигурно: ако взема властта, въпреки че не вярвам това да стане, поне няма да се страхуваш за живота си, както в момента, заради Сула. А повярвай ми, той е твърде ценен, по-ценен от всичко това, което те заобикаля! – и показа с ръце огромната перистилия, в която се намираха.

Карвиан знаеше, че Авел бе прав. Навярно се надяваше на друго, както всеки квестор или сенатор, но думите на преторианеца го накараха да се замисли: по-добрият вариант бе да запази онова, що имаше в момента, та дори и да не спечели нищо повече, отколкото да бъде убит и имотът му и състоянието му да минат в ръцете на Сула! Според Авел, Карвиан беше вече

---

¹ Човек за човека е вълк.

облагодетелстван от боговете, неговата лична придобивка беше добрият семеен живот и неговото опазване... Ето защо Карвиан намери причина да се довери още повече на Авел, защото видя доброто му сърце и милостта, която проявяваше към хората, и знаеше, че онова, което бе казал за живота му бе истина: сега, когато той се принуждаваше да укрива онези, които се сбираха тайно, та дори и себе си, разбра, че най-силното и истинско нещо бе оцеляването в този вълчи свят.

В дома на патриция покровител честичко започна да се навърта Луция.

В началото уж проявяваше интерес към сбирките, тъй като мъжът й Тиберий също бе от опозицията, но впоследствие се оказа, че Луция изпитваше не интерес, а афинитет към един определен човек...

Един ден след поредната сбирка, в която се обсъждаше окаяното състояние на армията, Луция не си тръгна, а остана под предлог да се види отново с жената на Карвиан Цецилия. Но след като го направи тя, не пропусна да се присъедини към компанията на Авел, който в този момент бе във виридария, намиращ се до големия фонтан.

Авел се учуди от присъствието й, още повече, че бе сама.

– Какво те води насам, Луция? – попита я той директно.

В началото тя се маеше какъв отговор да скалъпи, сетне се сети.

– Твоята братовчедка се интересува как си?

– Авел леко се усмихна, изгледа Луция от глава до пети и на свой ред попита:

– Моята братовчедка ли се интересува, или ти?

Думите му я слисаха. Той бе твърде пряк, при него нямаше увъртане.

– Е, покрай нея, може би и аз... Всъщност аз съм загрижена... – рече многозначително тя и млъкна. Приблужи се към него и постави дясната си ръка на врата му, обаче той веднага се отдръпна и я махна от себе си.

– Съжалявам, Луция, но нещо си се объркала. Взела си моето приятелско отношение за нещо повече.

Луция се нацупи, защото Авел нарани гордостта й, а и никой до този момент не я беше игнорирал по този начин. Напротив, досега всички се отзоваваха на флиртовете й.

– Но аз... – почувства се неловко тя.

– Какво, Луция? Гресиш, ако си мислиш, че в замяна на помощта ти се отплащам с любов!

Авел удари право в целта. Луция искаше да използва точно това, да го накара да се почувства длъжен, обаче не знаеше, че Марий не приемаше този вид разплата.

Сега вече неговата откровеност й се стори твърде силна.

– Ти си грубиян, Авел Марий! Един истински мъж не се държи така с една жена.

– Защо, защото не отговорих на очакванията ти, аз не съм ти давал поводи. Любовта ми не е за всяка, Луция. Още повече за жена, която с такава лекота предлага себе си.

Луция ахна изумена. Думите му я удариха като чук. Тя сви очите си злобно.

– Ще се разкайваш за това, Марий, кълна се във Вейовис!!! – рече тя със злост в гласа си, извърна се рязко и закрачи нервно към портата.

Луция остана крайно обидена, така, както никоой досега не я бе накърнявал и тя реши, че няма да остане длъжна...

– Е, как е той? – заинтересова се Агрипина един ден, малко след случката във виридария в дома на Карвиан.

Луция използва момента и заби ножа:

– Не се тревожи за братовчед си, той е много добре! В безопасност е, при сигурни хора... може да се каже, че е в добро разположение, като мен!

– Какво имаш предвид, Луция – не я разбра Агрипина.

В този миг Луция скочи, хвана приятелката си за ръце и радостно извика:

– О, ти си малко предубедена към подобни преживявания, но ще ти споделя, защото се чувствам наистина утешена... Аз бях с него!

Агрипина изтръпна цялата. Не, може би бъркаше или не чуваше добре. Какво искаше да каже Луция, че е била с него на тайните събрания или нещо друго.

– Луция, не те разбирам. Как така си била с него? – направо зададе въпроса си Агрипина, а Луция още по-прямо й отвърна:

– Твоят братовчед сподели ложето си с мен!!!

Агрипина възкликна и закри с ръка уста. Обърна се настрани, за да скрие изражението. Главата изведнъж я заболя, сърцето й заби бясно. Тя излезе на терасата да си поеме въздух.

„Как можа да ми стори това?!“ – помисли си младата жена. Луция я последва. Агрипина все така си мислеше: „Аз съм си виновна, аз я тикнах в ръцете му, като й казах, че ми е братовчед. Тя няма вина. Но той... Ах, Авеле, какво си направил? Нима ме забрави толкова бързо?..“

Мислите прескачаха в главата й. Тя дори не чу въпроса на Луция:

– Какво ти е, Агрипина, не се ли радваш за мен? Вярно реших, че няма да одобриш, все пак съм омъжена, но какво пък – и други го правят, имат тайни връзки... не бъди наивна, скъпа, може би някой ден и ти ще се окажеш в моето положение и ще разбереш...

– Моля те, искам да остана сама... – отвърна ѝ почти през сълзи Агрипина и влезе в покоите си. Тръшна се на леглото и зарови лицето си в завивките.

Луция се смая, почувства се излишна и си отиде.

Агрипина цял ден плака и не стана от леглото си.

Нейната бавачка сериозно се притесни, като я видя толкова покрусена и цялата в сълзи...

– Моля те, мила, не трябва да се разстройваш в това състояние. Ще направиш някаква беля, бива ли тъй? – говореше ѝ Корнелия.

Преди не повече от десет дена на Агрипина ѝ бе прилошало до такава степен, че припадна. За щастие майка ѝ бе отново някъде по нейните женски събирания и не разбра за инцидента, и най-вече за причината.

След като Корнелия повика Бонифаций, неговото заключение бе, че младото момиче ще става майка.

Ах, каква неописуема радост изпита тогава Агрипина и каква силна тревога причини на Корнелия тази новина.

От този ден старата дойка не я свърташе сън.

„Какво ще правим, когато коремът ѝ започне да личи?“ – мислеше си тя и по цяла нощ се въртеше в леглото.

А Агрипина, окрилена от безмерно щастие, въобще не мислеше за този момент. Важното за нея бе, че утробата ѝ носеше детето на Авел и нищо друго не я интересуваше... Агрипина до такава степен вярваше на Авел, защото съдеше по себе си: та нали тя бе открила в негово лице своята сродна душа... А ето, че сега се жалваше, заради неговата невярност. И то с кого? С единствената ѝ приятелка! Беше ли се излъгала в него? Дали думите на Корнелия щяха да се окажат верни?... ”Те всички в началото са мили и нежни, докато те прелъстят, а после показват истинския си нрав!..”

„Да, точно това се бе случило“ – разсъждаваше Агрипина и при всяка подобна мисъл се разплакваше отново. И тогава силно съжали за деня, в който Касий го бе спасил.

– По-добре да си бе останал в морето, да го бяха изяли морските зверове, та водите да не го бяха изхвърляли на брега! – плачейки, говореше тя.

– Не казвай това, момиче, че боговете слушат.

Агрипина се изправи и извика:

– Нека чуят: не искам да го виждам никога повече. Никога!!!

В същия момент в атриума се появи един непознат. Щом го видяха, двете жени се уплашиха, а онзи се извини учтиво, обясни, че на главната порта един слуга го е пуснал и попита дали това е наистина мястото, където

живеела млада жена на име Агрипина.

Корнелия го изгледа заплашително и запита на свой ред:

– Кой я търси?

– Мен само ме пращат да ѝ предам лично едно послание – побърза да се оправдае непознатият, виждайки изражението на слугинята, но Корнелия строго му рече:

– Аз ще се погрижа! – и протегна ръка.

Пратеникът малко се поколеба, но Корнелия грабна бързо писмото от ръцете му и най-демонстративно го избута до изхода.

– Кой беше този? – поллюбопитства Агрипина.

– Някакъв пратеник, донесе това за теб!

И Корнелия подаде навития папирус на Агрипина.

Агрипина неохотно го взе, разгъна го и зачете:

„Ще те чакам през първия ден от септемврийските нони в старата колиба на хълма, когато слънцето застане точно над морския хоризонт.“

Агрипина се изсмя силно и подигравателно, тъй че стъписа Корнелия. После рязко се извърна към нея, дигна високо написаното и сърдито рече:

– Дори и името не си е написал!.. Не мога да повярвам, че може да бъде толкова нагъл, след онова, което направи. О, да, разбира се, той не предполага, че аз знам за неговите бурни нощи!

Корнелия гледаше и слушаше как довереницата ѝ бълваше жлъч срещу Авел, докато преди не повече от ден говореше за него с толкова нежност.

– Почакай, момиче, умири се за малко и седни! – изведнъж ѝ рече слугинята и я бутна към канапето. – Защо не разсъдиш?

– Няма нищо за разсъждаване – прекъсна я нервно Агрипина. – Той направи най-долното нещо за една жена, той се подигра с любовта ми – викаше силно Агрипина.

– Тихо, момиче – скара ѝ се Корнелия. – Ти откъде знаеш, че това е вярно, кой ти го каза?

– Луция – отговори кратко тя. – Защо да ме лъже? Тя дори не знае, че аз и той имаме нещо общо, защото аз ѝ казах, че Авел е мой братовчед.

Корнелия ахна.

– Как си могла да го направиш, защо си постъпила така? Защо си излъгала?

Агрипина се замисли и отвърна още по-разстроено:

– Пак заради него, защото Луция бе разбрала по някакъв начин, че Сула иска да го залови и щом ми сподели, аз се притесних. Тя забеляза това и се учуди... Как можех да ѝ призная, че Авел и Саид са един и същи човек?

Сърце не ми даваше да го направя. Трябваше бързо да измисля нещо и първото, което ми хрумна, бе това – обясни набързо младата жена.

Двете жени се замислиха. Корнелия продължи:

– Ще ти кажа нещо, момичето ми – захвана тя с тих тон, – аз много добре познавам Луция, както и ти, и също така знаеш за нейното разпуснато поведение. Луция е жена, която винаги е получавала онова, що си науми, ако ме разбираш правилно... Аз лично на такава жена не бих имала доверие. Не се отдавай на гнева си, а помисли, щом се успокоиш. Слушай мен, аз съм по-стара от теб и през главата ми е минало какво ли не. Човек прави най-големите си грешки, когато взема решение като е гневен.

Агрипина се вторачи в Корнелия. Тя разбра много добре, че старата ѝ дойка говореше верни неща, но наранената ѝ гордост не позволяваше истината да ѝ повлияе.

Агрипина вирна нос и скръсти ръце.

– Ето, виждаш ли – това имам предвид! Ти не падаш по гръб, момиче – рече ѝ Корнелия, виждайки нейния жест. – Ако питаш мен, иди на срещата и чуи какво ще ти каже той. Не се осланяй само на думите на Луция...

Агрипина реши да послуша Корнелия и то не заради истината, която намери в казаното от нея, а заради онова, което в действителност чувстваше вътре в себе си: с голямо нетърпение очакваше отдавна да види Авел...

Независимо от гнева, който гореше в нея, тази новина за изневярата му не можа да прекърши любовта ѝ отведнъж. От нея я болеше много, късаше сърцето ѝ, гложеше ума ѝ, но не успяваше да вледени душата ѝ, както едно езеро се вледеняваше от коварните студове на север, защото огънят на любовта гореше в нея и не позволяваше това да стане. Още повече, че Агрипина носеше в себе си неговото дете, а бременността караше жената да чувства още по-силна любов към онзи, който я бе дарил с нея и най-последно, защото в Агрипина биеше друго сърце – онова, през което течеше кръвта на Авел.

Агрипина стана рано, още при изгрев слънце, след като цяла нощ се бе въртяла и не можеше да заспи от вълнение. Мразеше се, защото знаеше, че би трябвало да му се сърди, но пък, от друга страна, жадуваше да зърне красивите му зелени очи, които всяка нощ сънуваше, откакто се бяха разделили...

И ето, че тя стоеше там, зад старата колиба на Касий, до онзи многовековен голям дъб, който хвърляше сянка и прохлада.

Агрипина крачеше около него развълнувана и в същото време, колкото

повече минутите отминаваха, тя толкова повече трупаше гняв в себе си. Вгледа се в морския хоризонт: слънцето тъкмо се бе отделило от него, когато изведнъж нещо прошумоля зад нея. Тя се стресна и се обърна.

В този момент пред нея застана той в кафявата кашмирена роба.

Гледаше я с изумрудените си очи, които блестяха, виждайки своята единствена любов.

В първият миг Агрипина не реагира, а се втренчи в лицето му. Лицето, което не бе виждала от близо три месеца.

Той стоеше пред нея, а на Агрипина и се струваше, че бе по-хубав от всякога.

И както го гледаше, тя внезапно дигна високо ръката си и замахна към лицето му. Но Авел я хвана бързо и ѝ проговори:

– Значи така, посрещаш ме с плесница? Твоят народ на север тъй ли приветства своите гости?

– Те приветстват по този начин само онези, които го заслужават! – отговори му през зъби Агрипина, докато Авел все още държеше ръката ѝ, а тя се мъчеше да я освободи.

– Е, добре – каза той и я пусна. – Хайде, приветствай ме подобаващо, навярно съм го заслужил! Може би ще се почувстваш по-добре – говореше ѝ Авел с малко ирония в гласа.

Агрипина го загледа в недоумение и се зачуди какво да направи. Искаше ѝ се ужасно да го зашлеви, но някак си не можеше и това я вбесяваше.

Тя стисна ръцете си в юмрук, а очите ѝ се насълзиха. Чувстваше се безсилна пред него.

– Ето как аз приветствам – каза Авел, грабна я и впи устните си в нейните.

Мигновено Агрипина се отпусна в ръцете му, забравяйки за яростта си. Подир това го блъсна силно и отстъпи назад, а Авел остана смаян.

– Какво има? Не тръпнеш ли по мене вече?

– Ти ще ми отговориш на този въпрос, Авел Марий – отвърна му Агрипина с пресекаващ глас.

– Ти ме отблъсна, не аз!

– Разбира се, че ще те отблъсна. Ти не ме заслужаваш.

– Така ли? А коя заслужавам? – изненада се Авел.

– Ти знаеш добре, невернико – тросна му се Агрипина и му обърна гръб, за да скрие сълзите, които се спуснаха по страните ѝ.

Но Авел видя това и пристъпи към нея. Докосна я по рамото и рече:

– Стига сме се гонили с излишни фрази, Агрипина, ами кажи какво те мъчи?

Силно разстроена, младата жена се отдръпна.

– Махай се, не искам да те виждам!

Тези думи Авел не очакваше да чуе. Стана му ясно, че нещо сериозно се бе случило, докато го нямаше, но поне тя му дължеше обяснение.

– Добре – рече сериозно той. – Щом така желаяш, аз си отивам и няма да ме видиш повече, Агрипина – и тръгна.

Агрипина се сепна и изведнъж се осъзна. Догони го, спря го и се хвърли отгоре му.

– Не мога, не мога да те изгубя пак – каза му тя разчувствана и го целуна. Авел я грабна в ръцете си и я внесе в старата колиба на Касий...

Колкото и да се мъчеше да я игнорира от мислите си, преторианецът разбра, че в крайна сметка Рилий се оказа прав. Той го познаваше много добре: знаеше, че Авел бе отговорен към своите хора и никога не ги изоставяше, дори с цената на собствения си живот. А щом ставаше дума за нещо повече като личните чувства, той бе готов да ги жертва и то пак заради доброто на онази, която бе в сърцето му. Но имайки предвид, че това би било нож с две остриета, от по-голямото зло избра по-малкото, тъй като добре познаваше силната емоционалност на Агрипина, която бе готова да се погуби само и само да не принадлежи на друг, освен на него.

Но не бе точно разумът, който го принуди неохотно да се върне при нея, а чувството, което го изпепеляваше, щом си спомнеше най-щастливите мигове, които бе преживял на този хълм... Ах, колко измамно и изкушаващо бе то: за щастието човек бе готов на всичко, за да го изживее наново. Тогава го търсеше, без да знае дали ще го срещне отново или е бил късметлия да го споходи само веднъж, защото може би имаше и такива, при които то не идваше никога. А в повечето случаи хората не го и забелязваха покрай себе си. Но забелязано веднъж, щастието примамваше човека като скъпоценен камък, като огън в мрака... Но дали е било отредено да го почувстват наново, особено такива като преторианеца, в живота на когото господарка бе скръбта?

Сега, когато тя лежеше до него и отново бе негова, както преди, Авел вече бе напълно сигурен, че бе постъпил правилно, като се върна...

– Агрипина – рече той, докато я галеше нежно за главата, положила я на гърдите му. – Да не би да си непразна?

Агрипина скочи, хвана се за корема несъзнателно и го зяпна в почуда. Как ли бе разбрал?

– Какво те кара да си мислиш подобно нещо? – отвърна му тя с въпрос. Авел стана от постелята и застана пред нея.

– Докато се любихме, ти се пазеше, сякаш няхах право над теб. Нещо

те притеснява...

Агрипина цялата се изчерви. Тогава ѝ хрумна да извърти нещата, защото отново се сети за своята болка и мислейки в този момент за това, се ядоса.

– Да ти кажа ли наистина какво ме притеснява? – повиши му тон тя.

– Разбира се, защото, ако онова, което си мисля, се окаже вярно, то ти трябва да се пазиш от лоши настроения, трябва да си по-спокойна...

Агрипина нервно го прекъсна:

– Така ли? А ти как си мислиш, че това ще стане, докато си правиш каквото си искаш далеч от очите ми?

Авел сви устни и я погледна укоряващо.

– Пак ли започваш?

– Не, аз нищо не започвам, Авел Марий, а ти започна да се подиграваш с любовта ми. И най-интересното е, че и през ум не ти е минало, че аз може по някакъв начин да науча!

Авел дигна ръце и ѝ се тросна:

– Не говори с недомлъвки, а казвай точно за какво става въпрос?!

Агрипина се стресна и замига със сините си очи.

– Добре, щом искаш тъй, ще ти го кажа в лицето – рече тя жлъчно. – Докато аз тук си изплаках очите по теб и се молах на боговете, примряла от страх да не би да ти се случи нещо, да те хванат, да те убият, където и да е, си се въргалиял в леглото с моята приятелка и си задоволявал долните си страсти с нея!...

Авел не очакваше да чуе подобно нещо и остана изумен от язвителните ѝ думи. Не реагира никак, но сетне попита:

– Кой ти каза това?

– Няма значение, важното е, че е вярно и ти го знаеш. Гледаш ме и не можеш да кажеш и дума, за да се оправдаеш, защото си виновен пред мен!

Агрипина размахваше ръце и крачеше из стаята, усещайки, че губи почва под краката.

Подобно нещо Авел бе чувал и преди... Той я изгледа от глава до пети, после се замисли и върна спомените си назад.

Явно бе, че Агрипина бе измамена и предубедена.

Сега той нямаше за цел да се оправдава безсмислено, а да разбере кой бе в основата на тази подла лъжа.

Агрипина бе казала „моята приятелка“, тогава в съзнанието му изникна една картина и всичко му се изясни.

– Била е Луция, нали? – попита той в потвърждение на мислите си, щом си спомни заканата на онази, когато я отблъсна.

– Разбира се, ти добре знаеш името ѝ и това е нормално – рече

Агрипина със сарказъм в гласа.

– Да, знам името на жената, по която лично ти, братовчедке, бе изпратила своето послание. – Авел подчерта особено братовчедке. – Защо го направи, Агрипина, защо измисли това?

Агрипина млъкна. Наистина това бе най-неразумното нещо, което бе правила, но използва този факт, за да нападне Авел отново:

– Няма значение, Авел. Обаче ще ти кажа какво си сторил ти: възползвал си се от тази заблуда и си я прелъстил!

– Това не е вярно!!! – изкрещя внезапно Авел.

Прелъстил – твърде познато нещо... Набатея! Там го наклеветиха в нещо мерзко, което не бе извършил, а сега Агрипина го правеше със същата убеденост в собствената си правота.

Авел гневно изревава... Ето, че отново се случваше – винаги едно и също: точно, когато той се чувстваше щастлив, някой заклемяваше щастието му и сломяваше душата му.

Преторианецът се стрелна срещу Агрипина, сграбчи я грубо за раменете, разтресе я и се разкрещя в лицето ѝ.

– Къде е тя, кажи ми, къде е тя? Ще я принудя да говори, ще видиш кой кого е съблазнил!!! – извика отново той, вече тотално изгубил самообладание.

Агрипина толкова се уплаши от него, че за миг спря дъха си. Лицето му бе цялото налято с кръв, с изпънати жили, зелените му очи – широко отворени, искрящи от гняв, той изглеждаше страшно.

Агрипина никога не бе го виждала в това състояние и той като че ли не бе онзи, когото тя познаваше.

Авел се взря в изплашената пред него жена и усети в лицето си учестения ѝ дъх. В този момент осъзна какво бе сторил и силно съжали. Пусна я и се просълзи. Протегна ръката си към нея, но Агрипина грубо я отблъсна, зашлеви го и избяга.

– Какво направих, какво направих? Как можах?...

Той остана дълго в малката колиба, покрусен от случилото се. Беше невинен в онова, което неговата любима го набеждаваше, но се чувстваше виновен заради държанието си. Сега вече Агрипина никога не би му повярвала. Как можеше да го докаже, та той с поведението си направи тъкмо обратното...

Вече бе крайно неудобно преторианецът да стои в дома на Карвиан и реши да си купи имот.

Карвиан го следваше почти навсякъде. От провинция Норик бяха преминали Галия Цизалпина в най-източната ѝ част, бяха навлезли в Италия и сега се отправяха към Равена... Авел таеше особени чувства към нея, все пак

това бе родното му място, а не бе стъпвал там никога... Равнинните ѝ поля, които бяха разкъсани от две реки, го заплениха отведнъж и той настоя да огледат добре района...

Малко зад тях вървеше и един агент, който имаше за цел да ги разведе по известни за продан места.

По пътя си говореха за държавни дела.

– Знаеш ли, Авел, получих информация, че хората в Сената – оптиматите, които те подкрепят като претендент, са се умножили многократно. А и повечето от популарите вече са в опозицията. Някои посредници твърдят, че и сред народните маси има такива, които в удобен случай биха застанали зад Безименния. Ти знаеш защо, нали? – подхвърли му многозначително Карвиан.

– Не съм целял нищо, като съм помагал на онези хора – рече Авел.

– Знам, но то е факт. С милостта, която си проявил към тях, си им спечелил доверието.

– Тяхното – да! Но се съмнявам, че патрициите биха ми се доверили така безрезервно, както онези обикновени хора – каза пренебрежително преторианецът.

– Защо не? Всеки от тях желае свалянето на Сула – отвърна убедително Карвиан.

– Карвиане, ако много от хората ти не бяха разбрали за моето състояние, в Сената нямаше да има и половината на това, колкото са сега. И друго: доверието е нещо спонтанно, естествено, идващо от душата, не от ума, който търси изгода. Затова ти казвам, както и преди, че ако аз не задоволя нечий изисквания, ще се появи такъв, който ще ме набеди в нещо и ще ме обявят за враг на закона, какъвто съм всъщност и сега.

Карвиан не каза нищо, защото знаеше, че Авел имаше право.

Така правеха всички от край време и това бе нещо нормално, както в политическите среди, та и в роднинските. Но Карвиан усещаше, че Авел това слабо го интересуваше: като че ли той имаше нещо на ум и бе решил на всяка цена да го осъществи.

Изведнъж, както яздеха, Марий дръпна юздите и спря.

Вгледа се в простора пред него и в имота в далечината.

Мястото му напомняше твърде много на Претория: обширна поляна, следвана от гъста гориста местност, а там, където бе разположена вилата, той забеляза встрани ябълкова градина.

Авел посочи с ръка и рече с усмивка:

– Ето това място искам!

Карвиан смръщи вежди, огледа се наоколо, после погледна учудено събеседника си:

– Но Авеле, това място е толкова простовато и неугледно... Това не е вила, а по-скоро обикновена къща. Като я гледам, сигурно е с не повече от пет стаи. Отпред дори няма фонтан, да не говорим, че липсва цветна градина... Един селски имот изглежда...

Карвиан щеше да продължи, но в момента, в който зърна Авел, млъкна, защото той го стрелна изпод вежди.

– Карвиане, аз съм този, който ще живее на това място, а не ти. Прекалено си претенциозен – смъмри го преторианецът.

– А би трябвало и ти да си! С тези десетки модии денарии би могъл да си купиш палат, какво говоря, би могъл да купиш цял Рим, а не такова мижаво...

– Не искам палат, той е излишен за сам човек – прекъсна го Авел.

– От къде можеш да бъдеш сигурен в това? Ами ако се появи някоя, която да завладее сърцето ти, ами ако ти се народят деца? Защо не мислиш за този момент, Авеле?

Авел помръкна и наведе глава. Думите на Карвиан го върнаха към жената, която вече владееше сърцето му и съмнението, че тя носеше неговото дете.

Срещата му с онова бедно семейство и малкото момиченце с нейното име, го накара да се замисли...

– Аз никога няма да имам семейство – рече той тихо, като че на себе си.

– Чуден човек си, Авеле.

Авел го погледна, усмихна му се и му отговори:

– Не чуден, а обикновен! И ще живея като такъв...

Преторианецът пришпори своя кон и препусна към новия си дом.

Какво се бе случило след онази свата с Агрипина?

Твърде разстроена, тя се прибра у дома си.

Майка ѝ за лош късмет бе там и я видя. Поиска ѝ обяснение, но внезапно на Агрипина ѝ прилоша и припадна.

Веднага бе извикан лечителят и той установи, че е било от отрицателните емоции.

– Трябва да се пази в това деликатно състояние, Серина. Животът, който расте в нея, се нуждае от здрава храна, спокойствие и добро настроение.

О, колко сгреси като се разприказва Бонифаций: смаяна, Серина се отпусна и ако докторът не я бе прихванал, със сигурност щеше и тя да изгуби съзнание. Той я положи да седне, а тя бе цялата пребледняла.

– От кога? – успя да попита Серина.

– От близо три месеца... Чуйте ме, Серина: каквото и да се е случило,

бъдете внимателна с нея. Сигурен съм, че всеки проблем си има решение, нали? – убедително рече лечителят.

Думите му пробудиха искра в съзнанието ѝ.

– Да, така е! Всеки проблем си има решение и аз ще го намеря! – закани се амбициозната майка.

Серина изпълни намеренията си. Тя набързо омъжи Агрипина за младия *едил*¹ Икарий. Именно семейство Хелвидий тя често бе посещавала и сега им я даде без право на връщане в Домус Дециус в Аретиум.

В началото Беда, майката на Икарий, не бе ентусиазирана, щом научи за трудността на дъщеря ѝ, но Серина изигра добър номер, лъжейки, че Агрипина била похитена насила.

Младият Икарий, както всички други мъже в околността, харесваше Агрипина отдавна. Само и само да я има, улесни майка си, като се съгласи да я вземе дори непразна. След големи увещания от страна на лудо влюбения ерген, който дълго време не можеше да си намери жена, заради високите претенции към слабия пол, Беда неохотно се примири с желанието на сина си, още повече, че беше изкусно убедена в ранната бременност на младото момиче с факта, че е хубаво да се избърза с брака, докато все още не ѝ личи...

Агрипина беше изпаднала в апатия. Можеше да се каже, че тя дори не осъзна какво бе станало, докато не отиде в новия си дом.

На първата си брачна нощ тя се престори, че се чувства зле и каза на мъжа си, че Бонифаций е забранил да споделя ложето си поне за известно време.

Този номер мина, защото Икарий бе толкова благосклонен към нея, че беше готов да признае и детето. За него бе достатъчно, че Агрипина му бе станала жена. Той бе човек с търпение и знаеше, че всяко нещо си идваше с времето...

– Защо не ме извести за това, Серина? Без да ме предупредиш, си омъжила дъщеря ни? – попита Флавий съпругата си, след като се бе завърнал от дълго пътуване като посланик в Нарбонска Галия и завари дома си празен.

Серина не скри нищо от него, само дето го измами за причината, както бе измамила и семейството на Икарий... Добре, че се намираха и наивни хора, за да можеха подлещите да вършат своеволията си...

На Сула обаче Серина каза истината, търсейки помощ от висшестоящ, за да овъзмезди стореното с дъщеря ѝ:

---

¹ (лат. ез. Aedilis) – длъжностно лице в Древен Рим, което отговаря за градоустройството, зърнените запази, строителството, спортните състезания.

– Сигурна съм, че детето е от онзи чужденец, с който я сварих при старата колиба на плажа – обясни тя.

– Така ли? И как изглеждаше този? – полюбопитства Сула.

Серина присви очи и се помъчи да си припомни.

– Мисля, че за мъж бе твърде привлекателен. Имаше силно зелени очи, лицето му бе прорязано от белези... Цялото му тяло бе покрито от белези. Спомням си добре, защото, когато отидох там, той беше само по препаска... И още нещо: забелязах на дясната му ръка един господарски златен пръстен.

Серина се досети за това, защото, когато тя посегна на дъщеря си тогава, Авел хвана ръката ѝ. Пръстенът на неговата ярко се беше открои...

Сула реагира страшно: слушайки я, той целият почервения и по челото му избиха ситни капки пот. Облегна се на голямата маса в залата и в момента, в който Серина спря да говори, той удари по нея с юмрук.

– Пак ли този?! – изръмжа диктаторът и в миг Серина се изплаши.

Другото тя не очакваше: изведнъж Сула се обърна към нея и закричи бавно, а пъпчивото му лице изглеждаше отвратително.

– Знаеш ли с кого си е легнала дъщеря ни? – запита я заплашително той.

– С копелето на Марий, самия Авел Марий. Боговете съкратиха дните ми с този! Хвърлих десетки години да го търся, както и оня пръстен, който си видяла на ръката му и най-после го бях заловил. Но след като успя да се отърве от смъртта, ето, че сега отново трови живота ми. Решил е напълно да ме унищожи с това си деяние – прелъстил е собствената ми дъщеря и отгоре на всичко тя чака дете от него – изкрещя силно Сула и захвърли в стената винения бокал. Червената течност се разля по нея и остави следи. Сула разярено посочи към тях и добави: – Ето какво ще оставя от него. Ще направя така, че цялата му кръв да изтече бавно, а после ще разпръсна месата му по седемте хълма за храна на лешоядите... Веднага щом детето се роди, то ще умре!!!

Серина бе изумена. Тя стоеше с ръце на лицето си и простена през тях:

– Моля те, не го прави. Агрипина вече поправи това недоразумение. Омъжи се и никога не ще го види.

Но Сула не искаше и да чуе.

– Не ме интересува дали ще го вижда, или не! Тя е направила най-голямата грешка в живота си, като е смесила кръвта ми с неговата и това не може да бъде поправено, няма прошка за това престъпление – крещеше той като обезумял. – Независимо че във внука ми тече моята кръв, няма да позволя тя да пребъде с неговата! Никога! Проклетата да е Юнона! Ще затворя храма ѝ на Капитолия, да не могат римлянките да ѝ носят дарове и ще заколя всички агнета в Рим, да не би някое случайно да попадне на олтара ѝ!

Изплашената майка отново се опита да оправдае дъщеря си, като

припомни на Сула, че Агрипина не е знаела за враждата му с онзи мъж, още повече за кръвната си връзка.

Тиранинът скочи върху нея и я удари през лицето. Серина се строполи на земята.

– Ти!!! Ти си виновна за всичко. Като нейна майка трябваше да я пазиш. Заради своето нехайство заслужаваш да умреш. Както ти, така и дъщеря ти! – викаше в лицето ѝ диктаторът, навел се над нея, скубейки косите ѝ. После я блъсна, а Серина остана да плаче на земята.

– Веста, покровителко на семейството, помогни ми. Имай милост и не позволявай това да се случи... Ах, как можах да изглупея толкова, какво направих само! – жалваше се в мислите си Серина, докато ридаше горчиво.

И тъй, след като този ден Сула научи за другия голям удар, който му бе нанесъл Авел Марий, като се сроди с него, той издаде тотална последна поскрипция за своя най-голям враг, увеличавайки наградата за смъртта му петорно повече, която сега възлизаше на сто хиляди денария.

Той събра съвета и публично го обяви за враг на Републиката, като се закани, че всеки, който по някакъв начин му съдейства или го укрива, главата на този ще падне в краката му, а за назидание ще избие и семействата на тези хора до трето коляно.

Разбирайки за това, Авел напусна дома на Карвиан, за да не излага на опасност повече него и семейството му.

– Къде ще идеш? – попита го загрижен Карвиан? – Във вилата си ли?

– Ако ти кажа, то по-добре да стоя тук. Опасността за теб ще е еднаква. От друга страна, може по някое време да се съблзаниш от огромното поощрение... – рече саркастично преторианецът. Карвиан се възмути от прямотата му. – Чуй ме, Карвиане, – обърна се сериозно Авел към него, приближи се и постави ръка на рамото му – мисля, че така е най-добре и за двама ни. Нека се помним с добро.

– Какво искаш да кажеш? Ще изчезнеш и всичките ни усилия ще отидат на вятъра. Ами онези хора, които те подкрепят, твоята фракция?

– Ако онези хора държат на мен, ще подкрепят Безименния, но само ще чувате да се говори за човека без име – няма да го видите!

Авел така и стори. От този ден насетне той сякаш изчезна. Неговото име повече не се чу. Мнозина тръгнаха да го издирват заради поскрипцията, но усилията им останаха безплодни.

Единственият, за когото хората започнаха да приказват масово, бе Безименният. Никой не знаеше кой е и какъв е, но Карвиан и слугата му – да!

На Авел му бе добре известно, че онова, което не се купуваше с пари, се купуваше с много пари.

Няколко дена след като си замина от дома на своя благодетел, Авел му изпрати по един довереник голяма сума пари, с която купи мълчанието му и няколко реда, в които благодареше на него и семейството му за гостоприемството и помощта.

Щом като Карвиан прочете написаното, веднага го изгори.

Това послание бе последната следа от Авел освен онази в утробата на Агрипина, за която преторианецът така и не разбра...

Ноември бе настъпил и по североизточната част на провинцията, на места, мокрите снежинки се въртяха във въздуха, а по Германия, Норик и Илирик тук-там се бе появила и бяла покривка...

Агрипина растеше и вече доста ѝ личеше. Но вместо да е щастлива от това, че носеше детето на Авел, повече тъжеше.

В първите месеци след техния конфликт тя не знаеше какво да мисли. Сърцето ѝ го любеше, но умът ѝ я подтикваше да го забрави, още повече, че сега бе семейна и като добра съпруга би трябвало да се грижи за нуждите на мъжа си.

Но защо така младото момиче се бе пречупило? Докато преди с цената на живота си отстояваше волята си, с узнаването за изневярата на своя любим, като че се превърна в птица с прекършени криле. Препирната им в малката колиба на Касий тотално я сломи и отне цялата ѝ борбеност и ентусиазъм. И вече абсолютно убедена в отстъпничеството му и крайно разочарована от отношението му, след онзи момент тя като че загуби себе си някъде там в миналото, а тъй прекрасното и бленувано бъдеще бе безвъзвратно изгубено...

Икарий бе изключително търпелив към Агрипина, защото по природа бе спокоен и добър човек, винаги готов да я разбере.

Агрипина ценеше това много и чувството ѝ за вина растеше, затова че не можеше да му отвърне със същото.

Единствената мисъл, която притесняваше напоследък мъжа ѝ, бе бащата на нейното дете. Искаше му се все пак да знае кой бе той и един ден, в силното си желание, Икарий се осмели да я попита, но Агрипина само наведе глава и не каза нищо.

– Агрипина, аз те приех такава – трудна, което значи, че не бих ти създавал проблеми. Но като твой мъж мисля, че имам право да знам кой е отговорен за състоянието ти. По държанието ти виждам, че го познаваш добре. Майка ти бе достатъчно тактична да ми каже, че е станало инцидентно, но аз мисля другояче... – Икарий млъкна за момент, после внимателно добави: – Ти постоянно мислиш за него, а това говори, че все още го обичаш... – Агрипина не очакваше да чуе това. Тя отрече, но Икарий ѝ заяви,

че не е малко дете, което може лесно да заблуди. – Искам само да знам едно: има ли шанс някой ден ти да отвърнеш на чувствата ми?

Но въпросът му остана във въздуха – отговор той не получи!

И въпреки че Агрипина не каза нищо, той продължи тайно да се надява на вниманието и обичта ѝ...

Промяна настъпи и в Серина.

Точно след буйния ѝ разговор със Сула тя някак помръкна. Онова, което той ѝ заяви в очите, я накара да изтръпне.

Колко важно бе за нея да осъществи плановете си, мислейки, че ще уреди бъдещето на дъщеря си, сега, може би от промяната в обстоятелствата или от страха за живота на Агрипина и детето ѝ, Серина започна да осъзнава, че щеше да стане палач на собственото си семейство...

Голяма грешка направи, че се бе разприказвала пред онзи звяр. Въобще, колко се бе заблуждавала през живота си! Защо по-рано не бе оценила хората около себе си – своя верен мъж, който се грижеше за нея и дъщеря ѝ. Серина разбра, че амбициите ѝ я бяха заслепили. Беше се обвила в черупка и не допускаше реалността да я пробие. Живееше с убежденията си, че като правеше всичко необходимо за дъщеря си, то е винаги за добро. Искаше да приобщи Агрипина към висшето общество, за да я направи щастлива, както би се чувствала всяка жена. Но тук Серина грешеше много, защото не познаваше дъщеря си тъй, както я познаваше Корнелия, която я бе отгледала. Компромисите, които си мислеше, че прави с Агрипина, не бяха заради нея самата, а с цел лека-полека, отпускатки юздите, да принуди младата кобилка сама да влезе в правия път, но такъв, какъвто Серина го виждаше. И за неин късмет тя бе успяла. Обстоятелствата бяха в нейна полза до момента, в който разбра от Сула, че онзи, от когото дъщеря ѝ очакваше дете, бил най-върлият му враг. Ето тук Серина бе сгрешила, като бе пренебрегнала факта, че не всичко ставаше според стремежите на хората. Случайността винаги се намесваше в най-неподходящите моменти...

Серина изгуби здравия си сън и свежия си вид. Почти не се хранеше и дори спря да ходи по сбирките, които по-рано не пропускаше.

Как можеше да каже на дъщеря си, че гибел очакваше детето ѝ, след като го роди?! Нали самият диктатор я бе заплашил, че ако го стори, ще я прати на кръста...

Корнелия често посещаваше Агрипина, за разлика от майка ѝ.

– Защо майка ми не идва, дойке? – попита я Агрипина веднъж.

– Не зная, момичето ми, но си мисля, че тя не е особено добре. Не е вече същата, нещо я мъчи. Ама нали си я знаеш, майка ти е своенравна и

въобще не споделя с никого нищо. Затворила се е. Това ме тревожи. – Корнелия се вгледа в своята довереница и въздъхна тежко: – Като те гледам, май и ти не си в по-различно състояние от нея. Детето в корема ти не те ли радва, моето момиче? Недей така, това му се отразява зле.

Агрипина се натъжи. Тя знаеше, че Корнелия беше права, но какво можеше да направи? Бе като в капан: нещастно омъжена, измамена от човека, когото обичаше безумно, а на всичкото отгоре и бременна от него.

– По какъв друг начин бих могла да се чувствам, дойке, мога ли да се насиля да се радвам, когато душата ми стене? Дори и да искам да му простя, него го няма. Не съм чувала и хората да говорят за поскрипцията му. Така е вече почти два месеца. Сякаш потъна вдън земя.

Корнелия се съгласи и добави:

– Права си, дете. Хората са като овцете – тръгне ли си старият овчар, те следват новия.

– Какво искаш да кажеш, Корнелия?

– Как какво? Докато бе обявена поскрипцията за Авел, сумати се втурнаха да го издирват. Само за това се говореше, колко струвала главата му. Но него го нямаше никъде. Просто изчезна ей така... Ама сега говорят за друг, някакъв Безименен, за когото казват, че имал страшно много пари, бил по-богат и от самия диктатор... Той помагал на бедните и робите и дори се носи слух, че купил преторианската гвардия... Крепостните стени на Рим започнали да запустяват, с всеки изминал ден липсвали войници, изчезвали един след друг, ако ме питаш, последвали са гвардейците...

Агрипина се учуди на информираността на Корнелия.

– Кой ти каза всичко това?

– Касий, разбира се. Той често обикаля насам-натам, като съгледвач е! Тъй поназнайва по нещичко. Довери ми още нещо много интересно: тъй като сега има някакви търгове на форума за имотите, които твоят, тъй да се каже, баща бе спечелил чрез поскрипциите на избитите легионери, та този Безименният ги изкупувал на много висока цена.

– Така ли? Значи са го виждали. Как изглежда този човек с многото пари? – малко иронично попита Агрипина.

– Никой не знае. Той не присъствал на търговете, а казват, че всеки път прашал свой човек и то един път един, друг път друг – обясни Корнелия с леко клюкарски тон в гласа си, а Агрипина отбеляза, че Безименният бил хитър.

– Интересно обаче каква е причината да се спотайва по този начин – замисли се бъдещата майка. Тя нямаше и представа, че обсъждаше с Корнелия своя любим...

И наистина онова, което се чуваше по адрес на Безименния, бе вярно.

На онези, които бяха присъствали на търговете, направи силно впечатление, че агентът на въпросния купувач пръскаше луди пари и то само за имуществата, обявени от агента на диктатора. Към всички останали той нехаеше.

С това си деяние Безименният пробуди интерес у собственика на конфискуваните имоти Сула.

– Защо го прави, какво цели? – попита той веднъж Аквиллий, който току-що му бе докладвал за продажбите. Сега, когато нямаше военна работа, Аквиллий стана за Сула момче за всичко. Освен съветниците си той търсеше и неговата компания, за да споделя мнението си. Сула познаваше коварното съзнание и мнителността на своя префект и в повечето случаи съмненията му се оказваха верни. – Искам да разбера кой е този нахалник, който се е захванал да ме дразни. Имам чувството, че умишлено го прави, сякаш иска нещо от мен!

Аквиллий бе по-прозорлив.

– Струва ми се, че иска да ви покаже своето надмощие по някакъв начин.

– Защо надмощие?

– Ами предполагам, че като притежава тези земи, цели да се конкурира с вас!

Диктаторът се замисли.

Аквиллий бе прав, но донякъде... Това бе само част от замисъла на Безименния: изкупувайки конфискуваните имущества, той не го правеше с цел да ги притежава, а тъкмо обратното.

След няколко дена се дочу отнякъде, че въпросният потайник бил разпродад всичко, което бил закупил, но на безценица и то на хора не от висшето общество, а на либертини и плебеи.

Хората говореха, че не взел дори и сестерция за имуществата в сградите. Всичкото обзавеждане го раздал ей така и добитъка също...

– Искам да проучиш кой е този провокатор – заповяда Сула на Аквиллий, щом разбра тези подробности. – Пусни всичките си съгледвачи. Не може все някой да не го е виждал. О, Юпитере, в края на краищата той не е пенат! – отбеляза възбудено диктаторът и изсумтя шумно.

Но въпреки усилията, които Аквиллий хвърли, за да разбере нещо за тайнствения мъж, той не получи желаната информация. За Аквиллий това бе абсурдно: та нали повечето плебеи получаваха милостинята му. Изобщо не вярваше, че не са виждали никога лицето му и това още повече го тласкаше към всякакви тиранични действия...

Разчу се наоколо за това, как центурионът на диктатора обикалял с конницата си, разпитвал за тайния благодетел на робите и след като не

получавал удовлетворение от отговорите им, забивал меча си в тях или отсичал главите им и копоите му ги разнасяли забити на кол из околията.

Един от наскоро освободените роби Овидий и жена му Тулия се бяха силно притеснили за своята дъщеря Агрипина. Същото малко момиченце, над което се бе смилил Авел преди време.

– Дойдат ли тук, ще ни избият, всичките – обясни един ден Овидий на жена си. – Какво да правим сега? Трябва да бягаме! – Жена му само наведе глава и погледна тревожно дъщеря си, която тъкмо бе приспала в скута си.

През завесата в малкия беден дом на либертина се чу един мъжки глас:

– Аз ще ви кажа какво ще сторите: ще отидете при един човек, който ще се погрижи за вас. При него ще сте в безопасност. Той е моят единствен приятел. Той ме познава истински и никога не ме е подвеждал. Като ви изпратя при него, ще съм спокоен за вас и малката красавица.

Казвайки това, Авел дръпна завесата, която разделяше малкия слугински дом на две и отиде до спящото дете, наведе се и го целуна по къдравата главичка.

Овидий загрижено попита:

– А ти какво ще правиш? Защо не дойдеш с нас – предложи той.

– Не мога. Имам да свърша малко работа тук... А вие ще му предадете това – рече Авел и подаде на Овидий един навит папирус с послание към неговия приятел и една кесия, пълна с денарии. Сетне добави: – А ето, това е за вас и малката принцеса, нещо за из път. – И той връчи друга такава тъмна кесия на Тулия.

Тя ахна и ръката ѝ остана във въздуха, държейки мекия плат с парите в него.

– Но не може тъй, ти направи предостатъчно за нас – почувства се неудобно Тулия.

– Моля те, достави ми това удоволствие. Правя това, което бих сторил за моето дете, а и не бих могъл да ви се отблагодаря другояче за лоялността, която проявихте през тези два месеца, рискувайки живота си и този на Агрипина, като ме укривахте при себе си.

Овидий се обърна към него с най-топли чувства:

– Как бихме отказали помощ на нашия благодетел. Само дето тъй и не разбрахме името ти, човече. Тогава ти лепнахме този *когномен*¹ и ето, че това ни докара и неприятности...

– Това не е вярно, вие нямате вина за случващото се в момента. Но по същата причина, поради която ще ви отпратя, ще скрия истинското си име, повярвайте ми, то е още по-омразно за някои хора, отколкото Безименният.

---

¹ Прякор, прозвище.

След тези думи Авел се прости и излезе.

С тях той изпрати и двама войника, като бе убеден, че виждайки семейството със стража, главорезите на Аквиллий няма да им обърнат внимание.

Така и стана: по пътя си Овидий и Тулия нямаха никакви проблеми. Когато се разминаваха с някакви военни, онези само ги заглеждаха и нищо повече.

Същия ден, когато Овидий и Тулия потеглиха, и Авел тръгна към една пещера, която познаваше от по-рано. Но по пътя се почувства зле.

Той приседна на един пън да си почине и както седеше, му се стори, че някой го дебнеше. Обърна се и се огледа, но не видя никого. Стана и продължи, но не направи и няколко крачки, и силна болка преряза гърдите му. Сви се и се опря на едно дърво.

– Само не тук, моля те. Нека стигна пещерата, пък каквото ще да става след това... – каза си той задъхан и отново закрачи напред. Нещо зад него прошумоля. Още веднъж Авел се обърна и инстинктивно хвана гладиуса си под робата. Зави му се свят и главата му забуча. ”Сигурно ми се е сторило” – помисли си той заради състоянието, в което започна да изпада. Той знаеше, че болестта му го поваляше, отдавна не се бе случвало...

Какво ли бе предизвикало кризата? Може би това, че се бе разстроил от раздялата си с младото семейство, към което се бе привързал, или по-точно към малката Агрипина, която влезе в сърцето му едва ли не като негово дете... Дете! Ах, как само мечтаеше за това. Дъщеричката на Тулия запълваше до известна степен тази празнина в душата му, но тя си отиде... Та нали собствените деца си заминаваха, още повече пък чуждите? Вярно, че сам Авел ги бе отпратил, за тяхно добро, но това му причини мъка.

Агрипина!!!

Това име му бе тъй скъпо. Всеки път, когато той поглеждаше малкото момиченце и го зовеше, сърцето му се късаше заради нея – красавицата със сините очи и златистите вълнисти коси...

Въпреки огорчението си заради упрека в изневяра, той бе осъзнал, че Агрипина нямаше вина за това, че бе измамена.

Можеше тогава по някакъв начин да се разберат, но нервите му не издържаха и заради гнева си в онзи прословут ден те дори не бяха чували един за друг вече повече от два месеца.

Като си мислеше за нея и за себе си, Авел си даде сметка, че в края на краищата бе излязъл прав, когато твърдеше, че нищо няма да се получи помежду им. Той самият бе заплаха за чуждите хора, които се навъртаха покрай него, а още повече за онази, която обичаше с цялата си душа.

Ето, че Аквиллий отново бе посегнал на населението, и то отново заради Безименния. Както и да наричаше себе си, ставаше все едно и също: кръв се проливаше заради него.

Именно тази мисъл го разстрои дотам, че причини появата на кризата му и с всяка измината крачка тя се задълбочаваше.

„Кога ще свърши това?“ – питаше се той и знаеше кога: само когато се предадеше на Сула. Колко ли пъти тази мисъл минаваше през съзнанието му... Но той знаеше и друго: имаше да свърши първо някои неща, а пък после – каквото дойде!

Краката му се подкосиха и Авел падна. Кръвта в него бе започнала да бушува, въздух не му стигаше, а сърцето му биеше лудо... ”Само да стигна там” – мислеше си той. С голямо усилие се изправи, защото трепереше и нямаше контрол над тялото си. Силни болки прорязваха главата и гръдта му, той целият се припоти... Бе голяма агония да се движи в това състояние.

По едно време входът на пещерата се откри пред него.

Авел едвам се довлачи до нея и влизайки вътре с последни сили, се строполи на земята.

В този миг болестта го сграбчи в лапите си с пълни сили...

Бонифаций стана от леглото си, на което се бе изтегнал във *валетудия*¹, за да си отпочине.

Беше изкарал тежък ден, изпълнен с много болка. Мнозина умряха пред очите му, докато се опитваше да ги спаси. В такива моменти се чувстваше смазан и абсолютно безполезен. Колко ли пъти след такива случаи, а те бяха чести, той се замисляше дали да не се откаже? Тази мисъл и сега проблясваше в главата му и не му даваше да заспи. ”О, Ескулап, щом не мога да помагам на хората, за какво съм им?”... Тъй имаше нужда да поспи и да забрави целия ужас, на който ставаше свидетел, защото на някои неща не можеше да привикне: да гледа мъката и терзанията в очите на близките, когато техните роднини издъхваха в ръцете му. Тогава му се струваше, че тези погледи го съдеха, задето не е успял да предотврати смъртта им. ”Аз не съм бог” – оправдаваше се в себе си той... Съдеше се твърде строго, а бе наясно, че напоследък се навъртаха лъжливи медици, които накръняваха доброто име на архиатри като Бонифаций, който бе приел науката от Асклепиад.

Тъкмо преди да облече туниката си и горната си дреха, една жена се шумугна през завесите и се втренчи в лечителя.

Бонифаций се сепна.

---

¹ Лечебница.

– Но защо нахлуваш така, жено? Коя си ти?

– Моето име е без значение, но неговото – да! Ако не дойдеш с мен, той ще умре, а още боговете не са го призовали: Фортуна както винаги се забавлява и се мъчи да примами Оркус! – отвърна развълнувано старата куцонерка. Тя именно бе проследила Авел почти до пещерата... – Баща му страдаше от същия порок – добави тя със странен глас.

Бонифаций я изгледа подозрително.

– Но за кого говориш, старице?

– За наследника, разбира се. За Авел Марий – белязания! Те се опитаха преди години да заличат следата, но не успяха, тъй като друг, по-голям белег говори за наследствеността. – Тя направи две крачки към лечителя и довърши натъртено: – Кръвта, която го изгаря.

Бонифаций беше смръщил вежди и я слушаше внимателно. Старата по-скоро изглеждаше като луда, но думите ѝ възбудиха любопитството му.

Авел Марий!

Това име му бе познато... Разбира се! Нали беше издирван чрез поскрипция. Аквиллий лично бе тръгнал по петите му и не го откри.

А ето, че сега този призракен мъж се нуждаеше от услугите на доктора.

Силно любопитство подтикна Бонифаций да скочи. Той грабна торбата с помадите и отварите си и рече ентусиазирано:

– Да вървим!

При все това, циганката го хвана за ръката и със свити очи го предупреди:

– Ако смяташ, лечителю, да му помогнеш, а после да му навредиш, по-добре си стой тук! – Заплашителната нотка в гласа ѝ го стресна. Бонифаций не каза нищо, само поклати глава в отрицание, а старата му гостенка се втренчи в очите му и като се доближи още повече, му рече тихо: – Да... ти не ще издадеш своя стар познайник. – После му изкомандва: – Тръгвай след мен – и излезе.

Бонифаций си помисли, че може би циганката все пак бе луда, но реши да я последва.

Какъвто и да бе онзи, той се нуждаеше от помощ, а докторът бе отговорен човек и именно затова бе така търсен от всички. Той обслужваше както висшите, тъй и бедните маси. Беше си изградил доверие и име, въпреки че бе на тридесет.

Циганката бе права – Бонифаций нямаше никакво намерение да издаде онзи, когото всички търсеха, просто бе изпитал силно желание да види недосегаемия от закона... Но друго го озадачи: защо ли старата бе казала, че страдалецът му е стар познайник?

И наистина това бе така.

В момента, в който влязоха в пещерата и осветиха с факла мястото, дето забелязаха човешка фигура, лечителят остана изумен.

– Саид!!! – извика той и клекна до него. – Това ти ли си, човече? – Бонифаций се обърна към циганката и я смъмри: – Защо ме заблуди така, жено, този мъж е центурионът Саид! Какъв ти Авел – рече той и бързо заизважда от торбата всичко, каквото можеше да помогне... – Лошо, много лошо! Ако изпадне в безсъзнание, докато е в треска ще го изпуснем. Какво да правим, нямаме вода – говореше припряно и притеснено Бонифаций. И както говореше, изведнъж спря и се послуша. Нещо предизвика усмивка на лицето му. – Бързо, ела да го изправим и вземем факлата. Тук се чува бълбукане. Някъде наблизе е, трябва да го отведем там – нареди докторът на циганката.

Тъй и сториха: с голямо усилие двамата изправиха Авел на крака и го опряха на себе си, като го прихванаха през кръста, а ръцете му преметнаха през раменете си. Последваха шума от водата и бързо намериха малкото езерце, което всъщност бе съвсем близо, както бе предположил докторът.

Бонифаций застана с Авел пред него и започна да го оглежда – от коя страна е най-плитко.

Старата циганка сякаш прочете мисълта му и започна да търси нещо по земята. Опипвайки я, тя взе няколко камъчета и започна да ги мята едно по едно в езерото.

Лечителят се шашна.

– Какво правиш, жено? Сега не му е времето за шуротии – скара й се той, но онази като че ли не го чу и продължи да мята на различни страни камъчетата. След малко посочи вдясно и каза силно:

– Ето там. Там е най-плитко!

Като рече тъй, старата се върна при тях, хвана Авел през кръста и го поведе.

Бонифаций нямаше време да реагира. Циганката го изумяваше все повече и повече със своите странности, но незнайно защо той й се подчиняваше...

Стигнаха до плиткото място и докторът се обърна към Авел, съблече кафявата му роба, а после свали и овлажнената от потта туника през главата му.

Авел бе толкова зле, че не осъзнаваше кой бе до него и какво изобщо ставаше наоколо.

– Ето, намокри я хубаво и ми я дай да го обгърнем – рече Бонифаций на циганката и й подаде дрехата му. – После ще го спуснем внимателно в езерото.

Докторът знаеше добре, че трябваше да приспособи тялото на болния

към студената вода, иначе щеше сам да причини смъртта му, тъй като Авел вече изпаднаше в треска.

Преди обаче да покрие преторианеца с мокрия лен, той го положи да легне и поля както тялото му, така и туниката му с една тъмнокафява, почти черна течност – шафранов извлек, който помагаше при силна треска. Беше си го набавил в големи количества от испанските земи и досега успешно го прилагаше на пациентите си. Разтри го бързо с него, а старата гледаше какво прави – врачата и тя повтаряше... Сетне, когато платът се упои добре и на места придоби керемидено кафяв цвят, Бонифаций обви торса на болния с него... След малко той каза на циганката отново да намокри туниката, която бе поела температурата на Авел и се бе стоплила.

Това направи многократно, а после внимателно го спуснаха в ледената вода, като сам докторът набързо се съблече и влезе вътре. Водата стигна до коленете му. Той хвана Авел през гърдите, както бе с гръб и го притегли към себе си така, че Бонифаций приседна на една малка скала, а Авел остана прилегнал над водната повърхност.

От ниската температура на водата Авел изпадна в конвулсии и започна да се осъзнава.

– Къде съм, какво става – едва продума той с треперещ глас.

– Спокойно, Саид. Имаш треска и ще трябва малко да потърпиш.

Този глас бе твърде познат на Авел. Той изви леко глава назад, опитвайки се да види човека, който го придържаше.

– Аз съм – Бонифаций. Помниш ли ме?

Щом Авел чу името му, се отпусна...

В момента, в който лечителят забеляза, че Авел спря да трепери, го изкара от водата. И точно преди да го подсуши с една кърпа, която винаги носеше в торбата си и да го облече в сухия кашмир, циганката го докосна по рамото и го спря.

– Ето, белегът излезе през него, защото боговете тъй са отредили! – рече тя с зловещ глас, а Бонифаций го побиха тръпки.

Той проследи ръката ѝ, която сочеше лицето на преторианеца. И щом се вгледа в него, забеляза онова, що бе видял за първи път в колибата на Касий: кръвта беше избила по челото му като ситни капчици пот и продължаваше да си пробива път отвсякъде, дето можеше – от носа и устата на Авел...

Бонифаций грабна факлата от циганката и я доближи до легналия на земята. Същото се случваше и по врата и гърдите му, а когато лечителят прокара пръстите си и по дланите му, червената следа се появи и по тях.

Докторът буквално метна факлата встрани и ако циганката не я бе дигнала от влажната земя, тя щеше да изгасне.

Бонифаций изкара от торбата си една помада в дървена кутийка. Беше

екстракт от лимон, смесен с извлек от дъб. Беше го измислил за кръвоспиране... Отвори кутийката и взе от нея с пръст, а после я остави настрана. Наведе се над Авел и като прокара ръката си зад тила му, разтърси главата му да го съвземе.

Авел отвори очи. Тогава онзи тикна пръста с мехлема в устата му и му рече заповеднически:

– Ближи и гълтай, бързо!

Авел инстинктивно отместа глава от отвратителното нещо, което Бонифаций го караше да гълта. Обаче докторът беше упорит, беше решил да не изпуска този страдащ като другите през деня. Загреба от помадата, обърна Авел към себе си и отново мушна пръста в устата му, като го стисна здраво, за да не мърда... Преторианецът нямаше избор и се подчини.

– Защо го правиш, Бонифаций – проговори му той, – знаеш какво ще последва, нали?

– Знам, Саид: болки, скованост и несвяст. Това не мога да избегна, но кръвоизливите... Опитвам се да те опазя поне от едното.

– Тогава защо, защо не ме оставиш да умра? – промълви Авел.

– Защото аз не ги решавам тези неща, човече, аз съм длъжен да направя възможното да те спася, а останалото е в ръцете на боговете. А ти би трябвало да се бориш – рече му твърдо Бонифаций.

– Но защо, заради кого?

Бонифаций приближи лицето си към това на Авел и каза развълнувано:

– Заради детето, което Агрипина ще ти роди!

Авел ахна. Той въздъхна тежко и се просълзи.

Нима това бе вярно? Та нали сам усещаше в сърцето си нещо особено, когато си играеше с малкото момиченце на Овидий и Тулия. То го радваше по необясним начин. В неговата компания Авел се чувстваше толкова щастлив, че забравяше всичко останало...

– Дете – изтръгна се от устата му, а очите му грейнаха от радост.

Лечителят кимна.

В следния миг Авел се сви на две и изстена.

– Почна се!

Бонифаций го хвана за ръката и я стисна здраво...

Преторианецът се мъчеше вече шест часа. Навън слънцето отдавна бе залязло, облаци се бяха спуснали и покриваха зловещо голямата и пълна луна, която червенееше. Зимното небе се прорязваше от светкавици и от далечината се чуваше приближаващ се гръмотевичен тътен.

Долните крайници на Авел до кръста се бяха вкочанили и той не ги усещаше, сякаш не бяха негови. Предстоеше същото с останалата част от

тялото му... Колко ли още тази агония щеше да продължи?

Лечителят почувства как ръката, която държеше, спря да го стиска. Той знаеше, че каталепсията щеше да скове целия торс на болния, включително и главата, преди да изпадне в несвяст...

Преторианецът започна да отваря широко уста, за да си поема въздух, но колкото и да се мъчеше, той оставаше в гърлото и не навлизаше навътре към дробовете му.

Авел извика ужасен. Бонифаций го хвана за лицето и като се наведе толкова близо, че опря чело в неговото, му рече с тих тон:

– Дишай много леко и бавно, не се напрягай – говореше докторът като на малко дете – точно така, ето. Мисли си за нещо хубаво... за Агрипина и детето... и неусетно ще заспиш.

Щом му напомни за нея, образът на Агрипина изплува в съзнанието на Авел. Очите му – широко отворени и влажни, се възряха напред в тъмнината, сякаш тя стоеше там пред него, а той с последни усилия леко надигна глава, прошепна нещо на своето видение и в последния момент се отпусна на земята...

– Възможно е да не оживее след тази криза – отчая се Бонифаций.

– Порокът няма да го убие – обади се отстрани старата. – Ще го направи нещо много по-лошо от него. – След като изпророкува, циганката взе от земята кашмирена роба на Авел и го зави с нея. – Бурята почти дойде – отбеляза тя и седна до човека, който тя наричаше „наследника“!

В същият ден, когато Авел Марий страдаше в неговото укритие, далече на границата между Италийската и Цизалпийската провинция на крайбрежния средиземноморски хълм една млада бременна жена плачеше неистово в родния си дом.

След като Икарий бе заминал по работа към Агригентум, пратен там от фракцията на оптиматите, заради зърнените запаси, които изчезваха стремглаво, Агрипина бе останала сама. И тъй като състоянието на майка ѝ все повече я тревожеше, тя реши да се прибере при нея, докато мъжът ѝ отсъстваше.

Но случайно или не, още първия ден, с влизането си във вилата, тя завари Луция.

Луция бе дошла на посещение при Серина. Бе дочула за нестабилността ѝ и като добра приятелка на дъщеря ѝ реши от формалност или по-скоро от любопитство да я навести.

Щом стъпи в дома си, у Агрипина се появиха смесени чувства. Беше ѝ приятно да се прибере при своите близки, при своята майка, при дойката си Корнелия, та дори се зарадва, когато видя стария слуга Касий... Но от друга

страна, в този дом бе преживяла първото си любовно усещане, което в началото я правеше най-щастливата жена на света, а после ѝ донесе най-голямото разочарование...

Луция също предизвика в нея раздвояване, спомняйки си разговора им от последната среща. Но нямаше как, положението беше заварено и Агрипина, макар и с неохота, трябваше да ѝ обърне внимание...

– Майка ти като че ли малко се посъвзе сега, след като те видя. Тя говореше само за теб, беше се затъжила. Навярно е много трудно за един родител, когато е свикнал с постоянното присъствие на детето си, изведнъж да се лиши от него... Мисля, че се е променила доста. Не зная защо – отбеляза бързивата ѝ приятелка. Луция млъкна за момент и с преценяващ поглед добави: – Но и ти не изглеждаш особено доволна от завръщането си.

В своето униние Агрипина неволно отвърна:

– И от какво да съм доволна, Луция? От това, че съм омъжена за Икарий, а нося детето на Авел? От това, че тук на този бряг за първи път станах негова, така както никога не станах за собствения си съпруг – натъжи се Агрипина и отправи погледа си към морската шир. После се обърна към Луция, но преди да продължи, изражението ѝ я възпря. Луция беше закрила с ръка устата си и я гледаше смаяна.

– Детето на Авел? На братовчед ти? – повиши глас тя.

Агрипина се осъзна, но вече бе късно.

Тя седна до Луция и обясни всичко, цялата истина. Вече нямаше какво да губи. Та дори не знаеше дали Авел бе жив или мъртъв...

– Ето затова те излъгах, че е мой братовчед. Но всъщност Саид и Авел са един и същи човек – довърши тя. – Какво ти е, защо тъй пребледня?

Луция се изправи от канапето. Извърна се с гръб и закри лицето си с ръце.

Агрипина усети, че нещо ставаше. Тя бавно се приближи към Луция, докосна я в гръб, а онази се обърна изведнъж и обляна в сълзи, ѝ се развика в лицето:

– Ти, ти си виновна за това! Защо ме заблуди така?

Агрипина се слиса. Вярно, че в последната им среща Луция бе признала за любовната си авантюра с нейния любим. И тъкмо затова Агрипина бе решила, след като неволно се изпусна, да изясни положението. Още повече, че чувстваше вина за стореното от нея, а от друга страна, тя вече не принадлежеше на Авел. Бе жена на Икарий и след като Авел ѝ бе изневерил с най-добрата ѝ приятелка, Агрипина бе решила, противно на волята и сърцето си, да се отдаде изцяло на своя съпруг след завръщането му.

– Прощавай за това. Знам, че сбърках.

Луция я прекъсна:

– Сбъркала? Не, ти просто всичко обърка! Как може да си толкова глупава, да ми представиш своя любим за братовчед – изкрещя й отново Луция.

– Казах ти, че имах причина да скрия самоличността му. Разбери ме, в онзи момент не можех да се доверя на никого, дори на теб. Когато ми каза, че Аквилей и Сула го издирват, изпаднах в ужас. Не можех да мисля трезво и първото, което ми хрумна, бе това.

Луция се хвана за главата и закричи изумена из триклиниума.

– Не, ти наистина не знаеш какво си направила! Ти сама си провали живота – рече й укоряващо тя.

– Какво искаш да кажеш? – осъмни се Агрипина, а Луция недоумяваше недосетливостта на приятелката си.

– С тази твоя лъжа тласна възлюбения си в обятията на друга.

– Знам това – оправда се Агрипина, – но той не трябваше да ме мами!

Луция не издържа и й рече право в лицето:

– Той никога не те е мамил, никога! Не разбираш ли, аз го желяех, но той ме отблъсна, затова измислих онова с любовната нощ, за да го почерня в очите ти. Да му лепна своите стремежи за негово деяние, по този начин исках да му отмъстя. И за това си виновна само ти, ако не ме бе заблудила, всичко щеше да е наред!

Думите отекнаха в ушите на Агрипина.

В първия момент тя не знаеше как да реагира. Стоеше и гледаше Луция, сякаш не бе разбрала нищо. Но в следния миг я удари силно през лицето.

Луция отстъпи две крачки назад и се хвана за бузата.

Агрипина й рече през зъби:

– Моята лъжа няма нищо общо с долните ти страсти, Луция. Ти винаги си била такава и затова не обвинявай мен. А това, че си отмъстителна, говори още по-лошо за теб! За първи път не си получила онова, което си поискала, и това те е вбесило, защото си свикнала да се въргаш в леглото на всеки! Ето, затова си опетнила човека, който си смятала за мой братовчед, без да си знаела всъщност, че той е бащата на детето ми. И ако искаш, ще ти кажа право: тази лъжа отвори очите ми за теб. Махай се! Вън от дома ми! Не искам да те виждам никога повече. Ти си горгона, а не приятелка. Бях готова да ти простя и го направих, оправдах те в душата си! Но калта и мръсотията в сърцето ти не мога да простя. Заради такива като теб страдат невинни хора. Какво щеше да правиш, ако Тиберий бе научил? Сигурно щеше да кажеш, че си била насилена, за да прикриеш вината си, както се опита да я скриеш от мен, хвърляйки прах в очите ми!..

Агрипина беше полудяла. Тя тъй викаше, че майка й и Корнелия я бяха чули и бяха дошли. Като крещеше, Агрипина блъскаше Луция грубо,

налагаше я с юмруци и дърпаше косите ѝ. Двете жени се опитаха да я отърват от лапите на разстроената жена. Никой досега не я бе виждал такава: приличаше на разярена лъвица, която бранеше територията си. И тя наистина бранеше, но бранеше честта на онзи, когото до скоро смяташе за неверник. И по вина на Луция тя толкова бе изстрадала, обвинявайки Авел за стореното и самосъжалявайки се, бе изпаднала в апатия, която се оказа пагубна за бъдещето ѝ.

В други обстоятелства тя се бе борила с цената на живота си, а тогава – измамена и набедена в похотливостта на своя любим, тя с безразличие прие брака, в който я тласна измамата на Луция...

Незнайно кога подлата се беше измъкнала от хватката на Агрипина и бе избягала.

Сега съкрушена, бременната жена се свиваше от болки в корема, предизвикани от гневния изблик.

Корнелия я положи да легне, а Серина, силно разтревожена, изпрати Касий за доктора.

Агрипина плачеше в скута на дойката си, стенеше от болка, държейки се за корема, и зовеше името на онзи, който до скоро бе почти омразен в очите ѝ... Защо не бе постъпила според съвета на Корнелия? Защо не искаше тогава да го изслуша, а от наранена гордост го предизвика да избухне.

Авел никога не бе потъпквал любовта си към нея, напротив: бивайки изкушен от слатолюбивата и леконравна Луция, бе съумял да се въздържа и да я отблъсне!

Серина стоеше на колене до лектуса на дъщеря си и я държеше за ръката. Беше искрено притеснена от вида ѝ.

– Каквото и да се е случило, момичето ми, трябва да се успокоиш, заради детето. Мисли за него – мъчеше да я посъветва тя, но в този момент особено много не помогна.

– Как да се успокоя, като животът ми свърши. Ако не го видя, ще умра! – Агрипина се изправи бавно и трудно и хвана майка си за ръцете. – Моля те, майко, ако някога си ме обичала и си държала на мен, намери го и ми го доведи. Трябва да го видя на всяка цена... Та той дори не знае, че ще има дете – молеше я дъщеря ѝ и я гледаше с надежда. Тя знаеше, че колкото и майка ѝ да бе строга и принципна, я обичаше.

Но Серина се опита да я разубеди.

– Бъди разумна, Агрипина. Не е редно в този момент, когато си омъжена за друг...

– Нямам сърце, майко! Авел има право да знае, че ще става баща – прекъсна я дъщеря ѝ.

Серина не продума, а само наведе глава, защото знаеше много повече,

но си мълчеше от страх.

Агрипина отново полудя и започна да вика:

– Искаш да съм разумна? Виж ме! Ето какво направи твоя разум с мен. Поне веднъж погледни живота в очите такъв, какъвто е, а не такъв, какъвто искаш да бъде.

След тези думи Агрипина стана бързо и взе от леглото своята пала. Но не направи и няколко крачки и по краката ѝ се стече кръв. Зависи ѝ се свят и в следния миг изгуби съзнание...

Утрото отдавна бе настъпило, но слънцето се скриваше, така както луната го правеше през нощта зад големите буреносни облаци. Беше мрачно и студено. Навън росеше ситен дъжд, а тук-там огненото кълбо се опитваше да пробие през мъглявината и това придаваше малко призрачност на природата наоколо.

Бонифаций и старата циганка цяла нощ не мигнаха, наблюдавайки Авел, в очакване. Но той все още тъй си стоеше, а видът му с всеки изминал час се влошаваше. Бледността му наподобяваше тази на мъртвец и ако някой друг го бе намерил в това състояние, щеше да направи това заключение и най-вероятно щеше да бъде или погребан жив, или изгорен...

– Събужда се – рече старата, а Бонифаций се сепна, защото вече бе започнал да дреме.

Авел първо потрепна. Помръдна леко ръцете и краката си, а после се появи и движение под клепачите. Но това продължи дълго.

– Нещо не е наред – притесни се докторът. Той доближи факела до лицето му, леко повдигна клепача на едното, а после и на другото око, и забеляза, че зениците му все още бяха разширени. – Не разбирам какво става, като го гледам по реакцията, най-вероятно блънува.

Лечителят до известна степен бе прав.

Дали Авел халюцинираше или сънуваше, но имаше някакво видение: той се намираше в същата тази пещера и отникъде не проникваше светлина. Изведнъж дочу плач на бебе. Опита се да стане, но не можа, защото беше като прикован за земята. Чуваше и друго – Агрипина го викаше и гласът ѝ бе толкова силен, че звучеше отвсякъде, тъй че Авел не можеше да разбере откъде идваше. Ненадейно се озова отвън. Пред него имаше пропаст, която го отделяше от Агрипина, а тя стоеше отсреща... Някой му се присмиваше ужасно и подигравателно. В този миг Авел видя Сула, който държеше в ръцете си малкия му син, а лицето му изглеждаше страшно, докато му се присмиваше. Преторианецът протегна ръце към детето, но то изчезна. Подир това едни черни и страшни хора, обвити в пламъци, се появиха от пропастта, хванаха го и го дръпнаха надолу...

Авел отвори очи. Опита се да си поеме въздух, но не успя. Беше ужасен! Обърна се настрани и в агонията си заби пръсти в коравата земя. Той отваряше широко устата си, но безполезно.

Бонифаций го обърна по гръб и го натисна да легне.

Устните на Авел бяха посинели. Вкопчи се в Бонифаций отчаяно и се втрени в лицето му.

– Успокой се, прекалено си изплашен. Ако се укротиш, ще можеш да си поемеш въздух – бързо му обясни докторът, докато държеше в ръцете си главата му. Но като видя, че състоянието му се влошаваше, реши, че сам Авел няма да се справи.

Тогава се наведе и започна да диша в устата му.

Преторианецът се остави на Бонифаций да му даде въздух – нали това помагаше в предишните му кризи... Но усещайки, че нищо не се получава и вече на предела на силите си, Авел започна да се съпротивлява. Той заудря с ръце по земята, а лицето му цялото стана моравосиньо.

Старата циганка скочи върху него, тикна нещо в устата му, а сетне я затвори с ръцете си.

– Какво правиш, жено, луда ли си! Съвсем ще го убиеш – извика й Бонифаций и я блъсна настрани.

Обаче онова, което циганката даде на Авел, предизвика реакция: бяха две-три накъсани листа от евкалипт!

Авел се закашля, бързо се обърна настрани и ги изплю. В следния миг се надигна на ръцете си и стенойки, си пое въздух. Притокът му към дробовете проряза гърдите му като с нож. Главата му се завъртя и той се свлече безпомощно на земята, притискайки сърцето си.

Бонифаций го загърна с кашмирената роба и му помогна да седне, като го облегна на скалата.

– Какво стана, Саид? Какво те разстрои толкова, че щеше да те убие? – попита го вече по-спокоен лекувачът.

Авел отговори с леко дрезгав глас.

– Агрипина и детето, Оркус ги зове. Трябва да ги видя, веднага – рече той и се опита да се изправи, но не можа, бе твърде слаб.

– Знаеш, че не можеш да ходиш никъде сега. Не си се възстановил. А и как ти хрумна да се връзваш на един сън? Това, което си видял, е било плод на болното ти съзнание.

Но Авел не искаше и да чуе.

– Не, не – клатеше глава той, – аз тръгвам! Сърцето ми подсказва, че са в беда. – За втори път той се опита да се изправи, но отново усилията му се оказаха напразни. Това го изнерви и Авел удари с юмрук по земята, а сетне погледна Бонифаций и го хвана за ръката, като му се примили: – Чуй ме,

лечителю: ти познаваш Агрипина отдавна, още преди да опознаеш мен. Уверявам те, животът ѝ и този на детето ми са в опасност. Ти си добър човек и имаш милостиво сърце. Помогни ми, не ни изоставяй точно сега, когато се нуждаем от теб най-много.

Като гледаше отчаяния мъж до себе си с умоляващи очи, стиснал ръцете му в своите, Бонифаций не посмя да откаже тази гореща молба.

– Добре, капитане! Ще ти помогна – рече бодро той, а преторианецът изпита такава радост и благодарност, че целуна ръцете му и каза:

– Приятелите ме наричат Авел.

Два жребѐца стояха пред пещерата, където Авел, Бонифаций и старата циганка бяха изкарали нощта.

Същия ден, след като Марий се бе съвзел, се появи отнякъде слугата на Карвиан, който често изпълняваше поръчките на Безименния. Явно той знаеше това място добре, но когато видя другите двама, се стъписа.

Авел го увери, че всичко е наред и го прати да наеме два коня.

Преторианецът се сбогува със старата жена, на която всъщност дължеше живота си, погали я по сивите ѝ коси и нежно ѝ се усмихна.

Тя се просълзи, дали от жеста му, или от онова, що видя в очите му.

– Не всичко е такова, каквото изглежда, сине на Марий! Съдбата ти е същата като тази на баща ти, но запомни: в края на краищата, човек решава сам – прошепна му тя, обърна се и тръгна...

И двамата мъже вече бяха готови да потеглят.

Авел принуди коня си да клекне на земята, за да се качи, тъй като не можеше да го възседне по обикновения начин. Все още чувстваше нестабилност и слабост, защото организъмът му бавно възвръщаше жизнените си сили. Въобще не бе за път, а трябваше да лежи и да не се напряга, както докторът го бе посъветвал, но Авел бе силно развълнуван от онова, което видя, преди да се свести, и пренебрегвайки лекарския съвет, потегли напред към дома на своята любима...

Политическият живот в Сената бе твърде объркан.

Принципите на оптиматите и популарите започнаха да се размиват във времето и някак си намериха сходство в едно: и двете фракции бяха категорични по въпроса, че Републиката западаше под командването на първия консул, който все още наричаше себе си диктатор, задето още преди години се бе провъзгласил за такъв, като вместо двама консули, които поделяха командването на страната, Сула направи тъй, че остана единствен.

Званието му като такъв обаче отдавна бе изгубило приоритета си,

защото по закон само в краен случай можеше да е такъв: в заплахата от нашествие на Републиката.

Може би Сула не бе толкова прост, колкото изглеждаше, въпреки че се държеше нехайно и често го заварваха в компанията на музиканти и артисти, с които си правеше разни оргии. Той сам, дори открито, се движеше с един млад мъж мим, към когото твърдеше, че изпитва особени симпатии... Всеки бе наясно с похотливите му страсти и игрички, но в последно време те бяха зачестили дотолкова, че между комиците се заговори, че Сула не го интересувало вече нищо друго, освен да задоволява нагона си, ако ще и светът да пропаднел!

Диктаторът имаше очи и уши навсякъде. Най-добрите му доносници измежду политическата аудитория бяха робите на самите патриции, затова той знаеше всичко, каквото се говореше за него, особено ако това ставаше в Сената... Правеше се на ударен, защото така му изнасяше – ни чул, ни видял, а междувременно издаваше страшните си закони за поскрипциите и високите данъци и пълнеше тъмниците и лагерите с хора, неизпълнили задълженията си към Републиката, а това значеше към него, или пък такива, които по-рано го бяха издигнали, лежаха като пленници в забвение някъде по чуждите провинции, обявени пред народа за мъртви.

Сула правеше тъй, че да оправдава своята титла като единствен и неоспорим главнокомандващ на Римската република, като изкуствено подклаждаше локални войни покрай Месопотамия и Мавритания. Към последната таеше особено неприятни чувства, заради стария си съперник Гай Марий, когато преди години бе победил тевтонците и бе спасил Рим.

Именно от този момент насетне бе тръгнала завистта на Сула към тогавашния трибун. След като му бе гласувано доверие от отците, той бе пратен да спасява Републиката и бе оправдал напълно очакванията им. Славата му се бе разнесла навред в ущърб на Сула, затова пък той не бе му останал дължен: излял цялата хазна в краката на опонентите си и избягал.

Марий се възползвал от отсъствието на Сула, който тогава бил претор, и с помощта на Сулпиций разбунтувал народа и завзел властта.

В Кампания била личната войска на Сула. Той я вдигнал и я повел срещу Рим. Но народът не желаел Сула да се върне на власт.

Озверен Сула подпалил града, като принуждавал войниците си да скандират името на неговия враг и тъй Марий бил набеден за това касапничество.

От своя страна Марий се опитал да въоръжи робите, но не успял и повечето от тях дали жертви. После се скрил в Мавритания и Сула го обявил за враг...

Тук вече се случили неща, които по-скоро били предавани от уста на

уста.

Малцина знаели истината за гибелта на Гай Марий.

Един от тях бил верният нему войн Сулпиций, същият, който се би рамо до рамо с Авел в сражението при Сардините, защото баща му бе издъхнал в ръцете му, ставайки жертва на заговор.

Някой обаче бил разнесъл слуха, че Марий бил осиновил момче, на което дал името си Гай Марий младши. И точно този негов син се разбунтувал в Рим с привържениците на баща си. Но за нещастие бил заловен и преди да бъде екзекутиран, се самоубил...

Дали това бе вярно или не, никой не можеше да каже със сигурност.

А може би цялата тази история бе измислена от Сула, за да покаже превъзходството си над Марий с това, че бе прекъснал семето му, залавяйки мнимия му син.

И какво направил после: Сула изнудил чрез заплахи фракцията на Марий: някои успели да избягат, други били убити, заедно със семействата си, а трети се подчинили на звяра, за да не изгубят земите си.

Така тиранинът си присвоил партията на Марий – демократите и тогава вече въпросът бил приключил...

Но само докато не се родил Авел! Кошмарът на Сула започнал наново.

Още повече, че символът на властта, който диктаторът се мъчил да заграби, бе изчезнал от ръката на неговия враг. Луций знаел, че Гай бил от далечния царски род в Рим и с течение на годините се претопил. Само че златният пръстен с печата на римското царство, предаван от поколение на поколение, говорел за произхода на своя притежател.

На Сула този факт му бил добре известен и тъй като бил самовлюбен, алчен и безскрупулен, смятал, че може да заеме мястото като наследник на царството...

Сега, когато след толкова години синът на Гай Марий му бе причинил още по-големи проблеми от самия Марий, укривайки се умело от лапите му, Сула взе залавянето като фикс идея и тя напълно го обсеби дотолкова, че чуеше ли да се спомене името му, заплашваше със смърт всеки, който го правеше.

Той толкоз мразеше кръвта на Авел, че бе готов да убие собствената си дъщеря, само и само да прекъсне рода му. Но и този път Сула опита да похитрува, като я остави жива, докато роди. И го направи с цел да му се удаде още една възможност да хване блудния син. Затова бе наредил дъщеря му да бъде следена зорко и тайно...

Ето, че двама конника спряха пред дома на Флавий и Серина.

Мракът вече бе паднал и наоколо трудно можеше някой да бъде

разпознат.

Те се приближиха към главната двукрила порта и единият силно почука с прикрепеното чукче.

Старият слуга Касий отвори, втренчи се с присвити очи, за да види по-добре, и разпозна лечителя. Зарадва се и го подкани да влезе бързо. После се обърна към другия и щом онзи свали качулката от главата си, Касий опули очи.

– Авел!!! – рече той, почти шептейки. Бе научил истинското му име от своята млада господарка. Той го дръпна да влезе навътре, като шумно блъсна портата и го прегърна. – Къде се губиш, капитане? Мислехме, че е станало най-лошото! Ти като че ли потъна вдън земя, нищо не чухме за теб...

Авел не отвърна, само леко се усмихна, но душата му се свиваше и той хвърли бегъл поглед към мъждукащата светлина, идваща от вилата.

Касий изведнъж се притесни.

– Младата господарка е много зле. Не знаем дали ще преживее нощта – рече той, без да увърта.

Като че ли не думи, а ножове излязоха от устата му.

Преторианецът го изгледа остро и внезапно тръгна по пътеката към входа, но Касий го хвана за ръката.

– Не е разумно да го правиш, не знаеш много неща.

– Че е трудна ли? – прекъсна го нервно Авел, а Касий зяпна от почуда. – Моля те пусни ме. В този миг не ме интересува нищо, освен да я видя. Не съм бил целия този път, за да стоя на вратата – каза той твърдо и дръпна ръката си от пръстите на слугата.

Бонифаций само сви устни и дигна рамене безпомощно, а после последва Авел.

Преторианецът влезе в кубикюла, където лежеше Агрипина.

Майка ѝ и Корнелия бяха там. Веднага щом Серина го видя, скочи и застана пред него лице в лице, впивайки сините си очи в неговите. Но като видя твърдостта в погледа на човека срещу нея, се отмести да мине.

Авел запристъпва бавно към Агрипина, а тя като че ли спеше.

Той се спря пред лектуса ѝ и застина на място: неговата любима изглеждаше по-бледа от всякога. Огромни тъмни кръгове обграждаха очите ѝ, устните ѝ бяха напукани.

Бонифаций веднага се зае да я прегледа.

– От колко време е така? – бързо попита той.

– От часове – отговори Корнелия, защото Серина нямаше сили да отвори уста.

– Какво се случи?

– Не знаем точно. Когато дойдохме с господарката, Агрипина беше

силно разстроена. Крещеше, викаше като луда и налагаше Луция с все сила. Едвам я спрахме.

При тези думи Авел присви подозрително очи и сбърчи чело. Може би се досещаше какво бе станало: Агрипина бе научила за предателството на своята дългогодишна приятелка... Защо ли винаги такива се навъртаха около тях?

Бонифаций отмести завивката и видя голямо червено петно по туниката и чаршафите.

– О, небеса – възкликна той, а Авел закри лицето си с ръце.

– Детето ми!

Лечителят бързо изкара една дървена тръбичка с конусовиден край от едната страна и я положи върху корема на бременната, след като отпрати мъжете в атриума.

Преторианецът застана до имплувия и се взря в сините му води, върху които слънчевите отблясъци играеха, проникнали през огромния отвор на комплувия. Гледаше пред себе си, а лицето му изразяваше страшна болка. Очите му се пълнеха със сълзи. Той си мислеше, че не може да я изгуби сега. Не по този начин. Не я бе виждал с месеци и едва снощи бе научил за трудността ѝ, затова че носеше плода на тяхната любов... И ето, че сега, когато имаше опасност тя да си отиде от него, той осъзна с пълна сила колко много я обичаше. И му бе тъй мила с детето в утробата си...

– Кому бе нужно всичко това, Агрипина?...Ах, Авеле, разкайвай се сега – рече тихо на себе си той и стисна зъби.

Авел си мислеше за последната им среща, колко ентусиазиран отиде да я види, след толкова време раздяла, а после какво се бе случило...

Ах, как съжаляваше сега за момента, в който тогава не сдържа нервите си. Тъй много му бе дотегнало от интриги и подлост, че не можа да издържи и избухна.

Вече бе сигурен, че тя знаеше истината. Но какво от това? Имаше ли значение това, след като тя може би умираше пред очите му, а с нея и неговото дете?..

Бонифаций се появи из завесата и застана притеснен пред Авел.

Той само го погледна и това му бе достатъчно.

Краката му се подкосиха и падна на коленете си. Хвана ръката на доктора и се вкопчи в него.

– Спаси я, умолявам те. Спаси детето ми и Агрипина... В името на най-святото нещо за теб, направи го! Призови, който искаш от боговете ти да ти помогне, все някой ще те чуе, но не стой така, не ме гледай по този начин, Бонифаций, не ме отчайвай!

Бонифаций се натъжи, защото знаеше, че вече нищо не зависеше от

него.

Той клекна пред Авел и го хвана за раменете.

– Агрипина е изгубила много кръв, а и не мога да чуя детето. Съмнявам се, че като се е разгневила, е прекъснала връзката си с него, ако ме разбираш, и оттам е дошло обилното кървене. Явно трудността ѝ ще се окаже проблемна. Ако оцелее сега, с благоволенieto на боговете, раждането ще бъде рисковано... Съжалявам, Авел. Сторих каквото можах: намазах корема ѝ с извлека от дъб и го вързах, да не изпусне детето... Ако беше в съзнание, щях да ѝ дам да отпие запарка от мента – целият двор е пълен с нея, би ѝ помогнала доста... Не са успели да открият баба навреме, сега можеше да е различно... Остава ни само да се молим да стане някакво чудо. Дано Юнона ѝ даде сили и покровителства утробата ѝ! – заключи Бонифаций.

Докато го слушаше, Авел само клатеше глава и не искаше да вярва на думите му. Стискаше очи и сълзите му се стичаха от края им.

Най-сетне не можа да понесе болката и като се изправи, изведнъж побягна и влетя в стаята, където умираше единствената жена, която някога бе обичал.

Той клекна до ложето ѝ, хвана снежнобялата ѝ ръка и започна да я обсипва с целувки, а сълзите му я мокреха, докато нежно я прокарваше по лицето си.

– Прости ми, Агрипина, прости ми. Моля те, не ме оставяй, не можеш да го направиш, не си ми простила. Не бъди жестока! Ако не заради мен, направи го заради нашето дете... Моля те, бъди силна, скъпа, не умирай в ръцете ми, няма да го понеса – говореше ѝ той и плачеше с глас, а отстрани Корнелия и Серина стояха безмълвни и гледаха изумени мъжа на земята, който се молеше: – Не ми го причинявай, не ми я отнемай. Само не и нея. Не ме оставяй с празни ръце и сърце. Спаси я заради живота, който носи в себе си. Той няма вина за нищо, нито за нейните, нито за моите беззакония... Ако искаш жертва, вземи мен, не тях!...

Авел леко се изправи и прегърна тялото ѝ, а сетне загали лицето ѝ, което бе като някоя от онези статуи по площадите и храмовете.

Серина гледаше Авел и си мислеше дали бе възможно някой човек да обичаше друго по този начин? Може би тя някога щеше да познае любовта, ако бе позволила на всеотдайния си мъж да го направи. Но обзета от собствените си амбиции и сляпа за обичта на хората около себе си, тя не усети никога истински този трепет, както явно дъщеря ѝ го бе изпитала с този мъж.

За миг Серина бе забравила за различията им и като че ли малко завидя на дъщеря си. Ето, че животът ѝ бе предоставил шанса да бъде истински обичана и щастлива, но какво от това: тя бе омъжена за друг, навярно за

когого трябваше, но не и за човека, когото обичаше и чието дете носеше.

И за всичко Серина осъзнаваше с всеки изминал ден, че вината бе нейна.

Дъщеря ѝ умираше, а заедно с нея и нейният внук.

Вероятно Сула нямаше да има нужда да изпълни заканата си...

Цяла нощ Бонифаций бдеше над Агрипина. Проверяваше пулса ѝ, жизнените ѝ функции, след като друго повече не можеше да направи. Пред олтара на ларарията Серина цяла нощ се молеше...

Авел бе легнал в лектуса встрани до любимата си и бе опрял главата си на нейната, положил я на рамото си, шептеше в ухото ѝ нещо, като от време на време я галеше нежно по челото и златистите ѝ коси, целуваше затворените ѝ очи.

Така изкараха нощта, а призори, докато лежеше до Агрипина, преторианецът задряма. Лявата му ръка бе отпусната върху корема ѝ, сякаш не искаше да позволи детето му да си отиде и го пасеше от лапите на Оркус...

И както хората казват, че любовта имала необяснима сила, тя наистина стори чудо: с първите лъчи на слънцето, което нахлу в кубикюла, тъй неприветлив от мрачните чувства на обитаващите го, Агрипина отвори очи. Детето в корема ѝ проигра и ръката на Авел трепна, а той се стресна. Надигна рязко глава и очите му срещнаха нейните – искрящо сини!

Авел не знаеше дали някога бе изпитвал такава радост – тя бе оживяла. Бе измамила смъртта и подземните ѝ лари, бе изтръгнала от ръцете на тези същества тяхното дете.

– О, благодаря ти, че бе тъй милостив, Велики. Кой ли друг нещастник вместо тях си призовал? Бих положил себе си на олтара ти, но той не е между никой от тези тук – рече преторианецът, отправяйки погледа си нагоре, после се наведе над Агрипина и я целуна по челото, а сълзите му се спуснаха по страните му от щастие.

– Авел – прошепна тя.

Той запуши устата ѝ с пръсти и отвърна:

– Пести си силите.

Но Агрипина отмести глава и освободи устните си от ръката му.

– Прости ми, Авел, прости ми.

Авел нежно се усмихна.

– Какво да ти прощаявам, Агрипина?

Той съвсем бе забравил за свадата им в последната им среща.

– Затова, че те обвиних в невярност и дори не те изслушах...

Авел я прекъсна, като отново затвори устата ѝ с ръка. Това сега му се стори толкова незначително, сякаш мъката от опасността да я загуби бе

заличила неприятните чувства в душата му от случилото се тогава.

– Искаш да ти простя, че ме обичаш ли? Не, това няма да ти простя никога, любима – наведе се и нежно я целуна по бледите ѝ устни. – Сега това е без значение. Важното е ти и малкото човече в теб да се оправите по-бързо и отсега нататък да си много внимателна.

Като ѝ рече тъй, Авел погали наедрия ѝ корем.

Завесата се дръпна и Бонифаций се появи.

Щом видя Агрипина с отворени очи, той направо подскочи от изненада.

– Невероятно! Това е чудо, истинско чудо! Ето, че Купидон е видял вашата голяма любов и не се е осмелил да ви я отнеме – рече радостен лечителят. Авел стана от леглото и се отмести. Бонифаций отиде до своята пациентка, погледна я, после прослуша тоновете на детето, които сега, за разлика от преди, се чуваха ясно и добави: – Онова, което не е в човешките ръце, е в ръцете на боговете. Невероятно е как до преди четири виgili бе почти мъртва, а сега, като че нищо не се е случвало.

Агрипина се усмихна и на свой ред рече:

– Аз толкова желях да те видя, Авел – обърна се тя към него. – Виках те, тъй отчаяно те виках да дойдеш да ме извадиш от онази черна пропаст...

Слушайки, Бонифаций си спомни как Авел, преди да излезе от каталептичния припадък, имаше видение, в което се бе появила Агрипина с детето и така той бе разбрал, че са в опасност.

Лечителят, тъй земен и практичен човек, доверяващ се на науката, бе станал свидетел на нещо необяснимо, непрактично и загадъчно: как бе възможно двама души, разделени от такова огромно разстояние, да се свържат в мислите си по този начин? Тя го бе зовяла, а той я бе чул!...

Преторианецът се приближи до болната жена и хвана ръката ѝ, а тя се бе стоплила от любовта им.

– Помниш ли какво ти бях казал: когато усетиш силна нужда от мен, такава, че душата да те заболи, аз ще чуя твоя зов и ще дойда!

На другия ден Агрипина се почувства още по-добре. Корнелия ѝ бе приготвила отвара от ментови листа, набрани от градината и както Бонифаций бе заръчал, отпиваше от нея през определено време. Тъй маточните ѝ кръвоизливи напълно спряха...

Навярно компанията ѝ действаше благотворно, а това бе полезно и за детето в нея.

Двамата с Авел се любуваха на факта, че щяха да стават родители.

Агрипина бе толкова щастлива, че съвсем бе забравила за жестоката истина, а именно, че друг щеше да приеме бащинството.

Серина беше благодарна на Авел, че връщайки се при дъщеря ѝ, той

върна с любовта си и нейния живот.

В един от моментите, когато Бонифаций отново следеше състоянието на младата бъдеща майка, Серина използва това: Авел бе излязъл навън и тя го привика.

Като хвърляше често-често ухо през завесата, тя бе забелязала, че Агрипина не бе споменала за сегашното си семейно положение. Но майка ѝ бе твърдо решена да го направи...

– Случиха се много неща във ваше отсъствие – започна тя, – и понеже виждам, че вие държите на дъщеря ми...

– Аз не само държа на нея – осмели се да я прекъсне Авел, – аз я обичам – убедително рече той.

Серина го погледна за миг и кимна в съгласие.

Това, което Авел призна, Серина бе зърнала със собствените си очи.

Серина не бе виждала никога преди в живота си подобно нещо – един мъж да страда тъй за една жена. И тъкмо защото бе осъзнала истинската му любов към дъщеря ѝ, реши, че е длъжна лично да му каже как бе постъпила с нея.

– Положението бе такова – започна тя наново, – че дъщеря ми забременя, както сам се убедихте в това.

– Повярвайте ми, не съм знаел, научих го едва онзи ден от Бонифаций.

Серина се съгласи с него:

– Да! Така ми каза и той. Вярвам ви, но има нещо друго, което сте длъжен да знаете – притеснено добави Серина, а Авел сви подозрително очи и онова, което чу, го накара да изтръпне целият.

– Аз омъжих Агрипина! Съгласете се, че една млада девойка в това състояние... нали разбирате: трябваше да се вземат незабавни мерки. Добре, че се намери някой да поеме тази отговорност. – Серина го стрелна с поглед. Усещайки очите ѝ върху лицето си, Авел се обърна с гръб и се вторачи в далечината. – Вас ви нямаше – продължи тя, – а пък и вие... – тя млъкна за момент, чудеше се как да му го каже, но Авел се досети:

– Мен ме издирват, да, така е – довърши гласно мисълта ѝ той... – Може би имате право, аз не съм добра партия за Агрипина. Знаех това и въпреки всичко чувствах ми към нея надделяха.

Той се обърна към Серина, тя видя сълзите в очите му и в този миг ѝ домъчня за дъщеря ѝ: ако отново не бе прибързвала с решенията си и не се бе намесвала в отношенията им, тя щеше да бъде най-щастливата жена с този мъж.

– Простете ми – неволно се изтръгна от устата ѝ и наведе глава.

Пред Авел не стоеше вече онази горда жена, която видя на плажа. Нещо се бе случило, то я бе пречупило и преторианецът забеляза това. Нещо я

мъчеше, навярно доста сериозно, защото тя го криеше до такава степен, че свеждаше глава пред погледа му, като че той да не го забележи в очите ѝ.

Авел я хвана приятелски за раменете и я окуражи:

– Постъпили сте правилно, като всяка майка. Може би така и трябва – с болка в сърцето рече той и тя ясно пролича в секващия му глас. Авел въздъхна тежко и добави с зареян поглед нанякъде: – Надявам се само той да я заслужава, да се отнася добре с Агрипина и с... моето дете.

И като рече тъй, преторианецът изведнъж се обърна и закричи към своя кон, вързан за едно дърво.

Бонифаций обаче го видя от перистилията и изскочи навън.

– Какво правиш Авел, къде тръгна – извика той още от стълбите, докато тичаше надолу по тях. Добра се до коня му, който Марий вече бе възседнал и тъкмо да го пришпори, лечителят хвана юздите му и ги дръпна. – Къде бягаш, имаш отговорност към онази жена вътре. Не осъзнаваш ли това? Съвсем скоро ще ставаш баща! Нима дойде само за да си тръгнеш?

Авел го изглежда остро и рече несдържано и с ревност в гласа:

– Агрипина вече принадлежи на друг!

Бонифаций не го разбра.

– Но как така?

– Тя е омъжена жена и другият ще поеме отговорността, за която говориш – и гневно заби краката си в животното, плесна го с поводите и то се спусна като фурия по склона надолу...

Лечителят остана да го гледа изумен.

Ето, че както хората казваха: истинската голяма любов винаги бе нещастна, както тази на преторианеца и красивата галка Агрипина.

След два дена се донесе сведение на Сула, че въпросният издирван бил в дома на Серина. Бил посетил бременната ѝ дъщеря. Диктаторът и този път остана само информиран, с празни ръце, крайно разочарован и бесен, защото, както винаги, омразният нему Мариев наследник се измъкваше навреме. Защо ли покрай него имаше само нехранимайковци и некадърници? – тъй си мислеше Сула. Как бе възможно, при положение че бе поставил човек да следи дъщеря му – клопката за звяра, да не можеха да го хванат?

Сула усети, че не може да разчита на никого, дори вече и на своето старо, вярно куче Аквилей, който в последно време често се проваляше и пиеше от безсилие и яд заради това. Марий за пореден път го унизяваше пред господаря му, като все му убягваше и бе с предимство в тази игра на куче и котка...

Сула откачи от нерви и пред очите на неколцина негови гости изкара меч от ножницата си и промуши съгледвача затова, че не си бе свършил

работата.

– Обкръжен съм от негодяи! – троснато рече той, докато бършеше гладиуса в дрехата на роба до него, а горкият доносник, имал нещастieto да достави неприятната вест, издъхваше в краката му мъчително.

Гостите останаха потресени от това, как техният домакин безцеремонно и без никакви съображения направи това.

Един от тях избухна в смях и след секунда и другите го последваха.

От тази реакция пък Сула се почувства поласкан.

В тези смутни и жестоки времена смъртта бе толкова често срещано явление, хората бяха свикнали да се сблъскват с нея по всяко време и навсякъде: в Големия цирк, където колесниците премазваха участниците в надбягванията, във Форума, където се извършваха екзекуциите, по бойното поле и пред домовете, където ненадейно посичаха някой клетник, докато си върви, по пътищата, където внезапно някой конвой бе нападан и ограбван, по кръстовищата на големите индустриални пътища, където можеше да се види как престъпниците закона висяха по кръстовете... Жертвата издъхваше, а хората или хулеха, или се смееха. Нямаше жал или пък още по-малко слава.

Сула направи едно съобщение, за да разведри обстановката:

– След една нундина ще покания целия двор, за да представя на всички ви моята дъщеря, която скоро открих и омъжих.

– Но нали имаш вече три дъщери, диктаторе? – попита единият от компанията.

– Да, но се оказа, че преди години, когато воювах, една от моите, така да се каже стопанки от север, ме е дарила с четвърта. Е, жалко, аз имам предостатъчно, а можеше да бъде този път някой син, но нямал съм късмет – Юпитер тъй е пожелал – отвърна Сула с престорено съжаление, а мъжете около него се разсмяха също така изкуствено. Те познаваха наклонностите на своя диктатор – постоянната компания на младия артист Митровий бе доказателство за това и за тях бе някак странно, че съдбата го е дарила даже с премного поколение, та сега и още една дъщеря! Коя ли бе тя?

Наоколо се разчу за странната наследница на самовластника и това предизвика любопитство у доста италиейски граждани.

Авел също бе дочул някои подробности, че именно жената на едила Икарий била дъщеря на римския главнокомандващ. Бе разбрал и името ѝ, което съвпаднаше с това на неговата любима.

– Ще отида да се уверя лично – рече той ден преди приема на своя слуга в пещерата, дето се укриваше.

– Твърде опасно е, господарю. Бих могъл да ида вместо вас – предложи човекът.

– Ти не би могъл да я познаеш, като я видиш, а аз само по този начин

ще разсея съмненията си – рече той с известен смут в душата.

– Както желаете, господарю, ще оседлая коня ви!

Като рече Авел тъй, тъй и стори...

Голямата гощавка бе на открити врати, тоест всеки можеше да присъства – щяха да се смесят хора от всякакви прослойки.

Незнайно защо Сула бе решил да направи така. Дали искаше да покаже някакво благоразположение след цялата си зверщина и садизъм, или просто отново целеше нещо, като използваше повода за признанието на бащинството си към скоро откритата си дъщеря?

Залата на Сената бе претъпкана до такава степен, че човек трудно можеше да се размине един с друг. Поради тази причина отците не бяха особено въодушевени от поредната прищявка на Сула да използва за тази цел мястото, където се водеше политическият живот в Рим, а можеше да го направи в триклия на огромната си вила, приличаща на дворец. Но там нямаше място за това, тъй като я сквернеше с ежедневните посещения на тримата си наложника, единия от които направо се беше настанил за постоянно...

Встрани по коридорите беше наредена една дълга върволица от множество маси, върху които имаше всякакви блюда и много разрежено вино, а за плебеите се намираще ечемична бира и народното разхладително питие поска. Имаше още печени дроздове, глигани, свински пушени джолани, щъркелово месо, фазани и пауни в гарнитура от маслини, дива цикория и варени зеленчуци, подправени с канела или шафран... От морските дарове: змиорки, миди, калкани, стриди в различни сосове и много други. Масите бяха обградени от десетки ложета, на които се бяха вредили повечето роби и плебеи, опиянени от гозбите, а патрициите ги гледаха отстрани с подигравателни лица, въпреки че някои от тях току-що се връщаха от гуляй, ама дебнеха като вълци!

Музика също не липсваше, по-скоро елински ладове звучаха наоколо, защото Сула ги предпочиташе. Изобщо той предпочиташе културата на елините, а тя особено в последно време навлизаше успешно в бита на римляните. С нея парадираше постоянно, особено в разговорите си с видни философи и дейци, като състарения Сцевола или Пилон Лариски – учителя на младия Цицерон, който бе наследил изкуството на ораторството от последния. Диктаторът искаше да подчертае изтънченост, която в действителност му липсваше. Въобще всичко в него бе само привидно. Той просто бе един позьор, криещ се умело под фалшивата си маска, но когато алчността и безскрупулността в него заговореха, а това бе доста често, Сула забравяше префинените си маниери – истинската му зла и порочна душа забулваше целия заучен фарс...

Навсякъде преобладаваше висшето общество – магистрати, патриции със своите матрони, едили, претори с техните ликтори и други подобни.

Разбира се, това бе така, защото никой от народа не обичаше Сула и бяха малко онези, които живееха в близост по *инсулите*¹ и от чисто любопитство бяха дошли да видят въпросната дъщеря.

Приказки веднага се появиха, дори преди самата поява на момичето:

– Фортуна е била благосклонна към тази... – говореха жените на квесторите, знаейки, че животът на онази, която щяха да зърнат всеки момент, вече бе лишен от всякакви проблеми, защото и тя, като останалите три Корнелии, щеше по право да дели всичко с тях... Тъй си мислеха само определени хора измежду патрициите.

Другите – плебеите, въобще не завиждаха...

– Такъв тиранин да ти е баща! Дали въобще е трябвало някога бедната девойка да разбира тази жестока истина?...

Авел също бе там, покрил главата си с качулката от кашмирената роба и подпирайки се на една тояга, той по-скоро изглеждаше като скитник или роб, отколкото като човек, носещ царска кръв.

Огромното множество беше добро прикритие за него.

Той вторачваше погледа си напред и търсеше сякаш някого с очи. Не след дълго го намери и веднага изражението му се промени изцяло: чертите на лицето му се изопнаха и той инстинктивно стисна пръта в ръцете си. Преторианецът леко наведе глава и присви ненавистно очите си, като продължи да гледа изпод вежди, без да изпуска нищо от онова, което ставаше пред него...

Но ето, че в един момент той се изуми!

Бе отишъл там с надежда да игнорира някои натрапчиви съмнения в себе си, но за съжаление, както в повечето случаи, и този път страховете му се оправдаха.

Диктаторът дигна високо ръката си и в миг глъчта наоколо стихна.

– Приятели и гости мои, след като сте вече тук, ви приветствам с добре дошли и първото, което искам да направя днес, преди да продължим със забавленията – казвайки това, Сула посочи с ръка музикантите и артистите, – ще направя нещо изключително важно. Ще споделя с вас един момент от личния ми живот, а именно това, че наскоро съдбата ме изненада, като ме дари с още една наследница. И тъй като знаете, че аз имам вече три прекрасни дъщери, ето и четвъртата, която искам да припозная, споделяйки този момент

---

¹ (лат. – insula) – застроено с жилища в Древен Рим правоъгълно пространство, очертано от пресичащи се по прав ъгъл улици. Те били на няколко етажа – на първия били магазините, на горните етажи – римските граждани, а на последните – най-бедните.

с вас! – При тези думи той протегна ръка и до него застана една млада жена с необикновена красота – бяла като сняг и коси от старо злато. Големите ѝ сини очи гледаха надолу от неудобство и свян, още повече, че бе непразна. Личеше си, че не ѝ бе особено по сърце да стои там и всичко това правеше по задължение... – Нека приветстваме дъщеря ми Агрипина Корнелия Сула! – извика диктаторът.

Въпреки резервите на половината общество в залата, последва гръм от радостни възгласи, но един човек не посрещна възторжено новината за родството на Сула с младата жена до него. Напротив, това го сломи напълно и той пребледня. Авел рухна отведнъж.

– О, защо земята не се разтвори, нека небето се продъни и падне върху мен!!! – рече той с такава болка, че секунди след това запуши ушите си с ръце от дразнещите викове и сам изкрещя от безсилие, защото ударът, който получи в този момент от съдбата, бе непосилен...

Главата му забуча от нахлулата кръв в нея, а гръдта го стегна. Преторианецът изведнъж се обърна и започна да бута грубо хората и да си проправя път между тълпата. Подигравателният им смях, си мислеше, че бе отправен към него. Кръвожадните им очи, като тези на маните, се втренчаха в него заплашително и Авел имаше чувството, че тези същества от подземния свят всеки миг щяха да го сграбчат и да го разкъсат.

– Махайте се, махайте се всички – викаше им силно Авел, но те като че не го чуваха и нарочно му препречваха пътя.

С много усилие той се добра до страничния коридор, където бяха наредени масите с блюдата, мина по него и се шмугна иззад едни завеси...

След малко атмосферата като че ли се поуспокои и пое своя нормален ход. Музикантите засвириха, а гостите един по един се насочиха към аромата на гозбите, който се носеше отстрани.

Агрипина, вече получила името Сула, като наследница на главнокомандващия Републиката, нямаше какво да прави повече в претъпканата от зяпачи и самозванци зала, тъй като тежката ѝ бременност не ѝ позволяваше да се впуска в подобни шумни и емоционални дейности. Тя учтиво се извини и се оттегли. Мина по тесния коридор със своя придружителка и се скри.

Четвърт час подир това робинята излезе от покоите ѝ, но след нея нечия сянка се прокрадна и се чуха стъпки отнякъде.

Агрипина се огледа, но не видя никого.

И тъкмо преди да легне да си почине, някой ѝ задума:

– Защо го направи, Агрипина? Защо ми причини това?

Младата жена ахна и се хвана за сърцето. Започна да го търси из колоните и завесите, защото бе познала този тъй скъп за нея глас.

– Къде си? Моля те излез, излез, нека ти обясня – примоли се тя почти на ръба да се разплаче, но внезапно усети как нечий пръсти се впиха в ръката ѝ и тя се стресна. Обърна се назад, и щом го видя изправен пред нея, го прегърна.

– Авел, скъпи мой... – Агрипина се отдръпна и се притесни – не трябва да стоиш тук, твърде опасно е за теб. Моля те, върви си, аз ще пратя известие къде да се срещнем утре...

Агрипина нямаше намерение да го загуби отново. Бе готова дори на измама към Икарий, но не и на раздяла с Авел, след като бе разбрала от майка си, че нейният любим вече бе узнал за семейното ѝ положение.

Сега тя говореше забързано, като се опитваше да го убеди, че предложението ѝ е по-разумно от това той да се излага на опасност, стоейки при нея. Но сякаш Авел не го интересуваше. Гледаше я със странно изражение и не реагираше.

– Откога знаеш това? – ненадейно и твърдо я попита той.

– Не можем да говорим...

– Можем – прекъсна я грубо и очите му засвяткаха.

Агрипина познаваше този поглед и не ѝ се искаше да му се противопоставя, за да не изпита гнева му отново.

– От известно време – тихо рече тя и наведе глава.

– Защо не ми каза? – все още сдържано зададе въпроса си преторианецът.

Тя не продума.

Нейното мълчание породی грешна представа у Авел и той каза през зъби:

– Аз ще ти обясня защо: това е бил планът ти, твоят и на баща ти – онзи изверг отвън! Искате да ме унищожите, като ми отнемете всичко, което ми остана, дори примесихте нечестивата си кръв – тази тиня с моята – и посочи корема ѝ с детето, което растеше в него.

Агрипина се шокира от нелепото му изказване.

Тя понечи да се оправдае, но Авел запуши устата ѝ и като се доближи до нея, ѝ изсъска заплашително:

– Не го прави!!! Не искам да слушам жалките ти лъжи, не искам изобщо да чувам гласа ти. Не искам да те виждам никога повече, Агрипина Сула – натъртено изрече името ѝ той. – Ти си мъртва за мен, мъртва – изкрещя ѝ в лицето.

В този миг завесите рязко се дръпнаха и в стаята нахлуха войници. Щом видяха похитителя, хванал дъщерята на техния господар, се нахвърлиха върху му като глутница кучета.

Авел обаче съумя да реагира веднага: блъсна Агрипина към ложето,

изкара светкавично гладиуса изпод робата си и отби първия удар, а с тоягата в другата си ръка замахна силно и удари по главата другия до него, канещ се да го промуши встрани.

От здравия удар главата на онзи се пръсна и се разплиска кръв.

Агрипина изпищя от ужас и закри лицето си с ръце.

– Бягай отгук, веднага!!! – извика й Авел, докато се биеше, но вместо да го послуша, тя го предупреди за опасността, идваща откъм гърба му.

– Авел, зад теб!

Преторианецът се завъртя, клекна, протегна меча си нагоре и прониза в корема нападателя зад него. После изпъна крак и препъна четвъртия, който в същия миг бе дигнал високо стоманата с намерение да я забиے в гърба му. Онзи падна странично и на момента от гърлото му текна кръв като чучур от гладиуса на Авел.

Един от войниците се отдели и излезе.

Той бе чул името на издирвания и отиде да докладва на Аквилей.

Останаха още петима, които се биеха ожесточено с Авел.

На единия му се прищя да похитрува: той хвана бременната жена и я дръпна грубо за косите.

Като видя това, Марий полудя.

Точно преди войникът да я доближи до себе си и да опре острието на врата й, преторианецът сръчно замахна и отрязва косите й, тъй че ръката на онзи остана във въздуха с висящите й златисти къдри. После Авел отново замахна с меча си и я отсече, а изнудвачът извика в агония!

– Казах ти да се махаш от тук! – изкрещя Авел на изплашената до смърт жена.

Тя го изгледа в ужас и побягна от стаята.

Авел продължаваше да върти ту гладиуса, ту тоягата. Една след друга редуваха ръцете си, докато прескачаше всякакви препятствия из стаята: скочи върху *солиума*¹ и го обърна с краката нагоре, от което преследващият го войник се препъна в тях и се просна, а преторианецът се възползва и без да се обръща дори, замахна назад с меча си и го посече: качи се върху пуническото ложе и като видя, че от двете му страни се канеха да го приклещят, метна тоягата встрани, захвапа със зъбите си стоманата и се набра на високите подпори, които захващаха балдахина, като опря краката си на тях. Това направи толкова бързо, щото онези не усетиха какво стана и като замахнаха с мечовете си, взаимно се изклаха. В този миг Авел ги ритна с краката си, завъртя се около едната колона на лектуса, скочи върху

---

¹ (Лат. – solium) – вид стол с облегалка, на който стоял патерът на фамилията, когато приемал гости.

четвъртия, който се спускаше срещу му, и отвори дупка в гръкляна му.

Така умело се измъкна и като хукна навън, разкъса със стоманата балдахина, който се спусна върху единия от копоите на Аквилей. Сетне тичайки, събори красивата статуя на входа и тя се разчупи на две парчета. Едното се стовари върху крака на втурналия се да го гони...

– Къде, къде е той? – изрева зверски Аквилей и изкара меча си.

– В покоите зад залата – изплашен от реакцията му побърза да докладва доносникът.

– Вече няма къде да избягаш. Мой си, Авел Марий! – но когато нахлу в кубикюла, единствените хора, които завари гологлавият, бяха неговите подчинени, повечето от които бяха мъртви. Авел не бе там. Аквилей се развика от безсилие: – Вижте се, говеда такива! Десет човека не можахте да се справите с един! Непрокопсаници, свине!

Крещейки от гняв, той се приближи към онзи с отсяканата ръка, а той все тъй клечеше на земята и се опитваше всячески да спре кръвта си.

– Да ти помогна ли? – попита го с злобна усмивка Аквилей, замахна с меча си и отрязва и другата ръка на нещастника. После рече през зъби, слушайки виковете му: – Дано се удавиш в собствената си кръв.

Другият, който лежеше съборен от статуята на Венера, се вираше ужасен в приближаващия към него.

– Като те гледам, май и ти имаш нужда от помощ? – ехидно рече Аквилей и отново завъртя меча си към крака на падналия на земята войник. Но тъй като не можа да го отсече целия с един удар, гладиусът му го разряза до половината и се затъкна в костта му.

Горкият човек откачи от болка и замаята тялото си.

Гледайки всичко това, доносникът до такава степен се изплаши, че побягна навън, защото се досети, че той щеше да бъде следващата жертва на обезумелия центурион.

И както тичаше, изведнъж му хрумна нещо: той знаеше добре къде водеше страничният коридор и вместо да бяга да се спасява, като че ли започна да търси някого. Тогава видя една сянка да се прокрадва и войникът хукна натам. Щом стигна края на коридора, някой го дръпна рязко и опря острие на гърлото му.

Войникът знаеше, че това бе преследваният.

– Не ме убивай, аз ще те измъкна оттук – побърза да каже той, да не би мечът да превари думите му и да се плъзне като масло по врата му.

Преторианецът го стрелна в очите за миг. Това му бе достатъчно. Той видя ужаса в тях и разбра, че бе искрен.

Авел го пусна, а войникът го прикани с ръка, сочейки встрани един не-

много забележим вход.

– Насам – рече тихо той, а Авел го последва.

Хората в залата почти не разбраха какво междувременно се случваше в палата. Всеки бе ангажиран със своето чревоугодничество и гуляйство и малко от тях видяха профучаването на войниците.

Авел и неговият помощник се спуснаха по едни подземни коридори, но скоро чуха човешка глъч отдалеч, други войници ги застигаха. Някой явно ги бе забелязал, когато влизаха в тайния вход, но след малко глъчта се изгуби.

Двамата успяха да излязат отзад през една дебела желязна врата, която избутаха с голямо усилие.

Но отвън ги чакаше изненада.

– Къде си се разбързал така? – Авел чу зад себе си един познат глас. Бе Аквиллий, възседнал коня си. – Хванете го! – заповяда той на главорезите си, сочейки преторианеца с меча си.

Онези скочиха веднага от конете си и един по един започнаха да го нападат.

Авел знаеше тази тактика: Аквиллий както винаги гледаше да почива на чужди лаври, като пускаше копоите си напред. Тъй целеше да изтощи противника си и после наготово да го доубие.

Защо ли това бе толкова познато на Авел? Гологлавият бе постъпил по същия начин в битката при Сардините, когато единствен Везиар го защитаваше.

Сега не бе по-различно, до себе си имаше друг човек, който трябваше да опази. Все пак този войник бе рискувал живота си, застъпвайки се за него, и сега бе в тази неловка ситуация заради него самия.

Аквиллий заповяда на хората си да убият изменника, а повечето от тях го познаваха добре и в случая някои се поколебаха.

Светкавична мисъл осени доста от подчинените му: защо ли Тревиан бе защитил този престъпник? И повечето от тях получиха отговор: именно този издирван от закона мъж бранеше техният приятел.

Тогава нещо се пречупи в повечето от тях и те като че ли започнаха умело да имитират своите атаки срещу техния познат, а дори и тези срещу защитника му.

Авел забеляза това и постъпи по същия начин: вместо да използва удобните случаи, в които да убива противниците си, той само парираше.

Ненадейно Тревиан се развика:

– Не го правете! Този няма да ви погуби, ако не го предизвикате, но генералът ще го стори, без да му мигне окото!

Думите му шашнаха войниците – някои спряха да воюват и започнаха да гледат в недоумение ту преследвания, ту техния командир на коня.

Авел внезапно рече:

– Защо проливаш чуждата кръв, мерзавцо, а пазиш своята? Така постъпват само страхливците! – след тези думи и последните двама спряха настъплението и отпуснаха ръце. – Ето, сега можеш да дадеш пример на хората си като техен пълководец – предизвикваше го той. – *Iustus me et te!*¹ Така подобава!

Аквилий се изкушаваше, но не му стискаше да го направи, защото добре знаеше своето положение с недъга си, а още повече Авел бе сериозен противник, бе натръшнал деветимата в онази стая.

И тъкмо се реши, само и само да не покаже слабост, отстрани профучаха конници, които, щом видяха Аквилий и другарите си, скочиха от животните.

Ситуацията стана много неловка. Те не можеха да проумеят защо никой не се биеше с обявения извън закона, а стояха в очакване.

Аквилий извади късмет. Той извика гръмко:

– Убийте ги всичките до крак!!!

Новодошлите с неохота се подчиниха. Те познаваха добре гнева на центуриона си и го направиха повече от страх, отколкото от желание да се избиват помежду си хора, седели до вчера в един лагер...

И се получи съвсем несприятелно, че предишната група легионери минаха на страната на преторианеца.

Гологлавият се вбеси от разцеплението, дръпна юздите и се отдалечи. Авел не го забеляза в суматохата... Не след дълго иззад масивната желязна врата се долови някакво раздвижване и в момента, в който преторианецът остана открит гърбом, някой го нападна! Стисна го силно с подлакътника за врата и Авел видя как един нож проблесна високо над него. Здравно притиснат, той не успя да реагира и в следния миг острието се заби под лявата страна на ребрата му, а в ухото чу гласа на Аквилий:

– *Memento mori, Marius!*² Свършено е с теб, псе такова!

При все това, Авел чу един тъп удар и задушавачата го ръка се отпусна, а гологлавият падна на земята в безсъзнание.

Настана голяма паника: преторианецът се строполи на коленете си, държейки дръжката на забития кинжал, и понечи да го извади.

– Направиш ли го, кръвта ти ще изтече! – обади се някой зад него.

Едни войници продължаваха да се сражават, други – не. Те гледаха Авел – нито го нападаха, нито му оказваха помощ, защото съвсем се бяха объркали от инцидента с префекта, който лежеше като мъртъв на земята.

Познатият глас се обърна към тях и рече:

¹ Само аз и ти.

² Помни, че си смъртен, Марий!

– Не гледайте така, ами направете нещо – или бягайте, или ми помогнете да го кача на коня.

Те се подчиниха: едни хукнаха да бягат, а други хванаха Авел и го дигнаха нагоре към човека, стоварил камък върху главата на Аквилей. Той бе дошъл с неколцина от преторианската гвардия, затова воюващите срещу Авел, като видяха превъзходството им, се отказаха. И с право: чии интереси сякаш да защитят в този момент?.. Главата на змията беше повалена!

Тревиан – войникът, превел Авел през тайния коридор, спря другарите си и им рече:

– Къде ще се скриете? Ако се върнете в лагера, сте мъртви. В неговите очи ние вече сме изменници – поясни той и посочи проснатия Аквилей. Той знаеше, че е жив и свестеше ли се, щеше да стовари гнева си върху тях. Сетне легионерът се обърна към непознатия конник и попита:

– Може ли да те последваме, човече?

– Ако ни последвате, връщане назад няма! Решавайте – отвърна онзи, докато придържаше ранения Авел пред себе си.

Един войник добави:

– По-добре живи бегълци, отколкото мъртви глупци!

Човекът ги измери с поглед и кимна.

Легионерите се метнаха върху животните и препуснаха след странника, който бе успял не с меч, а с камък да повали непобедимия генерал на Сула.

– Ех, момчето ми, що за безумство те обхвана да идеш сам в бърлогата на звяра? – заговори познатият глас в ухото на Авел. – Постъпката ти е достойна за удивление.

Преторианецът отвори очи и леко изправи отпуснатата си глава от рамото на своя спасител.

– Рилий... – прошепна немощно той.

– Аз съм, аз съм... Не се вълнувай много и не се движи, че ножът ще разкъса плътта ти отвътре.

Авел знаеше, че Рилий имаше право. Тръскането на коня му причиняваше достатъчно голяма болка, че чак му се искаше да дръпне острието и да се свърши с агонията, но от друга страна, бе наясно, че кръвта му щеше да изтече по пътя. Затова той продължаваше да стиска зъби и да притиска раната си отстрани, да пъшка и да клати от време на време безпомощно глава, докато целият оливаше в пот.

– Още малко, момче, още малко и ще видим пещерата – успокояваше го Рилий, но добре знаеше, че ги чакаше още доста път дотам...

Как Рилий беше намерил Авел?

Получил посланието чрез семейството, което преторианецът бе изпратил при него, старият търговец тъй силно почувства липсата на своя единствен млад приятел, че сам реши да отиде и да му достави онова, за което той го молеше...

„Скъпи ми Рилий, моля те от сърце да приютиши при себе си тези хора, които бяха така добри да ме укриват с месеци в техния дом, като рискуваха безопасността си и живота на малкото им съкровище...

Ти знаеш най-добре от всички, че с хора е пълно, но приятели не достигат! И за съжаление, трудно се заседяват покрай мен, поради известни обстоятелства...

Пратих ти пари, с които ти и чичо ми Петро да посрещате нуждите си, а и не бих искал той да ти е бreme...

Аз съм добре, но ми трябва някои неща.

Завърти се по черния пазар и вземи арабски одежди.

Прати ми ги по войниците, съпровождали Овидий и Тулия.

Надявам се около вас всичко да е наред. Ако времената станат по-благоприятни, скоро ще се видим.

Авел Марий ”

Рилий, разбира се, изпълни заръката му лично – нямаше доверие никому.

Щом отиде в пещерата, в която го отведоха войниците, завари единствено неговия наемник. Той му обясни, че господарят му отишъл в палата, за да провери нещо, което го тревожело от дни.

– Ето, намерих тази сбруя, беше захвърлена на пътя, а кон наоколо не видях вързан...

– Да, това е сбруята на господарския жребец – отвърна притеснено слугата.

Тогава Рилий го скастри, заради това, че не го бе възпрял.

– Какво бих могъл да сторя? Той не ме чу. Предупредих го, че е опасно, но вие сигурно го познавате по-добре от мен: каквото си науми, това прави!

След обясненията на слугата старият търговец му нареди да се свърже бързо с гвардейците на господаря си.

Рилий бе дочул за действията на Безименния: не познаваше досега друг с по-великодушно сърце от младия си приятел. Подобна грижа бе присъща на

сентименталността му, затова бе сигурен, че човекът без име бе именно той! Освен бедните и робите бе облагодетелствал и много legioneri, дори такива, отдавна забравени, които гладуваха. Бе им протегнал ръка в най-трудния за тях момент и сега те му бяха верни до гроб.

Сега, когато търговецът държеше Авел в обятията си, докато пътуваха възможно най-бавно, за да не му причиняват повече болка от тази, що го измъчваше достатъчно с проникналото острие в тялото му, мъжете един по един се приближаваха до жребеца на Рилий.

– Как е той?

– Не зная точно, но ако се забавим повече, ще се влоши! Губи много кръв, въпреки че ножът е още в него – притеснено отвърна Рилий.

– Аз отивам да търся някакъв медик! – рече един от legionerите.

– Намери Бонифаций, той познава добре Авел, а и само на него можем да се доверим, той е изключително дискретен.

Онзи кимна.

– Ще пратя съгледвачи да разузнаят положението зад нас.

Рилий се съгласи...

Те вървяха още доста, а на Авел му се струваше, че пътят нямаше край. Той ту губеше съзнание, ту се свестяваше и отново чувстваше острието в себе си, тогава тихо стенеше, а от загубата на кръвта започна и да не му достига въздух, сърцето му биеше учестено, а главата го стягаше ужасно. Ръцете и краката му изтръпнаха, а лицето му бе много бледо.

– Още малко, Авел. Потърпи, момче – говореше му Рилий, щом той се съвземаше за малко.

Но стана тъй, че стъпили на Марсово поле, стигнаха река Тибър до олтара на Ларите и Авел изведнъж се отдръпна от Рилий, наведе се встрани и повърна кръв. Щеше да падне от коня, ако търговецът не го бе хванал за дрехата на гърба и го бе задържал.

Това движение му коства много. Авел извика от болка.

Конниците ги наобиколиха и някои скочиха да помогнат.

– Свалете го внимателно. Спираме тук, повече не можем да продължим – нареди им Рилий.

Войниците се подчиниха: прихвана Авел внимателно отдолу и го свалиха бавно от коня. Положиха го да легне, като го пазеха от излишни движения.

– Идете и намерете уртика – рече търговецът на двама гвардейци. – Огледайте се около реката по бреговете ѝ, ако ли не, тук наоколо някъде беше домът на едно семейство, на което преди време продадох корени от бялата, дано да се е хванала. Тръгнете на юг и ги открийте. Сокът на копривата

спира кръвоизливи.

Тревиан се приближи до Авел, клекна и му даде да пие вода от един мех, но преторианецът само близна течността и се отказа.

Освен че губеше кръв отвън през ножа, той кървеше и отвътре, защото острието бе разкъсало далака и сега стомахът му се наливаше с кръв.

Тревиан сипа малко вода в шепата си и намокри лицето на Авел, да го освежи.

Авел отвори очи и потърси с поглед своя приятел:

– Рилий, аз умирам – рече му той с голямо усилие. – Но не ножът ще ме убие, а тя! – Слушайки го, търговецът си помисли, че говори несвързани неща. – Не Аквилей, тя първа заби ножа – продължи Авел и сълзите му се спуснаха от искрящите му зелени очи... – Тя ме предаде, точно като тях!

Рилий все още недоумяваше. Заговори го, за да не изгуби съзнание:

– Коя, Авел, коя те е предала?

Преторианецът изкриви лицето си от агонията в душата си, а тя бе по-силна от тази, дето го бе повалила на земята.

– Агрипина – отвърна сподавено той. – Как можа да ми стори това, как можа?

Рилий видя, че приятелят му прекалено много се разстрои и се помъчи да го успокои, като му каза, че всичко ще се оправи, щом се съвземе, че ще се срещнат с нея и ще си изяснят нещата...

– При всички връзки има известни трудности.

– Не при всички връзки се случва любимата ти да се окаже дъщеря на най-големия ти враг, Рилий – търговецът сбърчи чело. – Агрипина е дъщеря на Сула – обясни му Авел доста емоционално, подир това се изви мъчително в безмълвен стон... По-добре да бе се разтворила земята и да го бе погълнала, отколкото да видеше с очите си как тя застана до Сула и той пред всички ѝ даде името си...

Преди години Кловия заби ножа в него, но поне го бе направила очи в очи, а Агрипина – жената, за която преди няколко дена се молеше на колене на Всевишния да оцелее от болестта, се оказа най-подмолната измамница от всички, с които Авел се бе сблъсквал в живота си. Неговата любима, жената, която носеше плът от плътта му, заби ножа право в сърцето, което бе пленила, и сега напълно го унищожи...

Преторианецът си мислеше, че връзката им бе измамна и бе отроче на преднамереността на Сула да го подмами чрез дъщеря си, че е нямало обич, а всичко е било един фарс.

До известна степен Авел бе прав, че Сула бе замислил да го хване в капан и това той бе направил благодарение на приема на открити врати. Диктаторът умишлено бе разпоредил да се разпространи името на дъщеря му,

като бе убеден, че то ще стигне до ушите на неговия враг. Името щеше да го изкуши да дойде на тържеството, нали Сула бе наясно с личните им отношения.

За жалост Авел се заблуждаваше за Агрипина, по причина на подобни преживявания с хора от неговото обкръжение.

А самата Агрипина, съвсем скоро научила за родството си с този зъл човек, нямаше избор и не можеше да се противопоставя, защото един ден Серина ѝ бе намекнала, че ще трябва да се подчини за доброто на детето си. И за да оцелее в джунглата, трябваше да се покори на природните ѝ закони...

И в този безнадежден миг на пълно обезсъзрение и огорчение, каквито отдавна не бе преживявал, Авел реши да сложи край на всичко.

Без колебание той събра сетни сили, сграбчи ножа и докато Рилий говореше с един от войниците, извърнал глава настрани, преторианецът дръпна с все сила острието...

Той изкрещя тъй неистово, че гласът му отекна наоколо... Ръката му се отпусна върху земята и от нея се търкулна окървавеният кинжал, който оцвети в червено прясната зелена трева.

Марий въздъхна тежко и затвори очи.

– Авел!!! – извика Рилий. – Защо го направи?

Сула бе повече от бесен.

Онзи противен Мариев наследник бе толкова близо, в самия Сенат, а ето, че за пореден път се бе измъкнал след усилията на войниците да го заловят.

Неговият центурион лежеше все още в безсъзнание от тежкия удар в тила с камъка, нанесен му незнайно от кого, защото го бе изненадал в гръб, тъй както той бе постъпил с Авел, използвайки суматохата от схватката и го бе нападнал, понеже се бе почувствал безсилен пред неговото предложение за честен двубой.

Авел бе унизил Аквиллий пред собствените му подчинени.

С поведението си или неизвестно точно с какво той бе разконцентрирал част от тях, разколеба ги дори в изпълнението на заповедта за ликвидирането на другарите им. И накрая даже повечето от войниците последваха обявения извън закона.

Като научи за това, Сула не можа да се побере в кожата си.

Единственото нещо, което малко го успокояваше, бе мисълта, че Авел Марий бе смъртно ранен и според него нямаше да издържи пътя.

Но предположенията само си оставаха такива. Собствената му мнителност го бе изтощила докрай през годините. Именно това неведение го изнервяше през всичкото време, докато Авел умело се измъкваше и

оцеляваше независимо от тежките за него обстоятелства. В такива моменти Сула не бе никак онзи щастливец, за какъвто се мислеше, защото и сега имаше право да се тревожи. Та нали подобно нещо се случи пред очите му: бе хванал Мариевия син след двадесет години издирване, бе го държал с месеци в Марментинус, подлагайки го на какви ли не ужасни мъки, предизвиквайки възмущението на тълпата на Форум Магнус... Беше ли възможно след като мечът на езекутора бе пронизал тялото му, да оцелее, дори и да не бе преживявал предишните страдания? Сула се убеди, че това бе тъй. Вероятно не друг, но Авел бе оцелял. Затова нямаше причина да не си мисли, че това нямаше да се повтори и сега.

Но диктаторът имаше коз – неговата дъщеря бе любимата на омразника и той го знаеше добре, защото сам призна глупостта на Серина, задето му разкри този факт. Агрипина носеше детето на преторианеца. Сула бе решил да изчака раждането на внука си и да го убие пред очите на баща му, но злобата му нямаше търпение да се прояви, подтикната от сегашните обстоятелства, и звярът намисли да действа тозчас.

– Намерете дъщеря ми, Агрипина, и ми я доведете, веднага! – заповяда той на двама войника. – Дойде време за разплата – рече сякаш на себе си Сула и погали ножницата на меч си, който бе окачен на стената.

Онези се спогледаха взаимно – ужасната мисъл проблесна в главите им. Тръгнаха да я търсят. Обаче Агрипина и майка ѝ отдавна бяха напуснали двора още тогава, когато Авел я изгони от покоите ѝ, докато се биеше в неравната схватка. Този момент тя щеше да запомни до края на живота си, защото Авел ѝ бе оставил един спомен: косите ѝ, които отрязва с меч си, за да я спаси...

Минаха се три нундини след случилото се в сенатския двор, но никой от гостите не разбра за това, при все че Аквиллий щеше да си го спомня винаги, защото след прословутата му среща с преторианеца той остана с парализирана лява ръка. Ударът в главата бе засегнал нещо в него, което не му позволяваше да я движи, дори можеше да се каже, че той с усилие говореше, а речта му не бе тъй ясна, както преди. Отгоре на всичко на моменти се държеше твърде странно, досущ като невменяем... Не бе останало нищо от онзи предишен снажен, здрав и войнствено плашещ човек, какъвто го познаваха хората му. Сега той по-скоро изглеждаше жалко и вместо да всява страх у подчинените си, повече мязаше на посмешие в техните очи, в опитите си да се държи строго и дръзко. А понякога поведението му дразнеше и отвращаваше Сула.

Диктаторът бе започнал да си мисли, че ще трябва вече да го замени с някой друг, защото на старото вярно куче му бе дошъл краят като пазач!

Сред народа вече никой не говореше ни за Авел, ни за Безименния. И двамата изчезнаха някъде.

Сега се завърна от мъртвите друг: онзи, който преди време бе завзел Мисененсис, бе обявил бунт на Рим и накрая бе победил новосформираната флотилия на диктатора. И след като всички участници в морското сражение видяха с очите си как техният центурион потъна с вражеската галера, сега бяха смаяни от появата му с оцелелите от поскрипциите легионери и с част от преторианската гвардия. Облечен в черни арабски одежди, забулил главата си, той раздаваше справедливост по улиците на провинцията, като се хвърляше в бой срещу главорезите на Аквилей, които продължаваха да правят чистка сред робите и плебса по заповед на Сула.

Селевкидът Саид се появяваше и изчезваше внезапно, всяваше смут, както сред противника, така и сред народа. Но съмнението в гражданите изчезна, щом един ден чудатият вожд и гвардейците нападناха ненадейно копоите на Сула в момент, в който изпълняваха поредната му жестокост: разпъваха на кръст масово провинили се в неподчинение роби, селяни, неплатили дългогодишните си данъци, войници – проявили милост в изпълнението на дълга си, разбира се, всичките peregrini и какви ли още други, сметнати за ненужни от диктатора да стъпват по земите на Републиката...

Несъмнено гологлавият не бе в състояние да взема участие в тези улични схватки, както ги наричаше той, но щом му описаха главатаря на преторианците, той онемя в изумление.

Не бе възможно боговете така да се гавреха с него – ако не бе единия, бе другият. Ако не бе Авел, бе Саид, а отгоре на всичко се бе появил по едно време и онзи Безименният, който дразнеше с поведението си диктатора, раздавайки земите, които купуваше от него като топъл хляб.

И наистина за хората те бяха истински хляб и благославяха смилилият се над тях мъж без име. Не беше и тайна, че те ги получаваха законно с документи, подпечатани със символа на римското царство. А щом научи и за това, Сула пощуря, задето тоя изземаше правомощията на квесторите относно административните дела на Републиката, като едва ли не си играеше със закона.

– Този самозванец да не е някой си Понтифекс Максимус, да не е цар, че да слага печата върху книжата на тази сган – викаше Сула. И както обикновено, бе събрал отците и гласуваха осъждането на мнимия мъж – поредната му нелепост: възможно ли бе да се съди един призрак?

Да. Само че тъй и никой не го откри. Той остана за всички загадъчен, както бе загадъчна за Сула причината, поради която Безименният вършеше

всичко това...

В началото, когато арабинът излезе на арената отново след дълго време в забвение, гражданите изпаднаха в паника, мислейки си, че ги нападат вражески войски. Но това бе твърде неуместно, понеже той се движеше с римските кохорти, а други като него нямаше.

Този факт озадачаваше всеки: защо един чуждоземец ще прави това, точно както преди време бе постъпил по същия необясним начин с римския флот? А най-интересното бе, че римските гвардейци му се подчиняваха, тъй както биха се подчинили на някой генерал от собствения си народ.

С всеки изминал ден Аквилый пращаше по-многобройна войска, докато броят ѝ се разрасна неимоверно. За гологлавия бе предизвикателство да види мощта на откоleshния си враг, но разбира се, остана и неприятно изненадан, щом му се докладваше, че всеки път онези ставали все повече и повече.

– Те никнат като гъби – рече един ден Аквилый на господаря си. – Какво ще правим?

Въпросът му стъписа диктатора. Та нали самият той доскоро се съветваше с него, почти за всичко се осланияше на практичния му боен ум.

Но явно, че инцидентът бе оказал влияние дори на мисленето му. Аквилый бе загубил способността си да разсъждава стратегически като пълководец, беше се превърнал в обикновен легионер като всички останали. Беше му по-лесно само да изпълнява нечии заповеди, да се подчинява. И сега той не търсеше отговора в себе си, а в чуждото решение, защото вече мозъкът му стана мързелив.

– Как какво? – подразни се още повече Сула, заради неуместния му въпрос. – Мобилизирай всички от всякакви прослойки без значение на възрастта. Ще дигнеш целия първи легион, заедно със съюзническите войски – нарбонците. Те са добри *велити*¹ и разузнавачи. Събери повече хастати от плебеите да пазят задните ти *манипули*², че започва май да ми мирише на война! Ще го накарам този варварин да съжالياва, задето се е захванал с мен. Този път и Волтурн няма да го укрие! – закани се Сула и се закашля шумно. В последно време самият той не се чувстваше особено добре. Бяха започнали да го посещават разни лечители и бяха плъзнали слухове, че онова, което го мъчеше, бе отвратително и унижително... – Ето, че последствията от грешките ти, Аквилый, излизат наяве и ни струват скъпо – тросна се нервно диктаторът и се почеса зад тила, а после и за корема. – Винаги, щом се ядосам за нещо,

¹ Лека пехотна армия от най-бедните войници в армията.

² Подразделение в римския легион от предна и задна центурия. Манипулярният строй се състоял от три линии.

започва да ме сърби навсякъде, а това чувство е ужасно, защото продължава с часове. А ти можеше да ми го спестиш – търсеше причината у Аквиллий той за своето моментно неразположение. – Пак ще трябва да викам роба си да ме дръгне. Махай се от очите ми и си върши работата както трябва! И не искам повече издънки от теб, иначе те уверявам, че бързо ще паднеш от високо, защото, когато си жаден, е твърде късно да копаяш кладенец! – рече му категорично главнокомандващият с твърд тон и отпрати своя префект.

Намекът му бе ясен за Аквиллий. Службата му зависеше от този нарязващ проблем и от това, как той щеше да го разреши.

Предупреждението на Сула бе достатъчен мотив да скрепи силите на гологлавия. Той направи точно това, което диктаторът му предложи: мобилизира всеки един от мъжки пол, който бе достатъчно здрав, за да се държи на краката си – момчета, юноши, та дори и мъже в напреднала възраст.

Аквиллий не питаше, той ги заставяше чрез изнудване – или ще тръгнат под негово командване, или те и семействата им ще умрат. Хората нямаха избор...

”Който не е с диктатора, е против Републиката” – казваше той.

Такъв човек бе обявяван на място за изменник и също така на момента биваше екзекутиран, а семейството му заключвано в дома и изгаряно живо.

Законът, който бе издал Сула, гласеше тъй и Аквиллий го спазваше с удоволствие, защото сега повече от всякога той оправдаваше неговите безчинства.

Арабският главатар на преторианската гвардия не стоеше със скръстени ръце. Саид, както го наричаха, също мобилизираще хора, но не ги изнудваше, а им даваше възнаграждение. Той не закачаше момчетата и младежите – напротив, някои от тях той умело укри неznайно къде, което говореше само по себе си, че освен че ги щадеше от явна смърт, го правеше и с цел да спъне работата на Аквиллий.

Затова имаше и такива моменти, в които сакатият центурион оставаше с празни ръце, излизайки от домовете на много хора, като преди това бе с очаквания да открие поне един мъж в семейството, което посещаваше.

Саид правеше и друго – нещо, което Аквиллий не се бе досетил: той подкупи някои хора по затворническите лагери и кохортите му се напълниха с престъпници, изменници, политически затворници и всякакви от такъв род, много от които биваха обучавани там за гладиатори.

Сула събра отново комициите и без да иска мнение или съвет, най-демонстративно и безцеремонно им заяви, че обявява военно положение в Римската република и страната влиза в гражданска война.

Това бе угодно нему, тъй като сегашното положение оправдаваше титлата му, която той изкуствено поддържаше като статут през годините на

власт.

Несъмнено всички онези, които стояха зад гърба на арабина като негови подчинени, знаеха точно на кого служат. Вече почти на всеки бе ясно, че бяха под командването на сина на Гай Марий – Авел, който преди не повече от месец едва не умря край река Тибър. Истинско чудо бе, че няколко часа след това той се свести пред очите им.

Как бе станало това?

След като преторианецът бе преживял най-голямото си разочарование, виждайки със собствените си очи, че неговата голяма и единствена любов, която носеше детето, му бе не друга, а дъщеря на Сула, Авел бе решил да сложи край на живота си, а той така или иначе си отиваше с кръвта му, дето изтичаше.

За жалост Бонифаций не бе открит.

След известно време войниците, които бяха изпратени от Рилий да търсят коприва, се появиха с няколко стръка. Бяха успели да намерят въпросното семейство, което отглеждаше това растение.

Търговецът набързо нахъса жилестите ѝ листа, стри ги добре в дланите си и ги натъпка в меха с вода, разтръска го силно и нетърпеливо зачака растението да пусне от сока си. След няколко минути повдигна главата на Авел и разтвори устните му, като започна малко по малко да изсипва течността в нея. Знаеше, че тъй рискуваше съвсем да го доубие, но нямаше какво повече да губи от това. Самият той не бе сигурен дали приятелят му изобщо бе жив... След като изкапа и последната капка, старият търговец приседна до своя приятел и го хвана за студената му ръка.

– Не можеш да умреш точно сега, наследнико, не ти е още време за това. Не съм дошъл да те спасявам, за да издъхваш в ръцете ми...

Мина се още време, но преторианецът все тъй оставаше безжизнен и не проявяваше никакви признаци на подобрение, а Рилий напълно се обезкуражи и нервите му не издържаха, тогава пропъди всички. Останал сам, реши да подготви приятеля си за света на маните. Той изми тялото му, свали своята върхна дреха и го преоблече с нея, приглади косите му с ръце и накрая седна до него, а спомените и преживяванията им заедно изплуваха в съзнанието му: как се бе запознал с него и как открито ковача го бе посрещнал, как по-късно, разбрал за царското си потекло, Авел скри от него истината, за да не го изложи на опасност и го пропъди от живота си, после си спомни за жестокото му пленничество и мнимата екзекуция... Мислите му го отведоха в Набатей, където той бе потърсил помощ от своя стар познайник цар Ободас и след като бедуините се бяха отзовали на молбата му, Авел изживя следващите си две години от новия си живот. Следваше моментът на жестокото му несправедливо наказание, заради нелепото обвинение в

блудство и покушение от човека, когото Авел наричаше свой баща и заробването му на римските галери, където сам Рилий жертва свободата си заради него. Тогава бе дошъл възходът: Авел пое командването на флота след двубоя с центуриона Везиар... Рилий си спомни как той винаги бягаше от съдбата си, но тя сама го приемаше при себе си. В течение на обстоятелствата търговецът сам бе станал свидетел на припознаването му от легионерите като наследник на отдавна забравения пълководец, неговия баща Гай Марий...

Заедно бяха преживели битката при Сардините, въпреки че Авел го бе укрil в собствената си каюта ведно с чичо си, за да ги опази от ужаса, който съпътстваше сблъсъка... Рилий с мъка на сърцето си спомни как му бяха съобщили за удавянето му, а после колко щастлив бе той в онзи хан, когато чу гласа му и зърна очите му. В този ден старият търговец се бе зарекъл, че никога повече не ще изостави Авел, но както често ставаше, обстоятелствата бяха по-силни от желанията на човека и те отново разделиха двамата приятели. До този момент, в който смъртта заплашваше да ги отлъчи завинаги...

В миг Рилий осъзна колко много Авел бе влязъл в сърцето му. В този час търговецът не бдеше над своя приятел, а над своя брат по съдба...

Рилий хвана безжизнената му ръка и с часове я задържа в своите...

И така, в един момент по-късно през деня, когато слънцето преваляше хоризонта на хълма Палатин, се случи най-неочакваното: ръката на преторианеца потрепна в тези на стария търговец. Смутен и съвсем покрусен, Рилий си помисли, че се е заблудил, но щом това се повтори и потрети, държейки я в себе си, Рилий усети как тя се стопли, след като дълги часове смразяваше неговите... Подир минутка Авел бавно отвори очите си и спря погледа си в простиращото се небе над него: бе мрачно и облачно досущ като душата му сега, заради тъмнилото, от което маните я бяха върнали.

Дълго време той остана така, без да помръдне, не можеше да осъзнае жив ли бе или мъртъв. В света на Юпитер ли бе или в този на Оркус? Подземното царство се бе разкрило пред него в цялата си същност, човешката присъда – тъй страшна и зловещо истинска, бе разобличена и наследникът вече знаеше единственото място за душата си. От този ден насетне за Авел Марий единственото преимущество бе времето – дали щеше да го пребори, той не знаеше, ала най-после разбра защо двуликият Янус бе пожелал да обърне пътя му назад, връщайки го отново в света на живите...

Гражданската война, която избухна в Италийската провинция, не трая дълго – само двадесет дни, а Преторианската гвардия вместо да воюва на страната на Републиката, представлявана от Сула и Сената, се сражаваше за народа под командването на Марий, криещ се под арабската самоличност

Саид.

Легионерите пазеха идентичността му не толкова от личен интерес, заради парите и храната, която техният центурион им осигуряваше, а заради нещо много по-голямо и възвишено – общия интерес, общото благо, а то бе едно както за тях, така и за народа: свалянето на Сула от власт. И тъй като друг начин нямаше освен чрез война, те го правеха с плам и жар, с надежда и вяра, че ако узурпират диктатора, наследникът на царството щеше по право да се възкачи като Понтифекс Максимус – главен жрец и главнокомандващ Римската република.

Армията, както и народът твърдо вярваха в добрите му качества, които той показва с раздаването на окървавените беззаконно заграбени земи от самовластника. Хората гледаха с надежда за изхода на тази борба, че давайки поредните си жертви, те ги дават за едно по-добро бъдеще...

Два дена преди края на сблъсъка, след като многочисленият шестхиляден легион на Саид успя да премине крепостните стени на града без никакво усилие, задето вигилите сами отвориха портите, той пропъди противника чак до самия палат. Диктаторът не бе открит в Домус Публика, та Марий реши, че се укрива там и не сгреси. Преторианците обсадиха мястото и изискаха доброволното абдикиране на Сула.

Но въпреки предрешения изход на нещата Сула до последно не се даваше. Той държеше до себе си Аквилей и главорезите му, а по залите и коридорите бе разположил рамо до рамо, щит до щит остатъка от Италика, така че легионерите образуваха непрекъсната верига от жива плът и стомана.

Същото обаче бе и отвън.

Легионът на Саид дори заплашваше да нападне с таранно оръдие, след като вече двете страни си разменяха атаки с горящи стрели.

Преторианците набързо бяха изградили *vinei*¹ по различни краища, от които лесно се прикриваха и атакуваха, а самият палат пък бе идеално прибежище за войниците на Аквилей.

Саид и Тревиан стояха зад живата верига и наблюдаваха как се развиват нещата, а през това време декарионите на отделните кавалерии му докладваха за общото положение по бойните линии.

Ситуацията заплашваше да продължи така прекалено дълго, без да има никакъв развой...

– Нещо не е наред – рече в един момент преторианецът зад гутрата. – Те нарочно ни разиграват, целят нещо и мисля, че се сещам какво е – заключи той, а после се обърна към Тревиан: – Има ли някъде друг таен изход,

---

¹ Дървени беседки, строени от легионерите по време на обсада, които служели за прикритие.

Тревиане?

Онзи се замисли и отрече да знае такъв.

– Не съм се разхождал често в подземие, бе само веднъж, придружавах Сула, заедно с още двама. Бяхме го извели от същото място, през което изведох тогава теб.

Саид добави в отговор:

– Смятам, че такова видно място като палата на отците не може да е само с едно тайно подземие. Винаги има и друго, което се използва в краен случай, само в моменти като този! Нека двадесетина от съгледвачите ти се разпръснат около Курия Хостилия, вземи една *турма*¹ от кавалеристите с декариона им, а ти поведи една центурия на миля-две близо до инсулите. Огледайте всяко местенце внимателно, особено мазетата, влезте в градските тунели, но не безпокойте хората, не ги плашете, вероятно има доста укриващи се там. Търсете процепа по стени, земя – и най-малкото нещо, което ви съмнява, не го подминавайте!

Като се досети що се въртеше в главата на своя пълководец, Тревиан го погледна подозрително:

– Мислиш, че Сула ще се опита да се измъкне?

Предрешеният Авел кимна в потвърждение:

– Убеден съм. И тъй бих искал да дойда с вас, да уловя змията за опашката, но трябва да съм тук. Не мога да изоставя легиона в този момент. Вие ще го сторите вместо мен, но помнете: хванете ли този мизерник, доведете ми го жив! Аз лично ще се разправа с него. Нямам намерение да го оставя да се прости с живота си леко... Същото се отнася и за Аквиллий, сигурен съм, че е с него... Сега върви – заповяда му преторианецът, а Тревиан се стрелна с коня като хвърчащите стрели във въздуха. Бързо, без много да се мотае, събра около стотина ветерани, между които имаше и гладиатори, обучени в затворническите лагери.

Той бе наясно, че поръчаната му задача бе по-сложна и по-отговорна от това да стоят в момента пред палата, защото тази центурия бе нагърбена да изпълни самата цел на войната – залавянето на звяра...

Тревиан потегли, а Саид нареди тежката артилерия да има готовност за атака. Бе забелязал, че стрелите на противника започнаха да оредяват, след като вече доста време и двете страни се прикриваха от тях благодарение на своите *скутуми*², които постоянно образуваха прикритие тестудо.

---

¹ Най - малкото разпределение в конницата на Древен Рим. Появява се по време на Републиката, като се състои от трийсет конника и ги командва декарион.

² (Лат. ез. – skutum – древноримски щит.) Бил е елипсовиден и извит, голям повече от метър и отлично прикривал легионера. За направата му са използвали дъски от бреза или топола, а отгоре се покривали с волска кожа. По средата имали желязна изпъкналост, с която често атакували. Върху щита имало различни

– По моя заповед – каза силно Саид и след секунди замахна с ръка и извика: – Сега! – таранът тутакси изхвърли каменната си топка срещу сградата на отците. Големият топ падна върху фасадата на входните стълби, като удари една от фронталните колони. – Приближете оръдието четири *пасуса*¹ напред и два надясно.

Противниците обаче не отговориха със същата атака, понеже нямаха възможността да отреагират с тежката артилерия, нали бяха внезапно изненадани от окупирането на причакващите ги гвардейци на Саид, докато другите ги гонеха по пътя, а онези се опитваха да се спасят, след като повече от половината кохорти, както и тези на съюзническите войски бяха разгромени.

Синът на Марий бе използвал бащината си стратегия относно армията за разлика от Сула, който се осланяше на вече престарялата стратегия от времето на Сервий Тулий: всяка една линия с различно въоръжение и бойно поведение. За Авел Марий не съществуваха хастати, принципи и *триари*², нямаше различни *сигнуми*³ с изображение на какви ли не животни по знамената, отделящи редиците. Всички бяха еднакво въоръжени, с еднакви брони – *лорика хамата*⁴ от онези с металните пръстени и се сражаваха под *сигнума* на сребърния орел. Той запази бойният ред на манипулата, но атаката за отделните линии беше една, а не както при младежите и ветераните – различна спрямо въоръжението. Тук сигналите бяха от голямо значение, а Мариевият син умело ги сменяше, тъй че да обърка врага и да го изненада, защото стратегията му беше нещо абсолютно непознато досега за предишните пълководци. Той не се водеше от нищо предишно и старо, воюваше по свой личен начин, по инстинкт – извън всякакви правила и норми. Саид беше непредсказуем в действията си, затова декарионите на Аквилей не успяваха да го усетят...

Целта бе сега да се опази диктаторът. И както бе предположил Авел, Сула наистина бягаше, усетил, че друг начин нямаше. Той се бе спуснал по едно подземие, което никой друг не знаеше. А нещастникът, който му бе отворил очите за него, бе отдавна мъртъв. По този начин деспотът си

изображение на митични същества.

¹ (Лат. ез. –passus – стъпка, крачка) – древноримска мерна единица.

² Третата бойна линия в римския легион, най-опитните. Въоръжени са с дълги копия, нагръдници и големи щитовете. Те се включвали в боя, когато първите две линии са били унищожени, за контраатака.

³ (Лат. ез. – signum) – знакът на римската кохорта. Това е копие със знаме на върха, където е изобразен символа – някакво животно – вълк, глиган, венец и т.н.

⁴ (Лат. – lorica-hamata). Състояла се от навързани метални пръстени, с къси ръкави. Центурионите носели сребърна такава.

осигуряваше спокойствието – стремеше се важните неща да са известни само нему. Та сега той се бе измъкнал заедно с Аквилей, нали все му пазеше гърба. Що се отнася за другия таен изход, през който неотдавна бяха преминали Тревиан и хванатия в клопка тогава Авел, изложил се на риск заради онази, която до скоро смяташе за любима, той бе зазидан по заповед на Сула.

Агрипина! Дали я обичаше или не, за преторианеца вече нямаше значение. Тя се бе оказала неговият най-голям враг, по-голям дори и от Сула, който го бе унижил жестоко в онази прословута тъмница преди години. Но той направи това с тялото му, а дъщеря му – със сърцето и душата му... Дали любовта му се бе превърнала в омраза – нали плът от плът не можеше да бъде избавена? Тогава щеше ли той някога да ѝ прости, имаше ли сили и време за това?

Преторианецът усещаше дълбоко в себе си, че не ще живее дълго, след като бе пред прага на смъртта. Вече знаеше със сигурност, че бе оцелял с някаква цел и тази цел бе именно да изпълни задачата, отредена му от Боговете...

Затова Авел се опитваше, макар и трудно, да изхвърли от сърцето и ума си Агрипина Сула, но за нещастие не можеше да пренебрегне детето. Независимо от болката и яростта си, заради извършеното от нея, той бе наясно, че детето нямаше вина за нищо. Дори се опитваше да оправдае вражеската кръв, течаща в жилите му.

И в крайна сметка винаги се получаваше така, че колкото и човек да се стремеше да отбягва даден проблем, накрая се сблъскваше лице в лице с него с голяма сила, а Авел го направи до такава степен, че се сроди с него!...

Самата Агрипина, която сега бе в осмия месец, се укриваше заедно с майка си и дойката си Корнелия в Нарбонска Галия в една изоставена крайбрежна къща в Масалия, случайно открита, докато бягаха.

И тъй като гражданската война бе локализирана в Италия, там бе по-спокойно.

Агрипина почти лежеше, защото след преживения шок по време на бащиния си прием тя съвсем се разболя, а и бременността ѝ бе поначало проблемна.

Душевното състояние на младата жена бе ужасно. Тя не говореше и въобще не общуваше. Съзнанието ѝ бе вковано като лед, мисълта ѝ не се спираше на нищо, тъй че на моменти забравяше за живота, който растеше в нея, нуждаещ се от грижи. Друг път се учудваше къде се намира и не помнеше дори как бе стигнала до това опустяло местенце... Чувствата ѝ – дотолкова притъпени, я заблуждаваха, че някога въобще е изпитвала любов и че тази любов бе дала своя плод... Малко ядеше, колкото да не умре от глад,

и то когато се сетеше, че е непразна. Майка ѝ и Корнелия се бяха видели в чудо с нея. Тя едвам оцеляваше, часовете ѝ минаваха бавно и тежко. В Агрипина вече бе изчезнало всякакво желание за живот. Тя съществуваше дотолкова, колкото да просъществува детето в утробата ѝ, за да може да го роди!

Мощните атаки на преторианската гвардия продължаваха.

Много от страните даваха жертви и гледайки отстрани как хората измираха пред очите му, Авел преживяваше този факт трудно, при все че бе наясно, че друг начин нямаше освен тази война, за да снемат от поста жестокия и безскрупулен Сула, наричащ себе си диктатор. И с право, защото до този момент, при нито един главнокомандващ преди, народът не бе страдал така.

Гладиаторите на Марий упорито претърсваха всичко наоколо за възможни тайни изходи и следи. Не изпускаха и най-малкото кътче, както Авел им бе наредил, претърсвайки градините и частните къщи на хората.

Тревиан ги отведе и още по-далеч до самите крепостни стени.

Това продължи до трета вигила, както и мащабният двубой пред палата...

Лека-полека предната линия бавно пристъпваше напред заедно с тежката си артилерия и Авел следеше зорко за гъстотата ѝ – започнеха ли да се разпръскват, той постоянно даваше заповеди за възстановяване на строя, за да не отслабне и стане уязвим. И въпреки че нямаше изгледи за внезапно нападение от към тила, той държеше особено на ариергарда, за да брани главните сили.

Вече беше започнало настъпление с огнеметното оръдие и тук-там огньовете, които разпалваше блестяха и осветяваха тъмната нощ. Много от противниците в сградата хукнаха да се спасяват от заплахата на огнените езици, които се разрастваха и започнаха да заплашват сигурността на пребиваващите. Те обаче намираха смъртта си отвън от стрелите на преторианците.

И ето, че в един момент Саид забеляза как турмите на Аквиллий се впуснаха напред за ръкопашна битка, след като видяха своята безпомощност. Преторианецът издаде заповед да отвърнат на офанзивата им и в миг конницата му се втурна подобно върхлитащ ураган, който заплашваше да помете всичко пред себе си.

Предрешеният Авел наблюдаваше от задните редици, където обикновено се разполагаха ветераните, и когато воюващите в ръкопашната битка намаляваха наполовина, той изпращаше следващата редица да запълва липсата на загиналите. И тъй той правеше постоянно, а линиите му сякаш

нямаха край.

Врагът се бе уморил от тези постоянни приливи на нови сили от страна на арабина.

Саид долови това, подшушна нещо на Сулпиций и оня се отдели.

От своя страна старият воин отиде вляво, съобщи командата на центуриона, а после направи същото и на другия декарион вдясно. В миг подчинените от двете страни се разделиха и се скриха някъде в тъмнината.

След не повече от четвърт час внезапно откъм Палатин, Капитолий и Квиринал се появи, като че ли от нищото цял фронт, образуващ полумесец. Той се приближаваше бавно и заплашително и щом останаха десет стадия от мястото на битката, спря!

Противникът забеляза това и се стъписа. Виждайки надмощието в лицето на арабина, някои започнаха да се предават. Вероятно бяха разбрали, че всичко бе предрешиено и вместо да загубят живота си, предпочетоха да изгубят свободата си.

Саид видя това и веднага дигна ръка в знак легионерите му да спрат нападението над отстъпващите доброволно.

Войниците се подчиниха моментално, но имаше и такива от бившите затворници, дето бяха натрупали много гняв и горест с годините в лагерите, и противно на заповедта продължиха да избиват захвърлилите своите мечове врагове. Съзрял това, преторианецът се втурна напред. Извади гладиуса си и замахна към един от своите, който прояви своеволие. Мечът на Саид отблъсна във въздуха този на гладиатора, като му попречи да посече невъоръжения срещу му човек. Подир това пълководецът заплашително опря острието във врата на онзи и гневно му изкрещя:

– *De quo probatur, miles?*¹ Следващия път, когато не се подчиниш, ще умреш! – После се обърна към останалите, които проявиха жестокостта си, и им извика силно: – Всеки, който не изпълнява заповедите ми, ще бъде наказан. Виждате ли врагът да се предава, сваляте оръжие и вие. Проявете малко достойнство, не подлост!

Като им каза тъй, той се отдалечи, но някой се опита да го нападне. Саид беше в по-изгодна позиция върху коня си и тогава само замахваше и с един удар си проправяше път.

В един момент жребецът му изцвили силно и рязко се дигна на задните си крака, а ездачът му се спусна по него и скочи на земята. Тогава Саид видя забит нож в бедното животно и яростно се впусна в боя.

Сулпиций извика отдалеч:

– Гард за центуриона!

---

¹ На кого се доказваш, войнико?

И в миг шестима млади здрави мъже се присъединиха към стария легионер и заедно препуснаха към воюващите в центъра, където се намираше маскираният Авел. Стигнаха до него и моментално го обградиха, защитавайки го от многото мечове, стремящи се да повалят командира на преторианците.

По този начин схватката продължи известно време, докато в следващия момент Саид успя да се отдели встрани – един войник го очакваше с кон. Той се качи на него и задъхан от напрежение и известна умора, заповяда фронтът, шурмуващ като полумесец, да стесни стадия до *акт*¹. Легионерът кимна с глава и дръпна юздите, но не пробягал и няколко метра, падна убит от вражеско копие. Преторианецът, видял гибелта на момчето, сам се нахвърли върху убиеца му. Сетне пришпори жребеца и се отдалечи в мрака. Някой обаче го проследи. После втори и трети хукнаха да го гонят. Саид дори не се обърна. Чувайки конския тропот зад себе си, той силно впи краката си в хълбоците на животното, нервно го плесна с поводите и прилепна за гърба му, а то в миг полетя напред.

Гонитбата продължи до момента, в който иззад булото на нощта се показва фронтът.

Слисани, преследвачите на преторианеца в миг опънаха юздите, а конете на някои се плъзнаха по влажната трева в опит да спрат стремглавия си бяг.

Изведнъж Саид обузда своя кон, обърна се внезапно и застана срещу нападателите си. Тогава шурмуващите гвардейци чуха ясно гласа му:

– Настъпление!

Щом извика поредната си команда, той вдигна меча си над главата си и се втурна в обратната посока, а конницата му в миг го последва, тъй че сега ролите се размениха: войниците му започнаха да гонят преследвачите. Онези забягнаха на всички страни, но тъй като вляво и вдясно шурмът оформяше полукръг, те се натъкнаха на капан – започнаха да се оглеждат наоколо смаяни и в следния момент спряха. Същото направи и преторианецът със своите подчинени.

– Ако се предадете сега, ще пощадя живота ви, но ако се опълчите, ще намерите смъртта си тук – предупреди ги Саид и изчака отговора им.

Преследвачите хвърлиха мечовете си на земята, но един не го стори. Той стоеше с протегнатата ръка срещу преторианеца, държаща стоманата.

Саид се намръщи и грубо попита неразумния млад мъж:

– Значи предпочиташ смъртта? Заради кого, заради Аквиллий и Сула? Да

---

¹ (Actus) – римска метрична единица за дължина = 120 стъпки.

не би да са достойни за нея? – онзи стоеше все тъй и дишаше възбудено. Саид добави: – Задай си въпроса дали твоят генерал би постъпил по същия начин, ако се намирал в твоето положение? Щеше ли да жертва живота си за теб? Огледай се, къде е той? Защо не е между вас, където му е мястото, между своите войници?

Гласът му отекна в тишината и думите му стигнаха до ушите на подчинените на Аквилей мъже.

– Не бъди глупав, ами го послушай, в крайна сметка той е прав! – рече един от тях на момчето.

Но онзи бе като обладан. Очевидно напрежението от битката беше разнебитило нервите и замъглило разсъдъка му.

Саид го изчака още минута с надежда, че тоя ще се успокои и ще се вразуми, но това за съжаление не стана. Тогава преторианецът се приближи към младия мъж и когато го видя добре, че той бе юноша на не повече от петнадесет години, замахна силно с гладиуса си и всички в миг си помислиха, че ще му отсече главата, но Саид удари само неговия гладиус и той се отскубна от детската му ръка. От силния удар мечът повлече и конника и той се строполи на земята.

Арабинът скочи от жребеца си и се доближи до момчето. То се сепна и зашари с поглед по коравата земя, като търсеше оръжието си. Тогава Саид го зашлеви.

– Искаш да се погубиш ли? Всячески се опитвам да те оправдая само и само да пощадя живота ти, но явно наивността и инатът ти са големи – процеди през зъби той. – Хайде, нека видим смелостта ти граничи ли с безумие? Вземи го, хайде – изкрещя му Саид в лицето твърде раздразнен, заради това, че младият мъж не искаше да приеме неговия компромис, защото в действителност на преторианеца не му се щеше да го убива. Но ако онзи не се вслушаше и не се подчинеше, той нямаше да има избор и тогава трябваше да го направи, макар и с неохота.

В своя подкрепа Саид чу край себе си гласа на врага. Всички укоряваха своя другар за проявеното неразумие.

И ето, че в един момент преторианецът като че ли намери решение.

Той се обърна към другите – вече пленници, и високо им рече:

– Вие бяхте благоразумни. Задето се предадохте доброволно, ви казах, че ще пощадя живота ви, но при едно условие: в битката средно положение няма, затова ако желаете да живеете, ще живеете, воювайки срещу вашите най-големи врагове – Сула и неговия копой Аквилей!..

Настъпи пълна тишина. После Саид се наведе и взе единия от мечовете на земята, захвърлени от противника в знак на отбой. Той се доближи до пленените, кимна с глава на своите и въжетата се свлякоха надолу.

В следния момент предрешеният Авел хвана стоманата в двата ѝ края и я връчи на своя враг.

Подчинените му изтръпнаха. Техният центурион като че си играеше с огъня: можеше да последва всичко. Но обстоятелствата бяха в негова полза, а навярно тя бе взаимна.

Като прие отново меча от ръката на арабина, противникът показа, че бе приел условията му и застана на негова страна. Виждайки това, другите постъпиха по същия начин, след като Саид направи този жест с петимата поотделно.

Най-накрая той отиде при опърничавия младеж и щом вдигна гладиуса му от земята, онзи падна на колене и наведе глава.

– Пощадете ме, простете дързостта ми и ме пощадете. Ще направя това, което желаете.

Саид се разчувства и вече с по-спокоен глас му отвърна:

– Аз желая ти да живееш и се мъча да те убедя в това от известно време. Възползвай се от благосклонността ми и приеми условието ми.

Като му рече тъй, Саид му подаде гладиуса. Момчето не чакаше повече, грабна го в ръцете си и кимна с лека усмивка на новия си генерал.

В отговор на решението му онзи го потупа доволно по рамото и му помогна да се изправи на крака.

Виждайки това, ветераните вдигнаха високо мечовете си и извикаха силно:

– Да живее центурионът, да живее Авел Марий!!!

Ето така и за новоприетите в легиона бивши врагове стана ясно кой бе всъщност човекът зад булото.

През това време, както предполагаше Авел Марий, Сула бягаше надалеч с вярното си куче Аквилей и още петдесет главорези.

И наистина, те бяха преминали през таен проход – тунел, дълъг тридесет стадия, който извеждаше през крепостните стени на града.

Случайно или не, Тревиан се бе сетил за тази възможност и насочи центурията си натам. И се оказа прав. Макар и доста далече от крепостните стени, извън померия, в една гориста местност, те забелязаха бегълците.

Тревиан веднага напомни заповедта на пълководеца им и посочи три страни, по които да се разделят и да потеглят, за да обкръжат врага и да го изненадат.

– И не забравяйте, командирът каза, че иска Аквилей и Сула живи – добави той, а после се впусна в тръст напред с едната група.

Както често се случваше самонадеяният Сула си въобрази, че

опасността бе отминала и бе спрял да си почине от дългия изморителен път.

От напрежение или от друго, но кризата отново го бе хванала и той сега седеше на един пън и се чешеше навсякъде.

– Колко още ще продължи това? – мърмореше недоволно и нервно той.
– Кога ще мога веднъж завинаги да си отдъхна от всичко това. Не аз съм този, който трябва да бяга, а онзи варварин – гневно се тросна на Аквилей диктаторът, сякаш му бе виновен за сегашното положение. Сула обаче смяташе точно така: вместо неговият центурион да си бе свършил работата както трябва и да бе заловил този омразник, той отново се бе провалил. Сега нямаше да обикаля гората в тъмната непрогледна нощ като жреците луперции, а може би щеше да си стои в Домус Публика в компанията на неговия любим артист и да се впуска в сластолюбиви сцени с него.

Тъй си мислеше самолюбивият диктатор, докато мръзнеше под открито небе.

– Не смятам, че е разумно да се застояваме повече, ами ако ни преследват? – разтревожи се Аквилей.

Сула беше така или иначе изнервен и сега Аквилей наливаше масло в огъня с вайкането си и дразнещите си предположения.

– Ама разбира се, че ни преследват – рече иронично диктаторът – и ако това е така, то е заради теб, заради това, че вече не те бива за нищо, затова, че трябваше да осуетиш брожението и да не се стига дотук! О, богове, не е за вярване, че един тъп, неграмотен бедуин те превъзхожда! Първо те осакати, а после и те победи, какъв погром! – затрупа го с обвинения и обиди Сула. И тъй като той засегна темата, която най-много вълнуваше гологлавия – за непобедимостта – такъв, какъвто го познаваха преди, то Аквилей доста се докачи, защото знаеше, че сега в очите на всички бе пълна разруха.

– Вероятно не ме бива вече за нищо, но някога бях нещо за вас, когато избивах цели селища и завземах земи във ваше име и никога не ви оцетих от плячката, печелена от кампаниите – не всеки може да се похвали с такова муле като мен, а през това време вие се опивахте в разни вакханалии и принуждавахте млади мъже като Митровий да ви лижат слабините! Ако си мислите, че съм гъзоблизец, сте се объркали! Търпиш ли пороците на приятеля си, правиш ги свои! – Аквилей извади мечата си и го насочи срещу Сула. – Ето, все още мога да държа своя гладиус, а вас дори и за това не ви бива, току виж ръката ви е паднала под тежестта му – иронично подметна гологлавият.

Сула се изпули в недоумение, досега не го бе чувал да му говори по този начин.

– Ти заплашваш ли ме?

– Ни най-малко, просто ви представям фактите такива, каквито са. А те говорят, че след като съм се провалил, както казахте, ще падна от високо, но ви уверявам, че заедно с мен ще паднете и вие. Сега пазачът сам ще се оварди! – отвърна категоричен Аквилей и най-демонстративно възседна коня си.

– Какво правиш, Аквилей? Не съм ти казал, че ще потегляме – рече му Сула малко подозрително.

– Не е нужно да ми казвате каквото и да било, диктаторе – подчерта той многозначително. – Мястото на старото невярно куче е въвн от колибата. Тъй, че ако имате нещо за казване, кажете го на някой, който лае силно! – рече той и се обърна към войниците с насмешка: – Идвате ли, или оставате да пазите тази разлагаща се плът?

Войниците естествено се присъединиха към Аквилей, защото ги бе страх от гнева му. Та той се бе осмелил да държи такъв рязък и пряк тон на самия главнокомандващ на Рим, какво оставаше за тях? С тях нямаше да се оправя с думи, а с меч!

Само около петима останаха със Сула, но те бяха от робите му.

Самовластникът не можеше да повярва на очите си заради онова, което Аквилей си позволяваше да прави в този миг. Нима щеше да го изостави на това безлюдно и тръпнещо от непрогледна тъмнина място, сред вълци и койоти? Той точно това и направи: най-безцеремонно и пренебрежително яхна коня си и се скри в мрака, заедно с подчинените си, а Сула, усетил безсилие, започна да крещи като луд след него и да го гони, размахвайки отчаяно ръце:

– Върни се тук, веднага, говедо такова! – После, щом видя, че това нямаше да се случи, защото Аквилей никак не се шегуваше, обърна другата страна: – Как смееш, неблагодарнико, само да те пипна, ще виснеш на кръста. Проклети да са боговете!

Адреналинът му се вдигна, кръвта му залюта и отново предизвика неприятните сърбежи, които го мъчеха в последните месеци...

Турмите, които Саид бе пратил да издирват диктатора и неговата дясна ръка, се движеха колкото се може по-безшумно и дори без да осветяват пътя си. Много от тях през годините на военна служба бяха обикаляли по всичките околии, особено в Рим, и познаваха тези места добре. Те се носеха като пенати и лемури в мрака и като такива се появиха пред Сула.

Останал съвсем незащитен от малцината, които избраха да го пазят, в този миг той съжали, че не бе послушал Аквилей и не бе напуснал това място навреме. В отчаянието си хукна да бяга, но множеството се втурна след него и бързо-бързо осуетиха бягството му. Напразно робите му се опитаха да го

защитят, станаха заложници, а двама намериха смъртта си между дърветата.

Тревиан остана много доволен затова, че бяха изпълнили успешно заръката на Саид. Естествено в такъв момент имаше и малко гордост, тъй като не всеки можеше да плени самия главнокомандващ!..

Почти по същото време, някъде по-навътре в гората, мечовете на римските войници дрънчаха и огласяха местността.

Римлянин срещу римлянин се биеха – едните, опитвайки се да защитят волята на народа, а другите – да защитят своя центурион, макар и с неохота, повече по задължение, най-сетне защитаваха самите себе си в една изгубена кауза.

Тревиан познаваше повечето от противниковата страна, нали до скоро и той изпълняваше заповедите на Аквиллий. И в този миг почувства някаква тежест: защо бе нужно всичко това? Трябваше ли да убива своите братя?

Тогава той си спомни момента, когато непознатият, обявен извън закона Авел Марий, се бе застъпил за него, бранейки го с цената на живота си при тайния изход, и щом видя тази негова добродетел, сам Тревиан бе подканил другарите си да прекратят атаките си срещу него...

– Който не е с Авел Марий, е против Републиката – извика силно той.

Думите му предизвикаха онези, успели да го чуят сред дрънченето на стоманата. Те отпуснаха несигурно ръце и като се отделиха, препуснаха право към него:

– Какво каза за Републиката?

Тревиан знаеше, че тя бе слабото място на всеки легионер. Тъкмо тогава му хрумна да блъфира:

– Това, че Авел Марий е новият Понтифекс Максимус на Рим – отвърна той убедително въпреки лъжата, която скалъпи изневиделица. Той, разбира се, не знаеше, че Сула бе вече заловен. Само знаеше, че това, което казваше, бе въпрос на часове да се случи. И след като изясни пред подчинените на Аквиллий кой бе новият главнокомандващ, те хвърлиха мечовете си и дори неочаквано извикаха радостно! Очевидно хегемонията на Сула не бе по сърце както за обикновените граждани, така и за собствената му армия.

Аквиллий остана изумен от изменничеството на легионерите си. Той се почувства по същия начин, както се бе чувствал неговият господар в момента, в който го бе оставил на произвола на съдбата в тъмната гора.

– В името на Рим и боговете, залове този убиец – нареди Тревиан.

Не че всички те не бяха убийци и избиваха невинни хора, но го правеха по задължение. А Аквиллий и Сула бяха като двуликия Янус. Еднакво свирепи, ненавиждащи човешкия род, смятащи ги за воняща тиня, и поради това желаеха да изчистят света от неговата утайка и прилагаха най-ужасни средства върху него, без милост и жал дори към невръстните деца – който

както му прилягаше: единият изменяше закона с поскрипциите, а другият с оръжие, изпълнявайки абсурдните капризи на своя господар.

Така че в този момент, когато нещата вече бяха от ясни по-ясни и след като всички узнаха кой е техният нов господар, вината на двамата се прояви толкова силно, че наричайки ги убийци на народа, ги заклеимяваха жестоко, поради прекрачването на всякакви човешки и морални закони. И нищо чудно, тъй като Сула се смяташе за недосегаем дори от боговете и наричаше себе си Феликс – Щастливецът. При цялата тази тирания, това беззаконие и пролята кръв, Луций може би имаше право, защото за него сякаш нямаше присъда...

Аквиллий извади меча си. Знаеше, че това бе безсмислено, но не искаше да стои безучастно, като примирен, а да падне в ръцете им с чест, дори и с риск да го убият. Обаче не знаеше, че това не бе целта на войниците. Друг трябваше да го накаже за всичките тези години пролята невинна кръв.

Това той усети, когато гвардейците се впуснаха да го нападат и никой от тях не нанасяше смъртоносни удари. Аквиллий разбра, че искаха да го приклепят здраво и да го заловят жив. И естествено, това стана лесно: никой човек, колкото и добър боец да бе той, не можеше да устои на силата на тридесет, между които имаше и такива, дето до преди десет минути служеха на Сула.

Настъплението срещу Аквиллий бе много мощно, той бе обграден от-всякъде. Въртеше се на всички страни и с последни сили се биеше зверски, като диво животно, което се защитава в сетните си мигове живот, преди да бъде убито. Конят шаваше ту наляво, ту надясно, а гологлавият размахваше меча над главата си. Но в един момент настъпи страшен хаос и от големия шум, животното се изплаши. Дигна се на задните си крака, изцвили и ездача му се строполи на земята. В миг войниците, които наблюдаваха отстрани, наобиколиха падналия Аквиллий и протегнаха мечовете и копията си към него...

Битката пред палата на отците бе приключила след победата на преторианската гвардия, защитаваща интересите на нашественика Саид. Форум Романум бе заприличал на бойно поле, нямаше сграда или храм, който да не бе засегнат: сатурновият беше останал с пет колони вместо първоначалните осем, някои от които бяха съборени наполовина, а другите стърчаха несиметрично над тях. Коринтската колонада на Диоскурите не бе по-различна – капителът липсваше, а по браздите ѝ личаха грозни пукнатини, други пък бяха изкъртени. Почти разрушена бе и ораторската трибуна на Форума Рострум – носовете на корабните украси се търкаляха в основата му. Вече римляните нямаше да се гордеят с плячката си от преди триста години... Новопостроеният табуларий от Катул бе наполовина опожарен и сега

западната му част се чернееше, докато една група граждани се опитваха да изгасят пламъците ѝ. Колко ли купища архиви от история, традиция и закони за миг бяха изпепелени? Единствените незасегнати особено сгради бяха тези на Комициите от другата страна на Форума и кръглият храм на Веста. Дори самият Сенат с големи усилия бе възпрян от гибелта си, след като часове наред бе засипван от потока огнени стрели... Форум Романум напомняше руините на Фрегела и в тъмнината тук-там незагасените огньове наподобяваха светилници в някой храм.

Какво щеше да стане сега?

Дали този човек от чужда култура и с други традиции щеше да завладее Рим и нейните провинции? Според правилата на войната и според закона, ако се обявеше за диктатор, това следваше да направи, а именно – да стане владетел на завоюваната земя и да я зароби.

Новината за неговата победа се разпростря като ураганен вятър навсякъде, общо взето доволно, заради факта, че на онзи гнусен, себелюбив, бездушен и коварен диктатор му бе дошло времето да се оттегли от поста си. Но дали бе удачно този чужденец да заеме неговото място? Дали това бе най-добрият избор или не, факт бе, че именно този чужденец, а не друг, след толкова години терор, бе отървал народа от лапите на звяра. Чуждото господство не бе присъщо за Рим. Доколкото провинциите ѝ – от година на година се примиряваха с италийската сатрапия, като земите по Леванта. Сега обаче вятърът обърна посоката си и какво щеше да последва, само боговете знаеха. Дали този арабин щеше да се отнесе поне малко по-благодарно от Щастливеца?

Саид и войниците му вече бяха влезли в сградата и ликуваха от радост. Легионерите бяха възкачили центуриона си на рамене и скандираха бурно, разнасяйки го по кръглата арена.

След като всички изразиха чувствата си от тоталната победа, Саид се доближи до мястото, което бе отредено за главнокомандващия на Рим – един голям широк трон, покрит с пурпурен плюш, обточен със златна нишка по краищата. И докато той пристъпваше към него, подкрепен от мощните приветствия на своята гвардия, Саид внезапно спря. Всички млъкнаха изненадани: като че ли той се колебаеше да заеме поста, който бе извоювал достойно.

Саид се обърна към хората, а встрани до него той забеляза един много близък нему човек.

Привика го с ръка и му рече:

– Не бих могъл да направя това.

Онзи смръщи вежди недоволено.

– Какво пак ти се завъртя в главата, момче? Какво не можеш да

сториш?

Саид го погледна със зелените си очи изпод гутрата си и посочи арабските си одежди.

– Ето това! Няма да поема властта с това фалшиво лице. Няма да е честно спрямо хората, а и това все някога трябва да свърши – рече категоричен новият владетел.

– Така е приятелю, прав си. Е, това е твоят миг!

Но едва изрече последните думи и в залата шумно нахлуха Тревиан и неговите войници. Останалите направиха път да минат. Той се приближи и застана на няколко крачки пред Саид.

Поздрави го, като удари с десния си юмрук бодро лявото си рамо и кимна с глава.

– Центурионе, аз изпълних заповедта ти. Водя ти пленниците.

След тези думи той се обърна и с жест на ръката подкани легионерите си. Онези се приближиха: водеха със себе си двама души, на които главите им бяха закачулени и не можеха да им се видят лицата. Те пристъпваха трудно напред, на моменти даже се препъваха, защото ръцете и краката им бяха оковани и свързани с една верига.

После спряха и когато Саид посочи тяхната замаскираност, войниците в миг дръпнаха плата от главите им.

Бурна реакция последва, щом присъстващите видяха лицата на пленниците.

В този момент някъде в дъното на палата се получи известно раздвижване. Един след друг патрициите се смесваха с военната тълпа и се настаняваха по катедрите си в овалната зала. След като успешно се бяха укрили от мощните атаки и решаващото сражение, далеч от центъра на Рим, и научили за развързката на събитията, те – оптимати и популари, както и комициите, измежду които бяха и отците, се появиха в своята бърлога, за да видят с очите си лично онзи, който бе предизвикал толкова много неприятности на тях и на Сула със своите претенции към Републиката преди време с обявяването на бунта в морето. И заради когото Сула оповести гражданската война, но бе загубил, подценявайки противника.

Това ясно пролича в момента, в който войниците свалиха качулките на двамата пленени мъже: бяха Сула и неговия генерал Аквилей. И двамата унизени публично, изправени пред своя враг Саид!

Нима това бе истина?

Саид стоеше неподвижно, скръстил ръце зад гърба си, гледаше ту единия, ту другия, докато двамата пред него бяха навели глави, чувствайки многобройните очи върху себе си.

Сула леко надигна глава, опитваше се да види човека, струвал му

прескъпо: за разлика от гологлавия, който неведнъж се бе дуелирал с него, той не го бе виждал никога.

Саид запристъпя към диктатора и застава точно пред него. Сула впи сините си очи в тези на арабина и сякаш нещо в тях го жегна, защото той ги присви като змия.

Наоколо цареше пълна тишина, моментът бе уникален.

И както си стоеше, забуленият замахна с ръка и удари Сула през лицето толкова силно, че той падна на земята. Сетне кимна и стражарите встрани дигнаха онзи гнусен вонящ човек, на когото до вчера изпълняваха заповедите. Прикани един от тях, подшушна му нещо и онзи изкара кинжала. Последва нещо съвсем неочаквано: легионерът махна сагума от раменете му и започна да раздира туниката му, не спря, докато не разголи съвсем гниещите меса на диктатора. Остави го по препаска. Курия Хостилия ахна изумена от видяното: множество язви се откриха по туловището му – някои моравосини, други тъмnochервени и грозни от чесането с часове, в опит да бъде възпрян нестихващият дразнеж сърбеж... Войникът се обърна към господаря си и онзи му рече:

– Посрами го!

Платът, закриващ хълбоците на Сула, се свлече на мраморния под и онзи в миг закри с ръце слабините си и започна тихо да бълва проклетии по адрес на арабина, който го гледаше безизразно. Хората в залата бяха до-толкова стъписани, че глъчта замря напълно, а други сведоха неловко глави: на никого в този момент не му се щеше да е на мястото на диктатора.

– Това е прекалено – рече Крас тихо.

– Хвани момента, Марк – или всичко, или нищо. Победата изисква жертви, а Рим жертва прекалено много – ето, сам виждаш, заприличал е на цирей като Луций – отвърна погнусен Юлий и посочи напред към арената.

Сега Саид застава пред гологлавия пълководец. Измери го с поглед от глава до пети и протегна встрани ръката си. Един от пажите на Аквилей му подаде нещо. Той го взе и го сложи на дясната си ръка. Това бе цестус. Гладияторите и войниците използваха тази бойна ръкавица в битките си. Но на тази имаше малки шипчета, които разкъсваха плътта при досега си с нея.

Саид се обърна гърбом и направи две крачки, после внезапно се извърна, като замахна с желязната си ръка към главата на Аквилей. Чу се нещо като изпукване и от едната му страна се появи червена ивица. Саид не чака много и заби юмрука си в корема на пленника. Колкото и онзи да се стараеше да покаже твърдост, все пак се сви и изстена от болка, гледайки злобно своя мъчител.

Защо ли това му бе толкова познато?

Със същата желязна прихватка и по същия начин преди време Аквилей

малтретираше един човек, оставяйки на лицето му траен белег от шипа, който го бе раздрал!

– Сега не си по-различен от мен – проговори му Саид, но Аквиллий не го разбра.

След като рече тъй, новият завоевател на Републиката се запъти към трона и седна на него. Тогава забеляза колко презрително го изгледа Сула. Големият кокал не се даваше така лесно.

Саид се обърна към диктатора и за да го чуят всички, рече високо:

– Казах ти, че римският флот ми принадлежи повече, отколкото тронът на теб – забуленият развърза едно възелче в края на дългата част на гутрата и изкара оттам нещо. Много от хората различиха предмета: златен пръстен, който сложи на ръката си. – Ето, аз поверявам трона другиму.

Подир това Саид се изправи и най-демонстративно махна наметката от главата си.

Вопъл се надигна от онези, които добре познаваха лицето, дето се разкри пред тях.

– Авел Марий!!! – каза натъртено Сула с такава омраза, че не можа да се сдържи и се изхрачи встрани. – Плюя на теб и твоята кръв, Марий – изрева той. – Нека боговете те сразят и прекъснат семето ти!

Аквиллий добави на свой ред:

– Ти!!! Разбира се, трябваше да се досетя. Не бе нормално един друговец да покровителства римляни и те да му се подчиняват тъй безрезервно – разсъди той. – Значи през цялото време си бил само ти и онзи...

Аквиллий не довърши и се втренчи в Авел, като започна да заеква, без да успее да се доизкаже.

Обаче преторианецът схвана мисълта, проблеснала в мнителното съзнание на гологлавия. Приблужи се и ненавистно каза на Сула:

– *Qui vult dare parva non debet magna rogare!*¹ Навярно е било голямо удоволствие за теб да избиваш онези нещастни хора, за да им плячкосаш земите?!

Диктаторът целият почервения от яд.

Думите на Авел бяха достатъчни да пояснят, че той не бе друг, а Безименният, както го бяха нарекли хората.

„Естествено, кой друг би се застъпил за тая сган“, мислеше си Сула, но изражението на човека пред него го възпираше да му го каже. Само добави:

– Сега други нещастници се грижат за тях – и се разсмя гръмко.

Авел се намръщи, хвана Сула за врата и като го стисна здраво, рече презрително:

---

¹ Този, който дава малко, няма право да иска много!

– Не те, а ти си нещастник и ще умреш като такъв, обещавам ти. Нека боговете имат милост над теб, защото аз нямам! – После се обърна към всички в залата: – Ако на някого не е станало ясно, това е преврат и като на такъв се раздава правосъдие на място!

Чуха се тихи възгласи. Всеки се чудеше какво ще направи завоевателят Марий.

Преторианецът отиде до Тревиан и взе меча му, а сетне го метна в краката на Аквилей.

– Ще ти дам възможност да умреш с чест, както подобава на един центурион!

Отново наоколо се чуха възгласи, но този път бяха с одобрителна нотка.

Авел извади своя гладиус, даде знак с глава на стражарите да го развържат и зачака съперника си.

След като възетата паднаха на земята, гологлавият бързо се наведе, грабна стоманата и без да се кани много, пръв се нахвърли озверено срещу човека, тормозил го с години.

Аквилей знаеше, че всичко бе предрешиено – той щеше да умре и това бе въпрос на време. Само че едно му тежеше и го озверяваше до такава степен, че го влудяваше: да умре от ръката на този омразен мъж. По-добре да бе паднал мъртъв в някоя битка, покосен от някой войник, отколкото да търпи това унижение сега – всички да гледат как той, най-добрият, непобедимият, жесток и непоколебим навремето центурион, ще бъде наказан от този плебей! Тъй си мислеше Аквилей – селяндур! Едно време така бе наричал баща му, защото живееше сред войниците си като обикновен човек от народа. А пък и той бе загубил царската си наследственост в миналото.

Сега неговият син проявяваше милостта си към долната папчал!

Не, този даже бе по-лош и от баща си, поради това, че не толерираше закона. Законът, който бе създаден за плутократите и унижаваше плебса, като го държеше в такова подчинение, че властващите вечно да се изживяват като богове. Но дори и боговете от време на време се омилюстиваха от даровете на смъртните, а онези – никога, напротив – ставаха все по-ненаситни и настървени към тези, дето градяха тяхното благоденствие. Хората бяха толкова ограбени, че съвсем скоро нямаше да им остане нищо, само едната им душа... Ала хищниците искаха да се домогнат и до нея подобно Оркус, заграбващ душите в подземния свят ...

Авел и Аквилей се биеха като зверове. Така, както всеки звяр бранеше стадото и територията си. И в действителност всеки от тях бранеше своята истина, само че едната замираще, а другата се раждаше и нейното просъществуване зависеше от изхода на този двубой.

По всичко личеше, че преторианецът доминираше центуриона на Сула,

а самият Луций сега гледаше като обезумял двамата воители с празни надежди... Независимо от това, че съвсем наскоро Авел бе смъртно ранен от подлата ръка на дуелиращия се, той кипеше от енергия и сили, подклаждани от желанието за мъст и справедливост – своя собствена и онази на погиналите преди двадесет години. Всички те бяха жертви на тиранина и неговия съдия Аквиллий.

Самият Аквиллий пък черпеше сили от злобата и омразата, таяща се в сърцето му. Той бе като койота, който с всяка жертва, дето убиваше, не успяваше да се задоволи, а търсеше и втора, и трета, и се опияняваше подобно зъл демон.

Обаче този срещу него, който така му се щеше да стане последното му изкупление, беше сериозен противник. Беше лъв, който защитаваше царството си.

Аквиллий не веднъж се бе сблъсквал през отминалите години с бойните умения на баща му. При все че синът не бе участвал в толкова битки, колкото бащата, то Авел го превъзхождаше два пъти повече, сякаш цял живот е държал гладиуса на бойното поле, а не чука на наковалнята...

Предимството и силата на Марий бе бързият и предвидлив ум, с който предсещаше ходовете на съперника си.

Добре сложеното му и пъргаво тяло умело се измъкваше от острието и като че ли за него това бе по-скоро някаква игра, отколкото двубой на живот и смърт.

От друга страна недъгът на Аквиллий го улесняваше още повече, тъй като заради него гологлавият бе загубил наполовина сръчността си, а хилавият му мозък, пострадал от травмата в главата, не успяваше дори да реагира навреме според стратегията на противника.

Точно заради това Аквиллий се чувстваше доста унижен да се бие с човека, който му бе причинил всичкото това неразположение.

Гологлавият видя известна насмешка в очите на псето, както той го наричаше. Този факт го подлуди най-много.

– Колко пъти ще трябва да те убивам? – изкрещя той в момент на душевна слабост, докато размяташе меч над главата си.

Авел неочаквано му отвърна:

– Да ти дам ли друга възможност да опиташ? – и метна гладиуса встрани, а стоманата издрънча на мраморния под. – Сигурно си мислиш, че сме неравностойни, заради малкия ти проблем... – иронично отбеляза преторианецът и посочи крака на Аквиллий. – Ето, сега съм невъоръжен!

Аквиллий застина на място и изпули грозните си кръгли очи, защото с този си жест Авел го срамеше още повече, и то публично. Искаше едва ли не да каже, че би го победил без оръжие.

Аквиллий обезумя, не знаеше как да реагира и за секунди задържа меча във въздуха, гледайки ту този на Авел на земята, ту него самия.

Но щом осъзна низостта си, той изрева страшно и в миг връхлетя върху преторианеца.

Наоколо се разнесе ропот. Това, което правеше Авел, бе неразумно и опасно и то пролича по възгласите на събралото се множество. Рилий бе сред тях, но се въздържа от реакция. Той наблюдаваше спокойно, вярвайки твърдо в бойните способности на приятеля си, а вярата му бе подкрепена от съдбата.

Авел се отмести в последния момент, преди мечът да го пронже. Извъртя се бързо и ритна Аквиллий така, че той залитна и едва не падна.

– Играеш ли си с мен? – яростно изсумтя онзи.

– Ако наричаш смъртта игра, тогава да – отвърна му Авел.

Неговото хладнокръвие подразни Аквиллий много. Той отново се спусна върху спокойно стоящия срещу него и замахна към главата му, но преторианецът съумя да я приведе напред и в следващия момент заби юмука си в корема на гологлавия, а после с другата ръка го фрасна по грозната му мутра.

От носа му се спусна кръв и Аквиллий се ядоса, защото Авел едва ли не се гавреше с него. Разиграваше го като новобранец в двора на някой педагогийум.

– Хайде, не се ли насити, може би още си предубеден? – извика Марий.

Аквиллий изкриви лицето си от гняв заради забележката и отново нападна, но този път целеше краката на Авел, а той, ако не бе отскочил високо, вероятно онзи щеше да ги отсече.

– Искаш да си го върнеш, нали? – саркастично подметна Авел и в същото време ритна недъгавия крак зад коляното и препъна гологлавия.

Аквиллий не издържа и изкрещя:

– Вземай меча, негоднико, и се бий както подобава!

А Авел му се изрепчи:

– Значи в края на краищата си решил да мреш, глупако!

И като му рече тъй, грабна стоманата от земята. Въпреки ненавистта си, която изпитваше към убиеца на майка си, Авел не бе подъл като него и го изчака да се изправи на крака, дори му даде предимството.

Гологлавият, почти безпомощен, пое дълбоко въздух и се засили към Марий, замахна отгоре над главата му, но Авел веднага парира с гладиуса си и като се завъртя, одраска Аквиллий по дясното рамо. Онзи веднага се хвана за него и изсъска като змия.

Авел не чака дълго и нашари набързо ръцете и краката му с острието с намерение да го обезсили. Изгубил вече търпение, преторианецът сметна, че бе дал достатъчно време на врага си да се защити – нещо, което, ако зависеше

от Аквиллий, никога не би сторил за Авел.

Сега бе дошъл решаващият момент.

Авел изведнъж засипа с атаки Аквиллий, така че неусетно го отведе до стената. Мина бързо зад него, прихвана го по начина, по който той го бе заклешил тогава при тайния изход, и му прошепна в ухото:

– Познато ли ти е това, нещастнико? – и плъзна острието по врата на гологлавия, като отвори фаталното място. Кръвта му мигом шурна. Пусна го и се отдръпна.

Аквиллий захвърли стоманата, затисна раната с ръка и се закашля.

Авел стоеше пред него с презрителен поглед.

– Докато умираш, чудовище, си спомни за всички, които са те гледали безпомощно в лицето! – рече той през зъби. – Чакай те.

Кръвта на демона течеше като чучур. Той размахваше ръце и се олюляваше на краката си, сякаш търсеше помощ от някого.

Навсякъде се чуваше шепот. Всички присъстващи познаваха Аквиллий, особено пък неговите бивши подчинени – легионерите.

Трудно бе да се повярва, че непобедимото зло умираше.

Независимо че те бяха като коне с капаци, все пак като всяко живо същество имаха разум и чувства, които с години пренебрегваха, заради дълга си, но и които не можеха тъй лесно да потиснат.

На всеки воин бе ясно под чие командване бе и на кой господар служеше. Някои от тях намираха съответен образ в лицето на гологлавия и подобно нему изпитваха истинско удоволствие да безчинстват. Но други го правеха с неохота и страх, защото, ако не се подчиняваха безпрекословно, без да разчитат на съвестта си за добро и зло, техните деца щяха да гладуват. Те бяха принудени да избиват други семейства, за да живеят техните!

Сега, когато откриха Авел Марий и в името на доброто той ги бе подчинил, те усетиха духа си свободен, но свободата щеше да е пълна само тогава, когато онзи, който бе оковал душите им, умреше!

Преторианецът прояви известна жестокост пред всички, без да го интересува ни най-малко дали някой ще го съди за това. Той знаеше добре, че законът бе несправедлив и ако се разчиташе на него, може би Аквиллий щеше да бъде пратен в някой затворнически лагер за всичките си престъпления през изминалите десетки години. Същото се отнасяше и за диктатора. Затова бе решил да действа сега и на място. Желязото се ковеше, докато е горещо, и Авел знаеше това по-добре от всеки друг.

Аквиллий, останал съвсем без сили от обилната кръвозагуба, падна на колене.

Виждайки това, Марий пристъпи към следващия си ход: последният, решаващ сетните мигове на изверга.

Авел бавно обиколи Аквилий и го огледа добре. После се спря зад него, кимна с глава на двамата му стражари и те, като че познавайки мисълта му, прихванаха агонизиращия здраво от двете му страни. Онзи дигна високо меча, държейки го с двете си ръце, и щом изрече думите „Везиаре, това е за теб”, с такава сила го заби в тила на врага, че острието се вряза цялото надолу по гръбнака му, тъй че от него остана да стърчи само ръкохватката.

Аквилий не успя да реагира. Просна се по лице на мраморния под, който в миг почервения. Кръвта заблика от гърба му и той започна да конвулсира, а очите му, страшно изцъклени, се взираха подобно на совата в мрака.

И както гледаше умиращия, Авел изгуби всякаква добросъвестност, задето си спомни жестокостта, която бе проявил този червей над бедната му майка, затова че тя не видя никога очите на своя син и толкова други синове бяха погубени, че бяха почернили душата му със скръб. Та сега такава безумство го заслепи, че се нахвърли върху гологлавия, лежащ в локва кръв, сграбчи ръкохватката и сякаш някаква свръхестествена сила го обзе: крещейки неистово, той изтръгна стоманата от гърба му, тъй че заедно с нея измъкна и гръбнака му и той щръкна грозно над трупа!

Авел не бе на себе си от превъзбуда, беше направо освирепял.

Той се вторачи в Аквилий с невярващи очи, че демонът бе издъхнал.

Подир това се обърна задъхан от напрежение към Сула, а онзи, като го видя, целият преbledня от уплах: изглеждаше страшно с кървавите следи по лицето, ръцете и торса си, полепнали от Аквилий в сетния му час... На какво ли бе способен този към него, щом бе причинил такава ужасна смърт на префекта му?...

Наоколо настъпи смразяваща тишина. Подобна зверщина сенаторите бяха виждали по арените, но не и в Курия Хостилия, но навярно за Марий нямаше значение дали кръвта щеше да се пролива на пясъка или на скъпия мрамор.

Преторианецът се изправи и тръгна заплашително към диктатора, който се бе припотил, докато гледаше дуела и накрая убийството на Аквилий.

Авел застана точно пред него със светещи очи и все още разгорещен от случилото се, рече:

– Давам ти един месец живот за разлика от онзи там – и посочи с ръка трупа: – Но в този месец ще се молиш да умреш и ще прокленаш боговете, задето не си уморил Верания навреме, защото ще те накарам да изживееш онзи ад, който аз изживях по твоя вина и това ще е само прелюдия към онова, което те очаква, негоднико! – Авел го изгледа с отвращение и добави: – И дано гниещата ти плът не се разложи, преди да си получиш заслуженото! Водете го – заповяда той на стражарите му, а Сула в миг започна да се дърпа

и да крещи ужасен:

– Пуснете ме, глупаци такива! Нямате право да се държите така с вашия господар, аз съм Феликс – ошастливения от Фортуна, какво си въобразявате, че правите? Пуснете ме, ви казвам, този е луд, той трябва да бъде задържан!

Абсурдните му думи и поведение предизвикаха смях.

Горкият Сула, той все още не осъзнаваше какво се бе случило или просто не искаше да повярва, че властването му бе дотук. Бе дошло началото на края му.

Два дена след преврата, след публичната екзекуция на Аквилей и иззеждането на властта от Сула, след прочистването на трупове по Форум Романум и стотиците погребални клади, наподобяващи отражението на звездното небе в Средиземно море, се проведе церемония, в която пред очите на стократно се множество от всички прослойки граждани на Рим бе връчена титлата първи консул и главнокомандващ римската република на Авел Марий.

Самият Авел не приемаше особено радушно този факт за разлика от народа, който огласяше целия площад с радостни викове, приветствайки своя благодетел с думите „*Ave Marius!*”¹

Повечето от присъстващите, и то робите и бедните, бяха наясно, че този, който приветстваха в момента, бе същият човек, който преди време им пращаше милостиня и когото наричаха Безименния.

Тези хора вече се бяха докоснали до добродетелта му, други дори получиха от Безименния земи със законни документи, а сега щяха да станат свидетели на нещо, дето жадуваха от край време и не само те, но и техните деди.

Гражданите хвърляха цветя напред към трибуната с каменното кресло, покрито с пурпур, където щеше да седне техният бъдещ Понтифекс. От трибуната се спускаше сигнума на Рим – SPQR извезан със златна нишка върху червена коприна. Двама центуриони стояха отстрани. Единият държеше алена сагум и бронзов жезъл, символ на властта – тях щеше да връчи на главнокомандващия, а другият носеше венеца на храбростта. С него щеше да закичи главата на Марий.

И ето, той се появи, облечен в снежнобяла копринена тога – трабеа, слагана от Понтифекса на празници и съд, краищата на която бяха обшити с червен кант. Дългите ѝ дипли падаха тежко и той ги придържаше, праметнати върху лявата си ръка. Краката му, обути в бели калцеи, стъпваха като че малко несигурно, но от осанката му лъхаше истинска царственост, макар че

---

¹ Да живее Марий!

Авел бе отпуснал леко раменете си и бе навел брадичка надолу, очите му гледаха напред по-скоро безизразно, отколкото пламенно. Леко дългите му коси се вееха от полъха, защото бе отказал да му ги подстрижат, както бе редно, което, разбира се, веднага стана повод за забележки от страна на някои патриции, че по това си проличал плебейският му произход, а оттам идваше цялата философия на отците: произходът решаваше безусловното право за трона!

Цяла процесия от гвардейци пазеше своя главнокомандващ от тълпата, заради евентуален саботаж. Фанфари тръбяха от четирите краища на площада и на моменти заглъхваха от нестихващите възгласи на стотиците римляни, приветстващи новия си господар.

Самият Авел трябваше да бъде носен на царствената носилка, но той категорично бе отказал този фарс – както бе рекъл, повече разчиташе на краката си и не вземаше насериозно такива прищевки, защото това трябваше да го правят робите, а той не искаше да използва тяхната пот за свое благоразположение в този ден... Изобщо цялата тази суетня го дразнеше и Авел едва бе изчакал формалната церемония и полагаането на лавровия венец на главата му. Наметнаха сагума и го закачиха на дясното му рамо с фибула. Той застана на форума и дигна дясната си ръка, на която ясно пролича царският пръстен. Глъчта замря в очакване на думите, които щеше да изрече владетелят на Рим.

– Първо и последно, което ще кажа за себе си, е единствено това, че нямам никакво намерение да се обявявам за диктатор, както сте свикнали да слушате дълги години за своя владетел, и според това оповестявам, че във всяка провинция ще има наместник, който ще се грижи за реда, както е било навремето. И второ, което е изключително важно за народа, е, че от днес слагам край на робството в Рим и провинциите й. Всеки ще работи срещу заплащане, осигурено от Републиката!

Щом хората чуха това, моментално заликуваха с мощни викове, между които имаше и такива с нотка на възмущение. Разочарованите, естествено, бяха патрициите, които, за да се случеше това, що Авел Марий бе споменал, трябваше да бъдат твърде ошетени! Та нали римската цивилизация съществуваше и процъфтяваше благодарение на робството? Без робите главнокомандващият обричаше страната си на гибел, но вероятно за него бе по-важно хората да получат свободата си и да подобрят качеството си на живот, отколкото да запазеше величието на Републиката... Римският владетел продължи:

– Няма да изложа намеренията си публично, не желая да се доказвам на Рим. Когато ми бъде докладвано и сам се уверя какво е положението на страната, няма да говоря, само ще действам, а който желае да разбере нещо,

ще чете архивите! – той имаше предвид целия Сенат заедно с народния трибун, цензора и квесторите... – Казвам единствено, че отсега нататък Сенатът и комициите ще се свикват по мое разпореждане!

Потресени, сенаторите възроптаха на мига. Та той вместо да се мъчеше да ги спечели, ги отблъсна от първия миг на господството си: той нарушаваше общението на куриите, една стара традиция, един безкраен диалог, от който се бяха родили толкова много деятели и мислители – Хораций, Плутарх, Сцевола, а ето сега и Цицерон, в това амфитеатрално помещение на Курия Хостилия: реторика, словоохотливост, патос, опровержения, протест, подигравки, злословия, ругаене, кавги... – очарованието от чесането на езици щеше да е дефицит. Какво пък и другаде го правеха не по-зле, но тук бе изворът, изобилието, пищността, първопричината тази сграда да съществува, заради мащабния ентузиазъм стотиците сенатори да бъдат участници в хегемонията. Това здание повдигаше самочувствието им и поддържаше авторитета им, защото се чувстваха дейни, но само там – минеха ли бронзовите двукрилни порти, предприемчивостта им се изпаряваше зад тях!

– Ах, Авеле, наистина думите ти не са били напразни. Не можа ли поне в това да се въздържиш? Дано знаеш какво правиш! – рече сякаш на себе си патриция Карвиан, онзи който преди време бе му помогнал да се скрие от лапите на Аквилей. Онзи, който прикриваше новосъздалата се фракция опозицията. Тя също бе там.

Сега Карвиан доживя да види как онова, към което се стремеше почти година стана реалност. Ето в този момент то се случваше пред очите му – Авел Марий бе взел властта, но какво следваше да стане след това? Каква цена щеше да бъде платена?

Преди време преторианецът му бе разкрил становището си какво би направил за хората, ако станеше главнокомандващ на Римската република. И той вече бе такъв! Но сега, когато това бе реалност, а не само надежда, думите и делата му придобиха друг смисъл в очите на тези, които преди го подкрепяха, защото вероятно се бяха надявали някои от заканите на Авел да не се сбъднат. Обаче и никой от тях не познаваше Марий достатъчно добре, за да знаеха, че той никога не говореше празни приказки...

– Този е по-лош и от Сула – отбеляза Крас на своите.

– Но защо?

– Защото единия беше едната крайност, а този – другата. При Сула поне успяхме да измъкнем нещичко, но при този се съмнявам!

– Така е – отвърна друг популар. – Тогава може би ще трябва да се вземат някакви мерки, преди да е станало твърде късно – заключи онзи, докато раздаваше фалшиви доволни усмивки.

Трети също се намеси:

– Май ще се наложи да вкараме агнето в кошарата!

– Или да го поверим на вълка – добави Крас доста красноречиво. Останалите закимаха в съгласие, а Крас нали бе цензор, достатъчно алчен и користен, заяви с голямо недоволство: – Този ще ни докара до просешка тояга!..

Отново в подкрепа на Богаташа, както го наричаха, другите закимаха с глави, докато по-голямата част от присъстващите ликуваха от чутиите слова.

Бе дошло края на робството. Онова, което Гай Марий преди години се бе опитал да направи, но не бе успял, поради разни известни обстоятелства, сега синът му бе довършил.

Той бе новият покровител, но не на управниците, а на републиканците, на обикновените граждани, на народа.

Веднъж Безименният бе рекъл на Карвиан „Благоденствието на народа е смърт за републиката!“ И разбира се, бе прав и имаше такива измежду републиканците, които нямаше да допуснат тази смърт до себе си.

Точно те нарочиха новия владетел на Рим.

И всъщност се получи тъй, че го бяха използвали, издигайки го да премахнат Сула, а сега, когато това бе факт, Авел Марий стана неудобен, неподходящ със своята политика *Salus populi, sumna lex!*¹ Затова трябваше също така да бъде отстранен като диктатора! Докато бяха болни викаха лекаря, а сега когато оздравяха, той не им бе нужен...

„Твоята смърт е моя живот!“

Магистратите следваха своя лозунг, той всъщност бе закона на джунглата. А не беше ли самият политически живот в Рим една голяма джунгла?

И наистина без много да се бави Авел Марий, като властващ над вечния град, веднага си влезе в ролята, за да докаже, че SPQR е истина: сената и римския народ, а не единствено олигархията.

Всички онези, които представляваха съвета, а именно отците, той проучи добре и срещу известно заплащане получи достоверна информация за всеки наоколо.

Авел отдавна имаше около себе си доверени хора и те му вършеха идеална работа тъкмо сега, когато тяхната помощ му бе най-нужна.

Преторианецът не жалеше средства, за да направи възможно най-добрата реформа в политическите среди и армията. В Домус Публика бе оживено: разни мъже влизаха и излизаха със свитъци и табулярии, а главнокомандващият обикаляше от един квестор на друг, като онези

---

¹ Благото на народа е най-висша цел!

задоволяваха любопитството му. На много места изчисленията бяха неточни... С малко смесени чувства, Марий откри, че опозицията бе похарчила неимоверно голяма сума за сметка на неговото издигане – една подкрепа, която всъщност бе илюзия, фарс, като онези фарсове, които артистите играеха по Форума. Това бе абсолютно нелепо, защото кампанията му не бе завоевателска, войниците в редиците му бяха същите онези от редиците на Аквилей, не бе нужен набор, а повече увещания... И макар че магистратите бяха понатъпкали кесииите си за сметка на неговия триумф, бяха достатъчно дебелооки да го пратят в изгнание в най-добрия случай... Чиновниците смятаха и пресмятаха, но все излизаше едно и също: десет хиляди таланта бяха описани почти от всеки в личната му фракция и всички бяха свързани с разточителното пръскане на средства от един и същи човек – Безименния. Там някъде в книгата Марий видя, че неговата благосклонност и благотворителност бяха присвоени – хилядите денарии, отпускани от собственото му съкровище, присъстваха върху листа за сметка на хазната. Откритието обаче предизвика странна реакция: Понтифексът избухна в смях, който закънтя в ушите на чиновниците и те се стъписаха.

– Хиени – успя да каже Марий и си излезе.

Задачите, които трябваше да изпълни, не бяха никак малко и той гонеше времето, сякаш имаше някакъв срок. И понеже носеше титлата Понтифекс Максимус, той прокара нова политическа структура: върна муниципума на всички италиански градове с пълни граждански права чрез закона *Lex Plantia Papiria*, двадесет години след като Сула го бе отнел, но пък иззе правомощията на комициите и подчини сената, както при монархията, за да стане ясно, че всичко ще произлиза от него и че съответно той ще носи отговорността, но не по начина на диктатурата, както го правеше Сула с подтисничество и насилие, а със справедливост. ”Комуто нещо е потребно, ще му го дам, а комуто не е, ще му го отнема!” Тъй бе рекъл Марий, тъй и стори. Така че за много кратко време един по един много от сенаторите и квесторите напуснаха властта, а други се понижиха в чин, като от тридесет квестори десет станаха едили и като такива получиха задачата за максимално кратко време да възстановят Рим и околностите от пораженията на гражданската война... Е, без съмнение, за това си деяние Понтифексът бе хулен до небесата!

– Този самозванец даде свободата на робите, а самите нас ни превърна в такива!

Трудно бе да се падне от високо, до вчера упражнявали контрола над финансовите дела и армията, сега трябваше да прашат сандалите си по руините и да се потят, за да съградят наново лика на провинцията.

Авел Марий бе разкрил мошеническите дела на мнозина относно

имуществата, които те укриваха чрез фалшиви документи по време на поскрипциите. С тази цел нотариусът Мамерк бе получил солидно възнаграждение, за да си отвори устата, а владетелят му гарантира и безопасността, като му наложи охрана.

Главнокомандващият ратифицира някои от договорите на провинции като Тараконска Испания, Галия-Цизалпина, а на изток Македония, Витиния и Понт, тоест онези провинции, които през годините бяха се оказали коректни към Рим с плащането на данъците. Затова той ги възнагради, като ги освободи от високия дълг и го намали почти наполовина. Дори наместо претори във Витиния, Понт и Кападокия той позволи тамошните царе и етнарси да поемат пълновластието на страната си едва ли не като автономни. По този начин Марий си спечели симпатиите на изтока, към който самият той изпитваше тръпка, защото целта му бе да умиротвори Републиката със земите от Мала Азия и нататък. Навярно и това не се хареса особено на Марк Крас и обкръжението му – Гай Юлий, младия обещаващ философ Апий, та дори и Помпей, защото той поддържаше военната политика на Сула, чиито legionи навремето бе предвождал пред Колинската врата срещу Гай Марий и самнитите. А тя несъмнено бе – воювай и владей! Величието на Вечния град бе придобито само и единствено по този начин. А какво правеше Понтифексът? Рушеше този триумф, граден със столетия...

Наоколо се чу дори, че новият владетел бе надникнал и в затворническия регистър.

Точно в един от тези дни, когато го преглеждаше, реши да слезе лично в подземията на Марментинус.

И първо той посети Сула!

Той позна желязната врата на тъмницата от пръв поглед. Тя изскърца смразяващо и се отвори.

Пред Авел минаха двама стражари и осветиха пътя му с факли.

Той влезе в мрачното помещение и започна да се оглежда... Нищо от преди не се бе променило, всичко си бе останало както преди четири години. Дори онези двамата, които го пазеха, си бяха същите, а те, щом видяха Авел, веднага го познаха, сепнаха се и наведоха глави от неудобство.

Преторианецът усети тяхното стеснение, но не се издаде, само попита:

– Пазите ли звяра добре?

Единият, все така навел глава, отговори тихо:

– Да, господарю.

– Хубаво! Защото, иначе ще ви държа отговорни – добави Авел.

Нима бе възможно онзи, който преди години бе в тази същата тъмница, целият изподран от флагрума и екзекутиран, сега да стои пред тях жив и здрав и още повече властващ на мястото на другия, дето лежеше сега

безпомощно в един ъгъл?

Авел се огледа и смръщи чело.

– Тук смърди ужасно – отбеляза той и видя отпуснатото туловище на Сула. – Дигнете го и го вържете – заповяда на двамата все още недоумяващи мъже.

Те веднага се подчиниха и оковаха на стълба на мъчения своя предишен господар, така, както преди го правеха с оня, който им нареждаше сега! Каква ирония на боговете...

Авел се приближи и с презрение изгледа едва дишания Сула.

– Имаш късмет, че все още си жив, но не за дълго, мерзавцо! Измъкнал си се доста безнаказано. Не си изпитал нищичко от онова, което изпитах аз тогава, но ти обещавам, че силата на наказанието и справедливостта ще усетиш в деня на твоята екзекуция – говореше през зъби Авел, докато бавно го обикаляше и оглеждаше разплутото му гниещо тяло – цялото проядено от малките твари, които го бяха покрили от горе до долу: какъв ли ад бе това да бъдеш изядан жив малко по малко? Навярно боговете първом бяха решили да раздадат своето правосъдие, а другото бяха оставили в ръцете на Марий! Ето, че щастливецът Сула не бе чак толкова облагодетелстван от Юпитер, както си мислеше, заради цялото си беззаконие, потисничество и безчинства през всичките си години на власт. Той веднъж не бе усетил гнева им, но ето, че грешеше – гневът им бе голям, а този пък на Марий граничеше със злост...

Внезапно вратата се отвори и в зандана влезе Рилий. Беше силно развълнуван, защото носеше някакви новини, които не търпяха отлагане, щом диреше приятеля си чак в подземията.

Но Авел не обърна внимание и не усети как първият съветник и принцепс застана тихомълком зад него, вслушвайки се в диалога между двамата мъже.

Сула се смееше като луд. Явно че затворничеството не му понасяше особено, а пък и коварната болест, която го бе обзела с пълна сила, вече замъгляваше разсъдък му.

Диктаторът изведнъж спря подигравателния си кикот и се втрени като малоумен в Авел.

После с ирония му прошепна:

– Понрави ли ти се господарската визита, Марий, в деня преди екзекуцията ти?

Първом, като че Авел не го разбра, но после лицето му се вкамени, а очите му засвяткаха със странен блясък.

Настана пълна тишина, само от време на време се чуваше дрънченето на веригите, които се спускаха от окованите лапи на звяра.

Сула избухна в недоумяващ смях, а гласът му изкънтя в ушите на

Авел, който целият пребледня. Пулсът му се учести и главата му забуча. Авел плувна в пот и жилите по лицето му изпъкнаха от някакво вътрешно напрежение.

Този похотлив негодник и сластолюбивец смееше да се подиграва с него, припомняйки му онова, което Авел се мъчеше да потули в съзнанието и душата си години наред. Споменът за мерзкото и долно поведение на човека пред него изникна тъй ясно в главата на преторианеца, сякаш бе вчера. Болката и унижението, което бе изпитал по онова време, нямаха подобни на себе си.

– *Profanum! Profanum!*¹ – развика се като обезумял Сула.

Авел имаше чувството, че земята се разтваря под краката му и той изтръпна. Кръвта му кипна. Внезапно се обърна и грабна факлата от ръката на единия войник, който го гледаше уплашено, и без да каже нищо, защото бе достатъчно шокиран от наглостта на Сула, завря огъня в долната му паст.

Диктаторът се изживява като змия, но не можа да се отърве от ръцете на своя назидател. Само пицеше и го гледаше с изцъклени очи, докато огънят прогаряше муцуната и пърлеше лицето му, но Авел не се задоволи само с това: подивял и озверял от жарта в душата си, направи същото на онова, с което през годините Сула задоволяваше нагона си... Гласът му се извиси над този на диктатора, съвсем обезумял от мъст, и в този миг Рилий се намеси. Приблужи се и взе факлата от ръката на Авел, метна я на земята и го дръпна назад.

Авел дишаше дълбоко и гледаше в тъмното пространство, а изражението му бе като на някой откачен. Рилий го държеше гърбом за раменете и го стискаше здраво, чувстваше как приятелят му трепереше. Подир това чу гласа му, дрезгав и напрегнат:

– Изведи ме, изведи ме веднага от това място – и запуши ушите си, заради язвителния смях на Сула. – Накарай го да спре да се киска така, иначе ще го подпаля – процеди през зъби преторианецът на Рилий.

– Авел, никой не се смее, момче. Сула е в несвяст. – После, придържайки го все така, го изведе навън в коридора и тръшна вратата, а тя отново предизвика нещо в Авел, щото той се сепна.

Рилий забеляза това, а също бе чул и многозначителните подмятания на Сула.

Той понечи да попита, но преторианецът го прекъсна грубо, преди още думите да бяха излезли от устата му.

– Никога, ама никога не смей да ме питаш за това, чуваш ли, никога, заклевам те в небесата! Аз завинаги затворих пастта на това чудовище и

---

¹ Нечестивец!

истината ще остане там в миналото, погребана зад тези стени, разбираш ли? Каквото и да ти се върти в главата – запази го за себе си, само не ми задавай въпроси, никога... никога – говореше бързо и със странно изражение Авел.

Рилий кимна мълчаливо, а после хвана ръката на Авел, сложил я върху устата му, и бавно я отместа.

Сърцето му натежа, а Авел не понесе позора си и побягна навън!

„О, Юпитере, дано телесата му се разпаднат преди душата му, да се свличат къс по къс от прогнилите му кости и такава смрад да ги налегне, че лешоядите да се погнусят. Дано кладата му не загасне никога, нито прахът му се смеси със земята и небето! Дано Вейовис изпита над него всичкия си гняв и мъстта му бъде нечувана!.. ”

На следващия ден, след като Авел Марий бе разгледал свитъка на затворниците и бе разбрал от своя квестор онова, което Рилий имаше да му казва при Сула – че е имало някакво разминаване в архивите и броя на пребиваващите в тъмницата, той отново слезе долу, за да разбере какво става в действителност.

– Значи твърдиш, че има един затворник, който не е вписан, така ли? – попита той Рилий, като отбягваше погледа му. Това правеше от миналия ден, говореше с него само формално и студено, сякаш старият му приятел бе съвсем чужд човек.

Рилий веднага усети отдръпването му, но не го вземаше навътре, напротив – бе снизходителен и търпелив. Беше му ясно, че неговото присъствие в този момент бе тягостно и Авел изпитваше напрегнатост и раздразнение, че Рилий бе наясно със скритата му болка, затова гледаше да не му досажда.

Обаче този въпрос не търпеше отлагане, защото очевидно ставаше дума за нарушение или нещо повече...

Авел вървеше по дългия тъмен коридор на Марментинус, където сенките сякаш играеха странно по каменните влажни стени. Не смяташе да стъпва отново на това място, но ето, че обстоятелствата го налагаха... Изведнъж коридорът свърши и в дъното се видя една малка дървена врата.

Преторианецът инстинктивно погледна Рилий я и бутна с усилие.

Тя се запъна в началото, тъй като не бе отваряна много често.

След като поддаде, изскърца неприятно и остро, а двамата мъже зазлizaха по тесните стълби, които се откриха пред тях.

Рилий вървеше напред с един войник, който осветяваше пътя им. Внезапно той спря, подшушна нещо на онзи и той му подаде факлата, а после се отдалечи.

– Ето тук е – рече кратко Рилий и ключовете задрънчаха, докато ръцете му отваряха железната порта. После направи жест на Авел да влезе пръв.

Марий не чака повече и пристъпи прага на килията, в която лежеше един странник без име в свитъка.

Онзи усети присъствието и се размърда. Малко трудно, защото бе стар, но се изправи бавно на крака и застана мирно, свел поглед надолу – така, сякаш му бе заповядано да го направи.

Владетелят на Рим го изгледа подозрително от глава до пети. Той наистина бе на възраст.

Бе само с една дълга туника, неприсъща за римската страна, и бе цялата изпокъсана и мръсна. Дългите рошави и прошарени коси на човека падаха пред лицето му, а голямата му брада пък съвсем го закриваше.

Той събуди известно съжаление у Авел.

„Какво ли злодеяние е извършил този, че дори са укрили присъствието му тук, сякаш са го отписали от света?“ – запита се той и му зададе въпрос: – Кой си ти?

Онзи леко се размърда, нададе ухо, за да чуе по-добре.

Авел се досети, че този нещастник не го бе разбрал и повтори въпроса си, но се приближи до него. И незнайно защо, като че нещо го жегна...

– От колко време си тук, човече?

Бедният старец започна да се мръщи в тъмното, в опита си да различи мъжа срещу себе си.

Странникът се притесни, ръцете му затрепериха в оковите и той задиша дълбоко.

На Авел му се стори, че под белите му коси очите му блесяха странно и една сълза намокри старото му лице.

– Спокойно, аз няма да ти навредя – рече му Авел, щом усети вълнението му, но в следващия миг онзи направи нещо много изненадващо: изведнъж падна на колене.

– Прости ми, прости ми, ако сърцето ти може да се смили над мен, пощади ме – плачейки, се молеше той.

Авел целият изтръпна. Нима грешеше или му се причуваше? Този глас, така познат, го затрогна. Той се сепна и странно чувство го обзе.

Авел не обичаше да му коленичат, защото според него подобно раболепие унижаваше човека, затова той неволно клекна пред стареца, хвана го за раменете и го изправи. Подир това онзи се вкопчи в него.

Преторианецът дигна очи към затворника и онова, що видя, го потресе тъй силно, както ако бе видял мъртвец, стоящ насреща му. Авел се вторачи в погледа на странника, а сетне започна да оглежда трескаво лицето му, което с всяка измината секунда пробуждаше особеното убеждение, че пред него

стоеше не видение, а един твърде познат човек, който в миналото му бе изключително близък.

Сърцето му заби лудо и обръч стегна гърдата му.

Странното съмнение го подлудяваше и той неохотно рече:

– Говори, недей мълча, говори!

Но онзи само протегна окованите си ръце към лицето му и тъй като бе силно развълнуван, не можа да каже и дума, а загали косите и раменете на своя господар.

После Авел чу нещо, щото ахна изумен.

– Саид, сине мой – рече задавено затворникът и се олюля на краката си.

Авел го хвана здраво, за да не падне и в следния миг го притегли към себе си, прегърна го и се разрида на старото му рамо, като от време на време споменаваха едно име:

– Ободас, Ободас, ти си жив, царю, жив си! Затова очите ми бяха сухи за теб, защото през цялото това време си бил жив, Ободас...

Старият бедуин галеше бащински главата му и сам плачеше и повтаряше една единствена дума, която години наред се бе загнездила в ума му:

– Прости ми, сине! Прости моята несправедливост към теб. Прости ми, че се подведох така сякаш, без да се вслушам в сърцето си, и се поддадох на съмнението, което забули душата ми и изпепели като огън моя разум.

И като каза това с такава болка и съжаление, Ободас силно се закашля, а Авел леко се отдръпна, но онова, което видя, го хвърли в ужас: от устата на пленника се спусна кръв и той припадна в ръцете на младия мъж.

Рилий недоумяващо се завтече към тях. Бе станал свидетел на случилото се, но отстрани не се чуваше какви думи си разменяха приятелят му с този старец, и въпреки че тяхното поведение будеше интерес у него, той стоеше на страна, за да не пречи. Но щом видя как затворникът се строполи на земята, Рилий притича да помогне.

– Какво става тук, Авеле?

Авел го погледна с насълзените си зелени очи и рече едвам:

– Той умира...

– Но кой, кой е той?

Рилий любопитно зяпна безжизнения човек.

– Ободас! Това е Ободас...

Студеното мартенско слънце грееше високо, но не можеше да стопли нищичко под него, така както не можеше да се стопли душата на преторианеца в този миг.

Той бе вече владетел, притежаваше Вечния град и провинциите му. Бе

станал господар на човешките съдби в цялата република, богатството му бе неимоверно голямо, по-голямо от това на Сула, та дори и на своите предци, заради земите, които се простираха по границите на републиката и извън нея. Имаше и неутрални като тези в Персия на изток и част от Африканските, включващи се във владенията на Рим. Те заедно с денариите, които Авел откри в стария сандък на майка си, възлизаха на около четиристотин милиона таланта – имане, събирано със стотици години още от началото на царството по времето на Тарквиний Горди, та до момента, в който Авел Марий се възкачи на трона.

Той знаеше, че по право престолът му принадлежеше, но го чувстваше някак чужд, несвойствен, далечен и странен – такъв, сякаш му го бяха подарили по милост. Поради тази причина тронът за него бе по-скоро едно задължение, едно бреме, та дори и присъда, отколкото слава, благоденствие и чест. Ето защо всичко това слабо го интересуваше, още повече пък радваше, защото знаеше, че тези неща бяха преходни, както човешкият живот, който си отиваше безвъзвратно и най-неочаквано.

Авел седеше в края на леглото, в което лежеше той – владетелят на Набатей, царят Ободас Абд ал-Лат.

Гледаше го така от посред нощ и чакаше всеки момент да отвори очи.

Спомените запълваха тези тягостни часове и той от време на време сладостно им се усмихваше, а друг път мръщеше вежди и стягаше челост.

Какво ли не бяха преживели заедно през онези почти три години в красивата и гореща Набатей, където преторианецът се бе събудил за един нов, по-различен живот. Тази страна, с нейните пясъци и изваяния в камъка град, се бе превърнала във втора родина за него.

Сега той си мислеше за нея с топли чувства, а не както преди, когато се опитваше да пренебрегне цялото си пребиваване там. И осъзна защо това бе тъй: защото може би по някакъв начин бе простил на нейния владетел, мислел го за мъртъв до този миг.

Владетел!

Авел добре си спомняше величествената му осанка, благородството и достолепието, които лъхаха от него.

Онези топли тъмни очи, пълни със спокойствие и приветливост, особено щом погледнеха него – Саид, както го наричаше Ободас.

Авел не знаеше, че царят навремето бе гледал със същите очи своя син Аретас, но бе почувствал покровителството и обичта на един баща.

Какво само можеше да стори времето с човек? Същият този гордо изправен мъж стоеше пред него, но не бе останало нищичко от предишния, който Авел познаваше добре. Бе престарял за тези две години затворнически живот, тъй както ако бе лежал двадесет. Болката и мъката по изгубената

родина, пленничеството в чужда страна и терзанието заради извършената неправда към човека, когото наричаше свой син, и най-вече думите „той е мъртъв за мен” – всичко това бе заличило неговата осанка и го бе превърнало в неузнаваемия старец, който в този момент Авел гледаше с голяма скръб...

– Кажи ми честно, Бонифаций, не ме лъжи: има ли поне малка надежда за него?

Марий наруши тишината, която властваше от часове в покоите му.

Лечителят въздъхна тежко и поклати глава.

– Духът му е сломен. Той няма сили да се бори и вече е късно. За съжаление, това ужасно страдание руши дробовете му. Суровите условия в тъмницата са допринесли особено за това, а и той е на възраст. Млади хора умират от тази болест, какво да говорим за него... А според мен има и сърдечен проблем.

– Не говори за смърт! – внезапно повиши глас Авел, сякаш не искаше да чуе истината, за която се опасяваше.

Рилий, който също бе там, усети, че Авел започва да губи търпение, тъй като чакането го изтощаваше напълно и го изнервяше допълнително.

– Успокой се, Авеле. Нека изчакаме още малко. Сигурен съм, че ще се свести, ще направи това усилие заради теб!

Казвайки това, Рилий го хвана окуражително за рамото.

Авел знаеше добре, че дори и ако Рилий се окажеше прав и царят се съвземеше, нямаше да е за дълго. Ободас бавно, но сигурно бе поел своя път към вечния си дом...

– Саид – прошепна немощният глас на болния.

Авел се сепна. Приблужи се до него и го хвана за ръката.

– Тук съм, тук съм, не се вълнувай – нежно, през сълзи на радост, му рече Авел, стискайки старата му ръка в своите.

Ободас дишаше тежко и трудно, закашля се лошо, защото му беше трудно, докато лежи, да си поема въздух, затова Авел го хвана под мишниците и го надигна да се облегне на възглавницата.

Към това неразположение имаше и друго, което се появи от мига, в който разкри истината за заговора. Оттогава сърцето му никак не го слушаше – понякога, и то доста често, пулсираше по-бързо, а друг път, като че за миг спираше, а сетне заблъскваше силно и болезнено в старите му гърди, от което затворникът съвсем оставаше без капчица сила, тъй като крайниците му отмаляваха и изтръпваха...

– Благодаря ти, сине – рече, шептейки с дрезгав глас старият цар.

Той чак сега забеляза своя познайник Рилий, кимна му с глава и добави малко по-ведро: – Радвам се да те видя, търговецо!

– аз също, стари друже – отвърна онзи и седна от другата страна на

лектуса: – Какво се е случило с теб, царю? Ние те мислехме за мъртъв!

Ободас притвори очи за момент, за да си върне спомените и започна да разказва:

– След като разбрах за заговора на Захир, който беше избягал, и след като хората ми се върнаха с твоето послание, Саид – той погледна Авел, а Авел от своя страна сведе неловко глава, – аз събрах неколцина мъже и тръгнах към пустинята. Имах нужда да разсея душата си и да събера мислите си за онова, което се случи. Бях все още шокиран от това, дето бях разбрал, и бесен на себе си, заради сляпото доверие, което имаш към този мерзавец и подлец Захир!

Докато слушаше изповедта на набатейския цар, сърцето на Авел се стегна и го обзе странното чувство на преживяното тогава.

Той не издържа и стана от леглото. Отиде до прозореца и се вгледа в далечината, а миналото изникна пред погледа му, тъй ясно, че все едно бе там и всичко се случваше наново: как войниците на Ободас го задържаха в шатрата и го отведоха в палата и там пред всички царят го обвини в блудство и предателство. После как се бе отрекъл от него, как го заплю в лицето и го прокле, а накрая и го наказа жестоко пред очите на поданиците си, оставяйки го да стои цял ден под жаркото слънце със зеещите рани. И без да го интересува, че го излагаше на опасността да бъде разкрит от Аквиллий, царят го низвергна, като го продаде в робство на вражеските галери...

– Една нощ се случи нещо необичайно: не можех да заспя и излязох под открито небе, но когато се огледах, пажът ми го нямаше. Нямаше ги и останалите – нощната стража. Тръгнах по шатрите на хората си, но открих само петима – от другите нямаше и следа. Внезапно, иззад булото на нощта, изскочиха конници и всичко стана много бързо: докато се усетим, те избиха невъоръжените мъже и ме плениха. Моят меч също бе изчезнал. Сложиха чувал на главата ми, вързаха ме и ме метнаха на един кон. Преди обаче да ме халосат по главата, успях да видя нещо, което ме озадачи: имаше малка цепнатина в плата и оттам забелязах как онези съблякоха труповете и ги заровиха в пясъците!

– Никой не прави така – отбеляза Рилий учуден.

– Именно, но те го направиха.

Старият търговец се изправи и закрочи замислен из пищните покои на Авел в Домус Публика.

– Докато обикалях насам-натам, дочух от партите, че сте били нападнати от сирийци, така ли беше?

– Не бих могъл да кажа със сигурност какви бяха, бе тъмно, но едно е сигурно: изчезването на хората ми не е случайно. Така и не разбрах дали и те са били убити или...

– Или всичко е било замислено предварително – прекъсна го преторианецът от прозореца. Той се обърна и се доближи до леглото на Ободас. – Това е от ясно по-ясно, след като две години си бил в плен, не къде да е, а в Рим. А там, пред твоя народ и за света, са те обявили за мъртъв. И ако опасенията ми се окажат верни, знам кой е замесен във всичко това – твърдо рече Авел.

Ободас присви подозрително очи и отговори:

– Захир!!!

– Правилно, настоящият цар на Nabatea – намеси се разпалено Рилий. – През цялото време негодникът е целил само това и го е замислял от дълго време, ако ме питате, още от преди Авел да се появи. Затова и го оклевети така лошо от страх да не би момчето да получи благотелството ти.

– Стига! – отсече изведнъж Авел. Двата мъже се стреснаха от реакцията му. – Не съм искал нищо от никого, не съм молил и за това, беше ми натрапено – и той показа с ръце обкръжаващата го обстановка – не съм желал ничие покровителство или опекунство. Наречи ме неблагодарник, Ободас, но бащинството си ти го иззе стократно повече, отколкото го даде – рече през сълзи Авел и падна на колене. – Не познавам такъв, който бих признал за свой баща!

Щом видя Авел тъй разстроен, с голямо усилие Ободас се изправи и седна на леглото, хвана с ръце лицето му и вдигна главата му към себе си, но преторианецът внезапно се дръпна и тъкмо да се изправи, царят го сграбчи здраво за раменете.

– Не мога, не мога да си ида от този свят, не и преди да си ми простил, момчето ми – рече развълнуван Ободас. – Ти си прав: един истински баща никога няма да направи онова, що аз ти сторих. Чуждият човек не може да стане добър баща, но аз наистина те обикнах като мой син. Затова не мога да намеря покой в душата си за злодеянието си към теб.

Авел беше обърнал глава настрани, за да избегне погледа на Ободас. Беше свил устни непоколебимо, а зелените му очи искряха навлажнени. Голямо мъчение бе за него всичко това: този стар човек го молеше като малко дете за прошката му, а накърнената му душа се дърпаше като в капан. Бе си въобразил, че бе простил, а сега горестта отново го бе обзела и не позволяваше сърцето му да се облагороди.

Изведнъж той проговори с голям укор в гласа си:

– Ти си един егоист, Ободас. Толкова си себичен, че нехаеш за другите, мислиш само за себе си. Искаш да те опростя, за да си идеш спокойно от този свят, тогава душата ти ще е свободна, нали? – рече му Авел и го стрелна остро с очи. – Ами моята душа, защо я забравяш? – И като каза това, Авел ненадейно разкъса туниката си и целият треперещ от напрежение, извиси

гласа си в тихата стая: – Погледни, Ободас, не отмествай очи, погледни ме! Твоят бич се преплита с този на враговете ми, но за мен това е без значение, защото няма по-голям бич от скверните думи. Дори флагрумът, разкъсал плътта ми, не може да се сравни с думите, които разкъсаха душата ми – и като му рече това в лицето, струната в него се скъса и Авел изпадна в истерия: сграбчи катедрата и я запрати в стената, после хвана завесите и с едно движение ги раздра, накрая ритна статуята на Аполон, която стоеше на входа – тя падна и се строши. Яростно удари зида с юмрук, стиснал зъби, и ръмжейки като ранено животно, се свлече безпомощно на земята, останал съвсем без сили от силния порив.

Рилий го гледаше, без да се намесва, дори не се бе опитал да го спре, защото знаеше, че приятелят му изживяваше ужасен катарзис, като разкъсваше сърцето си в този миг, заради онова, което старият цар го молеше. Авел имаше нужда да излее тази агония от себе си...

„Съжалявам, че бях твой таррай и че те нарекох свой син. Да бе някой избол очите ми, нямаше да съм толкова сляп!.. Заслужавах да те хвърля на лъвовете, мерзавце!.. Приеми го като акт на милосърдие и следващия път щом те видя, ще завъртя меча си в теб... Ти си змия в пазвата ми, псе в собствения ми дом, по-лош си и долен от Сула! Дано никога не намериш покой и Душара забули дните ти в мрак!..”

Всички тези думи като че ли нарочно напиреха в главата му, за да не позволят на благородната му душа да надделее над горестта.

– Аз си платих, сине, платих си за престъплението си спрямо теб. Две години живях, лишен от слънцето и пясъците на Набатей. Душара ме наказва, като ми отне възможността да ѝ се наслаждавам в последните си години – страната, в която извърших тази несправедливост към един невинен, към теб, ти, който рискува живота си, за да ме спасиш... Две години живях в мрак. Мракът, който пожелах за теб, покри очите и душата ми!.. Отричах се от хулите си към теб безброй пъти. Всеки миг, всеки час се молах на Аара да ми даде възможност да те зърна, преди да свършат дните ми. Събуждах се с надеждата, че скоро ще вземеш властта в ръцете си и в някой от часовете вратата ще скръцне и ще се появиш, както и стана. Душара бе чул молитвите ми... Нима сега, когато стоиш пред мен, сине, ще убиеш и последната ми надежда, която с години таях в онзи джендем? Доброто ти сърце ще позволи ли да ме накаже, оставяйки ме да си ида неопростен и скръбен?

Ободас говореше на Авел, а той стоеше все така облегнат на стената, загледан зареяно някъде встрани.

Царят бавно пристъпваше с немощните си стари крака към онзи, когото смяташе за свой син и го изкушаваше с трогателното си излияние. Думите му изнудваха душата на преторианеца и той ужасно се разкъсваше, защото не бе

лицемерен. Можеше да го излъже – да му даде тъй желаното опрощение, за да успокои стария мъж и да спре цялата тази агония, но Авел прекалено много бе уважавал и обичал този човек и в себе си искаше прошката да излезе искрена и спонтанна, чиста и неизмамна, защото знаеше, че за един умиращ това бе изключително важно нещо...

Ободас умираше!

Тази мисъл сега се вгълби в ума му.

Изведнъж като че ли той се осъзна.

„Как може да съм толкова жесток?“ – питаше се Авел. – „В какво съм се превърнал? В един бездушен и коравосърдечен човек? Нима вече нищо не ме трогва? Така ли ме наказваш, Велики? Сам толкова страдах, че ослепях за мъката на другите! Трябва ли да заменя моята болка с неговата, щом се е запътил към вечността, колко кръв е пролял по земите си освен моята, ще му стигнат ли световите, за да я изкупи, какво ли ще трябва да понесе? Аз ли съм този, който трябва да налива жлъч в язвите му или да ги мажа с балсам, преди гневът и яростта ти, Велики, да го застигнат? Защо аз трябва да съм по-свиреп от теб?.. Ако го съжаля, значи съм съжалил и себе си, защото не съм по-различен от него... Но стига само да си запазил малко милост, нищо няма да ти струва да ми дадеш поне частица...”

При тази мисъл преторианецът погледна Ободас и в миг усети силна покруса и състрадание...

Милост! Нима това чувстваше сега Авел, щом гледаше този старец, в каквото се бе превърнал владетелят на каменния град?

Авел бавно се изправи и застана пред него. Огледа лицето му – тъй престаряло и грохнало от тежкия живот в тъмницата. И изведнъж като че нещо в него се пречупи и той осъзна, че синовната му обич бе превъзмогнала бащиния грях. Именно този баща, какъвто Авел никога не бе имал, бе сгрешил, но бе осъзнал своята вина и това бе най-силното му назидание.

Авел бе потресен от тези мисли – сърцето му се сви от мъка, а душата му се разтвори за прошката, която напираше да излезе...

– *Abwoon*¹ – прошепна Авел и протегна ръцете си към него, а сълзите му се стекоха по страните му.

Ободас се хвана за гърдите от силно вълнение.

Дали бе разтопил леда помежду им, дали Авел му бе простил?

– Нима е вярно, сине, нима наистина ме освобождаваш от греха ми към теб?

Авел безмълвно кимна с глава и леко му се усмихна. После се приближи към Ободас и сам го прегърна, като го стисна здраво в обятията си.

---

¹ Татко.

– О, всемилостиви и всемъдри Аара, моето момче ми прости – извика в еуфория старият цар.

– Прощавам ти, прощавам... – Авел се отдръпна от него, хвана го за раменете и добави по-ведро: – Ти сам веднъж ми рече, че един син трябва да може да прощава грешките на своя баща, защото бащата винаги прощава на сина си...

Ободас се разсмя през сълзи с глас и приведе лицето на Авел към себе си, а после го целуна по челото.

– Това е най-щастливият ден в живота ми, в който срещнах своя син и той ми прости... Прости ми!

Бяха се минали няколко дена, откакто владетелят на Римската република откри Набатейския цар Ободас в тъмницата на Марментинус. И след като синът прости на своя покровител и баща, двамата мъже искрено се радваха на компанията си и жалеха за изгубеното време, в което бяха разделени. Авел или Саид, както бе свикнал да го нарича старият цар, бе разказал за всичките си преживелици през изминалите две години. Бе споделил дори и за своята любов, която едва не го погуби. Със смесени чувства спомена и за детето.

– Къде е тя? – попита Ободас за любимата на сина си.

Авел рече нехайно:

– Не зная и не искам да знам! *Homines caecos reddit cupiditas!*¹

Царят го изглежда малко подозрително.

– Тези празнословия ги предлагай на някой друг!

– Не те разбрах...

– Не вярвам, че не искаш да знаеш къде е – изясни се Ободас. – Аз те познавам добре и съм убеден, че след онзи прословут ден не си преставал да мислиш за нея.

Авел решително поклати в отказ глава.

– Не, Ободас, заблуждаваш се. Кръвта вода не става.

Старият се подпали:

– Голям инат си, Саид. Приличаш на малко дете, което се сърди, задето не е получило подарък. Кръвта вода не става, но чия кръв, Саид – тази на Сула или твоята?

Авел го стрелна с очи и за миг замръзна на място. Имаше чувството, че Ободас се мъчеше да го разубеди. Авел не се бе замислял за това. Колкото злото се бе вкоренило в детето му, толкова и доброто съществуваше и никой не бе в състояние да каже кое щеше да надделее, само годините щяха да

---

¹ Страстта прави хората слепи!

изобличат това.

– Не, не! Знам какво целиш, Ободас, недей. Така е по-добре и за двама ни – рече малко колебливо Авел.

– Двама ви – извиси се гласът на царя. – О, велики Душара, моля те, вразуми сина ми! Какви ти двама, какво говориш, Саид? Ами детето? Нима искаш да израсне като теб без баща? – Рилий слушаше отстрани, седнал на един лектус, скръстил ръце, и кимаше в съгласие. – Нима искаш да се лута като теб, да не знае кой е и какъв е? – продължи настоятелно Ободас. Беше взел този факт присърце. Твърде много държеше на Авел и сега, когато бе разбрал, че той ще има наследник, първо го прие радостно, но после, предвид обстоятелствата, се разочарова.

И наистина, царят знаеше, че няма право да се меси в отношенията на младите, но му се искаше да даде добър съвет на сина си и той да разсъди правилно. А според Ободас по-правилно от това, детето да има баща, нямаше накъде!

Мислейки си за това, царят изведнъж се приближи към Авел и сграбчи главата му с ръце.

– Моля те, сине, не прави тази грешка – настояваше той. – Не се лишавай от чедото си, заради някакви предразсъдъци. Който не го е изпитал, не знае какво е. Аз идвам от изтока, от Набатей – една от страните, които наричат варварски. Знаеш нашите традиции и строги закони. Познаваш нашия нрав и сам ти казвам: остави тези глупости за кръвта и рода. Злото може да се вкорени в човек не само чрез кръвта, но и тогава, когато той сам го допусне в себе си, тъй че всичко е една заблуда. Човек сам гради живота си, защото има воля! Не прави тази грешка, не изоставяй детето си и своята любима. А колкото до нея, казвам ти, че момичето няма нищо общо с делата на баща си! Тя също е жертва на съдбата, като теб, но това не пречи да сте щастливи... *Amor vincit omnia*¹... Сърцето, сине, знае по-добре от ума! Иди и ги намери, докато не е станало твърде късно, и дай името си на своето чедо!

Докато го слушаше, Авел се двоумеше ужасно, защото така или иначе от известно време връщаше мислите си към Агрипина, към онзи хълм и щастието, което бяха преживели заедно. Ами искреното и чисто отношение на дъщеричката на Овидий и Тулия? – бе изпитал и това. Спомни си как душата му се отпускате, щом общуваше с детето, и нищо не можеше да се сравни с тази благодат, дарена от боговете – семейството. А как само жадуваше за свое – дори на моменти, докато се укриваше при либертините, се улавяше как тайничко им завижда за това блаженство...

Малко му трябваше, за да бъде разубеден от своята слабост и заблуда, и

---

¹ Любовта побеждава всичко.

мъдрите слова на Ободас свършиха работа.

– Прав си, прав си – повтаряше той, а зелените му очи се навлажниха. – Ще ги намеря, още сега ще се разпоредя да ги издирят – съгласи се накрая Авел и излезе от покоите си, окрилен от идеята да открие онази, която до скоро се мъчеше безуспешно да забрави, защото в този миг преторианецът усети как тлеещият огън в сърцето му се разпали отново.

Дали времето, което течеше неумолимо и подобно вятър разсейваше прахта във въздуха, полепваш навсякъде, и пречеше на очите да гледат, както пустинната буря забулваше в мрак деня, но Авел Марий с времето сякаш бе прогледнал и бе допуснал възможността любимата му да няма такава вина, каквато се разкри пред него в онзи прословут ден... Именно този ден на приема бе силно преувеличен от обстоятелствата и събитията в него, и поточно заради припознаването на красивата галка от омразния му враг! Сърцето и умът му в онзи момент замръкнаха и подвластен на разочарованието, Авел взе фактите погрешно и предубеден, без много да мисли, той реагира спонтанно и твърде фатално! После в ума му се прокрадна мисълта, че тогава изпусна гнева си и отрече любовта си, като накърни Агрипина безкрайно много.

Сега, когато се бе минало доста време и бурята в душата му бе стихнала, Авел осъзна грешката си, повлиян от мъдрите думи на баща си. Те възродиха наново любовта му към красивата галка и той напусна перистилията с надежда, че ще я открие!

Съветникът на римския владетел се усмихна доволно от успеха на Ободас и рече:

– Е, царю, ти сполучи! Не ми е ясно как го правиш, но май наистина си влязъл под кожата му, мен изобщо не ме слуша!

Ободас отправи погледа си към тъмните завеси, през които излезе синът му, и отвърна разчувстван:

– Ако знаеш само как искам да видя неговото дете, поне веднъж да зърна сина си щастлив в своето бащинство, тогава Аара да ме призове...

Щом каза това, дали от вълнение, или нещо друго, царят се закашля лошо и трудно си пое въздух. Рилий му помогна да се добере до ложето в кубикюла и го сложи да легне.

– Зле си, приятелю... Да пратя да извикат Бонифаций, ако желаш, ще върна Авел – предложи загрижен той.

– Не, не, в никакъв случай. Моята е ясна. Въпрос на дни е кога ще склопя очи, но точно сега няма да ангажирам момчето със себе си. Той има важни дела...

И в действителност Понтифексът на Рим за кратко извърши тотални промени във всяка една сфера. Разпореди с декрет децата на либертините да

се обучават заедно с останалите граждани не в педагогиймите, а в специални за образованието съградени места, подобни на даскалийните на изток в Коринтус, Витиния и Понт, и изравни привилегиите на всички в Републиката, включително и на перегрините.

Изтегли римските войски, които Сула бе разположил по Мавритания, Тараконска Испания, Мизия, Галатия и Кападокия, дето постоянно се появяваха локални бунтове и по заповед на Луций тормозеха тамошните народи, налагайки политиката му на диктатура и самовластие, защото според него преторите и легатите с по-малобройна армия, разположена по крепостните стени на градовете, щеше да бди по-добре за реда в тези провинции. Вероятно по този начин Марий искаше да изрази своето доброжелателство към останалите завоювани римски територии – не фатален натиск, а ограничен, но качествен контрол. И този път бе изпълнил думите си: „ Сигурният мир е по-добър от случайната победа! ”

Това, разбира се, беше най-големият удар за сенаторите, за което се опасяваше Крас, тъй като всички бяха на мнение, че Понтифексът омаловажаваше и не зачиташе мощта на Рим, правейки това. Нали Републиката се славеше по света именно с безчетната си войска и тъкмо тя налагаше властта на господаря си... Това не можеше в никакъв случай да продължава така!

Но за голяма изненада Авел Марий направи и друго: въведе отново безплатните дажби на зърно за безимотните и просяците. Сключи едногодишен договор с Птолемей чрез проконсула на Мала Азия Септимий Фарел и напълни хамбарите на Сицилия, Сардиния и Киренайка с египетско зърно по десет сестерции за модий... Това благоволение към италийските граждани му струваше двадесет и пет милиона таланта! Бръкна в хазната и опрости дължимите данъци на крайно бедните домакинства, като от собственото си състояние запълни липсата им, а тя възлизаше близо на деветстотин хиляди таланта! Това добре, патрициите не реагираха особено остро, при положение че парите ги имаше в наличност, независимо по какъв начин, стига те да не бъркаха в своите каси. Тук духовете се поуспокоиха и си рекоха, че може би ще произлезе и нещо хубаво от този, но много скоро се разочароваха отново, когато Марий наложи ограничителна квота на Сената, като сметна, че има прекалено много магистрати – осемстотин – бяха повече от необходимото. Затова ги намали с една трета, а за сметка на това увеличи тази на комициите, които представляваха народа, а той бе на първо място за Авел Марий, воден от максимата – *salus populi, summa lex!*¹ Колкото повече сенатори имаше, толкова повече разногласия и проблеми се създаваше във

---

¹ Народът над всичко!

властта. И като мотив бе използвал техните беззакония през изминалия мандат, особено скандала с имотите от поскрипциите на Сула! За жалост не бе разобличил безчинството на Крас, който по времето на баща му се бе възползвал от поскрипциите на Луций Цина – сам бе добавил в списъка към враговете си хора, смятал ги за свои съперници, и тъй бе натрупал сегашното си състояние, което му донесе прозвището Богаташа! И противно на традицията, новият владетел не удостои триумфа си с гладиаторски битки, твърде много смърт се сееше навсякъде и той не искаше вече да превръща арената в погребално ложе.

Най-много сенаторите възроптаха, когато римският владетел декретизира края на робството в Италия и наложи закон за заплащане на човешкия труд.

– *Est modus in rebus!*¹ Къде ще му излезе краят, та те са с хиляди, ако трябва да им се плаща, хазната ще се изпразни – възпротиви се първи Марк Крас. Той бе толкова алчен, че дори когато слушаше за подобно разхищение, каквото смяташе заплащането на труда, го болеше, все едно бъркаха в собствената му кесия.

Друг също се намеси:

– По-добре си беше тези нещастници да работят срещу храна, но явно не им стига и как да им стига, като се плодят като кучета.

Последва бурен подигравателен смях.

– Прекалено е самонадеян, взел е поста си присърце, превишава правомощията си – изкоментира Помпей.

– Той не може да превиши нищо, той е Понтифекс – отбеляза квесторът Тул. – Навярно трудно ще привикнем с това.

– Като Понтифекс – монарх и първожрец, той не гради мостове за благоденствие, а ги руши!

– А ние какво очаквахме? Нали плачехме пред олтарите на Юпитер и Квирин да приемат даровете ни и стане чудо, да се свърши с онзи деградиран тлъст гъзоблизец, който завлече Италия в пропастта! – припомни фактите Катон Младши. – Нали се чудехме откъде ще напълним житниците, та да пестим за военни кампании?

Помпей се зачерви целият.

– Но не сме искали суверенитетите на Испания, Македония и Витиния, целта не беше да отслабим Рим, като намалим данъците на клиентите ни. Контролът и подчинението са най-добрата защита за онези диваци на изток – той особено подчерта последното изречение.

– Всяко нещо си има цена. Казваш подчинение, е, Марий си го извоюва

---

¹ Всичко си има мярка!

тактично: даде им онова, което желяха, а за благодарност онези ще му станат слуги, сигурни съюзници...

– Съюзници срещу кого, срещу Рим ли?! – кипна Помпей, задето Катон му се опъваше като муле. – Той ще обезсили Републиката, не виждате ли, че покровителства изтока повече от запада? Не изтокът е наш съюзник, а тъкмо обратно – Рим ще стане роб на селевкидите!

– Помпей има право – намеси се Цицерон уж за да успокои духовете, а всъщност накланяше везната. – А ти, Катоне, щеше да пееш друга песен, ако бе свалил надиплената си тога от гърба. Никой няма да ти сложи венеца на главата и да ти даде трофей, че се мъчиш да изкараш действията му достойни за Рим. Колко стотици като теб мъже, служили с години на Вечния град, допринесли за просперитета му, оставиха калците пред Курия Хостилия?

Катон бе неуязвим.

– *Hic interim omnia*¹ – рече равнодушно той. – Твърде рано е да се говори. Времето или ще му е враг, или негов покровител.

– Ако се надяваме на времето, току виж Републиката е изчезнала от картата! – саркастично довърши Помпей.

Крас се провикна настойчиво:

– Стига сме се отклонявали от проблема, ами дайте да видим какво става с дознанието. Какво имаме досега?

До него се доближи един мъж и му подаде нещо, явно бе някакъв документ, защото, след като Богаташът разви свитъка, тъй промени изражението си, че целият пребледня:

– О, богове! Царският печат – едва изрече той и се обърна към доносника. – От къде взе това, кой ти го даде?

– Ами, както наредихте, аз платих известна сума на един плебей и тъй го получих. Беше в немилост и му рекох, че документът е нужен за разрешаването на важен проблем. Първом не склони, но щом го излъгах, че господарят на Рим го иска и това няма да го компрометира, оня се съгласи и го даде. Явно, че всички са благоразположени към Понтифекса!

Марк Крас го скастри подразнен:

– Ти запази мнението за себе си. Но както си рекъл на човека, наистина това ще послужи за разрешаването на голям проблем – довърши той многозначително със злъч в гласа си, а след това се обърна към някои сенатори, сред които имаше и комиции, и дигна високо свитъка. – Ето, господа, аз държа в ръцете си разковничето, което ще изобличи нашия господар Авел Марий в голямо престъпление. Няма дим без огън – добави натъртено той.

---

¹ Времето е всичко в този свят.

Приказките му изкараха от равновесие известната компания, която се бе сбрала на обедна гощавка в дома на Карвиан и както винаги на такива с часове се разискваха злободневни политически и военни въпроси, докато тъпчеха коремите си с какво ли не от трапезата до припадък. Там бяха Ливий, Тиберий, младият деец и философ Цицерон, който се присламчваше като котка, дето му изнасяше, и доносничеше ту на популарите, ту на опозицията. Апиан, за разлика от Цицерон, макар и твърде млад – на петнадесет години, бе доста компетентен за годините си и представяше пред сенаторите своите ораторски способности. Всички бяха на мнение, че от него ще излезе голям деец, но този път учудващо за всички той подкрепи настоящия владетел, когато някои го обвиниха, че бил дръпнат сухар, задето дори не дал гощавки за новото си поприще, което било типично за един плебей, лишен от изискаността и изтънчеността на аристократите.

– *O, sancta simplicitas!*¹ Не можем да очакваме нещо по-различно от един ковач... – рече саркастично и остро Ливий: същият, който се бе подиграл със сестрата на господаря си. – Вероятно не се е сблъсквал през живота си с *абак*², не е гледал и фарс, може да бърка Хораций с някой мим, това ли трябва да е лицето на света – един арогантен невежа?

– Е, времето променя човека – отвърна по-снизходително Апиан. – Нали така, Гай Юлий, нека чуем мнението ти по въпроса – подкани го младото момче, а Юлий отпи от разреденото вино, погледна в чашата си и сбърчи вежди.

– *Scio me nihil scire!*³ – каза онзи безпристрастно. Не обичаше да го принуждават да говори, когато не му се говореше. Беше от знатен род и той като Крас се целеше високо.

Карвиан стоеше и слушаше как Богаташът набеждава своя господар пред всички и като че му бе неприятно да го прави в дома му.

Поводът, който Марк Крас изложи, бе абсурден, но за вълците, които търсеха следа към плячката, свърши идеална работа.

– Известно ли ви е кой е нашият главнокомандващ и владетел на Републиката? – той не дочака отговор, а сам отговори: – Не друг, а Безименният, който изкупуваше конфискуваните имоти от Сула и ги продаваше на безценица на простите селяни! – Крас говореше с такава неприязън за това, защото не понасяше плебеите, за какъвто смяташе и Авел Марий.

Патрициите все още не можеха да схванат в какво точно се състоеше престъплението на Понтифекса, въпреки че останаха шокирани от

---

¹ О, свещена простота!

² Лат. ез. – abacus – сметало.

³ Аз знам, че нищо не знам!

разкритието на Крас!

Онзи продължи с доводите си:

– Именно този Безименен, под чието прозвище се е укривал Марий, е вършил нещо абсолютно недопустимо за човек, непредставляващ закона, защото дори тогава не е бил и квестор – продължаваше да дразни останалите Марк, като разтягаше умишлено мисълта си за по-голям ефект.

И събралите се наистина започнаха да губят търпение.

– Говори направо, Крас, или престани да ни губиш времето – смъмри го Тиберий.

– О, след като разберете всичко, ще видите, че времето ви няма да е било загубено, а напротив – ще сте благодарни на този момент, уверявам ви – убедително рече Крас и добави: – Този Безименен, или ако ви харесва Авел Марий, човекът, притежател на царския пръстен, незнайно откъде – последната дума той особено подчерта, – е слагал печата му върху свитъците на плебса и го е правил умишлено, за да ги узакони като собственици, той направо е подарявал имотите на тази сган. Няма да се учудя, ако го е правил и с peregrini по провинциите... Да не забравяме, че някои от тези земи са държавни земи! – Приказките му пробудиха голямо раздразнение сред малката компания. Едни се противяха на тези доводи, други се съгласяваха с това, че извършеното от техния господар е престъпление, особено щом чува заключителните слова на оратора: – И знаете ли кое точно е неговото престъпление? Именно фактът, че Авел Марий е извършил тези неща, когато е бил обявен извън закона и е бил преследван от него чрез поскрипция! Тогава ви питам: на кой злосторник му е позволено да извършва подобни административни дела, делата на един квестор – обърна се той лично към квестора Тул.

– Всичко това се извършва от законодателството, а той по онова време не е имал никаква титла, само титлата на разбойник, нищо повече – отвърна Тул.

– Е, сега вече, поел властта, може да прави всичко, особено ако се провъзгласи за диктатор и поеме автократорството – добави Цицерон.

Крас скочи въодушевен, че някой бе схванал идеята му.

– Именно, господа, именно! Никой нищо не би могъл да каже, ако бе проявил тази си щедрост сега, но ето, вижте – той дигна високо свитъка – фактите говорят сами за себе си! Тук печатът е от месец квинтилий. Знаете добре силата на този символ, затова години наред Сула се мъчеше да го открие. Появата му където и да е, е неоспорима и неизменна, и тя важи за постоянно. Явно, че Безименният е знаел това отлично! Кой сега е в състояние да изझे имота на този човек, щом види неопровергаемия царски печат?! Това би било незаконно, нали? – все тъй манипулираше хората около

себе си Крас в стремежа си да ги убеди във виновността на техния господар. И в действителност успя...

Повечето се съгласиха единодушно, че онова, което бе извършил в миналото си Римският владетел, бе незаконно и наказуемо! Само Апиан и Тиберий се въздържаха от реакция, дори и Гай Юлий се съгласи с тежките обвинения, въпреки че се конкурираше с Крас.

– Голям демагог си, Крас. Можеш да се пробваш и ти в школата на Сцевола, с добър късмет ще надминеш Цицерон – подметна Катон Младши. Справедливата му природа бе подразнена от непочтителната упоритост на оратора, при все че и той като другите имаше възжеления към Македония и предизвикваше антипатията на Юлий...

– Който се смее последен, се смее най-добре – отвърна безизразно Богаташът и предложи на място да се гласува свалянето на Авел Марий от трона и даже да бъде наказан за беззаконията си, тъй като сред събралите се имаше и представители на съвета.

– Това не е достатъчно – обади се един от тях. – Трябват ни още доказателства, за да сме по-убедителни, нали ви е известно становището – *De minimis non curat les!*¹

Крас се подразни.

– Какво по-значително от това, че пръстенът, с който е подпечатвал свитъците, стои на ръката му? Не разбрахте ли, че и Саид – мнимият бедуин, е Авел Марий, същият Авел, който Сула преди години изправи на форума за екзекуция. Тогава бе задържан за подобно беззаконие, пак свързано с пръстена, обвинен в кражбата му. Кажете ми, от къде един прост ковач ще притежава този символ на власт, ако не е от царски род, освен ако не го е откраднал?

– Нали тъй говорят – Карвиан се опита да защити Авел най-накрая. – Нали го е бил укривал дълго време в дома си. – Хората казват, че бил наследникът на римското царство, неговият личен квестор го потвърди, сам е виждал наследствените документи... Гай Марий носеше навремето този пръстен, следователно...

– Целият му род, включително и баща му, са едни самозванци и крадци! Дървото се познава по плода! Гай беше обикновен селяндур и нищо повече. Издигна се благодарение на изключителните си бойни способности, а не заради благородството си, което винаги му е липсвало!

Един от комициите се обади колебливо:

– Някои разправят, че царският род е имал особен белег на тила, какъвто Гай имаше, помните ли? – обърна се той към околните.

---

¹ Законът не се интересува от незначими неща!

Крас извиси гласа си над всички в стремежа си да потуши колебанието, което се усещаше в атмосферата.

– И така да е! Кажете ми, някой виждал ли е наследственият белег на врата на Авел Марий?!

Настъпи пълна тишина.

Никой не можа да отговори на този въпрос, защото между тях нямаше такъв. Единствените хора, които някога го бяха виждали, бяха Кловия и Аквиллий, а те сега бяха мъртви. Несъмнено и Сула, който навремето сам бе заповядал на главореза си да заличи чрез огън това неоспоримо доказателство на врата на врага му! А последният – Рилий, в този час и не предполагаше, че сенаторите съзаклятничеха срещу неговия приятел и господар. Той стоеше до болния Ободас и се грижеше за здравето му заедно с Бонифаций...

Крас злостно продължи да налива масло в огъня:

– Е, тогава кой в действителност може да твърди, че нашият главнокомандващ е дори син на консула Гай Марий? Самата му съпруга Юлия, знаете, не е била способна да го дари с наследници и това не е било тайна! А жени за удоволствие, колкото щеш – рече иронично Марк, а онези се разсмяха на подигравката му, та дори и Гай Юлий, независимо че Богаташът говореше за собствената му леля... Крас продължи убедително: – Онази, която е родила многоличния ни господар, може да е била всякаква, но кой я е виждал, знаело ли се е нещо за нея, кой тук ще заяви, че именно майката на Авел ковача е била наложницата на Гай Марий? Всичко това са само догадки, предположения, от които този плебей занаятчия е дочул и се е възползвал.

В миг се чу клюкарско шушукане, приличащо на жуженето на пчели в кошер.

– Искате повече доказателства? Добре, дайте ми малко време и аз ще ги намеря. Ще ви доведе хора, които добре са познавали Безименния и са го укривали, докато се е самоизживявал като някой цар!

– Да, да, така е – съгласиха се комициите, а Богаташът имаше и друго да каже:

– Трябва да добавя и още нещо за нашия Понтифекс: той не е по-различен от Сула. Него не го интересува изобщо вашето мнение, господа патриции, той своеволничи както си ще, нехае за *mos maiorum*.¹ Дали си въобразява, че е недосегаем?

– Пазете се от хора, които нямат страх от боговете – надутото допълни Помпей, а приятелят му Гай Юлий довърши:

– Имаш право, той не се спира пред нищо, не го направи пред храма на Юпитер, не положи бика за дар в деня на своя триумф! Представете си какво

---

¹ Закони, в които са утвърдени обичаите на предците на Рим.

дебелоочие! Безбожник!!!

Един от съветниците доста се докачи, че нещо е станало извън тяхното знание.

– Какво имаш предвид, Крас? Излей си душата!

– Имам предвид онзи болен старец, който лежи в покоите на нашия господар... Получих лична информация, че оня не е никой друг, а предишният Набатейски владетел цар Ободас Абд ал-Лат, с когото нашият главнокомандващ е в особени взаимоотношения. – Това дойде като гръм от ясно небе за слушателите на даровития оратор Крас. – Не помните ли къде бе мястото на Саид, когато изпратихте легионите заедно с Аполинарис в Руб Ал Халил преди повече от три години, господа съветници? – обърна се умишлено към тях Марк, като се опитваше да хване рибките в своята мрежа – именно до вашия враг – царя Ободас. Саид или Марий се биеше срещу нас, срещу римските ни войници, срещу собствената си Република! Нима такъв човек не е противник на отечеството си? Ето, че името на Авел Марий започва да се вписва в доста беззаконни деяния в миналото си. Известно ли ви е какво още е сторил той, човекът, на когото народът гласува такова доверие? Освободил е онзи варварин от тъмницата, пуснал е на свобода собствения ни враг, заради когото хиляди мъже загинаха при двете настъпления на изток. Аз не мисля, че дружбата на Марий с подобни лица е от нечия полза, напротив, току-виж набатейците ни окупират!

Почти всички събрали се подкрепиха Марк Крас. Той бе успял в своето коварно дело да оклевети в куп прегрешения и злосторничества своя господар.

Вероятно единствен Карвиан се бореше в душата си с чутите слова. Той познаваше добре Авел и това, в което Крас го винеше, бе прекалено преувеличено и преиграно, тъй че да представи нещата от лошата им страна, но сам човек срещу много вълци бе загубен. За да се спасеше, той сам трябваше да стане такъв. Тежко и горко му, ако някой разбереше за помощта, която навремето бе оказал на Безименния.

Незнайно как, но това се разкри от Крас. Той бе много амбициозен и упорит във всичко, с което се захващаше. Преди време сам бе претендирал за власт и бе излязъл смешен в очите на републиканците, но това изобщо не го притесняваше, обаче приемаше Мариевата власт раздражително и някак свойски, защото не бе облагодетелстван от нея. На моменти този факт дори го вбесяваше.

Как бе възможно един толкова ерудиран аристократ, и то от благороден произход, да бъде отхвърлен най-безцеремонно в претенциите си за трона, а един плебей с тъмно минало и куп беззакония зад гърба си бе станал главнокомандващ и понтифекс на Римската република? Това Богаташът не

можеше да прости.

Междувременно зоркото му и остро око не бе изпуснало патриция Карвиан по време на гошавката. Оттогава съмнението се загнезди в главата му, че именно особеното поведение на Карвиан бе разковничето на неговия тотален успех и сметна, че този ще му покаже изхода от ситуацията.

И не сгреси.

Един ден му отиде на гости и го хвана натясно. Реши да блъфира и успя...

– Карвиане – подхвана го Крас направо, – ти благоразположен ли си към Марий?

Карвиан трепна като ужилен.

– Защо ме питаш това, Марк? – малко неприятно отвърна с въпрос той.

– Защото чух как започна да го защитаваши, щом изложих фактите за миналото му – после още по-директно Крас добави: – Разбрах от някои хора, че си познавал господаря от преди и си бил в обкръжението му.

Както си стоеше на лектуса, онзи пребледня и се изправи.

– Ти за да ме разпитваш ли си дошъл, Крас?

– Карвиане – рече Марк и също стана, – известни са ми някои работи, затова те питам, защото хората говорят, а знаеш, че устите им не можем затвори! Поради това е по-добре да излезем хитро от цялата тази история. Неговата е предрешена, гледай ти да се спасиш. *Alea iacta est!*¹ Само това ще ти кажа – и Крас тръгна.

Но тъкмо да излезе от атриума, Карвиан го спря.

– Какво искаш, пари ли, Крас? Не им ли се насити? Искаш да купя мълчанието ти, тъй ли? Е, казвай, колко? – рече нервно Карвиан.

Марк се обърна и бавно го доближи. Застана до него и като се огледа наоколо, се приведе леко до ухото му и прошепна:

– Не можеш да правиш сделки, друже. Това не е хубаво, винаги ще си губещият. Но ще те поощря: ти ми казваши всичко, което знаеш за Марий, а аз ще си затворя устата и отгоре на това ще изкараши някоя сестерция. Трябват ми хора и факти, за да премахна този самозванец от пътя си, разбираш ли? Ако не го сториш, аз лично ще се погрижа името ти да се включи в свитъка на републиканските врагове, какъвто искам да изкарам онзи мизерен селяндур, схващаш ли? Пито-платено. Така аз ще съм доволен, а ти не ще се опетниш, а ще опазиш онова, дето имаш.

Като му проговори за честа и имането му, Крас удари слабото му място.

През всичкото време Карвиан се бе страхувал да не изгуби онова, що бе съградил през живота си, а ето че сега Богаташът му отваряше очите,

---

¹ Зарът е хвърлен!

възможността това да се случи бе голяма. Патрицият бе хванат в капана на собствените си страхове.

По времето, когато помагаше и укриваше Авел, бе смятал, че постъпва повече от правилно – първо, защото тъй бе угодно нему, заради борбата, която водеха срещу популарите, а от друга страна, за първи път бе открил в живота си нещо различно, нелицемерно и естествено. Нещо истинско и благородно, което го накара да си даде сметка за собствените си ценности. Нима не се бе борил, бе хвърлил толкова усилия, опасения, риск, за да подкрепи човека, олицетворил всички тези достойнства в себе си? А ето, че сега бе притиснат от тежестта на обстоятелствата за сметка на своите принципи, които бе приел в душата си от наследника. Щеше ли да захвърли и погребее тъй лесно всичко, към което се бе стремял, да убие и зарови доброто, което преоткри в себе си? Може би да, защото то не бе присъщо за хора като него, дето го изискваха срещу потребност. Непринудената доброта, моралната нравствена доброта нямаше нищо общо с добрия начин на съществуване. Тя обаче умираше там, където се зараждаше малодушието.

Този, който бе накарал Карвиан да осмисли живота си, сега очакваше присъдата си от слабохарактерния му език.

Карвиан се обърна, измери с очи Крас и недоумяващо попита:

– Само не мога да разбера защо го мразиш толкова?

Богаташът коварно се усмихна и отвърна:

– Защото трябваше аз да съм на негово място... – и тръгна.

Междувременно, докато се мъдреха зловещите интриги около името на Марий, самият Авел бе предприел едно изненадващо пътуване до топлата и слънчева Набатей, заради болния си баща Ободас. Състоянието му изведнъж се бе влошило и Авел се беше притеснил, че няма да изкара дълго, и по негова молба ненадейно бе тръгнал, като остави всички задължения, за да може да отведе Ободас в родната му страна и там да се прости с живота си, както желаше най-много.

Това естествено бе угодно за онези, които замисляха гибелта на своя господар. Времето щеше да е на тяхна страна.

Близо петдесет дни Авел Марий, неговият съветник Рилий и още около стотина легионери плаваха в Егейското море с десет големи триреми, като преминаха покрай бреговете на Киренайка и Египет. Римският владетел се погрижи да прати известие на Птолемей Дионис, че ще се появи в района му, без да го обезпокоява, само да ползва трасето, за да акостира в Рафия, която бе най-близо до източната граница на царството му. При други обстоятелства Птолемей би вдигнал флота си, но имайки предвид скорошните промени в

оглавяването на републиканската власт и зърнената спогодба, той затвори очи и пропусна корабите на Марий, след като последният бе изяснил на кратко причините за своето появяване в неговия воден терен. От друга страна, морските ескадри на фараона потвърдиха изложеното в посланието, като докладваха, че врагът бил малоброен и повечето му кораби били транспортни – тоест без намерение за настъпление... Още около една нундина носиха носилката със смъртно болния владетел през пустинята. Златистите пясъци, които нямаха край, жаркото изпепеляващо слънце и прохладните звездни нощи напомняха за отминалите времена, в които Авел пребиваваше повече от две години под името, което умиращият му бе дал – Саидор.

Само две години, а Авел имаше чувството, че бе изживял половината си живот тук.

Докато вървяха през южната част на Декаполиса, Авел трепваше при всяка мисъл, че Ободас може да е умрял и тогава постоянно доближаваше камилата си до носилката и питаше Бонифаций за състоянието му.

– Господарю...

– Не ме наричай така – прекъсна го преторианецът. – Казах ти и преди, че за приятелите ми съм просто Авел.

Лечителят, макар и неловко, рече:

– Авел, за последната прима сигурно си проверявал поне двадесет пъти. Успокой се, понесе сравнително добре плаването, а сега спи. Ако проспи повечето път, ще успее да види Петра.

Авел наведе тъжно глава и каза:

– Не ме кори, лечителю. Този човек е един от малкото хора, които някога съм ценял и обичал. Неотдавна погребях сестра си, която беляза живота ми с болка, но ѝ простих, защото въпреки всичко дълбоко в душата си аз не престанах да я обичам. Сега ще изпратя в света на мъртвите своя баща. И той някога ме обвини в нещо, което не бях извършил. Простих и на него, защото той може да е бил властник някога, но не е Душара или Юпитер или самият властелин на всичко, който и да е той! Всеки човек греша, аз също съм грешал. Важното е да осъзнаеш грешката си навреме. Трябва да можеш да простиш, когато са прегрешили с теб... Знаеш ли, Бонифаций – продължи някак меланхолично Авел, – аз имам лошия навик да се превързвам изключително много към хората. И знаеш ли защо?

– Не, Авеле. Защо? – недоумяваше изповедта му лечителят.

– Защото си нямам никого и търся на кого да се опра. Не съм виждал очите нито на собствената ми майка, нито на моя баща, за когото говорят, че бил най-добрият пълководец... Израснах в чуждо семейство, без да знам кой съм години наред и след като разбрах истината, си въобразих, че не съм изгубил кой знае какво, защото родителската грижа и обич бе заменена от

тази на другото семейство. Но се бях заблудил ужасно. Човек не може да избяга от съдбата си. И тази заблуда ми бе най-големият удар в живота, изобщо целият живот е една заблуда и падение, Бонифаций. Нима човек е създаден, за да страда? Заблуждавал съм се преди, заблуждавам се и сега и вече съжалявам ужасно много за това...

Бонифаций го погледна преценящо и се досети какво имаше предвид Авел, или по-точно кого.

– За Агрипина ли говориш?

– Да, докторе, за нея. За моята единствена любов, която в момент на слабост и ярост пропъдих от живота си... Кой знае къде е тя сега, съвсем сама в този вълчи свят, а и сигурно вече е родила. – Авел млъкна за момент, а след като въздъхна тежко, отново се обърна към Бонифаций. – Ти я познаваш добре, лечителю, кажи ми, моля те: нима цялата е била изтъкана от двуличие, подлост и лукавство? Аз ли бях намерил в нея повече, отколкото бе нужно, та в нейно лице си създадох някаква химера? Изпитваше ли търпението ми до последно, та да ме погуби?

– И защо да го прави?

– Защото е Сула! Тя е негова дъщеря, Бонифаций! Сам извергът я призна публично пред всички – обясни разпалено Авел.

– И ти си мислиш, че след като ѝ е дал името си, тя има нещо общо с неговите машинации? О, Авел, приятелю...

– А ти какво би си помислил, ако бе на моето място и бе заварил тази ситуация? След като цял живот си бил обкръжен от предатели, измежду които са се оказвали най-любимите ти хора? Заради които животът ти се е изпълнил с несгоди... – продължаваше все тъй пламенно да говори Авел, яздейки до носилката на Ободас.

– Всичко ми е ясно, Авеле: опарил си се жестоко неведнъж и поради това си направил грешката да прокудиш Агрипина, като си мислил, че не е по-различна от онези, дето са ти напакували, нали? – Лечителят остана без отговор, но знаеше, че бе прав. Онова, що бе казал, бе самата истина. Той продължи по-убедително: – Но те уверявам, че тази жена, която познавам от години, която ти обикна, Авеле, няма нищо общо с коварните планове на баща си. Тя в никакъв случай не е користолюбива, тя е свободна душа, като теб. Парите и властта не я интересуват, никога не се е стремяла към тях... Винаги е имала всичко, но то не я е вълнувало... Виж, майка ѝ е точно такава, но не и Агрипина! И съм убеден, че тя до скоро не е знаела за родството си с диктатора. Но щом е научила, не ѝ е станало особено приятно. Беше привързана към баща си Флавий от малка. Обичаше го повече от майка си, защото бе студена и строга. – Бонифаций погледна настоятелно Авел, чиито очи усещаше върху себе си, докато разказваше за любимата му, и добави: –

Представи си как се е почувствала в цялата тази ситуация: мислиш ли, че душата ѝ не е примирала от страх да не разбереш всичко това и да не се откажеш от нея, както си и сторил, преценявайки в онзи смутен момент погрешно нещата...

Последва мълчание. Бонифаций бе намерил точните думи за случилото се тогава и Авел го знаеше.

Сякаш черна завеса падна пред очите му в този момент. Изведнъж преторианецът осъзна с пълна сила най-голямата грешка в живота си: истинската любов, не онази, която получаваше от своето малко обкръжение, а онази, която я даряваше един-единствен човек, с когото той се бе чувствал истински щастлив – точно тази себеотрицателна и чиста любов Авел бе изпуснал между пръстите си. Луташе се в неведение, като обърка мислите си, повлиян от злото в живота си, и заради това не бе усетил доброто, което бе до него! Той бе доловил топлината му тогава, когато се скиташе сам, докато търсеше изгубените си другари, бе в мислите му вечер, чувстваше го всяка сутрин, когато отваряше очи. То напомняше за себе си в образа на малкото момиченце, което спаси от гладна смърт. Неведнъж го бе назовавал по име... Това добро се казваше Агрипина.

И вече нямаше значение дали във вените ѝ течеше кръвта на мъртвия ѝ зъл тираничен баща. Със смъртта си Сула сякаш бе отнесъл всичкото зло със себе си. Ненавистта, враждебността, дори омерзението Авел усети, че ги бе изгубил някъде по пътя...

Смъртта на деспотичния и жесток диктатор бе най-хубавото нещо, което можеше да се случи от десетки години.

Гнетът бе спрял в момента, в който той бе набучен публично на кол.

Екзекуцията му се бе състояла точно преди отпътуването на римския владетел на изток...

След като Сула бе прекарал почти месец в същата тъмница, където Авел преди пет години страдаше, той дочака деня, в който си плати за всичко.

Изгорил я с факлата, Авел Марий завинаги бе затворил долната му паст, от която с години народът бе патил. Така, че дори в онзи ужасен момент, пред очите на събралото се множество на форума, на кръстопътя на улиците Кардо и Декумантус, в сетните си мигове, диктаторът не можеше да проумее варварството и садизма на Понтифекса, осъдил го на такава нелепа и ужасна смърт.

Марий бе направил това за назидание, а най-лошото от всичко бе, че не му бе оставил възможността да крещи от неопикуемите и страшни мъки. Сула бе ням, само ревеше като животно с изцъклени от ужас очи и мяташе, доколкото можеше, тялото си насам-натам, но щом дървеният остър прът бе

преминал през вътрешностите му и ги бе разкъсал, последното, което тиранинът бе усетил, бе това, как колът се врязва в злото му гнило сърце и то се пръсна от силния напор.

Цял ден след това висящото му разядено и разкапано тяло бе разнасяно от войниците из големите улици на Рим, а накрая, погнусени, те го оставиха на Вия Касия.

Събитието бе голямо за изстрадалия италиански народ. Вия Касия бе препълнена чак до Мулвийския мост. От град Вейн заприиждаха тъпци, тъпци хора, невярващи на ушите си, че Сула вече го нямаше. По същия път, който минаваше по градовете Клузиум, Аретиум и Пистолия, нямаше човек, който да не хулеше трупа на своя дългогодишен тиранин. Онези, дето бяха близо, дори се гавреха с трупа му, като го замерваха с буци кал, камъни и го плюеха, а други, от страх да не се заразят, с пръчка свалиха онова, що бе останало като дреха по него и го разголиха, тъй че да се види похотливостта му. И веднага стана повод за присмех, след като на всички бяха ясни сластните му афери. Побутваха го по срамните части, които бяха овъглени, кимаха одобрително с глава, че някой в тъмницата си бе свършил работата добре, щом бе докарал диктатора до това състояние, после нарочно го удряха с тояги и клони, за да разчленият тялото му, защото знаеха, че нямаше да им струва особени усилия, и бяха прави: не след много единият му крак се свлече по костта надолу, а сетне лявата част на трупа натежа и започна да се разкапва пред очите на римските граждани. На назидателния стълб остана някакво подобие на пихтия, а наоколо се разнесе зловоние!

Радостта на хората заради избавлението им от сатрапията бе огромна и всеобща, въпреки че някои все тъй не вярваха на очите си. И как да вярват, като този жадуван момент бе толкова закъснял. Десетки години републиканците се молеха на Юпитер, Венера, Веста и Янус, даваха жертвоприношения и се надяваха едва ли не на чудо. Но освен че чудото го нямаше, игото ставаше все по-тежко, а животът непосилен. Хората бяха толкова обезсърчени, че сега, когато със собствените си очи гледаха жестокото наказание на звяра и неговата страшна гибел, те не можаха да реагират спонтанно на своето избавление.

И точно това чудо се бе случило благодарение на наследника Авел Марий. Затова и тълпата, която представляваше Рим, осъзнавайки тази истина, скандираше бурно името на новия си господар.

Само един не ликуваше. Това бе Марий.

Когато Рилий го попита защо не бе отишъл да гледа екзекуцията, той му бе отвърнал:

– Какво има за гледане, човече?

Авел се мъчеше да игнорира лицето на това противно същество. Сула

му бе тъй омразен, гаден и проклет, че повече не искаше да го вижда след срещата им в тъмницата. Той знаеше, че с него или без него на форума заповедта му щеше да бъде изпълнена и най-после злото щеше да бъде унищожено. Но разбира се, само част от него, защото то нямаше край и витаеше във въздуха, който Авел дишаше...

Най-накрая керванът бе стъпил в родния град на цар Ободас, след като преминаха покрай гигантските червени скали, през тясната клисура Сик към царските палати.

Гражданите на Петра бяха слисани от появата на римската процесия.

Самият Захир – оглавяващият тази страна, остана потресен, щом видя с очите си на предната линия Понтифексът на Рим.

Той бе чул за преврата и промените на запад в Републиката, но нямаше представа, че именно човекът, когото бе набедил преди време, бе същият, който бе взел властта.

Авел Марий се държеше тъй, сякаш нищо никога не се бе случвало.

Един от ликторите му слезе бавно от коня, наведе се и взе със шепата си малко пясък от нозете си. После го изсипа в дясната ръка на своя господар, а Марий я дигна високо, да го видят гражданите, и разтвори дланта си. Червеникавите частици се пръснаха свободно във въздуха и отново заиграха безразборно надолу към земята...

Това бе знак, с който гостът показваше своето доброжелателство.

Авел приветства новия управник на Nabatea, а онзи смени всички цветове на лицето си и неохотно отвърна на поздрава. Не предполагаше ни най-малко каква изненада му бе приготвил Римският понтифекс.

– Идвам с мир и в знак на благоволенieto ми към народа на тази страна, нося със себе си един изключителен дар – рече Авел многозначително.

Така или иначе Захир бе шокиран от появата на този човек, който преди време бе изпратил в робство. Нямаше как да го обърка: бе абсолютно убеден, че това бе Саид и имаше ужасното усещане, че пред него се разиграваше някакъв театър.

– Всичко е прекрасно, но смятам, че бе редно първо да бяхте изпратили вест за вашето пристигане... – с недомлъвки каза Захир, а после присви змийските си очи и се заозърта зад римския владетел. Пищната царска носилка бе привлякла вниманието му, защото зад балдахина се прокрадваше нечия сянка, а щом самият владетел не бе в нея, тогава кой ли бе вътре? Захир добави: – Хората са слисани!

Авел от своя страна леко се надигна от камилата, поогледа се и отвърна:

– Не виждам в този момент по-слисан от вас, Захир, а и смятам, че ако бяхте известени за нашата тъй ненадейна визита, изненадата щеше да изгуби своето очарование – иронично отговори управникът.

Захир не рече нищо. Нямаше какво да каже след тази забележка. Само разтегна тънките си устни в престорена усмивка.

– Съмнявам се, че има нещо, което би ме впечатлило толкоз, но нека видим дали този дар си заслужава да бъде хвален – злорадо се обади той.

– Както казвате във вашата страна: съмненията раждат истини – подчерта настоятелно Марий.

В следващия момент някой като че се раздвижи в носилката и привлече погледите на сбралата се тълпа, както и този на гузния Захир.

И онова, що видя сетне, едва не го накара да припадне: дъхът му спря, лицето му пожълтя, краката му се подкосиха, а жлъчната му кръв се раздвижи под ударите на коварното му сърце.

– О... О-бо... Ободас – едва чуто и заекващо рече Захир.

И наистина към него с бавна тежка стъпка вървеше царят, който десетилетия наред бе управлявал слънчева Набатей и под негово владичество народът благоденстваше.

„Как е възможно това”, мислеше си Захир. Той бе толкова стъписан, гледаше го с ококорени очи и не можеше да проумее откъде се бе взел този човек, който трябваше отдавна да е умрял.

Набатейците също бяха силно изненадани, дотолкова, че в миг глъчта спря и хората впериха погледите си в очакване да видят какво щеше да последва.

Авел гледаше отстрани и с малко злост се наслаждаваше на шока, който преживяваше изменникът.

– Е, Захир, ако вярваш на всичко, което чуеш, по-добре не слушай – рече с лека насмешка той, като имаше предвид слуховете за смъртта на Ободас. – Даровете на враговете не са дарове!

– Аз... искам да... разбира се... – той не довърши, тъй като неочаквано върху лицето му изплющя плесницата на стария Ободас!

Захир се почувства страшно унижен и в момент на безсилие направи глупостта да нареди задържането на своите гости.

Войниците му се втурнаха към Авел, Рилий и най-вече Ободас, но преторианецът извика гръмко с вдигнат меч:

– Който иска смъртта си, нека докосне своя господар!

И в миг ръката му насочи острието към стария владетел, а хората на Захир отстъпиха несъзнателно.

Авел се обърна към самовластника с присвити от ярост очи:

– Кой те е упълномощил да се разпореждаш, мерзавцо! На какво

основание съветът прави от слугите царе?

– След като мислехме, че царят е мъртъв... – изплашено подметна един старейшина до Захир.

– И кой може да твърди това? – високо извика Понтифексът. – Накъде си тръгнал, нахалнико?! Стоиш пред своя господар и имаш наглостта да го обиждаш по този начин? *Lex posterior derogat priori!*¹ Нима си въобразяваше, че ще властваш вечно и безнаказано? Ти си временен!.. Защо не кажеш пред всички как си се добрал до трона? – Авел внезапно скочи от камилата и за всеобща почуда никой не го спря, когато врхлетя като сокол над яребица върху Захир, хвана го за гушата и впи коравите си пръсти дълбоко. Изражението му бе страшно, когато побесняваше, а в този момент бе направо откачил. – Ти, безсрамнико, заслужаваш ей сега да те посека, задето омърси името ми и предаде Ободас – крещеше преторианецът в лицето му, а Захир се опитваше да си поеме въздух. – И отгоре на всичко, най-нагло и безцеремонно си се възкачил на престола, възползвайки се от лъжата, дето си разпространил, че Ободас е умрял в пустинята, а ти всъщност си го пратил в плен... така ли е? – изрева Марий и още по-силно го стисна за врата. – Признай вината си, животно, признай и падни на колене, иначе аз сам ще прокарам меча през краката ти!!!

Гласът му отекна в тишината.

Той отдръпна ръката си от шията на Захир, а онзи на часа се строполи на земята от безсилие. Желязната хватка на Авел бе оставила до кръв следите си по него.

Народът бе изумен.

Ободас стоеше безмълвен и гледаше отвисоко отстъпника, после силно развълнуван проговори:

– Ти, Захир, удари право в сърцето ми, като посегна на сина ми. Усети подозрителност и премахна пречката, за да осъществиш целта си! Само че сметките ти излязоха криви, лисицо, твоята хитрост те изигра! Аз не умрях, както предполагаше, че ще стане, но вината, обзела душата ми благодарение на теб, с години ме убиваше. Бавно, малко по малко и едва не помрачи съзнанието ми, Захир. И за твой лош късмет, в последния момент бях избавен, и то от същия човек, който бях изпратил в изгнание, пак благодарение на теб... – Ободас се приведе над Захир и добави: – Ако зависеше от мен, бих ти простил, в случай че беззаконието ти се свеждаше само до отстъпничеството ти, но фактът, че заклейми името на Саид и ме накара да стоваря гнева си върху него, като ме превърна в негов бич, това няма да ти простя никога! Псе долно!

---

¹ Последващото се отменя от предходното.

След всичко, изречено от стария цар, и всичко, чуто от тълпата войници и обикновени граждани, се разнесе шепот от недоволство, примесено с порицание.

Захир все тъй лежеше по лице на земята и не смееше да се изправи.

Търпението на Авел се бе изчерпало през годините и сега, когато видя виновника за своите страдания, изпусна гнева си, още повече подбуден от факта, че не бе навредил само нему, а и на Ободас, който се бе сломил до такава степен в пленничеството си, че се бе разболял смъртно.

При тези мисли, гледайки мерзавеца на земята, Марий не издържа и горитна силно в гърдите.

– Стани – изкрещя му той. – Застани на колене и моли за благосклонност!

Обаче дали гордостта се бе надигнала в изменника, или чувството на низост, което би изпитал, ако стореше това, Захир не се подчини. Тъкмо обратно: бавно се изправи и застана точно пред Ободас, като се втрени нахално и с насмешка в очите му.

Ободас поклати неодобрително глава и изцъка с уста, а после рече:

– Ти сам се обрече, Захир.

И след като му рече това, понечи да се отдръпне, но Авел го спря, изгледа ненавистно наглия самовластник и с едно движение на гладиуса подкоси краката му и отвори дълбоки рани зад коленете.

Захир се свлече на земята и нададе вой до небесата.

– Като не можеш да склониш, ще се въргаляш в пръстта като червей! – процеди през зъби Марий, погледна пажовете му и строго им заповяда: – Хвърлете го в клетката и се пригответе за публично назидание, щом слънцето превали!

Онези се ококориха и слисани от случващото се, започнаха да гледат в недоумение ту чужденеца, ту стария цар.

– Нали го чухте, изпълнявайте – заповяда с твърд тон Ободас и в миг те се подчиниха, а зад себе си царят чу радостните приветствия на набатейците:

„Да живее цар Ободас Абд ал-Лат!“

Той се обърна и в отговор дигна ръцете си към тях, показвайки своето благоволение.

Авел се отдалечи, но вместо да почувства изблик на радост за това, че Ободас си бе върнал престола и царството, виковете на хората прокълбяха в ушите му: ”Да живее, да живее!..” И душата му се стегна при мисълта, че човекът, който имаше за свой баща, нямаше да живее дълго, както му желях неговите поданици.

– О, Ободас, кому ще оставиш всичко това, тези хора, тази страна и червените ѝ пясъци – мислеше си той и докато гледаше усмивката на старото

му лице, чувстваше бликащото щастие от сърцето му, затова, че бе доживял да се върне, па дори и за кратко.

Една сълза се спусна по красивото лице на римския владетел, защото той бе започнал да го жали отсега...

Същия ден, малко по-късно, пред червения каменен дворец, точно на мястото, където преди повече от две години бе бичуван Саид, пред очите на същите тези хора сега на негово място бе изправен на стълба на назиданието неговият назидател – Захир. И след като пред всички присъстващи бе оповестено престъплението му, състоящо се в заговор и изменничество срещу набатейския цар, самозваният владетел бе бичуван по същия начин със сто удара, въпреки че Ободас настояваше да го хвърлят на лъвовете. Преторианецът държеше на същото наказание, на което бе подложен той.

Царят не пропусна да изясни на тълпата в какво именно се бе състоял подлият план на Захир: използвайки невинни хора за своето съзакляtnичество, той набедил умишлено довереника му Саид в блудство с неговата племенница и опит за покушение на царя, тоест него.

Ободас призна, че след всичко, което му е било представено, той постъпил според закона, наказвайки сурово онзи, когото е смятал за престъпник.

– Но всъщност той бе истинският злосторник – рече развълнуван Ободас и посочи окования Захир с пръст. – Саид през цялото време ми е бил верен – нищо, че не бе един от нас. Един човек от чужда страна с други нрави веднъж не бе престъпил нашия закон, а онзи, който познавах от години и дето служеше в името на закона, сам го престъпи, като си въобрази, че може да стане самият закон!..

Ободас се задъха от вълнение и млъкна за момент. Хвана се за гърдите, а Авел скочи, защото видя как целият пребледня. Той се спусна към него и го сграбчи за раменете.

– Стига, Ободас! Хората вече разбраха всичко. Ела да седнеш, да се успокоиш.

Ободас се възпротиви като малко дете:

– Не, аз трябва да призная, че съм сгрешил в преценката си... – той хвана настоятелно сина си за ръцете и се заинати: – Те трябва да научат, че си невинен, че аз не съм безгрешен като Душара, аз съм само човек, който може да бъде лесно заблуден, както и стана...

– Ободас, Ободас – рече му Авел и стисна лицето му в ръцете си, – погледни ме, Ободас – старият цар се подчини, спря да се жалва и погледна Авел право в очите, а той нежно му се усмихна и му заговори тихо и спокойно: – Мислиш ли, че те не го знаят, че ти си един обикновен смъртник,

върху плещите на който лежи огромен товар, понякога и непосилен?.. Царю, мен не ме интересува дали хората ще научат за невинността ми, важното е, че ти го знаеш, на мен това ми стига! Да бяха ме корили хиляди от тези, не биха ме обезсърчили и за миг, освен твоя упрек... Но това вече е минало – свърши! Знам, че си разстроен заради цялата тази суета около Захир. Тя отваря болезнените спомени, но въпреки всичко ние двамата трябва да се примирим с факта, че това се е случило и не можем да върнем времето назад и да го променим, за да се почувстваме по-добре. Станало е и е безвъзвратно! Може би ще успокоим душите си само тогава, когато приемем смирено волностите на съдбата... Дали всичко това е било изпитание, не знам! Само знам, че нашите прегрешения са нашето наследство – Авел спря и тежко въздъхна. – А сега се съвземи и погледни напред, аз съм с теб – довърши той.

Думите на преторианеца успяха да укротят смутената душа на царя.

Авел го отведе до каменния трон и седна до него.

Тежкия и тягостен ден отмина.

Захир бе наказан жестоко. Той, разбира се, не можа да издържи и на половината на онова, което бе понесъл Авел. Злодеят бе оставен да бъде убит с камъни от тълпата, а преди да издъхне, сам Ободас стовари последния смъртоносен камък, наподобяващ канара, върху главата на змията. И за да засити своята мъст, арабският владетел нареди да хвърлят трупа му на зверовете.

Така някогашният царски довереник си получи заслуженото за користните си амбиции, заради които невинни хора бяха страдали.

Няколко дена след това Ободас Абд ал-Лат почина в ръцете на своя син.

Състоянието му внезапно се бе влошило и въпреки усилията на разни знахари – Кариб – неговият отдавнашен лечител, както и Бонифаций, който бе пропътувал голямото разстояние от Рим до Петра, за да следи състоянието му, нищо не бе помогнало.

Малко преди да издъхне, царят нареди на всички да напуснат покоите му и извика до себе си Авел.

– Сине, Манат ме зове...

Авел наведе глава, взе ръката му в своите и я доближи до устните си.

– Не говори така, Ободас – мъчеше се да се залъже той, но знаеше, че това е вярно.

– Истина е, сине, чувствам го. И ще ти кажа нещо, Авел Марий – обръщението на умирация накара преторианеца да вдигне очи към него. Ободас не бе назовавал бащиното му име почти никога и това го смая. – Пази се, владетелю на Републиката, пази се много, защото хиените ще те разкъсат.

– Ободас изведнъж се развълнува силно и се помъчи да се изправи на постелята, но се закашля лошо и не успя... – Чуи ме, Авел: остани тук и не се връщай там, защото в онази земя ти ще умреш! Онази твоя родина ти е мащеха, тя не те обича, затова цял живот се луташ като скитник и не можеш да намериш своето място, момчето ми. – Царят като че потъна в мисли, а после продължи: – Ще ти кажа една легенда за белия орел: той е единствен и неповторим, реещ се свободно в небесата, обикаляйки от страна в страна, търсещ себеподобен. Легендата разказва, че летял с месеци и крясъкът му се чувал надалеч и с часове, сякаш нарочно, за да напомни за себе си, че съществува. Казват, че това бил неговият стон, заради самотата му. Затова, когато не откривал подобен на себе си, се показвал на хората, като търсел подобен между тях. Комуто се представял, онзи бил неговият избраник, защото душата на бялата птица наподобявала тази на човека. И понеже човекът не можел да литне и да го последва, орелът не знаел това и се издигал нависоко и кръжал с дни, за да го чака. А когато това не ставало, той се изгубвал нейде с години, криещ се от света, спотайвал своята мъка. Така белият орел никога не намирал покой, заради това, че бил сам... Хората казват, че който го е съзирал, приемал душата му и участта му – неговата вечна самота...

Болният стар човек млъкна, тогава Авел сподели:

– Да, бях дете, когато чух писъка му и го видях. Той кръжеше около къщата ни и от време на време се спускаше заплашително, като че набелязал плячка, стремящ се да я грабне. Спомням си, тогава толкова се изплаших, че паднах на земята и се свих, мислех си – ей сега ще почувствам ноктите му по гърба си... Не знаех дали в тази история има нещо вярно, но оттогава все търся нещо и не мога да го открия. Където и да ида, когото и да срещна, душата ми е пустош... Истината е, че се уморих от целия този стремеж към щастие, Ободас. Не успях никъде да си намеря пристан... Искам да спра да мисля, да не мога да чувствам, сърцето ми да се вкамени, тогава ще намеря покой, жилите ми ще спрат да кървят – съкрушено заключи римският владетел, отпуснал глава надолу, лицето му издаваше горест.

Настана тишина...

– Набатея е твоето сърце, сине, видях го в очите ти, когато стъпи в пясъците. Зная, че съдбата не пита какво човек желае и мечтае, а почти винаги му дава онова, от което цял живот страда... Ето, обаче, аз искам в този час да ти дам онова, що обичаш – моята страна, Авел Марий! Вземи я – настоятелно със светнали очи рече Ободас. – Няма друг, който да заслужава нейното величие освен теб. Ти отмъсти за смъртта на Аретас, както ако той бе твоя кръв. Ти запълни липсата му.

Авел го слушаше и само клатеше глава в отказ.

– Не, Ободас, не. Ти си болен и не знаеш какво говориш. Дори и да съм овъзмездил сина ти, съм го сторил освен от почит към теб, но и заради мен самия. Никога не съм се стремял да отменя някого, не съм искал това господство, този жребий не беше за мен, но както Рилий ми каза веднъж, че трябва да го приема, аз го направих с неохота. Бях длъжник на онези хора, дето умряха вместо мен, заради републиканците, които страдаха толкова години от сатрапията на онзи нещастник!

– Синко, знам какво говоря, прозрението ме споходи и ще ти кажа. Имаш две възможности: да останеш тук като набатейски цар и владетел на пустинята, или да се върнеш в Рим и да умреш!

Авел се втрени в Ободас с отворена уста. Настойчивостта и твърдостта, начина, по който царят му приказваше, все повече го учудваха. Защо Ободас казваше всичко това с такова упорство, сякаш бе преминал границите на времето и бе видял гибелта на сина си...

Преторианецът стана от ложето му и закричи замислен. Ободас наистина бе усетил жарта, тлееща с години в душата му, след като бе прокуден от пустинята. Тази жар сега отново се бе разпалила. Но както и да го мислеше, той не можеше да изостави своя народ, за който вече носеше отговорност... А и там бе тя!

– Виждам, че този път няма да ме послушаш – разочарова се Ободас. – Сърцето ти не ти позволява да си далеч от нея и детето.

– Така е, царю, колкото и да имам желание да изпълня последната ти воля, за съжаление, не бих могъл. Ти си този, който трябва да ме разбере най-добре, защото си като мен. Би ли пренебрегнал своя народ и да отидеш да живееш и управляваш чужда земя, колкото и да ти е присърце? Не, нали?.. Ти и аз сме отговорни хора, никога не сме правили това, което ни се е искало, а само онова, що е било нужно да сторим.

Ободас въздъхна тежко и рече:

– Право казваш, Авеле. Навярно искам твърде много от теб. Ти не можеш да се разкъсаш на две... Толкова се страхувам за съдбата на Nabatea, в чии ръце сега ще я оставя? Ще остане съвсем незащитена – зажалва се отново умиращият.

Авел отиде до леглото му с грейнали очи.

– Аз ще ти кажа какво ще направим, Ободас. Извикай писаря и остави останалото на мен...

След не повече от четвърт час личният книжник на царя шареше със стилото по папируса, пренасяйки думите на римския главнокомандващ върху му:

– Аз – Авел Гай Марий, Понтифекс на Рим и владетел на Републиката, заявявам своето благоразположение към Nabатейското царство и

потвърждавам пред нейния владетел – Ободас Абд ал-Лат, че докато съм жив, а и след това, тя ще остане независима и самоуправляваща без наличието на римски претори и войски и не ще пострада от външни междусобици. И за да може казаното от мен да остане в сила понастоящем и през идущите времена, поставям символа на своята власт върху този декрет, чийто печат има неоспорим статут от римското царство, до днес и за напред!

Подир последните си слова, Марий се доближи до масата, свали от дясната си ръка пръстена и като го потопа в кървавочервената смес, обърна го с лика надолу и го натисна силно върху свитъка в десния му горен ъгъл. После се обърна към писаря:

– За да сме сигурни и спокойни, препиши съдържанието още два пъти и ми го дай да го подпечатам, а след това всеки един от свитъците ще бъде скрит на различни места. Само първият ще бъде в ръцете на... – той спря за миг и стрелна с поглед Ободас.

– Мухван, новият набатейски цар – довърши мисълта му старият мъж.

– Само това мога да направя, Ободас, поне ще си спокоен, че каквото и да става, Набатей ще е самовластваща. Войни и битки винаги ще има, тях не можем да спрем, но нашествениците не ще могат да я притежават, докато този свитък съществува, заради вечния статут на печата. Републиката не ще простре ръка на това място...

Ободас кимаше с глава, докато слушаше Авел, а после рече на свой ред:

– Сега разбирам защо е била тази борба за притежанието на пръстена. Радвам се, че Сула никога не го получи.

Преторианецът добави, осланяйки се на един спомен:

– Можеше да се случи, ако не бе глупостта на Аквиллий навремето да го сложи на ръката ми в деня на екзекуцията ми...

И тъй, душата на умирация малко се утеши за бъдещето на своето царство и голяма заслуга за това имаше Авел и неговият пръстен.

Като останаха тъй през цялата нощ, двамата изкараха последните си мигове заедно в приятни спомени, а на сутринта, щом изгревът се показва зад хоризонта на червената пустиня, Ободас за сетен път му се възхити.

– Ще те чакам, сине – бяха последните слова на Ободас и издъхна.

Марий му отвърна:

– Скоро ще те последвам... татко.

Сетне го целуна по челото, целуна старите му ръце и ги положи на бездиханните му гърди.

Избърса сълзите си, които започнаха да капят от очите му, и излезе от покоите му.

Отвън в огромната зала стояха много хора. Той прокара погледа си през

всички тях, а те го гледаха в очакване да чуят това, което знаеха, че ще се случи.

– Свърши се! – каза кратко Авел и закрачи към изхода, като си проправяше път през тълпата, която в миг започна да риде за огромната загуба.

Моментално Рилий го последва, а после и Бонифаций.

Авел им рече твърдо и студено:

– Вече нямаме работа тук, тръгваме веднага!

Той кимна на войниците си и те го ескортираха.

Екзекуцията

7 глава

През целия път обратно, по горещите пясъци на Руб Ал Халил, преторианецът не си отвори устата, не каза и дума на никого. Рилий се бе опитал да го заговори, за да го разведри, но Авел само го погледна със зелените си очи и безмълвно му даде да разбере, че изобщо не му е до приказки. Тогава Рилий остана до него, без да продума повече.

Мислите обаче препускаха в главата на Авел подобно на диви коне, които се гонеха. Една мисъл бе с предимство – „Той е мъртъв, защо не мога да го жала, защо очите ми пресъхнаха? Нима съм толкова безсърдечен?...” Авел не можеше да проумее, че бе прежалил Ободас още преди време, когато Рилий му бе споменал за набега на сирийците срещу него и хората му в пустинята. Тогава, когато всички бяха измамани, че там е намерил смъртта си, а всъщност е гниел в Рим, тъй близо до Авел. „Само ако знаех, че е в Марментинус, жив и в плен, щях да ги подпала, щях да срина крепостта със земята и да го спася...” В душата на Марий се надигна ропот. Винаги се появяваше, щом губеше свой близък и това бе нормално за човешката природа. „Защо трябваше въобще да го откривам отново? Бях приел мисълта, че вече го няма.” Надигна глава нагоре и впери очите си в небесния простор. „Защо ме изигра така, биваше ли тъй да човъркаш в душата ми, да си играеш с чувствата ми, може би ти е забавно да ме тормозиш?”

Авел се жалваше в мислите си и в един момент осъзна Неговия

промисъл: бе го сторил, за да си простят, за да може Ободас да пробуди любовта, тлееща дълбоко в сърцето му, умираща от предубеждения. И тъй преторианецът бе осъзнал, че нямаше по-важно нещо и по-добро от силата ѝ. И каквото и да се случваше в човешките дни, тя ги осмисляше и всичко останало бе подвластно на нея... Подвластна бе пустинята, която сега бе изгубила очарованието си в очите на Авел, защото онзи, който ѝ придаваше смисъл, бе мъртъв. Мъртва бе и любовта на царя, бликаща от душата му към необятната пясъчна шир в продължение на трийсет години.

Авел осъзна, че нищо нямаше смисъл без любимия човек до себе си. Именно той със своята същност одухотворяваше света... Да, Ободас бе този, който накара Авел да потърси Агрипина и своето дете. Ако съдбата не ги бе срещнала отново, това нямаше да се случи.

Агрипина!

Незнайно защо в миг Авел си представи колко болезнено би било да я загуби по начина, по който загуби своя баща – умираща в ръцете му!

Мисълта го ужаси и той изкрещя.

– Авел, добре ли си? – попита го Рилий изплашен.

За него бе ясно, че когато човек потискаше мъката си дълго, не издържаше и в един момент тя избухваше неудържимо като вулкан.

Авел рязко дръпна юздите на камила и направо скочи от нея в пясъка. Сетне се спусна да бяга силно разстроен, дишайки учестено от голямото възмущение в душата си.

Моментално Рилий хукна след него, но му бе трудно да го догони, въпреки че преторианецът се препъваше и падаше, и пак прескачаше горещите пясъци, целият плувнал в пот.

Бонифаций и процесията спряха слисани и се вгледаха в сцената пред тях, без да се намесват.

– Авел, спри!!! – викаше зад него приятелят му. – Спри, моля те, не ме карай да те гоня. Твърде стар съм за това!

Ненадейно Марий спря, сякаш видя нещо пред себе си и протегна ръка напред в стремежа си да го докосне.

Рилий го застигна и мина пред него.

Авел не бе на себе си. Гледайки втренчено, той проговори:

– Оазисът! Тя е там.

Рилий разбра, че Авел халюцинираше. Хвана го за раменете и го разтреесе.

– Стига, Авел, престани! Вразуми се – това е привидение. Там няма нищо, абсолютно нищо и никой. В шок си от случилото се, а и цял ден не си пийнал и капка вода...

– Тя е там, видях я – прекъсна го Марий.

– Съвземи се, момче, какво ще прави Агрипина в пустинята? Замисли се малко!

Думите му го сепнаха и той се опомни. Но стана по-лошо: Авел се хвана за главата и се свлече надолу.

– Не! Не – крещеше той. – Нещо се е случило с нея, щом ми се яви. Станало е нещо лошо, Рилий. – Старият търговец го прегърна, а Авел му заговори сподавено: – Къде беше ти тогава? Винаги си ме корял за какво ли не, защо те нямаше тогава? Трябваше да си там, да ме спреш, да не я пропъждам... Как можах да допусна такава грешка, как можах?! Къде е тя сега, къде е, ами детето – живо ли е, мъртво ли е? – Авел се луташе в думите си, тъй както се луташе ранената му душа. – Аз съм един глупак, нищо повече, един глупак!

– Стига, Авеле. Както ти казваш – никой не е безгрешен.

– Да, но тази грешка ще ми струва скъпо, сигурен съм в това. Твърде скъпо!.. Защо не прозрях по-рано?

– Навярно, защото си преживял много разочарования и си бил преднамерен. В такъв момент човек става мнителен към всичко и всички около себе си.

Авел пребърса лицето си с ръце и погледна приятеля си.

– Ако тя е мъртва, няма за какво повече да живея, Рилий! По-добре ще е и аз да умра. Не бих понесъл мисълта, че е страдала заради мен. Не разбираш ли, приятелю, аз я нараних жестоко... жестоко! Казах й в лицето, че е мъртва за мен, а сега тя наистина е мъртва – рече преторианецът и се разрида в ръцете на Рилий толкова горчиво, сякаш някой му бе казал, че Агрипина е умряла.

– Престани, момче. Говориш глупости, Авеле, въобразяваш си, защото си много разстроен от смъртта на Ободас. Това, че боговете решиха да го приберат, не значи непременно, че са ти отнели всички обични хора.

Авел кимаше през сълзи.

– Така е. Той ми отнема всички, които обичам и това е моето най-голямо наказание. Само не знам защо, защо, с какво съгреших толкова? – като дете плачеше преторианецът...

И тъй керванът на римския владетел остана да преношува в този тъй мрачен за него ден на мястото, където неговата любима му се представи.

Рано на другата сутрин те се отправиха на запад към Републиката...

Веднага щом Авел Марий се завърна в Рим, го посрещнаха неблагоприятно.

Заговорът на Крас влезе в сила заедно с решението на съвета и той бе задържан за старите си престъпления.

Войниците му се опитаха да го защитят, като се хвърлиха върху стражата на Богаташа. Инициаторът се бе подготвил добре – имаше коз. Бе заловил едно семейство – Овидий и Тулия.

Крас ги избута напред, така че Марий да ги види.

На високомерния претендент му бе известно милосърдието на Понтифекса към хората, особено към онези, дето познаваше добре.

Авел веднага усети накъде биеше Крас, дигна ръка високо и неговият гард неохотно хвърли мечовете си на земята. ”Вижда му се краят”, помисли си той.

– Стига вече! – рече той и се остави на стражарите да го оковат и го поведоха към Сената...

Съдът се провеждаше на закрити врати, въпреки че като градско дело би трябвало двукрилите порти на Курия Хостилия да са широко отворени.

Градският претор Луций Брут Дамасил, който отговаряше за углавните дела, обяви римския главнокомандващ за политически престъпник, заради деянията му преди встъпване във власт. Каква нелепост: самите те извършваха нарушение според текущия закон, който Марий въведе – съдът бе свикан без негово дознание. Естествено, ако някой им бе държал сметка в този миг за това, щяха да се оправдаят с факта, че сам Понтифексът е бил в нарушение, заради дългото си отсъствие от Рим – повече от едно денонощие, независимо че Дамасин представляваше Вечния град по време на одисеята на Марий на изток. Но Сенатът не можеше да стои без съвещения повече от месец. Чия взна тогава би натежала повече? Е, не му бе стигнало времето на Марий за някои закони от дванадесетте таблици и още купища книжа и сенаторите се бяха възползвали от уязвимостта му – неговите близки: бе предпочел да изостави писалището си, за да придружи източния монарх до земите му.

– Ако бе си стоял на катедрата, целият закон щеше да е на негова страна! – рече принципсът.

– Тълпата ще ви изяде, щом узнае присъдата – намеси се Апиан.

– Напротив, ще покажем, че ние подчиняваме тълпата, а не тя нас – противопостави се Помпей, а Юлий добави някак двусмислено:

– И все пак, това си е пълна лудост: ”Спечели тълпата и Рим е в краката”... Марий явно го знае добре, ще видите, че утре цял Рим ще се изсипе на Форум – джавкаха злорадо магистратите...

Призоваха го да си избере защитник, според първата табула, но Марий отказа категорично, щом Рилий Филон се изправи. Един единствен, сам, от цяла фракция шестстотин човека, нямаше друг, който да сложи главата си на дръвника заради своя господар.

Изясниха и в какво са се състояли беззаконията му: изземане на

правомощията на квестората с незаконно подпечатване на важни документи, изменничество срещу Републиката, което се изразявало в дезертиране и укриване под чужда самоличност, допълнено с подстрекаване към бунтове, боеве от вражеска страна и куп други абсурдни неща като престъплението в кражба на царския пръстен, за което веднъж вече бе осъден – биваше ли човек да бъде осъждан два пъти за едно и също беззаконие?

Слушайки всички тези неща, Рилий се провикна високо:

– Това е неоснователно, господа! Всичко това е по лични подбуди! И вие знаете какви са: използвахте Авел Марий да опъне ярема, да свърши робската работа вместо вас, тъй като никой не се осмели за толкова години да застане срещу Аквиллий и Сула, а той го направи! Казвате престъпник, но защо именно сега го злепоставяте, нима не знаехте и преди за злодеянията му, или не ви е угодно да облагодетелства други вместо вас? Вие, които издигате престъпници, не сте ли и вие такива? Пускате кучетата да ловуват, а после ги наричате злодеи заради това? – викаше Рилий, а Авел го гледаше изумен със страх в душата. Провокацията предизвика силно възмущение в залата и веднага бе разпоредено съветникът на Понтифекса да бъде задържан.

И понеже законът гласеше, че римски граждани на пост в Сената не могат да бъдат убивани, а да им се отнемат правомощията и да бъдат изпращани на изгнание, то за да оправдае най-тежката присъда, Луций Дамасин се възползва от един факт:

– Човекът Авел Гай Марий сам се е отрекъл от римското си гражданство, като се е представял за друг, дори не за peregrinus, а за човек от източните племена – далеч извън пределите на Републиката. Злонамереността на престъплението му е била отправена не към обикновен жител на Италия, а лично към представители на закона, лицето на света – самия диктатор!..

Сената обяви присъдата: екзекуция! Щеше да се състои на другия ден.

– *Acta est fabula!*¹ – рече Понтифексът в заключение.

Авел Марий, владетелят на Римската република, бе хвърлен в тъмницата на Марментинус.

Преди обаче да се тръгнат железните порти зад него, по пътя си в мрачните коридори той видя познати лица сред затворниците.

Авел имаше изключителна памет и веднага се досети, че това бяха хората, на които бе помогнал, като им бе раздал конфискуваните земи. Именно от тях бяха иззети свитъците като доказателства срещу него.

– Какво ще правите с тях? – попита той Крас, който го бе изпроводил до килията му.

---

¹ Представлението свърши!

– Нищо, просто ще бъдат екзекутирани като теб!

– Но ти знаеш, че те са невинни. Това, че са приели от мен онова, що съм им дал, не ги прави нарушители на закона. Какво целиш, Крас? Изнудваш ли ме?

Богаташът се усмихна ехидно, дигна вежди и отвърна:

– Е, твърде грубо звучи по този начин, но да го наречем просто само сделка!

Авел от своя страна се засмя и като го стрелна с поглед, рече:

– Знам! Ти обичаш особено такъв род сделки, Крас. Страх те е да не дигна легиона и искаш моя живот вместо техния.

– Правилно си се сетил. И не е нужно да ти казвам, че ще се съ согласиш с условията ми – в неизгодна позиция си, Марий! Немилост!

– Ти си хиена, Марк, не ти вярвам, че после няма да им навредиш!

– О, не. Ще ти покажа, че днес съм благоразположен. Ще ги пусна още сега, както тях, така и младото семейство, което те е укривало, а дори и съветника ти Рилий – подшушна му изкушаващо Крас в ухото.

Рилий бе слабото място на Марий и Богаташът го знаеше. Бе улучил точно там.

– Напразно си си правил труда да гониш и залавяш тези хора. Зарът е хвърлен! Аз тъй или иначе бях обречен от устата на Карвиан! Трябва да призная, че сте добра комбина.

– Прав си, Марий, смъртта на тези мизерници не ни е нужна, но виж твоята би се понравила на Оркус трижди повече.

Внезапно Авел чу познатия глас на Карвиан зад себе си:

– Не го взимай лично, Авеле, просто всичко е въпрос на гледна точка. Стига да си на правилната позиция.

– Разбира се, Карвиане, всеки си пази гърба, ти също. Знаеш ли, някак привикнах на това, изменничеството ме съпътстваше през повечето време от живота ми... Един лъв, колкото и да е величествен и силен, появят ли се глутница хиени, го убиват. Помниш ли какво ти рекох някога? Човекът за човека е вълк. Ти си вълк, Карвиане. Ето, че дойде удобният случай и си показва зъбите!

– *Homo sum, homini nihil a me*¹ – отвърна Крас наместо вълка.

Дали от суровия, твърд и непоколебим поглед на римския владетел, но Карвиан целият почервения и сведе надолу очите си.

Не може човек да бъде разкрит в някакво злодеяние ненадейно и да не се почувства неловко, ако му е останала и капчица съвест.

Той не каза нищо и излезе.

---

¹ Човек съм и нищо човешко не ми е чуждо!

Лицето на Авел в този миг щеше да се запечата дълбоко в съзнанието му...

По-късно същата вечер, при втората вигила, тежката желязна врата изскърца неприятно и в тъмнината изплува силуетът на Рилий.

Още щом го видя, Авел скочи от земята, където бе приседнал на един ъгъл, и се вкопчи в него.

Рилий го стисна здраво и го погали по главата с трепереща ръка.

– Замени себе си за мен, нали, момче? Това ли те накараха да направиш – живот за живот?.. Аз съм виновен, устата ми не знае мярка...

– Не – прекъсна го преторианецът. – Грешиш, Рилий, всичко бе предрешиено. И да бе мълчал, в тъмницата има други хора, които щяха да пострадат, а аз не мога да допусна това, нито с тях, нито с теб! Овидий и Тулия са тук. Крас вече трябва да ги е пуснал. Намери ги, приятелю, веднага след екзекуцията ми се махайте оттук. Нямам никакво доверие на това куче! – Авел като че се сепна, защото погледна дясната си ръка, махна пръстена и го подаде на Рилий. – Вземи го! Този пръстен носи само нещастие и беди. Зарови го някъде, нека повече не види бял свят. Моля те само за едно и тази е волята ми, Рилий: убият ли ме, не ме изгаряй на погребалната клада, не е редно. Зарови ме на онзи красив хълм, за който ти казах, че там бях най-щастлив, под големия дъб зад малката колиба на Касий!

Рилий немощно отпусна ръце и добави:

– Ето, че човек трябва да внимава какво изрича: ти искаше това да стане. Помниш ли, кога рече, че кръвта се изкупва с кръв?

Авел кимна.

– Помня всичко и всичко ми дотегна, приятелю. Така е най-добре за всички ни, защото винаги хората, които са били близо до мен, съм ги излагал на опасност. Ето ти сам видя – заради мен те бяха затворили... Аз съм едно бреме и както веднъж Кловия ми рече – всеки трябва да изживее собствената си съдба, това е точно тъй. Сега ще се разплатя с всички онези, които отидоха при Оркус по моя вина. И така е редно, Рилий – преторианецът въздъхна тежко, хвана ръцете на стария търговец и му се примолри: – Искam само едно от теб, приятелю: не ме оставай сам, моля те. Бъди с мен докрай, до последния ми дъх, дай ми кураж, изпрати ме по пътя към вечния ми дом... – Авел го молеше отчаяно като дете, а сълзите му се стичаха по страните му от мисълта, че в този час виждаше своя стар другар за последно... – Ти беше с мен в добро и зло, не ме предаде, не ме остави, не го прави и сега!

Рилий се възпротиви, изпадайки в ужас при спомена за предишния път, когато видя Авел изправен на форума пред тълпата, която очакваше с нетърпение зрелищната му гибел. Сега щеше да бъде същото, но за разлика от

преди, нямаше кой да го спаси. Всичко бе станало толкова ненадейно. И въпреки че легионът вече не бе под командването на преторианеца, защото съветът и комициите му отнеха правомощията, те бяха готови да умрат за него, само да го поискаше. Но Авел предпочете смъртта заради живота на невинните, които иначе щяха да пострадат, вероятно приковани на кръста по Вия Касия.

– Не бих могъл, Авеле, не мога да застана там отново и да гледам как конете ще те разкъсат. Не, вече съм стар за тези неща. Не съм от онези, които се наслаждават на смъртта, независимо чия е, а още повече да стана свидетел на подобно нещо с близък човек... прости ми, но ще ти откажа – рече категорично Рилий, после, като че се сети нещо и добави: – Ами бедния Петро като научи, как ще му го кажа, той тъй или иначе е много болен... няма да го понесе.

– Не ме обезсърчавай така, приятелю, не престъпвай последното ми желание.

– Искаш твърде много от мен, господарю.

Авел нежно го погледна и леко се усмихна на особеното обръщение.

– Никога не съм се чувствал господар на никого, още повече на теб. Дори и да бях останал жив, нямаше да ти позволя да ме наричаш така. Аз съм обикновен човек, като теб. Ти си ми като по-голям брат. Един брат не се обръща към другия по този начин... Радвам се само за едно: ти ще ме надживееш. Не бих понесъл да видя и твоята смърт. Затова те моля от сърце и душа: ела там и бъди в онзи труден момент с мен, за да го понеса по-леко. Имам нужда от теб, не ме изоставяй...

Рилий се разтрепери целият, защото осъзна колко неистова и покъртителна бе тази сетна молба на приятеля му. Как можеше да му откаже? Каквото и да му струваше, той трябваше да я изпълни. Сърцето му бе по-силно от очите.

– Аз те тласнах към това – рече той виновно. – Постоянно те насърчавах да приемеш съдбата си, а ти ме послуша и като го направи, виж какво излезе накрая. Ако не бе взел властта в ръцете си и влязъл в бърлогата на вълците, това сега нямаше да се случи...

Марий го прекъсна:

– Не говори глупости, Рилий. Дали сега или преди, аз щях да бъда заловен. А и на мен ми омръзна да се лутам, да се крия, за какво? Светът стана тесен за мен, той не ме обича. Тогава нека всичко свърши, както е започнало... Съжалявам само за едно – Агрипина.

В същия момент, в който Авел изрече името ѝ, в тъмницата влязоха двама легионери. Те бяха вестноосци.

Щом Авел ги видя, се спусна към тях.

– Какво става, имате ли новини, открихте ли я? – онези се спогледаха мълком и наведоха глави. – Не сте успели да я намерите – грешно се сети Марий.

– Напротив, господарю – проговори единият, – след като не я открихме там, където ни заръчахте, я намерихме в Масалия, Нарбонска Галия, но... – изражението му се промени и войникът се притесни от настоящия поглед на центуриона.

– Какво но? Тя как е, добре ли е? Ами детето, то вече трябва да се е родило, говори! – заповяда му Авел.

– Съжалявам, господарю, но жената умря...

Умря!!!

Сърцето на Авел спря и целият пребледня. Краката му се подкосиха и той се олюля, едва успя да се хване за Рилий, който, веднага щом чу ужасната новина се приближи до него и го подкрепи.

Преторианецът се втренчи във вестителя тъй страшно, че онзи изтръпна.

– Как е станало? – попита Рилий, докато придържаше Авел, а той бе онемял.

– Случи се малко след като потеглихте на изток. Ние тъкмо я открихме в една стара изоставена бедна къща, когато тя... жената раждаше – рече направо войникът. – Но доколкото разбрахме от нейната бавачка, кръвта ѝ била изтекла и тя се споминала.

– Ами детето живо ли е? – побърза да попита търговецът вместо Авел, който все тъй не знаеше къде се намира от шока.

– Да, да, то е добре. Господарят има красив и здрав син – обясни малко по-бодро мъжът, като се обърна към своя разпоредител, но Авел не бе чул нищичко. Той бе поразен тотално от това, което бе научил. Значи все пак предчувствието му в пустинята бе вярно. Когато Марий бе получил онова видение, тя е била вече мъртва от близо три месеца. Затова той ридаше така горчиво, защото бе усетил със сърцето си душата на Агрипина, сякаш се бе докоснала до него, за да се прости.

След като красивата галка бе прекарала последните месеци от бременността си в чужда земя, укривайки се заедно с майка си и дойката си, бе дошъл моментът, в който трябваше да роди детето на своя любим – вече неин господар. Тя бе узнала за господството му.

Но тъй като трудността ѝ бе много рискова, раждането също бе мъчително: три дена тя се бе борила да даде живот на рожбата си...

– Хайде, момиче, не се отпуская, роди детето и тогава ще идеш при капитана и ще му кажеш истината – говореше ѝ нейната бавачка.

Предната вечер, преди Агрипина да получи родилни болки, бе имала доста емоционален разговор с майка си.

Разядена от чувство за вина, виждайки състоянието на дъщеря си и най-вече – кога бе научила за смъртта на деспота, Серина най-накрая бе признала истината за родството ѝ с диктатора.

– Ти не си дъщеря на Сула, Агрипина. Аз направих тъй, че всички да повярват в това, за да имаш привилегии, богатство и щастие. Искях всичко за теб, най-доброто, като майка бях длъжна да ти го дам, а и боговете са те белязали за господарка. Ти си по-различна от мен, аз няхах това на твоите години, което ти имаш сега, но исках повече и повече, нищо не бе достатъчно за теб, Агрипина, само най-доброто – властта! Знам, че постъпих ужасно, като измислих тази лъжа. Преди години наистина имах отношения с него, но ти си дете на Флавий и нямаш нищо общо със злата кръв на Сула, ти си невинна – изповяда ѝ се майка ѝ.

Агрипина се стъписа – това бе очаквала най-малко и не знаеше дали трябва да се радва заради факта, че в действителност нямаше родство с онзи гнусен, жесток човек, или да крещи от обезверение, задето майка ѝ се бе намесила в живота ѝ така брутално с тази долна лъжа, в която бе оплела всички около себе си.

– Ти осъзнаваш ли какво си сторила, майко? Ти полудя ли? – изкрещя дъщерята. Агрипина се хвана за главата в нежеланието си да приеме казаното от нея. – Това е нечувано, дори боговете не са тъй жестоки като теб, майко! Защо, защо?! Защо не ме пита какво желая аз в живота си? Виж какво ми стори, докъде ме докара. Ето на какво съм господарка – на неволята на нищетата. Погледни къде живеем, това ли е твоят палат, твоето богатство? Ето това постигна с твоите интриги, майко. Заради тебе той се отрече от мен – викаше като обезумяла Агрипина. Тя се бе изправила пред майка си и за пръв път ѝ посегна. Вдигна високо ръка и я зашлеви по лицето. – Мразя те, не искам да те виждам, никога, не те искам в живота си! Ти го провали! Ти си по-лоша и от Сула! Ти си чудовище, майко! – извика в лицето ѝ Агрипина, докато онази плачеше и я молеше за прошка. – Не, никога няма да те опростя. По твоя вина детето ми ще расте без баща!

И като ѝ рече тъй, ѝ прилоша, а не след дълго се появиха и родилните болки.

Агрипина пропъди майка си от къщата, за да не вижда лицето ѝ, което в този момент я смущаваше още повече, докато се опитваше да роди. Свадата между двете жени повлия зле и Агрипина задържахше постоянно детето в себе си от силно безпокойство, задето в този миг Авел нямаше как да узнае истината.

– Аз ще умра и няма да има кой да му каже, че кръвта на детето му не е

била никога примесена с онзи звяр... Нямам вече и капчица сила, а то е още в мен – проплака безсилна младата жена. – Агрипина хвана бързо ръката на Корнелия, повдигна глава от възглавницата и й рече твърдо: – Моля те, дойке, ако не успея да родя и умра преди това да се случи, разпори корема ми и го извади. Нека то не умира заедно с мен. Дай му името на баща му, знам, че ще е момче. Нека носи името на човека, когото единствено съм обичала през живота си...

– Не говори така, момиче. Много си разстроена, затуй всичко го виждаш безнадеждно.

Но Агрипина като че ли не чуваше забележките на Корнелия и бързаше да каже онова, което бе важно за нея, защото с всяка измината минута се чувстваше все по-зле.

За съжаление, бяха толкова отдалечени от хората, че нямаше как да открият врач, за да й помогне, а и нещата се бяха развили ненадейно...

– Вземи сина ми и го пази като очите си, скрий го добре и щом отmine напълно опасността иди и го повери на баща му. Когато научи за моята невинност, той ще приеме детето, неговия син – Авел!

И като спомена това име, Агрипина пое дълбоко въздух, изстена и се отпусна на леглото бездиханна.

Корнелия тъй и не очакваше това. Мислеше си, че Агрипина говореше за своята смърт от отчаяние и мъка. Тя все таеше надежди, че въпреки цялото нещастие на света, колелото на живота щеше да се завърти и щеше да им поднесе нещо хубаво, че след нощта настъпваше утрото, че след всяко зло идваше и добро...

Старата бавачка се разкрещя ужасена и се хвърли върху тялото на своята довереница.

– Малкото ми момиче, защо си отиде така внезапно, дете, ах, Веста, защо не опази майката на това клетниче? – изведнъж, докато ридаше, Корнелия си спомни думите на Агрипина. – Детето! – слиса се тя.

Междувременно гвардейците на Авел бяха пристигнали малко преди Агрипина да се спомине. Те се срещнали с една жена пред къщата и разпитвайки я, научили, че са попаднали на точното място след дългото издирване. Жената бе майката на онази, която техният господар търсеше.

Но ето, че не след дълго излезе друга отвътре, по-стара и неугледна.

Тя плачеше и се вайкаше пред онази, като само повтаряше:

– Момичето ти умря, Серина, умря. Веста не опази семейството ти, господарке, трябваше да й принесем повече жертва, Агрипина издъхна, преди да успее да роди.

Щом чуха това, войниците се смаяха и още повече се изненадаха от онова, което направи старата жена подир това: тя се приближи до тях цялата

подпухнала от плач и без да пита, грабна от единия ножа му от ножницата. Смаян, онзи дигна ръце и не направи нищо, щото жената се скри в къщата и залости вратата, като не пусна вътре даже и Серина, която искаше да види своята дъщеря.

Корнелия отмести нагоре туниката на мъртвата и с трепереща ръка разряза корема ѝ. Плодът в нея не мърдаше. Тя хвана детето за краката и го изтегли, а после разряза пъпната връв и започна да го пляска, за да проплаче. То бе цялото моравосиньо.

– Хайде, синко, поеми първия си дъх – рече тя и в миг бебето проплака, а Корнелия се разсмя от радост, че детето се бе разминало със смъртта.

Бавачката отвори вратата и пусна Серина.

Изразението ѝ бе странно и необяснимо. Гледаше с празен поглед наоколо и не смееше да отпрати очите си към ложето, в което бе дъщеря ѝ.

Двама войника влязоха в мрачната стая и като се убедиха, че родилката бе починала, потресени от гледката, си излязоха унили.

Корнелия връчи малкото човече на Серина.

Тя неохотно го взе и се вгледа в него, а то продължаваше да плаче неудържимо.

– Гладно е, а я няма майчината му гръд... О, Агрипина, дано го чуеш, та се върнеш – изпусна се Корнелия.

Серина я стрелна злоещо с очи и се тросна:

– Агрипина не е мъртва, не и преди мен – рече тя и даде детето на Корнелия. Отиде до леглото на дъщеря си, погали я нежно, а очите ѝ искряха особено. – Не, Агрипина, аз няма да запалю кладата ти. Спи, дете мое, спи!

След тези думи Серина излезе навън. Повече не се върна никога, защото предпочете водите да я отведат при олтаря на Прозерпина...

Ето как амбициите на една жена бяха погубили живота на много други, а и нейния собствен...

Бяха минали часове, откакто Авел бе разбрал за злополучния край на своята любима.

Той стоеше свит, седнал в единия ъгъл на килията и хванал главата си в двете си ръце, се поклащаше напред-назад. Душата му не можеше да понесе ужаса, който изпитваше, и най-вече чувството за вина. Тя си бе отишла от този свят крайно огорчена и разочарована от него. Ето, че последните му думи към нея – „ти си мъртва за мен“, прозвучаха като някаква прокоба и се бяха сбъднали.

– Аз съм виновен, аз съм виновен... аз я убих, погубих я – повтаряше Авел на себе си, тъй настоятелно, като че искаше сам да се убеди в това. – Аз я погубих, погубвам всичко и всички покрай мен... Прокълнат съм!

Рилий бе седнал в отсрещния край, стоеше безмълвен и го наблюдаваше, потънал в тъга, като си мислеше, че този човек почти през целия си живот бе нещастен, откакто бе разбрал кой е и какъв е, та до последните часове преди смъртта си. Постоянно се терзаеше и старият Рилий вече не си спомняше дали някога бе виждал усмивката му. А тъй му се щеше да му каже нещо, да го успокои, но нямаше смисъл. Какво можеше човек да каже на друг, когото го очакваше екзекуция след няколко часа? Какви думи можеше да подбере пред лицето на смъртта? Смъртта, която бе прибрала единствената жена, дарила някога щастие на преторианеца!

– Погубих я, а не успях да ѝ кажа, че я обичам. Никога не ѝ го казах, а тя постоянно ми се вричаше в любов. Не посмях да издам сърцето си от страх. Страх ме беше да не се подиграят пак с него... Агрипина обаче си мисли, че аз съм се подиграл с нейното. Да, тя си мисли точно тъй! Трябва да я намеря и да ѝ обясня, че греши, много греши... Нищо, че е Сула, аз я обичам, винаги съм я обичал, но не винаги съм го знаел... По-бързо, нека минат по-бързо тези часове, да изляза, само да изляза оттук и ще я потърся! – Рилий се бе вслушал в тихия шепот на Авел, който твърде му напомняше на някой безумец. – Чуй това, това е тя – извиси глас Авел със светнали очи и странно изражение. – Белият орел, чуй писъка му. Иска да го чуя, за да го последвам... Сигурен съм, че това е тя. Тя ме зове, Рилий, простила ми е и иска да ида при нея... – обясняваше с треперещ глас преторианецът на своя приятел.

Авел въобще не бе на себе си. Напълно бе изключил, искаше да умре час по скоро, мъката в душата го ядеше като червей и той вече не я понасяше. Смяташе, че можеше да овъзмезди нейната смърт единствено със своята...

Тишината кълтеше в ушите му, съзнанието му се луташе в миналото, носейки болезнените спомени от прекрасното щастливо време с Агрипина. Той си представи нейните сини очи...

– Затвори ги, затвори ги, не ме гледай така, само не с този поглед.

Защо не бе издъхнала в ръцете му, да можеше да я попие цялата с очи – лицето ѝ, косите ѝ, тялото ѝ, да им се наслади за последно... Авел се чудеше дали тъй би го боляло повече, отколкото сега, кога тя напусна света на Юпитер далеч от него?.. Да, навярно предпочиташе да се отпусне бездиханна в скута му, поне тя щеше да го опрости. А сега остана със спомена за последния миг, в който я зърна – толкова уплашена, наранена и разочарована... Тези негови разочарования бяха толкова много, че неусетно ги превърна в чужди... Но дали бе издъхнала в ръцете му, или далеч от тях, преторианецът не искаше да приеме смъртта ѝ изобщо: нима бе оцеляла тогава от болестта, бе избягала от света на маните само за да се върне в него не след дълго? Защо? Защо бе нужно Ободас тъй да го прилъже? Ако не бе

разпалил любовта му към Агрипина, ако не бе овъглил сърцето му толкоз, вероятно би понесъл някак тази мъка... – Затвори очи, Агрипина – но тя все още го гледаше ужасена, накърнена и самотна...

И в този миг Авел усети, че губи съвест и тъй силно изкрещя от цялото си същество, че викът му се разнесе чак в горните коридори на крепостта и отвън. Там си помислиха, че в подземията измъчват някой нещастник...

Рилий бързо седна до своя млад приятел и го притегли към себе си. Сложи главата му на рамото си и я загали тъй, както ако бе малко дете.

Той не говореше, думите бяха излишни.

Но Авел проговори:

– Синът ми – рече той с дрезгав глас. – Намери го и бъди до него винаги, както бе до мен... – Авел дигна очи към стария търговец: – Обещай ми, че ще го откриеш, Рилий, обещавай ми, той е някъде там, той си няма никого, кой ще се грижи за него? – притесни се преторианецът и започна отново да се лута в думите си. – Всичко е там в пещерата. Там ще откриеш каквото е нужно, свитъци, денариите, там е робата, която ти ми подари, Рилий. Разполагай с всичко, както ти е угодно, оставям го в твои ръце и когато синът ми порасне, дай му полагаемото. Там съм описал всичко. Не съм забравил чичо си Петро, как ли е той, беше много болен, няма да мога да го видя... Нямам си никого, Рилий, освен теб. Сам тръгнах по този път и ще умра сам, никой не ми остана, само ти!.. Купих имот в Равена, но веднъж не съм пристъпил прага му. Живей ти там, всичко е твое и на него, на сина ми!.. Бъди му наставник, Рилий, и ми прости, че те натоварвам с всичко това – един цял живот, едно чуждо бреме, каквото аз бях за майка ми Теренция... Сам съм, към кого другико да се обърна освен към теб, приятелю. "Съдбата на баща си"... сега разбирам думите на старата, като ми рече тъй, а ето, че сега синът ми започва живота си като мен и ще бяга цял живот... това е някакво проклятие...

Авел говореше едно през друго, а зелените му очи като че виждаха през времето и светеха със странен блясък.

Рилий прошепна:

– Фортуна не бе особено благосклонна към теб, момче, но ти обещавам, че синът ти няма да страда.

– Ако съдбата е решила да е тъй безмилостна и жестока към него, не ще можеш да сториш нищо.

– Не, Авел. Но в края на краищата ние решаваме какъв път ще извървим.

Преторианецът надигна отново очи към Рилий и се взря в лицето му.

– Същото ми каза и гадателката.

– Била е права, момче. Ти избра възможността да се жертваш, а можеше

със своята армия да ги сринеш със земята. Но не го пожела. Дори и сега, Авеле, само да кажеш и една дума, войниците ти ще се надигнат! Те те обичат и ще сторят на драго сърце всичко възможно за теб!

Авел клатеше глава.

– Кому е нужно всичко това, да се пролива още кръв? До кога и за кого, за мен?

– Ако не я проливат за теб, ще я проливат за някой друг, Авел, това им е призванието и тъй е, откакто свят светува. Всеки воин може да слугува на господаря си, но не всеки може да го почита и обича, малко са достойните. А ти направи много за тях и те го знаят, Авеле, ценят го, ще се хвърлят в твоё име като лъвовете, за да те спасят, защото ти помилва много от тях, кога бяха слуги на звяра.

– Стига, Рилий, това са напразни надежди. Суровата истина е тук и сега. Пътят ми свършва там, откъдето започна – на форумата!

Рилий се просълзи при мисълта за онова, на което щеше да стане свидетел.

– Затвориха ме, а тъй ми се щеше да положа дарове на Оркус за достойна смърт...

– Достойнство в смъртта няма, Рилий Филон, само в живота... А моят не бе такъв! – отвърна му унило римският владетел.

– Ти не си за този вълчи свят. В него вълкът вълк не хапе! Може да си син на Марий, но не носиш неговата загрубяла душа, твоята е уязвима. Сърцето ти е съкрушено, а това е най-голямото поражение на човека... Такива хора като теб не оцеляват дълго в този бездушен и свиреп свят, с който са ни дарили боговете! Но не защото не могат да живеят, а защото не искат...

Настъпи тишина. Тягостна, мъчителна тишина, която бе нарушена от скърцането на затворническата врата.

В килията влязоха легионери, Авел ги познаваше добре.

Единият рече с неохота:

– Време е, господарю!

Навън се бе съмнало, но светлината като че не стигаше в този ден. Светликът се бе скрил някъде зад дебелията облачна завеса и само се прокрадваше от време на време, а писъкът на белия орел огласяше площада от часове.

Отрано заран, още по-тъмни доби, навън пред палата се бе събрала голяма тълпа.

Хората знаеха добре какво щеше да се случи.

Те не хулеха, както преди месеци на екзекуцията на Сула. Всички

мълчаха покрусени и само тук-там се чуваше шепот.

Имаше издигнат подиум за зловещото дело, народът го беше наобиколил и чакаше мълком. Чакаше него – техния владетел, човека, който бе унищожил тиранина и го бе освободил от гнета на робството. И всички те знаеха, че днес Марий щеше да умре заради това, задето и преди, както и сега, ги бе закрилял: тях – обикновените, простосмъртните, не ония, които се конкурираха с боговете си...

Те не чувстваха Авел Марий като непристоен и чужд, студен и самовластен господар. Той бе един от тях, носещ обикновеното просто сърце на бедния човек, но външно осанката на господар му прилягаше величествено, защото бе роден за това. Само дето милостивата му и сантиментална към хорската неволя природа не бе позволила той да пребъде дълго като владетел!

Мнозина отвън знаеха, че животът им бе купен от него.

Лешоядите го бяха изнудили и щяха да благоденстват над смъртта му, за разлика от народа.

Щяха да му вземат пръстена – символа на абсолютната власт и да узаконят с печата му своите беззакония.

Само че онези и не предполагаха, че Марий вече не го носеше на ръката си. Той бе изчезнал!

Каруцата с клетката спря, отключиха я и оттам излезе римският владетел.

Гвардейците му го поведоха.

Бяха оковали ръцете и краката му, тъй че той ходеше бавно и трудно под тежките вериги.

Но този път, за разлика от преди, никой не го блъскаше и не му се подиграваше, защото му се бяха покорили. Не сега, когато взе властта, а още от преди, когато бе центурион на Мисененсис и възобновяваше реда по улиците, и околията на Рим, гонейки Аквилей и копоите му. Та дори и по време на гражданската война, прераснала в преврат. Чрез своето благородство и човечност Марий един по един бе подчинил на своя страна много от легионерите, които служеха първом на тиранина.

Именно тези хора сега със смут и колебание водеха господаря си към лобното му място.

Тълпата се раздели на две и наследникът мина по Вия Сакра – същия път, по който бе преминал триумфиращ от победата си над деспота.

Той бе навел глава и гледаше в земята.

Някой се провикна:

– Изправи глава, господарю, защото в очите ни си достоен!

Авел дигна погледа си и потърси онзи, който изрече това.

Много близо до него бе Сулпиций, старият войн, сражавал се рамо до рамо в битките. Той бе изрекъл тези думи.

Марий се огледа още и забеляза Тревиан, склонил наскоро да му служи, виждайки доблестта в човека, издирван от закона!

Ето, че владетелят на Вечния град се изкачи по стълбите на подиума и застана между двата стълба.

Писъкът на белия орел привлече вниманието му и силно развълнуван, той погледна нагоре към небето да го потърси и щом го съзря, в миг душата му се успокои.

Орелът кръжеше наоколо и в момента, в който очите му се срещнаха с тези на обречения мъж, птицата спря зова си. Бе забелязана от себеподобния си. Млъкна и продължи да лети в пространството в очакване на неговия полет...

Авел погледна отвисоко и забеляза колко много хора се бяха събрали, толкова много, че тълпата се простираше през инсулите, на мили пред него и стигаше до двете главни индустриални улици Декумантус и Кардо. Цялата Курия Хостилия бе излязла пред сградата да гледа: квестори, едили, претори, комиции, отци... само че стояха плътно до нея и не се отделяха и на крачка, като че от страх да не се продънят, подобно на онази нощ на преврата...

Срещу себе си Марий видя много познати лица, онези, които бяха задържани заради притежанието на компрометиращите документи. Те също бяха там. Там бяха и Овидий с Тулия, а тя държеше малкото плачещо дете и се чудеше как да го успокои.

– Агрипина... – неволно се откъсна от устата на Авел.

Като се въртеше насам-натам, детенцето го забеляза, мигом спря да плаче и започна да му се усмихва.

Една сълза се спусна по лицето на Авел, виждайки момиченцето.

„Никога не ще позная бащинството” – помисли си той. Изведнъж се сети нещо, щото прошари с очи между хората. ”Няма го, не е тук!” – развълнува се той, като си мислеше за Рилий.

Липсата му сред тълпата го разстрои.

В този момент на подиума се изкачи Крас.

Той се доближи до господаря си и с насмешка му подметна:

– *E, Marius, cui bono?*¹ Този път май няма кой да те измъкне от лапите на Плутон.

Авел го погледна спокойно и отвърна:

– Не желая подобна благосклонност, Крас! Хората, които някога съм

---

¹ Е, Марий, в чия полза беше всичко това?

обичал, са мъртви, всичките. Предпочитам да ги последвам, отколкото да загубя душата си тук! Смъртта ще е избавление за мен, както и за вас.

– Така е, Марий, ще се избавим от лошата възможност да ни разориш! *Veritatis simplex oratio est!*¹ никому не е нужен такъв властник като теб, ковачо! Виж, титлата на човек извън закона повече ти прилягаше, затова и решихме да ти я лепнем и да се простиш с живота си като престъпник. – Крас спря за миг и добави: – Както преди време, когато е трябвало да те екзекутират като крадец на пръс... те...

Богаташът млъкна и погледна окованите му ръце, но не видя символа на властта на никой от пръстите му.

Той побесня: сграбчи грубо косите на Авел и изкрещя в лицето му:

– Къде е, къде е пръстенът, глупако?

Авел не отговори. Само стоеше неподвижно и гледаше напред.

Крас откачи. Хвана дясната му ръка и счупи пръстта, на който имаше следа от ценния предмет.

Преторианецът изсъска със зъби и стисна очи.

– Казвай или продължавам по същия начин и с другите ти пръсти!

Авел отново не продума, но малко преди онзи да направи каквото и да е, един камък прелетя отнякъде и удари Крас по гърба.

Той се изви назад и изохка.

Ситуацията предизвика смях, от което Крас се почувства унижен.

– Простаци! – изсумтя той с отвращение. – И като си помисля, че си се застъпвал за тия – обърна се той към Авел и после добави: – Оковете го! Да свършваме с този цирк – рече като че на себе си той, непосмял да навреди повече на пленника от страх да не би да навредят нему. Явно, че тази сган беше по-благосклонна към осъдения!

Войниците се подчиниха.

В този момент Марий потърси с поглед Рилий, за който бе сигурен, че бе там. Нямаше друг като него, който тъй умело да си служеше с камъка, превръщайки го в оръжие.

И ето, Авел го видя точно пред него.

Той стоеше преbledнял и целият подпухнал. Очите му бяха силно зачервени, бе плакал до този момент и когато стаи с усилие скръбта си, се бе появил, както го бе помолил единственият му приятел...

– Е, народе на Рим, нека чуем сетните слова на осъдения – рече с иронична патетичност Крас и се обърна към Марий.

Римският владетел отвърна лаконично и безстрастно:

– *Quod dixi, dixi!*²

¹ Езикът на истината е прост.

² Каквото казах, казах!

– Е, щом е тъй, нека чуем волята на народа за смъртта на този злосторник – извика силно Марк, като се обърна към тълпата и започна да прави предложения за гибелта на своя господар: – Изкарване на вътрешностите му с кука?

– Не – провикнаха се мнозина.

– Бучене с шишове?

– Не – отново се чу навред.

– Разчленяване на тялото – Крас рече това и посочи двата коня, които стояха встрани и чакаха да бъдат впрегнати към въжетата за тази цел.

Щом чу това, Рилий притвори мъчително очи, надявайки се на снизхождението на хората.

– Не...

При всеки въпрос те отговаряха отрицателно.

Марк Крас се възмути.

– Е, в крайна сметка той трябва да умре по някакъв начин, ако не искате да го видите виснал на кръста! – тросна се той, въпреки че знаеше: законът не позволяваше на римски гражданин подобна смърт.

Отново тълпата оспори предложението на Богаташа.

Тогава Овидий се провикна:

– Искаме достойна смърт за нашия господар!

Моментално римският народ се съгласи.

– И каква да бъде тя? – попита ги отегчен претендентът за трона, но на въпроса му никой не можа да отговори. Всеки се зачуди, защото почти всички начини за умъртвяване бяха унижителни за човешката личност в последните й мигове.

Авел се втренчи в Рилий с молещи очи, а те казаха – избави ме!

Старият мъж като че го разбра. Той толкова добре го познаваше, че знаеше какво бе в душата му, когато го погледнеше. Клатеше в отказ глава, а преторианецът впиваше настоятелно очите си в него и в последния момент Рилий извиси глас:

– Прекъснете този живот от самия извор.

Крас смръщи недоумяващо вежди.

Тревиан обаче, приближил се до търговеца, извади камата си от ножницата, после се изкачи на подиума и я подаде на ексекутора.

– Забий това право в сърцето му!

След като каза това, Тревиан се обърна с лице към него, удари с юмрук гърдите си и му се поклони. Отдал почит към своя центурион и господар, легионерът наведе глава и се отдалечи.

Наоколо настана пълна тишина.

Моментът бе дошъл.

Неочаквано слънцето се показва изпод облачното си укритие и освети площада, сякаш злорадстваше за онова, което щеше да се случи всеки миг.

Богаташът рече на Марий язвително:

– Е, надявах се на нещо по-добро, но и това ми стига, само да умреш, наследнико!

– Стига празни приказки, Крас, свършвай по-скоро – отвърна му с известно вълнение Авел.

Тогава онзи, осенен от нещо, се извърна назад към множеството и посочи един човек.

– Ти – рече грубо на Рилий, – качи се тук!

Старият човек онемя. Притесни се и сърцето му заблъска в гърдите, но се подчини неохотно. Запристъпя и изкачи бавно стълбите на трибуната.

– Като негов приближен ще му окажеш услугата да го отървеш от мизерния му живот. Аз не ща да си цапам ръцете с плебейска кръв! – рече с погнуса Богаташът.

Рилий се стъписа и започна да гледа ту Крас, ту окования мъж, който чакаше присъдата да бъде изпълнена.

– Не си играй с търпението ми, старче, а го направи, преди да съм си променил мнението и не съм го разкъсал на две – рече заканващо Марк Крас, сочейки преторианеца и зловещо добави: – Конете чакат!

Това бе последното нещо, което Рили искаше за Авел.

Тогава се реши: обърна се към него, а Крас отстъпи назад.

– Не съм и предполагал, че някога ще стана твой екзекутор – рече сподадено Рилий и ръката, държаща кинжала, се разтрепери. – Сега ще трябва да ми помогнеш, защото не искам да те гледам на парчета!

Авел му вдъхна кураж с лека усмивка, кимна и въздъхна тежко.

– Вдигни ножа и го забий в сърцето ми, братко – нежно и спокойно му отвърна той. – Не ме карай да чакам повече, това ме измъчва по-силно и от самата смърт... Авел млъкна и погледна нагоре към небето. – Тя е някъде там и аз искам да ида при нея час по-скоро...

Дали молбата му или странното спокойствие на римския владетел, каквото и да бе, то бе подействало приканващо и в следния миг старият търговец дигна високо кинжала, а острието му блесна ослепително. Изтръгналият се вопъл от гърлото му го тласна към деянието и Рилий го заби толкова силно в гърдта на Авел, че се вряза цялото.

Преторианецът не издаде и звук. В безмълвие обгърна болката си и отвори уста, тъй ако от нея би се чул мощен вик! Единствено оковите на ръцете му издрънчаха веднъж, задето Авел ги бе дръпнал рязко при проникването на стоманата в сърцето му.

Той отправи очите си към тези на Рилий и в следния миг отпусна глава.

Тялото му увисна безжизнено между стълбовете.

Това бе краят.

Белият орел, който маеше погледите на тълпата от ранни зори, изпищя и се извиси нагоре, а после се изгуби нейде...

– Сбогом, братко... Ето, че постигна своето. Винаги си се стремял към смъртта и накрая тя те прикани – рече му през сълзи Рилий, докато го галеше по веещите се от вятъра коси.

Тълпата мълчеше – ни хулеше, ни се радваше, а само жалеше своя единствен благодетел.

– *Ave Marius!*¹ – внезапно някой се провикна и един след друг хората започнаха да скандират името му, тъй както го правеха, когато преторианецът стана владетел на Републиката...

Времето като че бе спряло своя ход. Зловещо усещане се носеше наоколо. Страхът се спусна като мъгла върху хората, защото със смъртта на Марий си бе отишла и вярата в доброто у тях. Никой не бе толкова наивен да си мисли, че без техния покровител щяха да имат добър живот, какъвто бяха започнали да имат с отмяната на робството и точно заради това бяха видели някаква светлина, но тя загасна твърде скоро. И както казват: *uno hirundo ver non facit*,² голямото желание и усилие на Авел Марий да облагодетелства живота на римляните не бе достатъчно, защото то липсваше у останалите, които държаха Рим в ръцете си. Зимата отново се бе настанила в душите на хората заради съмнението, че имаше вероятност техният залог – пръстенът, някога да бъде намерен и те отново да станат безправни граждани.

Обзеха ги страшни опасения за съдбата, особено онези, които познаваха приживе Авел Марий и на които той бе подал ръка.

И имаха право, защото веднага след смъртта му в Курия Хостилия се разрасна страшен скандал около изчезналия пръстен.

– Как ще раззаконим сега всичката тази неразбория? Няма и един свитък, на който този Марий да не е сложил царския печат. Съмнява ме дори, че в табулария Сатурни вероятно са укрити още – говореше Гай Юлий. Сега повече от всякога той се опитваше да се домогне до могъществото.

Друг добави:

– Кога е успял да стори всичко това?

– Успял е! Направил го е умишлено, защото е знаел много добре статута на пръстена, че е вечен и неоспорим. Единствената възможност да се снем неговото значение е дублирането на печата и върху него да се отрече

¹ Да живее Марий!

² Една птичка пролет не прави.

съдържанието на дадения документ.

– Значи и това добре му е било известно – рече като че на себе си Крас.

Помпей го чу и му се тросна:

– Разбира се, Марк. Затова е дал пръстена на някого и само боговете са видели това. Но си мисля, че е на доверен човек.

Очите на Крас светнаха зловещо.

– Принцепсът, неговият съветник и приятел Рилий. Да, само той знае къде е пръстенът! Издайте заповед за задържане и аз ще го хвана, както и останалите негодници, които бяха с него...

Цицерон се разсмя саркастично.

– Не можеш да заловиш цял Рим, Крас. Те всичките бяха с него. С Марий – благодетелят!

Един от комиците подкрепи довода на мислителя:

– Трябваше просто, когато си видял, че пръстенът липсва на ръката му, да дойдеш и да ни уведомиш.

– И какво щяхте вие да сторите тогава, господа патриции? – нагло попита Крас.

– Щяхме да осуетим екзекуцията и да го принудим да ни каже къде го е укрил – отвърна отново Гай Юлий, раздразнен от упорството на Богаташа, въпреки че в други случаи го подкрепяше.

Онзи се възмути:

– Вие не сте с акъла си! Той никога нямаше да признае. Не бяхте ли свидетели преди години на какво го бяха подложили. Та той замени живота си за живота на онези селяндури, а вие ми говорите глупости! Този пръстен бе залогът им. Никога нямаше да проговори – заключи Крас.

– Всяко нещо си има цена, Марк. Тъкмо задето се е жертвал за близките си, по същата логика щеше да признае пред възможността приятелят му да пострада. Не видяхте ли, че неговото милосърдие го погуби, то бе собственият му бич – намеси се накрая вълкът. – Трябва да призная, че не може човек всеки ден да види подобно нещо – замисли се Карвиан клеветникът и после продължи: – Нито аз, нито който и да е тук от присъстващите не бихме се жертвали дори за собствените си семейства, а той го направи за чуждите! Това е истински достойно – рече неочаквано Карвиан с особено изражение на лицето, щом си спомни смъртта на човека, към когото преди време бе тъй благосклонен.

– Както и да е – пренебрежително отвърна Крас и махна отегчено с ръка. – Рилий Филон е все още жив и можем да го открием. Пръстенът е някъде там!

И така Сенатът единодушно реши и гласува задържането на принцепса Рилий и младото семейство Овидий и Тулия, които някога бяха общували с

Белязания. А те след смъртта на Марий изчезнаха.

В момента, в който Авел издъхна от ръката на своя приятел пред очите на цял Рим, смъртта му бе установена от Бонифаций и бе свален от подиума на обречените.

Овидий и Тулия положиха все още топлото му тяло върху сламата на една каруца, която бе впрегната за едно муле.

Либертинът понечи да покрие с плащ мъртвия, но Рилий го спря.

– Не закривай главата му – рече ненадейно той и се вгледа в красивото лице на приятеля си, който бе издъхнал с отворени очи. – Нека погледа още малко света, който напусна. Знам, че в този миг той търси любимата си, нека я намери. – Търговецът млъкна за малко и после добави някак сподавено: – Последните му думи бяха свързани с нея и умря с отворени очи заради нея. Тъй и не успяха да изживеят любовта си, дано там някъде се съберат...

В следващия момент се случи нещо: хората започнаха да прииждат и мълком минаваха край каруцата, където лежеше мъртвият им господар. Един по един се прощаваха с него, а жените полагаха цветя около и върху тялото му.

Сред тях бе старата куценерка. Тя се наведе и като че нещо рече над главата му, а после го докосна по челото.

– Ти промени съдбата си, наследнико, наложи волята си върху тази на боговете, но пък тяхната ще следва сина ти...

Вкупом гвардейците дойдоха до смъртното ложе на своя центурион.

Свалиха шлемовете си и като приклегнаха около него, наведоха мълком глави.

Бяха много, толкова много, сякаш бяха се събрали не за поклонение, а за война!

Между тях бе и непокорният младеж, който наскоро бе повелил да служи на Марий. И нали си бе още дете, той не сдържаше сълзите си при спомена за онази нощ, кога Авел пощади живота му, като го умоляваше да хвърли меча си. Той дълго бе служил на тиранина и съвсем малко на своя застъпник, но тъжеше за него най-много.

И както стоеше, момчето извади гладиуса си от ножницата и го протегна нагоре към небето, зовейки името на римския владетел.

В миг останалите легионери сториха същото и гласовете им огласиха Форум Романум.

Ако някой се завръщаше от дълга одисея и не знаеше какво в действителност се бе случило на това място, вероятно щеше да си помисли, че Рим отново бе завладял някоя чужда земя и сега отбелязваше своя триумф!..

Дълго време след това множеството се стичаше покрай Авел Марий, а когато слънцето се издигна високо и огря земята, Рилий и младото семейство останаха сами с трупа му. После потеглиха.

– Къде отиваме? – попита Овидий.

– Отиваме да го погребем.

– Да го погребем? Защо ще го погребваме, няма ли да му правим клада?
– недоумяваше младият човек.

– Защото това бе желанието му, Овидий. Ще го погребем на границата с Галия на един хълм в неутралната зона по крайбрежието. Той така ми заръча. Мисля, че знам къде е.

– А после?

– После ще потърсим неговия син. Аз му го обещах – отвърна старият търговец.

– Значи сме в една посока – обади се Тулия. – А след това ще се отделим.

Рилий погледна двамата млади и като си спомни думите на покойника, строго им рече:

– Не, вие също идвате с мен!

– Но как така, защо? – учуди се Овидий.

– Защото Авел тъй заръча. Той нямаше доверие на Крас и ме помоли да се погрижа за вашата безопасност. Тъй и ще сторя, затуй искате, не искате, тръгвате с мен! Няма да престъпя волята му. В края на краищата ние сме длъжни да се пазим, заради него. Авел се жертва за това – леко развълнуван подчерта Рилий.

Тулия погледна спящото в скута си дете и кимна.

– Така е Рилий, прав си. Води ни – рече му тя.

Цял ден и цяла нощ те пътуваха през Републиката и накрая стигнаха близката ѝ граница с Галия, там където Апенините слягаха хълмовете си към бреговете на Лигурското море, след Тосканския залив...

Намериха мястото, за което Авел бе разказал на Рилий: каква красота и спокойствие лъхаше около тях! Нищо чудно, че преторианецът копнееше по това крайбрежие, сякаш времето бе спряло и мигът бе единственият господар. Ето защо тук Авел е забравял всички несгоди и се е отдавал на момента...

Видяха имението по-нагоре по хълма и тогава търговецът си спомни, че там бил домът на Агрипина.

Рилий изпрати Овидий да провери дали има някой във вилата. Смяташе, след като погребат Авел, да останат да починат ден-два, докато се ориентират накъде да потеглят после.

За негова изненада онзи се върна с двама души – Касий и Корнелия – единствените останали живи в този дом.

Корнелия носеше на ръце едно бебе. То спеше.

Старите слуги бяха чули за екзекуцията на капитана – тъй го знаеха, и сега либертинът ги бе довел на мястото, където щяха да го заровят.

Дойката се приближи до мъртвия. Той лежеше на земята и тя клекна до него. Не издържа и се разплака, щом видя бащата на детенцето в ръцете ѝ.

– Ето, синко, виж, това е твоята рожба. Моето момиче искаше да ти го поверя. Агрипина издъхна с голяма мъка на душата, не успя да ти каже, че е невинна, кръвта ѝ не е била примесена с тази на Сула. Тази долна заблуда ви погуби, млади синко, без да можете да изживеете любовта си, да се радвате на нейния плод... Това невръстно дете е чисто пред теб, господарю, във вените му тече само твоята благородна кръв, а не онази лукавата на Велзевул, който ти унищожи! – гласът на слугинята секна и тя се разрида.

Корнелия положи детето на земята до мъртвия му баща и в този миг то се събуди и започна силно да плаче.

– Чуваш ли сина си, господарю? – заговори отново развълнувано жената. – Чии грехове платихте тъй жестоко с моето момиче, че и двамата не успяхте да видите очите на рожбата си? Защо боговете ви наказаха тъй страшно, а това дете най-много? Кажи ми сега на кого да го оставя? – жалваше се отчаяна старата слугиня. – На кого, като ти си я последвал, сине, отишъл си при моята Агрипина. И двамата оставихте бедното детенце. Кой ще се грижи сега за него? – плачеше Корнелия неудържимо.

Тулия силно се натъжи, като слушаше риданието ѝ.

Тя се доближи, наведе се и взе малкото човече.

Рилий бе потресен от срещата със сина на Марий, като че виждаше сина на своя брат.

Това бе неговото дете, онова, за което покойникът приживе го молеше толкова настоятелно да се грижи.

„Бъди винаги до него, не го оставяй, Рилий, напътствай го през целия му живот! Само теб си имам, кой друг ще стори това, той е съвсем сам...” – изплуваха думите и гласът му тъй ясно прозвуча в съзнанието му, като че Авел му говореше в този миг.

Рилий пое детето в ръцете си и след малко то се поуспокои и спря да плаче.

Сърцето на търговеца примря от умиление, гледайки малкото същество. Бе изпълнил и второто желание на баща му – бе открил неговия син!

– Как се зове? – попита той развълнувано.

– Авел – рече кратко Корнелия. – Последната воля на майка му бе да дам името на баща му – Авел Марий младши.

Рилий леко се усмихна и кимна с глава.

Сега предстоеше най-тежкият момент.

Той върна детето на Корнелия, а тя, усещайки намеренията му, каза:

– Не успяха да бъдат заедно, докато бяха живи, но ще се съберат в смъртта си! Тук, под този дъб, лежи моята господарка. Да ме простят ларите, но не посмях да изгоря тялото ѝ на кладата и я погребях тук. Тя обичаше това място. Срещаха се с него под това дърво и бе тъй щастлива, както никога преди...

„Там познах истинското щастие, Рилий, на онзи плаж с чистите му зелени води, на онзи хълм под стария дъб...” – отново си припомни словата на мъртвия си приятел търговецът.

Той погледна безжизненото му тяло и тогава ахна изумен: Авел Марий бе склопил очите си.

– О, небеса – възкликна Рилий, – това е чудо!

Виждайки своя невръстен син, наследникът бе намерил покой и бе затворил очите си завинаги.

Бащина съдба

8 глава

Времето неумолимо си течеше и годините се низеха една след друга.

Републиката печелеше военните си кампании под командването на Марк Крас и Гней Помпей Магнус или по-точно под управлението на сенаторите, които налагаха своите претенции и капризи. Угодно или не, но отците бяха премахнали титлата Понтифекс след смъртта на Авел Марий и дадоха двуконсулството на тия двамата по простата причина, че все още не смятаха да правят Републиката монархия, в каквата Марий бе започнал да я превръща с едноличната си власт, защото знаеха, че рано или късно те щяха да станат излишни. Но кампанията на Помпей срещу пиратите по средиземноморието бе най-големият му успех и след войните в Мала Азия властта премина напълно в негови ръце. По-късно с подкрепата на Марк Крас Гай Юлий, познат по това време като Цезар, се присъедини към двамата и тъй се появи първият триумвират. След него обаче всяка година се сменяха по двама, докато начело не застанаха Луций Емилий Павел, който беше голям противник на триумвирството, и Гай Клавдий Марцел-младши. Последният

до такава степен ненавиждаше Цезар, че бе дал легионите си на Помпей.

Робство нямаше, поне засега, защото пръстенът също липсваше, а с него и неоспоримият печат. Но за разлика от това се появи страшна бедност, заради ниското заплащане на трудещите се плебеи и либертини. Тежестта на данъка бе паднал значително отново благодарение на печата и поради това Сената бе намерил решението да се заплаща символично, дори значителна част от продукцията отиваше в полза на Републиката, за нейното благо – оправдаваха се патрициите.

– Нямаше да е тъй, ако Марий бе жив, той нямаше да го позволи. Те и затова го убиха! – спомнях си хората за него с добро.

Други, които навремето бяха усетили неговата благосклонност, тайно си приказваха:

– Сега, ако имаше някой друг като него, нямаше да сме в това незавидно положение.

Трети коментираха:

– Може да е недоимък, но поне не ни тормозят с бич...

Животът бе такъв, че винаги слабите и немошните се уповаваха на силните и непреклонните.

Единственото хубаво, останало от Авел Марий бе това, че неговата личност бе възродила у хората надежда за по-добро бъдеще, въпреки отчаянието, което първом се появи след екзекуцията му. Това бе упование, с което те оцеляваха през годините.

И наистина, имаше надежда и имаше такъв като него – същия по душа и красота. Със същите тъжни очи, високо наклонено чело, прав нос и плътни устни. Само дето очите му синееха като небето, а косите му бяха с цвят на старо злато, точно като на родната му майка.

Авел Марий младши бе израснал в Цизалпийска Галия в семейството на Овидий и Тулия, които още на гроба на баща му бяха пожелали да го отгледат като свой син.

– Това е най-малкото, което можем да направим за него, след всичко онова, което господарят стори за нас – викаше тогава Тулия, която моментално изпита майчински чувства, кога бе взела сирачето в скута си.

Рилий познаваше младото семейство. Те бяха добри и почтени хора.

Знаеше също така, че той бе сам и бе на години, а детето се нуждаеше от млади родители и най-вече от майка, която да бди и в съня му.

И Тулия и Овидий бяха най-добрият избор за невръстния син на Авел...

През годините, докато Авел растеше заедно с дъщеричката им, която по ирония на съдбата се казваше Агрипина, старият търговец постоянно се навърташе около младото семейство, и то заради сина на Марий. Нали му бе дал дума да му бъде настойник и тъй той запълваше старините си с радост,

бидейки в компанията на децата. Затова Авел младши добре познаваше стареца, дори го имаше за свой роднина...

Случи се един ден, когато Авел бе постъпил като млад легионер в цизалпийската армия, да го изпратят на служба в римска земя.

Той се прибра у дома в Салодиум, а къщата им се намираше на брега на езерото Лаго Ди Гарда в подножието на долината. След гъстата непроходима гора се сливаше с Алпийското възвишение. На това място келтското племе инсубри се беше примесило с лигурийците.

Авел сподели радостната новина, че ще заминава зад граница, защото в Аквилея имало няколко римски легиона на Лепид, които сбирали съюзнически войски от двете Галии, но майка му, вместо да го подкрепи, се възпротиви и се разтревожи.

– Майко, това е мой дълг, не мога да откажа, а и не искам. Ще ме обявят за изменник и ще ме пратят в някой затворнически лагер.

– Знам, сине, но Рим?!

– Да, Рим – повтори Авел някак замечтано, – вашата родна земя! Винаги съм искал да я видя, като че нещо все ме е приканвало през годините, а ето, че сега ми се удава идеална възможност за това... Моля те, не се тревожи.

Момчето се опитваше да я успокои, като съзнаваше, че това бе нормално за една майка, която изпраща сина си на мисия.

– Има ли нещо друго, което те безпокои, майко? Не съм сън, от известно време нещо те терзае, постоянно се спотайвате с баща ми и говорите, но щом ви питам, криете! – подозрително отбеляза младият мъж.

В този момент прага на дома им престъпи старият Рилий, а той неволно бе дочул разговора им.

Поздрави Авел и рече на майка му:

– Време е, Тулия. Нека момчето узнае!

Тулия кимна неохотно, а й бе голяма мъка, задето синът ѝ трябваше да се сблъска с действителността. Бе дошъл моментът да разбере кой е всъщност и защо те, които бяха римляни, живееха в Галия. Това бе въпросът, който родителите му винаги избягваха, щом Авел ги питаше...

– Ела с мен, сине – рече търговецът на Авел и го подкани с ръка да излязат.

Авел го последва.

Рилий заведе момчето на едно отдалечено място, на един висок хълм, където се откриваше пред очите му границата и първите римски села.

– Идвам тук много често, Рилий. Това е любимото ми място.

– Знам, момче, затова те и доведох.

Те седнаха на зелената буйна трева. Беше пролет и животът наоколо се пробуждаше, а в полите на Алпите езерото светеше като звезда.

Момчето добави:

– Обичам да стоя тук с часове и да гледам, това ме успокоява. Знаеш ли, на няколко пъти съм се спускал с коня си чак до долу, до самия пост, видях, че римляните отсреща правят крепостни стени. Хитри са, може би не е случайно, вместо да контролират провинцията си отвътре чрез лагерите по градовете, ще го правят още в началото на границите ѝ, така е по-практично!..

Рилий леко се усмихна и кимна.

– Виждам, че Рим те влече и това е нормално. Там преди много години живееше един човек, който познавах добре.

– Римлянин? – попита Авел и сам си отговори: – Естествено, ти си търговец и постоянно пътуваш. Да знаеш само колко пъти ми се е приисквало да ме вземеш със себе си. Сигурно чувството е невероятно, да обикаляш различни земи и да опознаваш хора – замечта се Авел.

– Зависи по какъв повод – многозначително подметна онзи.

– Какво искаш да кажеш, старче? – не разбра забележката му младият човек.

– Този, за когото ти споменах, се скиташе цял живот несретен, после всичко и всички бяха в краката му, но накрая умря нещастен и самотен! Той също се казваше Авел и много приличаше на теб.

– Как така, нима това е възможно? – изуми се момчето.

– Да, Авел, особено, когато този човек ти е роднина...

– Все още не разбирам какво общо имам аз с този римлянин, да не би да е бил мой братовчед или чичо? – започна да гадае Авел, но Рилий внезапно го прекъсна:

– Баща, Авеле, баща!..

Авел се обърна бавно и се втренчи в старото сбръчкано лице на Рилий, обградено от чисто белите му коси, които се прокрадваха от наметката на главата. С годините не можа да се откаже от нея, защото одисеите му бяха свързани повече с изтока.

– Чуваш ли се, търговец? Знаеш добре кой е моят баща – Овидий – настоятелно рече младият мъж, потресен от думите на стареца.

– Не, момче, нито Овидий ти е баща, нито Тулия твоя майка. Те те отгледаха, защото ти остана пълен сирак още съвсем малък. Поверих те на тях преди двадесет години на гроба на Авел и Агрипина – твоите истински родители! Майка ти умря при раждането ти, а баща ти бе... – Рилий спря за миг, връщайки мъчителните спомени от смъртта на своя приятел... – екскутиран – рече скръбно той и една сълза неволно се спусна по старото му лице, защото пред очите му бе моментът, в който той със собствената си ръка

бе отнел живота на баща му и това страшно му тежеше през годините.

Авел стана изведнъж и понечи да тръгне, объркан от чутото, но Рилий го хвана за ръката и го притегли надолу да седне пак до него.

– Разбирам как се чувстваш, сине, но трябва да научиш истината за твоя произход и хората, които са те довели на бял свят.

Авел приседна отново на земята и отпусна глава в ръцете си точно както правеше баща му, когато се терзаеше.

– Питал ли си се откъде имаш белега на тила си?

Авел не каза нищо, само рязко дигна очите си към Рилий, очаквайки отдавна желания отговор.

– Не, старче, ти знаеш ли?

– Знам, момче. Това е белегът на рода ти. Всеки с името Марий носи този белег, той носи в себе си царската кръв от стотици години...

Авел се объркваше все повече и повече. Онова, което Рилий му разправяше, му се струваше все по-невероятно. Но той познаваше стария търговец от дете и знаеше още, че той никога не лъже.

Затова в душата му настана смут.

– Какво се опитваш да направиш с мен, Рилий, защо ме подлагаш на това? Аз съм обикновен човек – войник като почти всички мъже в Галия.

– Галия! Да, доколкото знам, това е родината на майка ти – вметна замислен търговецът, без да обърне внимание на Авел. – Ти носиш в себе си кръвта на три народа: баща ти бе испано-италиец. Твоето име, Авеле, е Марий, а не Кантус!

– Стига!!! – извика младият мъж. – Стига толкова за днес, не искам повече да слушам – изнерви се той и се изправи на крака.

Рилий също стана и изражението му се промени. Той погледна строго момчето и му скръдна със зъби.

– Същият си като баща си – избухлив и бягащ от действителността.

– Не, Рилий, аз не бягам от нищо. Езикът на истината е прост: действителността е тук и сега! Аз съм техен син. Аз съм галец, тук съм раснал цял живот и отивам в Рим да се бия!

Рилий му рече развълнуван:

– Ако сега избягаш от истината, то тя ще те застигне там – и като рече това, старецът посочи с ръка отвъд простора.

– В Рим? – повтори недоумяващо Авел.

– Да. Съдбата ти ще се свърже с тази на баща ти, защото всеки, който те види, ще те назове Марий, а някои от онези, които убиха баща ти, все още са живи и те издирват.

– Издирват ме, но защо? Аз не съм сторил нищо – възмути се момчето.

– Издирваха те още от бебе, някак си бяха узнали, че Марий има

наследник, затова забягнахме тук, на чужда земя.

Рилий спря, извади нещо изпод дрехата си, разгъна едно малко парче плат и като хвана ръката на Авел, сложи на нея един голям златен пръстен, инкрустиран с орел с разперени криле и корона на главата.

– Издирвах и това. Тази вещ ти принадлежи. Това е царският пръстен, символът на властта... Баща ти искаше да го заровя, да изчезне от света, защото му донесе твърде много скръб, но не можах да го направя. Този пръстен е стоял на ръката на всеки мъж от твоя род. Редно е и ти да го носиш като един истински наследник!

Авел се вгледа в наката, а сърцето му заби лудо, сякаш миналото се свърза с него в този миг.

– Но аз... аз обичам Овидий и Тулия, както и моята Агрипина... а ти сега ми казваш, че нямам нищо общо с тях – съвсем се разстрои той, щом се увери в истинността на думите на Рилий, след като дълго време бе чувал легендата за изчезналия пръстен на римското царство, разказвана от мъжете в легиона.

– Виж, сине, никой не те кара да пренебрегваш хората, които са те отгледали, които са те пазили с години и са ти дали своята любов... Но онзи, чиято кръв тече във вените ти, толкова жадуваше да те види в предсмъртните си часове, че дори и мъртъв не склопи очите си... Длъжен си поне да знаеш кои са ти дали живота, който живееш сега и да ги пазиш дълбоко в сърцето си. – Старият Рилий млъкна за миг, после въздъхна тежко и добави: – Нека ти разкажа за тях, наследнико – рече той през сълзи и хвана младия мъж под ръка.

Двамата закрачиха бавно надолу по склона и нежният пролетен вятър ги обгърна, носейки духа на отминалите времена.

КРАЙ

Съдържание

<i>Глава 1</i> Пръстенът.....	5
<i>Глава 2</i> Предателството.....	24
<i>Глава 3</i> В чужда земя.....	72
<i>Глава 4</i> Заговорът.....	127
<i>Глава 5</i> Римските галери.....	147
<i>Глава 6</i> Любав и отмъщение.....	241
<i>Глава 7</i> Екзекуцията.....	450
<i>Глава 8</i> Бащина съдба.....	475

